תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הרי״מ

חידושי הרי"מ על גיטין

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי הרי"מ על גיטין

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-הרימ-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 18
דף ג: 28
דף ה. 40
דף ה: 54
דף ח: 56
דף ט. 66
דף ט: 72
דף י. 84
דף י: 99
דף יא: 100
דף יב. 123
דף יג. 126
דף יג: 136
דף יד. 145
דף יד: 151
דף טו. 156
דף יז. 164
דף יז: 179
דף כ. 188
דף כא. 189
דף כא: 193
דף כד. 197
דף כד: 201
דף כה. 214
דף כה: 222
דף כו. 229
דף כו: 230
דף לב. 232
דף לב: 240
דף לג. 240
דף לג: 251
דף לד. 254
דף לד: 256
דף לה. 259
דף לה: 260
דף לו. 280
דף לו: 296
דף לז: 303
דף לח. 309
דף מ: 311
דף נב: 314
דף סב: 339
דף סג. 347
דף סג: 348
דף סד. 374
דף סד: 383
דף סה. 389
דף ע: 392
דף עז. 394
דף עז: 400
דף עח. 406
דף עח: 414
דף עט: 417
דף פב. 421
דף פב: 422
דף פג. 434
דף פד. 439
דף פד: 449
דף פה. 451
דף פו: 454

דף פח: 457
דף פט. 461

דף ב.

תוס' ד"ה ואם יש כו' ועוד יש לדקדק מסוף פ' ג"פ וז"ל דטענינן פרוע דהא רב סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו כו'. והקשה מהרש"א ז"ל אמאי לא הקשו תוס' בפשיטות דלרב קשה קושיא הראשונה דלא שבקת חיי דכ"א יזייף ויגבה מיתומים וא"ל דטענינן פרוע דרב סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו כנ"ל ע"ש:

ונראה ליישב בפשיטות דהנה תוס' ב"מ דף ה' כתבו דלכך תקנו גבי חשוד שכנגדו נשבע ונוטל אף דהוי מתוך שאי"ל כו' ותירצו משום דלא שבקת חיי לכל חשוד שיוציאו ממנו ממון ולכך תיקנו חכמים שיצטרך לישבע ושוב לא שייך לא שבקת חיי כיון דצריך לישבע ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה מאי מקשה תוס' הכא אי נימא דלא טענינן מזויף לא שבקת חיי דכל אחד יזייף ויגבה מיתומים. ולמ"ש ז"א דהא קי"ל דנפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה. וא"כ לא שייך לא שבקת חיי כיון שיצטרך לישבע כמ"ש תוס' שם גבי חשוד. אמנם י"ל למאי דקי"ל היכא דבעל השטר טוען שמא ואינו יודע אם פרע גובה ג"כ אם אין הלוה טוען ברי ואף טענת היתומים ודאי מיקרי שמא לענין זה. וא"כ שפיר כתבו דלא שבקת חיי שיכול לטעון איני, יודע ויגבה בלא שבועה (ואף דלכאורה ג"כ צריך לישבע שאינו יודע וא"כ עדיין קשה כנ"ל דלא שייך לא שבקת חיי כיון שיצטרך לישבע שאינו יודע. ז"א דזה הוא רק היסת ע"ש. ועוד דבאמת לכאורה שייך שפיר הכא לא שבקת חיי אף שיצטרך לישבע דכיון שבאמת הוא מזויף שפיר יכול לישבע שלא פרע דבאמת לא פרע לו אך ז"א דיצטרך לישבע ע"י גלגול שחייב לו ואינו מזויף ג"כ. וא"כ ממילא אם יטעון איני יודע קי"ל דאין מגלגלין על טענת איני יודע ושפיר כתבו התוס' דשייך לא שבקת כנ"ל שיטעון איני יודע דאינו נשבע רק שאינו יודע שפרע ולא שא"י לגמרי] דאנן קי"ל דלא אמרינן בנוטל מתוך שאינו יכול לישבע מפסיד היכא דמן הדין הי' לו לגבות בלא שבועה וגובה בלא שבועה וכתבו תוס' שפיר כנ"ל דלא שבקת כו':

ולפ"ז מיושב קושית מהרש"א הנ"ל אמאי לא הקשו לרב דלא שבקת חיי כו'. ולמ"ש מיושב דהנה תוס' שבועות כתבו דרב ושמואל דלא סברי מתוך שאי"ל משלם סברי דאמרינן בנוטל מתוך שאי"ל מפסיד ע"ש. וא"כ ממילא לרב לא שייך כלל לא שבקת חיי כיון שיצטרך לישבע כנ"ל וא"ל דיטעון איני יודע ז"א דאז לא יגבה כלל לרב דאינו יכול לישבע מפסיד והתוס' לא הקשו רק לדידן אבל לרב לא ק"מ כנ"ל וא"ש:

דף ב:

תוס' ד"ה לפי שאין בקיאין לשמה כו' וא"ת מ"ש לשמה כו' וא"ל דנקט לשמה וה"ה לשאר פסולי גיטין דהא אמר לקמן בג' דרכים כו' בין לרבה הא איכא מחובר כו':
ונראה ליישב דהנה לכאורה יש להקשות למאי דאמר לקמן דף כ"ד אהא דהאשה עצמה מביאה גיטה וצריכה לומר בפני נכתב ובפנ"ח. ופריך הא איגרשה לה ומשני כגון דאמר לה לא תתגרש אלא בב"ד פלוני ופריך הא כי מטית להתם איגרשה לה ופירש"י ז"ל דכיון דמגורשת מיד רק שהתנה תנאי על מנת שתבא לא"י וכשמקיימת התנאי מגורשת למפרע ואף שקיום התנאי הוא בא"י מ"מ אינה צריכה לומר בפנ"כ ובפנ"ח דלא תיקנו חכמים לומר בפ"נ רק היכא שהגירושין נעשים בא"י אבל הכא שכשנתקיים התנאי בא"י מגורשת למפרע בח"ל לא תיקנו כמו בגיטין שבח"ל עצמם ע"ש:
ולפ"ז לכאורה קשה אמאי בגט שיחרור צ"ל בפני נכתב הא קי"ל דזכות הוא לעבד שיוצא מיד רבו לחירות וקי"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ומשוחרר מיד כשחותמין השטר שיחרור רק דצריך להיות מטי לידי' אח"כ וכשמטי לידי' אח"כ משוחרר למפרע משעת הכתיבה ע"ש בש"ס ב"מ ובמפרשים דזה הוי כתנאי שמשחררו מיד על תנאי שיבא לידו אח"כ ויהי' משוחרר למפרע ע"ש. וא"כ אמאי צריך לומר בפ"נ בשיחרור הא השיחרור הי' מיד בח"ל כיון דעדיו זכין לו רק דהקיום התנאי בא"י דמטי לידי' וממילא אינו צריך לומר בפ"נ ממש כמו בגט התם דאשה עצמה מביאה:
אמנם יש ליישב דהנה תוס' לקמן ד"ה ורבנן הקשו כיון דההחשש משום לשמה דלמא איכא יוסף בן שמעון אחר ששמו כשמו כו' א"כ מאי מהני בפני נכתב הא בעינן מוכח מתוכו לר"מ ותירצו המפ' דקאי לר"א דלא בעינן מתוכו ואעפ"כ לא בעינן שידעו עידי מסירה ע"ש. או כשיטת הר"ן ז"ל דאף לר"מ לא בעינן מוכח מתוכו ע"ש. והנה תוס' ב"מ דף כ' כתבו דהיכא דאינו מוכח מתוכו לא שייך עידיו בחתומיו זכין לו ע"ש והכי קי"ל להפוסקים כאביי ע"ש. ולפ"ז מיושב מ"ש בשחרור אמאי צ"ל בפ"נ משום לשמה הא הנתינה הוי במדינת הים כיון דעדיו בז"ל כנ"ל ולמ"ש א"ש כיון דההחשש הוא משום לשמה דהיינו שמא יש שם עוד יוסף ב"ש וא"כ הוא ספק אם הי' שם הנתינה כלל דכיון דיש שם עוד יב"ש ואינו מוכח מתוכו א"כ לא שייך כלל עבז"ל ולא הי' שם נתינה כלל ולכך צריך שפיר לומר בפ"נ בשיחרור כנ"ל. ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דיש לומר שפיר דה"ה מחובר וא"ל כנ"ל מאי פריך הא איכא מחובר הא הוא בכלל מוליך ומביא ז"א דבשיחרור ליכא כלל טעמא דמחובר דמשום מחובר אינו צריך לומר כלל בשיחרור

בפ"נ דהא הנתינה היה בח"ל רק משום לשמה כנ"ל דאיכא דשמו כשמו כנ"ל שלא הי' שם הנתינה אבל מחובר אינו בכלל מוליך ומביא ופריך שפיר הא איכא מחובר וא"ש:
בא"ד או נכתב ביום ונחתם בלילה כו'. והקשה בס' פ"י הא קי"ל דמוקדם עצמו כשר לכתחילה ע"י שליח משום דאית לי' קול ע"י שליח ומוקדם גמור יש לו תקנה לשלחו ע"י שליח לכתחילה א"כ מאי חשש הכא כיון שבא ע"י שליח עי"ש:
ונראה ליישב דהנה לכאורה קשה אמאי מהני במוקדם לשלחו ע"י שליח הא קי"ל דכל מילתא דאיהו לא מצי למיעבד השתא לא מצי למיעבד שליח ואף שבשעה שעושה השליח המעשה יכול גם הוא לעשות מ"מ כיון שבשעה שעושה אותו שליח אינו יכול לעשות זו המעשה שעושה השליח גם שליח אינו יכול לעשות ע"ש בנזיר דף י"ב ובתוס' שם ד"ה מ"ט א"כ במוקדם כיון שאם נותן לה בעצמו פסול שהוא מוקדם ורק ע"י שליח כשר א"כ לא מצי למיעבד איהו שאינו יכול לגרש בעצמו בגט זה א"כ ממילא גם שליח אינו יכול לעשות ופסול אף ע"י שליח שצריך להיות יכול לעשות המעשה עצמו שעושה השליח ע"ש בפוסקים. אך י"ל דז"א דהתם שפיר כיון שלא שמע עדיין ואינו יכול להפר ממילא גם שליח אינו יכול לעשות אבל הכא דבאמת יכול לגרש מצד עצמו רק משום דהוא מוקדם ואיכא חשש טריפת לקוחות אינו יכול לגרש וכששולחו ע"י שליח איכא קול ולא שייך חשש זה. א"כ השליח אינו רק מסלק החשש הנ"ל ובלא החשש גם הוא יכול לגרש בגט זה ושפיר יכול למיעבד שליח כיון דהגט אינו פסול מצד עצמו רק מחמת החשש הנ"ל וכשנסתלק החשש שפיר יכול למיעבד בעצמו ולכך מהני במוקדם ע"י שליח:
אמנם נראה לר"מ דסבר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר והיכא דלא אמר בפ"נ הולד ממזר ואף שאומר אח"כ בפ"נ וידעינן שהוא אמת מ"מ פסול וכתבו הפ' דהטעם הוא כיון שתקנו חכמים כך ואף שלא תקנו רק משום לשמה וכיון שנוטלו ממנו ואומר אח"כ ולא שייך החשש הנ"ל מ"מ כיון שתיקנו כך אינו פסול מחמת הטעם רק מחמת עצמו פיסולו ולכך לא מהני ע"ש. וא"כ ממילא במוקדם לא מהני ע"י שליח דשייך שפיר כל מילתא דאיהו לא מצי למיעבד לא מצי למיעבד ע"י שליח וא"ל כמ"ש דז"א לר"מ דכיון דתיקנו חכמים דמוקדם פסול א"כ ממילא פיסולו מחמת עצמו ושפיר לא מצי למשוי שליח כנ"ל:
ולפ"ז מיושב ממילא קושיית פ"י הנ"ל דהנה רש"י ז"ל כתב לקמן דמשני הש"ס אתי למיגזי'. ופירש דסבר כר"מ דכל המשנה כו' הולד ממזר ע"ש. וא"כ מקשו תוס' שפיר לרבה שייך החשש הנ"ל דנכתב ביום ולא מהני אף ע"י שליח כיון דסבר כר"מ וא"ש.

עוד י"ל קושית פ"י הנ"ל דהנה המפ' הקשו איך מהני בגט ע"י שליח הא כמו דפסול במחוסר קציצה משום וכתב ונתן א"כ גם ע"י שליח מחוסר הבאה בין כתיבה לנתינה כיון שאינה במקום הבעל דגם זה מיקרי מחוסר מעשה בנזיר ע"ש. ותירצו דז"א דהכא אינו מחוסר זה בגט דמחובר הגט פסול בלא הקציצה והוי שפיר הגט מחוסר קציצה דזולת זה פסול אבל בע"י שליח דהגט כשר בלא הבאה ואין הגט מחוסר רק דאשה אינה כאן. וזה הוא דבר אחר ע"ש. ולפ"ז לכאורה קשה ג"כ איך מהני בגט מוקדם לשולחו ע"י שליח הא הכא כיון דבמקומו הגט פסול שהוא מוקדם רק בשביל שמביאו מתכשר דההבאה אית לי' קול. א"כ אף ע"י שליח פסול דשפיר הוי מחוסר הבאה כנ"ל דזולת ההבאה הגט פסול והוי כמו במחובר כיון דרק ע"י ההבאה כשר. אך י"ל ג"כ כמ"ש לעיל כיון דאין הגט פסול מחמת עצמו אין הגט מחוסר ההבאה כנ"ל. וא"כ ממילא מיושב ג"כ דלר"מ דהפסול מחמת עצמו פסול אף ע"י שליח מחמת מחוסר הבאה כנ"ל ומקשו תוס' שפיר:

ובזה יש לישב מה שהקשה הרשב"א ז"ל אהא דפריך הש"ס לימא בפ"נ לשמה ומשני אתי למיגזי'. ופירש"י ז"ל דסבר מדכל המשנה כו' ולא יהי' מהני אם יאמר אח"כ ע"ש והקשה הרשב"א ז"ל הא עדיין קשה לרבנן דקי"ל כוותייהו לימא בפ"נ לשמה דדוחק לומר דסבר רק כר"מ שלא כהילכתא ע"ש. ולמ"ש יש ליישב דהנה תוס' בא"ד הקשו אי אמרינן סתמא לשמה קא מסהיד מאי פריך לימא בפ"נ לשמה הא גם בסתם אומר לשמה ע"ש ותירוצם דחוק עיין ברשב"א. והנה המהרש"א ז"ל כתב דלשיטת רש"י ז"ל שאינם בני תורה ושייך כל החששות שכתבו תוס' ליכא למימר דסתמא לשמה כיון דיש עוד חששות לכך צריך לפרש דשיילינן לי' ע"ש. והפ"י כתב דחששא דמחובר ושינה שמו לא שייך אף לשיטת רש"י ז"ל דמהיכא תיתי ניחוש להכי דדוקא לשמה או נכתב ביום מי שאינו יודע ודאי אינו מדקדק בכך אבל מחובר בל"ז רוב שטרות אין דרך לכתבם במחובר או לשנות ע"ש. וא"כ לכאורה למ"ש הפ"י דגם חששא דנכתב ביום לא שייך כיון שהוא ע"י שליח ולא נשאר רק לשמה וממילא גם לרש"י ז"ל י"ל סתמא לשמה וקשה ג"כ קושית תוס' מאי פריך לימא בפ"נ לשמה הא סתמא לשמה קא מסהדי. אך למ"ש א"ש דפריך שפיר לר"מ דס"ל כל המשנה כו' א"כ פסול ממילא אף ע"י שליח ושייך שפיר חששא דנכתב ביום ג"כ וע"כ דשיילינן ליה כנ"ל ופריך שפיר לימא בפ"נ וע"ז משני שפיר אתי למיגזי' ויהי' משנה ממטבע כו'. ומיושב ממילא קושית הרשב"א ז"ל הנ"ל דלרבנן לא משני מידי. ולמ"ש א"ש דלרבנן דלא סברי כל המשנה כו' בל"ז לק"מ דלדידהו לא שייך חששא דנכתב ביום דכשר ע"י שליח כנ"ל וליכא רק לשמה

וי"ל שפיר סתמא לשמה מסהיד כנ"ל דלא הי' קשה רק לר"מ ומשני שפיר אתי למיגזי' כנ"ל וא"ש:

בא"ד והא דפי' רש"י דממילא שיילינן כו' אמאי לא אמר איכא בינייהו שצריך לשאול אם לא כו' וגם לא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לשאול כו':

ונראה לישב קושייתם דהנה בס' פ"י כתב דהא דלא פירש"י ז"ל דסתמא לשמה קמסהיד הוא משום דאף דמסהיד לשמה מ"מ כיון דכמו שידעתי אינו מועיל אף שהוא עדות גמור ככל העידיות אעפ"כ לא מהני הכא משום דלא מרע נפשי' שיוכל לתרץ עצמו משא"כ באומר בפני ע"ש בתוס'. וא"כ אף דסתמא לשמה קא מסהיד מ"מ לא עדיף מידעתי שיכול ג"כ לתרץ עצמו שלא כיון לשמה ולא מהני ולכך צריך לשאול לפירש"י ז"ל ע"ש:

והנה לכאורה יש להקשות אמאי לא מהני ידעתי בקיום אף דמהני בכל העידיות רק הכא דאינו נאמן רק בתקנת חכמים לא תיקנו רק באומר בפני ע"ש בתוס'. והנה הא דלא מהימן מדינא מטעם עד אחד נאמן באיסורין הוא משום דאיתחזק איסורא כדאמרינן לעיל ע"ש. והנה קי"ל דבדבר שהוא בידו נאמן אף היכא דאיתחזיק איסורא והוא מטעם מיגו ע"ש. וא"כ לכאורה הכא כיון דכבר תיקנו חכמים דבפני מהני א"כ ממילא אף ידעתי נאמן מדינא מטעם עד אחד נאמן באיסורין ואף דאיתחזק איסורא מ"מ כיון דאם יאמר בפני יהי' נאמן ממילא בידו לומר בפני דגם היכא דבידו להוציא מחזקה בטענת שקר ג"כ מהני כמו בכל מיגו שבעולם ע"ש בפ'. וא"כ כיון דבידו לומר בפני ויהי' נאמן להוציאה מחזקתה מחמת תקנת חכמים ממילא נאמן ידעתי מדינא כמו בכל עידיות ואמאי אמרינן דלא מהימן ידעתי. אך ז"א דכל הטעם דמהימן בפני הוא משום דמרע אנפשי' כשיתברר אח"כ שקרו משא"כ בידעתי כמ"ש תוס' וא"כ לא מיקרי בידו לומר בפני כיון דמרע אנפשי' כשיאמר בפני כיון שבאמת הוא שקר ולכך אומר ידעתי דלא מרע נפשי'. אמנם למ"ש תוס' דבאמת אין אנו חוששין רק לערעור שלא כדין דודאי הוא לשמה וגם אינו מזויף רק שיערער שלא כדין ע"ש. וא"כ כיון דבאמת אינו מזויף ולא יתברר שקרו ממילא יכול שפיר לומר בפני והוא בידו לומר לפני ממילא נאמן גם ידעתי כנ"ל. אך גם ז"א דאעפ"כ יערער שהוא מזויף ולא הי' בידו לומר בפני כיון שהוא באמת מזויף כנ"ל. אמנם הפוסקים כתבו דבדבר שהוא בידו אף דלא מהני מטעם מיגו שהוא טענה גרוע מעכשיו כמו בידו לפדותו שיצטרך ליתן ממון אעפ"כ מהני משום דלא מיקרי איתחזק איסורא כיון שבידו להוציא מחזקה באיזה אופן ולכך נאמן. וא"כ ממילא הכא כיון שאם יאמר בפני יהי' נאמן להוציאה מחזקה אף שאינו רוצה לומר בפני מ"מ לא הוי

איתחזק ונאמן גם עכשיו ידעתי [ואין לחלק לענין זה בין טענת שקר דגם בכה"ג כתבו הפ' כן ועוד דלענין זה שייך שפיר מ"ש התוס' דיערער שלא כדין כנ"ל). אמנם הר"ן ז"ל הקשה איך מהני בידו נגד החזקה וכתב דהכא משום דגם עכשיו הוא בידו מהני שפיר רק מיגו הוא דלא מהני עכשיו אינו בידו משא"כ היכא דבידו גם עכשיו ע"ש. וא"כ הכא דקי"ל דצריך לומר דוקא בשעת נתינה ואח"כ לא מהני ע"ש. וא"כ כיון שנתן לה ואמר ידעתי ממילא אינעכשיו בידו לומר בפני אחר הנתינה ולכך לא מהני נגד החזקה כנ"ל כיון שעכשיו אינו בידו:

אמנם למה שפירש"י ז"ל למ"ש לעיל דבאמת סתמא לשמה קא מסהיד רק דלא מהני אף שאומר לשמה כמו ידעתי. ולכך פירש"י ז"ל דשיילינן לי' ואמר אין. וא"כ כיון שכבר תיקנו חכמים דכששואלין אותו ואומר אין נאמן. א"כ ממילא נאמן אף בלא שואלין אותו משום סתמא לשמה ואף דהוי כידעתי מ"מ נאמן משום עד אחד נאמן באיסורין כנ"ל כיון שהוא בידו לומר אין כששואלין אותו דהכא שפיר הוי גם עכשיו בידו דמהני אף ששואלין אותו אח"כ ע"ש א"כ ממילא כיון דכששואלין אותו ואומר אין מהני ממילא אין צריך לשאול אותו ונאמן דסתמא לשמה מסהיד ואף דהוא ידעתי נאמן כיון שהוא בידו כנ"ל. ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' דלא אשתמיט כו' שיהא צריך לשאול ולמ"ש מיושב דכיון שמהני כששואלין אינו צריך לשאול כנ"ל וגם לא מצי למימר איכא בינייהו וא"ש:

ובזה יש ליישב מה שקשה לשיטת רש"י ז"ל לקמן דאמר דאתי לאחלופי כו' התם ידעתי הכא בפני ורבא אטו הכא כי אמר ידעתי מי לא מהימן וכיון דכי אמר ידעתי מהימן אתי לאחלופי כו'. והוא תמוה דקאמר אטו כו' משמע כאלו זה פשוט וגם לרבה נאמן הא בזה פליגי לשיטת רש"י ז"ל דלרבה לא מהימן ידעתי וה"ל לתרץ דסובר ידעתי מהני ולרש"י ז"ל קאי אעד אחד וגם מאי דקאמר וכיון כו' אתי לאחלופי כו' הא על זה קאי דרבה תירץ הכא בפני והו"ל לתרץ דגם הכא נאמן ידעתי וממילא אתי לאחלופי כנ"ל. ולמ"ש מיושב דכבר כתבנו דיהי' נאמן גם כאן ידעתי משום עד אחד נאמן באיסורין כנ"ל. וי"ל דבאמת מהני גם לרבה ידעתי כנ"ל ואעפ"כ משני שפיר דלא אתי לאחלופי דהכא בפני דהמפ' כתבו דודאי אי הוי נאמן הכא מדינא משום עד אחד נאמן באיסורין ודאי דלא הוי שייך אתי לאחלופי דא"כ נימא בכל מקום דעד אחד נאמן באיסור דאתי לאחלופי וז"א רק הכא דאינו נאמן מטעם זה משום דאיתחזיק רק מחמת התקנה נאמן לכך שייך אתי לאחלופי. וא"כ כיון דמחמת התקנה באמת אינו נאמן ידעתי רק בפני רק מחמת עד אחד נאמן וע"ז לא שייך אתי לאחלופי כנ"ל ומשני שפיר הכא בפני מחמת התקנה כנ"ל. ורבא סובר

דכיון דבאמת באומר בפני שייך אתי לאחלופי רק משום דאיכא היכרא שאינו נאמן הכא ידעתי. וא"כ כיון דנאמן ידעתי מדינא כנ"ל ממילא ליכא היכר ואתי לאחלופי וממילא מיושב דמשני רבא אטו הכא כי אמר ידעתי לא מהימן דזה הוא גם לרבה וכיון דידעתי מהימן ואף שהוא מדינא מ"מ ליכא היכר ואתי לאחלופי כנ"ל. ומיושב ג"כ קושית תוס' ד"ה התם כו' שהקשו לרש"י דלימא איכא בינייהו ידעתי דאינו מועיל לרבה. ולמ"ש א"ש דגם לדידי' מהני ידעתי מדינא וממילא ליכא נפקא מינה וא"ש:

עוד י"ל קושית תוס' לרש"י דנימא איכא בינייהו אם צריך לשאול כו' דהנה הפ"י כתב דהאי טעמא דאין בקיאין לשמה לא שייך רק לפי שיטת תוס' דלקמן דלשמה היינו שצריך לומר בפירוש שכותב לשם גירושין וא"כ מי שאינו יודע דבעינן לשמה ודאי אינו עושה כן אבל אי נימא שכשנכתב בציווי הבעל גם סתמא הוי לשמה לא שייך האי חששא דאף שאינם בקיאין מ"מ נעשה לשמה והוא כתב דבאמת ראוי להיות גם בסתמא לשמה ודחה ראיות תוס' מהא דזבחים דאמר דסתמא לא מהני משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת ואפי' אם זינתה כתבו תוס' שם דמ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת ע"ש ומזה הוכיחו דסתמא לא מהני ודחה הפ"י דדוקא בכותב טופסי גיטין בלא ציווי הבעל שייך לומר סתם אשה לאו לגירושין עומדת ואין הסתם מורה שהוא לשם אשה גירושין אבל הכא שכותב בציווי הבעל שמצוה אותו לכתוב הגט כדי לגרשה בגט זה א"כ ממילא כיון שרוצה לגרשה בגט זה שפיר עומדת להתגרש בגט זה ואף סתמא מהני והוי לשמה כיון שאנו רואין שרוצה לגרשה ע"ש ובקונטרס אחרון וגם כתב די"ל דרבא סבר באמת כן ולכך לא ס"ל חששא דלשמה כנ"ל:

והנה הרמב"ם ז"ל פסק דתנאי קודם התורף פסול הגט אפילו בהתנה על פה קודם התורף פסול ע"ש שכתבו הטעם דאף דיש ברירה מ"מ לענין לשמה לא אמרינן ברירה שצריך להיות נכתב לשם כריתות גמור בלא תנאי וכשמתנה תנאי קודם התורף אין זה כריתות גמור ואף שנתקיים התנאי אח"כ לא אמרינן ברירה לענין דאעפ"כ בשעת כתיבה לא הי' כריתות גמור דאולי לא יתקיים התנאי וכמ"ש תוס' לקמן כ"ד ע"ב ד"ה לאיזה שארצה כו' ואף שבמתנה אחר התורף בשעת הנתינה ג"כ שייך זה דהא חזינן דאינו רוצה לגרשה רק על תנאי זה ולהיפך לענין ביטול הגט אמרינן ברירה והוכיח סופו על תחילתו ע"ש (חולין ל"ט ע"ב) שגם מקודם לא רצה רק על תנאי זה ולא הי' לשם כריתות גמור שכתיבות הסופר אינה רק שליחות הבעל והבעל שידע שאינו רוצה לגרשה רק בתנאי זה לא כתב לשם כריתות גמור. אך ז"א דאף שמתנה התנאי על הנתינה אעפ"כ על הכתיבה שלא התנה וכתב לשם כריתות דאינו רוצה התנאי רק על הנתינה לשם גירושין

דאם לא יתקיים התנאי לא תהי' הנתינה גירושין שאינו רוצה לגרשה רק בתנאי זה אבל הכתיבה תהי' בין כך ובין כך לשם גירושין דאין זה ענין הכתיבה לשמה למה שמגרשה אח"כ רק בהתנה קודם התורף אזי פסול דהכתיבה הוא על זה התנאי ע"ש. והנה הכא לכאורה נראה לדברי הפנ"י בלא אמר בפירוש שכותב לשם גירושין רק בסתמא מחמת שרוצה לגרשה כנ"ל. נראה דאם מגרשה אח"כ על תנאי פסול אף שהתנאי הוא על הנתינה מ"מ הוי כתנאי קודם התורף דכיון דבאמת סתמא לאו לשמה דסתם אשה לאו לגירושין עומדת ואין הסתם מורה שהוא לשמה רק משום דחזינן שהבעל רוצה לגרשה בגט זה וחזינן דעומדת להתגרש לכך הוי לשמה. וא"כ התנאי שמתנה בנתינה אח"כ הוי תנאי ממילא בכתיבה לשמה שכיון שמתנה אח"כ שאינו מגרשה רק בתנאי זה וממילא הוכיח סופו על תחילתו שגם מקודם לא רצה לגרשה רק על תנאי זה ואם לא יתקיים התנאי לא רצה לגרשה וממילא לא היתה עומדת להתגרש רק על תנאי זה וכיון דסתם אינו מורה לשמה רק משום שרוצה לגרשה ועומדת להתגרש מורה לשמה וכיון שהוא שליחות הבעל א"כ אין הסתם מורה לשמה רק כשנתקיים התנאי אח"כ דכשלא נתקיים א"כ על אופן זה לא היתה עומדת להתגרש שלא רצה לגרשה אם לא יתקיים א"כ לא הי' הסתם לשמה רק כשנתקיים אח"כ הוי סתמא לשמה א"כ ממילא אף שנתקיים לא מהני שלא הי' כריתות גמור כיון שאם לא יתקיים לא יהי' לשמה ולא מהני אף שנתקיים כמו בתנאי קודם התורף דהתם רק משום שאין הכתיבה לשמה תלוי במה שאינו רוצה לגרשה אבל הכא שרק מחמת זה הוי לשמה הוי כקודם התורף וממילא פסול לגמרי בסתם כשמתנה אח"כ כנ"ל:

והנה לקמן דף ס"ד פליגי ר"ה ור"ח בבעל אומר לפקדון ושליש לגירושין דסבר ר"ה בעל נאמן ור"ח שליש נאמן והקשו בתוס' מאי תיקנו לומר בפנינכתב הלא עדיין יכול לערער ולומר לפקדון נתתיהו. ולר"ח דשליש נאמן א"ש אבל לר"ה קשה. ותירצו דבעיר אחרת דלא שייך אם איתא דלגירושין כו' גם ר"ה מודה דשליש נאמן ע"ש והטעם דשליש נאמן לר"ח דהא הימני' ואף דבאיסור לא שייך מחילה איתא שם בגמ' הטעם דאמרי' דמתחלה מסרו לשליש על תנאי זה שאם יאמר לגירושין יהיה באמת לגירושין אף שמסרו לפקדון הוא רק אם לא יאמר לגירושין ע"ש. והנה הפ"י כתב דטעמא דרבא דלא סבר חששא דלשמה הוא משום שסובר דבכה"ג שרוצה לגרשה גם סתמא מהני כמ"ש לעיל וא"כ לכאורה אף לר"ח דשליש נאמן שייך שפיר הכא חששא דלשמה שמא לא נכתב בפירוש לשמה ואף דגם סתמא מהני כנ"ל מ"מ שפיר יוכל לערער אח"כ ולומר לפקדון נתתיה כקושית תוס' הנ"ל ואף דשליש נאמן מ"מ הא הטעם הוא דאף שבאמת מסרו לפקדון

מסרו על תנאי כנ"ל א"כ הכא ז"א דכיון שבאמת מסרו לפקדון רק על תנאי שאם יאמר לגירושין יהיה לגירושין א"כ ממילא אף אם אומר לגירושין פסול מטעם לשמה דכיון שנתנו על תנאי הוי כתנאי קודם התורף ואף אם נתקיים התנאי פסול משום לשמה כנ"ל וא"כ שפיר בעינן בפני נכתב משום לשמה אף לרבא למ"ש הפ"י כנ"ל:

אמנם ז"א דשייך שפיר תירוץ תוס' הנ"ל דבאמת הא דצריך לר"ח הטעם דהימני' הוא משום דשייך אם איתא כו' אבל הכא בעיר אחרת דלא שייך אם איתא ממילא אף בלא הימני' השליש נאמן כמו לר"ה אך ז"א דהא דבלא סברא דאם איתא היה השליש נאמן אף דבאמת איתחזק איסורא וגם איכא הכחשה כתבו שם הטעם משום דלא מקדים איניש פורענותא לנפשי' ליתן הגט לפקדון כשאינו רוצה לגרשה ולכך הי' השליש נאמן בלא אם איתא ע"ש וא"כ הוא בהיפוך דלר"ח דשליש נאמן אינו נאמן אף בעיר אחרת דלדידיה לא שייך לא מקדים כו' דאף דנתנו לפקדון מ"מ הא נתנו על תנאי שאם יאמר לגירושין יהיה באמת לגירושין וא"כ אף בלא סברא דאם איתא אין השליש נאמן רק מטעם הימניה וא"כ פסול הכא משום לשמה כנ"ל ואף בעיר אחרת יכול שפיר לומר לפקדון וא"כ נתנו על תנאי ופסול כנ"ל ושפיר בעינן בפ"נ משום לשמה אף לרבא וקשה כנ"ל אך באמת י"ל כתירוץ תוס' דסבר כר"ה דבעל נאמן ולא סבר הימני' וממילא הכא בעיר אחרת שליש נאמן דלא שייך אם איתא ושייך לא מקדים כו' כנ"ל ולא שייך לשמה כנ"ל:

אמנם המפ' כתבו שם הטעם לר"ה דלא ס"ל הימני' משום דכל הטעם דהימני' הוא משום שהיה ביד השליש למסור לה הגט ור"ה סבר כיון דאף אם ימסור לה יהיה נאמן הבעל כיון שהיא אינה יודעת רק דברי השליש ממילא לא שייך הימני' דבידו למסור לה מאי בכך דימסור לה ג"כ יהיה נאמן ע"ש והנה הרא"ש ז"ל כתב כאן דבמדינת הים דצריך לומר בפני נכתב ממילא אין הבעל נאמן אח"כ לערער ולומר לפקדון נתתי' דכיון שתיקנו חכמים לומר בפ"נ הימנוהו לגמרי לשליח ע"ש ותמהו כולם על הרא"ש ז"ל דהטעם דהאמינו על בפני נכתב הוא משום דמדאורייתא לא בעי קיום אבל לענין לפקדון נתתי דנאמן מדאורייתא הבעל כיון דפסק כר"ה איך נאמן בפני נכתב ואם כוונת הרא"ש שנאמן לענין שלחו אם טוען הבעל מזויף שלא שלחו זה יותר תמוה דא"כ למה ליה כלל בפני נכתב היה להאמין לענין שלחו לחוד ולזיוף הבעל לא חיישינן כמו באתיו' בי תרי לשטת הריב"א ז"ל ע"ש וע"כ דזה הוי ידעתי ע"ש במהרמ"ש:

ולמ"ש יש ליישב דבריו דהנה הרשב"א ז"ל פרק השולח כתב דאף דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה מ"מ אם אחר שיתקנו חכמים לא יהיה עקירת דבר מן התורה יש כח בידם לתקן ע"ש גבי כופין אותו לשחרר אף דאיכא עשה מ"מ כיון דאחר התקנה לא

יהיה עשה דמחויב מחמת התקנה שפיר יכולין לתקן ע"ש וא"כ כיון דכל הטעם לר"ה דלא אמרינן הימניה הוא משום שגם אם ימסור לה הגט יהיה הבעל נאמן וא"כ אחר שכבר תיקנו חכמים במדינת הים דאינו נאמן לומר לפקדון אם כבר נתן לה השליח ואמר בפני נכתב א"כ ממילא נאמן השליח מדאורייתא אף בלא נתן מחמת טעמא דהימני' דשפיר יש יכולת בידו למסור לה ואז לא יהיה הבעל נאמן ושפיר נאמן מדאורייתא וממילא יש כח בידם לתקן שלא יהיה נאמן ואז לא יהיה נאמן מדאורייתא ולכך תיקנו דלא יהא נאמן לפקדון כדברי הרשב"א ז"ל שם וא"ש דברי הרא"ש כנ"ל:

וא"כ לפ"ז עדיין קשה כנ"ל הא גם לרבא שייך חששא דלשמה דיאמר לפקדון דכיון דאף לר"ה שייך הכא הימני' במדינת הים כנ"ל וא"כ לא שייך לא מקדים כו' כנ"ל ואינו נאמן רק מחמת הימני' וממילא פסול משום לשמה דהוא על תנאי כנ"ל. אך זה טעות דאעפ"כ לא הוצרכו לתקן בפני נכתב משום לשמה דאם לא יתקנו ודאי לא יהיה שייך חששא דלשמה דאם לא יתקנו אז יהיה נאמן לפקדון אף אם ימסור לה ולא שייך הימני' ממילא אינו נאמן בעיר אחרת מחמת לא מקדים דלא שייך אם איתא כנ"ל ולכך הוצרך רבא שפיר לומר דתיקנו בפ"נ משום קיום וא"ש כנ"ל. ולפ"ז מיושב קושית תוספו' הנ"ל דלימא איכא בינייהו אם צריך לשאול ולמ"ש א"ש דלרבא עכשיו דתיקנו לומר בפני נכתב משום קיום א"כ ממילא אינו נאמן לומר לפקדון כדברי הרא"ש ז"ל כנ"ל וממילא לא שייך לא מקדים כיון דשייך הימני' ופסול משום לשמה אף דהימני' ושייך שפיר לשמה וממילא אף לרבא צריך לשאול עכשיו אם לשמה וליכא נפקא מינה כנ"ל וא"ש:

ובזה מיושב קושיית תוס' ד"ה דאתיוה בי תרי ופי' רש"י דאלו יקיימוה והקשו דאטו בכיפי תלי להו ועוד למה דוקא שעשה לשנים שלוחים הא אם שנים אחרים מכירים גם כן ליהני ע"ש ועיין ברש"י שכתב ושניהם נעשו שלוחים לגרשה והוא תמוה כנ"ל. ולמ"ש א"ש דהנה לכאורה למ"ש קשה מאי מהני דאתיוה בי תרי הא עכשיו דתיקנו בפני נכתב משום קיום שייך שפיר חששא דלשמה כנ"ל א"כ אף באתיו' בי תרי יצטרך לומר אך ז"א דכל הטעם דשייך לשמה הוא משום הימניה מחמת שאמרו בפני נכתב משום קיום אבל הכא ששלחו ע"י שנים שלא יצטרכו לומר משום קיום ממילא לא שייך הימני' בשעת השליחות וממילא שייך גם לשמה. וממילא מיושב קושית תוס' דכששלחו ע"י אחד שיצטרך לומר משום קיום וממילא הימני' בשעת השליחות א"כ ממילא עכשיו אף דאיכא שנים המכירין צ"ל בפני נכתב משום לשמה כנ"ל וא"ש דדוקא פי' רש"י ז"ל ושניהם נעשו שלוחים לגרשה כנ"ל וא"ש. אך רש"י ז"ל בעצמו פירש לקמן י"ו דבר אחר ע"ש:

עוד יש ליישב קושיית תוס' הנ"ל דהנה תוס' ד"ה ורבנן הקשו על רש"י ז"ל שפירש דאיכא דשמו כשמו ושמה כשמה כו' והקשו דא"כ פסול לר"מ משום דאינו מוכח מתוכו ולר"א פסול משום דאין עידי מסירה יודעין מי הוא המגרש ותירצו משום לעז ע"ש. ובאמת קושי' תוס' הוא גם בהיפך דא"כ לא בעינן כלל בפני נכתב כיון דבשאר דברים בקיאין רק משום לשמה וא"כאם היה עוד יב"ש לא היו רשאין לכתוב או ליתן לשליח דלא יהיה מוכח מתוכו או לר"א לא ידעו העידי מסירה מי המגרש והוא פסול באמת והם נתנו לה שם וזה שפיר יודעין דבעינן מוכח מתוכו וממילא לא שייך חששא דלשמה ולכך לא סבר רבא באמת חששא דלשמה ועיין בפ"י דמשום קושיית תוס' הנ"ל י"ל דפליג אמנם קי"ל דהעידי מסירה צריכין שידעו מהשליחות שהבעל עשה אותו שליח ודוקא במקום שאינו אומר בפני נכתב אבל היכא דאומר בפני אינם צריכין לידע דזה עצמו מיקרי יודעין למ"ש הרא"ש ז"ל דעכשיו דתיקנו לומר בפני נכתב ממילא האמינוהו גם על השליחות שזה המגרש הנכתב בגט שלחו ע"ש בב"ש סי' קמ"ב כרמ"ה ז"ל דאל"ה הוי חצי דבר וצריכין העידי שליחות להיות בעצמם העידי מסירה רק היכא דאומר בפני נכתב ע"ש. א"כ ממילא עכשיו דאומר בפני נכתב מהני לר"א דעידי מסירה כרתי דשפיר יודעין מי המגרש דגם לענין זה האמינוהו ע"ש דזה הוא ג"כ בכלל שלחו וא"כ לא קשה קושית תוס' הנ"ל לר"א בתרי יב"ש כו' אך ז"א דעדיין קשה כנ"ל למה תיקנו בפ"נ דאם לא יתקנו ולא יאמינוהו ממילא לא יהיה שייך חשש הנ"ל דזה יודעין שצריכין העידי מסירה לידע ולא יכתבו דלא מיקרי יודעין כיון שאין השליח נאמן וא"ש דרבא לא סבר חששא דלשמה כנ"ל דבשביל זה לא היו צריכין לתקן דאם לא יתקנו לא יהי' שייך חששא דלשמה כנ"ל, ולפ"ז ממילא א"ש דעכשיו דתיקנו משום קיום וממילא השליח נאמן על השליחות ושפיר מיקרי יודעין ורשאין לכתוב ושפיר שייך ממילא חששא דלשמה ג"כ וצריכין לשאול ג"כ כנ"ל וא"ש. ואף דיש לדחות מ"ש גם לעיל דאיך יכולין לומר דלרבא שייך גם לשמה עכשיו דכבר תיקנו דא"כ אמאי קאמר לקמן דלרבא ניחא הא דקתני יתקיים בחותמיו הא גם לרבא לא מהני קיום עכשיו דכבר תיקנו דשייך לשמה. אך ז"א דזה אינו רק לכתחלה אבל בדיעבד שפיר מהני ולכך צריכין לשאול לכתחלה משא"כ בדיעבד ועוד דלמסקנא דמסיק משום לעז בל"ז א"ש דלא סבר רבא כנ"ל משא"כ לס"ד ע"ש בפ"י:

תוס' ד"ה לפי שאין בקיאין והקשו הא תניא לקמן בעל עצמו שהביא כו' אינו צריך כו' מנקיט נקיט ליה כו' והשתא משום לשמה שפיר יערער דלא ידע כו' ותירצו כיון דאינו אלא משום לעז כו' ע"ש והקשה מהרש"א ז"ל דעכשיו לס"ד דלא ידע משום לעז כמ"ש

תוס' אמאי לא פריך מברייתא דבעל עצמו כיון שהוא חשש גמור כו' ותירץ דלא ידע הברייתא והוא דוחק ע"ש:

ונראה ליישב דהנה הפ"י כתב דאף בסתמא הוי לשמה כשנכתב בציווי הבעל ואינו צריך לומר בפירוש שכותב לשמה דהכא שפיר עומדת להתגרש בגט זה כיון שרוצה לגרשה בגט זה ועפ"ז הקשה איך שייך הכא חשש הנ"ל הא מסתמא נעשה בציווי והוי לשמה ע"ש ומ"ש לעיל. ונראה לישב דהנה תוס' הקשו אמאי לא אמר חששא שמא נכתב ביום ונחתם בלילה כו' ותירץ הפ"י דזה אינו פסול אלא מדרבנן ועוד דע"י שליח כשר שפיר אף מוקדם גמור א"כ שמגרשה ע"י שליח לא שייך כלל חשש הנ"ל ע"ש:

והנה הפ' כתבו דהיכא דבידה שלא תרצה לקבל הגט לא מיקרי עומדת להתגרש כיון שתלוי בדעתה שאם לא תרצה לא יוכל לגרשה והוי כמו בקדושין ע"ש והנה בשו"ת נודע ביהודה פסק דע"י שליח אינו יכול לגרש בע"כ דכיון דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ואינו יכול לחוב ע"י שליח לא מהני גירושין בע"כ ע"י שליח ע"ש ס' ב' וא"כ לפ"ז לכאורה לא קשה קושית הפ"י דגם בסתם הוי לשמה כיון שעומדת להתגרש בגט זה. ולמ"ש ז"א דכיון שמגרשה על ידי שליח לא מיקרי עומדת להתגרש כיון שאם לא תרצה לא יוכל לגרשה בע"כ כיון שהוא ע"י שליח. אך זה טעות דאעפ"כ כיון שיכול לגרשה בעצמו א"כ שפיר הוי סתמא לשמה דכיון שרוצה לגרשה הוי שפיר עומדת להתגרש בגט זה שיכול לגרשה שפיר בעצמו בע"כ בגט זה והוי שפיר סתמא לשמה בשעת הכתיבה והחתימה וממילא כשר אח"כ כששלחו על ידי שליח כיון דהוי לשמה. אמנם בנכתב ביום ונחתם בלילה כיון דבאמת אינו יכול לגרשה בעצמו כיון שהוא מוקדם ורק ע"י שליח כשר א"כ למ"ש תוס' התם דאפי' זינתה לא הוי סתמא לשמה דאעפ"כ אינה עומדת להתגרש בגט זה א"כ הכא בנכתב ביום ונחתם בלילה ודאי לא מהני סתמא דשפיר לאו עומדת להתגרש בגט זה דממ"נ דאם יגרשה בעצמו בגט זה ודאי לא יהיה מהני כיון שהוא מוקדם ורק ע"י שליח א"כ ג"כ אינה עומדת להתגרש שתלוי בדעתה שלא יוכל לגרשה בע"כ כיון שהוא ע"י שליח א"כ ממילא בשעת החתימה כיון שנחתם בלילה לא מיקרי עומדת להתגרש בגט זה ולא הוי סתמא לשמה וא"כ ממילא מיושב קושית הפ"י כיון דסתמא מהני איך שייך חששא דלשמה כנ"ל ולמ"ש מיושב די"ל שפיר כקושית תוס' דחיישינן שמא נכתב ביום ונחתם בלילה וא"ל כתירוץ הפ"י דכשר ע"י שליח ז"א כיון דכשר רק ע"י שליח א"כ ממילא פסול משום לשמה כיון שאינם בקיאין ולא אמר בפירוש וסתמא לא מהני כיון שנחתם בלילה כנ"ל וגם תירוץ השני לא שייך דמוקדם אינו פסול אלא מדרבנן ע"ש ולמ"ש ז"א דכיון דפסול מדרבנן א"כ אינו

יכול לגרשה בעצמו בגט זה מדרבנן א"כ ממילא פסול מדאורייתא משום לשמה דסתמא לאו לשמה כנ"ל. אך באמת התוס' בעצמם תירצו דבשאר דברים בקיאין ולא חיישינן לנכתב ביום רק לשמה אינן בקיאין ע"ש. וא"כ עדיין קשה קושית פ"י הנ"ל דסתמא מהני כיון דלא חיישינן לחששא דנכתב ביום רק לשמה לחוד כנ"ל:

אמנם למ"ש א"ש בהיפך כיון דבאמת ע"י שליח כשר בנכתב ביום א"כ אף דבקיאין ויודעין דנכתב ביום פסול מ"מ כיון שהוא ע"י שליח חיישינן שפיר שמא נכתב ביום ונחתם בלילה והוא באמת כשר על ידי שליח א"כ ממילא פסול עכשיו משום לשמה דאינה עומדת להתגרש בגט זה כיון שבעצמו לא היה יכול לגרשה בגט זה כנ"ל והם שפיר היו רשאין ליתנו לשליח אף שבקיאין דע"י שליח כשר כנ"ל:

א"כ לפ"ז לא קשה כלל קושית תוס' לכאורה מבעל עצמו כו' דבבעל עצמו לא שייך כלל חששא דלשמה כיון דסתמא כשר כקושיית הפ"י הנ"ל. וא"ל כמ"ש דשמא נכתב ביום ונחתם בלילה וממילא פסול משום לשמה כנ"ל דז"א כיון דהוא עצמו הביאו לא ע"י שליח א"כ פסול נכתב ביום כו' אף בלא לשמה כיון דאינו ע"י שליח א"כ ממילא לא שייך החשש הנ"ל כיון דבשאר דברים בקיאין ויודעין שמוקדם פסול א"כ ודאי לא היה מוקדם וממילא כשר אף משום לשמה דסתמא כשר כנ"ל כיון שהוא עצמו נותן לה ושפיר עומדת להתגרש כנ"ל ורק ע"י שליח פסול משום לשמה כיון דנכתב ביום כשר ולא שייך תירוץ תוס' כנ"ל משא"כ מבעל עצמו כנ"ל אמנם אעפ"כ מקשה תוס' שפיר דהנה הפ"י כתב דלמסקנא דאינו אלא משום לעז שייך החשש אף אי אמרינן דסתמא ג"כ לשמה אעפ"כ שייך הלעז שיערער ויאמר שהחתים עדים בפירוש שלא לשמה ע"ש ואם כן מקשה תוס' שפיר דגם בבעל עצמו שייך הלעז שיערער שהחתים שלא לשמה בפירוש וממילא פסול אף אי לאהיה מוקדם כנ"ל ותירצו שפיר דמנקיט נקיט ליה בידי כו':

ולפ"ז מיושב ממילא קושית מהרש"א הנ"ל דלס"ד דאינו משום לעז רק חשש גמור בל"ז לא קשה כלל קושיית תוס' דבבעל עצמו סתמא ג"כ לשמה כנ"ל ולא שייך החשש דלשמה ורק למסקנא דמשום לעז הקשו קושייתם משא"כ לס"ד וא"ש. ומיושב ממילא קושיית מהרמ"ש שהקשה לס"ד דהוא חשש גמור ולא ידע משום לעז ואף דלא ידע ג"כ הברייתא דבעל עצמו לימא איכא בינייהו בעל עצמו דלרבא אינו צריך לומר ולרבה צריך כיון דהוא חשש גמור ע"ש. ולמ"ש מיושב דלס"ד גם לרבה אינו צריך לומר בבעל עצמו דלא שייך לשמה כנ"ל וא"ש:

ובזה יש לישב מה שיש לדקדק דאמר רוב בקיאין הן ואפילו לר"מ דחייש למעוטא סתם ספרי דדייני גמירי כו' והוי מיעוטא דמיעוטא כו' ואינו מדוקדק דאי באמת סתם

ספרי גמירי וליכא אפילו מיעוט אמאי אמר לרבנן רוב בקיאין ואף דסגי ברוב מ"מ כיון דליכא באמת אפילו מיעוט היה לו לומר רק סתם ספרי גמירי וממילא הוי א"ש בין לר"מ בין לרבנן ולמ"ש מיושב די"ל דבאמת אינו רק רוב בקיאין רק לכאורה אעפ"כ הוי רק מיעוטא דמיעוטא כמ"ש הפ"י כיון דסתמא ג"כ הוי לשמה רק בפירוש שלא לשמה לא מהני א"כ אף ממיעוט שאין בקיאין אינו רק מיעוט שהיה בפירוש שלא לשמה כמ"ש הפ"י דזה הוי רק מיעוטא דמיעוטא ע"ש. אך למ"ש ז"א דחיישינן שפיר שמא נכתב ביום כו' וממילא פסול אף סתמא כנ"ל וממילא איכא שפיר מיעוט גמור כמ"ש לעיל. אמנם לר"מ דס"ל כל המשנה ממטבע כו' הולד ממזר וממילא פסול נכתב ביום ונחתם בלילה אף ע"י שליח כמ"ש הפ"י לקמן או כמ"ש לעיל א"כ ממילא לא חיישינן לנכתב ביום כו' כיון דפסול אף ע"י שליח ובשאר דברים בקיאין כמ"ש לעיל וממילא סתמא כשר דג"כ לשמה וליכא אלא מיעוטא דמיעוטא שמא בפירוש שלא לשמה כנ"ל וממילא מיושב דלרבנן אמר רוב בקיאין דלרבנן באמת אינו רק רוב אבל לר"מ אמר סתם ספרי כו' דלר"מ אינו רק מיעוטא דמיעוטא כנ"ל וא"ש:

דף ג.

בגמ' כיון דאמר מר בפני כמה כו' מידק דייק כו'. ותמהו המפ' מאי שייך הכא מידק דייק אטו הטעם דאינו נאמן היה משום שאינו מדקדק הא הטעם הי' דעד אחד אינו נאמן כשיכחישנו הבעל ומאי משני מידק דייק ע"ש. ונראה ליישב דבאמת מן הדין לכאורה נאמן אף כשמכחישו הבעל אח"כ למאי דקי"ל (כתובות כ"ב) דעד אומר מת ועד אומר לא מת בזה אחר זה אינו נאמן דכיון דהימנוהו להאי דאמר מת הוה ליה כתרי והאי דאמר לא מת הוי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רק בעד אומר נתגרשה כו' אינו נאמן משום דלא הימנוהו על נתגרשה והוי ג"כ חד ע"ש. וא"כ ממילא הכא דהימנוהו חכמים לענין בפני נכתב אף בנתגרשה ממילא ג"כ הוי לי' תרי ולא מהני מה שהבעל יכחישנו אח"כ [ודוחק לומר דלא הימנוהו רק כשלא יכחישנו דזה דוחק]. והנה הפ"י כתב דלשטת רש"י ז"ל דחששא דלשמה הוא חשש גמור דאיכא דאשכח כתוב כו' ממילא כי אתי בעל מערער פסיל ליה ממש משא"כ לשטת תוס' אינו אלא לעז בעלמא כמ"ש תוס'. והנה המפ' כתבו דאף דהשליח עצמו ג"כ אינו בקי לשמה מ"מ כיון שאומר שנעשה לשמה נאמן או לפירש"י ז"ל ששואלין אותו ואומר לשמה נאמן. ולכאורה קשה לפמ"ש ורשב"א ז"ל ריש חולין שהקשה לוקי מתניתין הכל שוחטין באינו מומחה ואעפ"כ כשאומר אח"כ שלא שהה ולא דרס נאמן דאף שאינו יודע הלכות שחיטה מ"מ

נאמן בתורת עדות שלא שהה כו' ותירץ דכיון דאינו יודע הלכות שחיטה הוי מילתא דלא רמיא עליה דאיניש בשעת מעשה ולאו אדעתיה ואינו נאמן אח"כ כיון שלא היה יודע בשעת מעשה לא דקדק ואינו נאמן ע"ש. וא"כ קשה הכא מאי מהני שהשליח אומר עכשיו שנעשה לשמה כיון שגם השליח אינו בקי שצריך לשמה ולא הי' יודע בשעת מעשה והוי מילתא דלא רמי' עלי' ולאו אדעתי' וממילא אינו נאמן גם עכשיו אך ז"א דהתם על שב ואל תעשה לא מהני שאומר שלא שהה ולא דרס דיכול להיות שלא דקדק ובאמת שהה כו' משא"כ הכא שאומר שנעשה לשמה בפירוש מה יכול להיות שלא דקדק, כיון שאומר על קום ועשה. אמנם לשטת רש"י ולדברי הירושלמי דאמר לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין ואיתא שם בהדיא דצ"ל שנכתב ביום ונחתם ביום וגם שלא נכתב במחובר ע"ש א"כ ממילא לענין זה דהוי שב ואל תעשה קשה כנ"ל. אך לדברי רש"י ז"ל לא קשה דבאמת אמרינן רוב בקיאין ולא חיישינן כלל בלא עירעור הבעל רק על לשמה משום דאיכא דאשכח ולענין לשמה שפיר נאמן כנ"ל דהוי קום ועשה ושאר החששות דמחובר ונכתב ביום כו' לא חיישינן כלל בלא ערעור הבעל כיון דסתם ספרי כו':

ולפ"ז מיושב מ"ש לעיל דפריך שפיר האי קולא הוא כו' השתא אתי בעל ומערער כו' ואף דכבר הימנוהו והוי לי' תרי כנ"ל מ"מ אם יבא ויערער יהיה שפיר נאמן לענין מחובר ונכתב ביום כו' דע"ז לא היה נאמן דהוי מילתא דלא רמי' עליה ולא דקדק כו' ויוכל שפיר לערער וע"ז משני שפיר כיון דאמר מר בפני כמה כו' מידק דייק כו' דכיון דכל הטעם דיהי' נאמן הוא משום דלא רמיא עלי' ולא דקדק וע"ז משני שפיר דמידק דייק וממילא אינו נאמן כלל כנ"ל וא"ש. ואף שיהא נאמן אח"כ ללעז בעלמא מ"מ כיון דלא יהא נאמן לפסלו לא אתי לאורועי נפשי' דלשטת רש"י חיישינן דוקא שיבא לפסלו. ולשטת תוס' בל"ז לא קשה כיון דאין רק ערעור שלא כדין כמ"ש הפ"י ע"ש. ואף שבלשון רש"י איתא דמידק דייק ויודע שברצון מגרשה ולא יבא לערער ע"ש הוא משום דלא יוכל לפסול אותו כנ"ל רק אעפ"כ יכול לערער שלא כדין ללעז כמ"ש תוס' וע"ז שפיר מידק דייק שברצון מגרשה ולא יערער כנ"ל וא"ש. ומיושב ג"כ דברי רש"י ז"ל שכתב וסיים ואי נמי עורר אינו נאמן דודאי דק שפיר ע"ש ותמוה שפירש דדייק שברצון מגרשה ולא יערער ואיך שייך דלכך אינו נאמן דודאי דק שפיר הלא ע"ז לא היה המידק דייק שאינו כלל על המעשה רק אי באמת הוא לשמה שלא יערער כנ"ל ולמ"ש א"ש דעל ערעור שלא כדין דייק שברצון מגרשה ואי עורר אינו נאמן דדק שפיר על המעשה כנ"ל וא"ש:

ובל"ז י"ל לדברי רש"י ז"ל גבי נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי כו' דפריך אי דשקיל מחד הא קא ידע כו' ופירש"י ז"ל דהיכא דידע בודאי גם עד אחד נאמן ועיין בס' נתיבות

המשפט שפירש לדברי רש"י דעד אחד נאמן היכא דודאי דקדק ע"ש אם כן א"ש הכא דמידק דייק וממילא עד אחד ג"כ נאמן כיון שמדקדק כנ"ל ולכן אינו נאמן אי עורר אח"כ. אך באמת דברי רש"י תמוהים מכל צד ע"ש בכמה מקומות דאין עד אחד נאמן אף היכא שודאי דקדק:

שם מדאורייתא עדים החתומים כו' כמי שנחקרה כו' ורבנן הוא דאצריך והכא משום עגונה אקילו כו' הנה הרמב"ם ז"ל פסק בלא אמר בפני נכתב והגט לפנינו ולא נתקיים דהגט בטל מדאורייתא ע"ש פ"ז מה' גירושיןהלכה ב' ותמהו עליו הרב בעל לחם משנה ושאר מפ' הא אמר הכא דלכך הימנוהו בפני נכתב משום דמדאו' לא בעי כלל קיום ומפורש בהדיא דגם הכא בגיטין לא בעי קיום מדאורייתא רק מדרבנן ע"ש:

ונראה ליישב דהנה הרב המגיד הקשה עוד הא קי"ל בכל מקום קיום שטרות דרבנן ומאי חילוק יש בין הכא בגיטין לשאר שטרות ע"ש שתירץ דהכא כיון שהבעל טוען ברי מזויף והיא אינה יודעת מוקמינן לה בחזקת אשת איש ע"ש. ותירוצו דחוק דבאמת קי"ל אף ביורשים שבאים להוציא ג"כ קיום שטרות דרבנן ואף שאינם יודעין ובאים להוציא וחזקת ממון אלים טובא מחזקת אשת איש ואעפ"כ מקילין כל הקולות שבקיום שטרות דרבנן:

ונראה ליישב בפשיטות למ"ש הרשב"א ז"ל אהא שכתבו תוס' ביש ב' עדים ששלחו תו אין צריך לומר בפני נכתב דודאי אינו מזויף שהבעל לא זייפו דאינו חשוד להכשילה ע"ש והקשו דא"כ לא הי' לו לומר רק שלחו לבד ולא בפ"נ וממילא אינו מזויף ותירצו כיון דהטעם דבפני הוא משום דמרע אנפשיה טובא כשנתברר אח"כ שהוא מזויף והוא אמר בפני כמ"ש תוס' גבי ידעתי ע"ש. וא"כ כשאומר שלחו ולא בפני לא יהי' מוחזק שקרן אח"כ כשיתברר הזיוף שיוכל לומר שהבעל זייפו ומסר לו גט מזויף דאף דאנן לא חיישינן להכי מ"מ לא יהי' מוחזק שקרן דאעפ"כ יוכל לומר כן ע"ש. והנה הטעם דמדאורייתא לא בעי קיום משום דלא חציף אינש לזייף. וכתבו הפ' משום כשיתברר אח"כ הזיוף יהי' מוחזק שקרן ע"ש. וא"כ א"ש בפשיטות דהכא גבי שליח אי לא אמר בפני ממילא בעי קיום מדאורייתא דלא שייך לא חציף כו' שיהיה מוחזק שקרן כו' דהכא לא יהי' מוחזק שקרן שיוכל לומר שהבעל זייפו כנ"ל ולכך פסק הרמב"ם ז"ל בלא אמר בפני בעי קיום מדאוריי' כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית הלח"מ דהכא באומר בפני נכתב ממילא לא בעי קיום מדאורייתא שייך שפיר לא חציף כנ"ל כיון שאומר בפני נכתב ולא זייפו הבעל ויהי' מוחזק שקרן רק מדרבנן דבעי קיום לא ליהמן אף שאומר בשביל שאינו אלא עד אחד

ולכך א"ש דמשום עגונה אקילו בה רבנן ומהני מה שאומר בפ"נ משא"כ באינו אומר בפ"נ בעי שפיר קיום מדאורייתא דלא שייך חציף כנ"ל וא"ש:

עוד יש ליישב דברי הרמב"ם ז"ל דהנה הפ' כתבו דלענין זיוף הבעל אי ניחוש שזייפו במכוון ודאי לא שייך לא חציף אינש כו' ולענין זה ודאי הוי בעי קיום מדאורייתא רק דלא חיישינן לזיוף הבעל שאינו חשוד להכשילה כמ"ש תוס'. והנה הירושלמי כתב הטעם דלא חיישינן לזיוף הבעל הוא משום שמתוך שהוא יודע שאם בא וערער ערעורו בטל אף הוא אינו מחתימו בעדים פסולים שכיון שלא יוכל לערער ותנשא בגט פסול אינו חשוד להכשילה משא"כ אם הי' יכול לערער ע"ש ברשב"א ורא"ש ז"ל. וא"כ מיושב קושית הרב המגיד הנ"ל דבעי שפיר קיום מדאורייתא דכיון דבעי קיום מדרבנן דחיישי' לזיוף השליח מדרבנן כיון שלא אמר בפני נכתב א"כ ממילא חיישינן לזיוף הבעל מדאורייתא כיון דיוכל לערער אח"כ שהשליח זייפו ולא תוכל להנשא עכ"פ מדרבנן ממילא יש לחוש שזייפו הבעל דלא שייך מתוך שהוא יודע כו' כיון שיוכל לערער מדרבנן וא"כ ממילא בעי קיום מדאוריי' דלא שייך לא חציף כיון שאינו רוצה לגרשה כלל כנ"ל וא"כ ממילא מיושב קושית הלח"מ דהכא כיון שאומר בפני נכתב ומהני נגד הקיום מדרבנן ממילא לא בעי כלל קיום מדאורייתא דלא חיישינן שזייפו הבעל כיון שלא יוכל לערער שהשליח זייפו דלענין זיוף השליח מהני בפני נכתב שהוא קיום מדרבנן וממילא לא זייפו הבעל ובעי רק קיום מדרבנן ומהני בפני נכתב משא"כ כשאינו אומר בפ"נ בעי שפיר קיום מדאורייתא כנ"ל וא"ש. ולפ"ז מיושב ג"כ קושיא הב' שהקשה הלח"מ מהא דפריך הש"ס לקמן והא בדרבנן עד נעשה דיין ומפורש דלא בעי רק מדרבנן ולדברי הרמב"ם ז"ל הוא דאורייתא ולמ"ש מיושב דכיון שאומר בפני נכתב ומהני נגד זיוף השליח שהוא דרבנן ממילא לא בעי קיום מדאורייתא ושפיר עד נעשה דיין וא"ש:

שם בגמ' לפי כו' ומשום עגונה אקילו בה רבנן כו' וכתב הרא"ש דאינו צריך לקיים כתב השליחות דכי היכא דהימנוהו על בפני נכתב הימנוהו ג"כ על השליחות ששלחו דאל"כ מה הועילו חכמים כו' ע"ש. ולכאורה קשה דממ"נ לפי' ריב"א דכשיש עדים על השליחות אינו צריך לומר בפני דלזיוף הבעל לא חיישינן ע"ש. והקשו מהרמשי"ף ושאר מפ' דא"כ לא יאמר רק שלחו לחוד וליהימן ולמה בעי כלל בפ"נ ותירצו דבמה שאומר שלחו הוי כידעתי דלא מרע נפשיה כמו בפני ולכך צריך לומר בפני ע"ש. וא"כ איך שייך כי היכי דהימנוהו על בפ"נ הימנוהו ג"כ על שלחו הא בפני הימנוהו משום מרע אנפשיה משא"כ שלחו הוי כידעתי ואם סובר דגם שלחו הוי בפני א"כ ליהימן שלחו לחוד ולא בעי כלל בפני כנ"ל. אך זה לא קשה די"ל דהטעם דשלחו הוי כידעתי הוא משום

דאף דאנן לא חיישינן לזיוף הבעל שאינו חשוד להכשילה מ"מ אם יתברר אח"כ זיופו יכול לומר אעפ"כ שזייפו הבעל ומסר לו גט מזויף ולא יתברר זיופו ולכך הוי כידעתי דלא מרע אנפשיה כשאומר שלחו ולכך לא מהימן שלחו לחוד דיכול להיות שזייפו השליח ולא מרע אנפשיה כנ"ל משא"כ הכא שאומר באמת בפ"נ ג"כ רק לענין שמא מסרו לפקדון לענין זה שפיר מהימן גם שלחו דלענין זה שפיר הוי בפני דמרע נפשיה כשיתברר אח"כ שמסרו לפקדון משא"כ שלחו לחוד לא מהימן דחיישינן לזיוף השליח כנ"ל. ומה שהקשה אדברי הרא"ש ז"ל למאי דפסק כר"ה א"כ לא מהימן מדאורייתא ששלחו והכא לא הימנוהו רק לענין קיום שטרות דרבנן כבר ישבתי לעיל בתוס' ד"ה לפי שאין בקיאין ע"ש:

תוס' ד"ה אטו כי אמרו ידעתי מי לא מהימן כו' וקושיא דאשה ובעל לא חש לתרץ כו'. ותרוצם דחוק מאד והוא תמוה דרבה הקשה ג' קושיות התם בפני כו' התם אשה ובעל דבר כו' והוא מתרץ לו אחדא אטו הכא ידעתי כו' ולמה לא מתרץ לו אקושיא דאשה ובע"ד כתירוץ תוס' כו':

ונראה ליישב דהנה הפ"י כתב הטעם אפירש"י ז"ל שפירש דשיילינן ליה אי לשמה והוא אומר הן ולא פירש משום דסתמא לשמה וכתב משום דכמו דידעתי לרבה לא מהני משום דלא מרע אנפשיה ואף דהוא עדות גמור בכל הדברים ויפסל לעדות כשיתברר שקרו מ"מ כיון דלא מרע אנפשיה טובא לא מהימן רק בפני כמ"ש תוס' ולכך ג"כ אף שרש"י ז"ל ג"כ סובר דסתמא לשמה מ"מ הוי כידעתי דלא מרע טובא שיוכל לומר לא כיוון לשמה ואף שודאי כיון הוי כידעתי ולא מהימן ולכך צריכין לשאול ע"ש. ולכאורה יש להקשות למאי שכתבו הפ' בהא דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ופסק המהרש"ל ז"ל דאם קבלו עדות שלא בפני בעל דין ולא מהני לא יוכלו אח"כ להעיד אף בפני בעל דין דאמרינן עביד אינש לאחזוקי דיבוריה כיון שכבר העידו ולא הי' מהני עדותם ואף שעכשיו מהני עבידי לאחזוקי דיבוריה ולא מהני ע"ש. וא"כ לכאורה לפ"ז הכא כיון דסתמאלשמה קא מסהיד ומיד שאמר בפני נכתב אמר שהוא לשמה רק דלא מהני אף שהוא עדות גמור כמו ידעתי כנ"ל. וא"כ מה מהני ששואלין אותו אח"כ ואמר לשמה כיון שכבר אמר ידעתי דלשמה ולא הי' נאמן א"כ ממילא עביד אינש לאחזוקי דיבוריה עכשיו שאומר אין ואינו נאמן וא"כ כיון דסתמא לשמה לא מהני ממילא אף ששואלין אותו ואומר אין. אך זה לא קשה דכל הטעם דסתמא לשמה כתב הר"ן ז"ל משום שכיון שיודע שתקנו לומר בפני נכתב יודע ודאי שיש פסול שיוכל לפסול ואומר בפני שנעשה בכשרות ע"ש. וא"כ זה הוא אי מהני באמת סתמא לשמה משא"כ עכשיו

דהתקנה היא שצריכין לשאול אותו אם לשמה דסתמא לא מהני כמו ידעתי כנ"ל א"כ ממילא אינו אומר כלל דסתמא לשמה כיון שצריכין עדיין לשאול אותו ובפני הוא כדי שיוכלו לשאול אותו ולא שייך כלל סתמא לשמה וממילא מהני מה שאומר אח"כ אין דלא שייך עביד אינש כו' כנ"ל דשפיר יכול לומר עדיין שלא הי' לשמה וא"ש:

אמנם לרבא דמשום קיום וכתבו התוס' דלזיוף הבעל לא חיישינן רק לזיוף השליח וכשידעינן דשלחו ודאי אינו מזויף והקשו א"כ מיד כשבא לב"ד ממילא אומר שהוא שליח ולמה צריך אח"כ לומר בפ"נ ותירצו דשלחו לא מהני דהוי ידעתי ע"ש במהרמשי"ף וא"כ קשה כנ"ל הא כיון שבא ואומר מיד שהוא שליח ולא זייפו רק דלא מהני עדותו כמו ידעתי ואינו נאמן א"כ מאי מהני מה שאומר בפני הא שייך שפיר עביד אינש לאחזוקי דיבורי' כיון שכבר אמר שלחו ואינו מזויף ולא הי' נאמן ממילא גם אח"כ אינו נאמן כנ"ל. ואף דלכאורה יש לדחות דהתם גבי שלא בפני בעל דין שייך שפיר דעביד עכשיו לאחזוקי דיבוריה ולומר הדיבור שאמר מקודם דאינו רוצה לשנות עכשיו ממה שאמר מקודם משא"כ הכא שאמר מקודם שלחו וא"כ אף שאומר אחר כך בפני לא שייך עביד אינש כנ"ל דיכול שפיר לומר עדיין שלחו כמו שאמר מקודם ולא ישנה וג"כ לא יהי' מרע נפשיה כנ"ל. אך ז"א למה שהביא המהרש"ל ראי' אהא דעביד אינש כו' מהא דמשחתמו אין מעידין עליו כו' דהוי נוגעין ע"ש ואף דהתם אינו אותו הדיבור רק דאמרינן שרוצה לקיים דבריו הראשונים שיהיו קיימים שלא יתבטלו ע"ש. וא"כ ממילא הכא שאמר שלחו שאינו מזויף ולא הי' נאמן ואומר עכשיו בפני שייך שפיר עביד אינש כו' שיהיה דבריו קיימים שיהי' נאמן על הקיום כנ"ל וקשה עדיין כנ"ל אמאי מהני בפ"נ כנ"ל:

אמנם לא קשה מידי דהטעם דעביד אינש כו' הוא משום דהוי נוגעין ולכך אינם נאמנין ע"ש. והטעם דנוגע הוא משום דהוי כבעל דבר וא"כ הכא לענין בפני נכתב דקי"ל אף אשה עצמה מביאה גיטה ונאמנת בפ"נ וגם שאר פסולין נאמנים ע"ש וגם נוגע כשר לעדות זה א"כ ממילא לא שייך עביד אינש כו' כנ"ל דלא עדיף מנוגע גמור וא"ש. ובזה מיושב ממילא קושית הרשב"א ז"ל שהקשה אהא דאמר רבה התם אשה לא מהימנא כו' והקשה הא אעפ"כ אתי לאחלופי כשיראו שמביא עד א' כשר ומהני ולא יראו כשמביא פסול ויסברו דגם שאר קיום מהני בעד אחד אטו יתרמו שיראו גם הבאת פסולים ע"ש. ולמ"ש מיושב דבאמת בכל שליח שייך עביד אינש לאחזוקי כנ"ל רק דמ"מ מהני משום דגם פסול נאמן א"כ כשיראו גם עד כשר ג"כ לא אתי לאחלופי דבאמת פסול משום עביד אינש כנ"ל ואעפ"י כן מהני וממילא לא אתי לאחלופי כנ"ל ומשני שפיר הכא אשה ובעל

דבר מהימן ונאמן השליח רק כמו בעל דבר וממילא לא אתי לאחלופי אף בשליח כשר דג"כ הוא פסול כנ"ל וא"ש:

ולפ"ז ממילא מיושב קושית תוספ' הנ"ל דמשני שפיר אטו היכא כי אמר ידעתי מי לא מהימן וא"כ כיון דידעתי ג"כ מהני ממילא לא שייך עביד אינש לאחזוקי דיבוריה כנ"ל כיון דגם ידעתי נאמן וממילא לא קשה גם קושיא דאשה ובעל דבר דאעפ"כ אתי לאחלופי כשמביא עד כשר כקושית הרשב"א ז"ל ובעד כשר לא הוי נוגע כיון דידעתי מהני והוא כשר גמור ושפיר אתי לאחלופי כנ"ל וא"ש:

ובזה מיושב ג"כ מה דאמר וכיון דידעתי מהימן אתי לאחלופי כנ"ל והוא תמוה הא כל קושית רבה לא הוי רק דידעתי לא מהני ולא אתי לאחלופי והוי ליה לשנויי דסבר ידעתי מהני וממילא אתי לאחלופי ומה לו לסיים וכיון כו' הא על זה קאי ולשיטת תוס' א"ש דקאי אידענו ע"ש משא"כ לשיטת רש"י ז"ל דקאי אידעתי קשה כנ"ל ולמ"ש א"ש דבאמת לא אתי לאחלופי משום אשה ובעל דבר כנ"ל רק משום דידעתי מהני גם זה לא קשה כנ"ל ומסיים שפיר וכיון דידעתי מהימן ממילא אתי לאחלופי כנ"ל ולא שייך גם הא דאשה ובעל דבר כנ"ל ואתי שפיר:

עוד יש ליישב קושית התוס' הנ"ל וניישב ג"כ דברי רש"י ז"ל אשר הם תמוהים מאד שפירש אהא דאמר רבא אטו הכא כי אמר יודע אני כו' הואיל ולדידי' טעמא משום קיום מה לי בפני מה לי יודע אני ותמוה כקושית תוס' דא"כ קשה עדיין רבה מ"ט לא אמר כרבא דמשום קיום וג"כ מהני ידעתי וע"כ דלרבה אף אי הוי טעמא משום קיום לא מהני ידעתי וכן פירש רש"י ז"ל בהדיא ד"ה הכא בפני כו' וא"כ מה זה שפירש הואיל ולדידיה טעמא משום קיום מהני ידעתי הא בזה פליגי דרבה אף אי טעמא משום קיום לא מהני ידעתי:

ונראה דהנה התו' כתבו הטעם דידעתי לא מהני הוא משום דלא מרע אנפשי' כ"כ כמו בפני ע"ש והוא דחוק קצת. ונראה דהנה רש"י ז"ל כתב דרבה סבר כר"מ דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ולכך אמר אתי למיגזי' וגם הרשב"א ז"ל כתב כן ע"ש והמפ' כתבו דלר"מ דכל המשנה כו' אלמוה חכמים לתקנה דבפני נכתב כדאורייתא ממש וכן איתא להדיא ב"מ פ' הזהב דעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ולכך הולד ממזר וכתבו דאף דאמר משום עגונה אקילו ליהימן לחד מ"מ זה הי' התקנה מתחלה שיהי' אחד נאמן אבל לענין שאר דברים אלמוה לאמירת האחד בפני נכתב כדאורייתא ממש ע"ש. והנה הפוסקים כתבו הטעם דנאמנים עידי קיום שאומרים שמכירים חתימת העדים ולא שראו שחתמו ואף דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו

דמאי הזמה שייך על מה שמכירים החתימות ותירצו דמשום דקיום שטרות דרבנן לא בעינן יכול להזימה כמו בעד נעשה דיין ע"ש וא"כ ממילא א"ש דהכא לרבה דסבר כר"מ דאלמוה חכמים לתקנת בפ"נ כדאורייתא בגיטין א"כ ממילא לא מהני ידעתי היינו שמכיר החתימות דהוי עדות שא"א יכול להזימו כנ"ל כיון דהוא כדאוריי' כנ"ל ולכך צריך לומר בפני שראה שחתמו ושפיר יכול להזימו כנ"ל דגם בעד אחד היכא שמהני עדותו בעינן יכול להזימו כמ"ש תו' ריש מס' ב"מ ד"ה מה להצד כו' ע"ש וכ"כ הריב"ש בתשובה ע"ש כן י"ל הטעם לרבה דלא מהני ידעתי רק בפני כנ"ל וא"ש דרבא פליג דמהני ידעתי כיון דרבא לא סבר אתי למיגזיי' דס"ל כרבנן דלא אמרינן כל המשנה ולכך לא אמר טעמא דלשמה כמ"ש הפ' וא"כ לא בעינן יכול להזימו כמו בכל קיום שטרות דרבנן ולכך ממילא מהני ידעתי ג"כ. ומיושבים שפיר דברי רש"י ז"ל שפירש דהואיל ולדידיהטעמא משום קיום ולא משום לשמה משום דלא סבר כר"מ דכל המשנה כו' א"כ לא בעינן יכול להזימו א"כ מה לי בפני מה לי יודע אני כנ"ל וא"ש:

והנה המפ' הקשו אמאי דאמר רבה הכא בפני התם יודע אני והקשו הא אעפ"כ אתי לאיחלופי דאיך ידעו ממה שאומר בפני דידעתי לא מהני שמא באמת גם ידעתי מהני רק שאין מכיר החתימות רק שראה שחתמו ולכך אומר בפני כמו בשאר קיום שראו שחתמו וגם ידעתי מהני. ונראה דהנה יש לישב קושית הרשב"א ז"ל הנ"ל אהא דהתם אשה ובע"ד לא מהימן כו' והקשה מ"מ כי מייתי עד כשר אתי לאיחלופי ולא ידעו שגם אשה כשירה כו'. ונראה דהנה לקמן אמרינן בפני כמה נותנו לה חד אמר בפני ב' וח"א בפני ג' ומסיק הטעם דבפני ג' אף דעד נעשה דיין בכל מקום בקיום שטרות דרבנן מ"מ הכא חיישינן דלמא מייתי אשה או פסול דנאמנת ג"כ ואתי למיסמך עלה ע"ש. וא"כ ממילא מיושב קושית הרשב"א הנ"ל דאף שיראו כשמביא עד כשר ידעו ג"כ שאשה נאמנת כיון שיראו בעד כשר דבעי ג"כ ליתן בפני ג' לבד העד ואף דעד נעשה דיין ורק משום זימנין דמייתי אשה, וע"כ דגם אשה כשירה כאן וממילא אף דיראו דמייתי עד כשר ידעו ג"כ שאשה נאמנת ולא אתי לאיחלופי ממילא כנ"ל. אך ז"א דבאמת קי"ל כמאן דאמר בפני שנים וא"כ עדיין קשה קושית הרשב"א הנ"ל דאתי לאיחלופי כנ"ל. אמנם ז"א דכל הטעם דמהני בפני ב' הוא משום דבדרבנן עד נעשה דיין דלא בעינן יכול להזימו כמ"ש תו' שם בכתובות ע"ש וא"כ זה הוא לדידן דקי"ל באמת כרבנן דלא אמרינן כל המשנה כו' ושפיר עד נעשה דיין הכא משא"כ לרבה דסבר כר"מ כו' ובעינן הכא יכול להזימו כמ"ש וממילא אין עד נעשה דיין ובעינן שפיר בפני ג' לרבה וממילא לא אתי לאיחלופי כנ"ל לרבה ולא קשה קושית הרשב"א כנ"ל:

אמנם זה טעות דא"כ קשה עדיין קושית רשב"א ז"ל דלא ידעו דאשה נאמנת ואף דיראו דצריך ליתן לה בפני ג' מ"מ לא ידעו דאשה נאמנת דבל"ז צריך הכא ג' דאין עד נעשה דיין הכא לרבה דאין אנו צריכין לרבה לטעמא דזימנין דמייתי איתתא כו' כנ"ל ועדיין אתי לאיחלופי וקשה כנ"ל:

אך באמת לפמ"ש מיושב שפיר דבאמת התם יודע אני הכא בפני ולא אתי לאחלופי רק דנאמר דעדיין יטעו דגם ידעתי מהני ואתי לאיחלופי כנ"ל וא"כ אם יאמרו דגם ידעתי מהני וא"כ לא בעינן יכול להזימו כנ"ל כיון דמהני ידעתי וממילא עד נעשה דיין וע"כ הא דבעי ג' הוא משום זימנין דמייתי איתתא כו' וידעו ע"כ דאשה ובע"ד נאמנת וודאי לא אתי לאיחלופי וא"כ ממ"נ לא אתי לאיחלופי דבאמת צ"ל בפני ואם ידעו דבפני דוקא א"כ התם יודע אני כו' ולא אתי לאיחלופי ואי יאמרו דגם ידעתי מהני וממילא עד נעשה דיין ע"כ בעי ג' משום דאשה נאמנת ולא אתי לאיחלופי דהתם אשה לא מהימנא כו' ומיושב שפיר קושית הרשב"א ז"ל וגם קושית המפרשי' הנ"ל דיסברו שגם ידעתי מהני ולמ"ש א"ש דאי יסברו כנ"ל ידעו דאשה נאמנת כנ"ל. ולפ"ז מיושב ממילא קושית תו' דלא משני רבא רק אידעתי ולא אאשה ובעל דבר כנ"ל. ולמ"ש א"ש דרבא משני כיון דידעתי נאמן דלא ס"ל כר"מ כנ"ל ולא בעינן יכול להזימו דקיום דרבנן כנ"ל וממילא עד נעשה דיין וסגי באמת ליתן לה בפני שנים כמו דקי"ל וממילא גם אשה ובע"ד לא קשה דמ"מ כי מייתי כשר אתי לאיחלופי כקושית הרשב"א ז"ל דלא ידעו דאשה נאמנת כיון דסגי באמת בפני ב' דבשלמא לרבה דס"ל כר"מ וידעתי לא מהני דבעינן יכול להזימו וממילא בעי עכשיו בפני ג' מדינא דאין עד נעשה דיין א"ש דאף אם הם לא ידעו ויסברו דידעתי מהני וע"כ יהיה הטעם דבפני ג' משום דאשה נאמנת וידעו דאשה נאמנת ולא אתי לאיחלופי כנ"ל משא"כ לרבא דקי"ל כרבנן דר"מ וגם ידעתי מהני וסגי באמת בתרי כנ"ל ושפיר אתי לאיחלופי ולא קשה מאשה ובע"ד כנ"ל כקושית הרשב"א ז"ל כמ"ש וא"ש. ובזה מיושב ג"כ מה שסיים וכיון דידעתי לא מהני כו' ולמ"ש מיושב כמ"ש לעיל. ומיושב ג"כ מה דאמר רבא אטו הכא כי אמר כו' משמע כאילו זה כבר הוזכר מקודם ופשוט הדבר הא בזה פליגי לפירש"י ז"ל ולמ"ש מיושב דכבר אמר מקודם דלא סבר כרבה דאתי למיגזיי' והיינו משום דס"ל כרבנן דלא אמרינן כל המשנה ולכך אמר שפיר אטו הכא דממילא ידעתי מהני כנ"ל וא"ש:

ובזה יש לישב ג"כ לשיטת התו' שפירשו דגם רבא סובר ידעתי בחד לא מהני רק דאמר אטו הכא בתרי דאמרי ידענו לא מהני וכיון דמהני ידענו בתרי אתי לאיחלופי ע"ש והוא תמוה דאיך בשביל דמהני ידענו בתרי אתי לאיחלופי בחד הא בחד רואין דצריך לומר

בפני. ולמ"ש מיושב דאמר שפיר אטו תרי דאמרו ידענו לא מהימני הכא וכיון דנאמנים ע"כ אין הטעם דידעתי לא מהני משום דהוי עדות שא"א יכול להזימו דא"כ גם תרי בידענו לא מהני דאינו יכול להזימו וע"כ הטעם משום דלא מרע נפשיה בידעתי בחד כמ"ש תו' וא"כ ממילא אתי לאיחלופי אף בחד כקושית המפ' הנ"ל דיסברו דגם ידעתי מהני ואעפ"כ לא ידעו דאשה נאמנת כיון דבאמת סגי ליתן לה בפני ב' כיון דלא בעינן יכול להזימו דתרי שאמרו ידענו נאמנים ושפיר אתי לאיחלופי בחד כנ"ל דיאמרו גם ידעתי מהני כנ"ל ומיושב ג"כ מה דסיים כיון דידעתי מהני כו' כמובן וא"ש:

עוד י"ל קושית תו' הנ"ל דלא משני אקושיא דאשה ובע"ד לשטת התו' שפירשו דגם רבא סובר ידעתי בחד לא מהני רק בתרי וכתבו הטעם דידעתי לא מהני משום דלא מרע אנפשיה כ"כ ע"ש וכתבו המפ' הטעם דאף דגם בידעתי יוכל להתברר שקרו וכתבו דעיקר הטעם דכשאומר בפני אם יתברר אח"כ שלא חתמו יפסל לעדות ולשבועה שהעיד שקר לפני ב"ד משא"כ באומר ידעתי לא יפסל לעדות לדעת יש פוסקים דיוכל לומר שאעפ"כ מכיר הוא שזה חתימתם ע"ש:

והנה לכאורה לפ"ז לרבה דידעתי לא מהני ע"כ בעי בפני ג' דאף דעד נעשה דיין מ"מ הא קי"ל דאם נתקבל עדותו לפני ב"ד פסול אינו נפסל אף שהעיד שקר כיון דלא מיקרי ב"ד וא"כ אף שאומר בפני נכתב בפני ב' ועד נעשה דיין מ"מ אם יתברר אח"כ ששקר העיד וממילא פסול למפרע ונתקבל עדותו לפני ב"ד פסול שהוא הי' ג"כ דיין וממילא לא יהיה פסול כיון שלא נתקבל עדותו לפני ב"ד כשר וא"כ אף שאומר בפני בפני ב' הוי כאומר ידעתי דלא מרע] אנפשיה כיון שלא יהיה פסול כשיתברר שקרו וממילא צריך ג' [וכעין סברא זו כ' המרדכי בסנהדרין בשם השר מקוצי לענין עד נעשה דיין ע"ש] וא"כ מיושב ג"כ קושית המפ' הנ"ל דלמא יסברו דגם ידעתי מהני ולמ"ש א"ש כמ"ש לעיל דאם יסברו דידעתי מהני א"כ אמאי בעי ג' וע"כ משום זימנין דמייתי איתתא וידעו דאשה נאמנת ולא אתי לאחלופי ולא קשה קושית הרשב"א כנ"ל וע"ז משני שפיר דבאמת ידעו דידעתי לא מהני בחד רק כיון דבתרי מהני אתי לאחלופי כמ"ש תו' וא"כ ממילא לא שייך קושיא דאשה ובע"ד כקושית הרשב"א ז"ל דלא ידעו דאשה נאמנת ואעפ"כ בעי ג' כיון דידעתי לא מהני כמ"ש ובפני ב' הוי כידעתידלא יפסל כנ"ל ואף דלרבא מכאן ולהבא נפסל מ"מ הכא הוי תרי בחד ופסול למפרע וא"ש. אך ז"א דא"כ מאי פריך לקמן אמאי בעי ג' הא בדרבנן עד נעשה דיין ומאי קושיא הא הכא הוי כידעתי כנ"ל. אך י"ל דרבא משני דידעתי באמת מהני וכפירש"י ז"ל וממילא באמת סגי בתרי ולא ידעו דאשה נאמנת כנ"ל ופריך שפיר למאי דקי"ל כרבא ואין להאריך יותר:

דף ג:

תוס' ד"ה דתנן אין כותבין כו' הך סוגיא אתיא כר"ל כו' ולשמואל ור"י נמי יש להוכיח מדר"נ דאומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה כו' והיינו כקושית הש"ס לקמן וכ"ת כי לא בעי מדאורייתא ומתניתן דמחובר קאי אתורף כמ"ש תוס' ומשני מדר"נ כו' ע"ש והקשו המפ' למ"ש תוס' ד"ה חתמו ונתנו דלר"מ שייך למיגזר יותר כתיבה אטו חתימה לענין מחובר מלענין לשמה ולכך במחובר אסור לכתחלה ע"ש וא"כ מאי פריך הכא ארבה דלמא מתניתן דמחובר קאי שפיר אטופס כנ"ל אבל כתיבת התורף בעי מדרבנן כדפריך וכ"ת כו' ומדר"נ דמצאו באשפה אין ראיה רק לענין לשמה דלא שייך למגזר כנ"ל אבל במחובר י"ל שפיר דפסול אפילו בדיעבד מדרבנן כנ"ל ותקנו באמת בפני נכתב משום מחובר כדאיתא בירושלמי לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין ורבה אמר לשמה על החתימה ועל הכתיבה צריך לומר משום מחובר כנ"ל דפסול בדיעבד ויותר קשה ארשב"א ז"ל שהוכיח מכאן דלר"א לא בעינן עידי חתימה אף לכתחלה דאל"כ מאי פריך הא אתיא שפיר כר"א רק בעי בפני נכתב משום לכתחלה וגם בשביל לכתחלה ראוי לתקן ולקמן דתני פסול ג"כ לכתחלה ומוכח דאף לכתחלה אין צריך ע"ש וקשה לדבריו קושית תוס' בא"ד מאי פריך דלא כר"מ הא לר"מ איתא להדיא דאין כותבין לכתחלה במחובר ותירוצם לא שייך ע"ש לדבריו כנ"ל ושמא תיקנו משום לכתחלה כנ"ל ואף דצ"ל לדבריו דלענין לשמה ודאי כשר אף לכתחלה מדר"נ דמצאו באשפה כסברת תוס' דלענין מחובר שייך יותר למיגזר כנ"ל ומ"מ קשה כנ"ל שמא צ"ל בפני נכתב משום מחובר כדברי ירושלמי הנ"ל ומחובר ודאי פסול לכתחלה כדאיתא בהדיא אין כותבין ומשום לכתחל' ג"כ תיקנו כנ"ל לדבריו:

ונראה דהנה התוס' הקשו לעיל מאי מהני בפ"נ משום לשמה ניחוש עדיין ממ"נ אי איכא יוסף בן שמעון אחר פסול דאינו מוכח מתוכו ומאי מועיל בפ"נ ע"ש ותירץ בספר פ"י כיון דבלא הוחזק כשר משום דכיון דלא הוחזק א"כ יודעין מי המגרש משא"כ בהוחזק אינו מוכח מן החתימה מי הוא המגרש וא"כ עכשיו כשבא לפנינו ואצלינו לא הוחזק עוד יב"ש א"כ יודעין אנו מן החתימה מי המגרש דאף דשם במקום הכתיבה הוחזק עוד יב"ש מ"מ הכא בשעת הנתינה שאנו מסופקים אם הוחזק ואין אנו יודעין שפיר הוי לא הוחזק ואף דשם באמת הוחזק מ"מ כשר כיון שאין אנו יודעין אם הוחזק אבל לענין לשמה חיישינן שפיר שמא יש שם ופסול משום לשמה כנ"ל ע"ש. והנה לכאורה קשה למאי שהקשו הפוסקים איך מהני גט ע"י שליח הא הוי מחוסר הובאה בין כתיבה לנתינה שצריך להוליכו למקומה ותירצו דההובאה אין ענין להגט אטו הגט

פסול בלא ההובאה הלא אם תבא האשה לשם ינתן לה שם ואין זה ענין להכשר הגט ע"ש בפ"י ובמהרי"ט ע"ש. וא"כ לכאורה הכא אם שם במקום הכתיבה באמת הוחזק עוד יב"ש וממילא פסול דאינו מוכח מתוכו רק הכא במקום הנתינה יהיה כשר משום דכאן לא הוחזק א"כ ממילא פסול משום דמחוסר הובאה בין כתיבה לנתינה כיון דאם ינתן במקום הכתיבה יהיה פסול ולא מתכשר הגט רק ע"י ההובאה כנ"ל וממילא פסול משום מחוסר הובאה וקשה עדיין מאי מהני בפ"נ הא שמא יש שם עוד יב"ש שהוחזק אף דכאן לא הוחזק פסול כנ"ל משום מחוסר הובאה שמחוסר להכשר הגט כנ"ל [ואף דהר"ן ז"ל כתב לענין הקנאה דאין זה מיקרי מחוסר רק בגוף הגט ע"ש אך אין זה מוסכם ועיין בט"ז ס"ק כ"ז שפסק דאף מחוסר ציווי לתקן מיקרי מחוסר מעשה ע"ש] אמנם י"ל שפיר כתירוץ תוס' דהחשש דלשמה אינו כלל משום יב"ש אחר רק שהוא החתים כנ"ל אך המפ' כתבו הא דלא אמרינן באמת אף לדברי תו' דהחשש דלשמה אינו משום יב"ש אחר הא מ"מ אמאי לא ניחוש באמת שמא הוחזק שם עוד יבש ופסול משום דאינו מוכח מתוכו ומאי מהני בפ"נ ותירצו דז"א כיון דבשאר דברים בקיאין ואם היה יב"ש אחר הוחזק לא היו רשאין לחתום כיון דפסול משום דאינו מוכח מתוכו כנ"ל ע"ש. וא"כ לכאו' עדיין קשה לדברי הפ"י דאף דשם הוחזק כשר כאן כיון שכאן לא הוחזק וא"כ אדרבה לא שייך תירוץ תוס' דקשה כנ"ל דניחוש מ"מ שמא הוחזק שם יב"ש ואעפ"כ היו רשאין לחתום כיון שנתנו לשליח להוליכה וממ"נ אם ידעו שהוחזק לא יתנו ואם לא ידעו יהיה באמת כשר אף שהוחזק כיון שאין יודעין והוי לא הוחזק כ"כ הפ"י הנ"ל וא"כ חיישינן שפיר שמא הוחזק וממילא פסול משום מחוסר הובאה כנ"ל אף שכאן לא הוחזק. אך זה טעות דא"כ שייך שפיר תירוץ הנ"ל דאין רשאים לחתום כיון דהוחזק ואף ששם לא ידעו והיה לא הוחזק מ"מ יהיה פסול מחמת מחוסר הובאה כנ"ל וממילא אין רשאין לחתום אם הוחזק שם ולא חיישינן כלל לב' יוסף בן שמעון כנ"ל וא"כ לפ"ז לא קשה כלל דאיך נימא דתיקנו גם משום מחובר דא"כ דנימא דאינם יודעין שמחובר פסול אף שמחוסר קציצה א"כ ממילא מאי מהני בפני נכתב הא חיישינן לב' יב"ש כנ"ל דכיון דשם הוחזק אף דכאן לא הוחזק ממילא פסול משום מחוסר הובאה כנ"ל וא"ל כנ"ל דהם לא היה רשאים לחתום דז"א כיון דלא בקיאין במחובר ואינם יודעין דמחוסר מעשה פוסל א"כ שפיר היו רשאים לחתום כיון דבמקום הנתינה יהיה לא הוחזק כנ"ל וא"כ קשה לכאורה איך אמר הירושלמי שאין בקיאין בדיקדוקי גיטין והיינו אף במחובר וקשה כנ"ל דא"כ מאי מהני בפ"נ. אך ז"א דבאמת מסקינן דאתיא כר"א ולא בעינן מוכח מתוכו כנ"ל. ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הראשונה שמא תיקנו משום מחובר ולמ"ש

א"ש עכשיו דנוקי כר"מ ממילא ליכא למימר כלל דתקנו משום מחובר דאם לא בקיאין במחובר ממילא לא מהני כלל בפ"נ כנ"ל וא"ש:

בא"ד תימא לר"י דהכא משמע כו' דלר"מ לא בעי כתיבה לשמה ולקמן בעי בפני נכתב כו' ונראה לישב קושית תוס' דהנה תוס' ד"ה שלשה גיטין כו' כתבו דלכך לר"מ כשר בכתב בכתב ידו ואין עליו עדים ואף דוכתב היינו וחתם מ"מ כתיבת ידו זו הוא חתימה דאין לך חתימה גדולה מזו כיון שהוא עצמו כתב ומהני כמו עדים ע"ש אף שלא חתם שמו מ"מ הוי כמו עדים ע"ש ולכאורה קשה א"כ מאי פריך לר"מ דעידי חתימה כרתי למה בעי בפני נכתב הא לא בעי כתיבה לשמה הא שפיר צ"ל בפני נכתב דשמא הוא כתיבת יד הבעל וממילא כתיבתו זה הוא חתימתו ולא בעי עידי חתימה כלל וצריך שפיר להיות לשמה כיון שזה הוא החתימה דגם בבעל עצמו חיישינן שמא לא אמר בפירוש לשמה ופסול ע"ש בפ"י ולכך צריך בפ"נ שהיה הכתיבה לשמה דכתב ידו אם לא היה לשמה פסול אף לר"מ כנ"ל ובפני נחתם לשמה ג"כ צריך לומר דשמא לא היה כו' הבעל וממילא עידי חתימה כרתי ובעינן חתימה לשמה ומצי שפיר לאוקמי כר"מ דקי"לשצריך לומר בפירוש לשמה ואם לאו פסול ע"ש. אך זה טעות דכיון שבא לפנינו חתום בעדים א"כ ממילא אף אם כתבו הבעל בעצמו ולא לשמה ג"כ כשר דמאי בכך שהכתיבה באמת פסולה שצריך לשמה וכתבו שלא לשמה הא גם בכתבו חרש שוטה וקטן כשר כשחתומים עליו עדים א"כ אף שאם כתבו הבעל היתה הכתיבה בעצמה פסולה מ"מ כשחתמו עדים אין פסול הכתיבה מזיק כלל אף שהכא באמת היתה פסולה מ"מ כיון שהוא שלא לשמה ואין זה כריתות כיון שפסול א"כ ממילא העידי חתימה כורתין וכשר ופריך שפיר דלא בעי בפ"נ:

אמנם הנה הרשב"א ז"ל הקשה מאי מהני בפני נכתב ניחוש שמא העידי חתימה הם פסולין והם אינם בני תורה ואינם יודעין שפסולין אינם רשאין לחתום ותירץ דזה לא חיישינן שהוא דבר הנהוג בכל השטרות דרק בדבר שאינו נוהג רק בגיטין בזה אין בקיאין אבל בדבר הנוהג בכל השטרות בקיאין שאין פסולין רשאין לחתום וודאי לא החתימו פסולין ע"ש. והנה לקמן באמר לעשרה כתבו כו' פליגי ר"י ור"ל ר"י סבר שנים משום עדים וכולם משום תנאי ור"ל סבר כולם משום עדים ואמר דנ"מ אם נמצא מהם פסולים לר"י דמשום תנאי כשר ולר"ל דמשום עדים פסול ע"ש וקי"ל כר"י דמשום תנאי והטעם איתא התם כיון דלא היה צריכין לחתום השאר דכשחתמו שנים סגי אמרינן דמה שצוה לחתום השאר הטיל תנאי בדבר וכשר אף אם הם פסולים דאינו רק קיום התנאי ע"ש וא"כ לכאו' עדיין שפיר צ"ל בפ"נ אף לר"מ כנ"ל דשמא כ' הוא עצמו ובעי

שפיר לשמה כיון דמהני אף בלא עדים אף לר"מ כנ"ל וא"ל כמ"ש דכיון שחתומים עדים עדיין כשר כנ"ל דז"א דקשה שפיר כקושית הרשב"א ז"ל דחיישינן שמא החתימו עדים פסולין וא"ל כנ"ל דזה יודעין שאין פסולין רשאין לחתום דז"א למ"ש דכיון דאין בקיאין לשמה א"כ ממילא כיון שכתב בכתב ידו היה כשר אף בלא עדים אף שלא היה לשמה כיון שאין בקיאין א"כ אף שצוה לחתום עדים הוי כמו אמר לעשרה כיון שהיה כשר בלא עדים א"כ אף שצוה לחתום הוי משום תנאי וכשר אף פסולים א"כ כיון שלא היו בקיאין לשמה שפיר היו רשאים לחתום אף פסולין אף שיודעין שאין פסולין רשאין לחתום וכיון דבאמת בעינן לשמה והיה פסול כתב ידו כיון שלא היה לשמה ורק מחמת העדים כשר ממילא פסול מחמת שהם פסולים כנ"ל ושפיר צריך לומר בפני נכתב שהיה לשמה וכשר ממ"נ כנ"ל. אך לכאורה ז"א כיון דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים אינו כשר רק בדיעבד אבל לכתחלה בעי עדים א"כ ודאי משום עדים צוה לחתום דרק התם דלכתחלה בשנים סגי אמרינן דמשום תנאי ע"ש דלעדים אין צריכין להם כלל משא"כ הכא דבעי לכתחלה. אך ז"א דהתוס' כתבו הטעם דפסול לכתחלה בכ"י ואין עליו עדים משום דהוי כאין בו זמן ע"ש והפוסקים כתבו דע"י שליח כשר לגרש אף לכתחלה ע"י גט שאין בו זמן או אפילו מוקדם גמור משום דיום המסירה אית ליה קול ע"ש וא"כ ממילא הכא מביא גט דהוא ע"י שליח היה רשאי לכתחלה לגרש בכתב ידו אף בלא עדים דאף באין בו זמן כשר א"כ אף שצוה לעדים לחתום הוי משום תנאי כנ"ל וגם פסולים כשר כנ"ל וממילא עכשיו פסול דלא הוי לשמה. וא"ל דאעפ"כ כיון שצריכין לעדים שיוכל לגרש בעצמו בלא שליח ממילא אמרינן דהוא משום עדים כנ"ל דז"א דבאמת חיישינן אף לנכתב ביום ונחתם בלילה רק משום דהוא ע"י שליח כשר כמ"ש הפ"י א"כ חיישינן שפיר שמא נכתב ביום כו' כנ"ל וממילא לא יכול לגרש בעצמו כלל רק ע"י שליח וא"כ אין צריכין לעדים כלל דגם עם העדים אינו יכול לגרש בעצמו וע"י שליח בל"ז כשר לכתחלה וממילא הוי משום תנאי כנ"ל ואף דבקיאין בשאר דברים מ"מ היו רשאין כיון ששלחו ע"י שליח וקשה עדיין כנ"ל ולמסקנא א"ש דפסול כה"ג דהוי מזויף מתוכו כיון שאין כאן רק אותם העדים לחוד משא"כ עכשיו דלא ידעינן דמזויף מתוכו פסול א"כ שפיר חיישינן כנ"ל ובעי בפ"נ אף לר"מ דהי' לשמה וממילא לא שייך החשש הנ"ל כמ"ש וקשה כנ"ל דמאי פריך הא אף לר"מ בעינן שפיר בפ"נ כנ"ל:

אמנם י"ל למ"ש הפ"י דלרבנן דאין אנו צריכין לסברא דסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי רק דהוי מיעוט גמור י"ל דלא אצריכי חכמים רק משום מיעוט גמור ולא משום מיעוט' דמיעוט' ע"ש רק דלשמה לחוד הוי מיעוט גמור ע"ש וא"כ ממילא לא קשה מ"ש דניחוש

על המיעוט דשלא לשמה למיעוט דעדים פסולים ג"כ ולמיעוט דנכתב ביום כו' דזה הוי שפיר מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן וממילא אין צריך לומר בפ"נ כיון דלשמה לחוד אינו מזיק כלל ופריך שפיר כיון דקי"ל כרבנן דלא חיישי' למיעוטא ולא תיקנו רק על מיעוט גמור ממילא לא בעי בפ"נ כנ"ל,. ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' שהקשו דלר"מ אמאי אמר אי לא אמר בפ"נ הולד ממזר הא לר"מ לא בעי כלל בפ"נ ולמ"ש א"ש דר"מ גופיה דחייש למיעוטא וע"כ דסתם ספרי דדייני כו' ותיקנו אף משום מיעוטא דמיעוטא א"כ שפיר בעינן בפ"נ אף דלא בעי כתיבה לשמה כמ"ש שמא כתבו הוא בעצמו והחתימו עדים פסולין אף דבקיאין כנ"ל ופסול באמת משום לשמה ושפיר בעי בפ"נ כנ"ל דלא פריך רק לרבה דקי"ל כרבנן דלא חיישינן למיעוטא כנ"ל משא"כ לר"מ גופיה לא קשה כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב קושית תוס' הנ"ל דהנה תוס' בא"ד כתבו דאף ממתני' דמחובר אין ראיה דיכול להית עדיין דר"מ סובר ג"כ דבעי אף כתיבה לשמה רק חתמו אתורף קאי מ"מ פריך שפיר דסמך עצמו אפירכא דר"נ דאפילו מצאו באשפה כשר כו' והקשה הפ"י מאי פריך מר"נ דילמא רבה אליבא דר"מ לא ס"ל הא דר"נ דר"נ לא תירץ זה רק מחמת קושיא דהכל כשירין לכתוב כו' ולמאן דמוקי חתמו אתורף וכתיבה אטופס בל"ז לא קשה דבשלמא למאי דמוקי מתניתין דמחובר גם אטופס א"ש אבל לקושית תוס' עדיין קשה כנ"ל דלמא סבר ר"מ דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא וחתמו אתורף קאי ולא ס"ל לרבה הא דר"נ ע"ש. וגם קשה לס"ד דפריך דלמא כי לא בעי ר"מ כתיבה מדאורייתא כו' וקשה דלס"ד דלא ידע מר"נ אמאי לא פריך דלמא בעי גם כתיבה מדאורייתא וחתמו אתורף קאי כיון דלא ידע מר"נ וכקושית תוס' הנ"ל דממתניתן אין ראיה כלל:

ונראה דהנה הרשב"א ז"ל כתב דלר"מ דעידי חתימה כרתי וכתב היינו וחתם ולא קאי אכתיבה רק אחתימה ממילא מדאורייתא אף בעד אחד חתום כשר ע"ש ובספר פ"י הובאו דבריו ע"ש. ולכאורה יש להקשות לפמ"ש הח"מ אה"ע סקכ"א ס"ק ט"ז ובב"ש שם ס"ק ט' דאם כתבו הגט שני ב"א פסול דכתיב וכתב לשון יחיד דרק אחד יכול לכתוב ולא שנים ופסול אף דיעבד ע"ש וא"כ לכאורה לר"מ דוכתב היינו וחתם א"כ אמאי כשר בב' עדים חתומים הא כיון דהחתימה היינו הכתיבה הוי כתבו ב' בני אדם דפסול כיון דוכתב קאי על החתימה והוא לשון יחיד וממילא פסול בב' כנ"ל. ובלא דברי הרשב"א ז"ל לא קשה דכיון דקאי על החתימה ממילא בעי ב' דבשלמא אי קאי על הכתיבה דיכול להיות באחד וממילא קאי וכתב על אחד ולכך פסול בב' משא"כ אי קאי וכתב על החתימה דלא סגי בפחות מב' ממילא עיקר הדין להיות בב' ולא קשה. משא"כ לדברי

הרשב"אז"ל הנ"ל דאי קאי על החתימה ג"כ סגי בחד כדמשמע וכתב ע"ש וא"כ כיון דסגי בחתום אחד ממילא בב' חתומים פסול דוכתב הוא דוקא אחד כנ"ל והחתימה היינו הכתיבה כנ"ל. אך באמת זה טעות דהב"ש כ' שם דדוקא בתורף פסול אם כתבוהו שנים אבל בתופס לא איכפת לן דוכתב לא קאי רק אספר כריתות דהיינו התורף משא"כ בטופס ע"ש וא"כ לא קשה מידי דכיון דסגי בחד דוכתב היינו וחתם דהיא חתימת א' וא"כ כיון שהחתימות האחד לא נכתב בשנים ממילא כשר דמאי איכפת לן שחתם עוד אחד דכיון שהכריתות דהיינו התורף לא הוי רק האחד כיון דסגי בחד וזה כתב רק אחד וחתימת הב' הוי רק טופס וכשר מה שחתם אחר ולק"מ כנ"ל. אמנם הרשב"א ז"ל כתב לקמן דדבר שתיקנו חכמים שצריך להיות ובלא"ה פסול כגון לר"א אי נימא דבעי מדרבנן עידי חתימה ופסול אי לא חתמו ממילא הוי חתימות העדים כתורף ופסול אי לא נעשה לשמה או במחובר דכיון דוכתב לה לשמה קאי על הספר כריתות וכיון שתיקנו שיהיה פסול בלא עידי חתימה הוי גם זה כריתות ופסול שלא לשמה ע"ש. א"כ לפ"ז עדיין קשה דכיון דמדרבנן פסול באין חתום אלא עד אחד דחשיב ליה בהדי ג' גיטין פסולין ואף דמדאורייתא סגי בחד תיקנו שצריך ב' ופסול בלא"ה א"כ כיון דפסול בלא השני הוי גם העד הב' בכלל התורף כדברי הרשב"א ז"ל כיון דהוא הכריתות ג"כ א"כ ממילא אף בחתומים ב' פסול מחמת שכתבו שנים כנ"ל כיון דוכתב קאי על החתימה על הכריתות שצריך להיות באחד וכיון שתיקנו שפסול בלא השני והוי ג"כ הכריתות ונכתב התורף בשנים כיון שחתמו ב' ואיך תיקנו שיהיה צריך ב' וקשה כנ"ל:

אך גם זה לא קשה דהרשב"א ז"ל לא כתב כן רק אהא דמודה ר"א למסקנא ע"ש אבל לר"מ שפיר יכולין לומר דאף דפסול מדרבנן באחד וצריך ב' מ"מ הכריתות אינו רק אחד דאף דאי אפשר בלא השני מ"מ אין זה ענין להכריתות דזה הוא דבר אחר אבל הכריתות אינו רק האחד ולכך כשר אף שחתם הב' דלא כסברת רשב"א ז"ל הנ"ל. והנה הפ"י כתב אהא דאמר אי ר"מ כתיבה לא בעי כו' דתנן כו' וכתב דהא דהוצרך להביא ראיה דלא בעי כתיבה לשמה לר"מ אף דידוע דסובר ר"מ עידי חתימה כרתי והחתימה היא הכריתות וכתב דמ"מ ס"ד דיכול להיות דכיון דאי אפשר להיות הגט זולת הכתיבה וממילא גם זה מכלל הכריתות דאף דאין זה עיקר הכריתות מ"מ כיון דא"א זולתו גם זה הכריתות ע"ש. וא"כ למ"ש אי אפשר כלל לומר לכאורה דבעי לר"מ גם כתיבה לשמה משום דאי אפשר זולתה הוי גם זה כריתות כנ"ל דא"כ קשה כנ"ל אמאי תיקנו שצריך ב' ופסול בלא השני דא"כ פסול גם בב' דכיון דא"א בלא הב' ממילא הוי גם השני הכריתות כנ"ל כמו בכתיבה וכסברת הרשב"א ז"ל הנ"ל וא"כ פסול דנכתב התורף בשנים דגם חתימת הב' הוי בכלל

התורף כיון דאי אפשר כיון דנימא עכשיו דגם הכתיבה הוי בשביל זה כריתות כנ"ל וא"כ ליכא למימר כלל לר"מ דבעי גם כתיבה לשמה כנ"ל. אך באמת עכשיו דלא הביא עדיין מתניתין דג' גיטין פסולין א"כ יכולין לומר לר"מ דבאמת כשר אף מדרבנן באין חתום אלא עד אחד וממילא יכולין לומר דבעי גם כתיבה לשמה לר"מ משום דאי אפשר זולתה כנ"ל דכיון דכשר באחד הוי הב' רק תופס כנ"ל. ולכך הוצרך למתניתין דמחובר כנ"ל דלא בעי כתיבה לשמה כנ"ל. ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל דלמאי דלא ידע דר"נ אמאי אמר וכ"ת דמדרבנן בעי הא יכול להיות שפיר דאף מדאורייתא בעי כתיבה לשמה וקאי אתורף כנ"ל. ולמ"ש מיושב דעכשיו דכבר הביא מתניתין דג' גיטין פסולין דבאין בו אלא עד אחד פסול ממילא ליכא למימר כלל דבעי כתיבה לשמה דקשה כנ"ל כיון דצריך ב' מדרבנן ונכתב התורף בב' כנ"ל ופסול וע"כ דלא בעי מדאורייתא כתיבה לשמה אף דאי אפשר זולתה וכנ"ל דלא כדברי הרשב"א ז"ל הנ"ל ולא פריך רק דנימא מדרבנן כנ"ל. וע"ז משני שפיר מדר"נ דאומר הי' ר"מ דכיון דפסול מדרבנן משום גזירה שמא יחתום וממילא ליכא למימר דמתניתין דמחובר קאי אטופס אין כותבין לכתחלה ובתורף דיעבד דכיון דשניהם משום גזירה אין חילוק כמ"ש המפ' וע"כ דבשניהם כשר בדיעבד ואעפ"כ פריך שפיר כמ"ש הרשב"א דלא כתוס' ומתניתין דמחובר קאי שפיר בין אטופס ובין אתורף ומשני שפיר דאומר הי' ר"מ דע"כ סבר גם רבה כר"נ דאל"כ קשה מהכל כשירין לכתוב קושית הש"ס ע"ש כיון דאין חילוק בין טופס לתורף כיון שהוא מדרבנן כנ"ל. ולא קשה ממילא קושית הפ"י דדלמא בעי גם מדאו' לר"מ כתיבה לשמה ושפיר יש חילוק בין תורף והכל כשירין קאי אטופס כנ"ל ולא ס"ל לרבה דר"נ כנ"ל ולמ"ש א"ש דעכשיו דמייתי מתניתין דג' גיטין כו' ליכא למימר כלל דבעי כתיבה מדאורייתא כנ"ל וא"ש:

אמנם עדיין קשה למאי דאיכא דמוקי לה למתניתין דג' גיטין דלא כר"מ ע"ש וא"כ שפיר י"ל דרבה סבר אליבא דר"מ דבעי מדאורייתא כתיבה לשמה ובאמת כשר לר"מ אף מדרבנן באין חתום אלא אחד ומוקי למתניתין הנ"ל דלא כר"מ ולא סבר רבה דר"נ כנ"ל אך זה אינו דאיתא לקמן במתניתין דבפני נחתם עד אחד פסול ע"ש. וא"כ ליכא לאוקמי מתניתין ממילא כר"מ ונימא דסגי בחד אפילו מדרבנן דבהדיא תני דפסול עכ"פ מדרבנן וע"כ דלא בעי מדאורייתא כתיבה לשמה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' הנ"ל דאמאי סבר ר"מ גופי' דצריך לומר אף על הכתיבה אליבא דרבה. ולמ"ש מיושב דאליבא דר"מ גופיה שפיר י"ל דסבר רבה דכשר אף מדרבנן בחד כנ"ל. וממילא בעי כתיבה לשמה כנ"ל אף מדאורייתא משא"כ מתניתין

ליכא לאוקמי כנ"ל כיון דתני דבחד פסול אבל רבה אליבא דר"מ גופיה שפיר י"ל כנ"ל וא"ש:

שם אי ר"א חתימה לא בעי כו' דתנן כו' והקשה הרשב"א ז"ל לשיטת הסוברים דאף לר"א בעינן לכתחלה עידי חתימה רק בדיעבד כשר א"כ מאי פריך דלמא תיקנו בפני נחתם משום לכתחלה ואף דתני פסול בסיפא קאי ג"כ אלכתחלה ומזה הוכיח דלר"א אף לכתחלה לא בעינן עידי חתימה ע"ש. והקשו המפ' דאעפ"י כן קשה מנ"ל להקשות דלמא באמת סבר ר"א דכשר רק בדיעבד ולכתחלה בעי שפיר עידי חתימה ותקנו בפ"נ משום לכתחלה ואתיא שפיר כר"א ומאי פריך:

ונראה ליישב דהנה הר"ן ז"ל כתב גבי מחוסר הקנאה דלכך לא חשיב מחוסר מעשה משום דכתיב וכתב ספר כריתות ונתן והיינו שלא יהא מחוסר בין כתיבת ספר כריתות לנתינה מעשה כמו הכתיבה דהיינו בגוף הגט משא"כ הקנאה שאינו בגוף הגט ע"ש ובט"ז סי' קכ"ה דמחוסר תקון הכתיבה מיקרי ג"כ מחוסר מעשה ע"ש. ומ"ש שם דאי אפשר מקודם דחו דבריו ולכאורה לפ"ז קשה לר"א דוכתב קאי על הכתיבה דזה הוא הכריתות א"כ לכאורה פסול כשחתמו אח"כ דהוי מחוסר חתימה בין הכתיבה לנתינה דהיינו בין כתיבת הכריתות לנתינה צריך שלא יהא מחוסר והכא בין כתיבת הכריתות לנתינה מחוסר כתיבה אחרת דהיינו החתימה ואף שי"ל דכיון דהיא מעשה זו עצמה של כתיבה לא מיקרי מחוסר דדוקא מעשה אחרת הוי מחוסר אך ז"אדכיון דהיא כתיבה אחרת לא גרע מתיקון הכתיבה שם בט"ז ע"ש דאעפ"כ מיקרי מחוסר כיון שאינו הכתיבה של הכריתות כנ"ל. אך ז"א דכיון דאינו צריך עידי חתימה וכשר בלא"ה לא הוי מחוסר דאף להפ' בחתיכת הקלף דהוי מחוסר הוא דוקא בגדול דעומד לכך ע"ש משא"כ הכא דכשר בלא"ה:

אמנם קשה אמאי דאמר וכ"ת כי לא בעי ר"א חתימה מדאורייתא אבל מדרבנן בעי ופסול בלא עידי חתימה ע"ש. וא"כ קשה כנ"ל כיון דוכתב לא קאי רק אכתיבה ואעפ"כ בעי חתימה מדרבנן א"כ ממילא פסול כנ"ל משום מחוסר חתימה כיון דצריך מדרבנן:

אך גם זה לא קשה למ"ש הרשב"א ז"ל דהיכא דפסול בלא"ה אף מדרבנן הוי גם זה בכלל הכריתות וא"כ כיון דפסול מדרבנן בלא עידי חתימה והם בכלל כתיבת הספר כריתות ואינו מחוסר כלל בין כתיבת הכריתות להנתינה כיון דגם החתימה היא הכריתות ואמר שפיר לר"א דפסול מדרבנן כנ"ל בלא עידי החתימה. ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל דנימא דבעי לכתחלה לר"א עידי חתימה. ולמ"ש א"ש דא"כ דכיון דבלא עידי חתימ' כשר ג"כ בדיעבד וממילא לא הוי בכלל הספר כריתות כנ"ל ואעפ"כ כיון דבעי לכתחלה

הוי מחוסר כנ"ל כיון דעומד לכך דלא גרע מקלף דשם וליכא למימר כלל דבעי לכתחלה ופריך שפיר כנ"ל וא"ש. ולהחולקים שסוברים באמת דבעי לכתחלה אף לר"א. צ"ל כמ"ש דזה לא מיקרי מחוסר דדוקא מעשה אחרת שאינה כתיבה מיקרי מחוסר משא"כ מעשה זו עצמו היינו כתיבה אף שאינה כתיבת הכריתות מ"מ לא מיקרי מחוסר כנ"ל. או כמ"ש הט"ז שם דהיכא דלא הי' אפשר מעשה זו קודם הכתיבה לא הוי מחוסר ע"ש והכא לא אפשר בחתימה קודם הכתיבה וא"ש:

שם בגמ' וכ"ת כי לא בעי ר"מ כו' מדרבנן בעי כו' ודקדקו המפ' דהוה ליה למיפרך האי וכ"ת דר"מ קודם שהקשה אר"א וכ"ת כו' כיון דפתח בר"מ אי ר"מ חתימה בעי כו' ע"ש:

ונראה ליישב דהנה תוס' הקשו לעיל הא איכא גם חששא דמחובר ונכתב ביום ותירץ בס' פ"י שם לשיטת רש"י דמחובר לא שכיח ונכתב ביום כיון דאינו פסול רק מדרבנן הוי ספיקא דרבנן ולא חיישינן ליה ע"ש. ולכאורה הכא דאמר כי לא בעי כו' מדרבנן בעי וכל התקנה היא משום דבעי לשמה מדרבנן ואעפ"כ חיישינן וא"כ קשה כנ"ל דאיכא גם חששא דנכתב ביום כיון דתקנו אף משום חשש דרבנן דגם לשמה אינו רק מדרבנן ואמאי אמר רבה רק משום לשמה וגם אמאי לא שיילינן ליה כיון דאיכא ב' חששות כמ"ש מהרש"א שם ע"ש ואהא דקאמר לר"א וכ"ת כו' מדרבנן חתימה לשמה לא קשה דלר"א לא שייך חששא דנכתב ביום דלר"א ודאי יאמרו אייתי ראי' דעידי מסירה כו' ע"ש בפ' אבל אמאי דפריך לר"מ קשה כנ"ל:

ונראה דהנה תוס' כתבו אהא דג' גיטין פסולין כו' ואף דאתיא כר"מ וסבר דכל המשנה ממטבע כו' הולד ממזר מ"מ בהני ג' כשר דכך הי' המטבע שלא יפסל בהנך ג' ע"ש. והר"ן ז"ל בפ' המגרש דחק עצמו מדוע רק בהנך הי' המטבע שלא יפסל ע"ש. וי"ל הטעם דלא פסלו בהנך ג' דהטעם דר"מ הוא דעקרו דבר כו' ויש כח ביד חכמים כו'. והנה הרשב"א ז"ל לקמן פ' השולח כתב דאף דאין כח ביד חכמים לעקור כו' מ"מ היכא דאם יתקנו חכמים יהי' הדין כך מדאורייתא כמו לענין שיחרור דאם יתקנו דכופין לא שייך לא תחנם כיון דהדין הוא דכופין ומותר לשחררו מדאורייתא שפיר יש כח בידם לתקן אף דבלא התקנה אינו כן מן התורה מ"מ כיון דאחר התקנה יהי' כן מן התורה לא חשיב עקירת דבר כו' ע"ש. ובריש מס' שבת ברשב"א שם ע"ש והנה לקמן פ' הזורק דף ע"ו ע"ב פריך אטו ידה גופ' מי לא קני ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחת הכי נמי גבי חצרה ומסיק דיד דעבד קא קשיא ליה אבל יד דאשה לא קניא לבעל. וכתבו תוספ' ורשב"א דזה דוקא למאי דקי"ל כרבא דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה דתקנו מעשה ידיה תחת מזונות ולכך לא קני' ליה ידה לבעל כיון שיכולה לומר אי אפשי כו' אבל למ"ד תקנו

מזונות תחת מ"י קני' ליה ידה כמו חצרה דג"כ אינה רק לפירות וג"כ צריכין לומר דאינה מגורשת רק משום גיטה וידה באין כא' דע"י הגט שהיא מגורשת בא לה ידה ע"ש:

והנה לכאורה קשה איך משכחת לה ספק גירושין למ"ד תקנו מזונות תחת מ"י כנ"ל ואינה מגורשת רק משום גיטה וידה באין כאחת בכל מקום כנ"ל וא"כ למאי דקי"ל במגורשת ואינה מגורשת דבעלה חייב במזונותיה ומעשה ידיה שלו ע"ש. וא"כ איך משכחת ספק גירושין הא כיון דהוא ספק ועדיין אף אחר הגט המעשה ידיה שלו וגם ע"י הגט אין לה יד א"כ לא שייך גיטה וידה באין כאחת כיון שאינו מגיע לה יד כלל ע"י הגט וממילא לא הוי גט כלל אף מספק כיון שאין לה יד לקבל דידה ג"כ קניא ליה וגם אחר הגט ידה קניא ליה למעשה ידיה כנ"ל:

וגם הכא לכאורה קשה במתניתין דג' גיטין פסולין דמוקי כר"מ ולא תנשא ואם ניסת הולד כשר מחמת שאינו פסול אלא מדרבנן וקשה ג"כ הא ר"מ סבר דתקנו מזונות תחת מעשה ידיה ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ע"ש פ' אע"פ וג"כ אינה מגורשת בכל מקום רק משום גיטה וידה כו' כנ"ל וכיון דקי"ל בגט שפסול מדרבנן המעשה ידיה שלו וחייב במזונות כיון שאסורה להנשא ע"ש וא"כ אמאי אם ניסת הולד כשר הא כיון דפסול מדרבנן ואין לה יד כנ"ל וממילא פסול מדאורייתא דלא שייך גיטה וידה כו' כיון שפסול מדרבנן ואין לה יד אף אחר הגט כנ"ל וכן בשאר פסולי דרבנן קשה כנ"ל. אמנם זה לא קשה דבאמת בספק מגורשת או בפסול דרבנן דהולד כשר מדינא אין לה מזונות וגם המעשה ידיה אינו שלו מן הדין דמספק אין יכולין להוציא רק שתקנו חכמי' לחייבו מזונו' משום דאגוד' ביה שאסורה להנשא וממילא כיון שתקנו לחייבו מזונות חייבו ג"כ המעשה ידיה להיות שלו ע"ש בש"ס ובאה"ע א"כ ממילא אף לר"מ שאינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה משום שעיקר ניתקן לטובתו ע"ש וא"כ בספק מגורשת או בפסול דרבנן דלא הי' התקנה רק לטובתה משום אגודה בי' ע"ש בפ' דבספק הוא רק לטובתה ושפיר יכולה לומר בספק איני ניזונית וא"ע אף לר"מ א"כ שפיר מגיע לה היד אף בספק גירושין ע"י הגט דאחר הגט לא קניא לי' ידה שיכולה לומר אנו"ע אף שהוא ספק וממילא שייך שפיר גיטה וידה באין כאחת והוא עדיין ספק מגורשת או בפסול דרבנן שפיר אינו פסול אלא מדרבנן כנ"ל:

ולפ"ז י"ל הטעם לר"מ דסבר כל המשנה ממטבע כו' הולד ממזר וי"ל דסבר שפיר אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה רק למ"ש הרשב"א ז"ל הנ"ל דהיכא דאם יתקנו חכמים לא יהא עקירת דבר מן התורה שפיר יש יכולת בידם לתקן כנ"ל ע"ש. וא"כ לר"מ כיון שתקנו דכל המשנה ממטבע כו' ואינו גט כלל וכיון שאינו גט כלל מגיע לו שפיר

המעשה ידיה מן הדין ואינה יכולה לומר איני ניזונית וא"ע כנ"ל כיון דלא הויגט כלל והתקנה לטובתו לר"מ כנ"ל וא"כ ממילא לא הוי גט מדאורייתא דאין לה יד ולא שייך גיטה וידה כו' כיון דאף אחר הגט אינה יכולה לומר אי אפשי כו' ואין לה יד אף אח"כ וא"כ כיון דאחר שתקנו דהולד ממזר הדין כן מן התורה דאינו גט כלל א"כ שפיר יש יכולת בידם לתקן דלא הוי עקירת דבר מן התורה כדברי הרשב"א ז"ל הנ"ל ושפיר תקנו לר"מ דהולד ממזר ולא הוי עקירת דבר כנ"ל:

ולפ"ז מיושב קושית הר"ן ז"ל דבהנהו ג' לא תקנו שיהי' הולד ממזר למ"ש תוס' דכל הג' גיטין פסולין הטעם הוא רק משום אין בו זמן ע"ש והנה המפ' הקשו כיון דבאין בו זמן לר"ל הטעם הוא משום פירות וניתקן לטובתה א"כ אמאי אם ניסת תצא הא יכולה לומר אי אפשי בתקנת חכמים ומתכשר הגט ותירצו דכיון שלא אמרה בשעת קבלת הגט וחל עליו פסול ממילא לא מתכשר אח"כ אף אם תאמר אי אפשי ע"ש. וא"כ ממילא אף אם יתקנו דאינו גט כלל מ"מ כיון שיכולה לומר אי אפשי בשעת קבלת הגט א"כ שפיר יש לה יד לקבל הגט אף שפסול מדרבנן כיון שיכולה לומר אי אפשי ויהי' הגט כשר ויהי' המעשה ידיה שלה והוי כמו לעיל והוי שפיר גיטה וידה באין כאחת אף אי פסול מדרבנן אעפ"כ מגיע לה יד וממילא לא היו יכולין לתקן בהנך ג' פסולין שיהי' הולד ממזר דהוי שפיר עקירת דבר מן התורה דאף אחר שיתקנו לא יהי' הדין כן מן התורה כנ"ל ולכך לא היו יכולין לתקן וממילא אף במוקדם או בנכתב ביום ונחתם בלילה דלא הי' התקנה לטובתה ג"כ אין הולד ממזר כיון שאינה רק תקנה אחת של זמן וכיון שלא היו יכולין לתקן על כל התקנה שיהי' הולד ממזר לא תקנו כלל על מוקדם ג"כ ע"ש במפרשים:

ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל מאי פריך וכ"ת מדרבנן בעי כו' הא ניחוש לנכתב ביום וע"כ דלא חיישינן שהוא רק פסול דרבנן כמ"ש לעיל. ולמ"ש מיושב דעכשיו דכבר תקנו דבעי כתיבה לשמה מדרבנן אף בדיעבד וממילא לר"מ הולד ממזר א"כ ממילא פסול מדאורייתא כנ"ל שאין לה יד ושפיר חיישינן לי' משא"כ חששא דנכתב ביום דאין הולד ממזר ואף אחר התקנה אינו חשש דרבנן ושפיר לא חיישינן לי' כמ"ש הפ"י הנ"ל ופריך שפיר וכ"ת כי לא בעי ר"מ כו' מדרבנן בעי כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא מ"ש דלא פריך לעיל וכ"ת דר"מ קודם דפריך אר"א ולהנ"ל א"ש דקודם שהביא מתניתין דג' גיטין פסולין ואין חילוק בין פסול דנכתב ביום לשאר פסולין וממילא ליכא למימר דמדרבנן דא"כ קשה כנ"ל דאיכא ג"כ חששא דנכתב ביום כיון דאין חילוק משא"כ עכשיו דמייתי מתניתין דג' גיטין דפסולי דזמן אין הולד ממזר פריך שפיר כנ"ל וא"ש:

ובזה יתיישב מה שהקשה הפ"י דאמר ר' אשי הא מני ר"י כו' מעיקרא מהדרינן אר"א כו' והקשה הפ"י דאמאי לא מוקי ר' אשי באמת כר"א רק דמודה במזויף מתוכו כר' אבא וליכא למימר דלא סבר ר' אשי דמזויף מתוכו פסול דא"כ הוי לן למיפסק כר' אשי ובאמת קי"ל דפסול ע"ש. ולמ"ש א"ש די"ל דסבר דגם לר"א שייך שפיר חששא דנכתב ביום כמ"ש יש פ' ע"ש וא"כ ליכא למימר לרבה הטעם משום מזויף מתוכו דזה אינו אלא פסול דרבנן וא"כ קשה כנ"ל אמאי לא אמר רבה גם חששא דנכתב ביום כיון דתיקנו אף משום פסול דרבנן ולכך משני ר' אשי כר"י ולא משום מזויף מתוכו אבל לדידן סבר שפיר ג"כ דמזויף מתוכו פסול כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב דלא אמר מקודם האי וכ"ת דר"מ בעי מדרבנן כתיבה לשמה כנ"ל דהנה דתוספ' הקשו איך נימא דבעי מדרבנן כתיבה לשמה ופסול אפי' בדיעבד א"כ איך מתוקמי מתניתין דאין כותבין במחובר כו' ותירצו דמתוקמא כר"א וחתמו אתורף קאי כו' ע"ש ותירוצם דחוק דא"כ הוי ליה למיפרך דלמא בעי שפיר אף מדאורייתא כתיבה לשמה רק חתמו אתורף קאי כמו דס"ד לעיל כיון דממתניתין דאין כותבין אין ראיה כלל ומדר"נ לא ידע עדיין. ותירצו המפ' דכיון דאמרינן עכשיו דרק מדרבנן בעי כתיבה לשמה י"ל בהיפך דדוקא לענין לשמה תיקנו משום דשייך גם בשאר דברים היינו דבעי שליחות גם בשאר שטרות לכן תיקנו גם בכתיבה דליבעי ג"כ שליחות וממילא תיקנו ג"כ דליבעי לשמה אבל לענין מחובר לא תיקנו ולכך כשר במתניתין במחובר ואתיא שפיר כר"מ כנ"ל ע"ש וכן כתב הרמב"ם ז"ל לקמן לענין טופס אטו תורף דלענין לשמה גזרינן משא"כ מחובר ולכאורה יש להקשות ע"ז למאי שכתבו תוס' דר"מ מודה בכתב בכתב ידו ואין עליו עדים דמהני אף דבעינן עידי חתימה משום דכתיבתו היינו חתימה ע"ש והנה קי"ל דכל מידי דאיהי לא מצי למיעבד השתא לא מצי למיעבד שליח ע"ש בנזיר י"ב ואף דע"י מעשה יוכל לעשות בעצמו מ"מ כיון דעכשיו לא מצי למיעבד בעצמו אינו יכול עכשיו לעשות שליח ע"ש וא"כ כיון דנימא דבעי שליחות בכתיבה ממילא פסול אף במחובר שלא תיקנו כיון דבכתב ידו הוי חתימה וממילא בכתב הוא עצמו פסול במחובר מדאורייתא דהוי חתימה במחובר דפסול מדאורייתא לר"מ וא"כ אף בכתבו אחר ממילא פסול כיון דבעי שליחות וכיון דאיהו לא מצי למיעבד שאם יכתב בעצמו יהיה פסול במחובר כנ"ל א"כ ממילא לא מצי למיעבד שליח עכשיו לכתוב ועל השליחות שפיר תיקנו דבעי שליחות כנ"ל ופסול ממילא בכתבו במחובר כנ"ל דליכא שליחות ופסול ג"כ מדרבנן מחובר אף שלא תיקנו רק אלשמה ואף שיכול לתלוש מ"מ כיון דהשתא לא מצי למיעבד בעצמו לא מצי למיעבד שליח כנ"ל וקשה כנ"ל. אך התוס' כתבו שם דר"מ לא

סבר הא דלא מצי למיעבד השתא כו' ע"ש ופריך שפיר. ויש להוכיח זה ג"כ ממתניתין דג' גיטין פסולין למ"ש הבעל המאור ביבמות פ' ד"א הטעם דלא הוי מפי כתבם בגט משום דהוא רק שליחות הבע"ד והוי מפי כתבו ע"ש. וגם בל"ז לר"מ דוכתב היינו וחתם וקאי החתימה על הבע"ד שצריך לחתום רק העדים הוא מטעם שליחות ע"ש ולכאורה כיון דכתב בכתב ידו בלא עדים פסול מדרבנן וממילא לא מצי למיעבד בעצמו דבלא עדים יהיה פסול מדרבנן וממילא אינו יכול לעשות שליח וע"כ דר"מ לא סבר כנ"ל או טעמים אחרים דלא שייך לא מצי כו' ופריך שפיר ולכך הביא מקודם מתניתין דג' גיטין פסולין כו' ואח"כ פריך האי וכ"ת מדרבנן בעי כו' כנ"ל וא"ש:

דף ה.

גמרא והוינן בה כו' לרבא ניחא כו'. וכתב מהרש"א ז"ל דבלא האי והוינן בה לא הוי יכול להקשות דהוי מצינן למימר דאינו יכול לומר היינו אלם ומעיד בכתב דמהני לענין לשמה ולענין קיום לא מהני מפי כתבם ויתקיים בחותמיו ולכך הוצרך לאתויי והוינן בה כו' דמוקי לה בחרש ולא מוקי לה באלם כמ"ש תו' ופריך שפיר ע"ש. ובתוס' ד"ה אילימא כתבו דלא מוקי לה באלם כו' דא"כ הוי ליה למימר ולא אמר ע"ש. ופירש מהר"מ ז"ל דבריהם דלישנא דאינו יכול משמע דעכשיו אינו יכול ומקודם הי' יכול וא"כ ע"כ איירי בפקח ונתחרש דאי באלם הוי ליה למימר ולא אמר גם מקודם ואף דאיכא לאוקמי ג"כ בפקח ונתאלם ולא פריך הש"ס דז"א דאמאי לא תני ולא אמר ובאלם מעיקרא ולמהליה למיתני בפקח ונתאלם אלא ע"כ דאיירי בחרש וע"כ תני בנתחרש אח"כ ע"ש ובשאר מפ' ובמהרי"ן לב פ' דבריהם דלישנא דאינו יכול משמע דזה גריעותא מה שאינו כמו חרש אבל אי איירי באלם דאין זה גריעותא כלל מה שאינו יכול דהוא כשאר כל אדם רק מה שלא אמר והוי ליה למיתני ולא אמר ע"ש. וע"ש במהר"מ שיף. ויש להקשות למ"ש הרשב"א ז"ל הטעם דתני לרבא אינו יכול וכתב דאשמעינן רבותא דס"ד כיון דקיום שטרות דרבנן לא צריך רק היכא דמתחלה לא ראה כתיבת הגט דלא נעשה כתקנת חכמים אבל הכא כיון שהי' שפיר אצל הכתיבה ובשעה ששלחו לא היה חרש והיה ראוי לומר בפני נכתב כתקנת חכמים רק עתה נעשה אונס שנתחרש וס"ד דלא בעי קיום לכך קמ"ל דאעפ"כ בעי קיום ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה מאי פריך דלמא איירי באמת בפקח ונתאלם ומהני שפיר מפי כתבו לענין לשמה כמ"ש מהרש"א ו"ל וא"ל כדברי תוס' הנ"ל דליתני ולא אמר ובאלם מעיקרא כנ"ל דז"א דבאלם מעיקרא ודאי בעי קיום כיון שלא הי' ראוי לומר בפני נכתב בשעת השליחות ולא נעשה כתקנת חכמים ואשמעינן דבפקח

ונתאלם ג"כ בעי קיום כמ"ש הרשב"א ז"ל הנ"ל ואי הוי תני ולא אמר ה"א דוקא באלם מעיקרא דלא נעשה כתיקון אבל בפקח ונתאלם לא בעי קיום ואשמעינן כנ"ל ואיירי שפיר באלם. וגם לפירוש האחר קשה כיון דכל הרבותא הוא מחמת שאינו יכול דביכול ולא אמר פשיטא כנ"ל ואיירי שפיר באלם ומהני בכתב לענין לשמה כנ"ל ומאי פריך. ונראה לישב דהנה לכאורה קשה לשטת ר"ת ז"ל דהראוי להגיד בפה יכול להעיד גם מפי כתב רק אלם שאינו ראוי להגיד בפה אז פסול מפי כתבו דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ע"ש. וא"כ לכאורה קשה לפירוש המפרשים דלכך הול"ל ולא אמר דלא שייך ואינו יכול כיון שאין זה גריעותא כלל מה שאינו יכול רק מה שלא אמר ולהנ"ל קשה שפיר דלמא איירי באלם ומהני מפי כתב לענין לשמה ולא לענין קיום ואעפ"כ תני שפיר ואינו יכול כיון דכל הגריעותא הוא רק מחמת שאינו יכול דאם היה יכול להעיד בפה שפיר היה כשר גם מפי כתב כדברי הר"ת ז"ל הנ"ל ורק מחמת שאינו יכול לא מהני מפי כתב כנ"ל ותני שפיר ואינו יכול אף באלם ומאי פריך:

ונראה לישב דהנה הפ' כתבו הטעם לשטת ר"ת הנ"ל דלכאורה קשה ממ"נ אי הוי מפי כתב הגדה כשירה כמו בפה א"כ מאי בכך שאינו ראוי להגיד בפה כיון שזה היא הגדה ואם לא הוי הגדה מאי מהני מה שראוי להגיד כיון שאינו מגיד דא"ל דבראוי להגיד הוי הגדה ובאינו ראוי לא הוי הגדה דמנ"ל זה וכתבו דלשטת ר"ת הנ"ל אלם פסול מטעם פסול הגוף שהתורה אמרה על פי שנים כו' דבעינן עדים שראוים להגיד בפה ואם אינם ראוים להגיד בפה הם פסולים ובאמת מפי כתב הוי הגדה כשירה ולכך מהני בראוים להגיד רק כשאינם ראוים הם פסולים וממילא לא מהני מה שמעידים בכתב ע"ש וע"ש בס' קצה"ח סי' מ"ו ע"ש והנה לכאורה קשה למ"ש המהרש"א ז"ל די"ל דאיירי באלם ואומר בפ"נ מפי כתב ומהני לענין לשמה ולא לענין קיום. וקשה לכאורה דא"כ איך תני יתקיים בחותמיו מאי מהני קיום הא קי"ל דאף בשלשה עדים אם נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ובטל גם עדות הכשרים ע"ש וא"כ כיון שהאלם מעיד בפני נכתב מפי כתב דצריך להעיד לענין לשמה וכיון דלענין קיום הוא פסול א"כ לא מהני אף הקיום של העדים כשרים דלשטת שאר פוסקים הוא טעות דאינו פסול כלל רק שההגדה מפי כתב היא פסולה ולא שייך נמצא א' כו' אבל לשטת ר"ת הנ"ל דבאמת היא הגדה כשירה רק דאלם פסול בפסול הגוף כמו שאר פסולים כנ"ל וא"כ שהוא פסול ומעיד מפי כתב דהוי הגדת עדות הוי שפיר נמצא א' קרוב או פסול כיון שהאלם מעיד על הקיום והוא פסול ועדות הוי שפיר כיון דמפי כתב הוי הגדה רק שהעד פסול וא"כ כיון שהאלם מעיד על הקיום מאי מהני שיתקיים בעדים כשרים הא גם עדות הכשרים בטל כנ"ל.

אך ז"א דיתקיים בחותמיו הוא אח"כ ולא יצטרפו בשעת הגדה וממילא לא יתבטל עדות הכשרים ותני שפיר יתקיים בחותמיו כנ"ל. אמנם למ"ש הפוסקים דבנצטרפו בשעת ראיה אף דלא נצטרפו בשעת הגדה ג"כ נמצא א' כו' עדותן בטלה ע"ש וא"כ לרבה דכתבו המפ' דלא מהני ידענו אף בשנים וצריכין לומר דוקא בפנינו נחתם אף דמהני בשאר קיום לא מהני הכא רק בפנינו ע"ש וא"כ כיון שאומרים בפנינו נחתם ונצטרפו בשעת ראיה כיון שהאלם צריך לומר גם כן בפנינו לענין לשמה וממילא הוי נמצא א' פסול כו' ונתבטל גם עדות הכשרים כנ"ל ואיך תני יתקיים כו'. אך ז"א דאף שנצרפו בשעת ראיה הא בשעת ראי' לא הוי אלם ולא הי' פסול עדיין וממילא לא נתבטל עדותם כנ"ל. אך לפ"ז קשה בהיפך לשיטת ר"ת הנ"ל מאי פריך דילמא איירי באלם כנ"ל וא"ל דא"כ ליתני ולא אמר באלם מעיקרא דז"א דבאלם מעיקרא לא מהני כלל קיום כנ"ל דכיון דהי' פסול בשעת ראיה הוי שפיר נמצא א' פסול כנ"ל וע"כ תני ואינו יכול בנתאלם אח"כ וכנ"ל אך י"ל דאעפ"כ הוי לי' למיתני ולא אמר ובאמת הוי אמרינן דלא הי' אלם בשעת שליחות אבל שפיר הי' אלם קודם הנתינה ולמה תני אינו יכול דמשמע רק בשעת אמירה אינו יכול ובשעה שנתנו לה הי' פקח ואי באלם ליתני שפיר ולא אמר והוי אמרינן באמת שנאלם קודם שנתנו לה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל לדברי הרשב"א מ"ש דאי הוי תני ולא אמר ה"א דוקא בהי' אלם בשעת השליחות ולא נעשה כתקון אז בעי קיום כנ"ל. ולמ"ש ז"א דבהי' אלם בשעת השליחות לא מהני כלל קיום כנ"ל. וע"כ אף אי הוי תני ולא אמר הוי ידעינן דאף דהי' פקח בשעת השליחות בעי קיום כנ"ל וע"כ לא איירי באלם ופריך שפיר כנ"ל וא"ש:

ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה הפ"י דפריך לקמן מברייתא ולא אמר אם נתקיים כשר כו' והקשה הא התם קתני ולא אמר ושפיר יכולין לאוקמי באלם מעיקרא ומעיד מפי כתב כנ"ל. ולמ"ש א"ש דלכאורה קשה עדיין אף אי איירי הכא בפקח ונתאלם ולא נצטרף בשעת ראי' מ"מ איך תני יתקיים בחותמיו בכל גווני דמשמע אף מיד הא כשיעידו מיד ויצטרפו בשעת הגדה יופסל עדותם ג"כ כנ"ל כיון שעכשיו הוא אלם וצריך להעיד בכתב לענין לשמה כנ"ל ושפיר הוי קשה אף בלא והוינן בה כו'. אך ז"א דהפ"י כתב דיתקיים בחותמיו משמע אח"כ ולא יצטרפו א"כ ממילא א"ש ומיושב קושית הפ"י הנ"ל. דהתם דקתני אם נתקיים בחותמיו כו' ליכא לאוקמי כלל באלם כיון דמשמע אף אם נתקיים מיד כשר ובאלם פסול כנ"ל כיון שמעיד בכתב לענין לשמה כנ"ל ונצרפו בשעת הגדה ופסול כנ"ל ופריך שפיר דע"כ לא איירי באלם כנ"ל וא"ש:

ומיושב ג"כ בזה קושית תוס' ד"ה אי הכי יכול כו' אשר תמהו הא עכשיו לאחר שלמדו לרבה הוא כמו לרבא מקודם ע"ש. ולמ"ש י"ל דלכאו' לדברי הרשב"א ז"ל הנ"ל קשה מאי פריך הא קי"ל באינו יכול אף דנעשה כתיקון רק שנתחרש אח"כ בעי קיומולא מיבעיא ביכול לומר ולא אמר כנ"ל. אך י"ל דבאמת אף עכשיו דתני ואינו יכול ג"כ לא שמעינן מינה האי דינא דיש לומר דאיירי באלם מעיקרא וג"כ לא נעשה כתיקון ואעפ"כ שייך ואינו יכול לפירוש האחר הנ"ל דכל הגריעותא מחמת אינו יכול כמ"ש לעיל וקמ"ל דלא אמרינן בכה"ג נמצא אחד קרוב או פסול כו' משום שלא נצטרפו בשעת הגדה ודלא כמ"ש לעיל רק כדברי הפוס' דבעינן בשעת הגדה וא"כ אף עכשיו לא שמעינן סברת הרשב"א הנ"ל וגם סברא זו דלא שייך נמצא אחד ג"כ לא מוכח מינה די"ל בהיפך דאיירי בפקח ונתחרש כנ"ל וא"כ פריך שפיר דעכשיו לאחר שלמדו ואינו צריך לומר משום לשמה א"כ שפיר יכולין לאוקמי באלם מעיקרא דכל הטעם דאין יכולין לאוקמי באלם מעיקרא הוא משום שכיון שמעיד בכתב לענין לשמה והוא פסול והוי נמצא א' כו' אבל עכשיו אחר שלמדו דאין צריך להעיד בכתב לענין לשמה ולא שייך נמצא א' כו' ושפיר יכולין לאוקמי ואינו יכול ובאלם מעיקרא ולא נעשה כתיקון ולא מוכח סברת הרשב"א וגם זה לא מוכח די"ל בהיפך ולא שמעינן לא הא ולא הא ופריך שפיר אי הכי יכול נמי דליתני ביכול ולא אמר אבל לרבא לא הי' קשה למ"ש הריב"ש ז"ל הטעם דלא מהני מפי כתבם הכא משום דמפי כתבם הוי כידעתי וא"כ לרבא דמהני ידעתי אף בחד לשיטת רש"י ז"ל לא קשה כלל יכול נמי די"ל דקמ"ל כסברת הרשב"א ז"ל כנ"ל וא"ל כנ"ל דאיכא לאוקמי באלם ז"א דבאלם שפיר יכול להגיד מפי כתב אף לענין קיום ולרבא דמהני ידעתי אבל לרבה דידעתי לא מהני פריך שפיר כיון דהוא אחר שלמדו וע"ז משני שפיר דצריך לומר משום גזירה וג"כ צריך לומר משום לשמה כנ"ל וא"ש. ובפשיטות י"ל מ"ש מהרש"א ז"ל דמייתי האי והוינן בה דלכאורה למ"ש תוס' לר"מ דולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם היינו שלא אמר שניהם ע"ש ולעיל מוקי הש"ס לחד תירוצא הא דרבה כר"י דבעי כתיבה וחתימה לשמה אבל לר"א לא בעינן באמת חתימה לשמה ול' אמרינן סברא דמזויף מתוכו ע"ש. ובתוי"ט כתב כיון דקתני במתניתין אם יש עליו עדים משמע שגם בלא עדים הי' כשר ע"כ דאתיא כר"א דעידי מסירה כרתי והי' כשר בלא עידי חתימה ע"ש וא"כ לפ"ז לא הוי מצי למיפרך ארבה די"ל ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ היינו שלא יכול לומר שניהם שלא ראה החתימה רק הכתיבה ובפני נכתב שפיר יכול לומר וא"כ לענין לשמה שפיר מהני בפני נכתב לחוד כיון דאתיא כר"א ומזויף מתוכו לא אמרינן לענין לשמה כנ"ל כיון דמתניתין אתיא כר"י וכיון שלא ראה החתימה

לכך יתקיים בחותמיו ולכך מייתי האי והוינן בה דאיירי בחרש ואינו יכול לומר גם בפ"נ ופריך שפיר וא"ל דלא הספיק לומר בפני נחתם עד שנתחרש ובפני נכתב אמר דא"כ קשה אמאי מוקי לה בחרש הא שפיר יש לאוקמי באלם ובפקח ונתאלם וא"ל כנ"ל ליתני ולא אמר ובאלם מעיקרא דז"א דבאלם מעיקרא לא מהני קיום משום לשמה כנ"ל ורק בלא הספיק לומר נחתם עד שנתאלם כנ"ל ולמה מוקי בחרש וע"כ דזה פשוט דמשמע ואינו יכול לומר על שניהם שלא אמר גם בפני נכתב ולכך לא מצי לאוקמי באלם ופריך שפיר והוצרך לאתויי והוינן בה כו' וא"ש:

תוס' ד"ה א"ה יכול נמי כו' תימא מאי קשיא ליה לרבה יותר מלרבא כי היכי דלרבא ניחא דיכול לא צריך קיום וסגי בפני נכתב ה"נ לרבה אחר שלמדו שוים הם ותירוצם דחוק ע"ש:

ונראה ליישב דהנה הרשב"א ז"ל כתב הטעם דתני באינו יכול דס"ד כיון דהי' פקח בשעת השליחות ונעשה כתיקון חכמים רק עכשיו אירע אונס שאינו יכול לומר וס"ד בכה"ג לא בעי קיום ולכך קמ"ל דבעי קיום ע"ש. ולדבריו תמוה דמאי פריך א"ה יכול נמי הא קמ"ל דאף באינו יכול בעי קיום כנ"ל וצריך לפ' כפ' ר"מ דלא קאי אמתניתין רק איכול דעלמא ע"ש וגם זה דחוק ע"ש. ונראה דהנה [יש להקשות] לדברי הרא"ש ז"ל שכתב הטעם דאין צריך עדים על השליחות הוא משום דכי היכא דהימנוהו חכמים על בפני נכתב ג"כ הימנוהו על השליחות וכתב הב"י דבא"י שלא תקנו על בפני נכתב שפיר בעינן עדים על השליחות או היכא שלא אמר בפני נכתב אינו נאמן גם על השליחות ע"ש. א"כ קשה הכא ממ"נ אי אין עדים על השליחות מאי מהני קיום כיון שאינו אומר בפני נכתב צריך עדים על השליחות ואי יש עדים ששלחו לא בעי כלל קיום כפי' הריב"א שכתבו תוס' לעיל ואף די"ל שכבר אמר ששלחו כשהי' פקח ולא הספיק לומר בפ"נ כו' ע"ש מ"מ אעפ"כ לא מהני כיון שלא אמר בפ"נ ממילא אינו נאמן ששלחו כנ"ל ואחר שהקשתי זה מצאתי בס' בית מאיר:

ונראה דכבר כתבנו לעיל ליישב דברי הרא"ש ז"ל שהקשו מאי מהני כי היכא דהימנוהו כו' הא אין כח ביד חכמים לעקור כו' רק משום דמדאורייתא לא בעי קיום כדאמר בש"ס וא"כ לענין השליחות שלא נתנו לפקדון דלענין זה אינו נאמן מדאורייתא למאי דפסק כר"ה דבעל נאמן מאי מהני דהימנוהו ע"ש וכתבנו למ"ש הרשב"א ז"ל דהיכא דאם יתקנו חכמים יהי' הדין כן מן התורה לא מיקרי עקירת דבר כו' ותקנו שפיר ע"ש והטעם דלא סבר ר"ה הימנוהו כתבו הפ' משום שאף אם יתן לה השליח ג"כ יהי' הבעל נאמן ולכן לא שייך הימנו' שבידו למוסרו לה כיון שאף אם ימסרנו לה ג"כ יהי' נאמן ע"ש. וא"כ כיון

שהאמינוהו כשאומר בפ"נ על השליחות ממילא נאמן מדאורייתא דשייך שפיר הימנו' מיד בשעה שמסרו לו כיון שביד השליש למסרו לה ולומר בפני נכתב ויהי' נאמן מדרבנן וממילא נאמן מדאוריי' אף קודם שמסרו לה ושפיר שייך האמינוהו דלא מיקרי עקירת דבר כו' כנ"ל כדברי הרשב"א ז"ל ועיין מ"ש לעיל ע"ש:

והנה לכאורה לפ"ז קשה אמאי אינו נאמן בא"י על השליחות הא כיון שכבר תקנו נאמן מדאוריי' כנ"ל. אך ז"א דבא"י דלא תקנו ממילא לא הימנו' שאף אם ימסרנו לה יהי' הבעל נאמן כיון שלא תקנו כנ"ל. אך לכאורה קשה דבח"ל אף שלא אמר בפ"נ אמאי צריך עדים על השליחות ולא מהימן ששלחו הא כיון דאם אומר בפני נכתב נאמן על השליחות א"כ נאמן ששלחו ממילא מטעם הימנו' כיון שבידו למסרו לה ולומר בפני נכתב ואז יהי' נאמן וא"כ ממילא הימנו' בשעה שנתנו להשליח ונאמן עכשיו ששלחו אף שאינו אומר בפ"נ. אמנם באמת ז"א דכיון שאינו אומר בפ"נ ואמרינן שלא ראה כלל כתיבת הגט וא"כ לא הי' יכול לומר כלל בפ"נ ולא שייך הימנו' דלא הימנו' כלל דאין בידו למוסרו לה ולומר כו' כיון שלא ראה ולא מרע אנפשיה לומר בפני היכא שלא ראה כמ"ש תוס' ע"ש ולפ"ז מיושב קושית הפ' הנ"ל דהנה המפ' הקשו על דברי הרשב"א ז"ל הנ"ל שכתב דס"ד דהכא שנעשה כתיקון שהי' בשעת כתיבת הגט כו' והקשו הא על זה דנין דכיון שאינו אומר בפ"נ אמרינן שלא הי' כלל בשעת כתיבת הגט ואיך יודעין דנעשה כתיקון ותירצו דבאמת מסתמא אמרינן דהי' בשעת כתיבת הגט כתקנת חכמים רק דביכול לומר ולא אמר אמרינן דודאי לא ראה אבל כשאינו יכול אמרינן דודאי ראה ובפרט דבל"ז העירעור הוא שלא כדין כמ"שתוס' רק דאף דאמרינן שודאי ראה מ"מ אין יכולין להאמין כיון שאינו אומר עכשיו בפ"נ ע"ש. ולפ"ז שפיר מיושב דאיירי שפיר באמר ששלחו ולא הספיק כנ"ל וא"ל דכיון שאינו אומר בפ"נ ממילא אינו נאמן על השליחות דז"א דהכא בנתחרש דאמרינן דהי' בשעת כתיבת הגט וכיון שהי' אז פקח א"כ אף שאינו אומר עכשיו בפ"נ נאמן ששלחו מדאורייתא מטעם הימנו' דכיון שהי' באמת בשעת הכתיבה והי' אז פקח והי' יכול לומר בפ"נ ושפיר הימנו' בשעה שנתנו שבידו למוסרו לה ולומר בפ"נ ולא יוכל לערער וממילא עכשיו שאינו אומר נאמן ששלחו מדאורייתא מטעם הימנו' כנ"ל כיון דאיירי בפקח ונתחרש וא"ש כנ"ל ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דלכאורה למ"ש מאי פריך אי הכי יכול נמי הא למ"ש ביכול ולא אמר אמרינן דלא הי' כלל בשעת כתיבת הגט ממילא לא מהני כלל קיום דאינו נאמן על השליחות כנ"ל כיון שלא הי' בידו למוסרו לה ורק באינו יכול מהני כנ"ל וגם מקודם קשה מאי פריך הא איכא לאוקמי באלם בפקח ונתאלם וא"ל כנ"ל דליתני באלם מעיקרא

ולא אמר כנ"ל דז"א דבאלם מעיקרא ולא הי' ראוי לומר בפ"נ וממילא לא שייך הימנו' ולא מהני קיום כלל דאינו נאמן על השליחות כמ"ש. אך באמת פריך שפיר דהפ' כתבו דרבה סבר חיישינן לנפילה כר"ה בב"ב [קע"ב ע"ב] ע"ש. וא"כ ליכא למימר כלל סברת הרא"ש וכמ"ש דנאמן מטעם הימנו' דזה אינו מועיל רק לענין לפקדון אבל אי חוששין לנפילה א"כ ממילא בעי עידי שליחות וצ"ל דהימנוהו ויש כח כו' ויתקיים בחותמיו הכא היינו גם כתב השליחות כמ"ש הפ' וא"כ פריך שפיר לרבה א"ה יכול נמי כנ"ל:

ומיושב ממילא קושית תוס' הנ"ל דלא פריך רק לרבה דלרבא דסבר התם בב"ב דלא חיישינן לנפילה ע"ש וא"כ לא קשה כלל יכול נמי די"ל כמ"ש דלענין לפקדון הטעם הוא משום הימנו' משא"כ ביכול ולא אמר כנ"ל וא"ש:

ובזה מיושב ג"כ קושיא שני' על הרשב"א ז"ל הנ"ל מאי פריך הא קמ"ל אף דנעשה כתיקון חכמים כנ"ל. ולמ"ש א"ש דבאמת לכאורה גם עכשיו לא מוכח די"ל דאיירי באלם ובאלם מעיקרא ולא נעשה כתיקון ואעפ"כ שייך ואינו יכול כדברי ר"ת הנ"ל כמ"ש לעיל א"כ לא שמעינן לא הא ולא הא כמ"ש לעיל דאיכא למידחי כנ"ל אך למ"ש א"ש דהרשב"א ז"ל כתב לרבא ע"ש וא"כ כיון דאין חוששין לנפילה והטעם הוא משום כי היכא דהימנוהו כנ"ל וליכא למימר כלל באלם מעיקרא כמ"ש דלא שייך הימנוהו וע"כ איירי בנתאלם או נתחרש אח"כ ומוכח שפיר סברת הרשב"א ז"ל כנ"ל אבל לרבה דחוששין לנפילה כנ"ל א"כ לא מוכח כלל סברת הרשב"א די"ל באלם מעיקרא כנ"ל ופריך שפיר לרבה א"ה יכול נמי משא"כ לרבא לא קשה כלל כנ"ל וא"ש:

תוס' ד"ה אילימא כו' ולא בעי למימר כגון אלם דא"כ הול"ל ולא אמר כו' ופירש מהר"מ ז"ל דולא אמר משמע אלם מעיקרא משא"כ ואינו יכול משמע עכשיו ע"ש. וכבר כתבנו דקשה למה לא מוקי לה בפקח ונתאלם ג"כ וא"ל ליתני באלם מעיקרא ז"א כמ"ש הרשב"א ז"ל דקמ"ל אף דנעשה כתיקון כו' ע"ש וא"כ מאי פריך ארבה הא איכא למימר בפקח ונתאלם ומעיד מפי כתב דמהני לענין לשמה ולא לענין קיום כמ"ש מהרש"א ז"ל ע"ש ושייך שפיר ואינו יכול כיון דאיירי בנתאלם כנ"ל:

ונראה לישב דהנה הב"ש באה"ע הקשה אמאי לא מהני מפי כתב הכא באלם לענין קיום הא קי"ל דבקיום שטרות דרבנן מהני מפי כתב כדעת הריב"ש שם ע"ש ואמאי לא מהני הכא ע"ש. ונראה דהנה הפ' כתבו הטעם דמהימן השליח לענין שלחו ולא אמרינן לפקדון דרק לענין קיום הימנוהו משום קיום שטרות דרבנן משא"כ לענין לפקדון דהוא דאורייתא וכתבו משום דקי"ל שליש נאמן כר"ח דלא כהרא"ש ז"ל דפסק כר"ה והוצרך לטעם דכי היכא דהימנוהו רק לדידן הטעם משום שליש נאמן ע"ש ועיין לקמן בתוס'

פ' התקבל ע"ש. והנה הרבה פ' פסקו דגט שאינו מקוים אין השליש נאמן ולא אמרינן הימנוהו דלא כש"ך ז"ל ונ"י ע"ש והטעם כתבו דאף דכיון שהוא מודה שהוא אמת א"כ ודאי הי' אפשר לקיימו וא"כ שפיר הימנו' דבידו למוסרו לה ולקיימו ומאי בכך שעכשיו לא מצא קיום וכתבו כמ"ש הסמ"ע ריש ס' מ"ו לענין פרוע דבשטר שאינו מקוים אף שכתב נאמנות לא שייך שטרך בידי מאי בעי שכיון שאינו מקוים סמך עצמו שיאמר מזויף כשיתבענו ע"ש ואף שמודה שאינו מזויף וא"כ יוכל לקיימו ואיך סמך עצמו ע"ש הטעם דאמרינן מסתמא ידע שאותן עדים החתומים לא ימצא להם קיום ולכך סמך עצמו שיאמר מזויף משא"כ כשמקוים א"כ מעידין שאותן עדים נמצא להם קיום ושייך שטרך בידי כו' משא"כ באינו מקוים וכן הכא בשליש כשאינו מקוים לא אמרינן הימנו' שבידו למוסרו לה דכיון שאינו מקוים י"ל שמסר לו גט בעדים שידע שלא ימצא להם קיום ולא הימנו' משא"כ במקוים א"כ מעידין העידי קיום שנמצא להם קיום ושייך הימנו' ע"ש ולכך באינו מקוים אין השליש נאמן וכן פסק הב"י דאין השליש עדיף ממלוה באין מקוים אף שהלוה מודה ע"ש:

והנה לכאורה קשה לפ"ז אהא דאמר לעיל דלכך הימנו' לחד על בפני נכתב משום דמדאורייתא לא בעי קיום ולמ"ש א"כ לענין לפקדון אינו נאמן מדאוריי' רק דנאמן מטעם שליש וכיון דהיכא דאינו מקוים לא שייך הימנו' א"כ כיון דבעי קיום מדרבנן ממילא אינו נאמן מדאורייתא כיון שיוכל לערער ולומר מזויף ולא יהי' גט מדרבנן ממילא לא שייך הימנו' דסמך עצמו כנ"ל ויכול לומר ממילא לפקדון מדאורייתא כנ"ל א"כ בעי קיום מדאורייתא הכא דכשאינו מקוים אף דמדאורייתא לא חיישינן לזיוף מ"מ יכול להיות שנתנו לפקדון ולא שייך הימנו' כיון דבעי קיום מדרבנן וא"כ אמאי הימנוהו לחד הא בדאורייתא אינו נאמן [וא"ל דלא שייך סמך עצמו כיון דבאמת אינו גט מדאורייתא ואיך סמך על מה שיהיה רק פסול דרבנן ולא תצא ז"א דא"כ לפי האמת באינו מקוים אמאי לא הימנו' וע"כ דלא שייך שימסרנו כיון שפסול דרבנן] אך באמת זה טעות דכיון דבדרבנן שפיר נאמן חד א"כ ממילא ליכא דאורייתא דלא חיישינן לפקדון דשייך שפיר הימנו' כנ"ל דא"ל דסמך עצמו שיטעון מזויף ז"א דלעניו מזויף יהי' השליח נאמן כיון דהימנוהו בדרבנן ולא יוכל לטעון מזויף ושייך הימנו' וממילא ליכא דאורי' ומשני שפיר דהימנו' מדרבנן היינו לענין זיוף וממילא ליכא חשש דאו' לפקדון דשייך הימנו' שלא יכול לערער מזויף דבדרבנן נאמן. אך לכאו' עדיין קשה למ"ש תוס' דכשאומר בפני לא מרע נפשיה אם באמת לא ראה ואעפ"כ אינו נאמן רק מחמת דהיא דרבנן ע"ש וא"כ אף דלענין זיוף שאינו אלא דרבנן שפיר נאמן מ"מ איך נאמן על בפני נכתב שהי' בשעת

כתיבת הגט מחמת דהוא רק דרבנן הלא אם באמת לא הי' בשעת כתיבת הגט אינו גט מדאורייתא אף דאינו מזויף מדאורייתא מ"מ שמא נתנו לפקדון ולא שייך הימנו' שבידו למוסרו לה דיוכל לערער מדרבנן שהוא מזויף ואף דלענין מדרבנן נאמן השליח כשאומר בפני כו' מ"מ כיון שבאמת לא ראה כתיבת הגט א"כ לא מרע אנפשיה לומר בפני וממילא אם לא ראה באמת לא הימנו' דאין בידו למוסרה כיון דלאמרע נפשיה ולא יאמר בפני ויוכל לומר מזויף מדרבנן כיון שלא יאמר השליח בפני כיון שלא ראה וממילא לא הימנו' ונתנו שפיר לפקדון ושייך עכשיו הדאורייתא אם לא הי' באמת בשעת כתיבה כו' ואיך נאמן על בפני כו' שהיה בשעת הכתיבה דלענין זה הוא דאורייתא אף שאינו מזויף ולא סמכינן אף דלא מרע נפשיה דבדאוריית' לא סמכינן על זה כנ"ל ואם לא נכתב בפניו לא הימנוהו ויכול להיות לפקדון ואינו גט מדאורייתא ואיך נאמן על זה וקשה כנ"ל. אך גם זה לא קשה דהפ' כתבו הטעם דחזקה דמידק דייק כשאומר בפני ונותנו בפני ב' או ג' ולא מהני אי הוי מדאורייתא הוא משום דיש אנשים דמרע נפשייהו ולכך לא סמכינן אי הוי דאוריי' ע"ש א"כ ממילא לק"מ דאיך נימא תרתי דסתרי ממ"נ אי לא מרע נפשיה א"כ ודאי נאמן שבפניו נכתב ואם הוא מרע נפשי' א"כ נאמן לענין לפקדון מטעם הימנו' שאף שלא ראה בידו למוסרו לה ולומר בפני נכתב כיון דמרע נפשיה [וזה דוחק לומר שהוא סבר דלא מרע נפשיה ובאמת מרע נפשיה דזה דוחק]:

ובזה מיושב מה שתמהו על הרמב"ם ז"ל שפסק באינו מקוים דמוקמינן לה אחזקת אשת איש ואינו גט מדאורייתא כשאינו אומר בפני נכתב:

ע"ש והקשו עליו דהכא אמר בהדיא דהוא מדרבנן ולכך הימנו' בפ"נ ע"ש ולמ"ש א"ש דלמאי דלא ידע עדיין סברא דמידק דייק שפיר לא הוי קיום רק דרבנן דלא שייך לפקדון כנ"ל דשפיר הימנוהו שיכול לומר בפני נכתב כיון דלא אמרינן לא מרע נפשיה ושפיר הימנוהו בדרבנן משא"כ עכשיו דמסיק מידק דייק כו' א"כ לא שייך הימנו' כנ"ל רק כשאומר בפני נכתב נאמן ממ"נ כנ"ל כמ"ש אבל כשאינו אומר בפני נכתב ממילא בעי קיום מדאור' דשייך לפקדון כיון דלא שייך הימנוהו דלא מרע נפשיה כיון שבאמת אינו אומר בפ"נ וא"ש:

ולפ"ז ממילא מיושב קושית הב"ש באלם אמאי לא מהני מפי כתב הא אמירת בפ"נ הוא רק דרבנן דמדאורייתא לא בעי כלל כנ"ל ולמ"ש א"ש דעכשיו שפיר אמירת בפ"נ מדאורייתא מחמת לפקדון כנ"ל ולכך לא מהני מפי כתב דגם אמירת בפ"נ לענין לא מרע נפשיה ג"כ לא מהני מפי כתבו אם הוי מדאורייתא וא"ש דבאלם לא מהני כמ"ש:

אמנם לכאורה למ"ש קשה דהנה קי"ל אה"ע ס' קמ"ב כרמ"ה ז"ל דכשאין השליח אומר בפ"נ וצריכין עידי שליחות צריך למוסרו בפני עידי השליחות גופייהו דאל"כ הוי העידי מסירה והעידי שליחות חצי דבר ולא מהני והוי כמגרש בלא עדים ע"ש וכתב הפ"י לקמן פ"ב דף י"ז שהקשה אמאי לא הוי עידי קיום והעידי מסירה חצי דבר היכא דבעי עידי קיום ותירץ דדוקא העידי שליחות שעדותן הוא רק על הגט היינו הגירושין הוי חצי דבר בלא העידי מסירה משא"כ העידי קיום שמעידין על קיום השטר שהוא כתב יד העדים ואינו מזויף הוי דבר שלם מה שצריך עדותן שאינו מזויף ע"ש. ולכאורה למ"ש קשה באינו אומר בפ"נ דבעי קיום אמאי מהני קיום הא מדאורייתא דלא בעי קיום ולא חיישינן באמת לזיוף רק אעפ"כ בעי קיום דאל"ה לא ידעינן מהשליחות דאף שאינו מזויף מ"מ שמא ידע שאותן העדים לא ימצא להם קיום ונתנו לפקדון ולא עשאו שליח וצריכין העידי קיום שנמצא להם קיום ועשאו שליח כנ"ל א"כ כיון דמדאורייתא לא חיישינן לזיוף ולא בעי קיום משום זיוף א"כ ממילא לא מהני כלל קיום שעל הזיוף אין צריכין להם רק שמעידין שנמצא להם קיום ועשאו שליח א"כ ממילא הוי חצי דבר עם העידי מסירה כיון שכל עדותן הוא רק על השליחות והוי כמו העידי שליחות עם העידי מסירה כיון דבלא העידי קיום לא ידעינן מהשליחות והעידי קיום אין צריכין על הזיוף רק על השליחות והוי חצי דבר כנ"ל והוי מגרש בלא עדים כנ"ל ואיך מהני יתקיים בחותמיו הכא אחר המסירה. אך ז"א דכיון דמדרבנן חיישינן לזיוף וצריך עדותן מדרבנן לענין זיוף ממילא גם מדאורייתא לא הוי חצי דבר דהיכא דצריך עדותן קצת לא מיקרי חצי דבר ע"ש:

אמנם למש"ל ז"א דבאמת באלם הוא מעיד מפי כתב ובדרבנן מהני מפי כתב כנ"ל רק הכא לא מהני אמירתו מפי כתב משום דלענין השליחות הוא דאורייתא כנ"ל וא"כ עדיין קשה כנ"ל דשפיר הוי חצי דבר וא"ל כנ"ל דמועיל עדותן לענין זיוף שהוא דרבנן דז"א דלענין זיוף שהוא דרבנן ודאי א"צ עדותן כיון שמעיד מפי כתב ולענין דרבנן מהני מפי כתב וא"צ עדותן רק על השליחות שהוא דאורייתא וממילא הוי חצי דבר כנ"ל והכא צריך להעיד מפי כתב משום לשמה כנ"ל [וא"ל דמועיל עדותן אם לא הי' השליח אומר מפי כתב כמ"ש תוס' פ' התקבל ע"ש ז"א דחלקו שם הפ' על תוס' וצריך להיות עכשיו מועיל עדותן ועוד דכל מה שמועיל עדותן הוא רק שכשר לגרש בגט זה וא"כ בלא אמירתו מפי כתב לא היה מהני עדותן כלל שאינו כשר משום לשמה ורק ע"י אמירתו א"כ אינו צריך לענין דרבנן דמהני מפי כתב רק לענין השליחות שהוא דאורייתא וממילא הוי חצי דבר כנ"ל] אך גם זה י"ל דהנה הב"י הקשה אמאי לא מהימן מפי כתב הא גבי

מיתה מצאו כתוב פלוני מת משיאין כו' ומהני מפי כתב ותירץ דהתם א"א בענין אחר ולכך תיקנו דליהני מפי כתב משא"כ הכא הא אפשר בקיום שימצאו עדים לקיימו ולכך לא מהני ע"ש. וא"כ א"ש דשפיר מהני קיום דאי נימא דגם קיום לא מהני דהוי חצי דבר א"כ גם בלא קיום נאמן דמהני מפי כתב אף לענין קיום כמו במיתה כיון דגם הכא א"א בקיום אי לא מהני דהוי חצי דבר ולכך שפיר מהני קיום ואעפ"כ צריך קיום דלענין זה שאינו שקר אפשר בקיום אבל כשנתקיים אי נימא דלא מהני שפיר מהני מפי כתב ולכך מהני מדרבנן אף דהוי חצי דבר כנ"ל:

אמנם למ"ש הב"ש והמשנה למלך דהיכא דעשה שליח סתם לקדש או לגרש והוא קדשה קדושין דרבנן או גירושין דרבנן לא מהני כלל אף מדרבנן דהוי שינוי בשליחות דבסתם כונתו על דאורייתא ע"ש. וא"כ בפקח ונתאלם כשעשה אותו שליח הוי גט מדאורייתא דכיון שיכול לומר בפ"נ מהימן על השליחות מדאורייתא דשייך הימנו' כיון שלא יוכל לערער כנ"ל ויודעין העידי מסירה מהשליחות והוי גט מדאורייתא ואח"כ כשנתאלם ואינו יכול לומר בפ"נ ורק ע"י קיום ולא מהני מדאו' דהוי חצי דבר והוי מדאורייתא מגרש בלא עדים ואף שהוא אמת לא הוי גט מדאורייתא רק מדרבנן מהני הקיום ולא הוי גט רק מדרבנן וממילא לא הוי גט אף מדרבנן כיון שעשה שליח כשהי' פיקח והוי שינוי כנ"ל. אך התוס' מקשה שפיר דלוקמי באלם מעיקרא א"כ כשעשה שליח לא הי' ראוי להיות אלא מדרבנן כנ"ל וא"ש:

ומיושב ממילא קושיא ראשונה הנ"ל מאי פריך לוקמי באלם ובפקח ונתאלם ומעיד בכתב כנ"ל ולמ"ש א"ש דאי באלם לא יכול לאוריי כלל בפקח ונתאלם דא"כ לא מהני כלל קיום כנ"ל רק באלם מעיקרא וא"כ ליתני ולא אמר כנ"ל משא"כ בנתחרש א"ש בפקח ונתחרש דכיון דאינו מעיד כלל מהני עדותן לענין זיוף מדרבנן וממילא לא הוי חצי דבר מדאורייתא וא"ש:

שם בגמרא ת"ש המביא גט ולא אמר כו' אם נתקיים כשר כו' והקשה הפ"י הא הכא תני ולא אמר ואיכא לאוקמי שפיר באלם מעיקרא ומעיד מפי כתב דמהני לענין לשמה ולא לענין קיום כדברי מהרש"א הנ"ל ע"ש:

ונראה דהנה הב"ש ס' קמ"ב הקשה אמאי לא מהני הכא מפי כתב הא בח"מ פסק כהריב"ש דבקיום שטרות יכולין להעיד מפי כתב ע"ש. ויש לישב דהנה הריב"ש ז"ל כתב הטעם דמהני מפי כתב חדא דהוא דרבנן ועוד דבשטר לא הוי מפי כתב משום דהוי מדעת שניהם ובקיום דמהני אפי' עומד וצווח הוי כמו מדעת שניהם ומהני זה שמעידים בכתב כאלו הי' שטר ע"ש. והנה הרי"ף ז"ל פסק דהא דמהני בשטר ולא הוי מפי כתבם

היינו היכא שמוציאים העדים הכתב מתחת ידם ומוסרים לבע"ד אבל כ"ז שהוא תחת ידם לא מהני והוי מפי כתב כיון דאי בעי כבשי לשטרא ולא הוי כנחקרה עדותן ע"ש שכתבו הטעם דמה שכותבים בכתב לא הוי הגדה דהוא מפי כתב רק זה הוא הגדה מה שמוסר השטר לבע"ד שאינו יכול לחזור עוד זה הוי כאומר דיבורו בפני אחרים וחשיב הגדה משא"כ כל זמן שבידם לחזור לא חשיב עדיין הגדה ע"ש והובא בח"מ ס' מ"ו ע"ש:

והנה לכאורה יש להקשות למאי דקי"ל דתוך כדי דיבור להגדה יכולין העדים לחזור דכדיבור דמי וא"כ כל זמן שהוא תוך כדי דיבור ויכולין לחזור מהגדתם עדיין לא היה הגדה כלל מפי כתב כיון שעדיין בידם לחזור ולא נעשה ההגדה עד אחר כדי דיבור וא"כ כיון שההגדה הוא אחר כדי דיבור עדיין יכולין לחזור תוך כדי דיבור וא"כ עדיין לא חשיב הגדה כיון שיכולין לחזור וממילא לא מיקרי הגדה לעולם דבשלמא בכל מקום שההגדה הוא מיד אף שיכולין לחזור ולכך אחר כדי דיבור אינם יכולין לחזור שהוא אחר כדי דיבור להגדה אבל הכא שכל זמן שיכולין לחזור עדיין לא הגידו כלל דהוי בכתב והגדה נעשה אחר כדי דבור וממילא יכולין לחזור תוך כדי דבור להגדה ולא הוי הגדה כלל לעולם. ובאמת התם בשטר לא קשה מידי דכשמוסרו לבע"ד אף שלא בב"ד הוי למפרע כמו שנחקרה עדותן בב"ד ואין יכולין לחזור שוב דהבע"ד יכול להחזיק שטרו. אך לדברי הריב"ש ז"ל כשכותב עדותו לפני ב"ד דנימא דמהני כמו שטר לענין זה שפיר קשה כנ"ל דבשעה שכותב לפני ב"ד עדותו יכול לחזור תוך כ"ד ולא הוי הגדה ויוכל לחזור עדיין כנ"ל תוך כדי דבור ולא הוי הגדה לעולם כנ"ל:

אך גם זה אינו דהטעם דתוך כדי דבור יכול לחזור הוא משום שבדעתו שיוכל ליישב עצמו אחר ההגדה בכדי דבור ע"ש בר"ן ז"ל דלכך גבי קדושין לא מהני או כטעם תוס' שתקנו ע"ש. וא"כ הכא שבאמת הוא אחר כדי דבור להגדתו רק ההגדה נעשה ממילא אחר כדי דבור להגדתו בכתב א"כ ממילא אינו יכול לחזור כיון שבאמת הוא הגיד מקודם ולא שייכי טעמים הנ"ל וממילא חשוב שפיר הגדה בכתב אחר כדי דבור להגדתו כיון שאינו יכול לחזור עוד כנ"ל וא"ש:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית הב"ש אמאי לא מהני הכא מפי כתב כמו בכל קיום לדברי הריב"ש ולמ"ש א"ש דהנה התוס' כתבו דהגדת בפני נכתב צריך להיות בשעת הנתינה אבל אח"כ לא מהני והוכיחו שם דתוך כדי דבור לנתינה ג"כ מהני מדאמר הכא בלא הספיק לומר בפ"נ ומוכח דתוך כדי דבור מהני אבל אחר כדי דבור לא מהני ע"ש לעיל ד"ה יטלנו וא"כ ממילא הכא לא מהני באלם מה שכותב תוך כדי דבור לנתינה כיון שכל זמן שיכול לחזור לא מיקרי הגדה ולא נעשה ההגדה רק אחר כדי דבור להכתיבה

וממילא הוא אחר כדי דבור להנתינה ולא מהני אמירת בפ"נ בכתב דג"כ יכול לחזור בכתב תוך כדי דבור והכא לא מהני אמירתו בפ"נ רק תוך כ"ד להנתינה כנ"ל:

ולפ"ז הי' מיושב ג"כ מ"ש בש"ע סי' קמ"ב בהג"ה ולכן אלם אינו יכול לכתוב בפ"נ כו' ותיבת ולכן אינו מדוקדק דמקודם כתב בש"ע דלאחר כ"ד לא מהני ע"ש וע"ז כתב ולכן אינו יכול לכתוב ואינו ענין לזה כלל וצריך לדחוק לדבריהם דקאי על אמירת בפ"נ סתם שצריך לומר בפיו וזה דוחק:

ולמ"ש א"ש דכתב ולכן דרק מחמת זה שצריך להעיד תוך כ"ד לכך לא מהני באלם כמ"ש דהוי אחר כ"ד אך בש"ע ז"א דקאי אכל אלם שאינו יכול להביא ע"ש. וא"כ שפיר יכול לכתוב בפ"נ קודם הנתינה דמהני ג"כ תוך כ"ד ע"ש ויהי' ממילא תוך כ"ד לנתינה ומקשה הב"ש שפיר. אבל הכא דמיירי בפקח ונתאלם ולא הספיק ליתנו כו' וכותב תוך כ"ד להנתינה א"כ ממילא לא מהני לענין קיום די"ל כמ"ש דהוי אחר כ"ד כנ"ל וא"כ לכאורה קשה עדיין מאי פריך הא איכא לאוקמי באלם כקושית מהרש"א ומעיד מפי כתב ולא מהני לענין קיום ואיירי בפקח ונתאלם ולכך תני ואינו יכול וא"ל כדברי תוס' דליתני ולא אמר ובאלם מעיקרא דלמ"ש ז"א דבאלם מעיקרא וכותב מקודם שפיר מהני אף לענין קיום כנ"ל ורק בלא הספיק לא מהני לענין קיום כנ"ל ותני שפיר ואינו יכול. אך לכאורה ז"א דא"כ יכול למיתני גם באלם מעיקרא וכותב בפ"נ אחר הנתינה דג"כ לא מהני כנ"ל ואיכא למיתני ולא אמר. אבל ז"א דשפיר מצינן לאוקמי באמת באלם מעיקרא ואעפ"כ שייך ואינו יכול כיון דקודם הנתינה שפיר הי' יכול לומר דהי' יכול לכתוב בפ"נ דהי' מהני קודם הנתינה ורק עכשיו אחר שנתן אינו יכול לומר כנ"ל ושייך שפיר ואינו יכול אף באלם מעיקרא:

אמנם י"ל למ"ש הר"ן ז"ל בנדרים הטעם דבמקדש ומגרש תוך כ"ד לא מהני משום דבשאר דברים אמרינן כך הי' בדעתו בשעת הדבור שיוכל לחזור תוך כ"ד משא"כ בקדושין וגירושין שהוא דבר חמור מסתמא עשה בלב שלם שלא יוכל לחזור ע"ש. ואף דבכל הדברים כיון שאומר או שהעיד כן הא חזינן שאמר כן שלא יוכל לחזור בו מ"מ אמרינן דאין זה סתירה שהדבור שאמר הי' בדעתו דליהני רק אם לא יחזור בו ואם יחזור תוך כ"ד לא ליהני ע"ש. וא"כ א"ש דהכא אי נימא דיכול לחזור תוך כ"ד א"כ אף אם אינו חוזר לא מהני הדבור שהעיד בכתב כנ"ל דכיון דיכול לחזור לא הוי הגדה עד אחר כ"ד ולא מהני כלל. וא"כ שפיר הוי סתירה ואמרי' דהי' בדעתו שלא יוכל לחזור כיון שאמר בפ"נ דא"ל כנ"ל דהי' דעתו דליהני רק אם לא יחזור אבל אם יחזור לא ליהני דז"א דאי לא ליהני אם יחזור ממילא גם אם לא יחזור לא מהני דלא הוי הגדה כנ"ל וא"כ ממילא

אמרינן דעתו שלא יוכל לחזור ואינו יכול לחזור הכא כמו בקדושין וגירושין הוי הגדה כנ"ל וליכא לאוקמי באלם כלל דשפיר מהני אף לענין קיום בכתב כנ"ל ולא קשה קושית תוס' ממילא והר"ן ז"ל באמת כתב לקמן דלכך לא מוקי לה באלם דשפיר יכול לומר בכתב ומהני ע"ש:

אך למ"ש הב"ש באה"ע בשם יש"פ דגם בקדושין וגירושין הוי ספק אם חוזר תוך כ"ד אף דהוי סתיר' לא ידעינן אם גמר בדעתו ע"ש א"כ מקשה תוס' שפיר דבאלם אף שמעיד בכתב לא הוי רק ספק כנ"ל אף דהוי סתירה ותני שפיר יתקיים בחותמיו דאז ליהוי ודאימשא"כ בלא קיום דאינו רק ספק כנ"ל. וע"ז תירצו דליתני ולא אמר וכמ"ש המפ' דכיון דבאלם אין זה גריעותא מה שאינו יכול דהוא כשאר כל אדם שייך ולא אמר ע"ש:

ומיושב ממילא קושית הפ"י הנ"ל דבברייתא דהמביא כו' דתני ולא אמר מאי פריך הא איכא לאוקמי שפיר באלם כנ"ל. ולמ"ש א"ש דברייתא תני אם נתקיים כו' ואם לא נתקיים פסול וא"כ ליכא לאוקמי כלל באלם ומעיד בכתב דא"כ אמאי פסול ודאי בלא נתקיים ובהנ"ל אינו רק ספק פסול דלעיל דתני יתקיים כו' א"ש דיתקיים דליהוי ודאי משא"כ הכא דפסול ליכא לאוקמי כלל באלם וא"ש:

ובל"ז יש ליישב בפשיטות קושית הפ"י הנ"ל למ"ש הר"ן ז"ל באמת דמהני מפי כתב אף לענין קיום והיינו כדברי הריב"ש שם דמחמת דקיום שטרות דרבנן מהני מפי כתבם כתירוץ הא' שם ובאמת הרמב"ם ז"ל פסק הכא בלא אמר בפ"נ ולא נתקיים דאינו גט מדאו' משום דמוקמינן אחזקת אשת איש ע"ש. וא"כ ממילא לא מהני מפי כתבם הכא וא"כ ממילא מיושב דלעיל הקשו שפיר דאיכא לאוקמי באלם וי"ל כדברי הרמב"ם דהוא מדאורייתא ולכך לא מהני מפי כתב לענין קיום משא"כ הכא דתני אם לא נתקיים פסול ופסול אינו אלא מדרבנן כמ"ש הרמב"ם ז"ל דבדאורייתא תני אינו גט ע"ש. א"כ ליכא לאוקמי כלל באלם דכיון דהוא מדרבנן ממילא מהני מפי כתב אף לענין קיום כנ"ל וא"ש:

תוס' ד"ה א"ה כו' כתבו בשם רש"י ז"ל דקושית הש"ס קאי לס"ד דרבה לית לי' דרבא דלא בעי קיום ע"ש. והוא תמוה דא"כ מאי משני לאחר שלמדו הא עדיין קשה למה בעי כלל קיום כיון דאחר שלמדו ולא בעי משום לשמה וקיום לא ס"ל ואמאי תני יתקיים בחותמיו. ונראה דהנה המפ' כתבו הטעם דבא"י לא בעי קיום באין עוררין הוא משום דהוי מלתא דעביד' לגלויי כיון [דעדים] מצויים ויתברר הדבר ע"ש. וא"כ קשה לרבה אמאי לא בעי משום קיום במדינת הים הא אין עדים מצויים ולא הוי מלתא דעביד' לגלויי אך באמת כיון דלדידי' תקנו לומר בפ"נ משום לשמה ממילא לא צריך משום דלא מרע נפשיה שאומר בפני ואף ממדינה למדינה בא"י [דלא] תקנו לא פליג כיון דבח"ל לא

צריך כיון שאומר בפני משום לשמה ע"ש במפ' וממילא א"ש דלאחר שלמדו ולא בעינן אף בח"ל משום לשמה ממילא בעי משום קיום דלא הוי עבידי לגלויי כנ"ל ואעפ"כ פריך שפיר א"ה יכול נמי לא בעי בפני נכתב רק על החתימה ע"ש וא"ש:

דף ה:

גמ' בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין פליגי מ"ס כו' ופירש"י ז"ל כי היכי דשליח נעשה עד ה"נ עד נעשה דיין כו' ע"ש. והוא תמוה דמה ענין זה לזה דנימא כי היכי דשליח נעשה כו' גם הא קי"ל באמת בכל מקום שליח נעשה עד ואעפ"כ אין עד נעשה דיין ולמה לי' להביא כלל הא דשליח נעשה עד לימא בעד נעשה דיין קא מיפלגי כיון דשניהם סברי שליח נעשה עד כו':

ונראה ליישב דהנה הפוסקים פסקו דאף דהן הן שלוחיו הן עידיו מ"מ על השליחות בעינן עדים אחרים ואינם נאמנים על השליחות רק על המעשה והקשו עליהם [המפ'] באה"ע סי' ל"ו דמאי חילוק יש בין על השליחות או על המעשה ע"ש. ויש ליישב דהנה בס' המקנה הביא קושיא בשם אחיו אמאי אמרינן הן הן שלוחיו כו' למאי שפסק הרמב"ם ז"ל דהיכא דאיכא הכחשה והזמה לא הוי הזמה כלל אם מכחישין גם גוף המעשה ע"ש. וא"כ הוי הכא עדות שאי אתה יכול להזימו דאם יוזמו כיון שהם היו השלוחים יהי' מוכחש גם המעשה ע"ש. ובאמת לא קשה מידי דהרמב"ם ז"ל פסק היכי דמכחישים גם המעשה שאנו דנין עלי' כגון שהעידו שזה הלוה לזה והמזימים מעידים עמנו הייתם וגם זה לא הלוה לזה בשעה זו אז הוי גם הכחשה על הדבר שאנו דנין עליו וצריכין לו דהיינו ההלוא' ולא מהני אבל הכא שמעידין השלוחים שפרע לוה לזה המלוה על ידם אין אנו דנים כלל אם נפרע על ידם או לא על ידם רק אם פרע או לא פרע ועדותם הוא רק שפרע ואם יוזמו יהי' מוכחש מה שאמרו שנפרע על ידם בזו השע' אבל לא יהי' מוכחש עיקר העדות שעדיין יכול להיות שפרע זו השעה רק לא על ידם ומה שאמרו על ידם זה לא הי' עיקר העדות וגוף המעשה לא יהי' מוכחש כנ"ל. ובזה מיושב ג"כ מאי דקשה על הרמב"ם הנ"ל מהא דריש פ' חזקת דנקיטא אגר ביתא ואמרו אנן דרינן כו' ע"ש דקשה גם כן דיהי' הכחש' והזמה ולמ"ש ג"כ לק"מ כנ"ל. ובזה מיושב ממילא דברי הפוס' הנ"ל דבעינן על השליחות עדים אחרים דעדות זו שמעידין על השליחות שאנו דנין אם הם שלוחים או לא לענין זה שפיר לא מהני עדות השלוחים עצמם, שעשה אותם שלוחים דהוי שפיר עדות שאי אתה יכול להזימו כנ"ל שיהי' הכחשה והזמ' שיהי'

מוכחש גם גוף המעשה שלא עשה אותם שלוחים בזו השעה כלל וזה הוא עיקר העדות שאנו דנין אם עשה אותם שלוחים או לא ולכך לא מהני ובעינן עדים אחרים וא"ש:

והנה הריב"ש נסתפק בעד אחד היכא דמהני עדותו כגון לענין מתוך שאינו י"ל משלם אי בעינן שיהי' עדות שאתה יכול להזימו ואי שייך בי' דין הזמה ע"ש. ומדברי תוספ' ריש ב"מ משמע דשייך בי' דין הזמה היכא שמועיל עדותו שכתבו דאין זה מעליותא בעד אחד מה שאינו בדין הזמה שזה הוא מחמת שאינו מועיל ע"ש. ומשמע דהיכא דמועיל שייך דין הזמה ע"ש וכן בפלוגתא באין בודקין עידי נשים בדרישׁ' וחקירה ואף דסגי בחד הוא רק משום דהוי דיני ממונות אבל בל"ז הוי בעי ע"ש ברמב"ן ולשיטת הש"ך ז"ל ממילא בעינן עדות שאתה יכול להזימו דגם בממון בעינן ע"ש:

וא"כ לכאור' קשה ג"כ הכא איך מהימן על השליחות מטעם כי היכא דהימנוהו כדברי הרא"ש ע"ש הא כיון דנאמן בעינן שפיר יכול להזימו ואף דנאמן מדרבנן ג"כ בעינן דין הזמה כמו התם בעידי מיתה דג"כ בחד אינו רק מהתקנ' וא"כ לענין השליחות הוי עשאאי"ל שיהי' הכחשה בגוף המעש' דהיינו השליחות ואיך נאמן על השליחות הא אאי"ל שלא מתחייב מלקות מטעם הזמה. אך באמת הפ' מסופקים אי הטעם דעדות שאי אתה י"ל פסול הוא משום שהתורה פסלה עדות זה כמו קרובים ולא מחמת שקר או שהפסול הוא שכשאינם מתיראים מהזמה אומרים שקר ע"ש. וא"כ להטעם דהם כמו קרובים ממילא הכא כשר דמאי בכך הא כל הפסולים נאמנים אף קרובים ולא יהי' קרוב גמור ג"כ כשר רק אי הוא מחשש שקר יכול להיות דפסול כמו פסול בעביר' מן התורה דאינו נאמן לעדות אשה ע"ש. ולטעם הראשון ע"כ הא דפליגי בעידי נשים אי בעי דרישה כו' הוא רק בשנים כמ"ש הרמב"ן והפ' ע"ש:

והנה הטעם דאין עד נעשה דיין כתבו תוס' בכתובות פ' האשה ב' טעמים. א' משום דהוי עדות שאי אתה י"ל שלא יקבלו הזמה על עצמם וזהו טעם הרי"ף ז"ל ע"ש. ב' משום דכתיב ועמדו לפני הדייני' ע"ש.וא"כ ממילא לטעם הא' משום עשאאי"ל כשר הכא אי הטעם דהוי כמו קרוב והכא אף קרוב כשר כנ"ל רק לטעם הב' ועמדו כו' יש לפסול הכא:

ולפ"ז מיושב דברי הש"ס בשליח נעשה עד ועד נעש' דיין קא מיפלגי מ"ס כי היכא דהכא שליח נעשה עד ונאמן אף על השליחות אף דבכל מקום אינם נאמנים השלוחים על השליחות וע"כ משום דהטעם הוא משום דעשאאי"ל הוא כמו פסול קורבה ולכך הכא שליח נעשה עד וא"כ ממילא ג"כ עד נעשה דיין דהוא סבר הטעם משום עשאאי"ל כטעם

הא' א"כ כמו דשליח נעשה עד הכא כמו כן עד נעשה דיין ומ"ס אף דשליח נעשה עד מ"מ אין עד נעשה דיין דהוא סבר כטעם הב' משום ועמדו כו' ולא תליא בהא וא"ש כנ"ל:
ובל"ז י"ל בפשיטות למ"ש הטעם דאין השלוחים נאמנים על השליחות משום דלענין זה הוי שפיר כגופו כמו דסבר ר' שילא [בקדושין דף מ"ג] ע"ש וא"כ מ"ס כמו דשליח נעשה עד הכא אף על השליחות משום דאף דהוי כגופו אעפ"כ כשר דאשה עצמה כו' נאמנת כו' כמו כן עד נעשה דיין ג"כ דאף דהוי עד פסול אעפ"כ כשר הכא ומ"ס הטעם משום ועמדו כו' ואין זה פסול על העד רק על העדות שצריך להיות ועמדו כו' וממילא גם הכא פסול ואין עד נעשה דיין כנ"ל וא"ש:

דף ח:

עבד שהביא גיטו כו' עצמו קנה כו' א"ל כל נכסי קנוין לך מהו ופירש"י אי פלגינן דיבורי' או לא כו' מתוך שקנה עצמו כו' מידי דהוי כו' הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים כו' והקשו בתוס' ד"ה הדר כו' מאי תירץ אביי במאי שאמר בהיפך מתוך שלא קנה הא עדיין קשה קושית רבא בשלמא כו' כמו מעיקרא שאמר מתוך שקנה כו'. ותירוצם דחוק שכתבו דלא משום קושיא דרבא חזר בו רק מסברא וסבר לא פלגינן דיבוריה ע"ש:
ונראה ליישב דהנה הקשו אהא דאמר כמאן כר' שמעון דתנן הכותב כל נכסיו כו' ואף דלא קנה נכסים כו' ובאמת אין ענין כלל פלגינן דיבורי' דהכא להתם דהתם הטעם דלא פלגינן דיבורי' הוא משום שהקנה לו ב' דברים עצמו והנכסים ואמרינן שלא רצה להקנות לו את עצמו רק כשיקנה הנכסים ובלא הנכסים גם עצמו לא יקנה ולא פלגינן דיבורי' כמו קני את וחמור או אי פלגינן דיבורי' והי' דעתו שיקנה אף זה בלא זה משא"כ הכא לענין נאמנות שהימנוהו חכמים על בפ"נ לענין השיחרור ולא לענין הנכסים ומה זה ענין לפלגינן דיבורי' דהתם דהכא נימא מתוך שהימנוהו כו':
ועוד קשה מאי דקאמר עצמו קנה נכסים לא קנה הא הכא אין ענין כלל להקנין רק על הנאמנות הא אי באמת אינו מזויף קנה גם הנכסים ואי באמת מזויף גם עצמו לא קנה רק על עצמו נאמן ועל הנכסים אינו נאמן גם אביי דאמר מתוך שקנה כו' גם קשה דאמר עבד שהביא גטו ואמאי לא תני לי' בשליח אחר שהביא גט שיחרור שכתב בו עצמו ונכסי כו' דעד עכשיו לא כלל בבע"ד גופי' רק באחר ואמאי תני הכא בעבד עצמו:
ונראה ליישב דהנה לקמן דף כ"ד ע"א פריך הש"ס אהא דהאשה עצמה מביאה גיטה וצריכה לומר בפ"נ כו' ופריך הא מכי מטי לידה איגרשה לה וא"כ נתגרשה כבר בח"ל ואינה צריכה לומר דדוקא היכא דהגירושין נעשית בא"י צריכים לומר ואף דאמר לא

תתגרשי כו' ג"כ אינה צריכה ומסיק דאמר לה הוי את שליח להולכה וכי מטית להתם שוי את שליח להולכה דקי"ל שליח עושה שליח וקבלי את גיטך מן השליח וא"כ מביאתו בתורת שליח ולכך צריכה לומר בפ"נ ע"ש. והנה גם הכא בעבד שהביא גיטו ג"כ קשה קושית הש"ס דהתם הא מכי מטי לידי' נשתחרר כבר במדינת הים וצריך לומר ע"כ כתירוץ הש"ס דהתם דעשה אותו שליח וכי מטי להתם יעשה שליח אחר ויקבל ממנו דבלא זה לא הי' צריך לומר בפני נכתב כמו התם רק בכה"ג:

והנה לכאורה יש להקשות לפי מאי שפסק המרדכי בשם הקדוש מרדי"ש הובא בש"ע אה"ע סי' ל"ה דבקדושין אין שליח עושה שליח כלל דדוקא בגירושין דהוא בע"כ ונגמר הדבר מיד שהשליח יוכל לכופה לכך לא הוי מילי ויכול לעשות שליח אבל בקדושין לא נגמר הדבר מיד דאולי לא תרצה והוי מילי ולא מימסרין לשליח ע"ש. וא"כ לכאורה קשה הכא כיון שהיא עצמה היא השליח הראשון איך יכולה לעשות שליח שני הא הכא היא שפיר תלוי ברצונה וא"כ הוי מילי ולא מימסרן לשליח דג"כ לא נגמר הדבר מיד כשעשה אותה שליח והוא כמו בקדושין. אך זה טעות דהא דבקדושין הוי מילי היינו שבשעה שעושה השליח שני לא נגמר הדבר משא"כ בגירושין השליח שני יוכל לכופה וא"כ ממילא הכא כשכבר עשתה השליח שני שפיר יכול ג"כ לכופה שעומד במקום הבעל ויכול לגרשה בע"כ ושפיר נגמר הדבר מיד ויכולה לעשות שליח אחר כנ"ל:

אמנם הכא גבי עבד לכאורה ג"כ קשה כנ"ל כיון דלא משכחת לה ג"כ רק כשעושה שליח שני ואיך יכול לעשות הא הוי מילי וצ"ל ג"כ כנ"ל דכיון שעשה אותו שליח ויכול לכופו. והנה הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה לא קי"ל כר"ל דהוי הפקר רק דלא קנה כלל דאמרינן דלא הקנה לו רק אם יקנה אבל אם אינו רוצה לא הקנה לו כלל והוא של בעלים הראשונים דלא הקנה לו אם לא ירצה לקנות ע"ש וא"כ הכא אי נימא דלא פלגינן דיבורי' התם גבי קנין והיינו שאם הקנה עצמו ונכסי אמרינן דלא הקנה לו עצמו שיהי' משוחרר רק אם יקנה הנכסים וכיון שכתב בשטר שניהם אינו קונה עצמו כשאינו קונה הנכסים כנ"ל וא"כ כיון שכתב בו שניהם עצמו ונכסי אם יאמר העבד אי אפשי בהנכסים דאף דהשיחרור הוא בע"כ אבל מתנת הנכסים אינו בע"כ וממילא אם אומר אי אפשי בה ואינו קונה הנכסים ואמרינן דלא הקנה לו כלל כנ"ל בנותן מתנה לחבירו כו' וא"כ כיון שאינו קונה הנכסים ממילא גם עצמו אינו קונה ולא הוי משוחרר כיון דלא פלגינן דיבורי' ואמרינן דלא הקנה לו עצמו רק כשמקנה לו הנכסים וכיון שאינו רוצה בנכסים ולא הקנה לו כלל כנ"ל לא הקנה לו את עצמו ולא הוי משוחרר וא"כ ממילא גם עכשיו שרוצה העבד לא הוי שיחרור דקשה שפיר קושיא הנ"ל הא הוי מילי

ואיך יכול לעשות שליח אחר וא"ל כמ"ש דכיון שעשה שליח אחר יכול לכופו להעבד ולמ"ש ז"א דלא יוכל לכופו דאף דהשיחרור הוא בע"כ מ"מ כיון שהמתנה אינו בע"כ ואם לא ירצה לקבל ותהי' המתנ' בטילה ולא הקנה לו וממילא גם השיחרור יהי' בטל כנ"ל. וא"כ כיון שאם לא ירצה יהי' בטל ממילא הוי מילי וגם עכשיו אינו משוחרר דלא מהני השליחות של השני כנ"ל ואמאי תני בברייתא דעצמו קנה כו' כיון דלא משכחת לה רק כשעושה שליח שני ובכה"ג לא מהני כלל כנ"ל:

אך זה לא קשה בברייתא דהוא בב' דיבורים עצמו ונכסי והדין הוא עכשיו דעצמו קנה ונכסים לא קנה דפלגינן דיבורא כיון שכתב לו בב' דיבורים א"כ באמת עצמו קנה דאף אם לא הי' רוצה הי' משוחרר כיון דפלגינן דיבורא כו' ולא הוי מילי והוי באמת משוחרר עכשיו כנ"ל וא"ש. אך באמת דינא דאביי בכל נכסי דהדין הוא דמתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו דלא פלגינן דיבורי'כיון שהוא בדיבור אחד וגם לענין [זה] כן א"כ ממילא אף שאם באמת אינו מזויף ג"כ לא קנה עצמו כמ"ש דלא הוי שליחות דהוי מילי כיון שאם לא ירצה יהי' בטל השיחרור כיון דהוא בדיבור אחד כו' ולא פלגינן דיבורי' ומתוך שלא קנה כו' א"כ ממילא גם עכשיו אע"פ שאינו מזויף והוא מקוים ג"כ לא קנה דעכשיו עצמו לא קנה דהוי מילי כיון שאם לא ירצה יהי' מתוך שלא קנה נכסים כו' ולא קנה עצמו וכיון שלא קנה עצמו ממילא הוא בהיפך מתוך שלא קנה עצמו לא קנה נכסים ואף שהוא אמת לא קנה שניהם כנ"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר מ"ש איך שייך עצמו קנה כו' הא אין אנו דנין על הקנין רק אי נאמן כו' ולמ"ש א"ש דאי לא הוי פלגינן דיבוריה לא הי' קונה כלל אף אי הי' נאמן כנ"ל רק מחמת דב' דיבורים ופלגינן כו' לענין נאמנות וממילא גם לענין הקנין פלגינן וקונה באמת כנ"ל וא"ש. וגם אביי אמר שפיר מתוך שלא קנה כו' ולא קנה באמת כנ"ל דהוי מילי כמ"ש או מקודם שאמר מתוך שקנה ואף אי לא ירצה יהי' בהיפך מתוך שקנה והקנה לו אף אם לא ירצה ויהי' הדין כר"ל דכל המחזיק בו זכה וממילא גם עכשיו קונה כנ"ל:

ומיושב ג"כ מאי דתני בעבד שהביא גיטו ולא תני בשליח אחר ולמ"ש א"ש דבשליח אחר לא הי' מוכח כלל לענין הקנין דיכול להיות הוא עצמו משא"כ בעבד שהביא כו' דע"כ בעשה שליח אחר ומוכח שפיר כנ"ל וא"ש:

וגם מיושב מאי דמייתי מהא דר"ש דשם איירי מפלגינן דיבוריה על הקנין וא"ש כיון דאמרינן הכא פלגינן דיבורא וע"כ אף על הקנין כנ"ל ומייתי שפיר וא"ש:

ולפ"ז מיושב ג"כ קושית תוס' הנ"ל הא דהדר אמר אביי כו' דהנה תוס' בא"ד כתבו הטעם דהדר אביי אח"כ ואמר מתוך שלא קנה כו' ולא אמרינן באמת בהיפך מתוך שקנה כו' וכתבו דהיינו משום דיד בעל השטר על התחתונה ע"ש:

והנה לכאורה קשה למאי שפסק הרשב"א ז"ל הובא ח"מ ס' מ"ג דלא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה רק דאי נימא דידו על התחתונה לא יתבטל השטר לגמרי אבל היכא דיתבטל השטר לגמרי אי ידו על התחתונה אמרינן בהיפך דידו על העליונה גבי עד הפסח ע"ש. וא"כ לכאורה אמאי אמרינן הכא ידו על התחתונה כיון דאי נימא ידו על התחתונה א"כ אמרינן מתוך שלא קנה נכסים לא קנה כלל ובטל השטר לגמרי וא"כ נימא בהיפך דידו על העליונה וקנה שניהם דמתוך שקנה כו' כנ"ל:

אך זה טעות דהתם שפיר דאיירי לענין הקנין אמרינן איך נימא דהי' דעתו של המקנה שיהי' יד בעה''ש על התחתונה א"כ לא נתן לו כלום וע"כ דיהי' ידו על העליונה ע"ש אבל הכא דאמרינן לענין הנאמנות ואמרינן שהוא מזויף ולא נתן לו כלום באמת שפיר אמרינן דידו על התחתונה ומתוך שאינו נאמן על הנכסים אינו נאמן גם על עצמו והוא מזויף כנ"ל:

אמנם לענין מ"ש לעיל דנימא דאינו משוחרר עכשיו משום שאם לא ירצה יהיה מתוך שלא קנה על הקנין כנ"ל א"כ לענין זה שפיר אמרינן בהיפך אף אם לא ירצה יהי' מתוך שקנה עצמו כו' דעל הקנין שפיר איך נימא דלכך לא קנה שניהם משום דיד בעה"ש על התחתונה ולא הקנה לו עצמו רק כשיקנה הנכסים דז"א דלענין זה שפיר אמרינן סברת הרשב"א ז"ל הא אי נימא דידו על התחתונה בטל כל השטר דלא קנה שניהם כיון דזה הוא לענין הקנין ואיך דלא הקנ' זבל"ז א"כ לא הקנה לו כלום ובטל לגמרי דמתוך שלא קנה כו' וע"כ בהיפך דידו על העליונה ומתוך שקנה עצמו כו' קנה שניהם כנ"ל ולא הוי מילי וגם עכשיו קנה כנ"ל:

ולכך אמר אביי שפיר מקודם על הקנין דמתוך שקנה עצמו קנה נכסים דלא שייך יד בעה"ש על התחתונה לענין הקנין כנ"ל והקשה לו רבא דעכ"פ עכשיו לענין הנאמנות בשלמא על עצמו נאמן מידי דהוי אגט אשה אבל אנכסים מידי דהוי אקיום דעלמא ואינו נאמן כנ"ל וע"ז שפיר הדר אמר אביי דלענין הנאמנות ממילא מתוך שלא קנה כו' דלענין זה שפיר אמרינן יד בעה"ש על התחתונה דלענין הנאמנות לא שייך סברת הרשב"א ז"ל כנ"ל:

ומיושב שפיר קושית תוס' הנ"ל דהדר אמר אביי שפיר משום קושיא דרבא כנ"ל ואח"כ הקשה בהיפך ומייתי שפיר מר"ש דכיון דאמר רבא דעצמו קנה הכא וע"כ דפלגינן דיבוריה אף על הקנין וסבר כר"ש ומיושב הכל וא"ש:

עוד יש לישב כל הנ"ל דהנה המהרי"ט ז"ל נסתפק באחד שהקנה לחבירו בית ונתן השטר מתנה בתוך הבית הזה עצמו אי קנה ורצה לומר דקנה כמו דאמרינן גיטו וידו באין כאחת וכן גיטו וחצירו כו' ואף דהוא כמו שטר מתנה על היד ואף שאין לו יד לקבל השיחרור דהיינו השטר מתנה מ"מ אמרינן כיון דע"י שטר זה בא לו היד יכול לקבל שטר זה וממילא גם כאן דשטר זה הוא קנין על הבית הוי שטרו וחצירו באין כאחת ע"ש ובס' קצה"ח ס' ר' ס' ב' דחה זה ופסק דלא קנה בכה"ג וחילק דדוקא בשיחרור או בגט אשה בחצר דאינו צריך זכי' בגט שאינ' צריכה לזכות בגט בתורת זכי' דאין זכי' בע"כ רק דצריך שיהי' נתינה לענין זה שפיר מהני מה שע"י נתינת הגט יש לה יד ומיקרי שפיר נתינה כיון שנותן לה הגט והיד אבל בשאר שטרי קנין שצריך הקונ' לזכות בגוף השטר קנין בתורת זכי' א"כ במאי קונ' החצר כיון שאינו זוכ' בהשטר דאינו שלו עדיין ואיך יקנה במה שמונח בחצר הא לא זכה עדיין בהשטר ולכך לא קנה בכה"ג בשטר קנין ע"ש:

ולכאורה קשה לפ"ז איך תני בכותב כל נכסי' לעבדו דיצא בן חורין וקנה גם הנכסים בשטר זה הא באמת עבד אין לו יד לקבל הגט רק מטעם גיטו וידו באין כאחת מהני וא"כ לענין מתנת הנכסים דהוא כשאר שטר מתנה דעלמא וצריך לזכות בגוף השטר מתנה א"כ לענין זה ממילא לא מהני גיטו וידו באין כאחת כיון שהשטר מתנה על היד מונח בידו וזולת זה אין לו יד א"כ איך יזכה בשטר מתנה לענין מתנת הנכסים בעינן שפיר זכי' בגוף השטר ואמאי קונה הנכסים:

אך באמת זה טעות דכל הטעם דצריכין שם בחצר לגיטו וידו כו' הוא משום דאם אינו קונה א"כ אין לו יד וא"כ הכא כיון דלענין השיחרור אינו צריך לזכות בתורת זכי' רק נתינה וקונה שפיר מטעם גיטו וידו כו' א"כ כיון דישתחרר מטעם גיטו וידו כו' ממילא קונה הנכסים וזוכה שפיר בגוף השטר בתורת זכי' כיון שיש לו יד דלענין השיחרור אינו צריך לזכות ואף אי אינו קונה הנכסים ג"כ יש לו יד כיון דמשתחרר וממילא יש לו יד לזכות וקונה גם הנכסים דזוכה שפיר בגוף השטר כיון דהוי נתינה אף אי אינו זוכה לענין השיחרור כנ"ל אמנם למאי דאמרינן דלא פלגינן דיבוריה ומתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ואף בקנין היכא שמקנה לו עצמו ונכסי אם אינו קונה הנכסים גם עצמו אינו קונה א"כ לכאורה עדיין קשה כנ"ל בכותב כל נכסי איך מהני כיון דלענין מתנת

הנכסים בעי שפיר זכי'והכא אינו יכול לזכות דאין לו יד ולענין הזכי' לא אמרי' גיטו וידו כו' וא"ל כמ"ש דכיון שמהני לענין השיחרור ממילא יש לו יד כנ"ל דז"א דכיון דלא מהני לענין הזכי' ואינו יכול לזכות ואינו קונה הנכסים א"כ ממילא אינו משוחרר ג"כ אף דלענין השיחרור לא בעי זכיה מ"מ אינו משוחרר מטעם מתוך שלא קנה כו' דלא פלגינן דיבוריה כנ"ל וא"כ אם לא יזכה בנכסים לא יהי' משוחרר ואינו משוחרר רק אי זוכה בנכסים א"כ ממילא אינו זוכה בנכסים דלא מהני גיטו וידו לענין זכי' כנ"ל וממילא אינו משוחרר ג"כ מטעם מתוך שלא קנה כו' דלא פלגינן דיבוריה כנ"ל כיון דהטעם הוא דאף דלענין זכיה לא מהני כיון שאין השטר בא לרשותו רק הכא אף אי אינו זוכה בא השטר לרשותו כיון שהוא משוחרר ושפיר זוכה א"כ כיון דאי אינו זוכה אינו משוחרר ולא בא לרשותו כלל ממילא אינו זוכה באמת ואינו משוחרר כנ"ל [ואף שלכאורה יש לפקפק על זה אבל אחר העיון הוא נכון כמ"ש]:

[**וי"ל** ג"כ כמ"ש לעיל דלענין זה לא אמרינן מתוך שלא קנה כו' כיון דהטעם הוא משום יד בעה"ש על התחתונה והכא יתבטל לגמרי והוא על הקנין כנ"ל ואף דבשייר לא אמרינן סברא זו וג"כ יתבטל אי אמרינן מתוך כו' ז"א דהתם אנן יכולין לומר בהיפך מתוך שקנה כיון דאעפ"כ יכול לדחותו כנ"ל ולכך אמרינן מתוך שלא קנה משא"כ לענין זה וי"ל ג"כ כנ"ל לישנא דלא קנה ומקודם אמר מתוך שקנה לענין הקנין כנ"ל]:

אמנם י"ל לאביי דסבר עידיו בחתומיו זכין לו וקי"ל דזכות הוא לעבד שיוצא לחירות ורק דצריך להיות מטי לידי' ואי מטי לידי' משתחרר למפרע משעת החתימה וא"כ ממילא לא קשה הנ"ל דכיון דלענין הנתינ' הוי שפיר נתינה וא"כ הוי מטי לידי' וממילא יש לו יד למפרע דאינו רק קיום התנאי מה שצריך להיות מטי לידי' ואית ליה שפיר יד וזוכה במתנה למפרע ומהני שפיר ואף לר"מ דסבר חוב הוא לו י"ל כיון דבמתנה הוי זכות הוי שפיר הכא זכות כיון שזוכה ג"כ במתנה ועיין בפ"י לקמן א"כ א"ש דמהני דגם לענין מתנת הנכסים לא בעי זכיה רק נתינה דכיון דהוי נתינה ומטי לידי' למפרע קונה הנכסים מטעם עידיו זכין כנ"ל ונתינה שפיר הוי מטעם גיטו וידו כו' דלענין נתינה מהני כנ"ל ולכך א"ש דקונה גם הנכסים בכותב כל נכסי אף אי לא פלגינן דיבוריה כנ"ל:

ובזה מיושב מה שהקשו הפ' אהא דאמרינן בשייר בית כור קרקע ולא פירש דאי לא פלגינן דיבורי' אמרינן מתוך שלא קנה הנכסים כו' כיון שיכול לדחותו על הנכסים והקשו דמה ענין זה למתוך שלא קנה הא באמת קנה גם הנכסים רק שאינו רוצה ליתן לו שיכול לדחותו ואיך נימא בשביל זה מתוך שלא קנה שיתבטל גם קנין עצמו ע"ש והוצרכו לומר מתוך כך דאינו יכול להקנות כלל כיון שהוא דבר שאינו מסוים ולא הוי

קנין כלל ע"ש ובלשון רש"י הוא דחוק ע"ש ולמ"ש מיושב דכל הטעם דמהני הוא משום דהמתנה היא זכות כנ"ל ואמרינן עידיו בחתומיו כו' וא"כ כיון ששייר ולא פירש ויכול לדחותו וממילא לא הוי זכות כיון שאינו צריך ליתן לו וממילא אינו קונה דצריך שפיר זכי' בגוף השטר כיון דלא שייך עידיו בחתומיו כו' ואמרינן שפיר מתוך שלא קנה כמ"ש לעיל דלענין זכיה לא מהני כנ"ל. והוכיח שפיר דפלגינן דיבוריה דאי לא פלגינן וע"כ לא מהני רק מטעם עידיו בחתומיו כו' וכיון דלא הוי זכות לא מהני כלל בשייר סתם וע"כ סבר ר"ש דפלגינן וא"ש:

ולפ"ז מיושב ממילא מ"ש לעיל דהנה הפ"י כ' לקמן דבמדינת הים שאין עדים מצויין לקיימו או אינו אומר בפ"נ לא הוי השיחרור זכות כלל דאסור בבת חורין והוי חוב ע"ש ט' תוס' ד"ה שוו כו' וא"כ ממילא הכא כיון דאמרינן לענין הנאמנות מתוך שלא קנה נכסים כו' ולא פלגינן דיבוריה ואינו נאמן גם על עצמו בפ"נ וא"כ כיון שאינו נאמן ולא הוי זכות ובעי שפיר זכי' בגוף השטר כנ"ל וממילא באמת לא קנה כיון שאינו זוכה בגוף השטר ואינו קונה הנכסים ולא קנה גם עצמו כנ"ל דאף דלענין המתנה הוא זכות אף שאינו יכול לקיים מ"מ כיון שע"י זה בא השיחרור לא הוי זכות כנ"ל ולא קנה וא"ש לישנא דלא קנה דכיון שאינו נאמן ממילא לא קנה כלל כנ"ל וא"ש קושית תוס' דהדר אמר אביי כו' דבאמת מקודם אמר על הקנין דמתוך שקנה כו' כיון דהוי זכות ואמרינן שפיר עידיו בחתומיו זכין לו וקנה שתיהם והקשה לו רבא דאעפ"כ אינו נאמן על המתנה לענין בפ"נ וע"ז הדר שפיר ואמר בהיפך מחמת קושיא דרבא דכיון דאינו נאמן ולא הוי זכות ממילא אמרינן מתוך שלא קנה נכסים כו' כיון דצריך זכי' בגוף השטר ומייתי שפיר אח"כ הא דר"ש וא"ש:

ומיושב ג"כ בזה מאי שהקשו לפירש"י ז"ל לס"ד דטעמא דר"ש דלא פלגינן כו' ואמרינן מתוך שלא קנה א"כ אביי קודם דהדר הוא דלא כמאן דר"מ סבר מתוך שלא קנה כו' ור"ש סבר פלגינן דיבוריה ואיך אמר אביי מתוך שקנה ע"ש ויש לדחוק דהתם לא יכולין לומר מתוך שקנה כו' דמ"מ יכול לדחותו ולכך אמרינן מתוך שלא קנה כיון דלא פלגינן אבל הכא אמרינן מתוך שקנה. אך זה דוחק ולמ"ש ג"כ זה אינו כיון דהוא ג"כ על הקנין. אך למ"ש מיושב דכל הטעם דמתוך שקנה הוא משום דהוי זכות קודם קושיא דרבא כנ"ל א"כ ממילא בשייר סתם ולא פירש דיוכל לדחותו ולא הוי זכות סבר שפיר מתוך שלא קנה כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל בפשיטות קושית תוס' ד"ה הדר כו' דהנה הטעם דעל עצמו תיקנו שיהיה נאמן בפני נכתב הוא משום תקנת עגונות כמ"ש תוס' משא"כ על הנכסים דלא שייך התקנה

לא הימנוהו ע"ש ואי הי' שייך התקנה על הנכסים הי' נאמן על הנכסי' ג"כ כמו על עצמו ע"ש ולפ"ז יש לומר דאמרינן מתוך שקנה עצמו קנה נכסים הטעם משום דכיון דלא פלגינן דיבוריה וא"כ אי נימא דלא קנה הנכסים ממילא גם עצמו לא קנה ואסור בבת חורין וא"כ שפיר שייך תקנה זו גם אהנכסים שיהיה נאמן דאי לא יהיה נאמן יהי' עגונות שיאסור בבת חורין כיון דאמרינן מתוך שלא קנה כו' ולכך אמרינן בהיפך מתוך שקנה כו' קנה גם הנכסים כיון דשייך התקנה גם אהנכסים כנ"ל משא"כ לרבא דסבר פלגינן דיבוריה וא"כ אף אם לא יקנה הנכסים מ"מ יקנה עצמו א"כ ממילא לא שייך התקנה על הנכסים כיון דבין כך ובין כך יהיה משוחרר ולכך סבר שפיר דעצמו קנה ונכסים לא קנה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' הנ"ל וא"ש דאמר אביי מקודם מתוך שקנה עצמו כו' והקשה לו רבא בשלמא עצמו כו' אבל נכסים מידי דהוי כו' דלא שייך התקנה על הנכסים כנ"ל וע"ז תירץ אביי שפיר הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו דלא פלגינן דיבוריה וממילא אמרינן בהיפך מתוך שקנה עצמו כו' כיון דאם לא יקנה הנכסים גם עצמו לא יקנה שייך שפיר התקנה וקונה גם הנכסים ולא חזר בו אביי כלל מקודם דגם עכשיו סבר מתוך שקנה כו' ותירץ שפיר קושית רבא כנ"ל וע"ז הקשה לו רבא בהיפך למאי דסבר פלגינן דיבוריה וא"כ בשלמא נכסים כו' אבל עצמו קנהוממילא לא שייך התקנה על הנכסים ובאמת עצמו קנה נכסים לא קנה כנ"ל וא"ש:

עוד יש ליישב כל הנ"ל דהנה בס' נודע ביהודא אה"ע ס' ע"ג הקשה הגאון מהר"י אי אמרינן היכא דאין שליח לדבר עבירה בטל השליחות איך אמרינן בתן שיחרור זה לעבדי דתן כזכי והוא משום שליחות הא משחרר עבדו עובר בעשה א"כ אין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות ודחה הוא ז"ל דבריו דהא התם שליח של העבד הוא והעבד אינו עושה עבירה דהא זכיה הוא שליחות של הזוכה ולא של המזכה ע"ש ודבריו תמוהים מהא דשוו למוליך ולמביא דצריך לומר בפני נכתב בגט שיחרור והיינו בשליח להולכה דבשליח קבלה אינו צריך לומר בפ"נ כמ"ש הר"ן ז"ל וא"כ איך מהני הא אין שליח לדבר עבירה. אך שם י"ל שסובר כמ"ש הפ"י דבזכי אף דהוי כמו שליח קבלה מ"מ צריך לומר בפ"נ כיון שלא נגמר מיד ע"ש וא"כ א"ש דהוי שליח העבד ואף על פי כן צריך לומר בפ"נ. אמנם הכא בעבד שהביא גיטו דלא משכחת לה רק נעשה להעבד עצמו שליח להולכה כנ"ל דאל"ה אינו צריך לומר וא"כ קשה כנ"ל הא אין שליח לדבר עבירה ואיך מהני כלל:

אמנם י"ל דלמאי דאמרינן התם דהיכא דאין השליח בר חיובא כגון כהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה או דאמר לאשה אקיף לי כו' דאצל השליח לא משכחת לה שיעבוד איסור זה בשביל עצמו לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה ולא בטל השליחות ע"ש. וא"כ הכא שהעבד עצמו הוא השליח ואצל העבד לא משכחת לה האיסור דלעולם בהם תעבודו דלא שייך לא תחנם וא"כ לא הוי בר חיובא וממילא לא בטל השליחות כנ"ל ולכך מהני. אך לכאו' הא אחר השיחרור נעשה בר חיובא כיון שנעשה בן חורין ואם יהי' לו עבד שייך אצלו לעולם בהם תעבודו א"כ איך מהני השיחרור הא כיון שנשתחרר נעשה בר חיובא ובטל השליחות וממילא אינו משוחרר אך ז"א כיון דקודם השיחרור לא בטל השליחות ואח"כ ממילא הוא משוחרר ואיך יתבטל השליחות ואף דלכאורה כיון שאינו משוחרר רק משום גיטו וידו באין כאחת ואף דגם לענין זה אין לו יד אמרינן כיון שע"י שנשתחרר מגיע לו יד עי"ז הוא משוחרר וא"כ הכא דאי משוחרר בטל השליחות דהוי בר חיובא ואינו משוחרר וא"כ לא שייך גיטו וידו דקודם השיחרור אין לו יד וע"י השיחרור בטל השליחות דהוי בר חיובא כנ"ל. אך י"ל דז"א כיון דבשעת השליחות לא הוי בר חיובא והוי שליחות ממילא מהני אח"כ ומאי בכך שאחר השיחרור הוי בר חיובא כנ"ל:

אמנם לאביי דאמר עידיו בחתומיו זכין לו רק דצריך להיות מטי לידי' אח"כ וכשבא לידו משוחרר למפרע משעת החתימה ואעפ"כ צריך שליחות על הנתינה כמ"ש הפוסקים ע"ש. וא"כ עדיין קשה הכא שהעבד עצמו הוא השליח להולכה הא אין שליח לדבר עביר' דכיון שבא לידו אח"כ והוי משוחרר למפרע והוי בר חיובא וממילא אינו משוחרר כלל דבטל השליחות כיון דאי משוחרר הוי בר חיובא למפרע בשעת השליחות ושפיר בטל השליחות וקשה כנ"ל:

אך למ"ש הפ"י דהכא כיון שאינו נאמן לא הוי זכות כלל כיון דאינו יכול לישא בת חורין ע"ש א"כ א"ש כיון דאמרינן מתוך שלא קנה כו' ואינו נאמן על עצמו ולא הוי זכות כנ"ל. אך בברייתא קשה איך אמרינן עצמו קנה דנאמן וא"כ הוי זכות וממילא אינו משוחרר כלל כנ"ל. וא"כ ממילא נראה דאינו נאמן דכל הטעם דאינו נאמן בעבד בפ"נ כתבו התוס' משום דזה מיקרי עגונות הא דאסור בבת חורין ולכך תקנו שיהי' נאמן שיהי' מותר בבת חורין וא"כ הכא דאי נימא דמותר ונאמן ממילא הוי זכות ואינו משוחרר כלל א"כ ממילא לא שייך התקנ' ואינו נאמן כלל בפ"נ ואמאי קנה עצמו. אמנם י"ל דהכא כיון דאי נימא עידיו בחתומיו זכין לו א"כ אינו משוחרר כלל עכשיו ממילא לא הוי זכות כלל ואינו משוחרר למפרע וממילא משוחרר עכשיו ואף דבשעת החתימ' שפיר

הוי זכות מ"מ עכשיו שמגיע לו חוב עי"ז לא הוי זכות וגם יכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים דעידיו בחתומיו כו' הוא רק דרבנן כמ"ש תוס' שם [דף כ' ע"א]:

אמנם למאי דפריך בכל הגיטין הבאין ממדינת הים הא הם מוקדמים ואמאי כשרים ומשני דאית לי' קלא ויאמרו אייתי ראי' אימת מטי לידך ולאביי דעידיו זכין לו כו' בל"ז לא קשה בעבד כיון דמשוחרר למפרע ע"ש. וא"כ ממילא הכא כיון דעכשיו לא הוי זכות א"כ ממילא פסול מטעם מוקדם דלא ידעו לומר אייתי ראי' דאף דיודעין שלא נמסר ביום שנכתב מ"מ כיון דהדין הוא דעידיו בחתומיו זכין לו ומשוחרר למפרע משעת כתיב' ולא יאמר אייתי ראי' וכיון דבאמת לא הוי זכות ואינו משוחרר רק עכשיו א"כ ממילא גם עכשיו אינו משוחרר דהוי מוקדם כנ"ל:

אך י"ל למ"ש שם הש"מ דאי אמרינן עידיו זכין לו בל"ז לא חיישינן דלמא קנה העבד נכסים ואזל הרב והוציא ממנו וזבנינהו דזה חששא דמוקדם ע"ש דלא הי' יכול להוציא ממנו כשהעבד מוחזק כיון דכבר זכין לה העדי' רק דמחוסר מטי לידי' לא הי' יכול להוציא מן העבד ולמוכרן ולא חיישינן רק בדבר שהי' בידו ע"ש וא"כ ממילא א"ש הכא דאינו פסול מטעם מוקדם דלא שייך החשש הנ"ל אף דעכשיו לא הוי זכות מ"מ כיון שאז הי' זכות לא הי' יכול להוציא כנ"ל לאביי ולא שייך דלמא זבנינהו ולכך כשר כנ"ל וא"ש:

אמנם זה א"ש לענין עצמו אבל לענין הנכסים לכאו' ממילא פסול מטעם מוקדם דהנכסים שלו שפיר הי' בידו של הרב ושייך החשש דלמא מכרם ועכשיו כיון דאינו זכות ואינו שלו רק עכשיו יוציא מהלקוחות שלא כדין דלא יאמרו אייתי ראי' כיון דעידיו בחתומיו זכין לו וממילא הוי מוקדם ופסול גם עכשיו ולא קנה הנכסים אך כיון דכ' עצמו ונכסי ופלגינן דיבורי' וממילא אף דלא קנה הנכסים מ"מ קנה עצמו דע"ע לא הוי מוקדם כנ"ל:

ולפ"ז מיושב דתני עצמו קנה כו' דשייך שפיר על הקנין דהנכסים באמת לא קנה ועצמו קנה כנ"ל וא"ש. אך בכל נכסי לאביי דלא פלגינן דיבורי' וא"כ ממילא כיון דלענין הנכסים פסול כנ"ל ממילא מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו. רק על הקנין לא שייך יד בעל השטר על התחתונ' כנ"ל כיון שיתבטל השטר כמ"ש לעיל ולכך אמר מקודם מתוך שקנה. וע"ז הקש' רבא הא עכ"פ אינו נאמן על הנכסים מידי דהוי אקיום דעלמא וע"ז אמר אביי דלענין הנאמנות שפיר אמרינן מתוך שלא קנה דלענין זה שייך שפיר יד בעל השטר על התחתונה כמ"ש לעיל ולא הדר בי' אביי כלל מעצמו רק מחמת קושיא דרבא דמקודם לענין הקנין שפיר אמר מתוך שקנה כנ"ל וא"ש:

דף ט.

תוס' ד"ה לעולם הוא בן חורין כו' ופרש"י ז"ל ומדקאמר ר"ש כו' בין אם לא פירש השיור רק חוץ בית כור קרקע דאז אינו נוטל כלום מהנכסים דיכול לדחותו כו' ותמה בתוס' הא תניא בהדיא חצי שדה אני מוכר לך נותן לו חצי שדהו רק שהלוקח נוטל כחוש משום דיד בעל השטר על התחתונ' אבל אינו יכול לדחותו לגמרי ע"ש והרי"ף פירש ג"כ כרש"י ע"ש ובש"ע חילקו בין אם השדה אינו מסוים לחצי שדה ע"ש והוא דחוק:

ונראה ליישב דהנה לכאורה יש להקשות בחצי שדה אני כו' דצריך ליתן לו חצי שדהו כו' והנה קי"ל דבדאורייתא אין בריר' וכתב הר"ן ז"ל נדרים ריש פרק השותפין דלכך בשותפין שייך התם דין בריר' משום דאי כולה דמר לאו כולה דמר רק שהקנין הי' שבשעה שנשתמש כל אחד יהי' הכל שלו ובשעה שישתמש השני יהי' גם כן שלו ולכך אי אין בריר' לא מהני כיון שקנין צריך להיות חל על דבר מבורר ואל"ה לא הוי קנין וא"כ בשעת הקנין לא הי' מבורר הזמן שיהי' של זה ושל זה רק אחר כך שמשתמש הוברר הדבר למפרע שע"ז חל הקנין וכן באחין שחלקו לא הי' מבורר מקודם על חלק זה חל הקנין של זה וזה שלא הי' ידוע איזה של מי רק אחר כך שחלקו נתברר הדבר שחל הקנין של זה ע"ז החלק ואי אין בריר' לא מהני ע"ש בר"ן ז"ל. וא"כ קשה אמאי מהני בחצי שדה אני מוכר לך ולא פירש איזה חצי וצריך ליתן לו חצי שדה הא כיון דקי"ל אין בריר' א"כ לא חל הקנין כלל שבשעת הקנין לא הי' מבורר איזה חצי ועל איזה חצי יחול הקנין רק אח"כ כשנותן לו חצי וחולק עמו ואז ליכא קנין רק שיתברר למפרע שעל זה החצי חל הקנין וא"כ לא מהני דאין בריר' ואין צריך ליתן לו כלום כמו התם בשותפין ואף דהתם בשותפין קי"ל דיש בריר' מ"מ כבר כ' הר"ן ז"ל שם הטעם משום דהתם גוף הקנין הי' מבורר רק שהזמן לא הי' מבורר לכך מהני אבל היכא שגוף הדבר אינו מבורר קי"ל דאין בריר' ע"ש וא"כ הכא שגוף הקנין לא נתברר אמאי מהני:

והנה הר"ן ז"ל כתב שם דכל הברירות הם מחמת הוברר הדבר למפרע ואף בשותפין כן דעל דעת כן הי' תחלת הקנין שהקנה המקנה שמה שיקח כל אחד יהי' שלו וכשחלקו הוברר הדבר למפרע ע"ש. והנה יש פוסקים פסקו דבתולה בדעת אחרים יש בריר' רק בתולה בדעת עצמו אין בריר' ע"ש. וא"כ אם הי' הדין הכא בחצי שדה אני מוכר לך שהלוקח יכול לברר לעצמו החלק שירצ' נראה דשפיר קונה כיון דהמוכר הקנה לו שמה שיברר הלוקח ויהי' בדעתו ליקח יהי' שלו דהוי תולה בדעת אחרים שמקנה לו מה שירצ' הלוקח ע"ז יחול הקנין מעכשיו ולדעת הר"ן ז"ל דהוי מחמת הוברר הדבר למפרע כנ"ל א"כ כיון שתלה הבריר' בדעת אחרי' שפיר יש בריר' כנ"ל. רק דבאמת הדין הוא

דלוקח נוטל כחוש דאמרינן דהי' בדעת המוכר שמה שירצ' בעצמו ליתן לו יתן ע"ש. א"כ שפיר יקשה כנ"ל דגם כחוש אין לו ליטול דהוי תולה בדעת עצמו כיון שהבריר' בידו ואין בריר' כנ"ל:

אמנם לפ"ז קשה בהיפך דראוי הלוקח ליטול מעידיות מה שירצ' ולא כחוש דהטעם דנוטל כחוש מפרש התם משום דיד בעל השטר על התחתונ' ואמרינן שהי' בדעת המוכר מה שירצה הוא ע"ש. והנה קי"ל חו"מ סי' מ"ד דהיכא דאי נימא יד בעל השטר על התחתונ' יתבטל השטר לגמרי ולא יטול כלום אמרינן ידו על העליונ' דאיך נימא שכוונתו היתה שיהי' בעל השטר על התחתונה א"כ לא נתן לו כלום [ובודאי] הי' כונתו שיהי' על העליונ' ע"ש גבי עד הפסח א"כ הכא כיון דבתולה בדעת עצמו אין בריר' ואם הי' כוונתו מה שירצה והלוקח יטול כחוש ממילא גם כחוש אין לו כנ"ל ואינו נוטל כלום כנ"ל א"כ אי נימא דיד בעהש"ט על התחתונ' בטל השטר לגמרי כנ"ל א"כ ממילא ידו על העליונ' ואמרינן כוונתו מה שירצה הלוקח והוי תולה בדעת אחרים כנ"ל. וממילא נוטל שמן מעידיות מה שירצה ואמאי אמרינן הלוקח נוטל כחוש משום יד בעל השטר על התחתונה וקשה כנ"ל:

אך י"ל למ"ש הפ' דבתולה בדעת עצמו ג"כ הוא ספק דר' יוסי מספקא לי' אי יש בריר' או אין ברירה רק דאין יכולין להוציא מספק ע"ש וגם הכא נימא דאינו יכול להוציא מספק דשמא אין ברירה כנ"ל וא"כ למ"ש דאי אין ברירה א"כ יתבטל לגמרי אם יטול כחוש ולכך נוטל אפילו שמן א"כ אמרינן בהיפך דאינו יכול להוציא מספק שיטול שמן דשמא יש ברירה והוי שפיר יד בעל השטר על התחתונה שיטול כחוש דלא יתבטל השטר אף אי תולה בדעת עצמו וא"כ א"ש דנוטל כחוש התם ולא קשה כנ"ל דכיון דנוטל כחוש לא יטול כלום דהוי בדעת עצמו ושמא אין ברירה דז"א דא"כ יטול שמן כיון דיתבטל כנ"ל ולכך אמרינן בהיפך ונוטל כחוש כנ"ל. ואף דלכאורה ז"א דעדיין קשה כנ"ל דיטול שמן דאיך נימא דיד בעה"ש ע"ה והי' כוונתו שיטול כחוש ותלה בדעת עצמו דא"כ בטל לגמרי דכיון דבאמת תלה בדעת עצמו א"כ לא יוכל להוציא ממנו אף כחוש מספק דשמא אין ברירה ואין לו כלום דעכשיו שאינו מסופקין שפיר הוי כנ"ל אבל אם באמת תלה בדעת עצמו בטל לגמרי מס' וא"כ אמרינן ממילא דכוונתו הי' מה שירצה הוא וממילא יטול שמן כנ"ל:

אך י"ל למ"ש הש"ך על הקנין שם דאיכא פלוגתא וכתב דאמרינן שפיר יד בעה"ש על התחתונה אף שיתבטל די"ל דהוא סבר שלא יתבטל כיון שהוא ספק ע"ש וקצת פ' כתבו דאף בכה"ג לא אמרינן יד בעהש"ט ע"ה משום דאף שכוונתו הי' להיות על התחתונה

מ"מ כיון שלשון מצד עצמותו אינו מורה כן כיון דהוי ספיקא דדינא ויתבטל השטר ממילא אף שבאמת לא הי' כוונתו כן הוי דברים שבלב ושפיר ידו על העליונה ע"ש. וא"כ י"ל גם הכא כיון דהספק הוא בדין אי יש ברירה או לא א"כ אי באמת הדין הוא דיש ברירה מורה הלשון שיטול כחוש דלא יתבטל אבל אי הדין הוא דאין ברירה ויתבטל לגמרי נוטל שמן אף שלא הי' כוונתו כן כנ"ל. וממילא א"ש כמ"ש דנוטל כחוש מספק דשמא יש ברירה ולא יתבטל כנ"ל דאי נימא אין ברירה יטול שמן כנ"ל וא"ש:

ולפ"ז מיושב דברי רש"י הנ"ל הכא בעבד דאין לו כלום מנכסים כששייר ולא פירש דהפ' כתבו הטעם דאמרינן בחוץ מאחד מרבוא שבהן דהי' כוונתו על העבד ואינו נוטל כלום הא ג"כ יתבטל השטר לגמרי אם כיוון על העבד ונימא דהי' כוונתו על הנכסים אחרים כיון דיתבטל כדינא של הרשב"א ז"ל הנ"ל וכתבו הטעם כמ"ש רש"י ז"ל בעצמו דבעבד לא שייך סברא זו דאמרינן לחנופא לי' קאתי ובאמת לא רצה לשחררו כלל ע"ש ברש"י ז"ל וא"כ ממילא א"ש בשייר סתם דאינו נוטל כלום כנ"ל שפיר מספק שמא אין ברירה וא"ל כנ"ל כיון דאין ברירה הדין הוא שיטול שמן דאל"ה יתבטל לגמרי ולכך נוטל כחוש דהכא ז"א דאמרינן לחנופא לי' כנ"ל ואמרינן שפיר יד בעל השטר על התחתונה אף שיתבטל לגמרי ואמרינן שפיר שכיון מה שירצה הוא ויטול כחוש וממילא אינו נוטל כלום שמא אין ברירה ובטל באמת לגמרי משא"כ התם בחצי שדה אני מוכר לך א"ש דנוטל כחוש כנ"ל וא"ש:

תוס' ד"ה שוו למוליך ומביא כו' וא"ת מאי עגונה כו' ואי משום דאסור בשפחה ובב"ח לא ליתבי' כו' והקשה בס' פ"י הא קי"ל דתן כזכי וא"כ אף אם לא יתנו אסור בשפחה ובב"ח ע"ש. ונראה דהנה הרמ"ה ז"ל פסק היכא דאינו אומר בפ"נ צריך למסור לה הגט בפני העידי שליחות עצמם דכיון דצריך עידי שליחות הוי חצי דבר כשמוסר בפני אחרים דהעידי מסירה צריכין לעידי שליחות והובא בש"ע להלכה ע"ש רק משום דהימנו' לשליח בפ"נ מהני אבל היכא דאינו אומר לא מהני דהוי מגרש בלא עדים ע"ש:

והנה לכאורה ק' לפ"ז למה כ' תוס' אי משום דאסור בשפחה ובב"ח מספק לא ליתבי' כו' הא למ"שאף אם יתן לו ג"כ יהיה מותר בשפחה דאם לא יתקנו שיהיה נאמן בפ"נ וממילא אינו נאמן ששלחו ג"כ דהטעם הוא רק כי היכי דהימנו' כנ"ל וא"כ אם לא יהיה נאמן על השליחות אינו משוחרר כלל אף אי באמת שלחו כיון שאין העידי שליחות לפנינו דבאיכא עידי שליחות באמת אין צריך כלל לומר בפ"נ וכיון שאינם לפנינו ואין העידי מסירה יודעין מהשליחו' ממילא הוי חצי דבר ואף אי באמת שלחו אינו משוחרר כלל ומותר בשפחה דכל הטעם של התוס' דאסור בשפחה הוא רק מספק שמא אמת

ששלחו ולכאורה קשה בל"ז הא כיון דהוא ספק אם שלחו הוי מגרש בלא עדים להפ' דמינוי שליחות צריך עדים וגם ספק לא הוי כמ"ש המרדכי ז"ל הובא בב"ש דהיכא דהוא ספק אם נעשה כלל מעשה הגירושין כמו בספק קרוב לו כו' דאינו ידוע אם בא כלל לרשותה לא הוי גם ספק כלל דהוא בלא עדים שאינם יודעין דבר ברור רק בשאר ספק דעלמא שהספק מן הצד אם מהני גירושין כזו אבל אין ספק אם גירשה ע"ש וא"כ הכא דהוא ספק אם שלחה ואינו ידוע כלל אם הוא המגרש ממילא לא הוי גירושין כלל אף מספק וממילא מותר בשפחה אף אי שלחו באמת כיון שאינו ידוע. אך ז"א דהוא ספק אם עשאו שליח בעדים רק שאינם לפנינו וזה הוא כמו קדשתני והלכו למדינת הים בש"ס [קדושין ס"ה]. אך לדברי הרמ"ה הנ"ל דכיון שאינו ידוע להעידי מסירה והשליחות הוי חצי דבר א"כ ממילא אף ספק לא הוי דכיון דבלא העידי שליחות לא הוי אף ספק כנ"ל דהוי מגרש בלא עדים כיון שאינו ידוע אם הוא שליח כלל רק מחמת העידי שליחות א"כ ממילא אף אי נעשה שליח בעדים לא מהני כלל כיון שאינם העידי מסירה והוי חצי דבר וג"כ לא הוי ספק כלל וממילא מותר בשפחה אף אם ימסור לו השליחות ולמה כתבו דלא ליתבי' ליה כו' דגם בשיחרור בעינן משוחרר בעדים כמ"ש רש"י ז"ל לקמן ט' ע"ב דבכל פסולי דאור' שוו שיחרור לגט דגמרינן לה לה מאשה ע"ש:

אמנם י"ל למאי דקי"ל דזכות הוא לעבד שיוצא לחירות כו' וגם פסקו כאביי דעידיו בחתומיו זכין לו ומשוחרר מיד משעת חתימה רק דצריך להיות מטי לידי' אח"כ והוי כמו קיום התנאי וכשמטי לידי' משוחרר למפרע משעת חתימה ע"ש והרמב"ם ז"ל פסק דבקדושין על תנאי אף דמקדש בלא עדים לא הוי קדושין מ"מ קיום התנאי לא בעי עדים ע"ש וא"כ ממילא א"ש הכא כיון דהוא ספק אם שלחו א"כ אם שלחו באמת ואינו מזויף נשתחרר מיד משעת חתימה והוי הנתינ' עכשיו רק קיום התנאי וממילא לא בעי עדים וא"כ לא קשה הנ"ל דהוי ספק א"כ אף אי שלחו כיון שאין העדים יודעין הוי בלא עדים. ולמ"ש ז"א דעל זה עצמו הוא הספק דאי באמת שלחו לא בעי כלל עדים עכשיו כיון דהוי רק קיום התנאי כנ"ל וא"כ הוא ספק אי בעי עדים כלל וממילא אם יתן לו השליח שפיר יהי' אסור בשפחה ובב"ח מספק וכתבו תוס' שפיר דלא ליתבי' ליה כנ"ל ויהיה מותר כו' משא"כ אם יתן לו כנ"ל. אך למ"ש הפ' דלענין שלחו אי לא הימנוהו לא הי' נאמן כלל אף להיות ספק כיון דאין עד א' נאמן באיתחזיק מוקמינן אחזקה דמעיקרא לגמרי ועיין בהה"מ שפ' כן בדברי הרמב"ם דלכך הולד ממזר ודאי בלא אמר בפ"נ אף לענין חשש זיוף משום חזקה מכש"כ לענין שלחו ע"ש וא"כ עדיין קשה הכא לכאורה דיכול שפיר ליתנו לו ואעפ"כ יהא מותר בשפחה מחמת חזקה כנ"ל:

רק הפ' כתבו הטעם דאעפ"כ אסור אף דאיכא חזקה משום דהפ' פסקו דהיכא דאין העד מוציא עכשיו מחזקה בדיבורו נאמן אף שע"י דיבורו סופו להוציא מחזקה כמו בסימנין [דמהני] אף על פי עד א' ועפ"י עבד כו' אף שאח"כ נתקדשה ויוצאת מחזקת פנויה מ"מ נאמן דבעדותם אינם יוצאין מחזקה שאומרים רק שראויה להתקדש או להתגרש ע"ש והקשו דא"כ אמאי אמר לענין בפ"נ דאין עד א' נאמן משום איתחזק הא ג"כ אינו מעיד רק שהגט מהני מזויף וראוי לגרש ועכשיו עדיין לא נתגרשה ואינו מוציא אותה עדיין מחזקה כמו שם וגם דבר שבערוה לא הוי כה"ג ע"ש בריי"ף ז"ל יבמות דלא הוי דבר שבערוה רק בגמר הדבר ע"ש ואח"כ ראיתי בס' תורת גיטין שהקשה זה ע"ש שתפס זה לדבר פשוט בדברי הריי"ף ז"ל פ' החולץ דבכה"ג לא הוי דבר שבערוה ע"ש ובאמת מפורש ההיפך בטור וש"ע אה"ע ס' קמ"ט דבעדות שנים צריך ב' עדים כשרים וכתב הב"י בשם המרדכי וכמה גדולים דלא דמי להא דאשתמודענא ודברי הריי"ף הנ"ל דהתם אינו מוציא מחזקה דכבר הי' מוחזק באחיו (ביבמה) דהוי דבר שבערוה צריך כשרים ע"ש ואף דבש"ע ס' קנ"ז לא הביא דברי המרדכי הנ"ל דצריך להיות מוחזק מקודם ע"ש שכתב הב"ש סק"ב דלא משמע כן משאר פ' מ"מ לפי מה שהביא שם הב"י בשם הריב"ש דהפי' בדברי הריי"ף הנ"ל הוא דוקא כשהעידו קודם שידעו כלל שהוא דבר שבערוה אבל אח"כ לא מהני ואף שהב"י דחה שם דבריו ע"ש מ"מ צריכים לחלק או משום דייקא או דעבידא לגלויי בברור ע"ש. וא"כ א"ש הכא גבי בפ"נ דהוי דבר שבערוה כנ"ל:

אך לענין שליחות להפ' דמינוי שליחות להולכה לא צריך עדים דלא הוי דבר שבערוה דהוא דבר בפני עצמו דיהי' ידו כידו ע"ש ואעפ"כ כתב הרמ"ה ז"ל דהוי חצי דבר כשהעידי שליחות הם עדים אחרים ואף דלא בעינן עדים בשעת מינוי השליחות מ"מ כיון שצריכין עכשיו להעיד על השליחות הוי חצי דבר כו'. ולכאורה למ"ש הפ' דיש לחלק דדוקא קיום הגט דאין עדות כלל בפני עצמו הוי דבר שבערוה משא"כ לענין השליחות כמו דגוף המינוי לא בעי עדים ומהני הודאתם כך העדות שמעידים לא הוי דבר שבערוה וממילא הי' ראוי להיות עד אחד נאמן מן הדין ששלחו כיון דלא הוי דבר שבערוה ולענין אתחזק א"ש סברתו דאינו מוציא עכשיו מחזקה כנ"ל דעיקר הטעם כתב המרדכי שם דהוי דבר שבערוה ע"ש רק כשהבעל מכחישו אח"כ אינו נאמן מדאורייתא דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא וא"ש דברי הרמ"ה ז"ל הנ"ל ע"ש לשונו שכתב כיון שתקנו בפ"נ והצריכו לסלק עכשיו ערעורו של בעל שלא יוכל לערער וממילא צריכים עכשיו ב' עדים לסלק ערעורו דנגד השליח יהי' מהני ערעורו כנ"ל וצריך ב' אחר התקנה

דבפ"נ וממילא הוי חצי דבר אף עכשיו שאינו מכחיש כיון שכבר תקנו לסלק ערעור של בעל ע"ש. [ובזה מיושב דברי הרא"ש ז"ל דלעיל כי היכא ע"ש]:

ולפ"ז מיושב ממילא דברי התוס' דלא ליתבי' לי' כו' דאם יתנו לו יהי' אסור בשפחה ולא יהי' חצי דבר מחמת השליחות. דאם לא יתקנו בפ"נ וממילא לא יצטרך עכשיו לסלק הערעור של בעל וממילא לא יהי' חצי דבר דשליח עצמו נאמן ששלחו כיון שאינו מכחישו עכשיו ואתחזק לא הוי כנ"ל דאינו מוציא עכשיו מחזקה וא"ש:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית הפ"י הנ"ל מאי מקשו תוס' דלמא תן כזכי כנ"ל ולמ"ש א"ש דלמ"ד תן כזכי קשה בהיפך דשפיר יכולין לתנו לו ואעפ"כ יהא מותר בשפחה דכיון דתן כזכי ממילא אינו נאמן ששלחו כיון דאיתחזק והוא מוציא מחזקה מיד במה שמעיד ששלחו כיון שנשתחרר מיד בשעה ששלחו דתן כזכי וצריך ב' עדים והוי חצי דבר כנ"ל רק למ"ד תן לאו כזכי והקשושפיר לא ליתבי' כו' וא"ש. ובל"ז יש לישב קושית פ"י בפשיטות להנ"ל. ובאמת בפשיטות לא קשה מידי קושית הפ"י דאף דתן כזכי מ"מ אף כזכי הא קי"ל הגדילו יכולין למחות ובכל זכות כשמזכה ע"י אחר יכול הלה למחות אח"כ וא"כ אם אין העבד רוצה בשפחה [לא מהני הזכי'] ואין אנו צריכין לדוחק הפ"י דלא הוי זכות מעיקרא שמא לא יתקיים ע"ש. ולמ"ש א"ש בפשיטות:

תוס' בא"ד לא ליתבי' לי' ויהא מותר כו' והקשה הפ"י כיון דמדאורייתא לא בעי קיום א"כ אף אי לא ליתבי' ליה מ"מ הא נתייאש ממנו רבו שסובר שנתנו לו ולקמן משמע בפשיטות דנתייאשתי כו' אסור בשפחה ובב"ח והוי שפיר עגונות כו' והניח בצ"ע ע"ש. והנה מ"ש לפשוט דנתייאשתי אסור בשפחה באמת לקמן דף מ' ע"א כ' תו' בעצמם ד"ה אותו העבד דמעוכב גט שחרור מותר בשפחה רק דאין לו תקנה בב"ח ע"ש ומקשו הכא שפיר:

ובל"ז י"ל למ"ש הפ"י בא' שזיכה מתנה ע"י אחר וחזר ומכרו לאחר דלא הוי מכירה שאינו שלו שכבר זכה בו חבירו וכתבו דאף שכששמע חבירו מיחה ולא רצה לזכות וממילא הוא למפרע של הנותן אעפ"כ לא הוי מכירתו מכירה כיון שהנותן לא הי' יכול לחזור בו הוי דבר שאינו שלו ואינו ברשותו ודבר שב"ל דשמא ירצה כיון שכבר זכה בו ע"ש. וא"כ י"ל הכא בהיפך דהקשו שפיר למאי דאמרינן תן כזכי רק דלא ירצה עכשיו ויהא מותר בשפחה כמ"ש לעיל. וא"כ לפמ"ש הפ"י ב"ק דאינו יכול ליאש ג"כ דבר שאינו ברשותו או אינו שלו רק בגזילה משום שהגזלן רוצה וע"ש בב"ש אה"ע כ"ח וא"כ הכא כיון דבאמת תן והולך כזכי וכבר זכה רק דמוחה עכשיו וא"כ ממילא גם היאוש לא מהני כיון שבאמת זכה בו רק דמוחה עכשיו והי' דבר שאינו שלו בשעת

היאוש כנ"ל דשמא לא ימחה והוא משוחרר למפרע ואינו יכול להפקירו או ליאש כנ"ל. וממילא מותר בשפחה דעכשיו שמוחה אינו משוחרר מטעם תן כזכי כיון שאינו רוצה וגם היאוש לא מהני כנ"ל. וגם למ"ד חוב הוא לעבד דלא שייך תן כזכי וא"כ אסור מטעם יאוש כנ"ל. מ"מ י"ל דכל הטעם דחוב הוא משום דנאסר בשפחה ובהפקירא ניחא לי' כדאמרינן לקמן:

והנה הר"ן ז"ל ריש פרק המדיר כתב דהיכא דעל ידי הנדר נולד דבר שעי"ז בטל הנדר אין הנדר חל ואף דקודם הנדר לא הי' משועבד והי' יכול לידור מ"מ כיון שע"י הנדר נשתעבד וכשהוא משועבד אינו חל ולכך לא חל כנ"ל ע"ש ודומה קצת להא דכל שאינו בזאח"ז גם בב"א אינו ע"ש. וא"כ כיון דכל החוב הוא רק מחמת שנאסר בשפחה וא"כ כשנתייאש דגם בלא השיחרור אסור בשפחה כנ"ל ממילא השיחרור הוא זכות ובשעת היאוש נעשה זכות וזוכה השליח בגט בשביל העבד והוא משוחרר וממילא אינו יכול לייאש ואינו שלו שהוא משוחרר ואף דע"י היאוש נעשה זה מ"מ לא הוי יאוש כמו התם בנדר דגם הכא ע"י היאוש שעשה משוחרר בשעת היאוש והכא עדיף דשפיר הוי זכות כיון דבלא השחרור יהי' מהני היאוש א"כ הוי זכות ממילא אף אי עכשיו לא הוי יאוש משא"כ התם ע"ש ומקשו שפיר דעכשיו כשאינו רוצה ממילא מותר בשפחה כנ"ל וא"ש:

דף ט:

תוס' ד"ה לא יתנו כו' פירש"י ואפילו רבנן דאמרי זכות מ"מ גיטא לא הוי כו' ודבר תימה פירושו ורש"י בעצמו חזר בו לקמן כו' תני גרסינן ולא תן כו':

ונראה לישב שלא יהי' דברי רש"י ז"ל סותרין זא"ז דהנה לקמן י"ב כתבו תוס' ד"ה כל דהטעם דבשיחרור הוי תן כזכי משא"כ במתנה משום דשיחרור הוי כמו חוב משום דאי לאו דעבד לי' נייח נפשי' לא הוי משחרר לי' משא"כ במתנה ע"ש. ותמה בס' פ"י הא גם במתנה אמרינן בכמה דוכתי דעבד נייח נפשי' ומאי חילוק יש בין מתנה לשיחרור ע"ש. והוא קושית הרא"ש ס"פ ע"ש. ונראה דהנה הפ' כתבו דזה אינו ברור דאי לא דעבד נייח נפשי' כו' דפעמים שנותן בלא נייח כו' וא"כ לכאורה הי' לנו לאוקמי בחזקת מרא קמא דלא הוי תן כזכי:

והנה בס' נודע ביהודא הקשה הגאון מהר"י איך אמרינן תן כזכי הא זכי' מטעם שליחות וקי"ל דמשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו וא"כ אין שליח לדבר עבירה והשליחות בטל ודחה שם דבריו בס' הנ"ל דכיון דזכי' מטעם שליחות א"כ הוא שליח של הזוכה דהיינו העבד והעבד אינו עושה עבירה דנימא בי' אין שליח לד"ע ע"ש:

והנה הרשב"א ז"ל כתב לקמן פרק השולח דהיכא דמשחררו בשביל דעביד לי' נייח נפשי' אינו עובר בעשה דעיקר האיסור הוא משום לא תחנם שלא יתן מתנת חנם משא"כ היכא דעביד לי' נייח כו'. וא"כ לפ"ז מיושב ממילא קושית פ"י הנ"ל דבאמת י"ל דבשיחרור אף דאינו ברור דמשחררו בשביל נייח נפשי' מ"מ הוי תן כזכי ממ"נ דאי משחררו בשביל דעביד לי' נייח נפשי' א"כ ודאי תן כזכי דהוי כחוב כנ"ל ואי לא עביד לי' נייח ג"כ הוי תן כזכי דכיון דלא עביד נייח א"כ אם לא הי' כוונתו זכי רק תן והוי שליח להולכה של המשחרר א"כ לא יהי' מהני אף אם יבא ליד העבד כיון דלא עביד לי' נייח ועובר בעשה וממילא אין שליח לדבר עביר' דאי תן לאו כזכי והוי שליח הרב ושפיר אין שליח כנ"ל וע"כ הי' כוונתו זכי ואז הוא שליח העבד ומהני כנ"ל ואי עביד לי' נייח נפשי' דליכא עביר' ויכול להיות כוונתו תן ולא זכי מ"מ הוי ממילא תן כזכי דהוא כמו חוב כיון דעביד לי' נייח כנ"ל. ולכך בשיחרור כתבו תוס' שפיר דתן כזכי ממ"נ כנ"ל משא"כ במתנה שפיר י"ל שמא נתן לו בלא נייח וממילא תן לאו כזכי ומוקמינן בחזקת מרא קמא כנ"ל וא"ש:

אמנם לתוספ' ושאר פוסקים דפסקו כאביי דעידיו בחתומיו זכין לו מיד בשעת החתימ' רק דצריך להיות מטי לידי' אח"כ ובעבד דזכות הוא לו משוחרר ג"כ מיד רק צריך מטי לידי' ע"ש ש"ס ב"מ וא"כ באמת אף דאין שליח לדבר עביר' מ"מ לענין כל הדברים דליהוי נתינה לא בעינן שליחות לענין משיכ' או שאר דברים כשמצוה ליקח מיקרי מטי לידי' רק דבשיחרור אין משוחרר בנתינה כזו רק צריך נתינ' מיד ליד או על ידי שליח דגמרינן מאשה וא"כ לענין מטי לידי' דאינו אלא קיום התנאי הוי מטי לידי' אף בלא שליחות וממילא אף אי תן לאו כזכי משוחרר כשנותן לו השליח דאף דהוא השליח המשחרר ואין שליח לד"ע מ"מ כיון דהוי מטי לידי' דלענין זה לא בעינן שליחות וממילא משוחרר למפרע מטעם עידיו בחתומיו זכין לו. וא"כ לכאורה גם גבי שיחרור תן לאו כזכי דיכול להיות שמשחררו בלא נייח ואעפ"כ הי' כוונתו תן ולא זכי ומ"מ יהי' משוחרר כשיתן לו מטעם עידיו בחתומיו זכין לו וממילא יכול לחזור מקודם שנותן לו השליח:

אך י"ל למ"ש תוס' שם ב"מ דף כ' דעבז"ל הוא רק מדרבנן ולא מהני רק לענין ממון דהיינו לענין השעבוד אבל להתירו בבת חורין לא מהני דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ע"ש. ולכאורה קשה לפ"ז איך אמרינן אף לענין הממון בעבד עידיו בחתומיו זכין לו משום דזכות הוא לו כו' הא כל הטעם דסברירבנן זכות הוא לו אף דנאסר בשפחה אמרינן לקמן בש"ס משום דאדרב' הא מתירו בבת חורין ועדיף לי' ע"ש. וא"כ כיון דעידיו בחתומיו כו' לא מהני לענין להתירו בב"ח ואסור בשפח' ובב"ח א"כ ממילא לא הוי זכות

כלל וממילא אף לענין השעבוד לא שייך עבז"ל כיון דלא הוי זכות כלל וקשה כנ"ל איך אמרינן בעבד עבז"ל. אך זה לא קשה כיון דאח"כ כשנותנו לו הוא באמת מותר בב"ח דמשוחרר אח"כ מדאורייתא רק לענין למפרע דלא ליהוי מוקדם לענין הממון וא"כ הוי שפיר זכות דבלא עבז"ל הוי מוקדם ואסור גם אח"כ בב"ח ושפיר מתירו בב"ח והוי זכות לענין השעבוד שיהי' משוחרר לענין הממון משעת החתימ' ומותר אח"כ בב"ח כנ"ל וא"ש:

וא"כ לפ"ז א"ש ממילא דהכא אי לא הי' כוונתו זכי רק תן א"כ ממילא אף כשנותנו לו השליח אח"כ אינו משוחרר מדאורייתא דאין שליח לדבר עבירה' וגם אחר הנתינה אינו משוחרר רק מחמת עידיו בחתומיו זכין לו ואסור בב"ח כנ"ל כיון דאינו אלא דרבנן וממילא לא הוי זכות כלל כיון דגם אח"כ אסור בב"ח כנ"ל וממילא אינו משוחרר כלל אף לענין הממון ולכך אמרינן שפיר תן כזכי דאי לאו זכי לא יהי' משוחרר כלל כנ"ל.

וא"ל דכיון דלא יתבטל האיסור אף אי אין שליח לד"ע כיון דלענין השעבוד מהני מחמת עבז"ל וכל האיסור הוא על הפקעת השעבוד וממילא לא שייך אין שליח לד"ע ומהני השליחות מדאורייתא לענין ב"ח דזה אינו אסור דז"א דכיון דבנתינה זו היא הפקעת השעבוד ג"כ כיון דצריך מטי לידי' והוי הנתינה עבירה' ממילא אינו יכול ליעשות שליח על נתינ' זו הוי הנתינה בלא שליחות ומאי בכך שלענין ב"ח אין עבירה כיון שלא נעשה שליח על הנתינ' ואף דאיסור העבירה לא יתבטל אף אי אין שליח מ"מ הא גם בצא הרוג את הנפש ג"כ לא יתבטל כיון שהרגו ואעפ"כ אין שליח ע"ש ואף דיש לחלק דהתם לענין המשלח יתבטל העבירה אי בטל השליחות משא"כ הכא דגם ז"א דגם הכא אי בטל השליחות ואסור בב"ח ממילא לא הוי זכות כנ"ל ואין כאן עבירה ולכך א"ש דהוי תן כזכי בשיחרור ממ"נ כנ"ל אמנם בשכיב מרע כתבו תוס' לקמן דרוצה שיחול הגט שנותן בשעת מיתה ולכך אם עמד חוזר מדינא ע"ש:

והנה לקמן פ' השולח פסקו תוס' והרא"ש דמפקיר עבדו ומת אין צריך גט שיחרור כלל דמיתת האדון מפקיע כמו מיתת הבעל באשה רק כשיש קנין הממון היינו השיעבוד אינו יכול להפקיע מחמת והתנחלתם אבל מפקיר דאין כאן קנין הממון רק קנין איסור שפיר מפקיע אח"כ מיתת האדון ע"ש. וא"כ למ"ש תוס' שם ב"מ דלענין הממון מהני עידיו בחתומיו זכין לו מדאור' דהפקר ב"ד הפקר כמו כל קניני דרבנן ע"ש וא"כ הכא ממילא כשנותן לו השליח מחיים ואף דאין שליח לד"ע מ"מ משוחרר מטעם עידיו בז"ל כנ"ל וא"כ כיון דלענין השיעבוד מהני זה מדאורייתא א"כ משוחרר אחר מיתה אף לענין האיסור מדאורייתא כיון דקנין השיעבוד נפקע מחיים מדאורייתא מטעם הפקר

ב"ד ממילא כשמת אח"כ הוי מפקיר עבדו ומת דקנין האיסור שפיר מפקיע המיתה מדאורייתא וממילא מותר אח"כ בב"ח מדאורייתא וא"כ בש"מ דרוצה שהגט יחול בשעת מיתה א"כ שפיר י"ל דתן לאו כזכי ולא הי' כוונתו זכי רק תן ואעפ"כ יהי' משוחרר כשיתן לו דאף דאין שליח לד"ע מ"מ כיון דהוי מטי לידי' ומשוחרר מחמת עבז"ל ומשוחרר אחר מיתה מדאורייתא מחמת מפקיר עבדו כנ"ל וא"כ הוי שפיר זכות כיון דאי נימא עבז"ל יהי' מותר בב"ח מדאורייתא כנ"ל והוי גט כנ"ל וממילא תן לאו כזבי ושפיר אין גט לאחר מיתה כשנותן לו השליח אחר מיתה דלענין זה לא שייך עבז"ל היכא דהמטי לידי' הוא אחר מיתה כמ"ש הש"ס ב"מ דלא תיקנו רק כשהמטי לידי' הוא מחיים ע"ש:

וא"כ ממילא מיושבים דברי רש"י ז"ל דהכא דפירש רש"י ז"ל מתניתין למאן דמוקי לה בש"מ כמ"ש רש"י ז"ל להדיא על תנו מנה כו' משום דדברי ש"מ ככתובין כו' ולא משום מעמ"ש. וא"כ למאן דמוקי בש"מ שפיר יכולין לומר דגרסינן תן ואעפ"כ לא מהני דבשכ"מ לא הוי תן כזכי כלל אבל לקמן במתני' למאן דמוקי לה בבריא כ' שפיר דתנו גרסי' דבבריא שרוצה שיהי' משוחרר מחיים ודאי תן כזכי דאי לא לא יהי' משוחרר גם כשיתן רק דלא יהי' מדרבנן ולא יהי' זכות כלל כנ"ל וודאי תן כזכי ולא הוי גט לאחר מיתה כלל וע"כ דגרסינן תנו כנ"ל:

אך עדיין קשה לכאורה מ"ש רש"י ז"ל נהי דלהכי זכה בי' דלא מצי למיהדר בי' מ"מ אינו משוחרר עד דמטי לידי' ואין גט לא"מ ע"ש ולמ"ש א"כ בשכ"מ גם לחזור בו יכול כיון דתן לאו כזכי:

אך זה לא קשה דלעיל ע"א אמרינן שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו עמד חוזר בנכסים ולא בעבד שהרי יצא עליו שם ב"ח וכתבו תוס' הטעם אף דבסתם הי' כוונתו אי לא יעמוד שיחול בשעת מיתה ואמאי אינו חוזר וכתבו משום דאמר סתם וסוברין העולם שמשוחרר מיד ויצא עליו שם ב"ח ואף שבאמת הי' כוונתו שיחול בשעת מיתה כיון שאין יודעין זה תיקנו שלא יוכל לחזור ע"ש. וא"כ הכא כיון דבברי תן כזכי ומשוחרר מיד רק בשכ"מ דכוונתו לאחר מיתה לאו כזכי וא"כ כיון שאין יודעין בסתם דרוצה לאחר מיתה א"כ ממילא סוברים שמשוחרר מיד דתן כזכי כמו בבריא ואף דבאמת לא הי' כוונתו כן מ"מ ממילא אינו יכול לחזור משום שיצא עליו שם ב"ח אבל באמת כיון דתן לאו כזכי ממילא אין גט לאחר מיתה וא"ש דברי רש"י דאף דלא מצי למיהדר בי' בשכ"מ דלענין זה הוי כזכי מ"מ באמת לא הוי משוחרר עד דמטי לי' דבאמת לאו כזכי וממילא אין גט לאחר מיתה כנ"ל. משא"כ לקמן בבריא ע"כ דגרסינן תנו כנ"ל וא"ש. וסברת הרשב"א ז"ל לעיל אינו מוכרח לשטת רש"י ז"ל ע"ש וא"ש דאין דבריו סותרים כלל:

וגם יש לישב בפשיטות דברי רש"י ז"ל הנ"ל דכל הטעם דתן כזכי כ' תוס' ור"נ ז"ל משום דמסתמא נותן לו בעין יפה ורוצה שיזכה מיד ע"ש. וא"כ בשכ"מ דרוצה לאחר הגט עד לאחר מיתה ע"ש ובין כך ובין כך לא יזכה מיד וממילא שפיר תן לאו כזכי כנ"ל רק אעפ"כ אינו יכול לחזור מטעם שיצא עליו שם ב"ח דכיון שאינם יודעין דרוצה לאחר כנ"ל ממילא סוברים דתן כזכי כמו בבריא ויצא עליו שם ב"ח ולכך אינו יכול לחזור בו משא"כ לענין אחר מיתה הוי שפיר אין גט לאחר מיתה דבאמת לאו כזכי ולכך פירש רש"י ז"ל כאן נהי דלהכי זכה בו כו' משא"כ לקמן למאן דמוקי בבריא צ"ל שפיר דתנו גרסינן ולא תן וא"ש. ולסברת רשב"א ז"ל דלעיל גם ז"א ע"ש:

או י"ל בהיפך ממ"ש לעיל די"ל הטע' דאמרינן בשיחרור דעביד לי' נייח ולא במתנה דלקמן פ' השולח אמרינן ברבו השיאו אשה דאמרינן אי לאו דשיחררי' לא הוי עביד איסורא וסמכינן על זה ע"ש ולכך הכא ג"כ כיון דכשמשחררו בלא נייח עובר בעשה אמרינן אי לאו דעביד לי' נייח לא הוי עביד איסורא ולכך תן כזכי משא"כ במתנה י"ל דנותן לו בלא נייח ואח"כ מצאתי בס' קצוה"ח שכתב טעם זה מסברא דנפשי' ולא הביא ש"ס הנ"ל. אמנם י"ל לרבנן דפליגי אר"מ ולא סברי האי חזקה דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ע"ש ערכין ה'ותמורה ע"ש וסברי דיכול להיות שכונתו באמת שלא יהי' מועיל ויהי' לבטלה ע"ש וא"כ הכא כיון דבלא נייח איכא עבירה ואם הי' כונתו תן ולא זכי והוא שליח המשחרר בטל השליחות לגמרי דאין שליח לד"ע כמ"ש לעיל א"כ י"ל בהיפך דבאמת לא עביד לי' נייח והי' כונתו תן דאין לומר דעביד איסורא דעובר בעשה ז"א כיון דבטל השליחות ואינו משוחרר אף כשבא לידו א"כ ממילא אינו עושה איסור כלל כיון דלא הוי שיחרור והי' כונתו באמת שלא יועיל ויהי' לבטלה כיון דלא ס"ל חזקה הנ"ל ויש כתבו דאף להכריע אינו מועיל החזקה הנ"ל וא"כ י"ל שפיר גם בשיחרור דתן לאו כזכי ולא עביד לי' נייח ובאמת אינו משוחרר כלל אף כשבא לידו:

אך למ"ש שם המפ' בעירכין דאף דדיבורו מורה שאינו לבטלה מ"מ מהני מה שהי' כונתו שידע שיהי' לבטלה וכיון להשטות ומהני אף שסותר הדיבור ע"ש וא"כ הכא כיון שמצד הדיבור מורה שכונתו זכי ועביד לי' נייח דאל"ה אינו מועיל הדיבור כלל דאין שלד"ע רק מחמת שיכול להיות שכונתו הי' שיהי' באמת לבטלה כנ"ל א"כ ממילא אינו יכול לחזור שיצא עליו שם בן חורין כיון שהדיבור מורה שאמר זכי והוא משוחרר רק מחמת הכונה והוא כמו באומדנא דלעיל ע"ש וא"כ א"ש דאינו יכול לחזור ואעפ"כ אם מת שפיר אין גט לאחר מיתה כיון שבאמת לא הי' כונתו זכי ויכול להיות דלא עביד ליה נייח והי' כונתו שיהי' לבטלה כנ"ל ופירש"י ז"ל שפיר דזכה בי' דלא מצי למיהדר ואעפ"כ אין גט

לאחר מיתה כנ"ל. אך למאי דמשני מילתא דאיתא בשטרות לא קתני דבתן שטר מתנה ג"כ אין גט לאח"מ והקשה הרשב"א ז"ל הא חזרה איתא ג"כ בשטרות דבמתנה תן לאו כזכי והוכיחו מכאן דתן כזכי אף במתנה כדעת הרמב"ם ז"ל והנה במתנה דלא שייך הטעם דעביד לי' נייח ואעפ"כ תן כזכי ואינו יכול לחזור ואעפ"כ אין גט לאחר מיתה וע"כ הטעם כמ"ש הלח"מ דהוי תנאי דשיורא שיתחיל מיד ויוגמר כשיבא לידו ומהני לענין חזרה ולא לענין אח"מ ע"ש. ואף בחזרת חוב תן כזכי לגמרי מיד רק במתנה הוא רק לענין זה כזכי שיתחיל מיד ע"ש ופ' וא"כ א"ש דלפי המסקנא סובר רש"י ז"ל שפיר דבשיחרור תן כזכי לגמרי אף לענין גט לאח"מ דאי לאו דעביד לי' נייח והוי כחזרת חוב ולגמרי תן כזכי דא"ל כנ"ל דבאמת לא עביד לי' נייח והי' כונתו תן ולא יהי' עבירה דבטל השליחות דז"א כיון דגם בלא עביד לי' נייח ג"כ משוחרר מיד רק שיורא כנ"ל א"כ אף אי לא עביד לי' נייח עושה האיסור דלא בעי שליחות א"כ ממילא ודאי עביד לי' נייח דאל"ה לא הוי איסורא כנ"ל וודאי עביד לי' נייח וממילא תן כזכי לגמרי אף לענין לאח"מ דרק לפי הס"ד דבמתנה תן לאו כזכי לגמרי י"ל דלא עביד לי' נייח ומהני לענין חזרה ולא לענין אח"מ כנ"ל משא"כ למסקנא דגם במתנה הוי שיור ממילא בשיחרור הוא לגמרי וע"כ פירש"י ז"ל לקמן למסקנא דתנו גרסינן ולא תן דאל"ה הי' כזכי לגמרי כנ"ל וא"ש: **והנה** קושיא הנ"ל מאי חילוק בין מתנה לשיחרור דגם במתנה שייך עביד לי' נייח הקשה הפ"י והניח בצ"ע ותימה עליו איך נעלם ממנו דברי הרא"ש סוף פרקין שהקשה זה וע"ש תירוצו דחוק:

עוד י"ל דברי רש"י ז"ל שלא יהי' סותרין דהנה הלח"מ כתב הטעם דמהני לענין חזרה ולא לענין אח"מ משום דאף דתן כזכי מ"מ כיון דאפקיע בלשון תן הי' כוונתו על תנאי שיבא לידו והיינו מעכשיו דשיורא שיתחיל השיחרור מיד ולא יוגמר עד שיבא לידו כמו מעכשיו ולאחר ל' דמהני לענין חזרה ולא לענין לאח"מ כיון שהגמר הוא לאח"מ ע"ש. והנה קדושין דף ס' כתבו תוס' ד"ה כל גיטא דאף דקי"ל דשיור בגט לא הוי גט כלל דלא הוי כרות גיטא כמו חוץ לפלוני מ"מ הכא הוי שפיר כריתות אף דהוי שיורא עד לאחר ל' וכתבו מפ' הטעם משום דהכא כשנגמר הגט לא הוי שיור כלל כיון שמתחיל מעכשיו ונגמר לאחר ל' כל הל' יום נעשה הכריתות ואחר הגמר ליכא שיור כלל משא"כ בחוץ לפלוני דאחר גמר הגט איכא שיור ולא הוי כריתות כלל כנ"ל ולא מהני ע"ש. והנה לכאורה קשה למאי דקי"ל דטלי גיטך מע"ג קרקע לא מהני וגבי יכול לנתקה ולהביא אצלו כתבו תוס' שם דאף שאח"כ קפצה ידה שאינו יכול לנתקה לא מהני כיון שבשעת

הנתינה כו' ועכשיו אינו נותן לה ע"ש א"כ לכאורה הוי הכא ג"כ טלי גיטך מע"ג קרקע שבשעת חלות הגט אחר ל' אינו נותן כלום ובשעת הנתינה לא גירשה:

אך הב"ש אה"ע בכמה מקומות כתב הטעם משום דבנתינ' בא לידה לא הוי טלי גיטך כו' דדוקא היכא שלא הי' נתינ' מעולם כמו התם שהי' יכול לנתק' כו' משא"כ היכא דבא לידה בנתינ', אף שלא גירשה באותה נתינ' מהני אח"כ ע"ש:

אמנם למאי דאמר בש"ס ב"מ דף ז' ע"א הכא נתינ' בעינן ואיכא התם כריתות בעינן כו' ואמר התם דאף יכול לנתק' הוי נתינ' רק דלא הוי כריתות ע"ש ואעפ"כ הוי טלי גיטך מע"ג קרקע בקפצה ידה אח"כ משום דבנתינ' הראשונ' לא הי' כריתות ואף דהוי נתינ' לא מהני ע"ש:

וא"כ עדיין קשה לכאורה במעכשיו דשיורא דלא הוי כריתות עד לאחר ל' א"כ כיון שנתינ' לא הי' כריתות ואח"כ ליכא נתינ' והוי טלי גיטך כנ"ל. אך זה טעות דהתם אמרינן דצריך להיות נתינ' שיש בה כריתות שלא יהי' נייר הגט עצמו אגיד בי' ואל"ה לא הוי נתינ' כיון שלא נגמר הנתינ' דבגט צריך להיות נתינ' הכורתת ולכך הוי אח"כ טלי גיטך מע"ג קרקע כיון שלא בא לידה מעולם בנתינ' הראויה בגט משא"כ במעכשיו ולאחר ל' דהנתינ' הי' שפיר נתינ' הראוי' שיש בה כריתות רק שהגירושין לא נגמרו והכריתות של הגירושין הוא אחר ל' ומהני שפיר אח"כ כיון שבנתינ' בא לידה דהנתינ' הי' מיד דלא הי' שום שיור בנתינ' רק בהגירושין ומהני אח"כ כנ"ל ולא הוי טלי גיטך כנ"ל:

אמנם לפ"ז נראה דאם מתנה תנאי זה בנתינת הגט עצמו שנתינת הגט היינו ההקנא' יתחיל מהיום ולא יוגמר נתינת הגט עד לאחר ל' ממילא דלא מהני דהוי שפיר טלי גיטך מע"ג קרקע דבשעת הנתינ' לא הי' כריתות כיון שלא נגמר הנתינ' והוי אגיד בי' ואחר ל' כשנגמר אז אינו נותן לה והוי טלי גיטך מע"ג קרקע דלא בא לידה לעולם בנתינה שיש בה כריתות ואף דלאחר ל' נגמר הכריתות מ"מ כיון שמקודם לא הי' כריתות בנתינ' ממילא הוי עכשיו טלי גיטך מע"ג קרקע כנ"ל [ואף דיש לחלק בין כשגוף הנייר אגיד בין ההקנא' אך ז"א כמ"ש הרמב"ן אף לענין כסף וכן בש"ס לעיל גבי עבד ונכסים דלא הוי כרות גיטא כ"ז שיש להרב זכות בהנייר ע"ש]:

והנה הכא גבי תן גט כו' דאמרינן דהוי כזכי רק על תנאי שיבא לידו כנ"ל או בכל מקום שנותן לעבד גט שיחרור על תנאי. לכאורה קשה הא קי"ל בתנאי דמעכשיו אינו יכול לא לבטל התנאי ולא להוסיף על תנאו ולהתנות תנאי אחר כיון שכבר נגמר הדבר ואינו מחוסר רק קיום התנאי אינו יכול להוסיף אף קודם קיום התנאי וכתבו רוב הפ' דאף בתנאי שבידו ג"כ הדין כן"ש בכמה מקומות באה"ע. והנה קי"ל דזכות הוא לעבד

השיחרור ותוס' פסקו ג"כ כאביי דעידיו בחתומיו זכין לו רק דצריך להיות מטי לידי' אח"כ וכשמטי לידי' משוחרר למפרע משעת החתימה וכתב שם בש"מ הטעם דזה הוי כתנאי בשעת החתימה שהתנה שיהי' זכין לו על מנת שיהי' מטי לידי' אח"כ יהי' מעכשיו ע"ש. וא"כ קשה לכאורה איך יכול להתנות תנאי אחר בשעת נתינת השיחרור הא מקודם בשעת החתימה כבר נשתחרר רק שהתנה תנאי דמעכשיו א"כ ממילא אח"כ אינו יכול להוסיף על תנאו ולהתנות תנאי אחר כיון דכשמטי לידי' ממילא נשתחרר למפרע שנתקיים התנאי כנ"ל. וגם הכא קשה בתן כיון דהוא כזכי והוי מטי לידי' רק איך יכול להתנות שיבא לידו כנ"ל:

אך זה לא קשה כיון דצריך מטי לידי' והיינו שיתן לו מדעתו דכשתופס או מפקידו בידו לא הוי מטי לידי' והוי התנאי שיהי' זכין לו על מנת שיהי' נותן לו מדעתו אח"כ א"כ ממילא אח"כ בשעת הנתינ' יכול להתנות התנאי בהנתינ' שנותן לו רק ע"ת זה וממילא כשלא נתקיים התנאי לא נתן לו מדעתו ולא הוי מטי לידי' וממילא לא נשתחרר למפרע שלא נתקיים התנאי הראשון דמטי לידי' כיון שהתנאי הוא במטי לידי' גופי' שהנתינ' היא על תנאי זה כנ"ל וגם הכא בתן דהוא כזכי הוא ג"כ כנ"ל שהנתינ' הוא על תנאי שיבא לידו אח"כ ולכך מהני כנ"ל:

אמנם למאי דאמרי' בתן דהוי שיורא שיתחיל מעכשיו ויוגמר אח"כ א"כ נראה ממילא דלא מהני כלל דממ"נ אם הנתינ' הוא בלא תנאי ושיור רק בהשיחרור מתנה השיור א"כ לא מהני כיון דהוי מטי לידי' בלא תנאי ממילא אינו יכול להוסיף על תנאו כנ"ל וע"כ ג"כ כנ"ל דהשיור הוא בנתינ' שהנתינ' יתחיל מחיים ויוגמר אח"כ א"כ ממילא לא מהני כלל דהוי טלי גיטך מע"ג קרקע כנ"ל כיון שהשיור הוא בהנתינ' ובשעת הנתינ' לא הי' כריתות ועכשיו ליכא נתינ' כנ"ל וגם בתן כזכי הוא כן כיון שלא עשאו שליח להולכה רק שהוא זכי והוא שליח לקבלה וכשנתנו לא הי' כריתות ואח"כ כשנתנו להעבד ליכא, נתינה כיון שאינו שליח להולכה רק מצד קיום התנאי של השיור וליכא נתינ' והוי טלי גיטך מע"ג קרקע כנ"ל א"כ ממ"נ לא מהני וממילא ליכא למימר בשיחרור דתן כזכי, והוא שיורא כנ"ל וע"כ כזכי ממש לאלתר וממילא לא הוי גט לאחר מיתה כלל כנ"ל אך באמת זה לא קשה כיון דבאמת עידיו בחתומיו זכין לו רק צריך מטי לידי' כנ"ל. וא"כ אף דהוי טלי גיטך מע"ג קרקע ולא הוי נתינה בגט מ"מ כיון דבדיני ממונות הוי נתינה כמבואר בפוסקים רק בגט ושיחרור לא מהני להתגרש בנתינה כזו אבל נתינ' הוי א"כ ממילא לענין מטי לידי' הוי שפיר נתינ' כיון שאינו צריך להשתחרר בנתינה זו רק כיון דהוי נתינה ממילא משוחרר למפרע וא"כ שפיר יכול להיות תן כזכי ומתנה השיור בגוף

הנתינה שיוגמר כשיבא לידו ואף דאינו כריתות והוי טלי גיטך כו' מ"מ משוחרר גם אח"כ כשבא לידו מטעם עידיו בחתומיו זכין לו וא"כ עדיין י"ל כנ"ל דהוי שיורא ומהני לענין חזרה ולא לענין אחר מיתה:

אמנם ז"א כמ"ש לעיל למ"ש תוספ' דעידיו זכין לו הוא דרבנן ולא לענין ב"ח א"כ לכאורה אינו זכות כלל דכל זכות הוא שמותר בב"ח רק הטעם הוא משום דע"י כך כשנותן לו אח"כ מותר בב"ח דאח"כ הוא משוחרר מדאורייתא כנ"ל וא"כ הכא כיון דגם אחר הנתינ' ליכא כריתות והוי טלי גיטך מע"ג קרקע ולא מהני מדאורייתא וגם אח"כ הוא רק דרבנן משום עידיו בחתומיו זכין לו ואסור עדיין בב"ח וממילא לא הוי זכות כלל ולא מהני כלל אף מדרבנן ועדיין קשה כנ"ל:

אמנם לר"מ דסבירא לי' עידי חתימ' כרתי וכתב מהרש"א ז"ל ב"מ דף כ' דלר"מ אמרינן עידיו בחתומיו זכין לו מדאורייתא ע"ש א"כ מהני ממילא אף לענין ב"ח והוי שפיר זכות וי"ל שפיר דהוי שיורא כנ"ל ומהני לענין חזרה ולא לענין אחר מיתה כנ"ל והשיור הוא בנתינה כנ"ל. והנה מהרש"א ז"ל הקש' כאן למה לי' לרש"י לומר דאפילו לרבנן דאמרו זכות מודה הא אף אי לרבנן לא הוי שייך דין זה מ"מ קשה ליתני לר"מ בחמש' ותירץ כיון דהא בהא תליא א"כ נכלל בדין דחזרה כיון דאי הוי זכות לא הוי שייך אין גט לא"מ ע"ש. וא"כ ממילא א"ש דכיון דלר"מ דסבר עידי חתימ' כרתי אף אי הוי זכות הי' שייך אין גט לא"מ דהוי שיורא כנ"ל א"כ לא תליא בחזר' וקשה ליתני בר"מ חמשה ופירש"י ז"ל שפיר ואפילו לרבנן דאמרי זכות הוא מודה הכא בדבר א"כ קשה לר"מ ליתני ה' ובפרט לס"ד עכשיו דערכאות הוא לס"ד עידי חתימ' כרתי ע"ש. א"כ שפיר אף לרבנן דאמרי זכות שייך אין גט לא"מ כנ"ל. ומיושבים שפיר דברי רש"י ז"ל דלקמן כתב במשנה דתנו גרסינן לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר דחכמים עצמם דסברי עידי מסיר' כרתי הי' להם לחלוק שפיר דלא שייך שיורא כנ"ל דעידיו בחתומיו זכין לו דרבנן כנ"ל ולא שייך אין גט א"מ וע"כ תנו גרסינן משא"כ הכא א"ש אף בתן וא"ש:

עוד יש ליישב דברי רש"י ז"ל וגם דברי הרי"ף ורמב"ם ז"ל שפסקו גם כן כרש"י בתן דהוא כזכי ומהני לענין חזר' שאינו יכול לחזור ולא לענין לאח"מ ותמוה ג"כ מאי חילוק יש כיון דתן כזכי ובזכי פסק הרמב"ם ז"ל דמהני אף לענין לא"מ ומה שתירץ הלח"מ דהוי תנאי דשיורא אי אפשר לומר בדברי רש"י ז"ל שהוא עצמו כתב בקדושין ס' דלא הוי כריתות בכה"ג ואף שרצו להעמיס שם דברי תוספ' ברש"י מ"מ הוא דחוק ע"ש. ונראה דהנה הפ"י ז"ל כתב דתן שתי לשונות משמע דמשמע הולך ומשמע זכי ואיזה שירצה יהי' או להולכ' או לקבל' וכן כתבו הפוסקים ע"ש, והנה לכאו' באומר זכי בשחרור זה

דמהני מטעם זכין לאדם שלא בפניו ומשוחרר מיד בקבלת הזוכה ולכאור' קשה כיון דכל הטעם דהוי השחרור זכות אף שנאסר בשפחה ועושה איסור כשיש לו שפחה מ"מ מחמת שמתירו בב"ח הוי זכות א"כ זכי' זו שהיא שלא בפניו ואינו מותר בב"ח כיון שאינו יודע א"כ מאי זכות הוא זה הא יותר טוב לו שלא יזכה ולא יהי' משוחרר עד שיבא לידו דאז יהי' מותר בב"ח דקודם שיודע אינו זכות ואין זכי' זו זכות כלל וגם בס' פ"י הקשה זה ע"ש. אך באמת זה לא קשה מידי למאי דקי"ל [ד' ס"ב ע"ב] באמר אשתך אמרה התקבל לי גיטי והבעל אמר הילך כמה שאמרה לא הוי גט כלל אף כשבא לידה כיון שהיא לא עשתה אותו שליח לקבל' והבעל סבר שהיא לקבלה ולא עשהו להולכ' ואינו שליח כלל ואינה מגורשת כלל ע"ש. וא"כ כיון שאומר זכי ואינו עושה אותו שליח להולכ' רק שיזכה בתורת זכי' ויהי' משוחרר מיד וא"כ אם לא יזכה בשבילו לא יהי' משוחרר אף אחר שיתן לו כיון דלא זכה בתורת זכי' ושליח להולכ' לא עשה אותו ויהי' אסור בב"ח גם אח"כ ולכך ממילא הוי שפיר זכות מה שזוכה בשבילו מיד כיון דאל"ה יאסור גם אחר כך בב"ח ולכך מהני כנ"ל:

אמנם למ"ש הפ"י הנ"ל ורשב"א ז"ל בתן דמשמע ב' לשונות תן וזכי ואיזה שירצה יהי' א"כ קשה כנ"ל שפיר איך נימא תן כזכי הא לא הוי זכות כלל מה שזוכה עכשיו בשבילו כיון שאינו יודע עדיין ואינו מותרבב"ח כנ"ל וא"ל כמ"ש ז"א דהכא אם לא יזכה עכשיו בשבילו שפיר אעפ"כ יהי' משוחרר כשיבא לידו ויתן לו כיון דעשאו גם שליח להולכ' ואף אם לא יזכה יהי' מותר אח"כ בב"ח וממילא לא הוי עכשיו זכות כלל ואמאי אינו יכול לחזור בו. אך גם זה לא קשה דכיון שחוזר בו א"כ אם לא יזכה לא ישתחרר גם אח"כ כשיבא לידו דלא מהני בתורת שליחות להולכ' כיון שחזר בו ויהי' אסור גם אחר כך וא"כ הוי זכות שפיר ולא מהני החזר' דכשחוזר בו הוי שפיר זכות כנ"ל. אך לכאור' כיון דקודם החזרה לא הוי זכות עדיין ואף שיוכל לחזור מ"מ מקודם לא הי' זכות והי' יכול לחזור רק בשעת החזרה נעשה הזכות ומשתחרר וא"כ אז חוזר בו ואיך מהני השיחרור:

אמנם קי"ל במקדש אשה ובתה בקדושין [דף נ' ע"ב] וכן בנדרים [דס"ט] אם אמר קיים ליכי ומיפר ליכי ולא תחול הקמה אלא א"כ תחול הפרה אמרי' דשניה' בטלי' דאמר רבה כל שאינו בזא"ז אפילו בבת אחת אינו ובכל הדברים שהם סותרים אהדדי שכשיתקיים האחד לא יתקיים חבירו אחר כך לא מהני אף בב"א ע"ש. וא"כ ממילא גם הכא כיון שאם יזכה בו קודם לא מהני החזרה אח"כ וכן הזכות אחר החזרה ג"כ לא מהני ממילא גם בב"א לא מהני כיון שבשעת החזרה נולד הזכות שאי אפשר לחזור בו וממילא שניהם בטלים ואף שהזכות אינו מחמת דיבורו מ"מ הוא מחמת זכות השליח ולכך א"ש דאינו

יכול לחזור בו כיון שאם חוזר בו הוי זכות והוא כמו בהקמה והפרה ע"ש בר"ן ז"ל נדרים. והנה [תוס' רי"ד] קדושין כ' דבדבר שהוא ממילא לא שייך כל שאינו בזא"ז אינו בב"א דדוקא דבר שנעשה ע"י דיבור או מעשה שייך להתבטל אבל דבר דממילא איך יתבטל ע"ש על מה שהקשה מהא דאין איסור חל על איסור ואיסור [בב"א] חייל ע"ש:

ולפ"ז מיושב שפיר הכא דברי הרי"ף ורמב"ם ז"ל דכיון דבאמת לא הוי זכות כלל רק מחמת דכשחוזר נעשה זכות אינו יכול לחזור כנ"ל וא"כ כשמת האדון דהפקיעה התורה רשותו ממילא ואין לו כח אז לשחרר א"כ ממילא אמרינן שפיר דאין גט לאחר מיתה ואף דתן כזכי מ"מ הא לא הוי זכות כלל רק דנימא ג"כ דבשעה שמת נעשה זכות שאם לא יזכה לא ישתחרר כלל וכנ"ל. ז"א דהמיתה שההפקעה הוא ממילא ולא יוכל להתבטל ולא שייך כל שאינו בזא"ז אינו בב"א וממילא בטל השיחרור דאינו יכול להשתחרר אז דאין גט לא"מ. ומיושב שפיר לשון רש"י ז"ל נהי דלהכי זכה ביה דלא מצי למיהדר בי' כנ"ל אבל כל כמה דלא מטי לידיה אינו משוחרר כנ"ל וא"ש. משא"כ בזכי דהוי זכות מיד שפיר לא שייך אין גט לאחר מיתה כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושב ג"כ דברי רש"י ז"ל שאינם סותרין. דהנה תוס' הקשו לקמן במתניתין דתן גט והקשו מאי קמ"ל הא בהדיא תני במי שאחזו דאין גט לאח"מ ותירצו דקמ"ל דגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד וכתבו המפ' דהיינו למאן דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו וא"כ לכאורה ראוי להיות משוחרר גם כשמטי לידיה אחר מיתה כיון שמשוחרר למפרע וקמ"ל דלא מהני דלא תיקנו כשמטי לידיה הוא אחר מיתה ע"ש בש"מ ב"מ. וא"כ לפ"ז ממילא ליכא למימר כמ"ש דעדיין קשה כיון דתן כזכי א"כ לא שייך אין גט לאחר מיתה וא"ל כנ"ל דלא הוי זכות מקודם ז"א כיון דבשעה שמת נעשה זכות והוי מטי לידיה כיון שהוא שליח העבד וא"כ במה שזוכה הוי מטי לידיה דעבד וממילא משוחרר למפרע משעת [חתימה] כיון דעידיו בחתומיו זכין לו דלא שייך שיתבטל השיחרור בשעת מיתה מחמת שאינו אח"כ דכיון דבשעת מיתה נעשה זכות ומטי לידיה ממילא משוחרר למפרע ואין המיתה מפקיע דרק אחר מיתה לא תיקנו דליהני מטי לידיה כנ"ל משא"כ הכא דבאמת מהני אז כנ"ל. ולכך פירש"י ז"ל לקמן דתנו גרסינן ולא תן כיון דע"כ קאי למ"ד עבז"ל דאל"ה קשה מאי קמ"ל כנ"ל וא"כ ליכא למיגרס תן כמ"ש משא"כ הכא דפריך רק דליתני מאי ששוה גט לשיחרור ולא קשה מאי קמ"ל דאף דתני במי שאחזו מ"מ ליתני במאי דשוה ולכך פירש שפיר דגרסינן אף תן ולמאן דלא אמרינן עידיו בחתומיו זכין לו ומודה שפיר אף רבנן דאף דתן כזכי שפיר לא מהני לענין אין גט לאחר מיתה כנ"ל משא"כ לקמן במתניתין ע"כ תנו גרסינן וא"ש. והרי"ף והרמב"ם ז"ל דלא

פסקו כאביי דעבז"ל פסקו שפיר דלא מהני תן לענין לאח"מ כנ"ל וכן במתנה ג"כ שייך מ"ש דג"כ לא הוי זכות קודם שיודע רק בזכי כנ"ל משא"כ בתן כנ"ל:

ובזה יתישב ג"כ מ"ש הרי"ף ז"ל והביא ראיה מהא דאינו יכול לחזור ואעפ"כ חייב באחריות ותמהו עליו הרא"ש והר"ן ז"ל דהתם אם נאבד אין כאן זכות כלל ע"ש. ולמ"ש א"ש דלכאורה י"ל הכא כיון שיכול לחזור הוי זכות אף קודם שחוזר כיון שאם לא יזכה הי' יכול לחזור בו וזה שפיר מוכח מהתם דזה הוא שם סברת שמואל מתוך שחייב באחריות יכול לחזור דלא הוי זכות מיד שאינו רוצה שיזכה בשבילו מיד שמא יאבד. אך רב דפליג התם וסובר דאעפ"כ קודם שנאבד הוי זכות רק כשנאבד נעשה חוב ע"ש. וממילא גם הכא הוי מקודם חוב רק אז נעשה זכות ומהני לענין חזרה ולא לענין אין גט לאחר מיתה כנ"ל ומייתי שפיר ראיה מהתם וא"ש:

גם י"ל דלא מהני אם הזכות הוא בשעת מיתה למאי דאמר בתמורה דף כ"ה אם אמר על בכור עם יציאת רובה תהא עולה או על לקט עם נשירת רובה תהא הפקר לא מהני דכיון ששניהם באים בב"א ואם יחול זה לא יחול זה אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין דזה אמרה תורה שיהי' בכור ממילא וזה הוא מחמת דיבורו ולכך לא מהני ע"ש. וא"כ ממילא כיון שהמיתה מפקעת ממילא כחו שהתורה אמרה כשמת חייל רשות יורשין והשיחרור הוא באותו שעה מחמת ששיחררו אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד כו' משא"כ לענין חזרה דשניהם הם מחמת דיבורו כנ"ל וא"ש [ואף דהל"מ פ"ט ה"ג פסק דמהני בשעת מיתה ע"ש מ"מ דבריו צ"ע וש"מ הנ"ל] דהרמב"ם ז"ל באמת אינו פוסק כרבה בהא דכל שאינו בזא"ז בב"א אינו ולמ"ש כאן א"ש מחמת דברי הרב ודברי התלמיד כו' וא"ש:

גם יש ליישב דברי רש"י ז"ל למ"ש הלח"מ דאף דתן כזכי מ"מ הוי כמעכשיו דשיורא שיתחיל מיד ולא יגמר עד שיבא לידו ממש ולכך אינו יכול לחזור ואעפ"כ לא מהני לאחר מיתה ע"ש. והנה המפ' תירצו קושיא הנ"ל דאיך מהני זכי הא לא הוי זכות קודם שיודע שמותר בב"ח ותירצו דמ"מ הוי זכות שמיד שנודע לו שבא ליד הזוכה מותר בב"ח קודם שיבא לידו ע"ש. וא"כ לכאורה קשה כיון דאמרינן דתן כזכי הוי שיורא וא"כ אסור בב"ח עד שיבא לידו ממש אף שנודע לו כיון שלא נגמר עדיין כנ"ל. וא"כ קשה כנ"ל דלא הוי זכות כלל כיון דאף דהוא כזכי אינו מותר בב"ח עד שיבא לידו וממילא ליכא זכות ולא הוי אף שיור כלל ואמאי אינו יכול לחזור. אך י"ל דאעפ"כ הוי זכות זה עצמו מה שלא יוכל לחזור דאם לא יזכה יוכל לחזור בו ולא יהי' משוחרר כלל ולכך הוי זכות והוי שיורא ודלא כמ"ש לעיל:

אמנם למ"ש המרדכי לקמן גבי תופס לבע"ח די"ל לרבנן דסברי דתנו הוי כמו שחררו לכך אינויכול לחזור משום דזכות בו שמים דהוי כמו אקדיש דבר זה דצריך להקדיש מטעם נדר כמו כן כיון שאומר תן אף אי לאו כזכי מ"מ אינו יכול לחזור דצריך לשחררו מטעם נדר לרבנן ע"ש. וא"כ לפ"ז עדיין קשה כנ"ל דכיון דתן הוא כזכי נימא דהוא כזכי מיד בלא שיור דא"ל כדברי הלח"מ הנ"ל דחיישינן שמא כיון על מעכשיו דשיורא דאינו אלא ספק כנ"ל ע"ש דאיך נימא דכיון על שיורא א"כ לא היי זכות כלל כנ"ל כיון דאסור בב"ח דא"ל כנ"ל דהזכות שלא יוכל לחזור בו דז"א כיון דאף אם לא יזכה לא יוכל לחזור בו מטעם נדר כנ"ל א"כ ממילא לא הוי זכיה זו זכות כלל וע"כ כונתו בלא שיור וממילא מהני אף לאחר מיתה:

אך רש"י ז"ל פירש שפיר כאן דמ"מ לרבי דתנו לא הוי כשחררו ושפיר י"ל דהוי שיורא ומהני לענין חזרה ולא לענין אח"מ וליתני דשוו אליבא דרבי. אך לקמן במתני' כתבו תוס' שם דמשמע דאתיא כרבנן דתן הוי כשחררו וממילא ליכא למימר תן גרסינן דמהני אף לאחר מיתה כנ"ל. וכתב רש"י ז"ל שפיר לקמן לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר דחכמים עצמם הי' להם לחלוק בתן כיון דסברי דתן הוי כשחררו וממילא הוא כזכי לגמרי ומהני אף לענין לאחר מיתה כנ"ל וע"כ תנו גרסינן וא"ש:

דף י.

תוס' ד"ה [בשליחות] כו' וקשה ליתני דשוו לבע"כ והוי ארבע אפילו לרבנן ע"ש. ונראה בפשיטות למ"ש הרשב"א ז"ל לקמן גבי נתינ' בע"כ דלכך לא יליף מגט דמהני בע"כ וכתיב ונתן ומוכח דהוי נתינ' ותירץ דדמיא לפירעון חוב דישנו בע"כ משום שאינו יכול לחייבו בע"כ להחזיק דבר שלו וכן בגט ע"ש וממילא [לא] קשה דשפיר אף בכל הדברי' מהני בע"כ לפטור דבר שלו כנ"ל וא"ש. עוד י"ל למאי דפריך [בב"מ ד' י"ט] בשיחרור שלא נכתב ביום שנמסר דהוי מוקדם ומשני או משום דעידיו בחתומיו זכין לו או למאן דפליג הוא משום דאית לי' קלא שלא נמסר מיד ויאמרו אייתי ראיה ע"ש. וא"כ כשהוא בע"כ נראה דפסול למאן דס"ל עבז"ל לדקי"ל [כתובות ד' יא] הגדילו יכול למחות דבר שהוא זכות וצריך אחר כך קנין מחדש ע"ש. וא"כ כיון שהוא בע"כ לא שייך עבז"ל ובטל זיכוי העדים וממילא פסול מטעם מוקדם דאף שאח"כ ירצה לא מהני דג"כ לא שייך יאמרו אייתי ראי' דזה הוא רק למאן דלא ס"ל עז"ל ואית לי' קול שלא נמסר מיד אבל אי אמרינן עז"ל אף אם ידעו הלקוחות שלא נמסר מיד לא יאמרו אייתי ראי' כיון דעבז"ל ומאי בכך שלא נמסר מיד כיון שלא ידעו שהי' בע"כ שזה אין לו קול וא"כ ממילא פסול

בע"כ בשיחרור דזכות משא"כ בגט דהוא חוב שפיר יאמרו אייתי ראי' דאית לי' קול דלא שייך עז"ל ולא שייך למיתני שוו לבע"כ דאינם שוים ומ"מ אמר בשליחות בע"כ היכא דאינו מוקדם שוו לענין חזרה לגמרי משא"כ לענין שוו דבע"כ וא"ש:

שם **גמ'** מני מתניתין כו' אי ת"ק אפי' שאר שטרות כו' מאי איריא חד אפי' תרי נמי כו'. ותמהו בס' פ"י ושאר מפ' למה לי' להביא פלוגתא דמצת כותי הוי לי' למיפרך אמתניתין מאי חילוק בין גט לשאר שטרות ומאי איריא חד אפי' תרי נמי ע"ש:

ונראה דהנה רש"י ז"ל במתניתין כתב עד כותי פסול דחשידי אעדות שקר והקשו ג"כ דאף למסקנא דאי לאו דכותי חבר כו' מ"מ משמע לישנא דר"א שאין בקיאין בדיקדוקי מצות כו' ומנ"ל לרש"י ז"ל דהטע' הוא משום דחשידי אשקר שמא ג"כ משום שאין בקיאין פסול ע"ש. ונראה דהנה תוס' ד"ה אי לאו כו' הקשו הא כולא שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל ותירצו כיון דמדאורייתא כשר רק מדרבנן פסול הכותי אין לחוש ע"ש וכתב הרשב"א ז"ל ושאר מפ' דבמה שחתם הישראל תחת הכותי הוא עדות גמור שהכותי הוא חבר שבחתימ' זו מעיד על הכותי שהוא חבר ואינו מטעם חזקה אי לאו כו' רק הוא עדות ואף שאינו אלא עד אחד מ"מ כמו דלענין בפ"נ המנו' לעד משום דקיום מדרבנן כמו כן כיון דכותי סתם כשר מדאורייתא הימנו' לחד בדרבנן שהוא חבר ונאמן עד אחד בעדותו שהכותי חבר ולכך נאמן העד א' הישראל בחתימתו שחתם תחתיו ומעיד הכותי שהוא חבר וג"כ לא שייך נכי ריבעא דממונא כו' כיון שהוא עדות אחרת וע"ש ובס' פ"י תמה אדברי תוס' והניח בצ"ע ולק"מ כנ"ל:

אמנם לכאורה יש להקשות לדעת בעל המאור דבעדות שבשטר שייך ג"כ הזמה ובעינן ג"כ עדות שאתה יכול להזימו לדעת הש"ך ז"ל דבעינן בממון עדות שאי"ל והנה קי"ל ב"ק פ' מרובה דהיכא דע"י הזמה איגלאי מילתא דאף בלא ההזמה פסולין היו לא הוי הזמה כמו בעידי גניבה וטביחה ומכירה והוזמו על הגניבה לא מהני ההזמה על הטביחה אח"כ כו' ע"ש דלא מהני ההזמה רק היכא דבלא ההזמה היו עדים כשרים משא"כ כשנודע שהיו פסולים ע"ש. וגם קי"ל כאביי דלמפרע נפסל וגם בהעיד על שני דברים כאחד קי"ל דאם נתבטל האחד אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. וגם קי"ל דאין עדים נעשים זוממין עד שיוזמו שניהם אבל על האחד לא מהני ההזמה ע"ש. וא"כ לכאורה הכא שחתם עד א' כותי וא' ישראל תחתיו איך מהני משום דאמרינן שמעיד הישראל בחתימה זו ג"כ שהכותי חבר ונאמן על זה הא הוי עשאאי"ל עדותם על השטר לדעת בעה"מ הנ"ל דבעינן בשטר הזמה דאם יוזמו א"כ יהי' למפרע נפסל ויופסל עדותו משעת חתימ' א"כ ממילא יהי' פסול גם עדותו שהעיד בחתימה שהכותי חבר וכשר כיון

דלמפרע נפסל וג"כ יתבטל מחמת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון שבטל עדות החתימה לענין גוף העדות ממילא בטל ג"כ עדותו על הכותי ואיגלאי מילתא דהכותי לא הי' חבר והי' פסול הכותי אף בלא ההזמה וממילא לא מהני ההזמה דאין העדים נעשו זוממין עד שיוזמו שניהם ולא יהי' מהני ההזמה גם על הישראל כיון דאיגלאי מילתא דגם בלא ההזמה הי' הכותי פסול ולא הוי הזמה כלל וממילא גם עכשיו פסול דהוי עדות שאאי"ל כנ"ל ובטל עדות על השטר או על הגט כנ"ל ואמאי מהני:

אמנם יש ליישב דבאמת כותי כשר מדאורייתא דגירי אמת הן רק מדרבנן פסול ואין הפסול מצד עצמו מחמת שעבר עבירה שנפסל על ידו או שאר פסולים רק מחמת שאינו מוחזק בכשרות ואמרו חכמים שלא נסמוך עליו בעדות שיכול להיות שמעיד שקר וא"כ אם אנו סומכין עליו והוזם שפיר חייב מדין הזמה על מה שהעיד שקר דבשלמא בשאר פסולין שהי' פסול בשעת עדות דלא שייך עליו דין העדות כלל כיון שהוא פסול ומאי בכך שהעיד שקר כיון שהתורה פסלו בל"ז אבל בכותי שמצד עצמו כשר רק שאין אנו סומכין עליו שמא יעיד שקר א"כ כשמעיד שקר הוא שפיר כשאר עד שקר ושייך עליו דין הזמה כיון שסומכין עליו והוא ידע שחותם תחתיו העד כשר ונסמוך עליו ולכך שפיר. אף דאיגלאי מילתא שלא הי' חבר חייב שפיר מדין הזמה כנ"ל והוי שפיר יכול להזימו כנ"ל וא"ש ולפ"ז מיושב שפיר דברי רש"י ז"ל שפירש דפסול משום דחשידי אעדות שקר דליכא למימר דהפסול הוא משום אין בקיאין דא"כ הוי הפסול מחמת דבר אחר א"כ שפירכשנודע שלא הי' חבר ויכול להיות שטעה ממילא לא שייך דין הזמה דאף בלא עדות שקר פסול מחמת טעות כנ"ל וממילא גם עכשיו פסול דהוי עשאאי"ל כנ"ל וע"כ אין הטעם משום אין בקיאין רק משום עדות שקר וכנ"ל. והנה המפ' תירצו דברי רש"י ז"ל שהוכיח ממאי דחזינן דר"א אוסר אף באחזיק וודאי בקיאין ורק משום דחשידי במזיד ולכך פירש משום חשידי כו' ע"ש וגם כתבו די"ל דגם לס"ד ידע דאיירי בחתם ישראל לסוף רק דלא ידע החילוק דרווחא שביק בין גיטין לשטרות ע"ש:

והנה בספ' נודב"י כתב די"ל דבגט אשה אף דפליגי אי בעי דרישה וחקירה מ"מ עדות שיכול להזימו לא בעינן דלא שייך כאשר זמם בגט ולא קאי עליו כמו בבן גרושה וחלוצה ע"ש. וא"כ לכאורה לא קשה קושית הש"ס מאי איריא גיטין אפילו שטרות כו' הא י"ל שפיר כנ"ל כיון דידעינן דחתם ישראל לבסוף ולכך פסול בשטרות משום דהוי עדות שאאי"ל כנ"ל משא"כ בגיטין דלא בעינן יכול להזימו כנ"ל ולכך כשר בכותי אחד. אך פריך שפיר כמ"ש כיון דמוכח מפלוגתא דר"א דהטעם דפסול הוא משום דחשידי אעדות שקר כמ"ש המפ' הנ"ל א"כ הוי שפיר יכול להזימו כמ"ש ופריך שפיר:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית פ"י הנ"ל אמאי לא פריך אמתני' מאי איריא גיטין אפי' שטרות כו' בלא פלוגתא דר"א כו'. ולמ"ש א"ש דבלא פלוגתא דר"א די"ל שפיר דהטעם הוא מחמת אין בקיאין לא הוי קשה מידי די"ל הטעם כנ"ל דבשטרות פסול משום עדות שאאי"ל כנ"ל משא"כ בגיטין כנ"ל ולכך מביא פלוגתא דר"א דהטעם הוא משום עדות שקר ופריך שפיר כנ"ל וא"ש:

ואף לרבא דסבר מכאן ולהבא נפסל דלכאורה לא שייך מ"ש דשפיר יכול להזימו דלא יופסל עדותו על הכותי שהוא חבר כיון שנפסל רק מכאן ולהבא מ"מ א"ש מחמת עדות שבטלה כו'. ועוד למאי דאמר התם דהיכא דאסהדו תרי בחד ודאי למפרע נפסל דליכא חדוש ע"ש וא"כ הכא אי פסול למפרע הוי תרי בחד דכיון שנאמנים על הישראל האחד לפסלו למפרע שאינו רק אחד ממילא אין השני הכותי נאמן לסייעו שאינו חבר ופסול בל"ז א"כ הוי שפיר תרי בחד ופסול למפרע אף לרבא כנ"ל וא"ש:

ובזה י"ל מה שהקשה הפ"י אמאי משני לעולם ר"א וכגון דחתם חד ישראל לבסוף כו' ולא משני לעולם רשב"ג ולא אחזיק וכגון דחתם כו' דגם לענין לא אחזיק מהני כותי חבר ע"ש. ולמ"ש י"ל דהנה יש לישב קושיא הנ"ל דלא הוי עשאאי"ל אף אי למפרע נפסל למ"ש הר"ן ז"ל גבי שוחט בשבת דלכך לא הוי שחיטת מומר משום דבשחיטה זו נעשה מומר לא הוי שחיטה זו עצמה עדיין שחיטת מומר רק מכאן ואילך נעש' מומר אבל בשעת העבירה עדיין אינו פסול ע"ש ובמהרי"ט ז"ל. וא"כ ממילא הכא כיון שבשעת החתימה מעיד על גוף העדות וגם מעיד אז על הכותי שהוא חבר א"כ אף אם יוזם על גוף העדות ויהי' נפסל למפרע משעת חתימה מ"מ בשעת החתימה עדיין לא הי' פסול וא"כ בשעת החתימה שהעיד על הכותי שהוא חבר עדיין עדות זה כשר כיון שבחתימה זו עצמה נפסל לא נפסל רק אחר החתימה ושפיר יהי' שייך דין הזמה כנ"ל וא"ש. אך אעפ"כ לא יהי' הזמה כמ"ש שהי' בטל מחמת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כנ"ל וקשה עדיין כנ"ל. אך רבי ס"ל לקמן דלא אמרינן עדות שבטלה מקצתה כו' גבי בטלה מבוטל ע"ש. במפ' דגם בכל מקום ס"ל כן דלא כהרשב"א שם ע"ש א"כ משני שפיר כגון דחתם חד ישראל כו' ולא אמרינן עדות שבטלה כו' ומטעם למפרע נפסל אינו פסול כנ"ל. וממילא מיושב קושית פ"י הנ"ל דלוקמי כרשב"ג וחתם חד ישראל כו' דז"א דרשב"ג סבר לקמן דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה א"כ ליכא למימר כלל אליבי' דחתם חד ישראל לבסוף דא"כ הוי עדות שאי אתה יכול להזימו כנ"ל דיהי' בטל מחמת עדות שבטלה כנ"ל ומוקי רק כר"א וא"ש:

ובמ"ש יש לישב דברי הרמב"ם ז"ל שכתב סתם בו' דרכים שוה גט לשיחרור שכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגט ושיחרור והוא שיהי' כותי חבר ע"ש. ותמה בס' לחם משנה דלא השמיענו דגם בעד א' ישראל חתם תחתיו ומעיד שהוא חבר דמהני ועד אחד נאמן בזה ובמה שכתב והוא שיהי' כותי חבר משמע שב' עדים מעידים ובכה"ג באמת גם בשאר שטרות מהני ע"ש. ולמ"ש נראה דלכאורה קשה מי הכריחו לומר באמת דגם עד אחד נאמן בזה בחתום תחתיו הא שפיר יש לומר דאיירי בחתומים תחתיו שנים ישראלים כשרים ואעפ"כ אם לא הי' חבר פסול וטעם נמצא אחד קרוב או פסול דעדות כולם בטילה היכא דליכא ריווח ב' שטין דליכא למימר למילוי חתמו ע"ש בש"ך סי' מ"ה רק משום דאי לאו דכותי חבר כו' דאין עידי הגט חותמין אלא זב"ז ואף דבשטרות פסק הרמב"ם דכשר אף היכא שהפסול חתם בראשונה מ"מ היכא שידעינן שכולם ישבו לחתום כגון שהעדים קיימים או כו' פסול. רק ז"א דא"כ גם בשטרות כשר משום אי לאו דכותי חבר כו' כיון שכולם ישבו לחתום ואי לא ישבו כולם ביחד בל"ז כשר:

אך למ"ש י"ל שפיר בכולם ישבו כו' ואעפ"כ בשאר שטרות פסול דהוי עדות שאאי"ל כנ"ל דאם יוזמו ויתבטל עדותם שהכותי חבר א"כ בל"ז פסול מחמת נמצא א' קרוב או פסול כו' ולכך גם עכשיו פסול משא"כ בגט דלא בעינן י"ל כנ"ל ולכך כשר ואיכא לאוקמי שפיר בשנים אבל עד אחד ישראל באמת אינו נאמן שהוא חבר כנ"ל. אך למ"ש לעיל ז"א דבאמת לרבא מכאן ולהבא נפסל רק כתבנו דהכא הוי תרי בחד כיון שאין הכותי חבר ואינו רק עד א' ושפיר ליכא חידוש ולמפרע נפסל כנ"ל. א"כ ממילא ליכא לאוקמי בשנים דא"כ לא הוי כלל עשאאי"ל דיהי' שפיר מכאן ולהבא נפסל דהוי חידוש כיון שיש שנים ולא יהי' נפסל כלל עדותם שהכותי חבר ולכך ע"כ מוקי לה רק בחד כנ"ל. וממילא א"ש דברי הרמב"ם ז"ל דלדידן דקי"ל כאביי דלמפרע נפסל אף דהוי חידוש א"כ לא מוכח כלל דחד נאמן דאיכא לאוקמי שפיר בשנים ואעפ"כ מהני רק בגט ולא בשטרות וכתב שפיר והוא שיהי' חבר ואעפ"כ פסול בשטרות וא"ש:

עוד י"ל הנ"ל דלא מקשה אמתניתין מאי איריא גיטין כו' ומאי איריא חד כו'. דהנה יש פוסקים דאף בשטר שחתומים עדים וא' פסול פסול אף שהקרוב חתם אח"כ דאמרינן שנצרפו בשעת ראיה ופסול אף שלא נצטרפו בשעת הגדה ע"ש. וא"כ לכאורה י"ל שפיר דאיירי במתניתין בשני כשרים חוץ הכותי ולכך בשטרות פסול כיון דחותמין זה בלא זה ויכול להיות שהכותי אינו חבר ולא חתמו עמו רק שנצרפו בשעת ראיה ופסול והם לא ראו אותו דגם בכה"ג פסול רק בגט דאין חותמין אלא זה בפני זה אמרינן אי לאו דכותי חבר כו' ולכך כשר והא דאין חותמין כו' כתבו המפ' די"ל שידע גם בס"ד רק דלא ידע

דעד א' יהי' נאמן כקושית תוס' ע"ש. א"כ שפיר י"ל בשנים וכנ"ל ולא קשה מאי איריא גיטין כו' וגם לא קשה מאי איריא חד כו' למ"ש המפ' דר"א הוכיח דלא הכשירו אלא א' משום דאין כאן רבותא בשטרות בחד מבתרי כיון שאין עדים כשרים זולתו ובשטרות לא שייך אי לאו כו' ע"ש, וא"כ כיון שיש כשרים זולתו שפיראשמועינן משום שטרות כמו דתני בכל מקום נמצא אחד קרוב או פסול כו' ולא קשה מאי איריא חד כו' כנ"ל:

אך י"ל כיון דהטעם דכותי פסול משום דחשידי אשקר ואף דלא עבר עבירה שיופסל על ידה מ"מ פסלוהו חכמים שמא יאמר שקר ע"ש בפ"י. ואם אומר אמת אינו פסול כלל ע"ש. והנה הפ' הקשו בנצרפו בראיה לחוד אמאי פוסל הא כיון שאינו נאמן אמרינן שלא ראה כלל ולא נצטרף כלל. וכתבו הטעם משום כיון דפסול בלא"ה אמרינן שראה באמת ואעפ"כ פסול מחמת שנצרף אף שאומר אמת דמ"מ פסול ע"ש. וא"כ הכא בכותי דכל הפסול הוא רק שיאמר שקר ואי אומר אמת אינו פסול כלל א"כ ממילא לא שייך לפסול מחמת שנצטרף בראיה לחוד דממ"נ דאי אומר שקר א"כ לא ראה כלל ואם אומר אמת שראה א"כ אינו פסול כלל דלא עבר זולתו שיופסל כנ"ל ולכך פריך שפיר:

ולפ"ז מיושב הנ"ל דבלא הפלוגתא לא הוי מצי להקשות דשפיר י"ל דפסלו חכמים משום אין בקיאין כמ"ש הפ"י ושפיר פסול אף שאומר אמת ושייך נמצא אחד כו' ואיכא לאוקמי בשנים ולא קשה כלל כמ"ש ולכך מייתי הפלוגתא דר"א דהטעם משום שקר כמ"ש לעיל ופריך שפיר מאי איריא גיטין כו' דליכא למימר כנ"ל כמ"ש וא"ש:

עוד יש לישב הנ"ל דמייתי הך פלוגתא דר"א דהנה הפ"י הקשה לשטת הרמב"ם ז"ל דעדות שבשטר הוא רק דרבנן דמדאורייתא הוי מפי כתבם ולא מהני א"כ איך אמר הכא דהוי כתיבי גיטין ושטרות הא לא מהני כלל מדאוריי' ע"ש [מה שתירץ]. ובאמת אין זה מוכרח דאף דאמרינן בשבועות ל"ב הכל מודים בעד מיתה דכיון דרבנן אכשרוהו שייך שבועת עדות היינו משום דהוי הגדת עדות מדאורייתא ועובר על לא תענה מדאורייתא דהוא עד א' רק אם לא היו מוציאין ממון בעדותו לא הי' שייך שבועת עדות כיון דלא אפסדיה ולכך כיון דמדרבנן מהני לכן שייך שבועת עדות דשפיר אפסדיה כנ"ל משא"כ מפי כתבם דלא הוי הגדה כלל מדאורייתא לענין עדות כדאמרינן לקמן שאני עדות דרחמנא אמר כו', א"כ לא הגיד כלל רק שבגרמתו מוציאין ממון מדרבנן א"כ כיון שהם אינם מחזיקין הדרבנן אינו אצלו רק גרמי בעלמא שע"פ כתבו מוציאין ממון אבל לא תענה לא שייך שלא הגיד כלל א"כ עדיין קשה דלא הוי כתיבי כנ"ל:

אך באמת הפ' כתבו דאף להרמב"ם דלא מהני עדות בשטר מדאורייתא היינו לענין לסמוך עליהם כשבא לפני ב"ד אבל לענין הכשר הגט עצמו הוי שפיר עדות גמור

מדאורייתא ומגורשת מדאורייתא רק הב"ד אינם יכולין לסמוך רק כשמעידין בפה ע"ש. וא"כ ממילא דכיון דלענין ההכשר עצמו הוא דאורייתא וכתיבי ושפיר מחזיקין בו א"כ ודאי חתם אמת דהי' עובר שפיר אלא תענה מדאורייתא כיון שע"י חתימתו נעשה מגורשת מדאוריי' א"כ ממילא סומכין עכשיו עליהם שפיר מדרבנן אף שהוא מפי כתבם ואף דבדרבנן אין מחזיקין מ"מ אם לא חתם אמת הי' עובר מדאורייתא כנ"ל ומהני עכשיו מדרבנן כנ"ל. וא"כ לפ"ז לכאורה קשה מאי פריך א"ה אפילו שאר שטרות נמי הא בשאר שטרות דאינן רק לראיה ואי לא מהני לראיה לא מהני אף מיד דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים ע"ש לקמן י"ט וא"כ לא מהני כלל מדאורייתא אף לענין מיד דהוי מפי כתבם ולא מהני רק מדרבנן ולא הוי כתיבי כלל ואין סומכין עליהם ולכך בגיטין כשר ובשטרות פסול ומאי פריך א"ה כו'. אך עדיין הי' קשה מאי איריא חד אפילו תרי נמי כיון דכתיבי בגיטין וכתיבי מהני לת"ק כמו דפריך באחזיק בגיטין ולא בשטרות כו':

אמנם הפ"י הביא בשם הרשב"א ז"ל לעיל דף ד' דלר"מ דעידי חתימה כרתי וקאי וכתב אחתימה דוכתב היינו וחתם יש לומר דמדאורייתא מהני אף בחתום עד אחד לענין הכשר הגט וכתב היינו אחד וכיון דזה הוא חתימה מהני אחד רק מדרבנן צריך ב' או לענין לסמוך עליהם דצריך שנים שיהי' ב' עדים אבל לענין הגט עצמו כשר בחד מדאורייתא ע"ש. ולכאורה קשה לפ"ז איך כשר בגט בעד אחד כותי משום דהוי כתיבי הא כיון שחתום בו עד אחד ישראל א"כ מהני כבר מדאורייתא כדברי הרשב"א ז"ל הנ"ל ושוב העד הב' אינו רק מדרבנן ולא הוי כתיבי ואיך מהני:

אך ז"א דנהי דלענין הכשר הגט מהני גם אחד אם הוא אמת אבל לענין לסמוך עליו שהוא אמת צריך שנים דאין עד א' נאמן א"כ עדותו ג"כ מדאורייתא והוי כתיבי כנ"ל ומהני. אמנם לפ"ז קשה עדיין כנ"ל דבאמת הוי מפי כתבם ולא הוי הגדה כלל מדאורייתא ולא כתיבא רק לענין הכשר הגט מהני כנ"ל וא"כ כיון דלענין ההכשר מהני גם עד אחד וכיון שיש אחד ישראל מהני לענין ההכשר רק לענין לסמוך ולענין זה הוי שפיר מפי כתבם וממ"נ אינו מדאורייתא דלענין ההכשר כבר יש א' ולענין לסמוך הוי מפי כתבם וקשה כנ"ל. ויכול להיות שלא צוהו כלל לחתום רק להא' פסול דצריך עידי חתימה ב' מדרבנן וכנ"ל. וא"כ לכאורה יותר יש להכשיר בב' עידיו כותים מעד א' כותי דבב' כיון שעדיין אין כאן א' ישראל ושפיר הוי חתימתן מדאורייתא לענין הכשר הגט ולכך מהני דהפ"י כתב דזה אין סברא לומר בב' כותים דהא' אמת והב' שקר דממ"נ כו' ע"ש וכיון שבלא חתימתם לא מהני מדאורייתא הוי כתיבי ומהני משא"כ באחד ישראל דלא כתיבי כנ"ל וא"כ לא קשה מאי איריא גיטין כו' די"ל כנ"ל דשטרות לא הוי כתיבי דלראיה הוי מפי

כתבם כנ"ל משא"כ בגיטין לענין ההכשר כו' ולא קשה מאי איריא חד כו' דאדרבה נקט רבותא טפי דאף בעד א' כותי מהני דבשנים ודאי מהני וכנ"ל ואשמעינן דלא כסברת הרשב"א הנ"ל רק כמ"ש כל הפ' דאי עידי חתימה כרתי בעינן שנים מדאורייתא וגם מרשב"א לא מוכח ע"ש והוי שפיר כתיבא וכשר אף באחד כותי ואף דמייתי מר"א דאמר לא הכשיר אלא עד א' כותי בלבד מ"מ הטעם דר"א גופי' איך הוכיח כתב הפ"י דלכך ליכא למימר דקמ"ל אף בא' פסול בשטרות כדאמר בש"ס משום דכחה דהתירא עדיף והו"ל לאשמעינן יותר דבגט כשר אף בשנים ע"ש וא"כ למ"ש נקט שפיר רבותא בגט דכשר אף בחד ולא מוכח כלל כנ"ל ומאי פריך:

אך הפ"י הקשה אפלוגתא דת"ק דמצת כותי מותרת דהוי כתיבא והקשה הא איכא שיאור דרבנן ובדרבנן אין מחזיקין ותירץ דלענין דרבנן שפיר סמכינן על הכותי אף דלא כתיבי כיון דלא הוי רק חשש דרבנן ורק בדאורייתא צריך כתיבי ע"ש ולפ"ז ממילא א"ש דפריך שפיר דליכא למימר כנ"ל דכיון דלענין הכשר הגט מהני מדאורייתא מפי כתב א"כ ממ"נ דעל זה אין חשש שמא לא צוה כלל לחתום אף לעד א' ישראל דעל זה יש שפיר ב' עדים דא"כ לא הי' הכותי חותם דעובר מדאורייתא דמהני עדותו לענין ההכשר מדאורייתא כיון שאינו יודע שהראשון אמת ותנשא על ידו וע"כ אין החשש רק דבאמת יודע הכותי שצוה להא' לחתום וחתם וכבר כשר מדאו' וחתם הוא שקר וא"כ גם עכשיו אינו פסול רק מדרבנן וע"ז שפיר סומכין אף דלא כתיבי כיון דאין כאן רק חשש דרבנן ופריך שפיר דליכא רבותא כלל בחד כנ"ל:

לפ"ז מיושב ממילא קושיא הפ"י הנ"ל דלא פריך אמתניתין בלא פלוגתא הנ"ל דאמתניתין לא קשה דשפיר י"ל כנ"ל ואף בדרבנן לא סמכינן עליה בלא כתיבי לכך מייתי מתניתין דמצת כותי דקשה דניחוש לשיאור דרבנן כנ"ל וע"כ דבחשש דרבנן סמכינן עלי' אף דלא כתיבי ופריך שפיר אמתניתין מאי איריא כו' וא"ש:

עוד יש לישב קושיא הנ"ל דהנה תוס' ד"ה אי לאו דכותי חבר כו' הקשו א"כ כולא שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל ותירצו דכיון דמדאו' כשרים דגירי אמת הן הימנוהו רבנן ע"ש וכתבו המפ' דבמה שחותם הישראל לבסוף הוא כאלו מעיד שהכותי חבר וכיון שהוא דרבנן הימנוהו רבנן לעד אחד כמו לענין בפ"נ דהימנוהו לחד כמו כן הימנוה לא' המעיד על הכותי שהוא חבר ואף שכתב הרשב"א ז"ל הלשון מטעם חזקה דלא הוי מחתים כו' ולא מטעם עדות מ"מ אי לא הי' עד א' נאמן והי' לחוש שהעד א' משקר ממילא ליכא חזקה כיון שהחתים במכוון והעיד שקר רק הטעם דנאמן עד א' ע"ז דהוא דרבנן כמו בפ"נ:

והנה לכאורה הטעם דמהני עדות בשטר בכל מקום ולא הוי מפי כתבם כתבו רוב הפ' או משום דנעשה מדעת שניהם או דהתורה גלתה דמהני ספר מקנה בשטר אבל שאר עדיות לא מהני בכתב והוי מפי כתבם וא"כ כיון שזה בתורת עדות הכא שמעיד שהכותי חבר קשה לכאורה איך מהני הא זה העדות מעיד מפי כתב ולא מפיו ולא מהני ובעדים החתומים על שדה מקח דרשאי ליקח ומהני העדאת השני התם הטעם דאינו פסול רק דאינו רשאי ליקח וכיון שהב' מעיד ליכא חשדא עיין בש"ך ס"ו משא"כ הכא דסתם כותי פסול גמור מדרבנן וצריך עדות להכשירו וגם לא הני עבידי לגלוי' כמ"ש המפ' ע"ש ואף דהימנוהו לחד מחמת שהוא דרבנן מ"מ הא קי"ל באה"ע ס' קמ"ב לענין בפ"נ דלא מהני אם מעיד מפי כתב שבפניו נכתב משום דאף דהימנוהו לחד משום שהוא דרבנן מ"מ לענין בכתב לא מהני ע"ש וממילא גם הכא אמאי מהני הא לא הוי מפיו רק בכתב כנ"ל:

אך באמת הב"ש הקשה שם אמאי לא מהני בפ"נ בכתב הא גבי קיום שטרות פסק הש"ע דיכולין להעיד הקיום מפי כתב מחמת שהוא דרבנן ותירץ דלענין בפ"נ ג"כ מהני בכתב היכא שראוי להגיד בפה עכשיו ורק באלם שאינו ראוי עכשיו להגיד לא מהני בכתב אף בדרבנן וכסברת ר"ת ע"ש וא"כ הכא שראוי הישראל להגדה לכך מהני בדרבנן וכנ"ל:

אמנם למאי דקי"ל בכתובות כ"א שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערעור כו' משחתמו אין מעידין עליו וחותם ופירש"י ז"ל מחמת שהם נוגעין שחתמו עם פסול ולכך מעידין שהוא כשר ואינם נאמנים שהוא כשר והובא בש"ע מ"ו ע"ש וכתבו הפ' דאף דלא אמרינן עביד איניש לאחזוקי דיבוריה אם העיד שלא בפני בע"ד ויכול אח"כ להעיד בפני בע"ד מ"מ היינו דוקא דלא עביד מעשה רק דיבור בעלמא משא"כ כשחתמו דעביד מעשה הם נוגעין ע"ש. וא"כ קשה לכאורה הכא איך מהני מה שהישראל מעיד בחתימתו שהכותי חבר הא נוגע דחתם עם פסול והוי נוגע מה שמעיד שהוא כשר ואיך נאמן כיון דעביד מעשה ואף דיש מחלקין בין דיינים לעדים שהדיינים הי' להם לדקדק ולידע אם הוא פסול אבל עדים מנין הי' להם לידע שהוא פסול ע"ש מ"מ הכא כיון שבסתמא אם אינו יודע שהוא כשר הוא בסתם פסול הכותי רק אם יודע בהיפך א"כ שפיר הוי נוגע כנ"ל:

אך זה טעות דהעדות הוא מה שמעיד בחתימתו שהכותי חבר ובשעת חתימה עדיין לא הי' נוגע כלל דזה הוא העדות מה שחותם ואם לא חתם לא הי' חותם עם פסול ולא הני נוגע ומהני שפיר עדותו שהוא חבר וכנ"ל:

אמנם לפ"ז עדיין קשה כנ"ל דהוי מפי כתב דלא מהני אף בדרבנן באלם וא"ל כנ"ל דהוי ראוי להגדה עכשיו דז"א דעכשיו כשבא השטר לב"ד אינו ראוי להגדה דאם יעיד עכשיו בפה שהכותי חבר יהי' שפיר נוגע כנ"ל דעכשיו שכבר חתם צריך לומר שהוא חבר

דאל"ה חתם עם פסול כנ"ל והוי נוגע ולא מהני עדותו בפה עכשיו וממילא לא מהני בכתב אף בדרבנן דאינו ראוי להגדה כנ"ל ולדברי ר"ת צריך להיות ראוי להגדה בעת שבא הכתב לב"ד ע"ש וא"כ קשה כנ"ל איך מהני הכא עדותו:

אך י"ל למ"ש הב"י ס' קמ"ב שהקשה למה במצאו כתוב פלוני מת משיאין כו' משום עגונות ואמאי לענין בפ"נ לא מהני משום עגונות מפי כתב דגם בגט שייך עגונות אף שיכול ליתן גט אחר מ"מ אולי לא יתן כדאמר לעיל ותירץ דכיון דאם הדבר אמת שהוא חתימתם ודאי ימצאו עדים לקיים ויתקיים הגט לכך ליכא עגונות דיכולין להביא עדים ע"ש. והנה קי"ל בעדים שהעידו ב' דברים כאחד ונתבטל עדות אחת נתבטל גם הב' דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכן אם חתמו לענין ב' דברים ונתבטל לענין א' בטל גם לענין הב' ואף אם באים עדים אחרים להעיד על הדבר שנתבטל עדותם מ"מ כיון שחתימתם נתבטלה לענין ולא הי' מהני עדותם ממילא נתבטל גם הב' ומאי בכך שעדות האחרים מהני מכל מקום חתימתם בטלה ע"ש. וא"כ הכא כיון שהישראל בחתימתו מעיד על גוף הגט וגם על הכותי שהוא חבר וכיון דאם נימא שבטל עדותו לענין הכותי שהוא חבר דהוי מפי כתב לענין זה ממילא בטל גם עדותו על הגט מחמת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דגם מפי כתב הוי הגדה רק דהוא הגדה פסולה כדאיתא לקמן פ' [משאח"ז] שייך שפיר עדות שבטלה כו' ועיין לעיל בר"נ גבי עצמו ונכסי כו' ע"ש. וא"כ ממילא אף אם יבאו עדים אחרים ויעידו שהכותי חבר מ"מ יהי' הגט בטל כיון שעכ"פ העדות של העד החתום הוי מפי כתב ובטל בטל ג"כ לענין גוף הגט עדותו כנ"ל ואף שמהני עדות האחרים מ"מ על עדותו הוי שפיר עדות שבטלה כו' כנ"ל. וא"כ לפ"ז א"ש בהיפך דמהני שפיר מפי כתב כמו במצאו כתוב פלוני מת משום תקנת עגונות כמ"ש הב"י דא"ל כתירוצו דאף אי לא יהי' מהני יכולים להביא עדים אחרים וגם הכא נימא דיכולים להביא עדים שהוא חבר ולמ"ש ז"א דהכא אי נימא דלא מהני דהוי מפי כתב ממילא לא יהי' מהני אף אם יבאו עדים אחרים דיתבטל הגט משום עדות שבטלה מקצתה כו' ושייך שפיר עגונות כנ"ל ומהני גם עכשיו מפי כתב עדותו שהכותי חבר כמו במצאו כתוב כנ"ל כדברי הב"י הנ"ל וא"ש:

אך לפ"ז לכאורה קשה אף לס"ד דלא ידע הא דרווחא שבק למאן דקשיש כו' מאי פריך שאר שטרות נמי הא שפיר י"ל דהטעם דהעד אחד נאמן בחתם לבסוף אינו משום חזקה רק מטעם עדות כנ"ל כמו לענין בפ"נ דהימנוהו בדרבנן וכנ"ל ולכך בגט מהני אף דהוא בכתב ומשום עגונות כנ"ל אבל בשטרות דלא שייך עגונות פסול שפיר מחמת דהוי מפי כתב כנ"ל. אך המפ' כתבו די"ל דלא כתוס' בזה דאף דהכותים גירי אמת הן מ"מ פסולין

מדאורייתא לר"א שאין בקיאין דכיון שאין בקיאין ממילא אין לסמוך עליהם מדאורייתא או לרשב"ג בלא אחזיק וודאי דפסולין ע"ש ורק הטעם דמהני עד אחד ישראל הוא מטעם חזקה או דהוי עבידא לגלויי או גלוי מלתא בעלמא כיון דאחזיק ולא מטעם עדות ע"ש וא"כפריך שפיר דלא שייך מפי כתב כיון שאינו מטעם עדות כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל דלא פריך אמתניתין לחוד בלא הפלוגתא דשפיר י"ל דהטעם הוא מטעם עדות ושפיר בקיאין רק החכמים פסלוה ולכך מהני עד א' דהימנוהו בדרבנן וכנ"ל ולכך מהני בגיטין ולא בשטרות והא דעד א' לבסוף ידע כמ"ש לעיל ולכך הביא הפלוגתא דמצת כותי דלרשב"ג לא אחזיק ומשמע דפסול מדאורייתא וכן לר"א שאין בקיאין וכנ"ל וע"כ אינו משום עדות וכנ"ל ופריך שפיר מאי איריא גיטין כו' וכנ"ל וא"ש:

שם **גמרא** אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי כו' והקשה בס' פ"י אמאי מהני בגיטין אף אי כתיבי מהני הא מסיק לעיל דלא בעינן חתימה לשמה רק מדרבנן משום מזויף מתוכו לר"א דעידי מסירה כרתי וא"כ אמאי מהני הא לא חתמי לשמה דבדרבנן אין מחזיקין דלא כתיבי ע"ש:

ונראה לישב דהנה הר"ן ז"ל כתב לקמן גבי האשה עצמה כותבת גיטה והקשה הא כיון דצריכה להקנות אחר הכתיבה הנייר לבעל אמאי מהני הא כתיב וכתב ונתן שלא יהיה מחוסר בין כתיבה לנתינה וכאן הוי מחוסר הקנאה ותירץ דוכתב ונתן משמע שלא יהי' בין כתיבה לנתינה מעשה בגוף הגט כמו כתיבה שהוא בגוף הגט אבל הקנאה שאינו בגוף הגט לית לן בה ע"ש ולכאורה קשה לר"א דעידי מסירה כרתי וקאי וכתב רק על הכתיבה שזה הוא ספר כריתות ולא החתימה א"כ כשחתומים עליו עדים יהי' פסול דהא מחוסר חתימה בין כתיבה לנתינה דחתימה הוי מעשה בגוף הגט דהוא מעשה כתיבה כמ"ש הר"ן ז"ל ואף שהוא מעשה כתיבה עצמה ואינו מעשה אחרת מ"מ כיון דכתיב וכתב ספר כריתות ונתן וצריך שלא יהי' מחוסר בין כתיבת ס' כריתות לנתינה מעשה אחרת וכיון שהספר כריתות הוא רק הכתיבה לחוד ולא החתימה הוי מחוסר מעשה אחרת בין כתיבת ספר לנתינה דהיינו החתימה והוי פסול כנ"ל ולכאורה לא קשה כיון דכשר לר"א בלא חתימה א"כ לא הוי מחוסר כו' כיון דכשר בלא זה דדוקא גבי קציצה דמחובר פסול והוי בשעת כתיבה מחוסר כו' משא"כ דכשר בלא חתימה כשר אף אחר החתימה:

אך באמת ז"א למ"ש תוס' גבי קלף גדול אם חתך ממנו אחר הכתיבה דפסול כיון דעומד לחתוך אף שהי' כשר בלא החתיכה מ"מ כיון שנעשה עכשיו בענין שהי' מחוסר פסול

כיון שעומד לכך ע"ש. וא"כ כיון שכבר תקנו חכמים לחתום עדים משום תקון העולם והוי עומד לחתום וממילא כשחתמו ונעשה בענין שהי' מחוסר חתימה בין כתיבה לנתינה ממילא פסול מדאוריי' כנ"ל. אך יש לישב למ"ש הרשב"א ז"ל הטעם דחתימה שלא לשמה פסול משום מזויף מתוכו אף דלא שייך אתי למיסמך כמ"ש תוס' ותירץ הוא ז"ל משום דעכשיו שכבר תקנו חכמים שיחתום עדים מפני תקון העולם ממילא הוי זה בכלל תורף הגט היינו הכריתות דכיון שגם חתימתם צריכים להגט הוא ככל ספר כריתות ולכך בעינן לשמה ממילא ע"ש. ולפ"ז א"ש דעכשיו שתקנו שיחתום עדים לא הוי כלל מחוסר בין כתיבת ספר כריתות לנתינה כיון דגם חתימתם הוא בכלל הכתיבת ספר כריתות כנ"ל ולא הוי מחוסר כלל וכשר כנ"ל:

אך לכאורה קשה בחתומים פסולים לר"א או שלא לשמה דפסול מדרבנן משום מזויף מתוכו הא ראוי להיות פסול מדאורייתא כיון דפסול ואינו בכלל הכריתות שאין צורך לחתימתם א"כ ממילא הוי מחוסר מעשה ופסול מדאורייתא כנ"ל. אך ז"א דכיון דחתימתם פסולה ואין צורך לחתימתם א"כ ממילא לא הוי מחוסר כלל כיון שאינו עומד כלל בשעת כתיבה לחתום חתימה זו. וכמו בקלף קטן שאינו עומד לחתוך דכשר אף אם חתך ע"ש ולכך אינו פסול רק מדרבנן כנ"ל. ולפ"ז מיושב קושית הפ"י דניחוש שמא לא חתם לשמה ואינם מחזיקין שצריך לשמה משום מזויף מתוכו דהוא דרבנן ולמ"ש א"ש דאם אינו יודע שצריך החתימה לשמה וסברי דאין זה בכלל ספר כריתות כנ"ל א"כ ממילא פסול מדאורייתא משום מחוסר מעשה דכיון דשפיר עומד לחתום משום תיקון העולם משום דלמא מייתי עדים כמו בכל הגיטין דזה יודע כיון שציוה לחתום א"כ כיון שעומד לחתום וזה אינו סובר דהוא בכלל הכריתות א"כ פסול מדאורייתא מטעם מחוסר מעשה ובדאורייתא שפיר מחזיקין דהוי כתיבי ולא הי' חותם וע"כ דסברי ג"כ דהוי בכלל הספר כריתות וממילא חתם לשמה וליכא למיחש למזויף מתוכו כנ"ל וא"ש:

ובזה יש לישב גם קושיא הב' של הפ"י לשטת הרמב"ם דמדאורייתא עדות שבשטר הוי מפי כתבם רק מדרבנן והקשה ג"כ כיון דאין מחזיקין בדרבנן כו' ותירץ כיון שיודעין דמהני עדותן מדרבנן הוי עדות שקר מדאורייתא ע"ש. וכבר כתבנו דז"א כיון דלא הוי הגדה כו' וגם בגט קשה למ"ש הב"ש דהוא ג"כ רק דרבנן ע"ש. ולמ"ש מיושב דממ"נ אם סברי דהוי מפי כתב ולא מהני א"כ כיון שיודעין דמהני מדרבנן והוי עומד לחתום וממילא פסול מדאורייתא דהוי מחוסר כנ"ל אבל זה טעות באמת כיון דאמרינן שהוא שקר שלא צוה כלל לחתום והכותי מעיד שקר רק שאינו חושש להעיד שקר כיון שאינו

מגיד מדאורייתא דלא הוי הגדה רק מדרבנן ולא שייך מחוסר כנ"ל. רק הקושיא ראשונה מיושב כנ"ל:

ובאמת מה שתירץ הפ"י על קושיא הנ"ל דבדרבנן שפיר סמכינן על הכותי עדיין קשה למ"ש תוס' לקמן דאף לר"א דלא בעי חתימה מ"מ אם אומר חתמו צריך דוקא בר שליחות ושחתמו בתורת שליחות וקי"ל היכא דעשה שליח סתם לגרש והוא עשה גט פסול מדרבנן פסול מדאורייתא דהוי שינוי בשליחות א"כ חיישינן כיון שאמר חתמו ולא חתם לשמה ופסול מדרבנן משום מזויף מתוכו וממילא פסול מדאורייתא והוי שפיר חשש דאורייתא כנ"ל:

עוד יש לישב קושית פ"י הנ"ל למ"ש תוס' לקמן גבי נכרי אדעתא דנפשיה עביד וכתבו דאף דאינו עושה בפירוש שלא לשמה מ"מ הוי סתמא ובגט פסול סתמא משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת כדאמר בזבחים ע"ש והפ"י הקשה ע"ז דדוקא התם גבי כותב טופסי גיטין אמר שפיר דפסול בסתמא משום דסתמא לאו לגירושין כו' ואפילו זנתה כתבו תוספ' דאעפ"י כן לאו להתגרש בגט זה עומדת אבל הכא שהבעל מצוה לכתוב ולחתום א"כ שפיר עומדת להתגרש בגט זה ואף סתמא לשמה וכשר כמו בזבחים ע"ש. ותירצו דהתם בזבחים אף קודם שחיטה הי' עומדת להשחט לשם זבח ולכך ממילא כששחט סתמא אמרינן סתמא לשמה קיימא משא"כ בגט דצריך להיות נכתב זה הגט לשם גירושין שתתגרש בגט זה א"כ קודם הכתיבה לא היתה עומדת להתגרש בגט זה וכיון שעדיין לא הי' במה להתגרש אף שצוה לכתוב דכתיבת הגט אינו עדיין הגירושין ורק אחר הכתיבה שפיר עומדת להתגרש בגט זה א"כ בשעת הכתיבה עדיין לא הוי סתמא לשמה כיון דקודם הכתיבה אינ' עומדת עדיין להתגרש בגט זה רק עומדת לכתוב הגט ולכך לא מהני ע"ש:

אך לכאורה קשה בחתימה אי עידי חתימה כרתי דלא מהני ג"כ סתמא והכא שכבר נכתב לשם גירושין א"כ שפיר עומדת להתגרש בגט זה ומהני סתמא בחתימ'. אך ז"א דכיון דעידי חתימה כרתי ופסול בלא עידי חתימה א"כ עדיין לא הי' ראוי לגרש בלא עידי חתימה ולא היתה עדיין עומדת להתגרש בגט זה בלא החתימה וכנ"ל., ולפ"ז מיושב ממילא הכא דכיון דבאמת עידי מסירה כרתי וכשר בלא עידי חתימה כלל רק מחמת שחתם הכותי סתמא נימא דפסול דהוי מזויף מתוכו ולמ"ש ז"א דכיון דאם לא הי' עידי חתימה כלל הי' כשר א"כ כשחתם סתמא לא הוי כלל מזויף מתוכו דשפיר סתמא לשמה דשפיר בלא החתימה הי' עומד להתגרש בגט זה דרק מחמת החתימה נימא דגרע א"כ

לא גרע כלל דשפיר סתמא לשמה קאי כנ"ל. ולכך כשר בכותי כיון דלא גרע מנכרי דהוי סתמא וא"ש:

תוס' ד"ה רבא אמר לעולם תרי ולדידי' דאחזיק בהא כו' וכתבו המפ' דהוא דוחק לומר דפליגי בהא ולדידי' דאחזיק כו':

ונראה לישב קושית תוס' דהנה ב"ק ל"ח ע"ב אמרי' דשור של כותי שנגח של ישראל אף תם משלם נזק שלם לר"מ ורבנן פליגי רק שור של ישראל שנגח של כותי כ"ע סברי דפטור ומסיק התם דאף דר"מ סבר כותים גירי אמת מ"מ קנסו בממונם שלא יטמעו בהן וכתבו תוס' ד"ה הכי נמי דאף רבנן סברי דקנסינן להו שיהא הישראל פטור לשלם להם רק דסברי דהם אינן צריכין לשלם מטעם קנס ע"ש ופריך הש"ס אח"כ מאלו נערות שיש להם קנס הבא על הכותית ה"נ ניקנוס שלא ישלם לה קנס כיון דאמרינן דקנסו אותם בכל דבר שאינו ממון גמור רק גרם או קנס שיהא ישראל פטור מלשלם להם א"כ גם התם ניקנוס ומשני משום שלא יהא חוטא נשכר ע"ש:

ולכאורה קשה לפ"ז מאי פריך הכא מאי איריא גיטין אפילו שאר שטרות נמי הא שפיר י"ל דאחזיק בשניהם או כת"ק רק לשיטת הפוסקים דגם בעדות שבשטר בעינן עדות שאתה יכול להזימו. א"כ לכאורה בשאר שטרות ממילא פסול אף אי כתיבי ואחזיק דהוי עדות שאאי"ל שאינם בזוממי זוממין שאף אם יוזמו הזוממין שלהם לא יצטרכו לשלם להכותי כיון דקי"ל עדים זוממין קנסא א"כ כיון דקנסו בממונם של כותים שלא יטמעו בהם שלא יצטרכו לשלם להם יהיו פטורים הזוממין שלהם מלשלם להם א"כ ממילא הוי עדות שאאי"ל ולא מהני כלל עדותם אף עכשיו בשאר שטרות ולא מהני משא"כ בגיטין דההזמה הוא רק מלקות שפיר יהי' שייך הזמה ולכך בגיטין כשר משא"כ בשטרות כנ"ל. אך באמת ז"א דכמו (דמהני) [דמשני] התם גבי אלו נערות כו' הבא על הכותי' דלכך יש להם קנס אף דקנסו בממונ' מ"מ משום שלא יהא חוטא נשכר חייב ע"ש. וא"כ ממילא גם גבי עדים זוממין יהיו חייבים משום שלא יהי' חוטא נשכר כיון שעשו עבירה כמו התם:

אמנם קשה למאי דקי"ל בכל מקום היכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם רק בעדים זוממין אף דאיכא ג"כ מלקות מ"מ חייבים תשלומין ולא מלקות משום דבפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין ולכך פטורים ממילא ממלקות דמשום רשעה א' אתה מחייבו כו' אבל היכא דפטורים מתשלומין ממילא חייבים מלקות. והנה תוס' כתובות הקשו אהא דאמרינן דממון קל ממלקות א"כ בעדים זוממין ובנחבל איך אמרה תורה שישלמו ולא מלקות הא איתגורי איתגור דאם לא הי' ממון היו חייבים

החמור. ותירצו דחס רחמנא אממונא כו' ואף בקנס דאינו מפסיד ממון מ"מ חס רחמנא שיהנה הוא מחמת שרצו להזיקו ע"ש במפ'. וא"כ הכא כיון דבאמת הכותי קנסו שלא יקח התשלומין רק דלכך חייבים משום שלא יהא חוטא נשכר. א"כ אדרבה אם נימא דאינו משלם ודאי לא יהא החוטא נשכר דאם לא ישלמו יהיו חייבים החמור דהיינו מלקות דמה שמשלמים הוא רק משום דחס שיהנה המוזמין וא"כ כיון דעל המוזמין שפיר קנסו שלא יהנו ורק על הזוממין שלא יהיו נשכרים א"כ קשה שפיר קושית תוס' התם כנ"ל וא"כ ממילא אם יוזמו לא יצטרכו לשלם א"כ הוי עכשיו ממילא עדות שאאי"ל דאף דיתחייבו מלקות לא יהי' כאשר זמם וא"כ לכך לא מהני בשטרות משא"כ בגיטין כנ"ל:

אך באמת לא קשה כיון דאירי בכותי אחד והב' הוא ישראל א"כ ממילא יצטרכו לשלם להישראל דנגדו שייך שפיר חס רחמנא שיהנה דלא קנסו אותו וא"כ כיון שישלם עכ"פ חלק הישראל ממילא יפטרו ממלקות משום רשעה אחת כו' וא"כ ממילא יצטרכו לשלם גם להכותי משום שלא יהא חוטא נשכר כיון דאין עושין לו החמור דממלקות פטור מחמת שמשלם להישראל וממילא צריכים לשלם גם להכותי כנ"ל והוי שפיר יכול להזימן כנ"ל. ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' הנ"ל דלרבא דמוקי לר"ג דמכשיר בב' כותים בל"ז לא קשה כלל מאי אירי' גיטין כו' די"ל שפיר כנ"ל דבשטרות פסול דהוי עשאאי"ל כיון דשניהם כותים ולא יצטרכו המזימין לשלם כלל דשפיר יפטר אותם המלקות משא"כ בגיטין ואיכא לאוקמי שפיר אף בכתיבי ואחזיק כנ"ל דרק למאי דמכשיר באחד שפיר הוא קשה כנ"ל משא"כ בב' בל"ז א"ש. ואף דלכאורה ג"כ יתחייבו לשלם להתובע מ"מ הוי מלקות לזה כו' גם לשטת הנ"י הוי כאשר עשה. ואף דרבא סבר בסנהדרין גבי טריפה דלא בעינן בזוממי זוממין ע"ש מ"מ לר"ג א"ש כנ"ל:

לעיל תוס' ד"ה מצת כותי כו' ואור"ת דמיירי בעיסת ישראל כו' וא"ת דלמא לא שמרה כו' וכתב מהרש"א ז"ל דלכך לא הקשו אאיסור חמץ משום שתירצו דאיירי בעיסת ישראל וראה הישראל שלא הכסיפו פניו ותמוה עי' בס' פ"י דאמאי אוסר ר"א שזה דוחק לענין שימור. וי"ל למאי שהקשו מאי בכך שלא הכסיפו הא יש לחוש שחמצו בידים ויכול להיות באופן שלא הכסיפו ע"ש מפ'. אך עוד הקשה הפ"י הא לענין חמץ פשיטא שיכולין ליתן לו לאכול ע"ש רק דאעפ"כ יש לחוש לשיאור דרבנן דע"ז חשודין אף בעצמם היינו הכסיפו פניו. וממילא מיושב דשפיר נותנין לו לאכול א"כ ממילא אין חשש שחמצו בידים כיון שאוכל ואין לחוש רק על שיאור וזה ראה שלא הכסיפו פניו אבל ר"א שפיר

אוסר אף שראה דשמא חמצו בידים ואף שאוכל מ"מ גם לעצמם חשודים לר"א כנ"ל וא"ש:

ולכאורה קשה גם כן למאי דלא ידעי עדיין שהוא בעיסת ישראל למה הקשו משום פת כותי ולא הקשו משום חמץ דחשידי אלפני עור כיון שלא ראה הישראל לדברי מהרש"א הנ"ל. וי"ל דבאמת לכאורה אם לש בפסח בל"ז לא קשה דחשידי אלפני עור דהא אם נתחמץ עובר גם הוא אבל יראה ועל עצמם אינם חשודין וודאי לא נתחמץ. אך ז"א כיון דהפת של ישראל א"כ קי"ל שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ואינו עובר כלל. וממילא מיושב דלס"ד דאיירי בפת של הכותי בל"ז לא קשה דודאי לא נתחמץ דא"כ הוא עובר על בל יראה כיון שפת שלו כנ"ל. גם י"ל לר"א ב"י ולסברוה דריש חולין [ע"ש] ע"ז בעה"מ דסברי אתה אוכל של אחרים דיליף משאור דראיה ע"ש.א"כ מיושב קושית הפ"י דנותן לו לאכול דז"א כיון שהפת ישראל א"כ אתה אוכל של אחרים ואינו עובר כלל לעצמו ואף אם מקנה לו מ"מ לא ירצה לקנות ולכך צריך לתרץ בראה כנ"ל. וממילא מיושב קושיא הנ"ל דלס"ד דאיירי בפת שלו שפיר י"ל שנותן לו לאכול כנ"ל וא"ש:

דף י:

רש"י ד"ה תני [חוץ] כו' וה"ה דהוי מצי לשנויי בעידי מסירה ישראל כו' אע"ג דשני לעיל כו' ותמהו המפר' למה פשוט לי' לרש"י ז"ל דבשאר שטרות אינו פוסל מזויף מתוכו הא דלעיל משני שפיר בעידי מסירה ישראל למאי דמסיק הכא דינא דמלכותא דינא ולכך כשר אף שהוא מזויף, מתוכו אבל הכא לס"ד ממילא ליכא לשנויי כנ"ל דשפיר פסול משום מזויף מתוכו וכמ"ש תוס' ואיך הוכיח מדלעיל ע"ש:

ונראה לישב דהנה הרשב"א ז"ל והרמב"ן ז"ל כתבו דהא דדינא דמלכותא דינא אעפ"כ אינו קונה בשטר זה רק שנפקע השדה מן המוכר והוי הפקר וכשמחזיק בה הלוקח קונה אח"כ בחזקה זו כמו בהפקר אבל אין הקנין בשטר זה ע"ש. ולכאורה קשה למאי דקי"ל העודר בנכסי הגר וסבר שהן שלו לא קנה כיון שלא נתכוין לזכות בו בתורת הפקר שהי' סבר שמחזיק בשלו ולכך לא קנה ע"ש וא"כ הכא כיון שהלוקח קנה בשטר זה הנעשה בערכאות וא"כ אף דדינא דמלכותא כו' והוי הפקר מ"מ אינו קונה אח"כ בחזקה מטעם הפקר כיון שסובר שקנה כבר בשטר ומחזיק בשלו והוי כעודר כו' שאינו מתכוין לקנות כנ"ל ואמאי קנה. אך ז"א כיון דיודע דנעשה בערכאות ויודע גם זה שלא קנה רק דליהוי

הפקר א"כ ממילא מכוין אחר כך לקנות בחזקה מטעם הפקר כנ"ל כיון שידע שאינו שלו כנ"ל:

ולפ"ז מיושב מ"ש דנימא דבאמת מזויף מתוכו פסול רק לעיל כשר משום דינא דמלכותא כו' והנה רש"י ז"ל פירש כאן מזויף מתוכו שימסרנו בפני אותם העדים עצמם ופירשו דחיישינן שגם הבע"ד עצמו לא ידע שהם עכו"ם כנ"ל דדלמא אתי למיסמך אין שייך כאן שאינם חשודין לשקר ע"ש רק שלא ידע. וא"כ ממילא מיושב דאיך נימא דכשר משום דאף אם ימסרנו בפניהם יהי' כשר משום דינא דמלכותא. וז"א דאם לא ידע שהם עכו"ם לא מהני כלל דינא דמלכותא שהוא רק הפקר וכיון שסובר שהם ישראל ושפיר קנה בשטר א"כ ממילא הוי אח"כ עודר בנכסי הגר כו' שמחזיק אדעתא דשלו ואינו מתכוין לקנות בחזקה מטעם הפקר א"כ אם נימא דפסול כאן משום מזויף מתוכו ויש לחוש שלא ידע כנ"ל ממילא לא מהני כלל דינא דמלכותא ועדיין פסול והוכיח רש"י ז"ל שפיר מדמשני לעיל בעידי מסירה כנ"ל דאינו פסול כלל כאן מזויף מתוכו בשאר שטרות וכשר ממילא אף בלא דינא דמלכותא כו' והוי מצי שפיר לשנויי כו' ולא קשה מבכל מקום דפסול בשטרות מזויף בפסולים היינו משום דלמא אתי למיסמך עלייהו ובאמת הן פסולים משא"כ הכא דלענין לסמוך עליהם שפיר כשרים רק שלא ידע וכנ"ל. וגם ברש"י ז"ל פירשו שסובר בדינא דמלכותא דהוי הפקר כנ"ל וא"ש:

דף יא:

מתני' האומר תן גט זה כו' תוס' ירושלמי הגע עצמך עבדו של קציז כו' אשתו של מוכה שחין כו' אלא כהדא אילו המוכר עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור המגרש כו' של"מ שמא מגורשת ופי' תוס' ע"י אחר ע"ש. ואינו מובן כמ"ש הפ'. גם איך מפרש המשנה הא מפורש שזכין לאדם כו' ונראה למאי דקי"ל ריש פ' חרש דשוטה וקטנה שא"י כו' מה"ת אינ' מגורשת דבעינן שתהי' משלחה ואינה חוזרת כו' וכן נתנו כשהיא ישינה פליגי אי צריך לחזור וליתן ע"ש. א"כ לכאורה בזכי' דנהי דמהני שלא בפניו מ"מ עכ"פ כיון שאינה יודעת משלחה וחוזרת היא בשעת גירושין כיון שא"י כלל שנתגרשה. ואי זכיה מטעם שליחות י"ל כמו דסגי שהשליח יודע כיון שהוא כמותה ולכך אף שישינה בשעת קבלת השליח הגט ושלא בפני' מ"מ מהני. גם יודעת שעשתה שליח כנ"ל. ובזכיה אי משום שליחות י"ל ג"כ כיון שהוא כמותה מהני משום דעתו. ומה"ט בעי ש"ס מזכה גט במקום יבם כו'. אבל ירושלמי י"ל דסבר זכיה לאו מטעם שליחות כהרבה פ' רק דילפינן מקרא שבדבר שהוא זכות מהני שיזכה אחר בשבילו כנ"ל. שוב י"ל דלא מהני בגט אף שהוא

זכות דעכ"פ בלא דעתה הוא ומשלחה וחוזרת בשעת גירושין ולא מהני כמו קטנה כו' כנ"ל. ומדויק לשון הירושלמי שמא מגורשת מגרש בלא דעתה כו'. ולכך אף מוכה שחין דזכות הוא ג"כ לא מהני כנ"ל. משא"כ בשיחרור לא מצינו זה דלא הוקש לזה דאל"כ הוי תני לה בהדי הני דשוים גט ושיחרור כנ"ל. וע"כ דאף קטן ושוטה מהני שיחרור ולכך בזכות מהני כנ"ל. ועל עבדו של קצין אמר שפיר כיון שיכול להפקיע זכות זה בלא השחרור דיכול למכרו לעני כיון שרוצה להפקיע שוב השחרור זכות כדאמר בש"ס לקמן בתרומה אי בעי שקיל ד' זוזי מישראל כו' ולכך כולל הירושלמי ב' התירוצים אילו מוכר עבדו כו' דמהני ושוב לעולם השחרור זכות וזכיה מהני בשחרור אבל אשה אלו מגרש של"מ שמא מהני ושוב אף שהוא זכות לא מגרשה. ומפרש במשנה שזכין לאדם כו' רק על עבד טעם מחלוקת ר"מ ורבנן משום שזכין כו' ואין חבין כו' ולכך פליגי ר"מ ורבנן בעבד. אבל בגט לא מהני גם שהוא זכות כנ"ל:

עוד י"ל דקשה איך אמר אשתו של מוכה שחין זכות ובש"ס אמר פ' הגוזל יבמה כו' לפני מ"ש טב למיתב טן דו כו' ולכך י"ל דפריך רק למה בשחרור ודאי משוחרר ובגט ודאי לאו גט הא עבדו דקצין ספק עכ"פ שמא חוב כו' וכן אשתו של מוכה שחין עכ"פ ספק שמא זכות ויהי' ספק לקדושי אחר וליבום וכה"ג. וע"ז משני בעבד ודאי זכות דאף דעבדו דקצין יכול למכרו לעני כו' ובאשה משני דס' זכות דהא קי"ל פ"ב דב"מ יאוש שלא מדעת לא מהני ומדמי התם שליחות אף דאי הוי ידע הי עושהו שליח לא מהני ע"ש. וע"כ בזכות גלי רחמנא כיון דידוע בודאי דניחא לי' מהני. אבל בספק שוב אף אי באמת ניחא לי' וזכות מ"מ הוי שוב יאוש שלא מדעת.. ולכך אמר אלו מגרש בלא דעתה מהני. דחשוב בלא דעתה כיון דספק אי ניחא לה בשעת קבלת הגט כנ"ל אף דאולי ידעה אפשר שהי' ניחא לה כנ"ל. עוד י"ל דסבר כהרי"ף ז"ל דפשוט דלא מהני לגמרי עד דמטי לידי' רק לענין חזרה:

שם **במשנה** לפי שזכין כו' ואין חבין כו' לכאורה דהא בגט לכ"ע חוזר. וי"ל דזה טעם דהוי זכות דאף דיש צד חובה מ"מ בידו למחות כשיודע דע לו דקי"ל הגדילו יכולין למחות דאיגלאי שהי' חוב. ומה"ט הוי זכות גמור. ב' ברירות ואעפ"כ במידי דחוב יתר על הזכות לא מהני דיחשב זכות ע"י שיש לו ב' ברירות. דלא שייך אנן סהדי שהי' עושהו שליח דהא לא הי' עושהו דאז לא הי' יכול לבטל ומ"מ כשזכות יתירה שייך כנ"ל ואפשר דדייק מתני' שאמר לאיש א' תן גט כו' ושחרור כו'. דאף שאמר לשון אי על שניהם ולענין הגט הוי תן לא זכי מ"מ לגבי השחרור הוי זכי וזהו שמפרש לפי שזכין כו' ואין חבין כו' לכך מתפרש אמירתו תן לכל א' לפי ענייננו:

שם **גמרא** תופס לבע"ח כו' שחב לאחרים תמוה מאוד כמ"ש תוס'. ולע"ד דבשלמא בשאר דבריסגוף הענין זכות. משא"כ כאן מה שמותר בב"ח הוא רק כשיודע לו א"כ מה זכות בזה שישתחרר עכשיו בקבלת של זה שלא בפניו אדרבה יכול להיות שיעשה איסור שא"י שמשוחרר. אך בכל קנין אם לא יקנה עכשיו מי יאמר שיקנהו אח"כ אבל כאן כשאומר תן והוי שליחות גמור ואף אם לא יזכה בעבורו מעכשיו יהי' אז משוחרר כשיתנהו לו א"כ אין שום זכות להועיל מיד. רק שלא יוכל אדון לחזור בו דבתורת שליחות יוכל לחזור. וא"כ כיון שכל הזכות הוא בחזרת הרב א"כ שפיר הוי חב לאחרים ולא יועיל דלא אתרבי זכיה לחוב לאחר. ומיושב שפיר כנ"ל ומשני כאומר זכי היינו זכין שעכשיו דעתו לשחררו רוצה שיזכה שלא יוכל לחזור בו ושפיר לא מיקרי חב כנ"ל:

שם **תוס**' ד"ה. ש"מ התופס לבע"ח כו' תימא אפילו אי תופס לבע"ח קנה היינו שנעשה שליח אפי' בע"כ והוי כבע"ח עצמו אפי' בלא רצון הלוה אבל כאן אפילו אי הוי כעבד עצמו אינו יכול לכופו שלא יחזור כיון דתן לאו כזכי ורוצה שלא ישתחרר בקבלה זו כו' ע"ש. ונראה לישב דהנה קדושין פ' האומר נ"ט פליגי ר"י ור"ל חזרה תוך ל' סבר ר"י אתי דיבור ומבטל דיבור ור"ל סבר לא אתי דיבור כו' ואינה יכולה לחזור ופריך מהשולח גט לאשתו דיכול לבטלו והא נתינת גט ליד שליח כנתינת מעות ליד אשה כו' ומשני כל כמה דלא מטי לידה דיבור ודיבור הוא כו' משום דדוקא כשנתן לידה אף שאין הקדושין עד אחר ל' מ"מ הוי מעשה כיון שבא לידה ואינו יכול לחזור דלא אתי דיבור כו' משא"כ התם דהגט עדיין ביד השליח להולכה שהוא כבעל עצמו ולא יצאו כלל מרשותו עדיין הוי דיבור גרידא ולכך יוכל לבטל ע"ש:

וא"כ לפ"ז לר"ל מיושב קושית תוס' בפשיטות דהוכיח שפיר דתופס לבע"ח קנה במקום שחב כו' ונעשה שליח של הבע"ח אף בע"כ של זה וא"כ כל הטעם דיכול לחזור הכא וקשה ג"כ קושית הש"ס דהתם דאף אי תן לאו כזכי מ"מ איך יכול לחזור הא לא אתי דיבור כו' ונתינת הגט ליד השליח כו' וע"כ ג"כ כמו דמשני התם דכיון שלא הגיע לידה ועדיין הוא ברשותו כנ"ל וא"כ אי תופס לבע"ח קנה כו' וכיון שזכות הוא לעבד ונעשה שליח זה שלוחו של העבד לקבלה אף שאין הרב רוצה רק דנימא דאף שהגיע ליד העבד מ"מ הרב התנה שלא ישתחרר עכשיו כו' ולענין זה שפיר אינו יכול לחזור בו מקודם דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כנ"ל כיון שהגיע ליד העבד והוי כנתינת מעות דהתם רק שהתנה כמו התם אחר ל' וממילא אינו יכול לחזור בו דלא אתי דיבור כו' אבל אי נימא תופס לבע"ח לא קנה מחמת שכשאינו רוצה אינו נעשה כלל שליח של הזוכה א"כ ממילא הכא כיון דתן לאו כזכי ואין הרב רוצה אינו נעשה כלל שליח של העבד

רק להולכה והוי דיבור גרידא דכל כמה דלא מטי לידה דיבור הוא כו' ושפיר הוי יכול לחזור בו ומוכח שפיר מדאינו יכול לחזור בו דתופס לבע"ח קנה ולא אתי דיבור כו':

אך באמת הא קי"ל כר"י דאתי דיבור ומבטל דיבור אף בנתינת מעות דהתם ג"כ יכול לחזור אף דהוא קצת מעשה ע"ש א"כ עדיין קשה קושית תוס' הנ"ל דדוחק שהוכיח כר"ל דלא קי"ל כן. אמנם י"ל דהנה התם אמרינן דבמעשה גמור גם ר"י מודה דלא אתי דיבור ומבטל מעשה גבי כל הכלים יורדין כו' רק בלאחר ל' לא הוי עדיין גמר מעשה עד אחר ל' לכך יכול לחזור קודם ע"ש ובתוס'. והנה לכאורה כיון דמן הדין לא אתי דיבור ומבטל מעשה ונתינת מעות ליד אשה הוי מעשה ומן הדין אינו יכול לחזור רק משום דלא הוי גמר מעשה וקשה הא אי נימא דאינו יכול לחזור עוד ממילא הוי גמר מעשה ואמאי יכול לחזור דהא גם בדבר שהיא גמר מעשה אי נימא דיכול לחזור ג"כ לא הוי גמר מעשה וע"כ אמרינן דא"י לחזור וא"כ גם בלאחר ל' כיון שהוא מעשה נימא דא"י לחזור והוי גמר מעשה אך זה טעות דהתם אף אי נימא דא"י לחזור אעפ"כ כיון דלא נגמר עד אחר ל' ומקודם אינה מקודשת א"כ כיון שלא נגמר לכך יכול לחזור בו כנ"ל:

אך למ"ש הפ"י לעיל הטעם דאמרינן לס"ד תן לאו כזכי הוא משום דאמרינן מסתמא דעתו שלא יהי' משוחרר לאלתר כדי שיוכל לחזור בו עד שיבא לידו דאולי יחזור בו שלא לשחררו ולכך מסתמא רוצה שיהי' בידו עדיין לחזור ע"ש. א"כ אי נימא דאף אי כוונתו תן לאו כזכי ג"כ אינו יכול לחזור בו ממילא ודאי אמרינן דתן כזכי דלא שייך סברא הנ"ל דרוצה לאחר שיוכל לחזור כיון שגם בתן לא יוכל לחזור כנ"ל. וא"כ ממילא א"ש דאף לר"י דאתי דיבור כו' מ"מ הכא אינו יכול לחזור כמ"ש כיון דבאמת נתינת גט ליד שליח הוי מעשה כיון שהוא לקבלה שתופס לב"ח קנה כנ"ל וא"ל כנ"ל דלא הוי גמר מעשה ז"א דאי נימא דאינו יכול לחזור הוי שפיר גמר מעשה וממילא אמרינן דאינו יכול לחזור כנ"ל דכיון דהכא אי נימא דאינו יכול לחזור ממילא הוי תן כזכי והוי משוחרר מיד ונגמר המעשה כבר רק אי נימא דיכול לחזור לא הוי כזכי ולא נגמר כנ"ל. א"כ כיון דבאמת הוי מעשה ואינו יכול לחזור רק דנימא כיון שאף אי לא יוכל לחזור לא נגמר לכך יכול לחזור וז"א דהכא אי לא יכול לחזור הוי תן כזכי ונגמר הדבר מיד וממילא אינו יכול לחזור ונגמר הדבר כנ"ל אף לר"י וא"ש דאי תופס לבע"ח קנה אינו יכול לחזור בו כנ"ל. אך גם זה טעות דכל זה הוא עכשיו שאנו מסופקים אי הי' כונתו בתן כזכי או לא אמרינן שפיר דאי לא יוכל לחזור תן כזכי אבל אם נדע שהי' כונתו תן ולא זכי ודאי דיכול לחזור בו כיון דאף אי א"י לחזור אעפ"כ לא נגמר הדבר כיון שידוע שלא אמר זכי וממילא יכול לחזור כנ"ל דהוי דיבור וא"כ נימא גם עכשיו שודאי הי' כוונתו תן כדי

שיוכל לחזור בו כסברת הפ"י הנ"ל. שכיון שאמר תן באמת ולא זכי שפיר יכול לחזור בו דהוי דיבור גרידא כנ"ל וממילא יכול גם עכשיו לחזור בו כיון שאמר תן ולא נגמר כנ"ל וקשה עדיין כנ"ל:

אמנם י"ל למ"ש הפ"י דתן ב' לשונות משמע והוי ספק אי כזכי או לא ע"ש. וא"כ לכאורה אינו יכול לחזור מספק שמא כזכי ואינו יכול להוציא מן העבד. אך ז"א דמוקמינן ליה אחזקת מרא קמא ולא מיקרי מוחזק בעצמו היכא שהוא ספק אם יצא מרשותו כו'. אך לכאורה כיון שודאי יצא מרשותו אח"כ אף אי לאו כזכי יהי' משוחרר אח"כ רק בין קודם או אחר כך לענין זה לא מהני החזקת מרא קמא כמ"ש הפ' וכמו בהרי גרושה כו' ואינו יכול להוציא כו' וכיון שודאי יהי' משוחרר א"כ משוחרר מיד מספק. אך ז"א כיון שחוזר בו א"כ אי אמר תן לא יהי' משוחרר כלל אף אח"כ כיון שחוזר בו וממילא מוקמינן ליה אחזקת מרא קמא שלא יצא מרשותו כלל ומהני החזרה וגם אח"כ לא יצא מרשותו כנ"ל ולכך יכול לחזור בו אף שהוא ספק כנ"ל:

והנה הפ' כתבו דבכל מקום בספק ממון דהדין הוא המוציא מחבירו כו' לא הוי ספק גזל משום שהתור' זכתה לו להמוחזק שאף אי באמת הי' בהיפך והוא חייב מ"מ התורה נתנה לו במתנה היכא שע"פ הדין פטור מחמת ספק ע"ש בכה"ג ובתומים וקצה"ח בת"כ ע"ש. וא"כ הכא קודם שחוזר בו מיד שאמר תן והוי ס' אי כזכי כו' ממילא זכה העבד בעצמו ואף אי באמת הי'כונתו תן ולא זכי מ"מ כיון דהוי ספק זכה לו כנ"ל דליכא עדיין חזקת מרא קמא כיון שודאי יהי' משוחרר דעכשיו קיימינן דתופס לבע"ח קנה והוי כאלו הוא נתנו ליד העבד והוא ספק אי משוחרר מיד או שיחררו לאחר ל' דליכא חזקה הנ"ל כיון שודאי יהי' משוחרר כיון שלא חזר בו עדיין וממילא זכה העבד אף אי הי' כונתו תן כו' א"כ ממילא א"ש דאחר כך אינו יכול לחזור בו ואף דעכשיו איכא חזקת מ"ק דמהני חזרה שכונתו הי' תן ז"א דאף אי תן ג"כ אינו יכול לחזור דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כיון שאי נימא דאינו יכול לחזור כבר נגמר המעשה דליכא חזקת מרא קמא והוי תן כזכי וזכה בו כבר דכיון שקודם החזרה מיד שאמר תן כבר נגמר הדבר שזכה העבד כו' דהוי ספק ואף אי תן זכה כו' משום שמא זכי א"כ ממילא עכשיו שחוזר ליכא חזקת מ"ק שכוונתו תן דאף אי כיון תן לא אתי דיבור כו' דקודם החזרה כבר נגמר אף אי תן דשמא זכי כנ"ל רק על ידי החזרה וממילא אינו יכול לחזור דלא אתי דיבור כו' כיון שבלא החזרה נגמר אף אי תן כנ"ל משא"כ אי תופס לבע"ח לא קנה והוי דיבור דלא יצא מרשותו כלל כנ"ל וא"ש. ומשני דתן כזכי בודאי וא"ש:

עוד י"ל קושית תוס' הנ"ל דהנה הפ"י כתב דהוי ספק אי תן כזכי אי לא איך כיון בדעתו ע"ש. והנה הרשב"א ז"ל כתב לעיל גבי יצא עליו שם בן חורין דלכך משוחרר מיד אף דהאומדנא הוא שלא רצה לשחררו עד לאחר מיתה ואיך מהני לענין דאורייתא ותירץ דכיון שהוא יודע שלא יוכל להשתעבד בו עוד מדרבנן דיצא עליו שם כו' ממילא ודאי כוונתו ג"כ שישתחרר מיד דמה לו לאחר כיון שלא יוכל להשתעבד כו' ודאי משחררו וכונתו מיד ע"ש. א"כ ממילא הכא כיון דאמרינן דהוי ספק אי כזכי כו' ואינו יכול להשתעבד בו מספק כמ"ש המפ' לשטת הפ' דאף בכה"ג אינו יכול להוציא כמ"ש תוס' לעיל גבי עצמך כו' ע"ש וא"כ ממילא י"ל ג"כ דהוי ודאי כזכי ושיחררו מיד כיון שלא ישתעבד בו מספק כנ"ל וגם בלא זה מ"מ אינו יכול לחזור בו מספק דשמא כזכי ומשוחרר מיד כנ"ל:

אמנם י"ל למ"ש המרדכי הובא ב"ש ס' ל' ס"ק ט' דהא דקי"ל בס' קרוב לו או לה הוי ספק קדושין או גירושין היינו דוקא בב' כתי עדים מכחישים דכת א' יודעת דבר ברור שהוא מקודשת כו' אבל בכת א' והם עצמם מסופקים אי קרוב לו כו' לא הוי אף ספק כלל דהוי מקדש בלא עדים כיון שאינם יודעין דבר ברור ע"ש והקשו המפ' א"כ איך משכחת לה כל ספק קדושין בש"ס דאיירי ג"כ שאין העדים יודעין כו' כמו שמא שוה פרוטה כו' ותירצו דדוקא גבי ס' קרוב לו כו' שהוא ספק אם נעשה כלל מעשה קדושין ואם הי' כלל נתינה לידה דשמא קרוב לו ולא הי' כלל נתינה שלא בא לידה כלל אבל בכל ס' קדושין שהנתינה והמעשה ודאי רק שהספק הוא מן הצד אי מהני הקדושין זה לא מיקרי בלא עדים ע"ש. וא"כ לכאורה הכא אי אמרינן דתופס לבע"ח לא קנה כו' ואינו נעשה שליח רק כשהוא רוצה ואל"ה לא נעש' כלל שליח כנ"ל וא"כ אי נימא דהוי ספק אי תן כזכי אי לא כנ"ל ואם לא הי' כונתו זכי אינו נעשה כלל שליח לקבלה של העבד ואינו כמותו וממילא נתינה זו שנתנו ליד השליח הוי ספק אי בא כלל לידו של העבד דאם לאו כזכי לא הוי שלוחו והוא כאחר ולא בא ליד העבד וא"כ כיון שכתב רש"י ז"ל לעיל דף ז' דבכל מילי דאוריי' גמרינן לה לה מאשה דפסול בעבד כמו באשה ע"ש וא"כ ממילא משחרר בלא עדים פסול כמו מגרש בלא עדים כנ"ל וא"כ אי הוי הכא ס' אי כזכי כנ"ל. ממילא לא הוי ספק כלל דהוי משוחרר בלא עדים כיון שהוא ספק אם בא כלל לידו והי' נתינה דשמא תן לאו כזכי ואינו שלוחו ובא ליד אחר כנ"ל כמו בקרוב לו כדברי המרדכי הנ"ל. וגם קי"ל באמת לרוב הפ' דשליחות קבלה בעי עדים ע"ש. וא"כ ממילא מיושב הנ"ל דאף לסברת הרשב"א הנ"ל דודאי כונתו שישתחרר מיד כיון שיודע שיהי' משוחרר מספק ולמ"ש ז"א כיון דאם הוי ספק לא יהי' משוחרר כלל

דהוי משוחרר בלא עדים כנ"ל כיון שהוא ס' אי תן כזכי כנ"ל וא"כ שפיר הוי ס' דיכול להיות לאו כזכי ואף שיודע שיהי' ס' לא יהי' משוחרר כלל וממילא גם עכשיו הוי ס' ולא הוי שיחרור כלל דהוא בלא עדים כנ"ל ולכך בנתינ' זו שקבל השליח לא נשתחרר אף אי זכי כיון שהוא ס' כנ"ל ולכך יכול לחזור כו':

ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דהוכיח שפיר דתופס לבע"ח קנה ושפיר נעשה שליח של העבד אף שאינו רוצה ואף אי תן לאו כזכי כנ"ל רק דנימא נהי דהוא כעבד עצמו ג"כ אינו יכול לכופו כיון דלאו כזכי ולמ"ש א"ש כיון דאף אי לאו כזכי הוי שלוחו של העבד וכמותו א"כ ממילא הנתינה לידו הוא ודאי דאף אי לא כזכי בא ליד העבד וא"כ אי הוי ס' כנ"ל אי כזכי שפיר הוי משוחרר ולא הוי משוחרר בלא עדים כנ"ל כיון שהנתינה הוא ודאי כנ"ל אף אי לאו כזכי רק שהספק הוא מן הצד אף שבא לידו שמא התנה שלא יהי' משוחרר עכשיו ולענין זה לא מיקרי בלא עדים כנ"ל ומשוחרר מספק וממילא משוחרר בודאי כסברת הרשב"א הנ"ל דודאי כונתו זכי כיון שיודע שיהי' ס' כנ"ל ואמר שפיר ש"מ התופס לבע"ח כו' למאי דס"ד עכשיו דהוא ס' אי כזכי א"כ ע"כ דקנה דאל"ה הוי משוחרר בלא עדים כנ"ל וע"כ דקנה ומשוחרר כנ"ל ומשני תן כזכי בודאי ולא ס' וממילא אף אי תופס לבע"ח לא קנה מהני כנ"ל וא"ש:

תוס' בא"ד ואור"י דחשיב קצת חוב משום דעביד לי' נייח נפשיה משחררו כו'. ותמה בס' פ"י דא"כ למה תני במתניתין דלכך באשה יכול לחזור שהוא חוב הא אף אי הוי זכות הא בגט אשה לא שייך לומר שמגרשה בשביל דעבדה ליה נייח נפשיה וממילא לא מהני דתן לאו כזכי כקושית תוס' הנ"ל. וגם למסקנא קשה שכתבו תוס' דלכך תן כזכי בשיחרור משום עביד ליה נייח וקשה ג"כ למ"ל באשה דהוא חוב כנ"ל. עוד הקשו המפרשי' למה אמר בש"ס ש"מ מדרבנן התופס לבע"ח קנה למה הוכיח דוקא מרבנן הא גם מר"מ מוכח דר"מ פליג משום שהוא חוב שאם הי' עבד כהן כו' הא אם הי' זכות ג"כ מודה ר"מ דלא הי' יכול לחזור בו א"כ מוכח גם כן דתופס לבע"ח קנה כנ"ל:

ונראה לישב דהנה הר"ן ז"ל תירץ קושית תוספ' דהוכיח שפיר דתופס לבע"ח כו' דאף דתן לאו כזכי ועשה אותו שליח להולכה מ"מ אם האשה עושה אח"כ שליח לקבלה לקבל מהשליח זה מהני דזה הוי כאלו נתנו לידה דהיא כמותה ממש א"כ אף שאמר לו תן מ"מ גם אח"כ הוא זכות להעבד ונעשה שליח לקבלה בכל עת שרוצה וא"כ מיד אח"כ שעשה אותו שליח להולכה נעשה אח"כ שליח לקבלה של העבד ומקבלו בעצמו וזוכה בשביל העבד והוי כמקבלו משליח להולכה וזוכה בו ע"ש היטב והוא תירוץ נכון דלא כס' פ"י ע"ש. אמנם למאי דקי"ל דבעינן חזרה שליחות אצל הבעל ואל"ה לא מהני

ועיקר הטעם דלא הוי נתינה כמו טלי גיטך מעל גבי קרקע וגם בשיחרור לא מהני דכל פסולי דאורייתא גמרינן לה לה מאשה כמו שפירש רש"י ז"ל לעיל. וא"כ ממילא לא מהני וגם למאי דסבר ר"ה כרב דאין האשהעושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה משום בזיון כו' או שאר טעמי וא"כ ממילא ג"כ לא מהני שנעשה שליח לקבלה לקבל גט מיד שליח הרב ואינו מקבלו בעצמו כמו התם דזכיה מטעם שליחות כנ"ל והכא י"ל דכ"ע מודו ע"ש. וא"כ מקשו תוס' שפיר דלא שייך תירוץ הר"ן ז"ל כיון שנעשה שליח להולכה ממילא לא מהני אח"כ להעשות שליח לקבלה לזכות בשביל העבד כנ"ל ומקשו שפיר. אך לשטת הראשונים דזכיה הוא מטעם יד ולא מטעם שליחות א"כ י"ל שפיר כתירוץ הר"ן ז"ל דלא שייך אין האשה עושה שליח כו' כיון שהוא כידו של העבד ולא שייך ג"כ בזיון כיון שהוא כמ"ש הב"ש אה"ע ע"ש וגם לא שייך חזרה שליחו' כו' כיון דהוי כגט בא מרשותו לרשותה כיון שאינו מטעם שליחות כמו גבי ותיזל ותיחוד ותפתח כו' ע"ש. א"כ לא קשה קושית תוס' די"ל שפיר דהוכיח תופס לבע"ח והוא מטעם יד כנ"ל ואף דהתוס' סברי מטעם שליחות מ"מ י"ל לס"ד כן וא"ש כנ"ל:

אמנם י"ל דהנה יש להקשות על הפ' דזכיה משום יד איתרבאי ע"ש דהנה לקמן דף כ' ע"א אמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצירו וכתב לה שטר מתנה עלי' קנאתו ומתגרשת בו כו' ופליג אביי מכדי חצר מהיכא איתרבאי מידה מה ידה בין מדעתה בין בע"כ אף חצירה דוקא היכא דגם בע"כ הי' מהני אבל הכא דאם אינה רוצה לא מהני גם אם היא רוצה לא מהני דלא הוי דומי' דידה ופריך הא שליחות לקבלה דג"כ רק מדעתה איתא ולא בע"כ ומשני אטו מידה איתרבאי שליחות מושלח איתרבי ומהני אף דליתא בע"כ ע"ש. וכתבו המפר' וברשב"א ז"ל דגם רבא דפליג דמהני בנתנו בחצירו הוא משום דסבר כיון דגם חצירה אשכחין פעמים בע"כ בחצר דידה לכך מהני אף היכא דלא מהני בע"כ כקושית תוס' ד"ה ואבע"א שליחו' לקבל' כו' ע"ש אבל בדבר דאיתרבאי מידה צריך להיות דומיא דידה דיהי' מהני אף בע"כ ואל"ה לא מהני אף מדעתה ע"ש. והנה לפ"ז קשה להפוסקים הנ"ל דזכיה אינו מטעם שליחות רק מטעם יד כנ"ל הא קי"ל בכל דבר שהוא זכות אם המקבל אינו רוצה לא מהני דקי"ל הגדילו יכולין למחות ע"ש. וא"כ במתניתין הכא דאינו יכול לחזור בעבד משום שזכות הוא לו ומשוחרר מיד בקבלת השליח שזכין לאדם כו' וכן באשה אם הי' זכות היתה מגורשת מיד ולהנ"ל א"כ כיון שאם אינה רוצית לא מהני דכיון דזכיה מטעם יד איתרבאי בעינן דומיא דידה דיהי' בין מדעתה בין בע"כ וכיון שאם לא תרצה לא הוי זכות כלל ולא יהי' ידה כלל וממילא גם עכשיו שרוצית והוא ידה ג"כ לא מהני שאינו בע"כ ואינו דומיא דיד דגם שם בחצר אם

לא תרצה לא יהי' כלל חצירה ולא יהי' ידה כלל גם עכשיו שרוצית והוי ידה ג"כ לא מהני וגם הכא אם לא תרצ' לא יהי' זכות ולא יהי' ידה גם עכשיו לא מהני כנ"ל דלא הוי דומיא דידה וכיון דאיתרבאי מטעם יד לא מושלח בעינן דומיא דידה כנ"ל וגם לרבא דפליג התם הוא משום דחצירה אשכחן פעמי' בע"כ בחצר שלה כנ"ל אבל הכא בזכיה דלא אשכחן לעולם בע"כ דאם הוא בע"כ אינו זכיה כלל א"כ לרבא לא מהני כלל כנ"ל וגם בעבד קשה דג"כ ילפינן בפסולי דאורייתא לה לה מאשה כמ"ש רש"י ז"ל ובעינן ג"כ ונתן בידו דומיא דידו שיהי' בין מדעתו ובין בע"כ וכיון דזכי' בע"כ ליתא לא מהני גם מדעתו כנ"ל. ואמאי אינו יכול לחזור במתניתין הא אף אי זכות הוא ג"כ לא נשתחרר כיון שהוא מטעם יד כנ"ל:

אך נראה לישב דהנה טעם הפוסקים דזכיה מטעם יד ולא מהני מטעם שליחות כמ"ש רש"י ז"ל דאנן סהדי אלו הי' ידע הי' עוש' אותו שליח ע"ש הוא משום כיון דקי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ואמר התם גבי כלך אצל יפות אף דודאי אלו הוי ידע הי' עושה אותו שליח מ"מ עכשיו שלא ידע הוי יאוש שלא מדעת ולא מהני השליחות דבעידנא דתרם לא הוי ידע ע"ש וא"כ ממילא גם בזכיה לא מהני מטעם שליחות דאף דאלו הוי ידע הי' עושה אותו שליח מ"מ עכשיו דלא ידע לא הוי שליח דהוי יאוש שלא מדעת כנ"ל אף דודאי ניחא ליה ולכך לשיטתם הנ"ל לא מהני זכיה מטעם שליחות רק מטעם יד דהוי כידו בדבר שהוא זכות. ואחר כך מצאתי בס' קצות החושן שכתב ג"כ בח"מ סי' ק"ה ס"ק א' שכן טעם הפוס' זכיה מטעם יד משום דלא מחמת שליחות דהוי יאוש שלא מדעת ע"ש:

והנה נראה להפוסקים הנ"ל דזכיה מטעם יד ומהני בכל דבר שהוא זכות ועושה האחר בשבילו הוי כידו וכעושה בעצמו ויכול האחר לעשות בשבילו כל מעש' שהוא זכות כהוא עצמו כנ"ל. וא"כ כיון דקי"ל שליח עושה שליח ואף בשליח לקבלה פסקו דשליח עושה שליח ע"ש. וא"כ נראה דבדבר שהוא זכות כגון לקנות מתנה יכול אדם אחר לעשות ג"כ לאדם אחר שליח לזכות בשביל הזוכה היינו המקבל מתנה ונעשה האיש הזוכה שליח של המקבל מתנה ממש וזכיה זו שפיר מהני מטעם שליחות אף להפ' הנ"ל דלא מהני משום דכיון דלא עשאו שליח לא מהני כנ"ל מ"מ כמו דזכיית החפץ עצמו הוא זכות כמו כן ג"כ מה שעושה אותו שליח גם זה עצמו הוא זכות דזה הוא זכות לעשות שליח לזכות בשבילו וא"כ זה האחר הוא בדבר זה כידו כיון דזכיה מטעם יד ועשיית השליח שהוא זכות יכול זה האחר לעשות לאחר שליח מטעם יד שהוא כאלו המקבל עצמו עשאו שליח כיון שזה העושה שליח הוא כידו במעשה זה היינו עשיית

השליח שהוא זכות ג"כ והוא מטעם יד וממילא נעשה זה שליח ממש של המקבל ומה שזוכה אח"כ זה האחר זה מהני שפיר מטעם שליחות ג"כ אף להפוסקים הנ"ל. וא"כ כמו שאחר יכול לעשות לאחר שליח מטעם יד כמו כן ג"כ זה הזוכה עצמו יכול לעשות לעצמו שליח לזכות דזה מהני מטעם יד דלענין זה לעשות לעצמו שליח הוא כידו של המקבל כיון שהוא זכות וזכות מטעם יד והוי כאלו המקבל עצמו עושה אותו שליח לזכות בפירוש ושפיר יכול לזכות אח"כ מטעם שליחות כיון שעשה את עצמו שליח מטעם יד וכמ"ש הר"ן ז"ל כאן דלענין זה אין חילוק בין אחר עשאו שליח או הוא עצמו ע"ש א"כ גם בכה"ג מהני ויכול שפיר לעשות לעצמו שליח מטעם יד ומהני אח"כ קבלתו מטעם שליח שפיר כנ"ל. וא"כ לכאורה אמאי סוברים הפוס' הנ"ל דהוא מטעם יד הא מהני ג"כ מטעם שליחות כנ"ל. אך ז"א דאי לא הוי אמרינן דמהני זכיה מטעם יד ממילא לא הי' מהני. כלל מטעם שליחות כנ"ל דהוי יאוש שלא מדעת כנ"ל דגם לענין זה לעשות לעצמו שליח ג"כ אינו שליח דהוי ג"כ יאוש ש"מ כנ"ל כיון דנימא דלא מהני מטעם יד ולכך סברי דע"כ דמהני זכיה מטעם יד אבל באמת עכשיו דמהני שפיר מטעם יד ממילא מהני שפיר גם מטעם שליחו כנ"ל כיון דעושה עצמו שליח מטעם יד הוי אח"כ שליח כנ"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר קושיא הנ"ל דמהני הכא באשה ועבד זכיה מטעם יד וא"ל כנ"ל דלא הוי דומי' דידה כיון דלא מהני. בע"כ ז"א כיון דשליחות לקבלה דאיתרבאי מושלח לא בעינן שיהי' בין בע"כ בין מדעתה רק מדעתה לחוד ג"כ מהני ובכל מקום מהני זכי' מטעם יד אף שאינו בע"כ רק נתינה זו באשה ועבד צריך להיות שיהי' בין בע"כ כו' כנ"ל וא"כ כיון דהוא זכות ומהנימטעם יד א"כ שפיר יכול לעשות לעצמו שליח לזכות מטעם יד כיון שבאמת הוא זכות ולענין זה שפיר מהני מטעם יד דזה אינו עדיין הנתינה ואינו צריך להיות בין בע"כ כו' א"כ כיון שעושה אותו שליח לעצמו מהני אחר כך קבלתו מטעם שליח וג"כ אינו צריך להיות בין בע"כ דאיתרבאי מושלח כמו שליחות לקבלה כנ"ל דאינו צריך להיות דומיא דידה ולכך מהני שפיר במתניתין מטעם זכיה באשה ועבד כנ"ל. ולפ"ז מקשו תוס' שפיר הא אמר בפירוש תן ומאי מהני אף אי תופס לבע"ח קנה וא"ל כתירוץ הר"ן ז"ל דאח"כ זוכה מעצמו כנ"ל ז"א כנ"ל דלא חזרה שליחות וגם אין האשה עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה כו' דא"ל כנ"ל כיון דמטעם יד אתרבאי מהני כנ"ל ז"א למ"ש דבאמת מטעם יד לא מהני כנ"ל כיון דלא הוי דומיא דידה שאינו בין בע"כ בין מדעתה כנ"ל רק כמ"ש דכיון דמהני מטעם יד מהני קבלה זו מטעם שליחות כנ"ל א"כ כיון דע"כ קבלה זו לא מהני רק מטעם שליח אף אי זכיה מטעם יד כנ"ל א"כ

ממילא לא מהני לזכות אח"כ מעצמו שהוא שליח להולכה דאין האשה ועבד עושה שליח לקבל גט מיד שליח כיון דאף אי משום יד לא מהני קבלה זו רק מטעם שליחות וממילא לא מהני לזכות אח"כ רק מיד וכיון שאמר תן לא מהני כנ"ל ומקשו תוס' שפיר כנ"ל דבשעת נתינה אמר תן והקפיד כנ"ל:

אמנם י"ל דהנה קי"ל עידיו בחתומיו זכין לו בכל מילי שהוא זכות ובעבד דזכות הוא לו השחרור כו' משוחרר ג"כ משעת החתימה רק דצריך להיות מטי לידיה אחר כך וכשמטי לידיה משוחרר למפרע משעת החתימה ע"ש ב"מ פ"ק דהא דצריך מטי לידיה הוי כמו קיום התנאי כמו שנותנו לו מיד רק על תנאי שיהי' מטי לידיה ולכך מהני למפרע ע"ש ובמפ'. והנה לפ"ז לכאורה בל"ז לא קשה קושיא הנ"ל איך מהני הכא זכיה מטעם יד הא לא הוי דומיא דידו דליכא בע"כ כנ"ל. דהנה באמת כיון דזכין לאדם שלא בפניו ומהני זכיה מטעם יד דהוי כידו רק אף דהוי כידו לא מהני לענין גירושין נתינה כזו משום דכתיב ונתן בידה בעינן שיהי' נתינה דומיא דידה אבל לענין כל הדברים הוי שפיר נתינה כיון דבאמת הוא מדעתה וזכין לאדם שלא בפניו דהוי כידו באמת והוי שפיר נתינה או שם גבי חצירה וכתב לה שטר מתנה כו' דהוי ג"כ כידה כיון שרוצה באמת והוי שפיר נתינה רק לענין גירושין אינה יכולה להתגרש בנתינה כזו כנ"ל. וא"כ כיון דבאמת עידיו בחתומיו זכין לו כו' רק דצריך מטי לידיה וא"כ הכא בשיחרור כיון דזכה לו עכשיו ולענין מטי לידיה הוי שפיר מטי לידיה מה שזוכה דזכיה כיד כיון שרוצה באמת השיחרור רק שאינו משוחרר בנתינה זו וא"כ כיון דהוי נתינה לענין מטי לידיה אינו צריך כלל להשתחרר בנתינה זו דמשוחרר למפרע משום עידיו בחתומיו זכין לו כיון דהוי מטי לידיה עכשיו דלענין מטי לידיה הוי שפיר נתינה כיון שרוצה העבד והוא כידו והוי מטי לידיה ומשוחרר שפיר מטעם עידיו כו' ולכך מהני זכי' מטעם יד:

אך באמת זה טעות דעידיו בחתומיו הוא ג"כ שהעדי' זוכין בשבילו ומשוחרר בזה ואי זכיה מטעם יד הוא ג"כ שזוכין בשבילו מטעם יד וא"כ לא מהני כלל עידיו בחתומיו זכין לו ג"כ שישתחרר בזה כיון דלא הוי דומיא דידה דגם זה ליתא בע"כ שאין זכיה בע"כ כנ' וממילא אינו משוחרר בזה ג"כ אף דעידיו בחתומיו זכין לו שגם זכיה שלהם לא מהני מטעם יד להשתחרר בזה דלית' בע"כ א"כ גם עכשיו ממיל' לא מהני הזכי' להשתחרר מטעם יד שזוכה בשבילו דג"כ לא הוי דומיא דידה דליתא בע"כ ואינו משוחרר כלל וקשה שפיר קושיא הנ"ל:

אמנם למ"ש דבאמת כיון שיכולין לזכות מטעם יד שפיר יכולין לזכות ממילא מטעם שליחות שעושה עצמו שליח כנ"ל רק משום דכיון שהוא מטעם שליחות אין האשה

עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה כו' וא"כ עכשיו י"ל שפיר דזוכה עכשיו מטעם יד וא"ל דליתא בע"כ כנ"ל דז"א כיון דהוא מדעתה עכשיו והוי נתינה ומטי לידה שפיר משוחרר למפרע מטעם עידיו זכין לו ואי"ל דאינם יכולין לזכות מטעם יד כנ"ל דז"א דעכשיו י"ל שפיר דהעידי חתימ' יכולין לזכות שפיר מטעם שליחות דכיון דזכי' מטעם יד עושים לעצמם שלוחים מטעם יד דעשיית השליח שפיר יכול להיות מטעם יד וממילא יכולין לזכות מטעם שליחות ושפיר יכול להשתחרר מחמת עידיו בחתומיו זכין לו דבשעת החתימה שלא אמר תן ולא הי' שייך אין האשה עושה שליח לקבל מיד שליח כו' כיון שנעשים מיד שלוחים שעושים לעצמם כנ"ל וכיון דמהני מטעם יד הי' מהני ממילא מטעם שליחות וממילא עכשיו מהני שפיר מטעם יד כיון דהוי נתינה ומטי לידיה אינו צריך להשתחרר בנתינה זו רק למפרע מטעם עבז"ל דאז הי' מהני שפיר מטעם שליחו' כנ"ל וממילא כיון דמהני עכשיו מטעם יד לא שייך ג"כ אין האשה ועבד עושה שליח לקבל כו' כיון דמהני שפיר מטעם יד למפרע מטעם עידיו בחתומיו זכין לו כנ"ל ושייך שפיר תירוץ הר"ן ז"ל דאף אי תן לאו כזכי מ"מ אח"כ מהני הזכיה מטעם יד כנ"ל לזכות מידו עצמו היינו מיד שליח כנ"ל ולא קשה קושית תוס' לכאורה כנ"ל:

אמנם י"ל דהנה לכאורה קשה למ"ש תוס' ב"מ דף כ' דהא דעידיו בחתומיו זכין לו הוא רק מדרבנן דהוא רק תקנת חכמים ולא מהני רק לענין השיעבוד ולחומרא אבל לא לענין להתירו בבת חורין אי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה. והנה לקמן אמרינן הטעם דזכות הוא לעבד כו' הוא משום שאף שנאסר בשפחה מ"מ אדרבה הרי הוא מתירו בבת חורין ע"ש. וא"כ קשה אמאי אמרינן בעבד דאי זכות הוא לו כו' עידיו בחתומיו זכין לו הא כל הזכות הוא שמותר בבת חורין וכיון דלענין זה לא מהני עבז"ל שהוא דרבנן ובשפחה אסור שפיר מדרבנן וא"כ ממילא לא הוי זכות כלל זכיה זו שהעדים זוכין בשבילו כיון שאסור עדיין בבת חורין ובשפחה כנ"ל ואיך אמרינן עידיו בחתומיו זכין לו כנ"ל:

אך י"ל דהתם אמרינן שפיר לענין מוקדם דכיון דאי לא נמסר ביום הכתיבה א"כ אי לא נימא עבז"ל פסול לגמרי מטעם מוקדם ואף אח"כ שבא לידו ג"כ אינו משוחרר כלל ואי אמרינן עבז"ל שפיר אח"כ כשבא לידו כשר לגמרי מדאורייתא דאח"כ הוי שפיר שיחרור מדאורייתא כשנותן לו ומותר בב"ח א"כ ממילא הוי שפיר זכות עכשיו מה שהעדים זוכין בשבילו שיה' אח"כ כשר מדאורייתא ויהי' מותר בב"ח כשיבא לידו כנ"ל והוי שפיר זכות ולכך עידיו בחתומיו זכין לו. וא"כ לפ"ז הכא דגם עכשיו דמטי לידו היינו ליד הזוכה ג"כ לא מהני לענין השיחרור כיון דליתא בע"כ ואינו יכול להשתחרר

בנתינה זו רק דהוי מטי לידו ומשוחרר ממילא מטעם עבז"ל כנ"ל. ולמ"ש ז"א דכיון דגם אחר שבא לידו לא הוי נתינה להשתחרר ואינו משוחרר מדאורייתא וגם עכשיו הוא משוחרר רק מדרבנן מטעם עבז"ל וממילא לא שייך כלל עדיו בז"ל דלא הוי זכות כלל כנ"ל דאסור בב"ח כיון שהוא רק דרבנן כיון שגם אחר שבא לידו הוא רק דרבנן משום עבז"ל כנ"ל ואף שבא לידו ממש כבר חזר בו וגם כבר נעקר שליחות להולכה כיון שזוכה מעצמוואינו משוחרר כלל רק מדרבנן וא"כ גם מדרבנן אינו משוחרר שאינו זכות כלל כנ"ל ולא שייך עבז"ל כנ"ל ומקשו תוס' שפיר כיון דתן לאו כזכי כו' דלא שייך תירוץ הר"ן ז"ל כיון שלא מהני מטעם יד כנ"ל ולכך הוצרכו לתרץ משום עביד ליה נייח נפשיה: **ולפ**"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל לתרץ התוס' למה לי' באשה הטעם משום דהוא חוב הא אף אי הוי זכות מ"מ הא לא שייך עביד לי' נייח כו'. ולמ"ש מיושב דכל הטעם דס"ד דהוי זכות באשה הוא משום המעשה ידי' שאם ירצה שלא לזונה כו' וא"כ באשה אי הוי זכות הי' שפיר מהני בלא נייח כו' כתירוץ הר"ן ז"ל שהשליח זוכה אח"כ ושפיר משום יד כנ"ל ומטעם עבז"ל דכיון דכל הזכות הוא לענין ממון ולענין ממון מהני שפיר עבז"ל אף שהוא מדרבנן כמ"ש תוס' שם והוי שפיר זכות ושייך עבז"ל וממילא מהני מטעם יד דהוי מטי לידי' ועבז"ל כנ"ל משא"כ בעבד דהזכות הוא משום ב"ח הוצרכו שפיר משום עביד לי' נייח כו' וא"ש. ומיושב גם קושיא השני' אמאי לא הוכיח גם מר"מ דאמר דוקא משום חוב אבל אי הוי זכות הי' מהני ומוכח ג"כ תופס לבע"ח כו'. ולמ"ש א"ש דהנה בפשיטות י"ל דלא תירצו תוס' כתירוץ הר"ן ז"ל הוא משום דלדבריו קשה דלא מוכח עדיין דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה דכל הטעם דחב לאחרים הוא משום שחוזר בו כו' כמ"ש פירש"י ז"ל וא"כ לדברי הר"ן ז"ל כבר זכה בו אחר שאמר תן קודם שחזר בו ואז לא הי' חב לאחרים כלל ולא מוכח כנ"ל. אך קשה באמת איך מוכח הא י"ל כסברת הר"ן ז"ל וע"כ כנ"ל דאין העבד עושה שליח לקבל מיד שליח כנ"ל ומטעם יד לא מהני כנ"ל ואף דעבז"ל מ"מ לא הוי זכות כלל כיון שהוא דרבנן כנ"ל והנה המהרש"א ז"ל כתב בב"מ שם דלר"מ דעידי חתימה כרתי אמרינן מדאורייתא עידיו בחתומיו זכין לו ע"ש. וא"כ מר"מ לא מוכח כלל דמהני במקום שחב לאחרים די"ל שפיר כתירוץ הר"ן ז"ל ולא הוי כלל חב לאחרים דשפיר יכול לזכות מטעם יד והוי עבז"ל והוי שפיר זכות כיון דהוא מדאורייתא ומותר בב"ח ושייך שפיר גם הכא עבז"ל ומהני עכשיו מטעם יד אף דליתא בע"כ כנ"ל ואינו חב לאחרים כנ"ל ולכך הוכיח מרבנן דקי"ל עידי מסירה כרתי ועבז"ל רק מדרבנן כנ"ל ומוכח שפיר וא"ש:

ובמ"ש מיושב דברי הרי"ף ז"ל שפסק במחילה דלא בעינן מטי לידי' והקשה הש"ך ז"ל סי' ל"ט משיחרורי עבדים אמאי בעינן מטי לידי' ע"ש. ולמ"ש מיושב דבאמת לא הוי זכות כלל בעבד כיון שהוא רק דרבנן ואסור בב"ח רק צ"ל כמ"ש דהוי זכות דאח"כ כשבא לידו מהני מדאורייתא כנ"ל וא"כ א"ש דבלא מטי לידי' שיהיה משוחרר רק מטעם עבז"ל ועדיין אסור בב"ח ממילא לא הוי כלל זכות ולא שייך כלל עבז"ל ולכך בעינן מטי לידי' משא"כ בשאר מחילה בממון מהני שפיר אף בלא מטי לידי' כנ"ל וא"ש:

ובפשיטות י"ל למ"ש דבאמת עיקר הטעם דאין האשה עושה שליח לקבל מיד שליח כו' הוא משום דלא הוי נתינה לענין גט גזירה משום חצירה הבא לאחר מכן וכן הא דלא חזרה שליחות כו' הוא משום דהוי כטלי גיטך מע"ג קרקע דלא הוי נתינה לענין גט וכן לענין גט שיחרור דילפינן לה לה כו' אבל בממון שפיר הוי נתינה וא"כ לענין מטי לידי' הוי שפיר נתינה וממילא עבז"ל למפרע רק דלא מהני כנ"ל וממילא א"ש כמ"ש. עוד י"ל הנ"ל דלא פריך מר"מ רק מדרבנן למ"ש הפ"י די"ל דהוי ספק אי הי' כונתו תן כזכי או לא וכבר כתבנו די"ל דממילא הוי ודאי כיון שיודע שיהי' משוחרר מספק ואם הי' רוצה שלא ישתחרר מיד הי' אומר לשון ברור שלא יהי' ספק כמ"ש הפ"י לקמן גבי מהיום אם מתי ע"ש וכמ"ש הרשב"א ז"ל לעיל גבי אומדנא שיצא עליו שם ב"ח כו' ע"ש ולכך הוי ודאי כזכי אך למ"ש המרדכי דהיכא דהוי ספק אי בא לידה כלל הוי מגרש בלא עדים כו' וממילא כיון שהוא ספק אי כזכי לא הוי ספק כלל דהוי בלא עדים כנ"ל וכמ"ש לעיל ולכך ס"ד דלא מהני כלל ומוכח דתופס לבע"ח קנה כו'. והפוסקים שם דלא כר"ת כתבו דלר"מ דעידי חתימה כרתי לא בעינן כלל עידי מסירה ולא קאי כלל עליו דרשה דדבר דבר ע"ש א"כ ממילא לר"מ ודאי הוי תן כזכי אף לס"ד כיון דמהני שפיר להיות ספק דלא הוי משחרר בלא עדים כנ"ל לר"מ א"כ ממילא הוי ודאי כנ"ל ולא מוכח כלל דתופס לב"ח קנה כיון דתן כזכי ולכך לא הוכיח רק מרבנן כנ"ל וא"ש. ובמ"ש מיושב ג"כ קושית תוס' שהקשו דהכא מסיק דתן כזכי בודאי ובב"מ אמר ר"י דאומר תנו לאו כזכי ע"ש ולמ"ש א"ש דלהפוסקים דלא כהמרדכי הנ"ל י"ל דלמסקנא ג"כ הטעם כנ"ל דלכך הוי ודאי כזכי משום דהוא ס' ואם הי' רוצה שיהיה שלו עדיין לא הי' לו לומר שיהיה ספק כנ"ל ולכך הוא כזכי אבל התם בהיפוך שהוא רוצה לזכות ואמרינן בהיפך שאם הי' רוצה שיהי' שלו מיד לא היה לו לומר תן וא"ש. עוד י"ל דהנה הפ"י כתב לעיל די"ל הטעם דתן לאו כזכי הוא משום שרוצה בודאי שיהי' מטי לידי' דעבד ואי יהי' זכי ממש לא יצטרך לבא לידי' ע"ש והנה הרשב"א ז"ל כ' לקמן פ' התקבל דאף אי תן כזכי מ"מ כיון דאפקי' בל' תן כונתו זכי רק על תנאי שיבא לידו דק דמ"מ אינו יכול לחזור בו

כמו בכל תנאי דעל מנת שהוא למפרע אבל צריך שיבא ליד העבד ע"ש שמסופק בזה א"כ לפ"ז לכאורה ודאי תן כזכי דלא שייך סברת הפ"י הנ"ל שרוצה שיבא לידו כו' דז"א דאף אם הוא זכי ג"כ צריך שיבא לידו לקיום התנאי כנ"ל וא"כ הי' כוונתו זכי רק על תנאי כנ"ל אבל הוא משוחרר למפרע:

אמנם בשו"ת נודע ביהודא הקשה הגאון מהר"י איך מהני זכי בשיחרור הא קי"ל משחרר עבדו עובר בעשה א"כ אין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות וזכיה מטעם שליחות ותירץ שם דהוא טעות דהא בזכי הוא שליח של העבד ולא של המשחרר והעבד אינו עושה עבירה ע"ש. והנה קי"ל במשפטי התנאים דכל מילתא דלא מצי למיעבד ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי כיון שאינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח ע"ש וא"כ לפ"ז לא שייך לכאורה סברת הרשב"א הנ"ל דתן כזכי היינו אף דזכי רק על תנאי שיבא לידו כו' דז"א דאינו יכול להתנות כלל התנאי בהשיחרור כיון שאינו יכול לשחררו ע"י שליח דלגבי המשחרר שייך שפיר אין שליח לדבר עבירה כנ"ל דהמשחרר עובר בעשה כנ"ל ובטל השליחות אם יעשה הוא שליח וכיון שאינו יכול לשחררו ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי כו' וממילא אינו צריך שיבא לידו כיון דהתנאי בטל וא"כ שייך שפיר סברת הפ"י הנ"ל דודאי תן לאו כזכי שמסתמא רוצה שיבא לידו ואם יהי' זכי לא יצטרך לבא לידו כנ"ל כיון דהתנאי בטל כו' ולכך לס"ד שפיר דתן לאו כזכי כסברת הפ"י הנ"ל רק תירצו תוס' משום נייח כו':

ולפ"ז מיושב ממילא דבאשה אי הוי זכות הי' שפיר מהני דודאי תן כזכי דלא שייך סברת הפ"י הנ"ל כמ"ש דאף אי הוי כזכי מ"מ צריך לבא לידה משום תנאי כדברי הרשב"א ז"ל דבאשה אין עושה עבירה ומהני שפיר התנאי דיכול לעשות ע"י שליח כנ"ל וממילא הוי שפיר תן כזכי אי הוי זכות והוצרך לטעמא משום דהויחוב יכול לחזור משא"כ בעבד כנ"ל וא"ש. עוד י"ל דהנה לכאורה למ"ש הפ"י דהוי ס' אי תן כזכי כו' א"כ לא הוי כלל זכות כיון שאסור בבת חורין מספק. אך ז"א דמ"מ אח"כ כשבא לידו מותר בב"ח ולכך שפיר הוי זכות כנ"ל. אמנם לחד מ"ד לקמן פ' השולח דהמפקיר עבדו אין לו תקנה אף בשטר שיחרור משום דכבר נפקע הקנין ממון שאינו יכול להשתעבד בו עוד ולא נשאר רק קנין איסור לחוד ואינו בידו להתירו כיון שאין לו בו קנין ממון ע"ש. וא"כ לכאורה כיון דהוי ספק אי תן כזכי א"כ מיד שבא ליד השליח אינו יכול להשתעבד בו מספק שמא הוא כזכי ואין לו בו שוב קנין ממון א"כ ממילא אח"כ אף שנתנו לו השליח ובא לידו ממש ג"כ לא מהני כמו במפקיר עבדו דאינו ברשותו שוב להתירו בב"ח. אך זה

טעות דאח"כ מהני ממ"נ אי תן כזכי א"כ כבר נשתחרר קודם שבא לידו ואי לאו כזכי א"כ הי' לו בו גם הקנין ממון ומהני השיחרור עכשיו כנ"ל:

אמנם למ"ש הכה"ג ובתומים ס' כ"ה דבכל ספק דהדין הוא המוציא מחבירו ע"ה והקשו דהא הוי ספק גזל ותירצו דהיכא דאינם יכולין להוציא מן הדין נתנה התורה במתנה להמוחזק אף שהוא שקר והוא חייב באמת מ"מ התורה זכתה לו ופטרה אותו אף שהוא חייב ע"ש וא"כ לפ"ז הכא מיד שלקחו השליח והוא ספק אי תן כזכי כו' א"כ אינו יכול להשתעבד בו מספק שמא כזכי והמוציא כו' וא"כ אף אי באמת הי' כונתו תן ולא זכי אעפ"כ אין לו בו קנין ממון שהתורה זכתה לו להעבד כו' כיון שהוא ספק שמא זכי כנ"ל וא"כ ממילא עכשיו אף שבא לידו והשליח נתנו לו ג"כ לא מהני להתירו בב"ח דהוא ספק בהיפך שמא באמת הי' כונתו תן ולא זכי ולא נשתחרר עדיין ואעפ"כ לא הי' לו בו קנין ממון משום ספק שמא זכי וזכתה לו התורה אף אי תן כנ"ל וממילא אינו בידו להתירו בב"ח עכשיו כשנתנו לו השליח כמו מפקיר עבדו כו' דאין לו תקנה כו' וא"כ אסור גם אח"כ בב"ח אי הוי ספק כנ"ל. וא"כ ממילא לא הוי זכות כלל עכשיו כיון שאסור בב"ח ולכך לס"ד תן לאו כזכי כנ"ל. ומיושב שפיר דבאשה אי הוי זכות שפיר הוי ספק אי תן כזכי דלא שייך הנ"ל וא"ש:

שם **תוס'** ד"ה התופס לבע"ח כו' אפי' עשאו שליח כו' ודלא כפירש"י ז"ל בפ"ק דב"מ דבעשאו שליח לכ"ע קני דאין חילוק דזכיה מטעם שליחות והקשו מהא דיימר כנ"ל חשי כו' ע"ש ועוד הקשו המפ' דאמר התם בב"מ לס"ד דתן כזכי והא עשאו שליח בפירוש כיון דאמר תנה לי דהוי כזכי ואעפ"כ לא קנה אי מגבי' מציאה לחבירו לא קנה כו' במתניתין שם ומוכח דאפילו עשאו שליח בפירוש לא מהני ע"ש. גם מאי חילוק יש באמת בין עשאו שליח ללא עשאו כיון דזכיה מטעם שליחות כו'. ונראה לישב דהנה בח"מ ס' ק"ה ס"ו קי"ל דאם הנפקד מסר הפקדון לבע"ח של המפקיד פטור דאף אם הי' מחזירו הי' חייב כו' והקשה הב"י הא קי"ל דהפורע חובו של חבירו פטור משום דמפייס הווינא ליה ומחל לי' א"כ הכא יהא חייב הנפקד דאם הי' מחזירו לו הי' מפייס כו' ותירץ הש"ך ז"ל ס"ק ט' דהכא הנפקד משועבד להבע"ח מדר"נ והי' מחויב להחזיר לו והוי בע"ד דידי' ולכך פטור ע"ש דאין הטעם מחמת שהוא מוחזק כמ"ש הסמ"ע דבאיסורי הנאה קי"ל דלא הוי הנאה כלל משו' שהוא פטור וממילא חייב כאן ע"ש:

והנה לכאורה לפ"ז בתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים דקי"ל דקנה משום דזכין לאדם כו' וקנה הבע"ח כאלו תפס בעצמו כו' א"כ לכאורה חייב התופס לשלם להלוה שפיר כנ"ל כיון דפורע חובו פטור א"כ גרם לו היזק בתפיסתו דבלא"ה הי' מפייס לי'

ומחיל לי' כנ"ל כמו בנפקד הנ"ל והכא לא שייך תירוץ הש"ך ז"ל דחייב מדר"נ והוי לי' בע"ד כו' דז"א דהכא קודם שתפס לא הי' חייב כלל מדר"נ רק עכשיו אחר שתפס א"כ חייב שפיר על תפיסתו דהוי כמסרו ליד הבע"ח כיון דתופס לבע"ח קנה ובשעת התפיסה לא הי' מחויב לתפוס כלל דאז לא הי' שייך דר"נ דבשלמא במקום שחב לאחרים אי לא קנה אינו חייב אף שגרם לו בתפיסתו שחייב עכשיו אחר התפיסה ליתן להבע"ח מדר"נ ואי לא תפס לא הי' חייב דג"כ לא הי' מחויב לתפוס מ"מ ז"א דמה עשה לו בתפיסתו דכמו דאי לא תפס הי' מפייס לי' ומחל לי' כמו כן יפייסו גם עכשיו וימחל לו דדוקא התם בפורע חובו דאי לא הי' פורע לו הי' מפייס לו משא"כ כשכבר קיבל שיפייסו שיחזור זה לא יעשה כיון שכבר קנה ומקודם לא הי' לו אלא שיעבוד ע"ש אבל הכא דגם עכשיו אין לו אלא שיעבוד מדר"נ א"כ לא עשה לו היזק כלל כנ"ל דגם עתה יפייסו כו'. רק הכא באינו חב לאחרים דשפיר קנה לגמרי הבע"ח שהוא שלו א"כ ממילא חייב התופס כנ"ל דבלא התפיסה הי' מפייס ומחל לי' משא"כ עכשיו דקנה לגמרי והוי כמו בפורע חובו כו' רק הכא י"ל כיון דבדבר שהוא זכות קי"ל הגדילו יכולין למחות כו' דאם אינו רוצה הזכות לא זכה כו' א"כ ג"כ בדיבור לבד נקנה לו ושייך ג"כ כנ"ל דגם עתה שתפס יכול לפייסו ואין צריך לחזור ולהקנות לו רק שיאמר אי אפשי כו' ומחל לו דמהני ג"כ שאינו רוצה הזכות ולא עשה לו היזק כנ"ל בתפיסתו:

אמנם לפירש"י ז"ל בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ועשאו שליח דקנה ג"כ ובשליח קי"ל דקנה מיד בתפיסת השליח דשלוחו כמותו ולא מהני אי אפשי אח"כ כיון שכבר זכה בו רק שצריך להקנות וליתן לו מחדש והוי שפיר כמו בפורע חובו כו' א"כ ממילא שפיר השליח חייב לשלם להלוה דאף שהוא שליח מ"מ כיון שלא הוי שליח לענין החוב דלא כתב דין זכי כו' רק לתפוס א"כ חייב בתפיסתו לשלם לו דהפסידו דאי לא הי' תופס הי' מפייס לי' ומוחל לו כו' דקי"ל בפורע חובו אף שהמלוה דוחק ותובע לשלם פטור ג"כ דאעפ"כ הי' מפייס כו' ע"ש א"כ גם הכא חייב השליח כו' כנ"ל:

והנה קי"ל ח"מ סי' קכ"ב דכל ההוצאות שהוציא המורשה להוציא החוב חייב המלוה לשלם עד כדי החוב ע"ש וכתבו שם הפוס' דאף בשאר שליח שלא כתב לו כל דמתעני מן דינא כו' מ"מ אם ידע שאי אפשר לשליח להוציא החוב בלא הוצאות אלו או ההיזק ג"כ מסתמא כיון שעשה אותו שליח להוציא החוב וידע שיצטרך להוציא או ליתן מעות ודאי נתחייב לשלם לו כיון שלא הי' יכול להוציא בלא היזק זה ע"ש. וא"כ לפ"ז הכא בשווי' שליח שהשליח נתחייב לשלם להלוה בתפיסתו שע"י התפיסה נתחייב ובלא זה לא הי' יכול להוציא שאם לא הי' תופס לא הי' מוציא החוב כנ"ל ולא הי' יכול להוציא החוב

בלא היזק זה וממילא כיון שעשאו שליח לתפוס וידע המשלח שבתפיסתו נתחייב לשלם א"כ חייב עצמו לשלם לו ושפיר חייב המלוה לשלם להתופס מטעם מוציא הוצאות כנ"ל כיון שלא הי' אפשר בלא זה כנ"ל:

והנה קי"ל בשנים שהוציאו שטר חוב זה על זה דזה גובה וזה גובה היכא שיש נפקא מינה בדבר דלא שייך הפוכי מטרתא כו' ע"ש והנה קי"ל בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים אף דלא קנה מ"מ היכא שחייב גם להתופס שפיר קנה ויכול לתפוס בשביל האחר ג"כ דשייך מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבריה כיון דאי בעי הי' יכול לתפוס בשביל עצמו ע"ש ופסק הש"ך ז"ל דאף־אם אינו חייב להתופס רק מעט לא כמו שחייב להאחר ג"כ יכול לתפוס כל החוב בשביל האחר כיון דיכול לתפוס קצת בשביל עצמו ממילא יכול לתפוס הכל בשביל האחר דהוי ג"כ מיגו שזכי לנפשי' קצת יכול לזכות לחבירו הכל ע"ש בש"ך ז"ל. והנה לפ"ז הכא בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים בשוי' שליח נראה דאם תופס מחצה החוב בשביל המלוה ממילא יכול לתפוס המחצה האחר בשביל עצמו דכיון שתפס מחצה בשביל המלוה היינו המשלח א"כ חייב השליח לשלם להלוה מטעם פורע חובו כנ"ל שהפסידו בתפיסתו כנ"ל וא"כ כיון שחייב השליח לשלם אותו המחצה להלוה ממילא חייב המלוה המשלח לשלם להשליח מטעם מוציא הוצאות כנ"ל שלא הי' יכול לגבות בל"ז כנ"ל וא"כ כיון שהמלוה חייב להשליח אותו החצי והלוה חייב עדיין מחצה להמלוה כיון שלא תפס עדיין אלא חצי וא"כ ממילא חייב הלוה להשליח מחמת שיעבודא דר' נתן שהוא חייב להמלוה והמלוה חייב להשליח כנ"ל ואף שהשליח ג"כ חייב להלוה מחמת פורע חובו כנ"ל מ"מ הא קי"ל דזה גובה וזה גובה כנ"ל א"כ ממילא יכול השליח לתפוס חצי האחר בשביל עצמו כיון שחייב לו אותו החצי חוב מדר"נ כנ"ל. ושפיר כיון שתופס מחצה בשביל המלוה יכול אחר כך לתפוס חצי בשבילו כיון שחייב לו מחצה הראשון מדר"נ כנ"ל וא"כ ממילא לפ"ז שפיר כשתופס גם הכל בשביל המלוה ג"כ מהני דשייך מגו דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחבריה כיון דאי בעי יכול לתפוס מחצה בשביל עצמו ממילא יכול עכשיו לתפוס הכל בשביל המלוה כמ"ש הש"ך ז"ל. ולכך י"ל טעם רש"י ז"ל דבשווי' שליח תופס לבע"ח קנה דכיון דשווי' שליח חייב המשלח לשלם לו כנ"ל ושייך מיגו דזכי לנפשי' ולכך קנה במקום שחב לאחרים כנ"ל משא"כ בלא עשאו שליח דאינו חייב לשלם לו כלל המשלח ואינו יכול לתפוס לעצמו לכך לא קנה דלא שייך מיגו כו':

אך לכאורה זה טעות דאיך נימא הטעם דבשביל זה קנה משום שיכול לתפוס לעצמו כנ"ל הא כיון דבל"ז לא קנה א"כ אינו יכול לתפוס כלל לעצמו שאינו חייב לשלם להלוה

דלא עשה לו היזק כלל בתפיסתו כיון שלא קנה כנ"ל ואיך בשביל זה נימא דקנה. אמנם למ"ש הפ' דאף דתופס במקום שחב לאחרים לא קנה מ"מ לפי החלק המגיע לו לב"ח זה לפי ערך שאר ב"ח שפיר קנה דנגד זה לא הוי חב לאחרים דזה מגיע לו לפי סדר הב"ח ע"ש. א"כ ממילא אף אי לא קנה צריך השליח לשלם להלוה זה החלק מטעם פורע חובו וממילא חייב לו הלוה מדר"נ על זה החלק כנ"ל ויכול השליח ממילא לתפוס לעצמו כנ"ל וממילא יכול לתפוס הכל בשביל חבירו משום מיגו דאי בעי כו' ושפיר פירש"י ז"ל בתופס לב"ח כו' דבעשאו שליח שפיר קנה הכל משום מיגו דאי בעי זכי כו' כנ"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר קושיא הנ"ל על דברי רש"י ז"ל דפריך שם אמתניתין דתנה לי למ"ד המגביה מציאה לא קנה כו' והקשו דהא עשאו שליח כו'. ולמ"ש א"ש דלמ"ד המגביה מציאה לא קני וממילא סבר דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה כו' פריך שפיר ממתניתין דכיון דלא אמרינן מיגו דאי בעי זכי כו' ממילא אין חילוק בין עשאו שליח ללא עשאו כו' משא"כ למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה כו' ואמרינן מיגו דאי בעי זכי כו' רק בתופס לבע"ח לא קנה משום דלא שייך מיגו דאי בעי כו' פירש"י ז"ל שפיר דעשאו שליח קני כו' דשייך מיגו אבל למ"ד לא קני ממילא אין חילוק כלל ופריך שפיר כנ"ל ממתניתין וא"ש. ואף דרש"י ז"ל פירש שם אמילתא דר"נ ור"ח דסברי המגביה מציאה לא קני מ"ט הוי תופס לבע"ח כו' וכל התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ופירש"י ז"ל מאחר שלא עשאו שליח וא"כ קאי ג"כ למאן דלא סבר מיגו דזכי לנפשיה דסבר מגביה מציאה לא קנה כו' אך מ"מ למאי שהקשו המפ' שם מאי אמרו ר"נ ור"ח הטעם דמגביה מציאה לא קנה משום דהוי ליה תופס לב"ח כו' מאי פשוט להו יותר בתופס לבע"ח ממגביה מציאה הא מאן דפליג סבר גם בתופס לבע"ח דקני ע"ש ואיך נתן טעם בדבר הדומה ממש. ותירצו דה"פ דאף דמאן דסבר מגביה מציאה קני משום מיגו דאי בעי זכי כו' אעפ"כ בתופס לבע"ח דלא קני דלא שייך מיגו דאי בעי כו' ור"נ ור"ח לא סברי מיגו דאי בעי כו' ולכך לא קני גם מגביה מציאה כו' ולכך אמרו הטעם הוי ליה כתופס לבע"ח כו' דלכ"ע לא קני דלא שייך מיגו דאי בעי כו' כמו כן גבי מציאה לא קני אף ששייך מיגו דאי בעי כו' כנ"ל ע"ש. א"כ מיושב דפירש"י ז"ל שפיר דלא עשאו שליח דבעשאו שליח א"כ שייך שפיר גם בתופס לבע"ח מיגו דאי בעי כו' ולא עדיף דהוי כמגביה מציאה ממש ואינו פשוט יותר כנ"ל ומאן דסובר מגביה מציאה קני סובר ג"כ בתופס לבע"ח בעשאו שליח דקני כנ"ל ולכך פירש דהוי כתופס לבע"ח היכא שלא עשאו שליח דלכ"ע לא קני דלא שייך מיגו דאי בעי כו' וסברי דכמו כן גם מגבי' מציאה כו' וממילא גם בעשאו שליח לא קנה כנ"ל וא"ש:

ומיושב ג"כ קושית תוס' מהא דיימר בר חשו כו' דהם סברי ג"כ דגם מגביה מציאה לא קני כו' וממילא לא קני אף בתופס לבע"ח שעשאו שליח כנ"ל כיון דלא ס"ל מיגו דאי בעי כו' כנ"ל. ועוד דמ"ש לא שייך רק בתפס מעות דקני המשלח מיד בתפיסת השליח לגמרי לפרעון והוי כנפרע לגמרי ולא שייך שגם עתה יפייסו וימחול לו כיון דהוי ככבר נפרע כנ"ל אבל היכא שתפס השליח חפץ שצריך שומא עדיין ולא הוי כפרעון רק שיש לו שיעבוד עליו א"כ ממילא שייך שגם עתה יפייסו וימחל לו ואין השליח צריך לשלם וממילא לא שייך מיגו דאי בעי זכי כו' ולכך התם בעובדא דיימר ב"ח כו' שתפס ארבא ממילא לא שייך מיגו דאי בעי זכי אף שעשאו שליח כו' ולכך לא קני כנ"ל אבל רש"י ז"ל פירש שפיר התם דאמר הטעם דהוי ליה כתופס לבע"ח כו' והיינו במקום דלא שייך מיגו דאי בעי כו' כנ"ל ופירש שפיר בלא עשאו שליח היינו כמו במגביה מציאה שקנה המשלח מיד בתפיסת השליח כמו כן גם במעות אלו עשאו שליח הי' כמו במגביה מציאה ולכך פ' בלא עשאו שליח וא"ש. ובמ"ש יש ליישב דברי מהרש"א פ' הכותב שם שכתב דלא ניחא להו ליישב פירש"י בעשאו שליח משום מיגו כו' ודבריו תמוהים דהא לר"נ ור"ח לא אמרינן מיגו. ולמ"ש א"ש דהוי כתופס היכא דלא שייך מיגו כנ"ל וא"ש:

ומיושב ג"כ מאי דקשה על דברי רש"י ז"ל דשם אותבי' רבא לר"נ מציאות פועל לעצמו בד"א כו' אבל עשה עמי מלאכה כו' מציאתו לבעה"ב כו' והנה שם לקמן י"ב מוקי לה ר"פ בשכרו ללקט מציאות א"כ כיון שציוה אותו ליקח המציאה הוי עשאו שליח ולכך קנה ומאי פריך ואף דרבא עצמו מוקי במגביה עם מלאכתו כו' מ"מ מאי פריך אר"נ ור"ח דלמא איירי בעשאו שליח כנ"ל. ולמ"ש מיושב דפריך שפיר לר"נ ור"ח דסברי גם מגביה מציאה לא קני ולא סברי מיגו דאי בעי זכי כו' וממילא לדידהו גם בעשאו שליח לא קני כיון דלא סברי מיגו כו' דשם פירש רק על הטעם דהוי ליה תופס כו' אבל לפי האמת לר"נ לא מהני עשאו שליח כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב הנ"ל דפריך רבא מהא דמציאות פועלולא מוקי בעשאו שליח כו'. דהנה המפ' פירשו דברי רש"י ז"ל דדוקא בלא עשאו שליח רק מטעם זכיה לחוד אמרינן דלא אמרה תורה דזכיה הוא כשליחות רק בדבר שאינו חוב לשום אחד אבל בדבר שאינו זכות גמור שהוא חוב בזה לאחר לא אמרה תורה שיהי' כשליח כו' אבל בשליח גמור שעשאו שליח שפיר מהני כיון דשלוחו של אדם כמותו לכל הדברים מהני אף בחב לאחרים ע"ש. והנה המפ' כתבו דאף דלא מהני זכיה במקום שחב לאחרים בזכיה זו היינו דוקא היכא שבזכיה זו הוא מיד חב לאחרים אז לא מהני אבל היכא שבשעת זכיה

לא הי' עדיין חוב לאחרים אף שאח"כ מגיע צד חוב מזכיה זו אעפ"כ מהני כיון שבשעת זכיה לא הי' חוב כו' ע"ש:

ולכאורה לפ"ז לפירש"י ז"ל דעשאו שליח מהני א"כ גם בלא עשאו שליח לכאורה ג"כ מהני למ"ש לעיל דבאמת עשיית השליח עצמו הוא ג"כ זכות ויכול אדם אחד לעשות שליח לאדם אחר בשביל הזוכה לזכות דזה הוא זכות לעשות שליח לזכות וכיון דקי"ל שליח עושה שליח ע"ש וא"כ כיון דזכיה הוא מטעם שליחות ובכל דבר שהוא זכות הוא כשלוחו א"כ יכול הזוכה שפיר לעשות לעצמו שליח לזכות דע"ז שהוא זכות לעשות אותו שליח ע"ז שפיר מהני מטעם זכין לאדם כו' דזכי' מטעם שליח והוי כאלו הוא עצמו עשאו שליח לעשות שליח דלענין זה מהני שפיר הזכות אף שחב לאחרים מ"מ זכות זה אינו עדיין חוב לאחרי' כיון שלא תפס עדיין ולא הגבי' עדיין המציאה רק שעושה שליח לתפוס ועשיית השליח עדיין אינו חב לאחרים ואף שאח"כ מסתעף ממנו חוב מ"מ בשעת הזכיה אינו חוב ומהני כנ"ל ומהני שפיר מה שעושה שליח לתפוס מטעם זכיה שזה עצמו הוא זכות שעדיין אינו חב לאחרים בזכיה זו וא"כ ממילא מהני אח"כ כשתופס דזהו הוי עשאו שליח בפירוש דמהני אף שחב לאחרים ממש וא"כ כשתופס אח"כ מהני שפיר דהתפיסה אינו מטעם זכיה שהוא כשליחות דנימא דזכיה לא הוי כשליחות היכא שהוא חוב לאחד רק דהוא כבר שליח ממש שעשה אותו שליח של הזוכה דזה הי' מהני אז מטעם זכי' שאז לא הי' עדיין חב לאחרים והי' מהני שפיר מטעם זכיה לעשות שליח וממילא יכול התופס עצמו לעשות עצמו שליח לתפוס מטעם זכיה ומהני אח"כ תפיסתו דהוי עשאו שליח דמהני כנ"ל אף שהוא חב לאחרים וקשה כנ"ל אמאי המגביה מציאה לחבירו או תופס לבע"ח לא קנה בלא עשאו שליח לשטת רש"י ז"ל כנ"ל:

אך י"ל דהנה אמרינן לקמן דשליח שלא ניתן לגירושין אינו יכול לעשות שליח אחר דכיון דהוא לא נעשה שליח לגרש ואין השליח יכול לגרש בעצמו ממילא אינו יכול לעשו' שליח לגרש ג"כ והוי כמו כל מלתא דאיהו לא מצי למיעבד לא מצי למשוי שליח וכיון שהשליח אינו יכול לעשות מעשה זו בעצמו אינו יכול למשוי שליח ג"כ. וא"כ לכאורה א"ש הנ"ל דכיון דזכיה מטעם שליחות א"כ הוא בעצמו אם אינו עושה שליח לתפוס אינו יכול לתפוס בעצמו מטעם זכיה דלענין זה לא מהני דהוא חב לאחרי' כנ"ל ואינו שליח כלל לענין זה לתפוס בעצמו וממילא אינו יכול לעשות שליח לתפוס ג"כ דכל מלתא כו' והוי כשליח שלא ניתן לאותו דבר וממילא גם לעצמו אינו יכול לעשות שליח מחמת שהוא שליח כיון שאינו שליח לתפוס כלל כנ"ל ולא מהני גם אח"כ כנ"ל.

אך זה טעות דכיון דזה עצמו הוא זכות לעשות שליח וזכיה מטעם שליחות והוי כאלו עשאו בפירוש שליח לעשות שליח וזה שפיר מהני דאומר אמרו מהני בממון ועשה אותו על זה שליח למשוי שליח והוא כאלו הוא עצמו עושה שליח וכמ"ש תוס' לקמן דף כ"ד דזה מהני שפיר ע"ש:

אמנם למאי שהקשו איך מהני זכיה מטעם שליחות הא הוי יאוש שלא מדעת דאף שאם הי' יודע הי' עושה אותו שליח מ"מ עכשיו שלא ידע לא מהני כמו בישל"מ דקי"ל לא הוי יאוש כו'. אך י"ל דלא קשה למ"ש הש"ך סי' שנ"ח ס"ק א' דאדם נותן לחבירו דבר שאין בעה"ב מקפיד עליו מותר לו לאכול דאף דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש מ"מ היינו דוקא באבידה דנימא אלו הי' יודע שנאבד הי' מייאש זה לא אמרינן כיון שכבר מצא זה האבידה א"כ אלו הי' יודע ג"כ שהוא אצל זה לא הי' מתייאש ואיך נימא אלו הי' יודע לחצאין שהי' יודע שנאבד ולא הי' יודע שמצאו זה דממ"נ אם נחשבו כיודע אינו מתייאש משא"כ בדבר שאינו מקפיד ואף אם הי' יודע כל האמת הי' מתרצה שפיר מהני ע"ש. וא"כ ממילא א"ש דבדבר שהוא זכות מהני שפיר מטעם שליחות כיון שאם הי' יודע הכל ג"כ הי' עושה אותו שליח שפיר מהני אף שאינו יודע והוי שליח כנ"ל אף דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש כנ"ל:

וא"כ לפ"ז א"ש קושיא הנ"ל דבאמת הוא עצמו אם עושה שליח לתפוס שפיר מהני דבעשאו שליח מהני אף שחב לאחרים כנ"ל רק עכשיו שאינו יודע נימא דיוכל לעשות לעצמו שליח מטעם זכי' כנ"ל. ולמ"ש ז"א דלענין זה הוי שפיר יאוש שלא מדעת כיון שעכשיו אינו יודע ואינו עושה אותו שליח ואי"ל כנ"ל דאם הי' יודע הי' עושה מהני גם עכשיו כנ"ל. דז"א דלענין עשיית השליח לעשות השליח לענין זה אם הי' יודע הכל לא הי' עושה כלל שליח לעשות שליח דהוא עצמו ה' עושה שפיר שליח לתפוס דעשאו שליח מהני כנ"ל ומה לו לעשות אותו שליח לעשות שליח א"כ איך נימא דהוי כיודע לגמרי דהא אם הי' יודע לגמרי ג"כ לא הי' עושהו שליח ע"ז רק דנימא דאלו הי' דבר זה שהוא זכות עכשיו שאינו יודע לעשות ע"ז שליח לעשיית השליח הי' עושה באופן זה המועיל א"כ הוי שפיר יאוש שלא מדעת לענין שליחות זה ולא מהני רק דנימא ממילא כיון שעשה אותו שליח לתפוס דלענין זה לא הוי יאוש שלא מדעת דזה הי' רוצה באמת א"כ הוא עכשיו שליח לתפוס וממילא יכול לעשות שליח אחר דשליח עוש' שליח סתם אף שלא עשה אותו שליח ע"ז וא"כ לענין זה שפיר הוי שליח שלא ניתן לגירושין כנ"ל כיון שאין השליח יכול לתפוס בעצמו ממילא אינו יכול לעשות שליח ג"כ כיון שעל עשיית השליח אינו שליח רק על המעשה עצמו וכיון שאינו יכול לא מהני כנ"ל ולכך

לפירש"י ז"ל בלא עשאו שליח בפירוש לא מהני כנ"ל רק בעשאו שליח ולפ"ז מיושב הא דרבא פריך ממציאות פועל כו' ולא מוקי בעשאו שליח כו' דהנה רבא סבר דיאוש שלא מדעת הוי יאוש ע"ש ב"מ א"כ אליביה אין חילוק ממילא בין עשאו שליח ללא עשאו דגם בלא עשאו יכול לעצמו שליח כנ"ל כיון דהוי יאוש כו' וכיון דסבר בלא עשאו שליח דמגביה מציאה לא קני ממילא גם בעשאו שליח ע"כ דלא קני ופריך שפיר משא"כ לדידן דקי"ל ביע"ל קג"ם כו' דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש פירש"י ז"ל שפיר דבעשאו שליח קני כנ"ל וא"ש וי"ל ג"כ בהא דיימר ב"ח דהתם ר"פ כו' משני אליבא דרבא דיאוש שלא מדעת כו' ולכך אמר התם דגם בעשאו שליח לא קנה דע"כ אין חילוק משא"כ לדידן וא"ש:

עוד י"ל בפשיטות דברי רש"י הנ"ל דבאמת מאי חילוק כיון דזכיה מטעם שליחות כו' רק י"ל למ"ש תוס' לקמן ד"ה אלא די"ל דר' חסדא יליף מהא דלא תלקט לעני ולגר כו' דבכל מקום מגביה מציאה לא קני ע"שוא"כ כיון דמסברא בכל מקום קני רק דיליף משם א"כ לא מוכח מהתם רק בזכיה לבד בלא עשאו שליח דלא הוי כשליח לענין זה בחב לאחרים אבל בעשאו שליח לא מוכח ומסברא דקני כנ"ל ולכך פירש"י שם ב"מ אליבא דר"נ ור' חסדא דבעשאו שליח קני כנ"ל. אבל רבא דסבר כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ע"ש בתמורה וא"כ ממילא אינו מוכח מהא דלעני ולגר תעזוב כו' דהתם הוא משום דעבר אלא תלקט כו' ולא מהני א"כ ע"כ הוא מסברא דלא מהני שליחות בחב לאחרים וממילא אין חילוק בין עשאו שליח כו' ופריך התם שפיר מציאות פועל וכן בהא דיימר בר חשו כו' ג"כ כיון דר"פ דחי הכא דלא מוכח מהא דלא תלקט ואעפ"כ סובר דלא קני ולכך ג"כ אינו מחלק התם בין עשאו שליח כנ"ל. אבל אליבא דר"ח פירש"י שפיר דעשאו שליח קני וא"ש:

עוד י"ל דברי רש"י הנ"ל דהנה ריש נזיר י"ב אמרינן דכל מלתא דאיהו לא מצי למיעבד השתא לא מצי למשוי שליח אף על אחר כך וכן בכל דבר שלא בא לעולם א"י לעשות שליח אף לכשיבא לעולם ע"ש בתוס' דכמו שאין יכולין להקנות דבר שלב"ל כמו כן אינו עושה שליח ע"ש וכן בהא דלא כתבי' אורכתא אמטלטלין דכפרי' כתבו הטעם דלא מהני משום שליחות כיון שעכשיו אינו יכול לגבות עדיין והוי דבר שאינו ברשותו ואינו יכול לעשות שליח ג"כ ע"ש. וא"כ לפ"ז לכאורה בתופס לבע"ח אף שאינו חב לאחרים איך מהני כיון דזכיה מטעם שליחות הא אינו יכול לעשות שליח שיזכה לכשיתפוס דהא עכשיו אינו שלו עדיין ואינו ברשותו והוי דבר שלב"ל כנ"ל. אך ז"א כיון דנעש' שליח בשעת הזכי' בשעה שתופס ואז שפיר יכול לעשות שליח מהני כנ"ל. ולפ"ז מיושב

דפרש"י ז"ל שפיר דתופס לב"ח לא קני בלא עשאו שליח דלא מהני הזכיה בחב לאחרים מטעם שליחות וא"כ כיון דהזכי' לא מהני ממילא לא מהני אף שעשאו שליח מקודם כנ"ל שא"י לעשותו שליח מקודם כנ"ל רק בשעת הזכיה ובשעת הזכיה לא מהני כיון שאינו שליח מקודם וא"ש דגם לפירש"י ז"ל לא מהני עשאו שליח רק הטעם הוא משום דלא מהני בלא עשאו וממילא לא מהני גם בעשאו שליח כנ"ל וא"ש:

דף יב.

תוס' ד"ה דלמא כו' דיחוי בעלמא הוא דהא ר' פפא סבר בהדיא דתופס לבע"ח לא קני כו' ותירוצם דחוק דאיך הוכיח באמת דלא קני כו':

ונראה לישב קושית התוס' דהנה תוס' ד"ה אלא כו' כתבו דר' חסדא באמת יליף מהא דלא תלקט לעני ולגר כו' דבכל מקום לא קני מגבי' מציאה ובאמת לכאורה הא למאי דקי"ל דכל מלתא כו' אי עביד לא מהני א"כ לא מוכח כלל ע"ש ואיך הוכיח כנ"ל. וי"ל למאי שהקשו המפ' איך עובר בלא תלקט כשלוקט לעני הא כיון דשלוחו כמותו והוי כאלו העני עצמו לוקט לא הוי כלל מלקט לעני כו' ע"ש. וא"כ י"ל בהיפוך דמזה הוכיח ר"ח באמת דמגבי' מציאה כו' לא קני דכיון דלא קני א"כ לא הוי שלוחו כלל כיון דלא מהני זכיה בחב לאחרים מטעם שליחות ולכך ממילא עובר בלא תלקט אבל אי נימא דקני והוי שלוחו כמותו איך עובר כנ"ל ולכך מוכח שפיר אף לרבא דעביד לא מהני דאעפ"כ איך נימא דלכך לא קני משום דעבר אלא תלקט ואי עביד לא מהני הא אי מהני וקני לא עבר כלל אלא תלקט ולכך מוכח דלא קני בחב לאחרים והוכיח ר"ח שפיר כנ"ל:

אך י"ל כיון דבאמת קודם הזכיה לא הוי שלוחו עדיין רק בשעת הזכיה נעשה שלוחו א"כ שפיר שייך הלאו דלא תלקט אף אי בכל מקום מגבי' מציאה קני משום דבשעת הזכיה נעשה שלוחו ואעפ"כ שפיר עובר כיון דמקודם לא הוי שליח שפיר עובר דאינו רשאי ללקט ולעשות שליח בשעת לקיטה כיון דעדיין אינו כמותו כנ"ל וכיון שעובר ממילא לא קני אח"כ אף שנעשה שלוחו משום אי עביד לא מהני כיון שעובר כנ"ל אבל בעלמא שפיר קני כנ"ל אך י"ל כיון דיכול לעשו' לעצמו שליח מקודם לזכות דעשיית השליח הוא זכות כנ"ל וכיון דמהני זכיה אף בחב לאחרים אי מגבי' מציאה קני שפיר יכול לעשות לעצמו שליח מקודם הזכיה א"כ כיון שעושה את עצמו שליח שפיר קני אח"כ דאינו עובר כלל אלאו דלא תלקט כיון דנעשה שלוחו קודם הזכיה והוא כמותו כנ"ל ושפיר קני אח"כ א"כ אף שאינו עושה עצמו שליח ג"כ מהני דהש"ך ז"ל ח"מ סי' ר"ח כתב דהיכא דהי' יכול לעשות הקנין בלא האיסור אף שעכשיו עושה אותו באיסור

אעפ"כ לא שייך אי עביד לא מהני כיון שיכול לעשות בלא איסור ע"ש. וא"כ הכא כיון שאם עושה עצמו שליח מקודם קני אח"כ וממילא אינו עובר כלל אלא תלקט כיון שקונה והוא שלוחו כנ"ל א"כ ממילא שאינו עושה עצמו שליח שפיר קני אף שעובר דמהני שהוא שלוחו בשעת הזכיה דאף שעובר לא שייך אי עביד לא מהני כיון שהי' יכול לעשות בלא האיסור כנ"ל א"כ מוכח ממילא מהא דלעני ולגר כו' דבכל מקום לא קנה כנ"ל:

והנה המפ' כתבו דסברת הש"ך הנ"ל הוא כמו דאמרינן מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי כו' דאף עכשיו שאין זכיה מהני בחב לאחרים מ"מ כיון דיכול לעשות הקנין מהני גם עכשיו כמו כן לענין אי, עביד ל"מ מהני ג"כ היכא שהי' יכול לעשות הקנין בלא האיסור כנ"ל ע"ש. והנה ר"ח סובר דגם מגבי' מציאה לא קני אף דשייך מיגו דאי בעי זכי כו' ולא סבר סברא הנ"ל ע"ש ב"מ י"ב ואף חד מיגו לא אמרינן ע"ש:

ולפ"ז מיושב קושית תוס' דר"פ דחי שפיר דלר"ח לא מוכח כלל דלכך התם לא קני משום דכתיב לא תלקט ואף דבכל מקום קני משום שבשעת הזכיה נעשה שלוחו אפפ"כ עובר ממילא כיון שאינו שליח מקודם ולכך ממילא אי עביד לא מהני ואי"ל כנ"ל כיון שיכול לעשות לעצמו שליח כנ"ל ז"א דלר"ח דלא סבר מיגו דאי בעי זכי כו' לא אמרינן סברא הנ"ל ושייך שפיר אי עביד לא מהני ודחי שפיר דיכול להיות בכ"מ דקני כנ"ל. אבל ר"פ עצמו דסובר רק בתופס לבע"ח דלא קני אבל מגבי' מציאה שפיר קני דאמרינן מיגו דאי בעי כו' ממילא אליבי' שפיר מוכח דתופס לבע"ח לא קני מהא דלא תלקט כיון שהי' יכול לעשות בלא איסור כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל קושית תוס' הנ"ל דהנה תוס' ד"ה אלא הקשו כיון דהכא כתיב לעני ולגר כו' דלא קני א"כ נילף מהכא דבכל מקום ג"כ לא קני מגבי' מציאה כנ"ל ע"ש וי"ל ג"כ דלכאורה קשה דאף דאי עביד מהני מ"מ הא קי"ל דאין שליח לדבר עבירה וכתבו תוס' דהשליחות בטל א"כ כיון דזכיה מטעם שליחות לא מהני הכא כיון שעובר אלא תלקט ואין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות וע"כ צ"ל דהכא כיון שאין המשלח עושה עבירה רק השליח לא שייך אין שליח לדבר עבירה וראיתי אח"כ בס' קצות החושן שהוכיח מכאן כנ"ל דלא שייך אין שליח לדבר עבירה רק היכא שהמשלח עושה עבירה עי"ש ובאמת הוא דוחק דמאי חילוק יש הא שייך ג"כ דברי הרב כו' וי"ל למאי דאמר ריש ב"מ דאף דאין שליח לד"ע מ"מ שותפין שגנבו חייבין משום מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה דכיון שזוכה לעצמו באיסור יכול לזכות גם לחבריה אף שאין שליח לד"ע ומייתי לה אהא דשותפין שהגביהו מציאה דג"כ אמרינן מיגו ע"ש ולכאורה למאי דקי"ל

דאמרינן מיגו דאי בעי זכי ג"כ אף בלא שותף כיון שיכול לזכות א"כ אמאי לא מהני בלא שותפות כשגנב בשביל חבירו הא שייך מיגו דאי בעי זכי לנפשיה באיסור זה זכי נמי לחבריה כמו דאמרינן לענין מציאה דאין חילוק בין מיגו דזכי למיגו דאי בעי זכי ובש"ס מדמי אהדדי הא דאין שליח כו' וע"כ צ"ל דז"א דלא שייך בעבירה מיגו דאי בעי עבד העבירה לעצמו כיון שהוא איסור כנ"ל רק מיגו דזכי כיון שעובר באמת כנ"ל. ולכך א"ש הכא דלא שייך אין שליח לדבר עבירה שהוא בהיפך דהכא שייך שפיר מיגו דאי בעי זכי לנפשיה דמפקר נכסי' כו' דלא שייך כנ"ל שהוא איסור ולא יעשה לעצמו דז"א דאדרבה אם ילקט לעצמו לא יעשה איסור כלל דלעצמו מותר והוא בהיפך דרק עכשיו עושה איסור כשמלקט בשביל חבירו ולכך אמרינן שפיר מיגו דאי בעי זכי כו' ולכך מהני כנ"ל. ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דר"פ דחי שפיר אליבא דר"ח דלא סבר מיגו דאי בעי זכי כו' א"כ לא מוכח כלל מהא דלעני ולגר כו' דהוא משום אין שליח לד"ע כנ"ל ומיגו דאי בעי כו' לא אמרינן לר"ח וי"ל שפיר דתופס לבע"ח בכל מקום קני אף בלא מיגו דאי בעי כו' אבל לר"פ עצמו דסובר שפיר כדקי"ל דמגבי' מציאה קני דאמרינן מיגו דאי בעי זכי כו' מוכח שפיר דבלא מגו לא קני תופס לבע"ח מהא דלעני ולגר כו' דליכא למימר משום אין שליח לד"ע כו' כיון דאמרינן מיגו כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל קושית תוס' הנ"ל דנילף מהא דלעני ולגר דבכל מקום מגבי' מציאה לא קני וגם קושיא הראשונה ד"ה אלא שהקשו למ"ד אי עביד מהני מאי משני דכתיב לא תלקט מאי בכך הא אעפ"כ מהני כו' ע"ש. וי"ל למ"ש דבאמת יכולין לומר דבעשאו שליח בפירוש קני רק בלא עשאו לא מהני זכיה בחוב לאחרים מטעם שליחות כנ"ל רק שכתבנו דבכל מקום יכול לעשות לעצמו שליח והוי עשאו שליח בפירוש כמ"ש לעיל וא"כ י"ל דלא מוכח כלל באמת בלא עשאו שליח לא מהני רק דאעפ"כ בכל מקום מגבי' מציאה קני משום שעושה לעצמו והוי עשאו שליח בפירוש רק הכא דכתיב לא תלקט וקשה כנ"ל דהא אין שליח לדבר עבירה וצ"ל כנ"ל דהמשלח אינו עושה עבירה כמ"ש הקצה"ח והטעם הוא דאין השליחות לעבירה רק שעושה עבירה ממילא כנ"ל וא"כ לכך לא קני דהוי לא עשאו שליח רק מטעם זכיה לא מהני במגבי' מציאה שחב לאחרים דהכא לא שייך כנ"ל דעשה עצמו שליח כנ"ל דז"א דלענין זה עושה את עצמו שליח לעבור אלא תלקט ללקט בשביל העני דעל זה הוא השליחות ועובר הוא בעצמו ולענין זה אין שליח לד"ע כנ"ל ולא מהני השליחות רק מטעם זכי' ולא מהני שחב לאחרים אבל בכל מקום שפיר מהני שעושה שליח כנ"ל וא"ש:

ובדברי תוס' הנ"ל יש לישב דברי רש"י ז"ל דלענין שפירש שם ב"מ דבעשאו שליח קני ותמהו מהא דיימר ב"ח כו' ע"ש דהנה למאי שכתבו תוס' דר' חסדא יליף באמת מהא דלעני ולגר דבכל מקום מגבי' מציאה לא קני כו' ותוס' כתבו בעצמם דלרבא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני לא מוכח כלל מהכא דלכך לא קני משום דעבר אלא תלקט כו' וע"כ ר"ח דיליף מהא סובר עביד מהני כאביי כו' ולכאורה קשה למאי דנראה מדברי תוס' דהלאו דלא תלקט הוא דוקא כשזוכה בשבילו אבל הלקיטה לחוד אין איסור שאמרה התורה לא תלקט היינו שלא תזכה בשבילו דאל"ה רק דנימא דהלקיטה עצמה היא איסור אף אי לא קני א"כ אמאי כתבו דלמ"ד עביד לא מהני לא קני הא למ"ש מהרי"ט ז"ל גבי שוחט בשבת דלא שייך עביד לא מהני כיון שגם אי נימא דלא מהני לא יתוקן האיסור כיון שכבר שחט ודוקא בתמורה וכה"ג דאי לא מהני לא המיר כלל ע"ש ודבריו מוכרחים ע"ש וא"כ אי נימא דלא תלקט על הלקיטה לצורך העני אף דלא קני א"כ לא שייך עביד לא מהני שלא יתוקן האיסור כנ"ל וע"כ דהאיסור הוא רק לזכות בשביל העני בלקיטה ושפיר יתוקן כנ"ל. וא"כ קשה להיפוך לאביי דעביד מהני ואי לא מהני אינו עובר כלל דלא סבר עבר אמימרא דר' ע"ש א"כ כיון דסבר ר"ח דמגבי' מציאה לא קני בכל מקום א"כ איך משכחת הלאו דלא תלקט שיעבור עלי' כיון דסבר כאביי כנ"ל א"כ כיון שלא קני ולא זכי לא עבר כלל כיון שהלאו הוא לזכות כנ"ל וכיון שלא זכה לא עבר לאביי וגם לרבא י"ל כיון שמצד אחר לא זכה חוץ ממה שעבר אמימרא כו' ג"כ אינו עובר ואיך משכחת מה דכתיב לא תלקט כו'. אך לרש"י ז"ל א"ש דמשכחת בעשאו שליח דקנה מגבי' מציאה ושפיר עובר אלא תלקט כו' כיון דמהני כנ"ל ופירש"י שפיר אליבא דר"ח דע"כ עשאו שליח קני כו' א"כ ר' פפא דסובר בעני לעני גם רבנן מודים דהוי חד מיגו ומהני א"כ משכחת שפיר הלאו במעני לעני ולא מוכח כלל דעשאו שליח קני ולכך שם בעובדא דיימר ב"ח פ' דלא קני אף בעשאו שליח משא"כ ר"ח שסובר אף מגבי' מציאה לא קני פירש"י ז"ל שפיר כנ"ל וא"ש:

דף יג.

תוס' ד"ה האומר תנו גט כו' ואשמעינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין כו' והותחל אפ"ה לא יגמר כו' אבל אור"ת דלא גרסינן כלל זה דאם הוא רבותא מאי פריך דאי בשכיב מרע מ"א תנו אפילו כתבו נמי והא איצטריך תנו לאשמעינן כנ"ל לרבות' וע"כ דל"ג לי' ע"ש:

ונראה לישב קושית תוס' הנ"ל דשפיר גרסינן זה דהנה לכאורה יש להקשות אמאי לא יתנו לאחר וכו' ופירש"י ז"ל משום דפקע לי' רשותי' וחייל רשות יורשין ולכך לא מהני אף ששלוחו כמותו והשליח חי כו' ע"ש והנה קי"ל דלמ"ד זכות הוא לעבד שיוצא לחירות כו' אמרינן לאביי דעידיו בחתומיו זכין לו ומשוחרר מיד משעת החתימה רק דצ"ל מטי לידי' אח"כ ומשוחרר למפרע משעת החתימ' ע"ש וזה הוא רק כמו קיום התנאי בע"מ שכשמקיים התנאי חל למפרע ע"ש. והנה קי"ל בכל תנאי דעל מנת דהוא מעכשיו דאף שמת הבעל אעפ"כ מגורש' למפרע אף שנתקיי' התנאי לא"מ לא הוי גט לא"מ ע"ש במשנ' מהיום אם מתי כו' וא"כ אמאי הכא בשחרור לא יתנו לאחר מיתה הא באמת נשתחרר מחיים משעת החתימה רק דצריך להיות מטי לידי' כמו תנאי כו' א"כ זה מהני שפיר אף לאחר מיתה כמו כל קיום התנאי כנ"ל וכיון שהשליח חי והוא כמותו רק משום דפקע רשותי' ולא גרע מאם מכרו לאחר אחר החתימה דמהני ג"כ אם מסרו לידו אח"כ משום דמשוחרר למפרע קודם דפקע רשות' ע"ש ב"מ וגם הכא אף דפקע מהני כשמוסרו אח"כ כנ"ל ומשוחרר למפרע מחיים כנ"ל ואמאי לא יתנו לאחר מיתה כנ"ל כיון דקאי אף לרבנן דזכות הוא כמ"ש תוס' כו' ע"ש:

אך י"ל למאי שכתב בשיטה מקובצת דכיון דעבז"ל הוא רק תקנת חכמים י"ל דלא תיקנו רק מחיים ולא כשמת ולא תיקנו במטי לידי' אחר מיתה ע"ש וא"כ לכך הכא בשיחרור ג"כ לא מהני אף דהוא זכות כנ"ל. אך לפ"ז א"ש דתני זה לרבותא אף שנתנו ליד השליח מחיים דבאמת סברת התוס' לכאורה דחוק דמאי בכך שהותחל מחיים הא לא הותחל כלל במאי שמסרו ליד השליח ולמ"ש א"ש דקמ"ל כנ"ל דאף שהגט כבר נכתב מחיים ושייך עידיו בחתומיו ז"ל אעפ"כ לא מהני לאחר מיתה כנ"ל:

אמנם י"ל למ"ש המשנה למלך היכא שצוה לשליחלקדש אשה סתם והוא קדש קדושי דרבנן או ס' קדושין לא הוי קדושין כלל אף מדרבנן דהוי שינוי בשליחות וכן בגט ג"כ היכא שגירש גרושין דרבנן הוי ג"כ שינוי כיון שרצונו לגרשה לגמרי מדאורייתא והנה א"כ כיון דעידיו בחתומיו זכין לו הוא רק מדרבנן ואסור בב"ח ע"ש בתוס' א"כ לא מהני הכא כלל מדרבנן כיון שצוה לשליח ליתן סתם וכונתו על שיחרור דאורייתא היינו שיתן מחיים ויהי' משוחרר מדאורייתא א"כ ממילא אם נותן אחר מיתה שאינו משוחרר רק מדרבנן מטעם עבז"ל א"כ הוי שינוי בשליחות ולא מהני אף מדרבנן כיון דלא מטי לידי' בשליחותי' שבאופן זה אינו רוצה ולא מהני כלל א"כ אף אי נימא דאמרינן עבז"ל אף אחר מיתה אעפ"כ לא מהני הכא וממילא לא אצטרך זה לרבותא כנ"ל דאין מוכח כלל דלא תיקנו אחר מיתה די"ל כנ"ל:

אך הנה התוס' כתבו דאירי הכא שאינו נותנו לשליח מיד ליד דאז הוי תן כזכי רק שמראהו ומצוהו ליקח אותו והוא לא לקחו עד אחר מיתה ולכך אף דתן כזכי לא מהני כיון שלא לקחו עד אחר מיתה ואם הי' לוקחו מחיים הי' באמת מהני ע"ש. וקשה לכאורה למאי דקי"ל דטלי גיטך מע"ג קרקע אינה מגורשת ואף בשיחרור כן כמ"ש רש"י ז"ל לעיל י"א דבכל פסולי דאורייתא ילפינן לה לה מאשה וא"כ כיון דזכיה מטעם שליחות והוי כאלו העבד עצמו לקחו מע"ג קרקע דג"כ לא מהני ומאי מהני אלו הי' השליח לוקחו מחיים מטעם תן כזכי כיון שאינו נותנו לו רק מראהו ומצוה ליקח אותו [וראיתי בס' תורת גיטין שהקשה זה והוכיח מכאן דכשר בשיחרור טלי גיטך מע"ג קרקע ובאמת משמע מרש"י הנ"ל להיפך]. ונראה לישב ג"כ כנ"ל כיון דבאמת עידיו בחתומיו זכין לו רק דצריך להיות מטי לידי' והנה באמת טלי גיטך מע"ג קרקע בכל מקום הוי נתינה לענין ממון דהוי משיכה ושאר דברים רק לענין גט ושיחרור אינו משוחרר בנתינה זו דבעינן מיד ליד וא"כ בשיחרור הכא כיון דהוי נתינה והוה ממילא מטי לידי' אינו צריך כלל להשתחרר בנתינה זו דמשוחרר למפרע מטעם עידיו בחתומיו זכין לו כיון דמטי לידי' ולענין מטי לידי' הוי שפיר נתינה טלי גיטך מע"ג קרקע והכא שפיר הוי מטי לידי' מחיים ולכך א"ש דאם הי' השליח לוקחו מחיים הי' שפיר מהני מטעם תן כזכי דהוי מטי לידי' ומשוחרר מטעם עבז"ל למפרע כנ"ל:

אך לפ"ז א"כ קשה כנ"ל דגם אחר מיתה מהני מטעם עבז"ל וא"ל כמ"ש דהוי שינוי בשליחות שנותנו לא"מ ומשוחרר רק מדרבנן והוא צוה סתם ומחיים הוא מדאורייתא כנ"ל דז"א דגם אם הי' לוקחו מחיים כיון שלא נתן לו מיד ליד רק שצוהו ליקח והוי גיטך כו' וממילא גם אם הי' לוקחו מחיים לא הי' משוחרר רק מדרבנן מטעם עבז"ל דמדאורייתא לא מהני דהוי טלי גיטך וא"כ צוה לשחרר רק מדרבנן וממילא אף אם נותנו לאחר מיתה ג"כ מהני מדרבנן דלא הוי שינוי כיון שגם מחיים לא הי' אלא מדרבנן וקשה כנ"ל וע"כ דלא תיקנו חכמים במטי לידי' לאחר מיתה כמ"ש וא"כ תני שפיר זה לרבותא דלא אמרינן עבז"ל אחר מיתה כנ"ל וא"ש כמ"ש דמוכח כנ"ל כיון דלא הוי שינוי בשליחות כנ"ל:

אמנם י"ל למאי דאמר לקמן פ' השולח דהמפקיר עבדו ומת אינו צריך גט שיחרור כיון דילפי' לה לה מאשה ומיתת האדון מתיר כמו מיתת הבעל באשה רק היכא דאיכא קנין ממון עדיין כתוב והתנחלתם אבל מפקיר שאין כאן רק קנין איסור שפיר מתיר מיתת האדון ע"ש ופסק הרא"ש ז"ל והרבה פוסקים כן ע"ש. וא"כ לכאורה הכא למ"ש דבאמת עבז"ל ומשוחרר למפרע מחיים רק שהוא מדרבנן וא"כ כיון דלענין ממון שפיר הפקר

ב"ד הפקר ומהני מדאורייתא קנין שהוא דרבנן כמ"ש הפוסקים וא"כ לענין השיעבוד כבר נפקע מחיים מטעם עידיו בחתומיו זכין לו ומהני מדאורייתא ורק לענין איסור ב"ח לא מהני מדאורייתא כמ"ש תוס' שם וא"כ ממילא כשמת ג"כ מותר מדאורייתא בב"ח כיון שאין כאן רק קנין איסור לחוד ומיתת האדון מתיר כנ"ל וא"כ אחר מיתה שפיר מותר בב"ח ג"כ מדאורייתא כנ"ל וממילא לא שייך מ"ש דהוי שינוי בשליחות שמשחררו אחר מיתה ומשוחרר רק מדרבנן ולמ"ש ז"א דכיון שמשוחרר מדרבנן ומהני לענין ממון למפרע מדאורייתא מטעם הפקר ב"ד כו' וממילא מהני אחר מיתה גם לענין ב"ח מדאורייתא ולא הוי כלל שינוי בשליחות במה שנותנו אחר מיתה דמהני שפיר מדאורייתא כנ"ל:

אך באמת ז"א לרבי דאין כופין את היורשים לשחררו וגם לרבנן כו' ג"כ כיון שלא לקח השליח השיחרור מחיים א"כ עדיין ביד היורשים שלא ליתן השטר שיחרור ולא יהיה מטי לידי' וממילא לא יהי' עבז"ל ולא יהי' נפקע הקנין ממון למפרע כלל וא"כ שייך שפיר והתנחלתם ואין מיתת האדון מתיר כיון שבשעת מיתה עדיין מנחיל קנין ממון שבידם שלא ליתן כו' ויהי' שלהם גם הקנין ממון א"כ ממילא אף עכשיו שלוקח השליח השיחרור אחר מית' ומהני למפרע לענין ממון משום עבז"ל מ"מ אינו מותר בב"ח מדאורייתא דאין מיתת האדון מתיר כנ"ל ואינו משוחרר רק מדרבנן ולא מהני אף מדרבנן דהוי שינוי בשליחות כנ"ל. רק דנימא כמ"ש דגם מחיים לא הי' מהני רק מדרבנן דהוי טלי גיטך כו' ולכך לא הוי שינוי כנ"ל. אמנם למ"ש י"ל בהיפך דבאמת הדין הוא בשכיב מרע דמתנתו וגיטו הוא חל שעה סמוך למיתה דמסתמא דעת השכ"מ לאחר כל מה שיוכל ולכך אם עמד חוזר כו' משום אומדנא שלא רצה ליתן רק ימות וכן בשחרור כן רק אם משום יצא עליו שם ב"ח אבל מדינא ג"כ חוזר ע"ש:

וא"כ הכא אם הי' השליח לוקחו מחיים הי' שפיר משוחרר אחר מיתה מדאורייתא דכיון שלוקחו מחיים ואף שלא נתן לו מיד ליד והוי טלי גיטך כו' מ"מ כיון דהי' שפיר נתינה מחיים הי' משוחרר למפרע מדרבנן מטעם עבז"ל כיון דמטי לידי' כנ"ל וכיון שבא ליד השליח מחיים א"כ ממילא כשמת האדון אח"כ משוחרר מדאוריית' כמ"ש כיון דכבר פקע קנין הממון מחיים מטעם עבז"ל דהפקר ב"ד כו' והוי מפקיר עבדו ומת כו' וא"ל כמ"ש דכיון שביד היורשים שלא ליתן הוי קנין ממון כו' דז"א כיון שכבר לקחו השליח מחיים והי' מטי לידי' מחיים ושפיר מיד מחיים פקע קנין הממון מטעם עבז"ל ואין שוב שום כח ביד היורשים וליכא רק קנין איסור ושפיר מתיר מיתת האדון ומשוחרר אחר מיתה כנ"ל. וא"כ לפ"ז כשלוקחו השליח אחר מיתה שפיר לא מהני מטעם עבז"ל כמ"ש

דהוי שינוי בשליחות וא"ל כנ"ל דגם מחיים לא הי' מהני רק מדרבנן דהוי טלי גיטך כו' דז"א כיון דהוא בשכיב מרע ורוצה שאף שנותן הגט מיד לא יחול רק אם ימות וא"כ כיון שהוא צוה ליקח מחיים ואם הי' לוקחו מחיים הי' שפיר מהני אח"מ מדאורייתא דהי' כמפקיר עבדו ומת כיון שהי' מהני מחיים מדרבנן שכבר לקחו ואין כח ביד היתומים כו'. וממילא עכשיו כשלוקחו השליח אחר מיתה דגם אחר מיתה לא מהני רק מדרבנן דלא שייך כנ"ל דהוא מפקיר עבדו דפקע למפרע מחיים מחמת עבז"ל דז"א כיון שלא לקחו מחיים והי' כח ביד יתומים כנ"ל ולא מהני רק מדרבנן מטעם עבז"ל וממילא אף מדרבנן לא מהני דהוי שינוי כנ"ל:

וא"כ לפ"ז לא צריך למיתני זה לרבותא דלא תיקנו א"מהא בלא זה לא מהני דהוי שינוי וקשה כנ"ל. אך באמת איירי בבריא ורוצה שיחול מיד בשעת נתינה א"כ גם אם השליח לוקחו מחיים לא הי' מהני רק מדרבנן כיון שהוא טלי גיטך כו' כנ"ל וממילא גם אחר מיתה לא הוי שינוי ותני שפיר זה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דמאי פריך אי בש"מ מאי אריא תנו כו' הא איצטרך משום זה כו' ולמ"ש א"ש דפריך שפיר דאי איירי בש"מ לא איצטריך כלל זה לרבותא דבל"ז הוי שינוי כנ"ל ורק עכשיו דאיירי בבריא תני שפיר זה לרבותא כנ"ל משא"כ אי איירי בש"מ ור"פ דמוקי בש"מ סובר באמת דמפקיר עבדו ומת צריך גט שיחרור ושפיר גם בש"מ לא הוי שינוי דגם אי לוקחו מחיים לא הי' מהני רק מדרבנן ותני שפיר זה לרבותא אף אי איירי בש"מ משא"כ ר' זביד דסובר כנ"ל פריך שפיר אי בש"מ מאי איריא תנו כו' וא"ש:

עוד י"ל דבאמת למ"ש לעיל ג"כ לא קשה דיתנו לאחר מיתה ויהיה מהני מטעם עבז"ל דבאמת למ"ש תוס' דהוא רק דרבנן ולא מהני רק לענין ממון ולא לענין ב"ח ע"ש וקשה דא"כ לא הוי זכות כלל כיון שאסור בב"ח וע"כ צ"ל דמ"מ אח"כ כשמטי לידיה דמשוחרר מדאורייתא ומותר בב"ח הוי זכות ממילא כמ"ש לעיל וא"כ הכא דנותן לאחר מיתה א"כ מדאורייתא לא מהני כלל אף אחר דמטי לידיה דאין גט לאחר מיתה כיון דמדאורייתא לא היה משוחרר כלל מחיים א"כ גם אח"כ אינו משוחרר רק מדרבנן מטעם עבז"ל ועדיין אסור בב"ח כיון שהוא רק דרבנן וממילא לא הוי זכות כלל ולא שייך כלל עבז"ל ואינו משוחרר אף מדרבנן כנ"ל. וממילא לא איצטרך זה לרבותא כיון דלא הוי זכות כנ"ל. אך י"ל כנ"ל כיון דמפקיר עבדו ומת אינו צריך גט שיחרור א"כ כיון דמהני מדרבנן למפרע מחיים לענין הקנין ממון ממילא מהני עכשיו אחר מיתה מדאורייתא דמיתה מתיר ומותר בב"ח וממילא הוי שפיר זכות ושייך עבז"ל כנ"ל ואיצטריך שפיר זה כנ"ל

לרבותא. אך ז"א כמ"ש כיון דיש כח ביד היתומים שלא ליתן שייך שפיר והתנחלתם כנ"ל וממילא אסור בב"ח ולא הוי זכות כנ"ל. אך י"ל כיון דהטעם דסבר רבי דתנו לא הוי כשחררו ואין כופין ולא שייך מצוה לקיים דברי המת כתבו הטעם משום דהוא לא אמר רק תנו גט זה ולא צוה כלל ליתן שטר שיחרור אחר ולכך לא שייך מצוה לקיים כו' לכוף אותם ליתן שיחרור אחר כו' ע"ש ושיחרור זה לא מהני ולכך אין כופין ע"ש וא"כ הכא שפיר לענין ליתן גט זה עצמו שפיר שייך מצוה לקיים דברי המת וכופין ליתן גט זה דזה ציוה ליתן והכא אם הדין דכופין ליתן גט זה שפיר מהני גט זה עצמו כיון דפקע קנין הממון מטעם עבז"ל דאין בידם שלא ליתן כיון שכופין כנ"ל וממילא מהני מטעם מפקיר עבדו ומת כו' ומותר בב"ח עכשיו והוי זכות ושייך שפיר עבז"ל כנ"ל ותני שפיר זה לרבותא כנ"ל. אך ר' זביד דמוקי בבריא וכתבו תוס' ד"ה לא משך כו' דמוקי מתניתין כרבנן דלא סברי מצוה לקיים כו' דלא כר"מ א"כ ממילא אין כופין גם על גט זה ולא שייך עבז"ל דיש עדיין קנין ממון כנ"ל. רק באמת לר"ז בלא זה ניחא דתני זה שהגט בעין ולא שייך מעמד שלשתן בגט כמ"ש הר"ן ז"ל ע"ש. ולפ"ז מיושב ממילא דפריך שפיר דאי אייתי בש"מ ולא מוקי לה כר"מ דמצוה לקיים ע"ש דמוקי כרבנן וממילא איצטרך כלל זה אי אייתי בש"מ דאליביה לא שייך עבז"ל דאינו זכות כלל כיון שיש קנין ממון ואסור בב"ח ולא איצטרך זה לרבותא כנ"ל ופריך שפיר מאי אירא כתבו כו' אבל ר"פ עצמו מוקי שפיר כר"מ דמצוה לקיים והוי שפיר זכות ושייך עבז"ל ואיצטרך זה לרבותא כנ"ל. אבל ר"ז פריך שפיר אליביה דע"כ אייתי בבריא דאל"ה מאי אירא תנו כו' וא"ש:

עוד יש לישב קושית תוס' הנ"ל וגם קושית תוס' עב ד"ה כי אמר רב ל"ש מלוה כו' והקשו רב גופיה אמאי לא מוקי בבריא ומשום מעמד שלשתן ובאמת לא בעינן ציבורין כיון דל"ש מלוה כו' ותירוצם דחוק ע"ש ונראה דהנה הר"ן ז"ל הקשה כיון דמשמע ברישא דהגט בעין דקתני זה א"כ אמאי לא מהני ברישא בגט שיחרור ג"כ מעמד ג' כשמצוה ליתן הגט במעמד ג' דבשלמא בגט אשה חוב הוא ולא תיקנו מעמד ג' רק בזכות אבל בשיחרור דזכות הוא אמאי לא מהני ויהיה משוחרר מיד ע"ש שתירץ דבגט לא שייך מעמד ג' דדוקא היכא דשייך מיגו דזכי לנפשיה כו' ע"ש שסברתו דחוקה קצת. ויש לישב כיון דמעמד ג' הוא רק מדרבנן דקני ותוס' ב"מ כתבו דבשיחרור שהוא דרבנן לא מהני רק לענין שיעבוד ממון ולא להתירו בבת חורין דאין כח ביד חכמים לעקור דבר כו' ולקמן אמרינן דהטעם דזכות הוא לעבד החירות אף שאוסרו בשפחה הוא משום שמתירו בבת חורין וא"כ כיון שבדבר דלאו זכות לא תיקנו מעמד ג' א"כ איך נימא דליהני בשיחרור מטעם מעמד ג' שהוא זכות דז"א כיון דמעמד ג' הוא רק דרבנן ואף אם

משוחרר אינו רק דרבנן אסור עדיין בב"ח כנ"ל וממילא לא הו' זכות כלל כיון שאסור בב"ח כנ"ל וכיון שאינו זכות לא שייך כלל מעמד ג' כמו בגט אשה וממילא לא מהני כלל מעמד ג' בשיחרור אף לענין ממון כיון דלא מהני לענין ב"ח ואינו זכות כנ"ל:

אך י"ל למ"ש התוס' הטעם דלא מהני במתני' מטעם תן כזכי הוא דאיירי שאינו נותנו מיד ליד רק שכבר הוא בידו או שמראהו ובכה"ג לא הוי תן כזכי כו' וכ' הרמב"ן והרשב"א הטעם דדוקא היכא שמוציא הדבר מרשותו ודאי נותן בעין יפה וכונתו תן כזכי אבל היכא שאינו מוציא מרשותו ונשאר עדיין ברשותו לא היה כוונתו תן כזכי ע"ש שרוצה שיהיה עדיין שלו עד שיתן לו ע"ש וא"כ לפ"ז ממילא א"ש קושית הר"ן ז"ל דכיון דמהני מעמד ג' מדרבנן ומהני שפיר לענין השיעבוד ולקנין הממון א"כ ממילא מותר גם בב"ח מטעם תן כזכי דמהני מדאורייתא דא"ל כנ"ל כיון שלא יצא מרשותו רוצה שיהיה עדיין שלו כו' דז"א כיון דיצא מרשותו שפיר מדרבנן משום מעמד ג' ואינו שוב שלו ממילא הוי תן כזכי דנותן בעין יפה כיון שעושה דבר שיצא מרשותו בזה ודאי נותן בעין יפה כנ"ל והוי תן כזכי ומותר שפיר בב"ח דהוא דאורייתא וא"כ הוי שפיר זכות כנ"ל:

אך ז"א דאיך נימא דודאי היה כונתו זכי כיון שנותן בעין יפה דאף אי אין כונתו זכי ג"כ יצא מרשותו משום מעמד ג' דז"א דהא אם באמת לא היה כוונתו זכי רק תן ממילא לא יצא כלל מרשותו דלא מהני אף מדרבנן משום מעמד ג' כיון שאינו זכות כנ"ל דגם אם יהי' מהני יהי' אסור בב"ח כיון שבאמת לא הי' כונתו זכי ומדאו' באמת אינו משוחרר וממילא לא מהני אף מדרבנן ולא יצא כלל מרשותו אף לענין ממון וא"כ איך נימא זה לראיה שהי' כוונתו זכי משום כיון שיצא מרשותו אף אי לא כיון זכי ממילא נותן בעין יפה והי' כונתו זכי כו' דהא אם לא כיון זכי לא יצא מרשותו ואינו נותן כלל בעין יפה ולא כיון כלל זכי רק' תן כנ"ל וממילא לא מהני מעמד ג' שאינו זכות כנ"ל כיון שהוא דרבנן.

אך י"ל כיון דהדין הוא היכא שאסור בשפחה ובב"ח שכופין את רבו ונותן לו שיחרור כו' א"כ ממילא הכא אם משוחרר מדרבנן ואסור בב"ח וגם בשפחה אסור וממילא כופין את רבוכו' וצריך ליתן לו שיחרור גמור א"כ שפיר הוי זכות אף אם יהי' רק משוחרר דרבנן ויהי' אסור בב"ח מ"מ ע"י זה כופין אותו וישחררו שיחרור גמור ויהי' מותר בב"ת וא"כ מהני שפיר המעמד ג' לענין ממון דהוי זכות אף שאסור בב"ח כיון שכופין כו' וכיון שמהני לענין ממון וממילא יצא מרשותו אף אם הי' כוונתו תן ולא זכי כו' וממילא תן כזכי כיון דיצא מרשותו כנ"ל ושפיר מותר בב"ח ג"כ דמשוחרר מדאורייתא מטעם תן כזכי כנ"ל:

אמנם אי מוקמינן בשכיב מרע לא מוקמינן כלל רישא במעמד ג' אף דקתני זה דלא הוי דומיא דסיפא כו' ואף אי נוקי לרישא דקתני זה במעמד ג' מ"מ לא הוי זכות כלל כנ"ל שהוא דרבנן דא"ל כנ"ל שהוא זכות משום דכופין כו' ז"א למ"ד לקמן פ' השולח דמפקיר עבדו ומת אין לו תקנה דקנין ממון כבר פקע ואיסורא לברי' לא מורית ולכך אין בידם לשחררו ואסור בב"ח ע"ש. וא"כ כיון דבש"מ דעתו על אחר מיתה כו' ואיך נימא דהוי זכות שיכוף את היורשים לשחררו ז"א כיון דהוי זכות ושייך מעמד ג' ומהני לענין ממון וכבר פקע הקנין ממון מחיים א"כ כשמת אינו כלל ביד היורשים לשחררו כמו מפקיר עבדו ומת כו' ואסור עדיין בב"ח א"כ ממילא לא הוי זכות כלל ולא שייך מעמד ג' אף לענין ממון וממילא לא הוי תן כזכי שלא יצא מרשותו אי נימא דלאו כזכי דלא הוי זכות כנ"ל ולא שייך מעמד ג' כנ"ל:

והנה המפ' כתבו די"ל למאי דאמרינן דסבר רב דמעמד ג' שייך אף במלוה לא שייך סברת הר"ן הנ"ל דלא אמרינן מעמד ג' רק היכא דשייך מיגו דזכי לנפשיה כו' כיון דבמלוה אין הטעם כלל משום זכי' דאינו יכול לזכות שאינו בעין וממילא לא שייך משום מיגו דזכי כו' רק אי אמרינן דוקא בפקדון שייך מעמד ג' שייך שפיר סברת הר"ן ז"ל כיון דהטעם הוא משום זכי' כנ"ל ע"ש. וא"כ מיושב קושית תוס' הנ"ל רב גופיה אמאי לא מוקי בבריא ובלא ציבורין כו'. ולמ"ש א"ש דמשני דר"פ סבר דמעמד ג' ל"ש מלוה כו' א"כ ממילא ליכא לאוקמי כלל בבריא כו' דקשה קושית הר"ן ז"ל דגם ברישא בגט שיחרור אמאי לא מהני מעמד ג' דלא שייך תירוץ הר"ן ז"ל משום מיגו כיון דשייך מעמד ג' אף במלוה כנ"ל ולא שייך מ"ש דבבריא הוי שפיר זכות משום דכופין כנ"ל וממילא תן כזכי כנ"ל ולכך מוקי ע"כ בשכ"מ וא"ש כנ"ל אבל ר"ז דסובר כי אמר בפקדון א"ש תירוץ הר"ן ז"ל משום מיגו כנ"ל דלא מהני מעמד ג' ברישא דלא שייך מיגו דאי בעי זכי לנפשיה כנ"ל:

ובזה מיושב ג"כ קושית תוס' דאי גרסינן זה מאי פריך אי בשכ"מ מאי איריא תנו אפי' כתבו כו' הא תני זה לרבותא כנ"ל. ולמ"ש מיושב דהנה לר"ז תני שפיר זה לרבותא דלא מהני בגט שיחרור מעמד ג' אף שהוא זכות וקמ"ל כסברת הר"ן ז"ל הנ"ל משום דלא שייך מיגו ופריך שפיר אי בש"מ מאי איריא תנו כו' דאי בש"מ לא איצטריך כלל זה כיון דלא איירי במעמד ג' ואף אי איירי ברישא במעמד ג' דקתני זה מ"מ הא לא הוי זכות כלל בש"מ דאין כופין דמפקיר עבדו ומת אין לו תקנה ואין צריכין לסברת הר"ן הנ"ל ופריך שפיר ולר"פ דסבר ל"ש מלוה כו' וסבר שפיר דזה גופיה לרבותא דלא הוי זכות כנ"ל או דלא סבר מפקיר ומת אין לו תקנה כו' וג"כ כסברת הר"ן ע"ש שיש לומר גם אליבי' סברת הר"ן הנ"ל ע"ש:

ובזה יש לישב ג"כ דברי רש"י ז"ל הסותרין זה את זה דלעיל פירש דגרסינן שפיר תן ואעפ"י דאינו יכול לחזור מ"מ נהי דזכה בי' דלא מצי למיהדר כו' מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידיה ואין גט לאחר מיתה והכא כתב דתנו גרסינן ולא תן כו' ע"ש בתוס'. ולמ"ש י"ל דבאמת למאי דמוקי בבריא שייך מעמד ג' אף בגט שיחרור רק כיון דהוא דרבנן א"כ אסור בב"ח ולכך לא יתנו לאחר מיתה כנ"ל. ולכך י"ל לעיל שהקשו תוס' אר"י דאמר הכא כל האומר תן כזכי כו' ובב"מ אמר להיפך תן לאו כזכי כו'. ולמ"ש י"ל למ"ש המפ' די"ל דגם רישא דמתני' דתן גט כו' אירי ג"כ במעמד ג' ואעפ"כ לא מהני כמ"ש הר"ן ז"ל וגם כתבו דלכאורה אי אמרינן דתן לאו כזכי א"כ אינו רוצה שיזכה מיד ואיך מהני משום מעמד ג' כיון שאינו רוצה וכתבו דלענין זה הוי שפיר כזכי כיון שרוצ' שיתן מיד רק שאינו רוצה שיזכה בתורת זכיה ע"ש. וא"כ י"ל גם לעיל דמשני ר"י תן כזכי כו' אף דסבר תן לאו כזכי מ"מ הכא מהני משום מעמד ג' דלענין זה הוי שפיר כזכי כנ"ל ולכך אינו יכול לחזור בשחרור דזכה משום מעמד ג' כנ"ל. אך לכאו' לענין ב"ח אמאי אינו יכול לחזור כלל הא כשחוזר אסור בב"ח כיון דמעמד ג' הוא דרבנן כנ"ל. אך י"ל למאי דפליגי ר"י ור"ל דר"ל סבר לא אתי דבור ומבטל דבור ור"י סבר אתי דבור כו' ופריך אר"ל מהשולח גט דיכול לבטל השליחות ולחזור בו כו' ומשני דדבור ודבור הוא כו' וכתבו שם דאף דר"י סבר גם כן לא אתי דבור ומבטל מעשה מ"מ התם דלא נגמר כלל המעשה רק שמתחיל אחר ל' כו' וכן בשליח כשיתחיל כשבא לידה לא הוי מעשה ויכול לחזור כו' ע"ש וכתבו הפ' דלכך במעכשיו דשיורא אינו יכול לחזור כו' משום דכבר התחיל המעשה ולא אתי דבור ומבטל מעשה כו' ע"ש. וא"כ הכא כיון דבמה שאמר תן ועשה אותו שליח כבר נגמר מדרבנן משום מעמד ג' והוא משוחרר מדרבנן ומהני לענין ממון מדאורייתא משום הפקר ב"ד וכיון שנגמר המעשה לענין זה ממילא אינו יכול לחזור כלל אח"כ משום לא אתי דבור ומבטל מעשה ואינו יכול לבטל השליחות ויכול השליח ליתן לו אף שחוזר וממילא כשנותן לו מותר גם בב"ח דמשוחרר שפיר מדאו' כשנותן לו כיון דלא הוי מהני ביטול השליחות כו' ולכך אינו יכול לחזור כלל ומותר אף בב"ח כשנותן לו כו':

ומיושב שפיר דברי רש"י ז"ל לעיל דאע"פ דזכה בו לענין דלא מצי למיהדר ואף לענין ב"ח מ"מ לא אתי דבור כו' כיון דמהני משום מעמד ג' כו' מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידי' דלענין ב"ח לא מהני עד שנותנו לו דהוא מטעם דלא מהני הביטול ונשאר השליחות ואינו משוחרר מדאו' עד שנותנו לו ולכך ממילא אין גט לאחר מיתה ואסור בב"ח כנ"ל ופירש"י ז"ל שפיר. והכא פירש שפיר למאי דמוקי לה בשכ"מ ואין הטעם משום מעמד

ג' וע"כ לעיל דאינו יכול לחזור הוא משום דתן כזכי לגמרי וממילא ע"כ הכא גרסינן תנו ולא תן דאל"ה הי' מהני אף לענין אין גט לאח"מ אבל לעיל למאן דמוקי בבריא פירש שפיר כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב קושית תוס' הנ"ל דהנה י"ל קושית הר"ן דגם בגט שיחרור שייך מעמד ג' דהוא זכות כו' וי"ל למ"ש תוס' יבמות פ"ט ע"ב ד"ה שהפקיר כו' דלא שייך בתקנת חכמים הפקר ב"ד הפקר כו' רק היכא דאחר שתקנו חכמים אין לו כלל דין דרבנן אבל אם גם אחר התקנה יש לו איזה קולא או חומרא מחמת שהוא מדרבנן לא שייך הפקר ב"ד כו' ע"ש. וא"כ י"ל גם במעמד ג' לא תקנו רק מחמת שיהי' מהני מטעם הפקר ב"ד כו' ויהי' מהני מדאורייתא כו' וא"כ בשיחרור כיון שאסור עדיין בב"ח מחמת שאינו משוחרר רק מדרבנן וממילא לא שייך הפקר ב"ד כו' כיון שגם אחר התקנה יש לו דין דרבנן דאם הי' מהני הי' מותר בב"ח ולא שייךהפקר ב"ד ולכך אינו כלל אף לענין ממון כו'. אך למ"ש דאחר שתקנו מעמד ג' ומהני לענין ממון וממילא יצא מרשותו ומהני מטעם תן כזכי מדאורייתא א"כ שפיר שייך עדיין הפקר ב"ד כו' דאחר התקנה אין לו כלל דין דרבנן דמותר שפיר גם בב"ח מטעם תן כזכי ושייך הפקר ב"ד ושייך מעמד ג' וקשה קושית הר"ן ז"ל הנ"ל:

והנה המפ' כתבו דדוקא למאן דסובר דלא תקנו מעמד ג' אלא בפקדון כו' והקשו תוס' הא מהני בל"ז מטעם תן כזכי כו' וסובר ע"כ דלא שייך תן כזכי באינו נותן מיד ליד כו' אבל למאן דסובר שתקנו אף במלוה אינו סובר כלל סברא זו די"ל שפיר דאף באינו נותן מיד ליד שייך תן כזכי רק דהוצרכו לתקן במלוה ע"ש וע"כ למאן דסובר דתקנו אף במלוה ואף בלא מיד ליד שייך תן כזכי ע"כ איירי מתניתין בלא נטלו עד אחר מיתה או ביד אחרים דלא שייך תן כזכי כו':

וממילא מיושב דלר"ז דסובר דוקא בפקדון תני שפיר זה דקמ"ל כתירוץ הר"ן ז"ל דלא שייך מעמד ג' בשטרות כנ"ל דא"ל כנ"ל דבל"ז לא שייך הפקר ב"ד כו' דז"א דיהי' מהני מטעם תן כזכי כיון שיצא מרשותו דלדידי' איירי באינו נותן מיד ליד כו' אבל אי נימא בשכ"מ לא איצטרך כלל זה כיון דלא איירי במעמד ג' ולא שייך רבותא הנ"ל ופריך מאי איריא תנו כו' אבל ר"פ דסובר דאף במלוה תיקנו ואין חילוק בין נותן מיד ליד כנ"ל א"כ הוא בהיפך דבבריא קשה דלא איצטרך זה דלא קשה דלא שייך הפקר ב"ד כנ"ל דליכא למימר דיהי' מהני מטעם תן כזכי כיון שלא לקחו עד אחר מיתה כנ"ל וע"כ בשכ"מ וקמ"ל בזה כמ"ש תוס' דכה"ג אין כופין דלא הוי כשחררו משום שאמר גט זה ולא צוה ליתן גט אחר כמ"ש המפ' וממילא ליכא לאוקמי בבריא דקשה כנ"ל וא"ש:

דף יג:

תוס' ד"ה גופא כו' אוריב"א כו' דבמעמד ג' קונה אפי' בע"כ של נפקד דאי לא למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יאמר לו זכי ואינו נראה דהוצרכו כו' אלא ביד אחרים דאף כשאין הפקדון ביד הנפקד נקנה באודיתא כו' אלא נראה דאפילו בע"כ כו' ע"ש. ותמוה כמו שתמה מהרש"ל ומהרש"א דהא אודיתא קונה אף בע"כ ותירצו דלא רצו לתקן אודיתא שהוא כעין שקר אך יכול להיות דלא הוי רק מרצונו ומאי הוכיחו תוס' מאודיתא ותירוצם שם דחוק מאוד ע"ש גם דקדקו המפ' שתוס' כתבו מקודם שאינו ביד הנפקד אלא ביד אחרים ואחר כך כתבו סתם שאינו ביד הנפקד כו' ע"ש:

ונראה לפרש דהנה בחב לאחרים לא מהני זכי' דתופס לבע"ח במקום שחב כו' לא קנה א"כ לכאורה הוצרכו לתקן מעמד ג' היכא שחב גם לאחרים דלא מהני זכי בשביל זה. אך באמת קי"ל בש"ע דאף דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה מ"מ היכא שלוה עצמו נותן לו לתפוס שפיר זכה בשבילו אף שחב לאחרים דדוקא כשתופס שלא ברצון הלוה לא קנה כו' ע"ש וא"כ ממילא לא שייך מ"ש דאם יאמר לו זכי יהי' שפיר מהני אף שחב לאחרים כנ"ל ולא הוצרכו לתקן מעמד ג' כו' אך הטעם כתבו דאף דלכאורה מאי חילוק יש כיון דלא מהני זכיה היכא שהוא חוב לאחד וכתבו משום דכיון שהוא רוצה בידו ליתן ולהקנות לו בקנין אחר להמלוה (ובמטלטלין אין טורפין מלקוחות) ולכך לא מיקרי זכיה זו חוב כלל כיון שבידו לעשות זה החוב כמו דאמר בש"ס גבי עבד דאי בעי זריק כו' עוד כתבו טעם אחר כיון שביד הלוה להקנות לזה התופס בעצמו ושפיר נקנה כיון שהוא מטלטלין ובמטלטלין אין טורפין מלקוחות הוי מגו דאי בעי זכי לנפשי' כיון ששניהם רוצים כו' ע"ש. וא"כ לכאורה הכא אם לא היו מתקנים מעמד ג' י"ל שפיר כנ"ל שהוצרכו בחב לאחרים דלא מהני זכי דאף שהלוה עצמו אומר זכי מ"מ לא מהני דלא שייך כנ"ל שבידו להקנות למלוה ז"א דאי לא תיקנו מעמד ג' ליכא קנין אחר כיון שאינו בידו רק במה שאומר זכי וממילא לא מהני זכי דהוא חב לאחרים דזכיה זו הוא הוי שפיר חוב דבל"ז לא הי' יכול להקנות לו דא"ל שהי' לוקח הפקדון מיד הנפקד והי' מקנה לו ז"א כיון דעכשיו אינו יכול ע"ש וגם הנפקד לא יחזירו לו דכבר משועבד להמלוים משיעבודא דר' נתן רק עכשיו שזוכה כשהוא תחת ידו ושפיר לא מהני דחב לאחרים כנ"ל והוצרכו מעמד ג' כנ"ל. רק דשייך עדיין טעם הב' שיכול להקנות לזה הנפקד עצמו ושייך מגו דאי בעי זכי לנפשיה כו' כנ"ל:

אך התוס' כתבו דאינו נראה שהוצרכו לתקן כשאין הפקדון ביד הנפקד אלא ביד אחרים דזה לא שכיח ע"ש ובאמת לשטת הפוסקים דחצר דשליח אינו זוכה בשביל המשלח

רק השליח עצמו בידו דהוי ריבוי דריבוי ע"ש בטור וש"ע א"כ זה שפיר שכיח שאינו בידו ממש רק ברשותו ואעפ"כ לא מהני זכי דאין חצירו יכול לזכות בשביל הזוכה כנ"ל ואין צריכין לומר שהוא ביד אחרים כו' רק דהתוס' סברי דאף חצירו של שליח זוכה כו' דשליח עושה שליח כו' לכך כתבו שפיר דכשהוא ביד אחרים דוקא וזה לא שכיח כו' כנ"ל:

אך למ"ש שפיר י"ל דהוצרכו לתקן מעמד ג' להיכא דחב לאחרים וממילא כשאין הפקדון ביד הנפקד רק ברשותו לא קנה דלא מהני זכיה דחב לאחרים ואף שאומר זכי מ"מ ליכא קנין אחר ואין בידו להקנות למלוה כו' וא"ל כנ"ל משום מגו דזכי לנפשי' ז"א דלענין שיזכה החצר משום שליחות דעושה שליח לענין זה לא שייך מגו דזכי כו' שאין החצר זוכה לעצמו וממילא אינו יכול לזכות בשביל הזוכה דחב לאחרים וזה שפיר שכיח שלא יהא בידו ממש וי"ל שפיר כנ"ל:

אך הפוס' כתבו דקנין אודיתא שפיר מהני אף שחב לאחרים מ"מ כיון שחייב גם למלוה זה מהני שפיר אודיתא בתורת קנין שמודה שהוא של זה המלוה ע"ש א"כ אף לדברי מהרש"ל שלא רצו לתקן בקנין אודיתא משום שהוא כעין שקר מ"מ כיון שאם הלוה רוצה יכול להקנות להמלוה בקנין אודיתא כנ"ל וממילא מהני עכשיו שאומר זכי אף בחב לאחרים דכיון שיכול להקנות לא מיקרי חב לאחרים ומהני כשהלוה אומר זכי כו' כנ"ל ומהני אף שאינו ביד הנפקד ממש רק בחצירו כו' כנ"ל:

ולפ"ז מיושבים דברי התוס' שהוכיחו דאף בע"כ של נפקד מהני מעמד ג' דאל"ה למה הוצרכו כלל יאמר זכי ואין נראה דהוצרכו באינו ביד הנפקד רק ביד אחרים דזה לא שכיח וכתבו אח"כ דאף כשאינו ביד הנפקד ולא כתבו ביד אחרים כו' היינו דאף שאינו בידו ממש רק בחצירו דזה שפיר שכיח וי"ל דתיקנו בשביל זה ובחב לאחרים כנ"ל מ"מ נקנה באודיתא ואף שהוא כעין שקר מ"מ כיון שיכול להקנות באודיתא ממילא מהני כשאומר זכי אף שחב לאחרים ואינו בידו ממש רק בחצירו ולא הוצרכו לתקן בשביל אינו בידו ממש רק דנימא שהוצרכו בשביל ביד אחרים וזה אינו נראה דלא שכיח וע"כ מוכח דמעמד ג' קונה אף בע"כ כו' וממילא קשה דנקנה באודיתא ז"א שהוא כעין שקר כו' וזכי לא מהני כיון שהיה בע"כ של נפקד כו' והוכיחו שפיר וא"ש:

ומיושב שכתבו מקודם אלא שהוא ביד אחרים כנ"ל ואח"ככתבו דאף כשאינו ביד הנפקד לבד ולא ביד אחרים כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב דברי התוס' דגרסינן שפיר ועוד דאף כשאין הפקדון ביד הנפקד כו' דהנה לשטת המפ' דלא קני אודיתא בחב לאחרים דכל הודאה שאינו מהני לענין נאמנות אינו

מהני גם לענין קנין והודאה אינו נאמן בחב לאחרים אינו מהני ג"כ לענין קנין ע"ש. וא"כ לכאורה י"ל דתיקנו משום חב לאחרים ולא מהני אודיתא לקנין ולא קשה דיקנה באודיתא כו' ומעמד ג' שפיר מהני ככל הקנינים במטלטלין כו'. אך י"ל דבאמת לענין הנאמנות היכא דאית ליה מגו שפיר מהימן בהודאה אף שחב לאחרים אי בעי מחיל ע"ש גבי שטר אמנה דדווקא באיתחזק כו' או שאר גוני ע"ש. א"כ במטלטלין כיון שיכול להקנות בקנין ואין ב"ח מוקדם טורף ממילא מהני גם אודיתא דשפיר מהני גם לענין נאמנות משום מגו שהיה מקנה לו בקנין כו' ונאמן בהודאה וכיון שמהני ההודאה לענין הנאמנות ממילא מהני גם לקנין וקונה שפיר באודיתא אף שחב לאחרים כנ"ל ולא הוצרכו לתקן כו':

אך לכאורה כיון שאינו בידו רק ביד הנפקד ולא מהני קנין אחר רק מעמד ג' א"כ אם לא היו מתקנים מעמד ג' לא היה קנין אחר וממילא לא היה מהני אודיתא ג"כ דליכא מיגו כנ"ל. אך י"ל דכיון שהנפקד רוצה ויכול ליקח מידו ולהקנות לו או שהנפקד יקחהו לידו ויהי' מהני זכי וממילא נאמן משום מיגו דאף שאינו עתה ביד הנפקד מ"מ כיון שיכול ליקחהו לידו נאמן שפיר מטעם מגו וממילא מהני לקנין ג"כ ויכול להקנות באודיתא אף שחב לאחרים ולא הוצרכו לתקן מעמד ג' כשהנפקד רוצה כו'. והוכיחו שפיר דמוכח דאף בע"כ של נפקד מהני מעמד ג' והוצרכו שפיר לתקן משום בע"כ כו' דלא שייך שיקנה באודיתא דז"א דבחב לאחרים לא מהני אודיתא דאין לו מגו כיון שהוא בע"כ של נפקד ואינו נאמן ולא מהני לענין קנין ג"כ כנ"ל והוצרכו שפיר מעמד ג' לבע"כ ובחב לאחרים כנ"ל דלא מהני אודיתא אבל אי נימא דלא מהני רק מרצונו קשה כנ"ל וא"ש:

תוס' ד"ה תנהו לפלוני כו' אומר"ת דאע"ג דהמוכר שט"ח כו' ומחלו מחול מ"מ מכר ונתן במעמד ג' אינו יכול למחול והוכיח מפ"ב דקדושין שאמר סתם במעמ"ג מקודשת והא למ"ד גבי מלוה בשטר לא סמכא דעתה גם במעמ"ג אינה מקודשת כו' ע"ש והרמב"ן ז"ל והרבה פוס' פסקו דאף מכר במעמ"ג יכולין למחול וקשה קושיית תוס' ותירוצם דחוק ע"ש:

ונראה לישב דהנה תוס' בפרק הכותב הקשו להפוס' במוכר שט"ח ומחלו דמחול וצריך לשלם מדינא דגרמי כל מה ששוה השטר (והקשו בפ' הכותב) איך אמר התם בקדושין דאשה לא סמכא דעתה כו' הא שפיר סמכא דעתה שאם ימחל יתחייב לשלם כל החוב מדינא דגרמי גם דאמר למ"ד סמכא דעתה הוא משום לא שביק לדידי כו' הא בל"ז סמכא דעתה כו' והוכיחו באמת דאינו משלם רק דמים שנתן ע"ש. ונראה לישב ג"כ הפוס' הנ"ל דהנה לכאורה יש להקשות למ"ש הרמב"ן ז"ל גבי קדשה במנה והניח לה משכון

עלי' דאינה מקודשת דמנה אין כאן כו' וכתב הרמב"ן הטעם משום דהכסף קדושין עדיין אגוד גביה שלא יצא עדיין מרשותו לגמרי שהמנה עדיין ברשותו ולא מהני עד שהכסף קדושין יצא מרשותו לגמרי כו' ע"ש וא"כ לכאורה אמאי מהני בקדשה במלוה בשטר שעל אחרים הא כיון דהטעם דיכול למחול הוא משום דב' שיעבודים יש כו' והשיעבוד הגוף נשאר עדיין בידו שאינו יכול להקנות רק השיעבוד נכסים כו' ולכך יכול למחול ע"ש וא"כ ממילא אף כשאינו מוחל אמאי מקודשת הא עדיין אגוד גביה הכסף קדושין כיון שעדיין השיעבוד הגוף בידו אף אחר שקדשה בו כו' ואח"כ ראיתי בס' המקנה שהקשה זה ע"ש. ובאמת לא קשה מידי דהתם גבי מנה אין כאן כו' אמרינן כיון דמה שנתן לה אותו המנה עדיין לא יצא מרשותו ואגוד גביה לא מהני כו' אבל הכא לא נתן לה כלל השיעבוד הגוף רק שיעבוד הנכסים ושיעבוד הנכסים אינו אגוד גביה כלל ויצא מרשותו לגמרי רק השיעבוד הגוף נשאר בידו וזה לא נתן לה אבל מה שנתן לה זה לא אגוד גביה וכשמוחל ממילא פקע כו' אבל לא הוי כלל אגוד גביה מה שנותן כו' כנ"ל:

אמנם למה שהביא הרי"ף ז"ל פ' הכותב דברי הגאונים ז"ל הטעם דמוכר שט"ח יכול למחול הוא משום דכיון דיכול למימר עיינתי בחושבני ולא פש לי גביה ופירש הר"ן והרמב"ן משום דיכול לומר עיינתי בחושבני ויכול לעקור כל החוב מעיקרו שאינו חייב לו כלל ולכך לא יצא עדיין מרשותו לגמרי השיעבוד נכסי ולכך אף שאינו אומר עיינתי בחושבני ומודה שחייב יכול למחול כיון שלא יצא החוב מרשותו שבידו לעקרו ולכך יכול למחול ע"ש וא"כ לפ"ז שפיר קשה כנ"ל איך מהני גבי קדושין שמקדשה בשט"ח דאחרים כו' הא לשטת הגאונים גם השיעבוד נכסים שנותן לה ג"כ לא יצא מרשותו משום שיכול לעקור ולומר עיינתי כו' והוי שפיר אגוד גביה מה שנותן לה ולא מהני כלל אף אי אינו מוחל כנ"ל כיון שהנתינה לא יצא מרשותו כנ"ל אך באמת דחו שם כולם דברי הגאונים ז"ל שאין הטעם משום הכי ע"ש ולא קשה כנ"ל:

אמנם הרמב"ן והר"ן ז"ל כתבו שם הטעם דלא אמרי' כדברי הגאונים ז"ל הנ"ל משום דאינו נאמן כלל לומר עיינתי בחושבני כו' דבחב לאחרים לא מהני הודאתו היכא דלית ליה מיגו כו' ואם לא מצי מחיל אין לו מיגו ואינו נאמן כלל עיינתי בחושבני כו' ואיך נימא דבשביל זה מצי מחיל כו' ע"ש. וא"כ לפ"ז עכשיו דאמרי' שפיר דמוכר שט"ח מצי מחיל משום דב' שיעבודים יש כו' א"כ ממילא נאמן לומר עיינתי בחושבני במיגו דאי בעי מחיל והיה מהני משום דפקע שיעבוד הגוף כו' א"כ ממילא מהני מחילה ג"כ משום סברת הגאונים ז"ל דגם השיעבוד הנכסים לא יצא עדיין מרשותו כיון שבידו לעקור ולומר עיינתי בחושבני כו' ויהיה נאמן משום מגו דמחיל כו' דיהיה מהני משום שיעבוד

הגוף כו' ומהני שפיר המחילה ג"כ משום שיעבוד הנכסים שג"כ לא יצא מרשותו כנ"ל וא"כ ממילא קשה עדיין כנ"ל אמאי מקודשת הא הוי שפיר אגוד גביה גם השיעבוד נכסים שנותן לה שעדיין ברשותו כו' לומר עיינתי בחושבני ויהיה נאמן משום מיגו דמחיל כנ"ל ואף באינו מוחל אינה מקודשת:

אך לכאורה ז"א למאי דקיימינן עכשיו דבמוחל צריך לשלם כל דמי השטר א"כ אינו נאמן כלל עיינתי בחושבני במיגו דמחיל דאם ימחול יצטרך לשלם כל דמי השטר משא"כ כשאומר עיינתי בחושבני כו' כקושית תוס' ב"מ ע"ש דצריך לומר שם כתירוץ הנ"י והש"ך ז"ל דגם עכשיו צריכה לשלם כל דמי השטר שאומרת שנפרעה מקודם דזה גופיה הוי מחילה ואינו מטעם מגו כלל דאינה נאמנת כנ"ל רק דההודאה הוי מחילה ומהני בתורת מחילה ע"ש וא"כ ממילא באומר עיינתי בחושבני לא מהני לעקור החוב מעיקרא דאין לו מגו דמחיל שיצטרך לשלם כנ"ל רק דמהני גם עכשיו מטעם מחילה עכשיו בהודאתו אבל אינו עוקר מעיקרא ושפיר יצא מרשותו לגמרי ולא הוי אגוד גביה כו':

אמנם באמת למ"ש הש"ך ז"ל דגם כשאומרת שנפרעה מקודם ג"כ צריכה לשלם דמי כל השטר כיון דאינה נאמנת רק דהוי מחילה אבל אין מאמינים אותה שנפרעה קודם וכיון דהוי מחילה ממילא צריכה לשלם כל דמי השטר כיון שבגרמתה נפסד כמו שאר מוחל ע"ש. וא"כ לכאורה קשה כיון דהטעם דאינה נאמנת במגו דמחלה הוא משום שאם תמחול תצטרך לשלם כל דמי השטר משא"כ באומרת נפרעה מקודם אינה משלמת רק דמים שנתן ולא הוי מיגו וא"כ כיון דאמרינן גם עכשיו צריכה לשלם כל הדמים משום שאינה נאמנת כנ"ל א"כ ממילא שפיר אית לה מיגו דמחלה כיון שגם עכשיו משלמת הכל ונאמנת שפיר שנפרעה מקודם וכיון שמאמינים לה ממילא אינה צריכה לשלם רק הדמים שנתנו כיון שנאמנת שלא היה מכירה כלל כנ"ל. אך ז"א דאיך נימא ונפסוק הדין שנאמנת ולא תשלם רק הדמים שנתנו א"כ אינה נאמנת דאין לה מיגו דאם תמחול תשלם הכל ולכך אמרינן דאינה נאמנת וממילא כיון דאינה נאמנת ואעפ"כ הוי מחילה צריכה לשלם כל דמי השטר וכמ"ש הנמוקי יוסף ריש ב"מ גבי חצי' שלי במיגו דכולה שלי דאף דאי נאמר דאינו נאמן אית ליה שפיר מיגו ונאמן מ"מ כיון דאי נימא דנאמן אין לו מיגו דיותר נוח לו טענה זו לכך אמרינן דאינו נאמן ע"ש וכן הכא אין אנו יכולין לומר דתהיה נאמנת דאז אין לה מיגו ולכך עכשיו אף דאי אינה נאמנת אית לה מיגו מ"מ אינה נאמנת כנ"ל ולכך צריכה לשלם הכל כו' כנ"ל:

אמנם לפ"ז עכשיו דהדין הוא באמת דאינה נאמנת ואעפ"כ הוי מחילה וצריכה לשלם הכל א"כ מאמינים לה שפיר שאומרת אמת נפרעה קודם דעכשיו אית לה מיגו רק

דאין יכולין לפסוק דנאמנת אבל באמת אמרינן עכשיו שאומרת אמת דלא הי' מכירה שנפרעת מקודם כנ"ל. וא"כ ממילא הכא קשה שפיר כנ"ל אמאי מקודשת הא הוי אגוד גבי' גם השיעבוד נכסים כיון שבידו לעקור החוב ולומר עיינתי בחושבני כו' ויהי' נאמן במגו כו' ואף שיצטרך לשלם הכל כנ"ל מ"מ כיון דגם באומר עיינתי בחושבני צריך לשלם הכל דהוי מחילה וממילא מטעם נאמנות דכיון דהדין הוא דאינו נאמן ומשלם הכל ודאי אומר אמת דאית לי' מגו כו' ונאמן עיינתי בחושבני כו' ועוקר כל החוב כנ"ל וממילא הוי עכשיו אגוד ביה כנ"ל ואינה מקודשת:

אך אי אמרינן לא שביק לדידי ומחיל לאחריני אינו נאמן כלל במגו דאי בעי מחיל כמ"ש המפרשים דבוש למחול משום לא שביק לדידה כו' ולכך באומר עיינתי בחושבני כו' ולא יהי' נאמן כלל במיגו דמחיל כו' כנ"ל דמשא"כ באומר עיינתי כו' אף דהוי מחילה אינו בוש שאינה יודעת כו' ולכך שפיר מקודשת. ולפ"ז מיושב שפיר קושית התוס' להסוברים דצריך לשלם במוחל כל דמי השטר אמאי אמר מ"ד אינה מקודשת דלא סמכא דעתה דלא סבר לא שביק כו' הא מ"מ סמכא דעתה שיצטרך לשלם כו'. ולמ"ש א"ש דאי לא אמרינן לא שביק כו' שפיר אינה מקודשת אף שיצטרך לשלם מ"מ אם יאמר עיינתי בחושבני יהיה נאמן שפיר במיגו דגם אז נצטרך לשלם כמ"ש וממילא גם עכשיו אינה מקודשת משום אגוד גבי' כנ"ל והוצרך שפיר למ"ד סמכא דעתה משום לא שביק כו' ולא יהי' לו מגו ולכך גם עכשיו מקודשת כשאינו מוחל כנ"ל. ומיושב ממילא קושית תוס' דהכא דאמאי לא מוקי גם במעמד ג' דפליגי באשה סמכא דעתה כו' ולמ"ש א"ש דקי"ל בש"ע דבמעמד ג' אינו נאמן לומר עיינתי בחושבני כו' כיון שהי' במעמד הלוה ואינו נאמן אף במיגו ע"ש וא"כ ליכא למימר במעמד ג' דאינה מקודשת משום לא סמכא דעתה דהא שפיר סמכא דעתה שיצטרך לשלם כל דמי השטר כקושית תוס' הנ"ל דא"ל כנ"ל משום אגוד גבי' דז"א דבמעמד ג' לא יהיה נאמן עיינתי בחושבני אף במגו כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל דהנה הרמב"ן ז"ל תירץ דמאי דמשני דפליגי במלוה ע"פ בדר' הונא לא קאי אליבא דתרוצא דלעיל דפליגי בסמכא דעתה כו' רק בעיקר הקנין כו' אבל לית להו דשמואל כלל ולשמואל בל"ז ניחא ע"ש והקשו דעדיין קשה קושית תוס' הב' אמאי לא אמר הנך איבעית אימא דלעיל דנהי דהך שנויא לא קאי לשמואל מ"מ אמאי לא אמר אב"א דפליגי בשמואל ובסמכא דעתה כו' וכ"ע אית להו דר"ה במלוה ע"ש. ונראה דהנה יש לישב קושית תוס' הנ"ל שהקשו להפוסקים דמוחל צריך לשלם הכל מדינא דגרמי אמאי לא סמכא דעתה הא לא ימחול שיצטרך לשלם הכל כו'. דהנה התומים כתב די"ל

הא דצריך לשלם במוחל הוא דוקא בשטר דהוי ברי הזיקא דבלא מחלתו הי' יכול לגבות מן משועבדים ולא הי' יכול להבריח והוי גרמי וחייב אבל במלוה ע"פ היינו להפוס' במעמד ג' דיכול למחול או שאר גוני אין המוחל צריך לשלם דלא בריא הזיקא דהי' יכול להבריח שאינו גובה ממשועבדים כו' ע"ש. והנה בח"מ ס' נ"ה בהג"ה פסק כדברי בעל התרומות בשטר שנפרע מקצת חובו אינו גובה אף החצי השני ממשועבדים כמו במוקדם דאינו גובה אף מזמן שני משום גזרה שמא יגבה מזמן הראשון כמו כן בנפרע מקצת אינו גובה כלל ממשועבדים משום גזירה שמא יגבה גם חצי הב' שנפרע ע"ש ובסמ"ע כו' וכן פסק הרא"ש נדרים ע"ש וכן הדין במחל לו מקצת החוב ג"כ אינו גובה כלל ממשועבדים ע"ש:

והנה קי"ל בזרק כלי מראש הגג והי' מונח כרים וכסתות בענין שלא הי' נשבר ובא אחר וקדם וסילק הכרי' וכסתות ונשבר שניהם פטורים דהראשון לא עשה היזק בזריקתו שלא הי' נשבר והשני ג"כ פטור שלא עשה גוף ההיזק רק סילוק המונע כו' ע"ש וכן אם קידם הוא עצמו שזרק וסילק הכרים וכסתות ג"כ פטור דבשעה שזרק לא עשה כל ההיזק והי' פטור ועל אח"כ על הסילוק ג"כ פטור וממילא פטור גם על שניהם כו' ע"ש. ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל דאם ימחול ישלם הכל כו' ולמ"ש י"ל דיכול למחול מקודם חצי החוב ומהני מחילתו וממילא לא יוכל הלוקח לגבות גם חצי הב' ממשועבדים כמו שטר שנפרע מקצתו משום גזירה שמא יגבה גם הב' כו' וממילא אח"כ ימחול גם חצי החוב הב' ולא יצטרך לשלם מדינא דגרמי כיון שגם בלא מחילתו לא הי' גובה ממשועבדים מחמת חצי הראשון שנמחל כו' ולא ברי הזיקא שהי' יכול להבריח כמו במלוה ע"פ כנ"ל וממילא יהי' פטור על חצי האחרון דאף שהוא עשה שתיהם גם ההיזק הראשון שלא יוכל לגבות ממשועבדים מחמת מחילתו כו' מ"מ הוי כמו קדם הוא עצמו וסילק כרים וכסתות כו' דעל מחילה הראשונה אינו חייב על החצי הב' שעדיין לא גרם לו היזק רק שלא יגבה ממשועבדים אבל מב"ח הי' יכול לגבות ולא הוי גרמי וגם לא עשה ההיזק בגוף הדבר כו' וגם על מחילתו חצי הב' לבד פטור כיון שלא הי' יכול לגבות ממשועבדים כו' ולא ברי הזיקא וממילא פטור גם על שתיהם ואינו צריך לשלם חצי הב' מדינא דגרמי ולא קשה קושית תוס' כנ"ל דשפיר לא סמכא דעתה שימחול מקודם חצי ואח"כ חצי הב' ולא ישלם לה רק חצי כנ"ל וא"ש:

אמנם י"ל דלכאורה קשה בכל מקום אמאי מהני מחילה במוכר שט"ח הא קי"ל דשיעבודא דר' נתן אין יכולין למחול ע"ש וא"כ כיון דחייב על המחילה מחמת דינא דגרמי וחייב הלה מדר"נ וממילא לא מהניהמחילה. אך זה טעות דבשעת המחילה לא

הי' חייב כלל ואחר המחילה כבר נפטר הלוה מחמת המחילה ואינו חייב כלל מדר' נתן כו' כנ"ל:

אמנם הכא שמוחל מקודם חצי ונתחייב על חצי הראשון מחמת דינא דגרמי ועדיין הלוה חייב חצי האחרון וממילא משועבד הלוה להלוקח על חצי האחרון מדר' נתן שהמוכר חייב להלוקח חצי החוב מדינא דגרמי והלוה חייב למוכר חצי האחרון עדיין שלא נמחל וממילא לא יוכל למחול כלל חצי השני דשיעבודא דר"נ אין יכולין למחול ועל חצי השני שפיר חייב מדר"נ כנ"ל. אך ז"א דיוכל לשלם לה חצי הראשון שחייב מדינא דגרמי אחר שימחול ואחר שישלם לה שפיר יוכל למחול חצי הב' דכבר אינו חייב לה חצי הראשון ואין הלוה משועבד מדר"נ רק מחמת המכירה ושפיר יהי' מהני המחילה על חצי הב' כנ"ל ואף שלא תרצה לקבל עד שתגבה מ"מ הא קי"ל דפרעון בע"כ הוי פירעון ונפטר מהחוב וא"ש כנ"ל. ובזה יתיישב מה שהקשו המפ' בהא דאמרינן דסמכא דעתה לא שביק לדידי ומחיל לאחריני כו' והקשו דמ"מ לא סמכא דעתה שמא יפרע לו הלוה והלוה ירצה להפסידה שהוא אחר דדוקא גבי בעלה אמרינן שלא ירצה להפסידה בחנם משא"כ לגבי אחר שמא יפרע לו ופירעון בע"כ שמי' פירעון אף שלא ירצה לקבל ואחר שיקבל הבעל לא יתן לה וג"כ לא סמכה דעתה כו' ע"ש. ולמ"ש מיושב דהנה הפוס' פסקו דכשהלוה פורע להמוכר חייב הלוה מדינא דגרמי כיון דפירעון בע"כ מהני כו' א"כ הוא גרם ההיזק ע"ש ס' ס"ו וגם קי"ל דאף דפירעון בע"כ מהני הוא דוקא כשפורע כל החוב אבל אינו יכול לכופו לקבל מקצת החוב ע"ש בפרט היכא שמפסיד ע"ש. וא"כ מיושב דממ"נ אם ישלם הלוה להבעל הכל ביחד ממילא יצטרך לשלם מדינא דגרמי כקושית תוס' הנ"ל כיון דצריכים לשלם כל דמי השטר ואין לומר כמ"ש ג"כ שיפרע לו מקודם חצי ויהי' פטור על חצי האחר דז"א דעל חצי הא' ממילא לא יהי' מהני בע"כ דפירעון במקצת אינו יכול לכופו רק שיפרע מדעתו שימחל לו ולענין זה שייך שפיר לא שביק לדידי כו' כיון דלא מהני בע"כ. וגם אם יפרע לו החצי מדעתו ממילא יהי' הבעל היינו המוכר צריך לשלם מדינא דגרמי כיון דלא הי' מהני בע"כ וגרם הוא כו' וא"כ לא יהי' מהני פירעון חצי הב' דשפיר חייב מדר"נ כיון שעדיין חייב לו חצי כנ"ל דלא שייך כנ"ל שיפרע לה הוא החצי בע"כ כדי למחול חצי הב' ז"א דלענין זה לגבי הבעל שייך שפיר לא שביק לדידי ומחיל לאחריני כיון שאם לא יתן לה לא יוכל הלוה לפרוע לו כנ"ל וא"ש כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית תוס' הנ"ל בדברי הרמב"ן ז"ל דלימא ג"כ אבע"א דפליגי בסמכא דעתה במעמד ג' דז"א דבמלוה ע"פ במעמד ג' אי נימא כשמואל כו' לא

סמכא דעתה כלל דשמא יפרע לו ולא שייך לא שביק לדידי כקושיא הנ"ל דא"ל כנ"ל שיצטרך לשלם כו' דז"א דבמלוה ע"פ אינו חייב כלל מדינא דגרמי כנ"ל כיון שאינו גובה ממשועבדים ולכך לא אמר רק דפליגי בעיקר הקנין אי מהני ולאוקמת' קמייתא ולשמואל בל"ז ניחא כדברי הרמב"ן ז"ל הנ"ל וא"ש:

עוד י"ל בפשיטות קושית תוס' הנ"ל דהנה הרא"ש ז"ל כתב הטעם דאינם יכולין למחול במעמד ג' משום דמעמד ג' כבר נסתלק הנותן משיעבוד הגוף ג"כ ונשתעבד לזה ולכך לא מהני המחילה ע"ש והקשו המפ' איך אנו יודעין זה כיון שהקנה לו סתם שמא לא הקנה לו ג"כ רק שיעבוד הנכסים לבד כמו בכל הקנינים שנסתלק משיעבוד הגוף כו' ע"ש וי"ל בפשיטות למ"ש עוד הרא"ש ז"ל ב"מ דכיון דתיקנו מעמד ג' בשביל תקנת הסוחרים שיסמוך דעתו ואם יוכל למחול אינו פועל כלום ולא שייך התקנה כלל וע"כ דאינו יכול למחול ע"ש וא"כ י"ל זה הטעם עצמו דאינו יכול למחול דכיון דחכמים לא תיקנו דיהי' מהני מעמד ג' רק היכא דשייך תקנת הסוחרים כו' וא"כ לכך אמרינן שכשמקנה לו במעמד ג' ודאי נסתלק המוכר גם משיעבוד הגוף כסברת הרא"ש הנ"ל דא"ל כנ"ל שמא אינו מקנה לו רק השיעבוד נכסים לבד ז"א דא"כ אינו קונה כלל גם השיעבוד נכסים דלא שייך תקנת הסוחרים כיון שיוכל למחול וע"כ כשמקנה לו נסתלק גם משיעבוד הגוף ולא יוכל למחול ושייך תקנת הסוחרים וקונה שפיר ולכך אמרינן דאינו יכול למחול כנ"ל. ובדעת החולקים דמצי מחיל י"ל דהרא"ש ז"ל סובר במוחל דאין צריכין לשלם מדינא דגרמי רק הדמים שנתן ע"ש וכן תוס' ס"ל הכי ולכך א"ש ראייתו דלא שייך תקנת הסוחרים דאינו סומך דעת שמא ימחול ולא יצטרך לשלם לו הכל ולכך ממילא א"ש ג"כ טעם הנ"ל דודאי נסתלק גם משיעבוד הגוף דאל"ה לא קני כלל כנ"ל. אבל להפוסקים הנ"ל דצריך לשלם הכל במוחל א"כ אין ראיה מתקנת מעמד ג' דשפיר סומך דעת שלא ימחול שיצטרך לשלם הכל כו' כנ"ל ושייך שפיר תקנת הסוחרים אף אי מצי מחיל כנ"ל. ולכך שפיר יכול למחול במעמד ג' דאמרינן שלא נסתלק כלל משיעבוד הגוף רק השיעבוד נכסים לבד ואעפ"כ קונה כנ"ל דסומך דעת כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא דהתוס' הקשו להפוסקים דצריך לשלם הכל אמאי אמר דלא סמכא דעתה שימחול הא יהיה צריך לשלם הכל ע"ש ותירצו הפוסקים או דקאי לרבנן דלא דייני דינא דגרמי או כתירוץ הרא"ש ז"ל ב"מ דאשה בושה לבא כו' ולא סמכא דעתה שתצטרך לתבוע אח"כ ע"ש וא"כ איך נימא התם דפליגי במעמד ג' אי סמכא דעתה או לא כו' דז"א דאי לא סמכא דעתה וא"כ אם יוכל למחול אינה מקודשת כלל ואינ' קונה אף השעבוד נכסים א"כ ממילא א"י למחול כלל דאמרינן דודאי נסתלק גם משיעבוד

הגוף דאם לא יסתלק לא תהי' מקודשת ולא תקנה כלל כיון שיכול למחול ואף שיצטרך לשלם לא סמכא דעתה ולא מצי מחיל אבל בכל מקום דשפיר סומך דעת שיצטרך לשלם וקונה גם השיעבוד נכסים לחוד וממילא אמרינן שלא נסתלק כלל משיעבוד הגוף רק הנכסים כנ"ל ושפיר יכול למחול והתוס' הקשו שפיר לסברתם דאין משלמים רק דמים שנתן משא"כ לפוסקים הנ"ל א"ש. וזה אי נימא דלא כתומים הנ"ל דגם במעמד ג' צריכין לשלם כו' וא"ש:

דף יד.

גמרא איתמר הולך ק' לפלוני, שאני חייב לו רב אמר חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר. ושמואל א' מתוך שחייב כו' חוזר. לכאורה מה דאמר רב חייב באחריותו פשיטא דשלא מדעת לא נפטר והול"ל רק שאינו חוזר. וצ"ל דנקיט רק לרבותא אף דחייב כנ"ל מ"מ אינו חוזר לאפוקי מדשמואל ודוחק. ונ"ל למאי דמשמע חולין סוף פ' אותו ואת בנו ד' פרקים כו' דמוקי לה בזוכה ע"י אחר דפ' דזכות כו' זכין כו' ותנן אי מת ללוקח ותמוה דקי"ל הגדילו יכולין למחות וכן בכל זכות כשאינו רוצה כשנודע וכיון שמת כו' למה יפסיד לוקח. והי' נראה דדוקא כשלא נולד דבר אחר כך קודם שנודע לו בזה אי מוחה איגלאי למפרע שלא הי' זכות והוכיח סופו ע"ת דהא חזינן שאינו רוצה משא"כ בנולד אח"כ כמו מת הנ"ל דלא שייך איגלאי כו' דמה"ט הוא דאין רוצה שפיר י"ל כיון דהי' אז זכות לקנות ואף שיהי' באחריותו מת כו' ככל מקח שאין המוכר מרוצה רק שיהי' על לוקח הספק אחריות דאחר כך כמ"ש תוס' כתובות פרק אע"פ דאל"ה לא הי' מוכר א"כ בד"פשצריך לבשר והוי זכות גם זה לקנות לחלוטין שיהי' ס' אחריות עליו ושפיר אנן סהדי אז זכות הוא והי' עושהו שליח לקנותו כנ"ל. ושפיר אף שמת השור ללוקח כנ"ל ואף שאינו רוצה עתה לא שייך הוכיח סופו כנ"ל. וא"כ בהוחזק כפרן כדמוקי לקמן הברייתא דהוא זכות גמור מה שזוכה זה נימא כשמואל דתליא הא בהא דמתוך שחייב כו' חוזר א"כ ה"א להיפוך דאין חייב באחריות כלל דהוי זכות גם שיהי' באחריות המלוה והי' עושהו שליח לזכות שיפטור לוה לגמרי כדי שלא יוכל לחזור כנ"ל. ושפיר קמ"ל דחייב באחריות והיינו משום דלא תליא כו' ויכול להיות שניהם ושוב הוי זכות רק שא"י לחזור וחייב באחריות. ויש נ"מ היכא שמתנה בפירוש זכי ע"ת אם אהי' פטור מאחריות דבזה אם יהי' חייב באחריות יוכל לחזור שוב בהוחזק כפרן י"ל דפטור מאחריות דגם כה"ג זכות כנ"ל. ואף דאינו רוצה מלוה אח"כ כשנאבד לא מהני דלא שייך הוכיח סופו

כנ"ל. ומ"מ לא מצינו בפוסקים בזכות שלא בפניו כה"ג אף שנולד אח"כ דבר דמשום הכי הדר בי' וצ"ע:

לכאורה הא שלא פליגי באומר זכי צ"ל דקמ"ל רבותא דהולך כזכי. וי"ל להיפוך דבזכי נהי דא"י לחזור שיהי' שלו כמקודם מלוה ונעשה פקדון ע"י זכות זה דא"א זוכה בשלו לאחרים וזוכה עי"ז דהוי של מלוה מיוחד מעות אלו לפרעון. אבל במה זכה שיהי' בידו ליתן הוא למלוה הא בלא הוחזק כפרן אדרבא שייך גם בזה א"ר שיהי' פקדוני בי"א וצריך להחזירו ללוה שיהי' פקדון בידו ויחזור למלוה מעות אלו דבמה שאמר זכי אין כאן שום הוכחה שיהי' הלה הנותן למלוה. ולכך דוקא בהולך דהוי כזכי ומ"מ אמר לו הולך ותן כו' שפיר כיון שזכה גם בזה זכה שיתן למלוה והיינו שפירש"י ז"ל בא לחזור משום שמא יאנס בידך כו' היינו אף שאינו רוצה לחזור מהזכוי מעות אלו רק שחוזר ממה שביד השליח שיחזירהו לו ג"כ אין יכול לחזור כנ"ל. וקשה באמת למה אי"ל בשלמא גוף המעות י"ל גם בלא הוחזק כפרן הוי זכות שהיה רק חוב ועתה בזכות זה נעשה ממון שלו בעין אבל לענין שיוליכנו השליח לא דמה זכות הוא. וצ"ל באמת דוקא בהוחזק כפרן הוא דאי"ל גם מזה שגם זה זכות שלא יחזור ללוה אף בתורת פקדון. אבל בלא הוחזק כפרן אינו זכות כלל ואף דאמר ליה הולך מ"מ מצד דבורו יכול לחזור בו וזכות לענין זה לא הוי כלל כנ"ל. והיכא דגם השליח רגיל מלוה להפקיד אצלו דלא שייך אין רצוני י"ל כיון דלענין גוף הממון הוי זכות שיהי' דמלוה לפרעון וכאלו עשאו מלוה שליח וכיון דמעות המלוה הן בידו מצד המלו' שוב הלוה לאו בע"ד דידי' שיוכל לחזור שיתננו לו שהוא יחזירנו. א"כ אף אי לא א"ל הולך רק זכי ג"כ הדין כן דאי"ל שרק יזכה ויחזירנו דשוב פקע כחו ואף דהיכא דנשאר חיוב אחריות לא שייך לאו בע"ד דידיה כדאמר פ' משה"נ דוקא דמשתעי כו' באחריות כו'. היינו לענין לדון עמו ע"ש אבל שיוכל לחזור משיהיה בידו י"ל דלא מהני אף שבאחריותו כנ"ל כיון דאנן סהדי באלו עשאו שליח ושוב להיפוך אין הוכחה שירצה מלוה שיחזור השליח ללוה לפקדון כנ"ל ואפשר באף דאינו רגיל להפקיד אצל השליח ג"כ אמרינן כיון דגוף הזכיה הוי זכות שוב הוי כשליח וא"י שיהיה זכות שיחזירנו לזה. ואף בלא הוחזק כפרן כנ"ל ולא אמרינן שיהיה כאלו הפקיד פקדון שהי' בידו דהיה הדין להחזיר למפקיד כיון שלא נתן בתורת פקדון רק בתורת זכיה כנ"ל ושפיר א"צ להחזיר לו כנ"ל רק בפקדון פריך שפיר אין רצוני כו' דפקדון אין כאן שום זכות בגוף המעות דמה חילוק בין שהוא אצל מי שהפקיד בעצמו או אצל אחר ולכך לא משני בהי' רגיל להפקיד דלא שייך אין רצוני כו' דמכל מקום אין שום זכות בזה וע"כ מוקי רק בהוחזק כפרן כו' דהוי זכות זה עצמו

שיצא מת"י כנ"ל. משא"כ מלוה דגוף הדבר זכות שיהיה לפרעון שוב י"ל דלא מהני אין רצוני כו' שיהיה חייב להחזיר. דדיעבד אינו פשיעה בשומר שמס' לשומר לרבא דקי"ל כו' ולאביי אפשר באמת כנ"ל דפליגי רק שיוכל לחזור מגוף המעות. או ברגיל להפקיד אצלו או בהוחזק כפרן כנ"ל:

שם **גמרא** לימא בהולך כזכי קמיפלגי וכ' תוס' דא"כ הך מתוך דאמר שמואל אינו עיקר הטעם כלל רק משום דלאו כזכי ע"ש ודוחק גדול ונראה לע"ד די"ל דהא קשה להרא"ש שכ' דתופס לבע"ח מהני מדינא באינו חב לאחרים א"כ אף אי הולך לאו כזכי מהני תפיסתו שא"י לחזור. וע"כ דכמו שכ' הרא"ש דיכול לומר קבל עליך אחריות ע"ש. והיינו גם אחריות אונסין במלוה ע"ש. כן כאן כיון דאין השליח מקבל עליו רק כש"ח א"י לתפוס כלל דשוב חשוב חב מה שחוב ללוה גופיה דבשלמא לענין גוף החיוב כיון שמחויב לפרוע לא מקרי חב. אבל באופן זה שישאר חייב באחריות וא"י לחזור אינו מחויב לפרוע באופן זה להיות לו ב' הריעותות ושוב מיקרי חב שא"י לתפוס. וא"כ אף שהולך לאו כזכי צריך הטעם מתוך שחייב באחריותו כו' חוזר כנ"ל. או י"ל למ"ש הר"ן לעיל דהולך ותן כו' אף אי לאו כזכי מ"מ קפידא אינו וכיון דאם היה מלוה עושה שליח אחר לקבל מזה היה מהני אף שאמר תן דשלוחו כמותו ע"ש גבי שטר שיחרור בר"ן וא"כ אף דהולך לאו כזכי מ"מ זכין לאדם כו' ונעשה אח"כ שלוחו לזכות מיד עצמו כאלו עשה מלוה שליח ומהני דבממון לא בעינן חזרה שליחות אצל בע"ד כנ"ל רק דהיה צריך שיכוין אח"כ לזכות אחר שקיבל דבקבלה לחוד לא זכה עדיין אבל אח"כ היה מהני. רק משום דחב ללוה כנ"ל שיהיה באחריותו ולא מהני זכי' היכא שחב ושפיר צריך טעם מתוך כנ"ל. עוד פשוט נראה כיון דבמתנה הולך לאו כזכי רק בחוב משום דמחויב א"כ אופן זה אינו מחויב לפרוע שיהיה עדיין חייב באחריות כנ"ל ושוב הוי כמתנה דאין כזכי. ושפיר טעם דמתוך שחייב באחריות הולך לאו כזכי כנ"ל:

עוד נראה דהא ודאי אם לא היה חייב באחריות לא היה חשוב זכות כלל בהולך דהא גם אם לא יזכה יוליך לו רק דיכול לחזור ועכ"פ יהיה באחריות לוה משא"כ כשיפטור מאחריות ויהי' המוליך ש"ח ודאי דאינו זכות ורק משום דהוא שלא מדעת ועדיין לוה חייב באחריות הוי זכות שיזכה בשבילו. וא"כ הא בכל דבר דיש זכות וחובה בקדושין ושחרור לר"מ דל"א זכין שלא בפניו משום הצד חובה. וקשה למה הא בכל זכות קי"ל הגדילו יכול למחות וא"כ הוי שוב תמיד זכות דאם לא ירצה יוכל למחות ואם ירצה יזכה וע"כ דהא טעמא דזכין שלא בפניו רק משום אנן סהדי דהיה עושהו שליח אלו ידע כמ"ש רש"י וא"כ בזה דיש צד חובה רק דהזכות משום דהוא שלא מדעתו וא"כ לא שייך

אי הוי ידע הי' עושהו שליח דאם הי' יודע הי' חוב ולא הי' עושהו שליח מדעת כלל ולא מהני שלא מדעת שיחשב זכות בשביל שהוא שלא מדעת כנ"ל וזה מוכרח. וא"כ בהנ"ל דאם הי' עושהו שליח הי' לוה נפטר מאחריות ולא הי' זכות כלל א"כ שיהי' זכות רק משום ששלא מדעת לא מהני כלל. ושפיר אמר מתוך שחייב באחריות ככל לוה ממילא לא הוי עושהו שליח שיהי' נפטר הלוה מאחריות ושוב לא שייך זכין שלא בפניו שלא יוכל לחזור וממילא יכול לחזור כנ"ל. ובשלמא אמר זכי א"כ לא יתן כלל אם לא יזכה אפשר דחשוב לזכות דנעשה מן מלוה פקדון כיון שנותן רק ע"ת שיזכה. אבל בהולך דגם אם לא יזכה יוליכנו לו רק ס' חזרה ודאידאין זכות אם לא יהי' חיוב אחריות ושפיר מתוך שחייב וע"י הזכיה אם הי' מדעת הי' נפטר שוב לא הוי זכות כלל ויכול לחזור וא"ש. אמנם בהוחזק כפרן נראה דגם שיהי' נפטר מאחריות מ"מ הוי זכות מה שקיבל זה ולא יוכל לחזור כנ"ל. ושוב הוי זכות גמור דאנן סהדי דגם אלו ידע הי' עושהו שליח כנ"ל. ושוב אינו יכול לחזור ומ"מ חייב באחריותו כיון שהוא שלא מדעת גם לשמואל כנ"ל כמו בכל זכות דיכול למחות כשנעשה חוב כנ"ל. ומ"מ שפיר א"י לחזור כיון דגם אם הי' נפטר מאחריות הי' זכות ושייך אנן סהדי כנ"ל. ומיושב לע"ד בזה דאמר תניא כרב בתר דדחי דלא פליגי בהולך כזכי וגם לא מקשה כלל אשמואל רק תניא כו'. ולהנ"ל מיושב דאי פליגי בהולך כזכי לא קשה כלל אשמואל דשם דתני פקדון וע"כ בהוחזק כפרן ובזה שפיר גם במלוה הדין דחייב באחריות וא"י לחזור כנ"ל. משא"כ בלא הוחזק כפרן דכל הזכות רק משום דחייב באחריות כנ"ל רק למאי דדחי דכ"ע הולך כזכי רק אמרינן מיגו והפי' להיפוך משום דחייב באחריות לכך יכול לחזור ושוב גם בהוחזק כפרן כן אמר שפיר תניא כרב כנ"ל:

שם **גמ'** דכ"ע הולך כזכי כו'. מיגו כו' רש"י ז"ל פי' במתנה ודחו תוס' דהא קי"ל במתנה לאו כזכי ע"ש. וי"ל דהא לתוס' תמוה דמדמי גיטין פרק התקבל דפריך רב אדרב מגט והא גט כמתנה דל"ש טעם שכ' תוס' בשיחרור ואיך מדמי חוב לגט ע"ש שצריכין לדחוק הרבה ולכך י"ל לרש"י כדמסיק התם דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי ובממון לקולא דא"י לחזור ובגט לחומרא ע"ש. א"כ י"ל דגם במתנה ספק רק דמספק מוקמינן בחזקת מרא קמא כדקי"ל לרבנן בקיימא באגם שאין א' מוחזק בהמחליף ע"ש. וגם כאן שתופס בחזקת שניהם וספק אי זכה גם במתנה לאו כזכי בפרט דהוי ברי ושמא דמסתמא אמר שכיון רק הולך כנ"ל רק בחוב כיון דאף אי הולך לאו כזכי מ"מ הא יכול בעצמו לתפוס לזכות למלוה דתופס לבע"ח באינו חב לאחרים מהני כנ"ל אי לא נימא כמ"ש לעיל רק דיכול לומר לתופס קבל עליך אחריות. ושוב לענין זה בספק א"י להוציא כלל מהזוכה

דבזה שוב ס' ממונא לקולא כיון דבין אי הולך כזכי או לאו כזכי זכה עכ"פ בשביל המלוה רק לחייבו בקבלת אחריות שוב א"י להוציא מס' שמא כזכי וזכה בלי אחריו' והוי כהאי דפ"ב דב"ב ס' אילן קדם כו' ע"ש כ"ד ע"ב וב"מ דף ק"י כיון דממ"נ שלו רק דמים כו' הממע"ה ע"ש, ולכך שפיר מהני בס' והוי כמסקנא דגיטין דמספק' ליה לכן אמר דכ"ע הולך כזכי דהוי ספק כנ"ל. ומיושב תי' הש"ס מס' אמרינן מיגו כו' דלכאורה תמוה דגם בזכי שייך מיגו וע"כ דהא נתרצה כן וא"כ אי הולך כזכי שייך ג"כ שנתרצה כדינו להיות חייב באחריות כנ"ל. ואי באמת י"ל כן למה נקטו הולך. ולהנ"ל י"ל טעם שמואל דאמרינן מיגו היינו דתלי' הא בהא ואי לאו כזכי א"י לתפוס ולזכות עבור המלוה כל שלא קבל עליו אחריות אין התחלת זכיה כלל שישאר חיוב אחריות אלוה ושוב מספק מוקי אחזקת מ"ק כמו מתנה כנ"ל ורב ס"ל לא אמרינן מיגו היינו דלא תלי' רק שצריך לקבל ואם לאו צריך להחזיר לו אבל יהי' רק בתורת פקדון אצלו דגוף הזכיה לפרעון כבר זכה בשביל מלוה רק להחזיק כנ"ל. ושוב הוי כהאי דאילן קדם כו' דאין כאן חזקת מ"ק רק ספק אם יכול להוציא כנ"ל. ומדויק הלשון אי אמרינן מיגו כו' היינו אם תליא הא בהא וא"ש כנ"ל:

ולמ"ש לעיל י"ל דהפי' לשמואל דאמרינן מיגו היינו מתוך שחייב כו' א"י לתפוס דחשוב חב ללוה דזה שיהי' ב' ריעותות עליו שאינו יכול לחזור ויהי' חייב באחריות זה אין חיוב עליו והוי חב כחב לאחרים א"כ כל זמן שאינו מקבל ע"ע אחריות אין תפיסתו מועלת כלל כנ"ל. ולשיטת תוס' י"ל כמ"ש לעיל דאופן פרעון זה שישאר חיוב אחריות עליו אינו מחויב והוי שוב כמתנה דלאו כזכי משא"כ באומר בפירוש זכי כנ"ל:

עוד נראה די"ל טעמא דשמואל דהא חזינן במקח כל שלא משך יכול לחזור בו ומחויב להחזיר המעות דלא קי"ל כר"ש דכל שהכסף בידו כו' דכיון דנתן המעות רק בשביל החפץ לא משך שיקנה לא מהני אף שמשך המעות כנ"ל רק בחליפין כנ"ל. ממילא כשנותן מעות סתם גם למלוה עצמו בעד פרעון לפטור חובו לא קנה המעות עד שיהי' פטור מחובו שמחילת המלוה הוא תמורת המעות. רק דפרעון בע"כ שמי' פרעון וממילא נפטר מחובו אבל אי הוי משכחת שלא נפטר מחובו ולא נתן לו רק לפרעון לא מהני כלל לזכות כנ"ל. וא"כ אפשר דגם באומר זכי מ"מ לא קני מלוה עד שנודע לו ונפטר הלה מחובו כנ"ל רק דאפשר דהוי כמפרש שמזכה מיד אף שלא נפטר משא"כ בהולך כו' ושפיר מתוך כו' מיגו כו' ורב סבר דהוי הולך ג"כ כמפרש כנ"ל:

שם **גמרא** פקדון כו' אין רצונו כו' בהוחזק כפרן ולא משני ברגיל להפקיד דלא שייך אין רצונו כו' וי"ל דמ"מ מאי זכות הוא שהפקדון אצל הב' מכשהוא אצל הראשון שהפקיד

אצלו דבשלמא מלוה הי' חוב ורק גורם לממון וע"י זכיה שלו נעשה גוף הממון שלו והוי זכות משא"כ פקדון. אולם הר"ן כתב להדיא דברגיל כו' א"י לחזור ע"ש. ובאמת מדהביא הרי"ף לשון הגמרא הקושיא והתי' משמע דדוקא משום אין רצונו כו' וקשה כנ"ל וצ"ל משום דזה מקבל עליו להוליכו לו כו' ומ"מ אינו טעם דלא שייך זכיה בזה וי"ל משום דיהי' אחריות על שניהם. וגם ז"א דזה מחמת שהוא שלא מדעתו ולא שייך אלו הוי ידע הי' עושהו שליח דלמה טוב לו חיוב ש"ח של זה מזה כיון דעושהו שליח נפטר הראשון ולומר שהי' עושהו שליח שלא בעדים גם זה יש לדחות בפרט לרמב"ם ומסקנת הש"ך דאם עשאו שלא בעדים גם כן כשמודה פטור ע"ש:

שם **גמ'** אשרתא דסרבלי מרש"י משמע דהי' עיסקא והי' מעות דג"כ מלוה ולכך בלא הוחזק כפרן זכות. אבל תוס' פי' פקדון וכ' דאף דלא הוחזק כפרן מ"מ בדין לא היו יכולין לכופו להחזיר כיון דאמת שהי' שליח ע"ש. והא כיון שלא הי' עדים היו יכולין לכופו וצ"ל דהוי קשיא להו הא דאשתמיט כיון דע"פ דין צריכין להחזיר איך השמיט א"ע דבשלמא כשאינו כדין אף שהבטיח הוי כטלי דינר וחלוף כו' די"ל משטה משא"כ כשהוא כדין והבטיח. ולכך כ' כיון שידע האמת ששלוחו הוא ולא שייך אין רצונו כו' ושלא כדין יוציאו הי' רשאי להשתמט והי' מוכח מזה כשיודע שהדין עמו אף שע"פ דין יזכה הלה מצד שלא יאמינו רשאי להשתמט דדוקא בהא דמנין ליודע כו' מדבר שקר כו' אבל להשתמט רשאי כנ"ל:

שם **גמרא** ר' אחי כו'. לכאורה הא היה ב' וקי"ל הן הן שלוחיו הן הן עידיו אף ע"ז שהן שלוחים ע"ש ושליח שעשאו בעדים קי"ל דפטור מאונסין ול"ל לקנות. וא"ל דדוקא עדים אחרים שייך להכי טרח ע"ש ב"ק דכשלא שלח א' רק ב' שייך ג"כ להכי טרח. וי"ל דנהי דהן עדים אח"כ דאז אין נוגעין קודם דתיקון היסת די"ל אהדרינהו כו' אבל לענין ליתן להם המעות אין נאמני' ע"ז שהן שלוחים בתורת עדות דהן נוגעין שיתן להם המעות ורוצים להחזיק ולא ישלמו דעכשיו נגיעה גמורה דאל"ה לא יתנו להם כנ"ל והוי כשלא בעדים ואין לומרשפיר יקנו כנ"ל דעדיין חיוב אחריות כנ"ל. ובזה מיושב דלכאורה אף שמאויימים מ"מ הרי לא הוחזקו כפרנים א"כ בדין היו מוציאין ממנו ולמה לא אהדר להו די"ל אח"כ שהיה כבר בידם אינם נוגעין שוב די"ל אהדרינהו ושוב נאמנים שהם שלוחים בעדים וא"צ להחזיר כנ"ל. ולכך י"ל דשאל אם קרובין כו' ואף דמ"מ שלא כדין אין ראיה שיעשו גם מה. גם מה דא"ל שפיר עבדת כו' ולמ"ש י"ל דשוב נוגעין משום השני נח לי ראשון קשה דאם יאמרו אהדרינהו לכו ודאי דהיו כופרין ושוב נוגעין וממילא ע"פ היו צריכין להחזיר כנ"ל וא"ל שפיר עבדת.

לכאורה כיון שהוא החזיר יהיה עד מסייע ולא שייך את מהימנת בשבועה כו' ויהיה הם פטורים מאחריות דקי"ל שומר שמ"ל פטור ורק משום את מהימנת כו' וממילא גם מר' יוסי ב"כ למה רצו. אך לענין זה י"ל לכ"ע לא מהני עד אחד אף אי דלא כהרא"ש גבי שומר שמסר לשומר היינו משום דעד מסייע שנגנב לא שייך היאך לא מהימן בשבועה דהא אין חיוב שבוע' כלל שע"א פוטר וממילא אין כאן חיוב ממון אבל כאן דע"ז לא מסייע אם פשע או לא דאיך יודע רק עדותו שעשאו שליח ופטור זה שוב עדותו רק לממון ולא מהני דכבר יש חיוב ממון ע"י את מהימנת היאך לא מהימן כנ"ל:

דף יד:

יחלוקו מספקא להו אי הולך כזכי ואי מצוה לקיים כו' ברש"י ז"ל וקשה ל"ל תרתי וי"ל או או קא' אי רק במצו' לקיים פליגי א"כ מחיים לא פליגי. ואי בהולך כזכי פליגי בין מחיים ובין לאחר מיתה. גם אפשר דבס' א' הוי מוקמינן בחזקת מרא קמא. רק משום דאיכא תרי ספיקי. עוד י"ל דצריך לב' הטעמים דמשום ספק דהולך כזכי י"ל דמוקי בחזקת מ"ק כמו קיימא באגם כו'. רק די"ל כמ"ש תוס' ריש ב"מ דנפקד תופס בחזקת שניהם בספק הוי כשניהם מוחזקין ושפיר יחלוקו כאן דלא שייך יהא מונח שאין רמאי כו'. אך י"ל דלא דמי דשם הספק מתחלתו מי הפקיד ר' תופס בחזקת שניהם משא"כ כאן כיון דהדין בספק שאין א' מוחזק בחזקת מ"ק קאי א"כ מיד שאמר הולך דספק כזכי לא זכה המקבל רק שיתפוס עבורו הוי תופס בחב לאחרים שחב לנותן ולא הוי כלל תפיסה ועדיין בחזקת מ"ק כנ"ל. ומשום ספק מצוה לקיים דה"מ ג"כ לא היה מועיל דחשוב להוציא כמו ס' חיוב פריעות בע"ח דחשוב להוציא. רק משום תרווייהו שפיר משום ס' כזכי חשוב תופס בחזקת שניהם ולא הוי כתופס לב"ח בחב לאחרים דשם דוקא משום דלית ליה לתופס שייכות ומה לו לזכות לזה ולחוב לזה ולכך היכא דזכי לנפשיה כו' מהני וא"כ הס' דמצוה לקיים דה"מ זה המצוה על השליש שהשליש לכך. ושוב מהני תפיסתו עבור הב"ח דהחיוב מצוה עליו לקיים מספק ולא חשוב תופס כו' ושוב תופס בחזקת שניהם מספק כזכי ויחלוקו כנ"ל:

שם **גמרא** יחלוקו מספקא להו כו'. וקשה לקמן פ' התקבל מסיק לרב דמספקא ליה אי הולך כזכי א"י לחזור וכאן או יחלוקו או שודא. ואין סברא דרב יחלוק על כל התנאים דבזה לא פליגי דבספק חלוקה או שודא. ועוד דא"כ לימא הש"ס דמ"ד ליורשי כו' סבר ג"כ דספיקא אי כזכי רק בספק ס"ל כרב כנ"ל ולמ"ש לעיל י"ל דכאן במתנה אוקי אחזקת מ"ק רק משום דתופס בחזקת שניהם יחלוקו. משא"כ בפרעון חוב דאף אי לאו כזכי מהני

בתורת תפיסה וליכא חזקת מ"ק א"י לחזור כמ"ש לעיל, ועוד למ"ש תוס' סוף ב"ק גבי מכיר כליו דלא הוי מגו להוציא כיון שמשלם ממון עבור החפץ לא קרוי להוציא ע"ש. כן י"ל בפירעון דאף דנימא כשניהם מוחזקין כו' לא חשיב להוציא נגד הלוה דגם שלא יחזיר לו יש לו החוב בעד המעות משא"כ מלוה דיש חשש הפסד וחשוב להוציא כנ"ל. ועוד דתופס הכל בשביל המלוה כדי להציל עשוק כיון שיש חשש הפסד כמ"ש הרא"ש פ"ב דב"ק דבעינקיל דמדינא להציל כו' וחשוב מלוה מוחזק דבשלמא כאן במתנה אין לשליח לתפוס הכל לא בשביל נותן ולא בשביל מקבל דחשוב חב כו'. ועוד דהוי ספק שעושה שלא כדין נגד זה כמו נגד זה דאי לאו כזכי הוי דנותן. וכיון דאין רשאי לזכות בשביל שום א' הוי בחזקת שניהם ויחלוקו משא"כ בפרעון תופס הכל בשביל מלוה דלא מיקרי חב ללוה דהא חייב לשלם. וכן אינו עושה נגדו שלא כדין דעכ"פ חייב ומהני. משא"כ נגד מלוה אי כזכי גוזלו וממילא יכול לתפוס הכל בשביל מלוה והוי הוא מוחזק בכולו וא"י לחזור כנ"ל. או דס"ל שודא במתנה דשניהם שוים. ובפרעון חוב זה עצמו שודא ליתן למלוה דודאי חייב לו ועדיף משודא דפירש"י שאוהב כו' דזה כדין וזה ספק שלא כדין. או דס"ל דראוי להיות יהא מונח לתוס' ריש ב"מ דאין החלוקה י"ל אמת ושוב מהני תפיסתו אף אי לאו כזכי דלא שייך קבל אחריות או החזיר כמ"ש הרא"ש דאין רשאי להחזיר ושוב מהני לגמרי. משא"כ במתנה גם אם יהי' מונח הדין יחלוקו דלא שייך בירור כנ"ל. או דאף אי הדין יחלוקו שוב על המחצה מהני התפיסה בודאי אף אי לאו כזכי דלא שייך קבל שא"י להחזיר אותו מחצה. ושוב כיון דמהני בתורת ודאי הוי על השאר כס' ויבם כו' דאין ס' מוציא מידי ודאי. ועוד דשוב מחצה הב' בס' ובחזקת שניהם ויטול ג' רביעי כו' וכן השאר כנ"ל:

הרי"ף ז"ל כתב דשליח מתנה כשליח הגט דהולך לאו כזכי ע"ש ולשטתו מתפריש שפיר הלשון ריש פ' השולח דגם אם עשתה שליח קבלה בגט דזכה הי' מהני מ"מ הולך הוי כא"א שתקבל כן במתנה אף דהוי זכות מ"מ לאו כזכי הולך כו'. אולם תמוה הש"ס פ' התקבל דפריך רב אדרב דבגט מספקא ליה ובחוב אמר דא"י לחזור. ומה פריך הא גט כמתנה דגם לדידן לאו כזכי אף דעשתה שליח משא"כ חוב דקי"ל כזכי ולמה צ"ל דמספקא ליה:

ולשטת תוס' מתפריש שם שפיר דבעשתה שליח הוי כחוב ע"ש. ושליח מתנה כשליח הגט היינו בלא עשתה שליח ולא מהני משום דחוב הוא לה כנ"ל. אולם תמוה לשון הש"ס דפ' השולח מה שייך לומר שליח מתנה כשליח הגט דשם חוב לה. ובאמת כ' תוס' דלסימנא בעלמא נקיט ותמוה למה לו זה הסימן הי' לו לומר במתנה הולך לאו

כזכי. ולע"ד לישב ב' השיטות לרי"ף ז"ל י"ל דקשה שם לישנא דרב דאמר נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת ולא מתיבמת. ול"ל לשון זה דנעשה כו' הול"ל דספיקא אי שלוחו או שלוחה כו'. וכן למה נקיט לענין חליצה ולא לענין בטול וחזרה כנ"ל. ולכך י"ל דקשה ג"כ החלוק בין מתנה דלאו כזכי ובפירעון כזכי הא אדרבא טעמא דשמואל מתוך שחייב כו' שייך רק בחוב. וי"ל דהא הר"ן ז"ל כ' לעיל פ"ק דגיטין דחשיב תן בשחרור תופס במקו' שחב לאחרים משום דהי' יכול לעשות לעצמו שליח משום זכין שלא בפניו ואף אי תן לאו כזכי כאלו עשה שליח לקבלה. ורק משום דחב לאחרים היינו כשחוזר כו' ע"ש ולכאורה הא יכול לתפוס ולזכות קודם שחזר בו ולא חשיב חב עדיין וממילא אח"כ א"י לחזור בו כמו בכל דבר כשאינו חוב בשעת זכיה דמהני. אולם הטעם דכיון דאמר תן א"כ שוב מה זכות יש במה שיהי' משוחרר קודם שידע הא ב"כ וב"כ לא ישא ב"ח עד שידע ואז יתן לו. וע"כ רק הזכות כדי שלא יוכל לחזור בו. א"כ כל הזכות הוי רק מה שחב לאחרים דבלא"ה אינו זכות כלל ולכך לאמהני כנ"ל. וא"כ י"ל החלוק בין מתנה לחוב. דנהי דהולך לאו כזכי אבל קפידא אין כאן כיון דלא אמר א"א. א"כ בשלמא מתנה דיודע שכל שלא אמר זכי לא יוכל לזכות מעצמו ולהיות זוכה לעשות לעצמו שליח קבלה כנ"ל דהוי חב לאחרים כנ"ל דהזכות כל שאין המקבל יודע מה טובה הוא לו הא אף שלא יזכה יתן לו כנ"ל רק לענין שלא יוכל לחזור בו ושוב הוי חב דלא מהני. וא"כ מה"ט גופי' דיודע שכל שאינו מפרש זכי לא יוכל לזכות שוב אין הולך כזכי והוי כא"א שתזכה דא"צ לפרש כנ"ל. משא"כ בפירעון חוב דשפיר אם ירצה שליח יוכל לזכות כל שאין קפידא בפירוש ויהי' כאלו עשאו מקבל שליח קבלה דאף בהולך ותן הי' מהני. ובזה לא חשיב חב ללוה דהא מחויב לשלם וכמו תופס כשאין חב לאחרים דלא חשוב חב ע"י הלוה כנ"ל. ולכך שוב הולך כזכי וא"צ כלל לחזור ולזכות כנ"ל כיון דיודע דיוכל לזכות כנ"ל. וכמו בשליש דהימני' כו'. וא"כ בגט אף שעשתה שליח והוא אומר הולך ותן ג"כ לאו כזכי. דהא קי"ל כשלא חזרה שליחות אצל הבעל לא מהני בגט וא"י לעשות שליח קבלה לשליח הולכה שלו. א"כ אי הולך לאו כזכי לא יועיל מה שיעשה אח"כ לעצמו שליח קבלה דלא חזרה כו' ושוב מה"ט הולך לאו כזכי. ומדויק דתלי לה הש"ס שליח מתנה כשליח הגט נ"מ להולך לאו כזכי כמו בגט מטעם הנ"ל כן במתנה אף דבממון א"צ חזרה שליחות כו' מ"מ לא יוכל מטעם חב לאחרים וג"כ לאו כזכי כנ"ל. אך לכאורה גם בגט בלא טעם דחזרה שליחות ג"כ לא יועיל אף דעשתה שליח והוי זכות מ"מ ג"כ הוי חב מה שא"י לחזור בו כנ"ל אך בגט ש"מ דעיקר הגט דלא ניחא דתפול קמי יבם א"כ שוב הגט זכות מצד עצמו בלא החזרה ושוב לא חשוב כלל חב דקודם

שחזר בו אינו חב כלל בזכיותו ומ"מ הוי זכות דלא תפול ליבם. ואין הזכות רק לענין חזרה רק מצד עצמו ושוב לא הוי חב והי' מהני הזכיה ושוב ממילא א"י לחזור אח"כ שכבר זכה כנ"ל. ורק מטעם לא חזרה שליחות כו'. ומדויק שפיר דהא איכא מ"ד דלא בעינן חזרה שליחות גם בגט וע"ש ובתוס' לעיל וא"כ י"ל רב סבר דלא בעינן חזרה כו' ולכך נעשה שלוחו ושלוחה כו' דיכול לזכות אח"כ ולעשות לעצמו שליח קבלה ושוב י"ל דהולך כזכי וחולצת ולא מתיבמת כו' ולא נקיט בבריא לענין חזרה דאז לא הוי זכות רק שלא יוכל לחזור והוי חב דלא מהני. רק בש"מ דהוי זכות מצ"ע כנ"ל ויוכל לעשות לעצמו דא"צ חזרה שליחות ושפיר הולך כזכי רק ספק הוי וחולצת כו' ולכך פריך הש"ס שפיר כיון דס"ל דא"צ חזרה כנ"ל ויכול לזכות מעצמו ולעשות ומ"מ מספקא ליה א"כ גם בפרעון חוב כן ומשני דבאמת ספיקא הוי גם שם בפירעון כנ"ל. אבל לדידן דקי"ל דבעי חזרה שליחות כו' פסיק גמר' שפיר ריש השולח דשליח מתנה כשליח הגט דהולך לאו כזכי כנ"ל ובחוב קי"ל שפיר כזכי כנ"ל וא"ש:

ולשיטת תוס' י"ל הא דשליח מתנה כו' היינו כמו בשליח הגט נהי דתוס' כ' דכשעשתה שליח קבלה הולך כזכי דסתמא כמו שהוא. אבל היכא שלא ידע הבעל שהוא ש"ק שלה ואמר לו הולך אף דבאמת הוא ש"ק מ"מ ודאי דהוי רק שליח להולכה דהולך לאו כזכי דלמה שסבור הבעל הגט חוב ואינו כזכי ושוב א"י לזכות אח"כ עבורה שתתגרש מיד אף דל"ש משום חציר' דלאמ"כ כיון דקדמה ושוי' שליח קבלה מ"מ לא מהני כלל הן משום דלא חזרה כו' והן מטעם דכה"ג הוי כפירש שלא יזכה כן בשליח מתנה כיון דקי"ל במתנה לאו כזכי ג"כ הדין כנ"ל אף שעשאו המקבל שליח רק שלא ידע נותן וא"ל הולך ג"כ לאו כזכי וכאלו א"ל שרוצה רק להולכה לא שיזכה אף דאלו הי' עושה שליח אחר לקבל משליח זה הי' זוכה מ"מ הוא עצמו א"י דא"ל הולך ולא יזכה כנ"ל ושפיר אמר שליח מתנה כשליח הגט ונ"מ להולך לאו כזכי לא גוף הדין דלאו כזכי דזה פשוט דקי"ל כר"ש הכא כו' רק לענין זה אף דעשאו באמת שליח כנ"ל:

הרא"ש הקשה אף אם לאו כזכי יועיל בתורת תופס לב"ח באינו חב לאחרים ע"ש. לכאורה י"ל דבשלמא קבלה ראשונה אי כזכי א"כ בקבלתו סתם זכה ככל שתיקה דשעת מתן מעות דע"ד כן מקבל. משא"כ אי לאו כזכי ולא רצה שיזכה ועכ"פ קיבל בתורת שלוחו להוליך א"כ שוב אין ראיה אח"כ שזוכה בשביל הבע"ח כשתקנה דאחר מ"מ וצריך שיאמר בפירוש שרוצה לתפוס ולזכות לו ואל"ה לא זכי וכשחזר בו קודם מהני החזרה וא"י עוד לזכות כנ"ל. ולא דמי לתופס שכונתו לתפוס ומורה על שזוכה כנ"ל. וגם אי נימא דגם בממון בעינן חזרה שליחות. וכמו דשליח שעשאו למכור א"י למכור

עצמו דא"א להיות נותן ומקבל ב"א. א"כ גם בזה י"ל דקיבל בתורת שליחותו וכמותו שוב בהגבהה שלו וכה"ג עבור הלוה לא יצא כלל מרשות המקנה ואינו זוכה עבורו כמו דא"א זוכה בשלו לאחרים:

אך בשלמא בגט. ושם למכור לעצמו. א"י לחזור בו משליחות הבעל או המוכר דא"כ לא יועיל הגט דאינו בא מיד הבעל. וכן במוכר לא יוכל להקנות כיון שביטל שליחותו כנ"ל. אבל כאן יכול לבטל שליחות הלוה ואח"כ יתפוס בתורת תפיסה ויועיל הזכיה עבורו דבא לרשו' דזכין לאדם כנ"ל אף שאינו שליח הלוה כנ"ל אך י"ל במסופק שמא חייב לאחרים א"כ א"י לבטל השליחות דאז לא יוכל לתפוס עבורו ולא יזכה כלל גם ליתן ויש לדחות ובשם הר"מ תי' דא"י לתפוס רק כשאין נכסים ללוה ע"ש. ותמוה אם אינו זכות גם בהולך לא שייך כזכי וע"כ דמיירי שהוא זכות מה שזוכה בשביל מלוה וא"כ גם בתורת תפיסה מהני דג"כ מדין זכין לאדם כו'. ונראה כונתו דיש נכסים היינו קרקע וקי"ל דבע"ח דינו בזוזי ומ"מ א"י לומר לו זיל טרוח זבין ואייתי זוזי וצריך ליקח קרקע וע"כ דתחלת הלואה ע"ד כן כשיהי' מעות כשיתבענו מחויב ליתן וכשלא יהיה לו מעות נכסיה ערבין שיקח קרקע ולא יצטרך לטרוח כו' וא"כ שפיר כשאומר הולך מנה כו' הוי זכי שזוכה המעו' אף שיש לו נכסי קרקע כו' אבל לתפוס דמה דמהני הוא משום דלא קרוי חב ללוה שהרי מחויב לשלם אבל כשיש קרקע א"כ מאחר שכל שלא תבע רשות ללוה להוציא המעו' וכשיתבענו יקח קרקע א"כ תפיסה זו חב ללוה מה שאינו מחויב ולא מהני אף שהוא זכות המעות כנ"ל ופליגי שפיר אי כזכי כנ"ל:

עוד תי' דמיירי תוך זמנו ע"ש והרא"ש דחה דכשיפסיד מהני גם תוך זמנו ע"ש ונראה דתלוי בדיעו' ש"ע סי' ע"ג דלהפ' דכשאין מבזבז נכסים א"י לתבעו תוך זמנו אף דאפשר לא יוכל לגבות גם תפיסה לא מהני שלא עדיף ממלוה עצמו ודאי דקרוי חב מה שא"צ ע"פ דין וצ"ל דס"ל גם שאינו מבזבזו יכול לתבוע כנ"ל. גם לכאורה תוך זמנו יהיה כמתנה דהולך לאו כזכי דהא אינו מחויב עתה לפרוע וצ"ל דמ"מ עכ"פ מחויב הוי כזכי. ול"נ דלק"מ דהתם נמי רצו א"ל או קבל עליך אחריות או החזיר מה שתפסת ואפילו רב מודה כיון דתפס של"מ לוה דמל"ל את מהימנת לי ע"ש ואינו מובן אי מ"ל לא מהימנת לי גם קבלת אחריות לא יועיל. ולענין קבלת אחריות א"צ לטעם זה דבל"ז ע"י תפיסתו ויהיה עדיין אחריות אונסין עליו זה אינו מחויב וצריך לקבל דבשלמא הולך או זכי א"כ כך נתרצה משא"כ תופס. ונראה דס"ל להרא"ש דכשהב"ד רואינשנאמן והוי זכות מה שתפס אי"ל לא מהימנת לי לבטל התפיסה דזכין שלא בפני' דכן הדין דיכול לתפוס רק קבלת אחריו' כשיחזור מלוה ויתבענו דשמא יטעון התופס שהחזיר ומלוה יכפור וע"ז

אומר לא מהימנת לי וזה אינו שייך לזכותו עבור מלוה ויכול לומר קבל כל אחריות שע"י יצטרך לשלם למלוה כנ"ל:

ולע"ד פשוט דבתופס שיהיה מונח כאן עד שיבא להוליכו בדרך אחריות או שיתנו ביד ב"ד. וכן כאן בתורת תפיסה אי לאו כזכי שיהיה רק בתורת משכון ורשאי ליתן מעות אחרים שיפרע מדעת ממילא רשאי למחות מלהוליכו משא"כ אי כזכי שוב לאו בע"ד דידיה כמ"ש לעיל:

הג"א תוספתא תן שטר מתנה זה לפלוני זכה שטר מתנה, זה לפלוני התקבל כו' אם ירצה לחזור יחזור. ותמה אמאי. ולע"ד י"ל סיוע להרי"ף ז"ל סוף פ"ק דב"מ דלאביי דעבחז"ל בעי מטי לידיה מהני חזרה כמ"ש הרא"ש. וא"כ י"ל לאביי בשטר מתנה כשחתמו עדים זכי ג"כ עבורו רק ע"ת דמטי לידיה א"כ מה שאמר אח"כ זכה וי"ל ג"כ כמו זכיית עדים או דמיירי שאמר לעדים ועכ"פ הוא ע"ת דמטי לידיה ויכול לחזור כו' כיון שאינו מוסר גוף דבר השוה ממון רק שטר. ואף לר' אסי בשטר הקנאה כיון שע"כ לא היה המקבל כאן וי"ל ג"כ דלהפ' דצריך דמטי לידיה דג"כ כונתו זכי ע"ת והוי כמעכשיו ולאחר ל' דהיינו אם לא יחזור בו או בשטר דלאו הקנאה י"ל כיון דמקבל לא הי' והי' מוקדם א"ל זכה כדי שלא יהי' מוקדם אבל מ"מ ע"ת כשימסרנו ולא יחזור בו כנ"ל. או דמיירי שאמר ב' הלשונות תן שטר מתנה זה זכה כו'. ואמרינן דאינו חזרה דאפשר לקיים שתיהן שכשיקיים תן ויתננו בתורת שליחות הולכה יזכה למפרע מעכשיו. וכשחוזר מהשליחות ממילא לא נתקיים התנאי כו' וכמו על מנת שתכתבו לו השטר דחוזר בין בשטר כו':

דף טו.

גמ' אמר ר"ח ואפילו שנים מעידים על ח"י שני פסול כו' או כולו בקיום כו' או כולו בתקנת חכמים כו'. והוא תמוה כקושית רבא מאי עלה על דעתו לומר דתרי גרע מחד ומה שתירצו תוס' דלא דייק כו' הוא דחוק גם שכתבו דרבא פליג דמ"מ דייק שפיר ותמוה דמאי פריך מי איכא מידי דאלו אמר חד כו' הא גם ר"ח סובר דהב' נאמנים כו' והוא דפליג וסובר דדייק כו' דלא כר"ח:

ונראה לישב דהנה בשיטה מקובצת כתובות הקשה איך מהני בקיום שטרות שאינם אומרים שראו שחתמו רק שמכירין החתימות הא אין יכול להזימם דלא שייך הזמה שאין כאן חקירות ולא שום דבר כו' ותירץ דבממון לא בעינן עדות שיכול להזימו כו' ע"ש ולכאורה קשה בגט דמהני קיום דידענו קשה ג"כ כנ"ל הא הוי עדות שאאי"ל וע"כ ג"כ

כנ"ל כמו דקי"ל אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה משום דאף דלענין איסור בעינן דו"ח דהוי כדיני נפשות מ"מ כיון דאיכא כתובה למשקל ופועל עדותם לענין ממון ג"כ לא בעינן דו"ח דכדיני ממונות דמיא כו' ע"ש סוף יבמות דקי"ל כר"ע דאין בודקין כו' ולכך מהני גם בגט קיום דידעינן כו' כנ"ל והנה הב"ש ס' קמ"ב ס"ק ב' כתב דכשהשליח אומר בפ"נ כו' גובה הכתובה על ידו אף דלכאורה לא מהני לענין ממון שאינו אלא עד אחד ואינו נאמן רק לענין איסור מ"מ כיון דתנאי כתובה הוא לכשתנשאי לאחר תטלי כו' וכיון דאף אי אינו נאמן לענין כתיבה נאמן עכ"פ לענין איסור ומותרת להנשא לכן ממילא מגיע לה גם הכתובה מחמת תנאי כתובה כנ"ל לכשתנשאי כו' ע"ש:

ולפ"ז לכאורה הכא שהשליח אומר בפני נחתם חצי ומעיד על חתימת עד אחד וב' עדים אחרים מעידים על הב' ידענו כו' א"כ לא מהני עדותם דהוי עדות שא"א יכול להזימם כקושית השיטה הנ"ל דלענין איסור הוי דיני נפשות ובעינן דרישה וחקירה כדאמר התם וא"ל כנ"ל כיון דאיכא כתובה למישקל שפועל עדותם שתקח הכתובה כו' דז"א דאף ע"י עדותם אינו מגיע לה הכתובה שעדיין אינו מקוים חתימת הב' ואף שהשליח מעיד עליו מ"מ אינו נאמן לענין כתובה שהיא ממון ואין עד א' נאמן וא"ל כמ"ש הב"ש דנוטלת הכתובה מחמת לכשתנשאי כו' כיון דאף אי אינו נאמן על הכתיבה נאמן לענין איסור שתנשא כו' דז"א דאי אינו נאמן לענין כתובה ממילא אסורה להנשא ג"כ מחמת חתימת הב' שאין השליח מעיד עליו רק העדים דלא מהני עדותם להנשא דהוי דיני נפשות ובעינן עדות שיכול להזימו דליכא כתובה למשקל ע"י עדותם כיון שאין השליח נאמן על הב' לענין הכתיבה שהוא ממון וא"כ אי אין השליח נאמן לענין כתובה אסורה להנשא ג"כ וא"כ לא שייך לכשתנשאי לאחר כו' דכיון דלא מהני לענין כתובה ממילא גם להנשא אסורה כנ"ל ושפיר לא מהימן השליח לכתובה וממילא אסורה להנשא דהוי עדות שאאי"ל דליכא כתובה למשקל כו' כנ"ל וממילא לא מהני כלל הקיום הנ"ל שהשליח מעיד על חתימת א' ועדים אומרים ידענו על הב' ואמאי אמר רבא דמהני:

אך למאי שנסתפק הריב"ש בע"א היכא דמהימן אי שייך ביה דין הזמה ואי בעינן עדות שאתה יכול להזימו או לא ע"ש. ובתוס' ריש ב"מ משמע דהיכא דמועיל עדותו שייך שפיר דין הזמה ע"ש. וא"כ גם גבי ידעתי בחד קשה ג"כ כנ"ל כשאומר על ב' החתימות ידעתי ונאמן כבי תרי והוי ג"כ עדות שאאי"ל וא"ל כנ"ל כיון דאיכא כתובה למשקל כו' ז"א דלענין כתובה אינו נאמן רק מחמת תנאי כתובה לכשתנשאי וכיון שאינו נאמן לענין כתובה אסורה להנשא ג"כ כנ"ל דליכא כתובה למשקל והוי עדות שאאי"ל כנ"ל וממילא אינו נאמן כלל דלענין איסור בעינן דו"ח. וע"כ צ"ל דכיון דהימנוהו רבנן לחד

משום עגונה כו' ממילא הימנוהו אף שהוא אינו יכול להזימו ג"כ דכמו דגם פסול לעדות נאמן לענין בפני נכתב דהימנוהו ועשאאי"ל הוא פסול כשאר פסולין ונאמן ג"כ לענין בפ"נ כיון דהימנוהו רבנן כנ"ל:

ולפ"ז מיושב דברי הש"ס דר"ח אמר דאפילו שנים אחרים מעידים על חתימת הב' לא מהני או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים דאם הי' כולו בקיום הגט שהיו ב' מעידים על ב' העדים הי' שפיר מהני אף שאומרים ידענו דלא בעינן יכול להזימו משום דאיכא כתובה למשקל כו' כיון שהם ב' ופועלים שפיר לענין כתובה משא"כ הכא דהוא חצי בעדים וחצי בתקנה ולא מהני התקנה לענין כתובה שהוא אחד רק מחמתלכשתנשאי כו' וממילא אסורה להנשא דהוי עדות שאאי"ל כנ"ל. וגם אם הי' כולו בתקנת חכמים הי' מהני דלא בעינן יכול להזימו כיון דהימנוהו לכל הפסולין כנ"ל אבל הכא על אותו החתימה שאין השליח מעיד רק העדים על זה לא תקנו ובעינן שפיר עדים כשרים וממילא לא מהני דאי אתה יכול להזימם שאומרים ידענו ולא שייך כתובה למשקל כו' כיון שאינו כולו בקיום הגט ואינה נוטלת הכתובה מחמת הב' שאינו רק בתקנת חכמים שהוא אחד ולא שייך לכשתנשאי כנ"ל ולכך לא מהני בכה"ג ואמר ר"ח שפיר או כולו כו' ורבא פליג דכיון דמי איכא מידי כו' דכיון דחד הוי מהימן אף שאינו יכול להזימו וע"כ משום עגונא לא בעינא כלל יכול להזימו וממילא בב' עדים לא גרע לענין זה ומהני אף שאינו י"ל דלענין זה לא עדיף מתרי כנ"ל ומהני ג"כ וא"ש:

או י"ל למאי שתירץ עוד שם השיטה על קושיא הנ"ל דכל הקיומים דידעין הוי עשאאי"ל ותירץ עוד דבקיום שטרות דרבנן לא בעינן יכול להזימו ע"ש וקצת משמע כן גבי עד נעשה דיין בדרבנן ע"ש. וא"כ לא קשה כנ"ל. אך למ"ש הרמב"ם ז"ל דבלא אמר בפני נכתב בעינן קיום מדאורייתא ואם ניסת תצא וכתב הה"מ הטעם דמוקמינן אחזקת אשת איש כו' ע"ש וצ"ל הטעם דאמר לעיל דהימנוהו לחד משום קיום דרבנן כו' הוא משום שאומר בפ"נ ושייך מידק דייק כו' אבל באינו אומר הוא דאורייתא ע"ש. והפוסקים דחו דבריו מש"ס דלעיל דאמר הימנוהו בדרבנן כו'. וא"כ י"ל דאמר ר"ח שפיר או כולו בקיום כו' דעל הא' שאין השליח אומר בפ"נ בעינן קיום מדאורייתא וממילא לא מהני דאינו י"ל ולא שייך כתובה למשקל כנ"ל ורבא דחי כיון דחד מהימן וע"כ שהוא דרבנן דלא בעינן יכול להזימו כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב דהנה קשה בכל הקיומים דמהני אם ב' עדים מעידים על חתימת א' וב' אחרים מעידים על חתימת הב' ע"ש. וקשה דהא הוי חצי דבר כיון שאין כת א' פועל בלא כת האחרת כמ"ש הרי"ף גבי חזקת ג' שנים דדוקא היכא שפועלים דבר מה לענין פירות

או כה"ג ע"ש. ואח"כ ראיתי בס' פ"י כתובות פ"ב שהקשה כן ותירץ דכיון דעד אחד בשטר זוקק לשבועה בפרט היכא שלא מצאו לקיים רק חתימת א' ודאי זוקק לשבועה א"כ פועל שפיר כת הא' בלא חברתה לענין שבועה וכיון שפועל דבר מה ממילא לא הוי חצי דבר ע"ש. ולפ"ז קשה בקיום הגט דאמר הכא ר"ח או כולו בקיום הגט כו' הא אף אם הי' כולו בקיום הגט והיינו שהיו שנים אחרים מעידים על חתימת הא' מה שאומר השליח עכשיו ג"כ לא מהני דגבי גט שפיר הוי חצי דבר כנ"ל דאין כת הא' פועל בלא האחרת שום דבר דלא שייך שבועה בגט וממילא הוי חצי דבר ולא מהני כלל אף אם הי' ב' עדים מעידים מה שאומר השליח עכשיו כיון שהי' כת אחרת כמו השליח שאינו אותו כת עצמו ולמה ליה טעמא דתקנת חכמים דאף אם הי' כולו בקיום כו' לא מהני כנ"ל:

אך י"ל למאי שהקשה הפ"י אמאי לא מהני כיון שאומר בפני נכתב כולו ונחתם חציו הוי ככתב סופר ועד כמ"ש תוס' ומהני בדיעבד ואמאי פסול ותירץ דכיון דמן הדין אין א' נאמן רק משום דקיום שטרות דרבנן וא"כ לענין קיום כתב הסופר שהוא דאורייתא אין השליח נאמן כו' ע"ש וא"כ ממילא א"ש דאם היו ב' עדים מעידים מה שאומר השליח עכשיו היינו בפנינו נכתב כולו ונחתם חציו או שמכירים כתב סופר ועד והכת ב' היו מעידים על חתימת הב' שפיר הי' מהני דהכת א' פועל שפיר שכשר בדיעבד דכיון דיש קיום של ב' עדים מהני שפיר מטעם כתב סופר ועד כנ"ל וכיון שכת א' פועל דבר מה ממילא לא הוי חצי דבר ומותרת עכשיו להנשא לכתחלה וא"כ א"ש דאמר ר"ח או כולו בקיום הגט כו' דאם הי' בקיום הגט שהיו עדים מעידים מה שאומר השליח עכשיו הי' שפיר מהני:

וממילא מיושב דסבר ר"ח דלא מהני עכשיו שהשליח מעיד על חציו והעדים על חציו כו' דאו כולו בקיום הגט הי' שפיר מהני דלא הי' חצי דבר כנ"ל דפועלים מטעם כתב סופר ועד כו' דהי' מהני אף לענין דאורייתא ואו כולו בתקנת חכמים ג"כ מהני דג"כ לא הוי חצי דבר כיון שהוא עצמו מעיד כו'. אבל עכשיו שהחצי בתקנה כו' שהשליח מעיד וממילא לענין כתב סופר אינו נאמן דבעי קיום מדאורייתא ולא מהני בתקנה כו' א"כ אינו פועל כלום בלא העדים והחצי הב' ג"כ אינו פועל בלא השליח וממילא לא מהני מטעם חצי דבר כנ"ל וא"ש דאו כולו בקיום כו' או כולו כנ"ל. ורבא פריך שפיר מי איכא מידי דחד כו' למאי שפסק הרמב"ם ז"ל בלא אמר בפ"נ דתצא ובטל מדאורייתא דהכא בעי קיום מדאורייתא משום חזקת אשת איש כמ"ש הה"מ ע"ש. והקשו הא אמר לעיל דלכך נאמן משום קיום דרבנן ותירצו דלמסקנא דאמרינן מידק דייק ונא אתי כו' מתני אף מדאורייתא כיון שנותנו בפני ב' כו' א"כ לכאורה נאמן גם על כתב הסופר אף שבעי

קיום מדאורייתא וקשה קושית הפ"י הנ"ל וע"כ צ"ל כמו שתירצו המפרשי' דכיון דצריך בפני נכתב לענין הקיום שיהי' כתב סופר וליכא היכר א"כ שייך אתי לאחלופי בקיום שטרות כו' דכל ההיכר הוא מה שאומר בפ"נ וכיון שצריך לקיום ליכא היכר כו' ע"ש. והנה המפ' דהא דהוי חצי דבר בב' כתי עדים הוא דוקא כשעכשיו יוצא העדות מבין ב' הכתות והוי חצי דבר אבל כשעכשיו העדות הוא מכת א' לא הוי חצי דבר ע"ש. וא"כ ממילא הכא דבאמת מהני אמירת השליח בפני נכתב כולו ונחתם חציו דהוי קיום כנ"ל רק מחמת דאתי לאחלופי כו' וא"כ עכשיו שיש עוד כת א' על חתימת הב' א"כ לא שייך אתי לאחלופי בקיום שטרות דבשאר שטרות לא הוי כלל חצי דבר דפועל לענין שבועה כנ"ל ולא יטעו דסגי בחד דא"כ לא צריך כלל העדים על חתימת הב' דכבר סגי במה שאומר השליח משום כתב סופר ועד כו' א"כ על ידי כת הב' הוא רק שמסלק החשש דאחלופי וממילא נאמן השליח משום כתב סופר כו' וא"כ העדות הוא ע"י השליח כו' ושפיר לא הוי חצי דבר כו' ופריך שפיר מי איכא מידי דכיון דחד הוי מהימן ואף שהוא דאורייתא כרמב"ם הנ"ל הי' נאמן משום מידק דייק כו' א"כ ממילא מהני גם עכשיו בתרי דלא הוי חצי דבר משום כתב סופר כו' וא"ש:

עוד י"ל במ"ש התוס' דטעם ר"ח הוא דלא דייק כשאין כל העדות מתקיים על פיו כיון שאינו מעיד רק על חצי הקיום כו' ע"ש. ותמוה דמאי פריך רבא מי איכא מידי הא סברתו הוא כנ"ל. וי"ל כיון דלכאו' מהני אמירת השליח לבד משום כתב סופר ועד רק דשייך איחלופי כו' כיון שצריך בפ"נ לקיום כו' כנ"ל וא"כ עכשיו שיש ב' עדים על חתימת הב' ולא שייך איחלופי שיטעו דמהני עד אחד בקיום דעלמא דא"כ לא צריך כלל העדים על הב' דכבר מהני השליח לבד משום כתב סופר ועד כו' כיון דיסברו דמהני גם בעלמא ולא שייך איחלופי כו' א"כ כיון שיש עוד ב' עדים על הב' לא שייך איחלופי וממילא נאמן השליח מטעם כתב סופר ועד וממילא כל העדות הקיום הוא ע"פ השליח ושפיר דייק כיון שכל הקיום הוא על פיו רק העדים הוא משום איחלופי כו' ושפיר דייק ומהני כנ"ל. רק ר"ח סובר דבדאורייתא לא מהימן וממילא על כתב סופר אין השליח נאמן כמ"שהפ"י ואינו נאמן רק עם העדים וממילא לא מהני משום דלא דייק שאין כל העדות על פיו כו' כנ"ל כיון שעל גוף העדות אינו נאמן לבד בלא העדים אף בלא אחלופי כו' כנ"ל. ופריך רבא מי איכא מידי דכיון דחד הי' נאמן ואף שהוא דאורייתא כדברי הרמב"ם מהני כו' וע"כ הא דאינו נאמן משום כתב סופר ועד הוא משום איחלופי כו' ועכשיו שיש ב' עדים שפיר נאמן הוא לבד לכל העדות על פיו ושפיר דייק כנ"ל:

שם **גמ'** אלא אמר רבא אפי' הוא ואחר כו' ופירש"י דלרבא אף ידעתי מהני בחד ותמוה כקושית תוס' איך ס"ד לפסול כשאחר עמו משום נכי. ריבעא כו' הא בלא האחר הי' נאמן לבדו ולמה יגרע כו' ע"ש. וי"ל בפשיטות למ"ש תוס' לעיל הטעם דבפני מהני משום דדייק טפי שיתברר שקרו שאומר שראה והוא לא ראה אבל ידעתי לא יהי' שקרן כל כך וכתבו המפ' דלרש"י ז"ל נאמן גם ידעתי דג"כ יתברר שקרו כשיודע שאין זה חתימתו שיבאו עדים או שאר גווני כו' ע"ש. ותוספ' כתובות גבי ערעור דפגם משפחה גילוי מלתא כו' כתבו דא"ל שיתברר הדבר דכיון דשנים מעידים לא יתברר הדבר לעולם דתרי כמאה ואף אם הרבה יעידו בהיפך אעפ"כ לא יתברר כו' ע"ש א"כ י"ל הכא בהיפך דשפיר גרע כשמעיד עוד אחר עמו ידעתי דכל הטעם דנאמן ידעתי הוא משום שירא שיתברר שקרו וכיון שב' מעידים ממילא לא יתברר דאף שיעידו עדים בהיפך מ"מ תרי כמאה ואף אם יראו העדים עצמם חתימתם מ"מ חיישינן ששינו בכוונה ותרי כמאה כמ"ש המפ' ע"ש א"כ כשעוד אחר עמו אינו נאמן מטעם שליח דדייק כנ"ל. רק דיהי' נאמנים מטעם עדים וממילא הוי נכי ריבעא אפומא דחד דעל חתימת הא' שמעיד לבדו נאמן בעצמו ועל הב' שמעיד גם האחר עמו אינו נאמן בעצמו דלא שייך יתברר כנ"ל ואינו נאמן רק עם האחר והוי נכי ריבעא כו' כנ"ל:

שם **תוס'** ד"ה מי איכא מידי כו' ודחו פירש"י ולכך נראה דידעתי לא מהני בחד כו' והשתא א"ש דבעי רבא לפסול כו' ור"א פריך מי איכא כו' וכי איכא אחר ג"כ אין לפוסלו דלא גרע מבפני כו' ע"ש. והוא תמוה כמו שהקשו המפ' מאי ענין זה לבפני הא מ"מ הוי נכי ריבעא כשאינו אומר בפני כו'. ונראה דהנה המהרי"ן לב הקשה למאי שפירש"י ז"ל דלכך אמר אתי לאיחלופי בקיום דעלמא נכי ריבעא כו' ולא אמר דהוא באמת נכי ריבעא משום דהכא אף בלא האחר הוי מתכשר אפומיה דידעתי מהני ולכך אמר רק משום גזירה דשאר שטרות כו' ע"ש וא"כ לדברי תוס' דידעתי לא מהני רק מטעם עדות עם האחר א"כ הוי באמת הכא נכי ריבעא דעל הא' שאומר בפני נאמן לבדו ועל הב' נאמן עם האחר כו' דידעתי אינו מועיל ואמאי אמר משום אתי לאיחלופי כו' ע"ש:

ונראה דלא קשה מידי דהטעם דנכי ריבעא התם במת א' מהם ואומר זה כתב ידי ועל הב' אינו נאמן רק עם האחר לא מהני ע"ש והוא משום דכיון דמה שאומר זה כתב ידי מעיד על מנה שבשטר והתורה אמרה ע"פ שנים כו' והיינו שעד א' אינו נאמן רק שמצטרף עם עוד אחר הם ב' עדים וזה מיקרי חצי על פי כל אחד ואין א' נאמן יותר מלהיות עד אחד ואינו יכול להיות נאמן כב' ולכך כשאומר זה כתב ידי ומעיד על כל המנה שבשטר רק שאין נאמן רק כעד אחד ואיך יהיה נאמן גם על הב' זה כתב ידו להעיד על מנה זו

עצמו ג"כ שהשני מעיד עליו שהוא אומר שזה כתב יד השני שמעיד עליו ג"כ א"כ איך יוסיף עדות זה להיות נאמן יותר מעד אחד ולכך אינו נאמן דהא תלתא ריבעא אפומא דחד שיהיה נאמן יותר מעד אחד שמעיד על כל המנה כו' שיהיה נאמן כעד אחד וחצי על המנה וזה שפיר לא מהני כנ"ל אבל הכא שהעדות על ב' דברים נפרדים דהכא אינו מעיד על גוף המעשה רק על הא' אומר בפני ונאמן על זה כב' משום דדייק כו' ואלו היה אומר גם על הב' בפני הי' ג"כ נאמן כב' רק שאינו אומר אלא ידעתי ולענין זה אינו נאמן רק כעד א' ולמה יגרע מלהצטרף עם אחר משאר עד דעלמא שעל זה העדות שבפניו נחתם הב' באמת אין נאמן רק כעד אחד ואיך נאמר שהוא ג' ריבעא מחמת שכבר נאמן על הא' בפני להיות כעד אחד דהא אם היה אומר בפני גם על הב' ג"כ היה נאמן באמת כשנים ובודאי לא הוי כלל נכי ריבעא כו' ולק"מ:

ומיושב בזה גם לעיל בהא דכותי חבר דאמר אי לאו דכותי חבר לא מחתם מקמיה וכתבו תוס' דאף דכוליה אפומיה דחד הימנוהו בדרבנן וקשה ג"כ נהי דהימנוהו לענין זה מ"מ הוי נכי ריבעא כו' ולמ"ש מיושב ע"ש. ומיושב שפיר דלכך אמר רק אתי לאיחלופי בעלמא כו' אבל הכא לא הוי כנ"ל. ומיושב שכתבו תוס' דפריך ר"א שפיר מי איכא מידי כו' דכיון דאלו מסיק לכולא דיבורא בפני היה נאמן ממילא לא גרע עכשיו דלא הוי נכי ריבעא כיון שאלו היה אומר בפני גם על זה ג"כ היה נאמן ורק מחמת שאומר ידעתי וממילא מצטרף עם אחר ולא אתי לאיחלופי דאין זה ענין לנכי ריבעא כו' ופריך שפיר כו' וא"ש.

עוד י"ל בפשיטות דכיון דהא דנאמן בפני הוא רק משום חזקה דמידק דייק כו' כמ"ש הרמב"ם ע"ש ואם עד א' מעיד על חתימת א' והב' על הב' וא' מצטרף על שניהם מהני ולא הוי נכי ריבעא כו' ע"ש א"כ מאי חילוק יש כשאינו נאמן לבדו רק עם החזקה דמידק דייק ובאמת הוא עצמו אינו נאמן רק על חצי כעד א' רק שחזקה הוא עמו על הא' שאומר בפני ועל חתימת הב' יש עד א' עמו ולא הוי נכי ריבעא כנ"ל ופריך ר"א שפיר כיון דאלו מסיק לכולא דיבורי' היה נאמן מחמת מידק דייק א"כ גם עכשיו לא הוי נכי ריבעא כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל דברי תוס' הנ"ל וגם י"ל מה שהקשו למה אמר רבא אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ולמה לא בקיום גט עצמו ע"ש. ונראה דלכאורה לא שייך כלל בגט נכי ריבעא כו' למאי דאמר התם דלרבי דעל כתב ידם מעידין לא הוי נכי ריבעא כיון שצריך גם על חתימתו עדות הב' ע"ש. והנה קי"ל דהמגרש בלא עדים לא מהני ואף אם המעשה אמת לא מהני אם לא היה עדים בדבר או אף בעד א' לא מהני כו' וא"כ כשמעידים העדים

שנתגרשה גם זה הוא מעיקר העדות שגרשה בפני עדים שהיה עדים בדבר דאל"ה לא מהני וא"כ כשמעיד בגט על כתב ידו ומעיד על גוף הגט מ"מ גם עדותו לא נגמר בלא הב' שבלא עדות הב' לא מהני גם שעדותו אמת דמגרש בלא עדים לא מהני. דבשלמא בכל מקום בשטרות כשמעיד הא' על מנה שבשטר א"כ לעדותו החצי אינו צריך עוד דאם נאמין לעדותו כבר נגמר אבל בגט שאף לעדותו כעד א' ג"כ צריך עדות הב' דאל"ה לא מהני אף אם עדותו אמת. אך ז"א דבכל מקום בגט בכה"ג כיון שהוא מעיד על כתב ידו והיינו על גוף הגט ומעיד שנתגרשה בפני עדים שגם האחר היה שם א"כ ממילא כבר עדותו החצי נגמר שאם נאמין לו שנתגרשה בפני ב' מהני רק שאין נאמן כ"א כעד א' ולכך הוי שפיר נכי ריבעא גם בגט כמו בכל קיום שטרות דעלמא כנ"ל אבל הכא אף אם נחשוב מה שאומר בפני נחתם על החצי שמעיד על הגט ג"כ לא הוינכי ריבעא כו' כיון דאף אם אמת שזה חתימת הא' ג"כ עדיין לא מהני כלום שאין חתום בגט רק א' ולא מהני אף כעד א' דמגרש בלא עדים כנ"ל וא"כ צריך על עדותו ג"כ לעדותו הב' שמעיד על השני שהוא חתימתו וי"ל דכה"ג לא הוי כלל נכי ריבעא כו' כמו לרבי שעל כתב ידם מעידין כו' כנ"ל. ומיושב דלא אמר אתי לאחלופי בקיום גט דלא דמי דהתם מעיד שגרשה בפני ב' משא"כ הכא רק דבקיום דעלמא בשטרות ג"כ אינו מעיד רק על המעשה והתם גם כה"ג הוי נכי ריבעא דלא צריך עדים ולכך אמר בשטרות דעלמא כו':

אמנם לכאורה קשה אמאי לא מהני כשאומר בפני נחתם חציו או שמקיימים בגט חתימת הא' לא מהני הא הר"ן ז"ל כתב גבי ג' החתומים על השטר להנפק ולא קיימו רק ב' מהג' מהני והקשה הר"ן ז"ל ניחוש שמא חתימת הג' מזויף וממילא לא מהני גם אלו הב' דאין קבלת עדות פחות מג' ומאי מהני קיום הב' ותירץ דכיון דקיום שטרות דרבנן לא חיישינן רק היכא שיש לחוש שהוא מזויף וממילא הוא שקר לגמרי אז בעי קיום כו' אבל בג' החתומים כו' דניחוש שחתימת הג' מזויף ואף הב' אם הוא אמת לא מהני לענין זה לא חיישינן כיון שהוא אמת בודאי אלו הב' רק דאם הג' מזויף לא מהני אלו הב' אף שהוא אמת וזה לא אמרינן כיון דקיום דרבנן ואמרינן שאף הג' אינו מזויף ולא בעי קיום כו' ע"ש והנה באמת עד אחד נאמן באיסורין וגם בגט הי' ראוי להיות נאמן בחתום א' רק משום אין דבר שבערוה פחות מב' והטעם משום שאף שנאמן מ"מ אף אי אמת לא מהני שאינו נגמר בעד אחד כו' וא"כ כיון שחתומים ב' רק שאינו מקוים אלא חתימת א' וא"כ אף אם הב' מזויף אעפ"כ המעשה אמת דעד א' נאמן באיסורין רק אף שהוא אמת לא מהני א"כ לענין זה לא חיישינן בקיום שטרות דרבנן דניחוש שהב' מזויף ובטל הא' אף

שהוא אמת ואמרינן שגם הב' אינו מזויף והי' שפיר מגרש בעדים כו' וכמ"ש הר"ן ז"ל שם כנ"ל ואמאי לא מהני באינו מקוים רק הא' כנ"ל:

דף יז.

גמ' מפני מה תיקנו זמן כו' והקשו המפ' הא קי"ל דמדאורייתא בעינן בכל העדיות דרישה וחקירה והא דאין בודקין עידי נשים כו' הוא מדרבנן וא"כ בעינן זמן מדאורייתא דהוא החקירות באיזה יום כו' ע"ש בס' פ"י ובתומים ע"ש ולא ראו דברי הנמוקי יוסף שהקשה זה בסנהדרין פ' אד"מ ז"ל שם וכן גט דמכשרינן דיעבד אפילו אין בו זמן מהאי תקנתא הוא דלא בעינן דרישה וחקירה כיון דשכיחי כו' ויש כח ביד חכמים לעשות דכל מקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן כו' לקידושין בגט זה כו' ע"ש. והנה באמת דבריו תמוהים דבכל גט שאין בו זמן דכשר יהי' כל בעילותיו זנות כו' וגם מאי אמר הכא שמא יחפה הא כדין יחפה אם יתן לה גט שאין בו זמן וגם מה לו לחפות הא אף אם זינתה קודם גירושין ג"כ אינה חייבת כיון דהפקיעו למפרע הקדושין וכבר דחו גם הם תירוץ זה כמ"ש אך דברי הנ"י תמוהים כנ"ל:

ונראה ליישב דהנה הב"ש כתב דהעדות של העידי חתימה הוא שמעידים שנכתב בציוי הבעל ע"ש. והנה קי"ל דעד א' נאמן באיסורין ואפילו קרוב או פסול רק בדבר שבערוה הדין הוא דאין דבר שבערוה פחות משנים. והמפ' כתבו הטעם דאף דלענין הנאמנות שוה דבר שערוה לשאר איסורין דכמו דאומר עד א' אמת בשאר איסורין משום חזקה אין אדם כו' כך אומר אמת גם בדבר שבערוה רק דאין א' נאמן משום דאף אי אומר אמת שקדשה או גירשה בפניו ולא מהני דאין דבר כו' דגוף הדבר לא נגמר עד שיהי' בפני ב' עדים דדרשא דדבר דבר קאי על גוף הגט או הקדושין שאינו נגמר בלא עדים ולא על הנאמנות שאחר כן ולכך לא מהני ע"ש וברשב"א ז"ל ובת"ה ומהרי"ט חלק ב'. ואף שהרבה חולקים מ"מ י"ל דנ"י סובר כן. והנה לכאורה בעד א' אומר שקידשה או גירשה בפני ב' עדים לענין זה ראוי להיות נאמן דעל זה שפיר עד א' נאמן באיסורין כיון דאם אומר אמת שקדשה בעדים כבר נגמר הדבר ולא שייך הטעם דאין דבר שבערוה כו' רק דאעפ"כ אינו נאמן מטעם איתחזק איסורא כו' דזה הוא שפיר ע"י הנאמנות שאינו נאמן להוציא מחזקה וממילא אינו נאמן גם ע"ז שקדשה בעדים להוציאה מחזקתה אבל הטעם דדבר שבערוה לא שייך כנ"ל ויש פוסקים באמת דכה"ג נאמן אם אין מכחישו ע"ש בש"ע. והנה כשיש עדים בשעת הקדושין או הגירושין נגמר הדבר והיא מקודשת או כו' ואף דלא העידו העדים עדיין בפני ב"ד ולא הי' דרישה וחקירה ואעפ"כ הוי קדושין

כו' כיון שנעשה בפני עדים שראוים להעיד בפני ב"ד ולדרוש ולחקור אותם כבר היא מקודשת מדאורייתא וא"כ ממילא לא קשה לכאורה קושית הנ"י הנ"ל בגט שאין בו זמן דליכא דרישה וחקירה דכיון שעדותם שנכתב בציוי הבעל והנה על גוף ההכשר של העידי חתימה ודאי לא קשה למ"ד עידי חתימה כרתי כיון דוכתב היינו וחתם אליבי' אלא דקשה כשבא הגט שאין בו זמן עכשיו לפנינו איך סומכין עליו הא בעי דו"ח וא"כ למ"ש א"ש כיון שהעידי חתימה מעידים שנכתב בצווי הבעל ומעידים שזה נעשה בפניהם והיינו שנעשה בפני כשרים שראוים להעיד ולדרוש ולחקור אותם שכיון שראו הי' ראוי לחקור אותם כנ"ל וא"כ על זה נאמנין שפיר אף בלא דו"ח דבלא דו"ח הוא הפסול דהוי עדות שאאי"ל והם כפסולים ובכל מאי דעד א' נאמן באיסורין גם פסולין נאמני' וא"כ ממילא מה שמעידין עכשיו שנעשה בפני עדים בפניהם כנ"ל ע"ז שפיר נאמנים בלא דו"ח מטעם עד א' נאמן באיסורין כיון דלא שייך דבר שבערוה כיון שאומרים שנעשה בעדים היינו בפניהם שהיו ראוים לחקור שיהיה יכול להזימו כנ"ל וממילא אף שעל עדותם זה אינו יכול להזימו נאמנין מטעם ע"א כו' כיון דאי אמת נעשה בעדי' כנ"ל אך אעפ"כ אינם נאמני' מטעם איתחזק איסורא ולענין זה בעינן שפיר גם עכשיו שיהי' יכול להזימו דאל"ה אינם נאמנים להוציא מחזקה כנ"ל וקשה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר תירוץ הנ"י דנאמנים מדרבנן ואפקעינהו רבנן לקדושין כנ"ל וא"כ כיון דאפקעינהו ממילא ליכא חזקת א"א ואף אם אומרים שקר אינה א"א דהפקיעו כו' א"כ ממילא נאמנים מדאו' מטעם עד א' נאמן כו' כיון דדבר שבערוה לא הוי כנ"ל וגם איתחזק לא הוי כיון דאף אי אינם נאמנים אפקעינהו כו' ולכך ממילא נאמנים מדאורייתא כנ"ל ואף אי בא אח"כ לידי חיוב מיתה בקדשה אחר וכה"ג מ"מ כיון שכבר נאמני' והוחזק וכמ"ש הרמב"ם ז"ל גבי חלב ע"ש וממילא אין אומרים כלל אפקעינהו דשפיר נאמנים עכשיו מדאורייתא כנ"ל וממילא אינו יכול לחפות כלל כנ"ל ואף שיהי' ספק שמא אומרים שקר והפקיעו למפרע ואינה חייבת אף ז"א דעל זה איכא חזקה בהיפך שלא הפקיעו ממה שהיתה כמ"ש תוס' לקמן פ' השולח ואמרינן שאומרים אמת ולא הפקיעו כיון דאי נימא שאינם נאמנים הפקיעו כנ"ל ומיושב שפיר דברי הנ"י כנ"ל.

ולשטת הפ' דדבר שבערוה בלא איתחזק נאמן א' בל"ז א"ש כנ"ל וגם להפ' דמינוי שליחות אין צריך עדים דלא קאי עליו דבר כו' וע"ש והעידי חתימה מעידין שנכתב בשליחות ולא הוי דבר שבערוה כנ"ל ורק איתחזק וא"ש כנ"ל בפשיטות דלענין הזיוף הוא מטעם חזקה דלא חציף כו' ואף שפ' הרמב"ם דבגט הוא דאורייתא בלא נתקיים מטעם חזקת א"א כמ"ש הרה"מ שם מ"מ כיון שהוא מטעם חזקה ממילא א"ש כנ"ל:

ולפ"ז יש לישב דברי הרא"ש ז"ל שפסק בגט מוקדם דבטל לגמרי מדאורייתא ותמהו עליו הב"י ושאר פ' דהא רק משום גזירה מדרבנן ע"ש. ולמ"ש א"ש דהטעם דתקנו חכמים ואפקעינהו כו' בגט שאין בו זמן אף דהוא גט פסול ולא שייך התקנה דשכיחי כיון שהוא פסול ותירצו משום דכשר בדיעבד דלא תצא שייך שפיר התקנה אבל במוקדם דמ"מ תצא בדיעבד ע"ש דלא כהרמב"ם ז"ל מחמת שהוא בשקר ע"ש. וא"כ כיון שפסול לגמרי ממילא לא שייך התקנה דאפקעינהו כו' וממילא פסול מדאורייתא דליכא דרישה וחקירה כיון שהוא מוקדם ולא שייך מ"ש דעד א' נאמן כנ"ל דז"א כיון שלא הפקיעו במוקדם א"כ ממילא הוי איתחזק איסורא ובעינן שפיר יכול להזימו מדאורייתא ולכך בטל שפיר מדאורייתא כנ"ל דליכא דרישה וחקירה וא"ש:

בל"ז יש לישב הרא"ש הנ"ל למ"ש תוס' ב"מ פ' א"נ שהקשו למה ליה במוקדם משום גזירה הא בל"ז פסול דהעדים פסולין שחתמו שקר ותירצו באנוסים ובשאר גווני והובא שם בש"ע להלכה בפסולי' בכה"ג ע"ש וא"כ לכאורה קשה אמאי כשר במוקדם נהי דלא שייך החששות דפירות וב"א מ"מ הא פסול דהעדים הם פסולים כנ"ל. אך ז"א דכיון דליכא ריעותא בעדותם לא הוי כלל עדות שקר ואינם נפסלים כלל. וא"כ ממילא מיושב לדידן כיון שפסול מדרבנן ושייך החשש דפירות כו' א"כ ממילא העדים פסולין ושפיר בטל מדאורייתא ואף דמזויף מתוכו הוא מדרבנן מ"מ עכשיו אינם יכולין לסמוך עליהם מדאורייתא שהוא אמת ונמסר בעדים וצריך להיות בפנינו העידי מסירה ואל"ה מוקמינן לה אחזקת אשת איש כנ"ל וא"ש דכיון שיכולה לטרוף שלא כדין שפיר פסולין מדאו' וא"ש:

עוד נראה פשוט כיון דשם בתשובת הרא"ש הנ"ל לא נודע פיסולו והבעל ציוה לכתוב סתם ע"ש. וא"כ להפוסקים דבעינן שליחות מדאורייתא וכשנכתב בלא שליחות בטל מדאורייתא וא"כ כשמצוה לשליח ליתן גט סתם והוא נתן גט הפסול מדרבנן ודאי דהוי שינוי בשליחו' ובטל מדאורייתא דלא הוי שליחות כלל כמ"ש המ"ל לענין קדושין וזה גרע יותר כיון שהוא פסול ע"ש וא"כ כיון שציוה לכתוב גט סתם והסופר הקדים ע"ש וכתב גט הפסול מדרבנן וממילא בטל מדאורייתא שנכתב בלא שליחות ואף להפוסקים דלא בעינן שליחות רק דצריך ציוי הבעל דאל"ה לא הוי לשמה דאינה עומדת להתגרש כו' ע"ש ג"כ א"ש למ"ש תוס' זבחים שם דצריך להיות עומדת להתגרש בגט זה דוקא ואל"ה לא הוי לשמה ע"ש וא"כ כיון דהוי שינוי ולא צוה כלל לכתוב גט כזה וממילא אינה עומדת להתגרש בגט זה הפסול מדרבנן ובטל מדאורייתא משום שלא לשמה כמו אלו לא נכתב בציוי הבעל כלל ולכך בטל שם מדאורייתא ע"ש:

עוד י"ל בפשיטות דשם בתשובה הנ"ל לא כתב דבטל מדאורייתא רק שהמעשה הי' שגירש בגט מוקדם ואח"כ קדשה אחר ולא נודע פיסולו עד אחר הקידושין ופסק דלא הוי קדושין כלל ע"ש. וא"כ י"ל למאי דקי"ל בחייבי לאוין דאף דקדושין תופסין כו' מ"מ אם לא ידע שהיא חייבי לאוין ואח"כ נודע לו לא הוי קדושין כלל שהוא מקח טעות כיון שאסור לדור עמה וצריך לגרשה ע"ש. וא"כ למאי שפסקו דמוקדם אף דפסול מדרבנן מ"מ הדין דתצא בדיעבד אם ניסת ואינו מג' גיטין פסולין דלא כהרמב"ם ע"ש. וא"כ בתשובה ההיא כיון שלא נודע פיסולו עד אחר קדושי הב' ממילא הוי מקח טעות כיון שהדין הוא דתצא וצריך לגרשה ולכך לא הוי מקודשת כלל אך הלשון לא משמע שם כן שכתב לא תפסי קדושי ב' ע"ש. ולמ"ש בדברי הנ"י הנ"ל יש לישב ג"כ דברי הרמב"ם ז"ל שפ' דעדות שבשטר מדרבנן דמדאורייתא הוי מפי כתבם והוא תמוה ג"כ מגיטין איך סומכין וע"כ גם כן מטעם אפקעינהו כמ"ש הב"ש באה"ע ע"ש ותמוה ג"כ בכל הגיטין נימא שהפקיעו כו'. ולמ"ש מיושב ג"כ דכיון דאפקעינהו ממילא נאמנים מטעם עד אחד נאמן כו' דלענין זה כשר גם מפי כתבם אף דהוי עדות פסול כמו כל הפסולין וא"ש:

עוד י"ל דברי הנ"י הנ"ל דהנה המפ' תירצו דלכך לא בעי דרישה וחקירה משום דעדות זה שנכתב בציוי הבעל לא הוי גמר הדבר עדיין ולא בעינן עדות גמור רק כמו אשתמודענא כו' ע"ש. והנה הרמב"ם ז"ל פוסק דאף לר"א דעידי מסירה כרתי אעפ"כ סגי בעידי חתימה לבד וכתב הר"ן ז"ל פרק המגרש הטעם משום דהעידי חתימה הם הכורתים בשעת המסירה שהם מעידים על המסירה כיון שמעידים שהבעל ציוה לכתוב ולחתום ובודאי בא מידו לידה א"כ הם עדים ממש על המסירה ע"ש ואין הטעם מחמת אנן סהדי על המסירה כיון שאינו דבר הידוע רק מחמת עדותם והוי כאלו הם מעידים ממש כמו בעדי יחוד דאמרינן הן הן עידי יחוד הן כו' עדי ביאה ממש ולא מחמת אנן סהדי ע"ש וא"כ מקשה הנ"י שפיר דלענין זה העדות שמעידים על המסירה זה הוא שפיר גמר הדבר שבערוה ובענין דרישׁ' וחקירה וכיון שאין בו זמן אינו ידוע באיזה יום נמסר ושפיר בטל עדותם על המסירה דבכל העדות כיון שמסתמא ביום שנכתב נמסר יודעין שפיר החקירות משא"כ באין בו זמן בטל שפיר כנ"ל ומקשה שפיר. אך לא קשה דבאמת באין בו זמן בעי עידי מסירה אחרים כמו לשיטת תוס' בכל הגיטין. אמנם הב"ש הקשה לדידן דחיישינן לר"א ולר"מ ובעינן עידי חתימה ועידי מסירה והקשה הא הוי חצי דבר ותירץ כיון דמדינא קי"ל כר"א וסגי בעידי מסירה לחוד רק לכתחלה מחמרינן לדר"מ ולהצריך עידי חתימה ולכך לא הוי חצי דבר ע"ש אה"ע קל"ג ס"ק ד'. והנה לכאורה לשיטת תוס' שאומר ר"ת דאף לר"מ דעידי חתימה כרתי בעינן עידי מסירה דאין דבר כו'

וא"כ קשה כנ"ל כיון דבעינן מדינא לר"מ עידי חתימה וגם עידי מסירה א"כ הוי חצי דבר כנ"ל ודוחק בכל מקום רק בכת א' (וגם לרמב"ם לא משכחת לה כלל) אך באמת התוס' לשיטתם לא הוי כלל חצי דבר בכה"ג כיון שלא היו יכולים לראות יותר באותו פעם אף שאין כת א' פועל בלא השני' כמ"ש תוס' ב"ק פ' מרובה ע"ש. ולשיטת הרי"ף ורמב"ם שם דהוי חצי דבר סוברים באמת הכא סגי בעידי חתימה לחוד. וא"כ לפ"ז מקשה הנ"י שפיר דלרי"ף ורמב"ם ז"ל קשה שפיר בגט שאין בו זמן הא ליכא דו"ח וא"כ לא מהני עדותם על המסירה שהוא גמר הדבר ואי"ל כנ"ל דבאמת בעינן עידי מסירה דז"א לרי"ף ורמב"ם דאי נימא דבעינן מדינא עידי מסירה א"כ לא מהני כלל לר"מ אף כשיש עידי מסירה דהוי חצי דבר כיון שאין כת א' פועל בלא השני' כנ"ל בגט שאין בו זמן דלא מהני עידי חתימה כנ"ל. וע"ז תירץ הנ"י שפיר דמהני מדרבנן מטעם אפקעינהו דהנה הרי"ף ז"ל כתב שם דהיכא דכת א' פועל דבר מה בלא השני' ממילא לא הוי כלל חצי דבר ע"ש גבי שני חזקה ע"ש. וא"כ מתרץ שפיר כיון דאפקעינהו וממילא פועלים העידי חתימה בלא עידי מסירה שיהי' גט מדרבנן מטעם אפקעינהו אף בלא זמן מהני העדות על המסירה א"כ ממילא עכשיו שיש עידי מסירה מהני שפיר מדאורי' דלא הוי חצי דבר כיון שפועל העידי חתימה כנ"ל דאפקעינהו ולכך מהני שפיר עם העידי מסירה מדאוריי' כנ"ל ע"ש וא"ש. ומזה י"ל באמת הוכיח הרמב"ם ז"ל מאוחר פסול דאל"ה א"כ בכל גיטין לא מהני עידי חתימ' לחוד דהוי גם כן אי אתה יכול להזימם שיכולין לומר איחרינהו וכתבינהו וא"כ למאי שהוכיח הרי"ף ז"ל דקי"ל דעידי חתימה לחוד מהני משום דהם מעידים על המסיר' ע"ש א"כ קשה כנ"ל כיון שמעידין על הגמר בעינן יכול להזימו והם יכולין לומר איחרינהו כנ"ל וע"כ לומר בכל מקום מטעם אפקעינהו כו' וזה אי אפשר כנ"ל או דבעינן ג"כ עידי מסירה כנ"ל ומזה הוכיח דמאוחר פסול בגט וממילא אינם יכולים לומר איחרינהו כמ"ש הסמ"ע בח"מ בלא כתב דאקני ע"ש דאינם יכולין לומר איחרינהו כנ"ל כיון שפסול לכתחלה ולכך הוי שפיר יכול להזימו ומהני עידי חתימה לחוד בלא עידי מסירה כנ"ל וא"ש:

שם **תוס'** ד"ה משום פירות וא"ת גט מאוחר נפסל מה"ט שתפסיד כו' והתם מוכח גט מקושר כו' ע"ש. ותמהו המפ' אמאי לא הקשו לר"י הא שייך במאוחר ג"כ שמא יחפה שתראה הגט קודם. הזמן הכתוב בו ולא יהא הזמן ראיה ותאמר קודם לכן נתגרשתי כמו בגט שאין בו זמן. ולפי האמת שתרצו התוס' דאינה מגורשת במאוחר רק מזמן הכתוב ואילך א"ש גם קושיא זו. אך על הראב"ד ז"ל שכתב גבי מאוחר דכשר לגרש בו ומגורשת מיד אף קודם הזמן משעת המסירה ע"ש ותמה עליו הב"י ס' קכ"ז ניחוש לשמא יחפה

כנ"ל ותירוץ הרב"י אינו מובן שם כלל ע"ש. והרמב"ם ז"ל פוסק דמאוחר פסול באמת כמו מוקדם ע"ש ותמהו עליו ג"כ ממתניתין הנ"ל דגט פשוט דמפורש בהדיא דאם יעשנו מוקדם יהיה פסול ואם יעשנו מאוחר יהיה כשר ע"ש ומה שתירצו דקאי על שאר שטרות הוא דוחק גדול ע"ש דעיקר דיני מקושר הם בגט ע"ש:

ונראה לישב דהנה עוד הקשה הרשב"א ז"ל על הראב"ד ז"ל שפ' דמגורשת משעת הנתינה ואעפ"כ הפירות הם של הבעל עד הזמן וכן הכתובה אינה יכולה לתבוע עד הזמן אף שמגורשת מיד מ"מ זה היה התנאי שאיחר הזמן שהתנה שהפירות יהיו שלו עד הזמן אף אחר הגירושין כמו שפ' התוס' דהתנאי היה על גוף הגירושין ולראב"ד ז"ל על הפירות ע"ש והקשה הרשב"א ז"ל א"כ בכותב בגט מהיום ולאחר ל' יום אמאי הוי ספק אם תנאה כו' נימא ג"כ שכונתו את מהיום ופירי לאחר ל' שתהיה מגורשת לאלתר והפירות יהיה שלו עד אחר ל' כנ"ל כמו בקרקע דאמרינן כן ע"ש. ונראה דהנה לכאורה יש להקשות למאי דאמרינן לעיל דף ט' גבי כותב כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבו דלא מהני ואמר התם הטעם משום דלאו כרות גיטא הוא ופי' הרי"ף ז"ל משום שיש להרב זכות בגופו של גט שכתוב בו גם זכות הרב היינו חוץ מאחד מרבוא שזה של הרב ולא הוי כריתות בכה"ג שצריך להיות כולו של העבד וכשכתוב בו זכות הרב אין כולו שלו ע"ש:

והנה לכאורה במגרש וכתוב בגט שמגרשה לאחר ל' או על תנאי אחר קשה ג"כ הא לא הוי כרות גיטא שכתוב בו ג"כ זכות הבעל שעד ל' לא תהא מגורשת ויהיה הכל שלו כו'. אך זה טעות דבמה שהיא מגורשת אין לו בו שום זכות והוי שפיר כרות גיטא דעד ל' אינה מגורשת עדיין וכיון שכתוב בו שמגרשה מל' ואילך ונכתוב בו רק זכותה וכן בתנאי אם תקיים התנאי שתהא מגורשת אין לו שום זכות רק כשאינה מקיימת אינה מגורשת כלל. ודוקא התם בכל נכסי כו' דאף שמשוחרר יש לו בו זכות כנ"ל לא הוי כרות גיטא כנ"ל. אמנם הכא קשה להראב"ד ז"ל דכתוב בגט הזמן מאוחר וכשנתנו לה מגורשת מיד משעת נתינה רק מה שכתוב איחור הזמן היינו תנאי שכתוב בו שהתנה שהפירות יהיו שלו אחר הגירושין אף שתהיה מגורשת א"כ שפיר קשה כנ"ל דלא הוי כרות גיטא כלל דהכא כתוב בו זכותו בגוף הגט דאחר הגירושין יהיה הפירות שלו עד הזמן אף שהיא מגורשת והוי ממש כמו בכל נכסי חוץ מאחד כו' דהכא יש לו ג"כ זכות בגט כנ"ל אף שמגורשת וממילא אינה מגורשת כלל. אך י"ל גם בזה דאעפ"כ אינו כתוב בגט רק זכותה דבשלמא התם בכל נכסי דכותב בגיטו שמשוחרר ונותן לו כל נכסי ואעפ"כ יהיה אחד מרבוא שלו וכתוב בו שפיר זכותו של הרב כנ"ל משא"כ הכא

דבגט אינו כתיב כלל שמגרשה מיד רק שמגרשה מזמן ההוא אלא שממילא כשנותן לה מגורשת בנתינה זו והתנאי נשאר רק על הפירות ע"ש בראב"ד שלכך התנה כו' אבל בגט אינו כתוב רק זכותה שמזמן ההוא ואילך תהיה מגורשת ואינו כתוב בגט שאחר הגירושין יהיה הפירות שלו ולא הוי רק זכותה כנ"ל וא"ש:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית הרשב"א ז"ל דנימא בכתוב בגט מהיום ולאחר ל' יום נימא ג"כ שתהיה מגורשת מהיום והפירות יהיו שלו עד אחר ל' כנ"ל. ולמ"ש א"ש דאם כתוב בגט מהיום ונימא דהפירות יהיו שלו אחר הגירושין כנ"ל א"כ שפיר לא הוי גט כלל דלא הוי כרות גיטא דשפיר כתוב בו זכות הבעל כיון שכתוב בו בפירוש שתהיה מגורשת מהיום ואעפ"כ יהיה הפירות שלו עד אחר ל' והוי ממש כמו בכל נכסי כו' ולכך מספקא לן אי תנאה או חזרה כו' כנ"ל משא"כ במאוחר כנ"ל וא"ש. וע"ש ברשב"א דמאומר בע"פ לא קשה רק בכותב מעכשיו ולאחר ל' ע"ש:

אמנם סברא הנ"ל אינו מוכרח די"ל שפיר גם במאוחר בכה"ג דלא הוי כרות גיטא כנ"ל כיון שכתוב בגט שהתנה שעד הזמן ההוא אף אם יתן לה הגט ותהיה מגורשת אעפ"כ יהיה הפירות שלו עד הזמן וממילא כתוב בו זכותו כנ"ל ולא הוי כריתות ואינה מגורשת כלל. אך למ"ש הרשב"א ז"ל דאיירי כשהיא ידעה מהאיחור דמחלה לו הפירות עד הזמן בשעת נתינה כיון שמקבלת הגט ומתרצה בו בהאיחור ההוא שיהיה הפירות לבעל ע"ש א"כ שפיר הוי כרות גיטא כיון שנתנה לו הפירות ולא מיקרי כתוב בו זכותו אחר הגירושין כיון שכבר יש לו זכות זה דכבר נתנה לו ויש לו זכות זה בלא הגט (ואף שיש לפקפק ע"ז מ"מ נראה כמ"ש):

ולפ"ז מיושב ג"כ קושית הרשב"א ור"ן וראש ז"ל הא שייך במאוחר חששא דפירות ג"כ אף אי יש לו עד שעת נתינה מ"מ תפסיד שלא כדין ע"ש ולמ"ש מיושב דהנה הרשב"א ז"ל כתב הטעם בגט שאין בו זמן אמאי חששו משום הפסד פירות דידה הא בכל מקום לא חששו להפסד הבעל דבר דאיהו דאפסיד אנפשיה רק לחשש לקוחות ותירץ דהכא כיון שיכול לגרשה בע"כ הוי כלקוחות דאם נכשיר גט כזה יתן לה בע"כ ויפסידה הפירות כנ"ל ע"ש וא"כ א"ש דבמאוחר כיון דבאמת לא הוי כרות גיטא כנ"ל ופסול מדינא רק משום שמתרצה כשר כנ"ל א"כ אינו פסול ממילא משום הפסד פירות דידה דמשום בע"ד לא תיקנו כדברי רשב"א הנ"ל דאי"ל שיתן לה בע"כ כנ"ל דז"א דאף אם הוא כשר לא יוכל ליתן לה בע"כ דלא הוי כרות גיטא כנ"ל ואם לא תרצה לא יוכל לכופה כנ"ל ולכך כשר כנ"ל וא"ש:

אמנם למאי שפ' הרמב"ם ז"ל פ"ח ה' גירושין ה' ד' בכתב תנאי בגט קודם התורף דפסול דלא הוי כריתות ברור דאין ברירה ע"ש. ואף להחולקים מכל מקום היינו טעמא משום דאין כל התנאים תלוים בברירה שהוא על תנאי זה ע"ש אבל בתנאי התלוי בברירה כמו ע"מ שירצה אבא דאמר בש"ס גבי הריני בועלך ע"מ שירצה כו' דתלוי בברירה ע"ש א"כ בכתב תנאי בזה קודם התורף ודאי פסול אף לשטת התוס' כיון דאין ברירה ולא הוברר הדבר שנכתב לשם כריתות ואף אי יש ברירה מ"מ הא כתבו תו' לקמן גבי לאיזה שתצא בפתח כו' דאף אי יש ברירה לענין הכתיבה לשם כריתות כ"ע מודים דאין ברירה ע"ש א"כ בכתב תנאי זה קודם התורף ע"מ שתרצה או שירצה אבא פסול כיון דכתיבת הכריתות תלוי בזה ולא אמרינן ברירה ופסול ואף להחולקים הוא משום כיון שמתנה בפירוש על תנאי זה א"כ כשנתקיים נכתב לשם כריתות כיון דכשלא נתקיים לא כתב כלל לכריתות שלא עשה רק באופן זה בפירוש כמו כל תנאי ע"ש:

והנה לכאורה גם הכא במאוחר לשטת הראב"ד ז"ל דכשאינה רוצה פסול משום פירות רק כשרוצה בשעת נתינה אז כשר א"כ לכאורה קשה דאף שנתרצה אח"כ יהיה פסול דכיון שאין הדבר תלוי בו תלוי בברירה כמו שפירש"י ז"ל גבי הריני בועלך ע"ש וא"כ כיון שבשעת כתיבת התורף לא היה ברור אף שהוא צוה ורוצה לגרש מ"מ כיון שאם היא לא תרצה יהיה פסול וא"כ בשעה שאיחרוהו לא היה ברור שתהיה עומדת להתגרש בגט זה ע"ש זבחים בתוס' דף פ' כו' שאלו לא תרצה וא"כ הוי כתנאי קודם התורף דבשעת כתיבת התורף כבר לא היה ברור הכריתות וממילא אף אם רוצית אח"כ ל"מ דאין ברירה לענין הכריתות כנ"ל והכא כיון שלא התנה תלוי בדעתה גרע וודאי פסול כיון דאין ברירה כנ"ל ואמאי מהני אם נתרצית אח"כ:

אך באמת זה טעות דאין זה ענין להכריתות דאף אם לא תרצה אח"כ הוא פסול מדרבנן משום חשש דפירות אבל הגט הוי גט כריתות אף אם אינה רוצה והוי כמו שמתנה בנתינה דאין ענין להכריתות דדוקא כשמתנה בהכתיבה הוי כתיבת הכריתות על תנאי זה דאי לא יתקיים לא נכתב לשם כריתות דע"ת זה כתוב משא"ש תנאי בנתינה וכן הכא דאף אם אינו רוצה שפיר היה הכתיבה לכריתות. וגם דבדיעבד כשר רק מדרבנן כנ"ל. אמנם למ"ש דבאמת לא הוי כרות גיטא כנ"ל כיון שמתנה שאף אחר הגירושין יהיה הפירות שלו כנ"ל אלא משום שהיא רוצה ומוחלת לו בלא זה ולכך הוי כריתות כנ"ל וא"כ עדיין קשה שפיר כנ"ל דלא מהני אף שנתרצת אח"כ דכיון שאם אינה רוצית לא הוי כרות גיטא כלל ואינו כריתות וא"כ תלוי שפיר הכריתות בזה וממילא אין ברירה כנ"ל שבשעת כתיבת הכריתות לא הי' הכריתות ברור דאם לא תרצה בשעת נתינה לא יהיה

כלל כריתות וממילא אף שרוצית אח"כ אין ברירה ופסול וקשה עדיין אמאי מהני הא אינו כריתות כנ"ל. ולפ"ז יש לישב דברי הרמב"ם הנ"ל שפוסק דמאוחר פסול וקשה מהא דגט מקושר כנ"ל ולמ"ש א"ש די"ל טעם הרמב"ם כנ"ל דאף דסובר כהראב"ד פסול כנ"ל דהכתיבה לא היה כריתות דהוי כתנאי קודם התורף כנ"ל וא"כ התם שבשעת כתיבת התורף לא היה מאוחר כנ"ל שהיה מקושר וממילא היה שפיר כתיבה לשם כריתות ורק אח"כ שיעשנו פשוט ויהיה מאוחר שפיר כשר כיון שמוחלת בשעת הנתינה כנ"ל והוי שפיר כרות גיטא כנ"ל וא"ש:

אך לראב"ד ז"ל י"ל כמ"ש הרשב"א ז"ל דיודעת בשעת הכתיבה מהאיחור ומוחלת בשעת הכתיבה והי' שפיר כריתות בשעת הכתיב' ולכך מהני כנ"ל, אמנם למאי שהקשה המרדכי גבי כתיבה איך מהני כשמוחלת לו הא הוי דשלב"ל שאינו חייב עד אחר גירושין ואינו שלה עדיין. ותירץ דכיון שיש לה שיעבוד עליו דהחיוב הוא מתחיל מקודם הוי שפיר בא לעולם ומהני מחילה ע"ש וא"כ לכאורה קשה הכא במאוחר איך מהני המחילה בשעת הנתינה שמוחלת הפירות הא הפירות אינם שלה כלל עד אחר הגירושין דקודם הגירושין הם של הבעל לגמרי ואין לה כלל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה כנ"ל וא"כ איך מהני המחילה על הפירות של אחר הגירושין הא הוי דבר שלא בא לעולם כמו לכשאקחנה ממך קנוים לך דהוי ג"כ דשלב"ל כיון שאינה שלה כלל. אך י"ל כיון דבשעת הנתינ' נעשים הפירות שלה שמתגרשת מהני שפיר המחיל' בשעת הנתינה כיון שנעשה אז שלה והוי כמו גיטה וידה באין כאחת לענין מעשה ידיה ע"ש:

אמנם לפ"ז קשה שפיר כנ"ל דבשעת הכתיבה אף שנתרצית לא מהני כלל מחילתה דבשעת הכתיבה דעדיין אינו שלה לא מהני המחילה על אחר הגירושין דהוי שפיר דבר שלב"ל כנ"ל ויכולה לחזור בה וממילא הוי זכותו בגט ולא הוי כרות גיטא ואף שבשעת הנתינה ג"כ מוחלת אין ברירה כנ"ל ולא מהני כלל כנ"ל ואף סילוק לא מהני בכה"ג ע"ש בר"ן אך י"ל להסוברים [ח"מ סי' ר"ט] דיכולין להקנות דשלב"ל עם דבר שב"ל ע"ש וא"כ כיון שכתב הראב"ד ז"ל דמוחלת גם הכתובה עד אותו הזמן ע"ש בראב"ד וא"כ כיון דכתובה הוי בא לעולם כמ"ש המרדכי הנ"ל וכיון שמוחלת שניהם מהני המחילה בם על הפירות דלא בא לעולם כיון שמהני גם על הכתובה כנ"ל. ואף להסוברים דאין יכולין להקנות דשלב"ל עם בא לעולם מ"מ הא כתב (שם) הסמ"ע [סי' ר"ג] דגבי קנין מעות שם מודים דיכולין להקנות כיון דמשכחת גביה קנין המועיל מהני גם הקנין שאינו מועיל עם דבר הנקנה אבל דשלב"ל דאינו יכול להקנותו בשום אופן ולכך לא מהני אף עם דבר הב"ל ע"ש:

והנה גבי מעשה ידיה יכולה לומר אי אפשי בתקנת חכמים והוא שלה המעשה ידיה רק גבי פירות אינה יכולה לומר אי אפשי בפירות ובפרקונה וכתב הטעם בר"ן ובש"ע אה"ע ס"ט בח"מ ס"ק ח' משום שגם לו תועלת בפדיון שתהי' אשתו וישמש עמה ע"ש והרי"ף ז"ל כתב הטעם דלענין הבחנה קי"ל דמונין משעת כתיבת הגט ולענין פירות יש לבעל עד שעת נתינה וכתב משום דהבחנה תלוי בשימוש ומשעת כתיבה אסור לשמש עמה כיון שרוצה לגרשה משא"כ פירות תלוי בפרקונה ומחויב לפדותה עד הנתינה ע"ש. וא"כ ממילא אחר הכתיבה נראה דיכולה לומר שפיר אי אפשי בפרקונה ובפירות שלה דהכא אחר הכתיבה כבר אינו לטובתו כיון שאסור לשמש עמה והוא רק לטובתה ויכולה לומר שפיר אי אפשי כנ"ל והפירות שלה וא"כ בשעת הכתיבה שפיר יכולה להקנות לו הפירות אם תאמר אי אפשי כנ"ל דהפירות שלה מיד ויכולה למחול על אחר הגירושין וא"כ ממילא אף שאינה אומרת אי אפשי עכשיו יכולה שפיר למחול על אחר הגירושין וא"כ ממילא אף שאינה אומרת אי אפשי עכשיו יכולה שפיר למחול הפירות עם הכתובה דבא לעולם דכמו שיכולה להקנות גם הפירות באיזה אופן ממילא מהני גם עכשיו עם דבר הבא לעולם כמו שם במעות כמ"ש הסמ"ע ז"ל שם וא"כ כיון שמוחלת הכתובה מהני המחילה גם על הפירות אף שאינה אומרת אי אפשי כנ"ל והוי שפיר כריתות בשעת החתימה כנ"ל כיון שנתרצית וא"ש דכשר במאוחר כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושיא הנ"ל על הראב"ד ז"ל בניחוש לחיפוי שתראה הגט קודם הזמן ויראו שהוא מאוחר ותאמר שנתגרשה מקודם כנ"ל ולמ"ש א"ש דאם זינתה וא"כ הפסידה כתובתה כבר ופירות מגיע לבעל, אם רוצה ע"ש בש"ע דלא עדיף ע"ש וא"כ כיון שתראה קודם הזמן ונדע שהוא מאוחר ממילא יהיה פסול כנ"ל דלא הוי כרות גיטא כיון שכתוב שהפירות יהי' שלו אחר הגירושין כנ"ל ולא הי' כריתות בשעת חתימה ברור אף שמחלה אז לא הי' מהני מחילתה דהוי דשלב"ל כנ"ל דא"ל כנ"ל כיון שמוחלת הכתובה מהני גם כו' ז"א כיון שזינתה ולא הי' מגיע לה כתובה כלל ולא הי' המחיל' רק על הפירו' ול"מ כלל כנ"ל וא"כ אם תזנה ותראה קודם הזמן ונראה שהוא מאוחר שפיר יהי' בטל מדאורייתא ותיהרג כנ"ל דשפיר נוקי אותה בחזקת אשת איש שזינתה קודם הגט כקושית תוס' דא"ל כתירוצם דהרי מגורשת לפני דז"א דאף עכשיו אינה מגורשת אם זינתה קודם דלא הוי כריתות כנ"ל ולא שייך חיפוי כו' ולכך עכשיו שפיר כשר מאוחר כשלא זינתה כנ"ל וא"ש:

ובזה מיושב ג"כ מה שתמהו המפ' מנא לי' לר"י דרבנן סברי יש לבעל פירות עד שעת נתינה ופליגי אר"ש דגם לדידי' ע"כ ר"ש סובר משנתן עיניו בו כו' וא"כ דלמא מודים

רבנן ג"כ בהא משנתן עיניו כו' רק מוקדם פסול משום חיפוי כנ"ל ע"ש ולמ"ש מיושב דלכאורה קשה עדיין למ"ש לר"ש אמאי כשר מאוחר הא לדידיה שייך שפיר שמא יחפה במאוחר כנ"ל דא"ל כמ"ש דתהרג ז"א כיון דמשנתן עיניו כו' ואין לו פירות משעת כתיבה וא"כ שפיר הוי כרות גיטא דמהני מחילתה בשעת הכתיבה שכבר הם שלה וא"כ יהי' הגט כשר אף אם זינתה וממילא גם עכשיו פסול משום חיפוי כנ"ל אך זה טעות דהא ר"ש באמת אינו סובר שמא יחפה כלל אף לר"י דזנות לא שכיח ולכך שפיר מאוחר כשר כנ"ל ולפ"ז ממילא מיושב דלרבנן דנימא מוקדם פסול משום חיפוי מוכח ע"כ דלא סברי משנתן עיניו כו' דא"כ שפיר הוי מאוחר פסול כנ"ל דשייך שמא יחפה כנ"ל וע"כ דסברי יש לו פירות עד שעת נתינה ולא שייך חיפוי כנ"ל וא"ש. ובפשיטות י"ל דדברי הרמב"ם וראב"ד הנ"ל דכיון דאם אינה מתרצית לא מהני תנאי לענין הפירות דכיון שמגורשת ממילא הם הפירות שלה ויש לומר דמה שאיחר הזמן והתנה היינו על מנת שתמחל לו הפירות ואם לאו לא תהי' מגורשת כיון שאיחר והתנה על מנת שהפירות יהי' שלו והיינו ממילא שתמחל לו כנ"ל וא"כ הוי תנאי קודם התורף ממש ולכך פסול לדברי הרמב"ם ז"ל. וממיל' מיושב מהא דגט מקושר דהתם כיון שבשעת הכתיבה לא הי' מאוחר רק אח"כ כשעושה אותו מאוחר מתנה תנאי הנ"ל ממילא הוי תנאי אחר התורף ולכך כשר כנ"ל וא"ש. והראב"ד ז"ל י"ל דסבר דאעפ"כ כשר כשר דלא הוי תנאי קודם התורף דבשעת הכתיבה הי' שפיר כריתות דבידו לגרשה אחר הזמן הכתוב בגט ולא יהי' התנאי וא"כ הוא בידו לבד והוי כריתות. ולא דמי לקודם התורף שאינו בידו כנ"ל. וממילא מיושב קושית הרשב"א ז"ל הנ"ל דבכותב מעכשיו ולאחר ל' שפיר ליכא למימר דהתנה גופא מהיום כו' דהוי תנאי קודם תורף כנ"ל דהכא אם יגרשה אחר ל' יהי' מוקדם יהי' פסול משום בת אחותו שיחפה כנ"ל כיון שהזמן כתב מיד א"כ ע"כ שגרשה מיד ותלוי בה אם תמחל לו והוי תנאי קודם התורף כו' וא"ש:

עוד י"ל בדברי הראב"ד ז"ל דיש מפ' דבריו דלאו דוקא לענין פירות וכתובה הוא עד הזמן דגם לענין כל התנאי ב"ד וגם מעשה ידי' ומזונות הוא עד הזמן וכל הדברים שבממון ורק הגט עצמו הוא מיד ע"ש. והנה לקמן פ' הזורק פריך ידה גופא הא קני' לי' לבעל ואיך יכולה לקבל הגט הא אין לה יד ודחי לה נהי דקני לענין מעשה ידיה כו' אלא יד דעבד קשיא ומשני גיטו וידו באין כא' כו' ע"ש. וכתבו תוס' ורשב"א שם דאף דכמו בחצרה ג"כ הגוף שלה רק הפירות שלו כן בידה ג"כ המעשה ידיה שלו ומאי בכך שהגוף שלה ותירצו דמשום דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה לא מיקרי ידו ע"ש ולר"ל דסובר מזונות תחת מעשה ידיה כו' כתב הרשב"א דבאמת לדידי' הוא משום גיטה וידה באין

כא' אף באשה וכן להרמב"ם ז"ל שפ' דאף שיכולה לומר איני ניזונית כו' מ"מ כל זמן שלא אמרה הוי מעשה ידיה שלו לגמרי לענין נדר להקדש ע"ש. וא"כ ממילא לא הוי ידה כל זמן שלא אמרה מ"מ כתב הרשב"א דמה שמקבלת הגט הוי כאומרת איני ניזוני' כו' כיון שמקבלת הגט ורוצית שלא יזונה ויהיה מעשה ידיה שלה כיון שמתגרשת ורוצית בזה הוי זה אומרת איני ניזונית כו' ע"ש. וא"כ לפ"ז בכל התנאים או שמגרשה לאחר ל' יום קשה איך מתגרשת הא אין לה יד לקבלת הגט דלא שייך גיטה וידה כו' כיון שאינה מתגרשת עדיין עד אחר ל' וגם לא הוי כאומרת איני ניזונית כו' כיון שמתרצית על אחר ל' ויזונה עד אחר ל' ויהיה מעשה ידיה שלו וא"כ ממילא לא הוי ידה כנ"ל וע"כ צ"ל דבאמת הוי הנתינה אז לאחר ל' יום בשעה שמתגרשת דאז מגיע מידו לידה ממש כיון שמתגרשת והוי גם כן גיטה וידה באין כאחת כנ"ל. וא"כ לכאורה קשה לראב"ד ז"ל במאוחר דמתגרשת מיד רק לענין ממון עדיין הוא עד הזמן וחייב לזונה והמעשה ידיה שלו עד הזמן א"כ קשה שפיר כנ"ל איך מתגרשת מיד בנתינה זו הא אין לה יד לקבל הגט דלא שייך גיטה וידה באין כא' כיון דגם אח"כ עדיין מעשה ידיה שלו עד הזמן וגם לא הוי כאומרת איני ניזונית כו' שמתרצית ע"ז שיהיה שלו ויזונה עד הזמן וע"כ ג"כ כמ"ש דבאמת הנתינה הוא כשמגיע הזמן וא"כ איך מגורשת מיד קודם הזמן הא עדיין לא הוי נתינה כלל כנ"ל. וזה י"ל באמת טעם הרמב"ם ז"ל דפוסל מאחר דסובר באמת כראב"ד הנ"ל דהוי תנאי לענין ממון כנ"ל וממילא אין לה יד כנ"ל וגם משעת הזמן אינה מגורשת כיון שרצה לגרשה מיד כנ"ל. ומיושב ממילא קושייתם מהא דגט מקושר כו' דלמ"ש ממילא אם מוחל לה המעשה ידיה עד הזמן שפיר מגורשת דיש לה יד כנ"ל א"כ התם דאמר דלכך כשר מפני שבידו להכשירו ולעשות פשוט ולכך כשר עכשיו ע"ש א"כ א"ש דשפיר בידו לעשותו פשוט ולמחול המעשה ידיה עד הזמן ויהי' כשר אף שיהי' מאוחר ולכך כשר משא"כ מאוחר סתם פסק שפיר דפסול כנ"ל. ולהראב"ד ז"ל י"ל כיון דטעם הרמב"ן ז"ל שם דהוי שלו כל זמן שלא אמרה איני ניזונית כו' אף שבידה להיות שלה לגמרי כתבו המפ' שם משום דכיון שתקנו חכמים שיהיה מעשה ידי' שלו רק כשאומרת א"א מפקעת התקנה ולכך כ"ז שלא אמרה התקנה במקומה עומדת ע"ש וא"כ כיון שבאמת כשמגורשת ממילא המעשה ידיה שלה רק כמ"ש הרשב"א ז"ל שמוחלת לו עד הזמן א"כ זה הוי שיעבוד חדש שמשעבדת לו גם אחר הגירושין המעשה ידיה אבל מה שמגיע לו מחמת התקנה כבר נפקע בשעת הגירושין כיון שמגורשת ואף שעי"ז מתגרשת ואם יהי' שלה לא תתגרש מ"מ הוי גיטה וידה כו' לענין זה וגם כיון דמזונות הוא מחמת אגודה בי' א"כ אם לא יהיה לה מזונות לא תהי' אגודה בי' כלל דשפיר תהא

מגורשת א"כ ממילא כיון שמחמת התקנה כבר אין לו רק מה שנותנת לו עכשיו א"כ שפיר יש לה יד כיון שבידה שלא תתן לו דלענין זה לא שייך טעם מפ' הנ"ל כיון שהוא רק מחמת נתינתה עכשיו כנ"ל ולכך שפירמגורשת כנ"ל. אך לכאורה גם ז"א דאיך בידה שלא תתן לו הא אם לא תמחל לו המעשה ידה לא תהי' מגורשת כלל כיון שהתנה ע"מ שתמחול לו כנ"ל א"כ אם לא תמחל לו לא תהי' מגורשת ויהי' המעשה ידיה שלו מחמת התקנה א"כ גם עכשיו אין לה יד כנ"ל:

אך למאי דאמר במעכשיו ולאחר ל' דהוי תנאה כו' א"כ גם במאוחר דהוי ע"מ שתמחול לי הוי ג"כ כאלו התנה שאם לא תמחול יהי' תנאי שלאחר ל' תתגרש למפרע כמו התם א"כ לכך מהני שפיר כשנתרצית שתתגרש מיד בלא תנאי דיש לה שפיר יד כנ"ל שבידה שיהי' שלה שלא תמחול לו ושפיר אם לא תמחל יהיה המעשה ידיה שלה שיהיה לאחר ל' למפרע כיון דהוי תנאה אם אינה מוחלת כנ"ל ויש לה שפיר יד ומהני כשמוחלת ומגורשת מיד בלא תנאי כנ"ל. וממילא מיושב דמשני התם משום דהוי תנאי או חזרה דאי לא הוי אמר כלל דהוי תנאי למפרע רק כמו במאוחר גופא מהיום כו' דאי לא הוי אמרינן כלל די"ל דהוי תנאה ממילא לא הי' מהני כלל גופא מהיום שאין לה יד כנ"ל כיון שאינו בידה להיות שלה דאם לא תרצה לא תהי' מגורשת כנ"ל ולכך הוצרך לשנוי' די"ל דהוי תנאה או חזרה ולכך ממילא כשאינה רוצית הוי ספק אי תנאי או חזרה. והנה בספק גירושין קשה ג"כ בכל מקום כיון דקי"ל דמגורשת ואינה מגורשת חייב לזונה והמעשה ידיה שלו. א"כ קשה איך הוי ספק כלל הא אין לה יד לקבל כנ"ל דלא שייך גיטה וידה כו' כיון שגם אחר הגט המעשה ידיה שלו כנ"ל וע"כ דאף דהמעשה ידיה שלו מ"מ כיון שהוא ספק אם הוא שלו מן הדין או שלא כדין הוי שפיר יש לה יד כנ"ל. א"כ ממילא מיושב דליכא למימר במעכשיו ולאחר ל' דגופא מהיום כנ"ל דא"כ אינה מגורשת כלל דאין לה יד דא"ל כנ"ל שבידה שלא תמחול לו ויהי' המעשה ידי' שלה ז"א דאם לא תמחול לא תהא מגורשת כנ"ל ואף דהוי תנאי או חזרה כנ"ל מ"מ אם לא תמחל ויהי' ספק או תנאי או חזרה א"כ ממילא ג"כ לא יהי' המעשה ידיה שלה דבספק המעשה ידיה שלו ואף דהוי ספק כנ"ל מ"מ אינה בידה להיות המעשה ידיה שלה וממילא עכשיו אין לה יד כלל כנ"ל וליכא למימר גופא מהיום כנ"ל דא"כ אינה מגורשת כנ"ל ולכך הוי רק ספק או תנאי או חזרה כנ"ל. אבל הכא במאוחר דליכא למימר חזרה כלל רק להיפך יש לומר חזרה במה שנותן שתהי' מגורשת מיד וא"כ ממילא בין תנאי או חזרה המעשה ידיה שלה אף אם לא תמחל א"כ כשמוחלת ממילא אמרינן גופא מהיום כנ"ל דשפיר יש לה יד כיון שאם לא תמחל יהי' שלה ובידה להיות שלה כנ"ל ומהני וא"ש:

עוד יש לישב קושיא הראשונה על הראב"ד ז"ל איך מאוחר כשר הא שייך חשש חיפוי שתראה הגט קודם הזמן ותאמר קודם לכן נתגרשתי ולא תיהרג כנ"ל. וי"ל למה שכתבנו דקשה בכל גיטין שמגרשה לאחר ל' יום איך מהני הא אין לה יד לקבל ולא שייך גיטה וידה כו' כיון שגם אחר הקבלה אינה מגורשת וע"כ צ"ל כמ"ש דבאמת הוי אז הנתינה בשעה שמתגרשת לאחר ל' דאז מגיע לה היד. אך עדיין קשה לפי מה שהקשה הב"ש בכל גיטין לאחר ל' הא הוי טלי גיטך מע"ג קרקע שבשעה שנתן לה לא נתגרשה ובשעה שמתגרשת אינו נותן לה דבעינן נתינה מיד ליד והוי כמו גבי גט בידה ומשיחה בידו ביכול לנתקו ואחר כך קפצה ידה ע"ש בתוספ' ב"מ וגיטין ותירץ דמשום בפעם אחת בא לידה בנתינה כשרה אף שלא נתגרשה בנתינה זו מתגרשת אחר כך בנתינה ראשונה דדוקא התם גבי גט בידה כו' לא היתה מעולם נתינה גמורה דלא הי' כריתות אז משא"כ הכא ולכך מהני ע"ש בב"ש והנה לפ"ז עדיין קשה כנ"ל איך מהני הא אין לה יד ואי"ל כנ"ל דבאמת הוי היד בשעה שמתגרשת דהיינו אחר ל' דז"א דא"כ הוי טלי גיטך מע"ג קרקע כקושית הב"ש הנ"ל דאי"ל כתירוצו דבנתינה בא לידה ז"א דבשעה שנתן לה לא הי' נתינה כלל דלא הי' לה יד כנ"ל רק בשעה שמתגרשת ואז אינו נותן לה מיד ליד והוי שפיר טלי גיטך מע"ג קרקע וקשה כנ"ל:

אמנם ז"א למ"ש הפוסקים גבי תיזיל ותיחוד ותפתח דמה שהגט בא מרשותו לרשותה זה הוי נתינה גמורה כיון שהיא אינה עושית פעולה בנתינה רק שע"י דיבורו בא מרשותו לרשותה ודוקא בקפצה ידה שהיא עושה הפעולה ע"ש וא"כ ממילא הכא כיון שקודם הל' הוי ידה רשותו דאין לה יד דקניא ליה כו' ובשעת הל' שמתגרשת מגיע ליד' והוי שפיר בא הגט מרשותו לרשותה דגיטה וידה באין כא' והוי שפיר נתינה לאחר ל' יום כיון שהיא אינה עושה הפעולה ולא הוי טלי גיטך כו' כנ"ל וא"ש:

אך נראה במגרשה לאחר ל' וזינתה קודם הל' נראה דאינה מגורשת כלל אף לאחר הל' דכיון שזינתה מפסידה המזונות וכל תנאי ב"ד וממילא המעשה ידיה שלה לרוב הפוסקים ע"ש בש"ע אה"ע א"כ יש לה יד משעה שזנתה וממילא הוי טלי גיטך מע"ג קרקע כנ"ל דבשעת נתינה לא הי' לה יד כנ"ל ואי"ל כנ"ל דלאחר ל' הוי נתינה במה שבא הגט אז מרשותו לרשותה ז"א כיון שכבר יש לה יד משעה שזינתה ולא הוי רשותו וזה היד לקחה בעצמה בפעולתה וממילא אינו בא כלל מרשותו לרשותה והוי טלי גיטך כו' כנ"ל ואינה מגורשת כלל אף אחר ל' כנ"ל:

ולפ"ז מיושבים דברי הראב"ד הנ"ל דהראב"ד ז"ל כתב דדוקא שלא הזכיר האיחור בשעת הנתינה אבל אם הזכיר אינה מגורשת עד הזמן וכתבו המפ' דאמרינן מסתמא שהזכיר

האיחור רק דאעפ"כ לא נהרוג אותה מספק אף כשלא תביא העידי מסירה דשמא לא הזכיר האיחור כו' ואף דלכאורה נוקי אותה בחזקת אשת איש שהזכיר האיחור כקושית תוס' וע"כ כתירוצו דהרי מגורשת לפנינו ואף שעכשיו עדיין אינה מגורשת מ"מ כיון שתהי' ודאי מגורשת בבא הזמן מיקרי הרי מגורשת כו' א"כ ממילא למ"ש מיושב דלא שייך חשש חיפוי במאוחר דאם תזנה ותראה הגט קודם הזמן שפיר נהרוג אותה דנוקי אחזקת א"א שהזכיר האיחור דלא שייך הרי מגורשת כו' דאם הזכיר האיחור והתנה שתהיה מגורשת בבא הזמן והיא זינתה מקודם ממילא לא תהי' מגורשת כלל אף כשיבא הזמן דהוי טלי גיטך כו' כנ"ל ונוקי אותה שפיר אחזקת אשת איש ותהרג כיון שיראו שהוא מאוחר ולא שייך חיפוי ולכך כשר עכשיו כנ"ל וא"ש:

ובזה י"ל ג"כ דברי הרא"ש שדחה דברי האומרים דהא דאמר איפוך דקאי אקמייתא דר"י אמר משום פירות ור"ל משום חיפוי ודחה הוא ז"ל דא"כ הי' לו לומר אלא איפוך כו' ע"ש. ותמהו המפ' מאי שייך אלא הא אינו חוזר כלל מתירוצו הראשון רק דאיפוך קמייתא דר"י לר"ל ובכל מקום דאמר איפוך קמייתא אינו אומר כלל אלא ע"ש. ולמ"ש א"ש דהרא"ש ז"ל מסופק ג"כ אי כראב"ד במאוחר ע"ש רק שמחמיר ע"ש וכבר כתבנו לעיל דלכך לא אמר גם לר"י משנתן עיניו לגרשה כו' משום דקשה אמאי כשר מאוחר הא שייך חיפוי דיהי' מהני המחילה כיון דמשנתן עיניו כו'. אך למ"ש כאן דמאוחר כשר בל"ז דלא יהי' לה יד כנ"ל. א"כ עדיין קשה די"ל גם לר"י משנתן עיניו כו' ואעפ"כ כשר מאוחר כנ"ל. אך י"ל דהרא"ש סובר שם דלאכהרמב"ם ואף שלא אמרה עדיין איני ניזונית ואיני עושה מ"מ כיון שיכולה לומר מהני שפיר שם ע"ש. וממילא יש לה יד כיון שיכולה לומר כנ"ל ותהי' שפיר מגורשת אף אם תזנה ולכך שפיר מאוחר פסול אם יהיה מהני המחילה וע"כ דסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה כנ"ל ול"מ כנ"ל ולכך מאוחר כשר וא"ש. וא"כ ממילא אי נימא איפוך קמייתא ור"ל סבר משום חיפוי א"כ י"ל שפיר דסבר משנתן עיניו לגרשה כו' כמו לר"ש ואעפ"כ מאוחר כשר כנ"ל דאם תזנה יהי' פסול דאין לה יד כנ"ל דר"ל סבר בהדיא דתקינו מזונות תחת מעשה ידי' ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואין לה יד כנ"ל וממילא מאוחר כשר דלר"ל הוא רק משום גיטה וידה כו' כמ"ש הרשב"א שם ע"ש וא"כ אי נימא איפוך קמייתא אינו צריך כלל לשנוי' קמא דסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה דשפיר י"ל משנתן כו' וקשה אר"ל גופא אמאי סובר עד שעת נתינה וממילא הוי ליה למימר אלא כיון שחוזר כו' וקשה אר"ל גופי' כנ"ל וע"כ דאיפוך בתרייתא כנ"ל וא"ש:

דף יז:

תוס' ד"ה עד שעת נתינה כו'. והקשו על פירש"י ז"ל שפירש דבכל גיטין אמרינן לה אייתי ראיה ובל"ז לא מצית למיטרף כו'. והוא תמוה דאמרינן בהדיא גבי נפל איתרע דפריך וליחוש כו' ומשני אייתי ראיה כו' ומאי פריך הא בכל גיטין כן ע"ש. ונראה לישב דברי רש"י ז"ל דהנה התוס' כתבו הטעם דלא אמרינן אייתי ראיה משום דמסתמא היום שנכתב נמסר דאל"ה הי' העידי מסירה מפקי לקלא כיון דבעי עידי מסירה אף לר"מ כמ"ש ר"ת ע"ש:

והנה לשיטת הרי"ף ורמב"ם ז"ל שפסקו דאף לר"א דעידי מסירה כרתי סגי בעידי חתימה לחוד בלא עידי מסירה שאף העידי חתימה כורתין כנ"ל ע"ש. וא"כ קשה קושית תוס' דלא שייך עידי מסירה מפקי לקלא כיון שיכול ליתן לה לכתחלה בלא עידי מסירה כנ"ל. וגם לא שייך לא מקדים כו' כיון שעוש' כדי לטרוף פירו' ע"ש. אמנם י"ל לסברת הר"ן ז"ל דלכך מהני העידי חתימה לחוד אף שאין דבר שבערוה פחות מב' וכתב משום כיון שהעידי חתימה יודעין שנכתב בציוי הבעל וממילא בא מידו לידה וא"כ יודעים מהמסירה והם העידי מסירה עצמם כנ"ל ע"ש. אך לכאו' ק' כמ"ש דנהי דיודעי' נמסר לה מ"מ הא צריכין לידע באיזה יום דבעינן דו"ח ועכ"פ בעינן שיהיו ראוים לחקור אותם ואף בממון כן כמ"ש הש"ך ז"ל ע"ש. וא"כ נהי דיודעים מהמסירה מ"מ הא אינם יודעים באיזה יום נמסר ואינם יודעים החקירו' ולא מהני דזה הוא גמר הדבר כנ"ל. וע"כ הטעם משום דכיון דאמרינן מסתמא ביום שנכתב נמסר כמ"ש התוס' א"כ שפיר יודעין ג"כ באיזה יום כיון שיודעין יום החתימה ממילא נמסר באותו יום כנ"ל:

ולפ"ז א"ש ממילא מ"ש לשיטת הרמב"ם הנ"ל דסגי בעידי חתימה לחוד כנ"ל א"כ לא שייך סברת התוס' דנמסר ביום כו' דאל"ה עידי מסירה מוציאים הקול הא יכול להיות שמוסר בעידי חתימה לחוד כנ"ל והיא מגורשת ואעפ"כ אין לה קול כנ"ל. ולמ"ש א"ש דכיון דכל הטעם דמהני בעידי חתימה לחוד והן עדים על המסירה אף שאינם יודעין החקירות הוא משום כיון דמסתמא ביום שנכתב כו' כנ"ל וא"כ לכך אמרינן שפיר דודאי נמסר ביום שנכתב דאי לא נמסר ביום שנכתב א"כ ממילא אין העידי חתימה יודעין היום וא"י החקירות ולא מהני וצריך למסור בפני עידי מסירה אחרים א"כ שפיר יש לו קול ולכך אמרינן שפיר סברת תוס' דמסתמא נמסר ביום שנכתב דאל"כ יהי' צריך לעידי מסירה שפיר כנ"ל דעידי חתימה אינם יודעין היום כנ"ל א"כ מפקי לקלא שרואין הזמן וע"כ ודאי נמסר ביום שנכתב וכשר שפיר בלא עידי מסירה דהעידי חתימה יודעין שפיר היום כיון דבאמת שייך לא מקדים איניש כו' ודאי נמסר ביומו רק דניחוש שלא ימסר

ביומו במתכוון א"כ ממילא לא חיישינן שאז לא תהי' מגורשת כלל בלא עידי מסירה ויהי' שפיר קול כנ"ל ולכך מסתמא ביום שנכתב כו' וסגי שפיר בעידי חתימה לחוד כנ"ל. וא"ש גם לרי"ף ורמב"ם ז"ל דלא אמרינן אייתי ראיה בכל הגיטין כדברי תוספ' הנ"ל. ובדברי רש"י ז"ל י"ל שפיר לפי מאי שלא הכריחו הפ' אי סובר כרמב"ם ז"ל או כתוס' ע"ש א"כ י"ל למאי שכתבו המפ' הטעם לדברי תוס' דלא אמרינן אייתי ראי' כו' אף דאיכא גם חזקת א"א שלא נמסר ביום שנכתב ונתגרשה אח"כ נגד החזקה דמסתמא נמסר כו' ותירצו דג"כ אמרינן הרי גרושה לפנינו כיון דאח"כ ודאי נתגרשה כמ"ש תוס' ע"ש. א"כ י"ל למאי שכתב הרשב"א ז"ל דיש לחוש שמוסר בצנעא בלא עידי מסירה אף שאינה מגורשת מן הדין ע"ש. א"כ שפיר טעם רש"י ז"ל דאמרי' שמסר לה אח"כ בלא עידי מסירה ולכך ליכא קול וע"ז איכא שפיר גם החזקת אשת איש שלא נמסר ביום שנכתב דלא שייך הרי גרושה לפנינו כנ"ל ז"א דאי נמסר אח"כ בלא עידי מסירה אינה מגורשת כלל ומוקמינן לה שפיר אחזקת א"א ואף שבאמת אינה מגורשת חיישינן כדברי הרשב"א הנ"ל בהיפך מדברי התוס' הנ"ל ולכך אמרינן אייתי ראיה לדברי רש"י ז"ל כנ"ל:

ולפ"ז מיושב קושית תוס' הנ"ל מאי פריך התם בנפל ניחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' הא אמרינן בכל הגיטין אייתי ראיה. ולמ"ש א"ש דהנה התם אמרי' דהלקוחו' יאמרו מדאהדרוהו רבנן ודאי הוי גט ולא יאמרו אייתי ראיה רק דאע"פ כן יאמרו שלא החזירוהו רק שתנשא בו והיא מגורשת אבל לא לטרוף לקוחות דאע"פ כן יכול להיות שלא נמסר ביום שנכתב והחזירו רק שהיא מגורשת ע"ש. ולפ"ז ממילא מיושב דלס"ד התם לא יאמרו כלל אייתי ראיה דכיון שהב"ד מחזירין וידעו שהיא מגורשת ממילא לא יאמרו כלל אייתי ראיה כו' דנימא מסתמא נמסר ביום שנכתב דאי"ל כנ"ל ז"א דאם נמסר אח"כ אינה מגורשת כלל אף אח"כ וא"כ כיון שיודעין דמאדהדרוהו רבנן היא מגורשת בודאי אח"כ עכ"פ א"כ ממילא לא יאמרו אייתי ראיה דאמרינן שפיר מסתמא ביום שנמסר כו' דשייך שפיר הרי מגורשת לפנינו ומ"מ משני שפיר כי אתיא למטרף אמרינן אייתי כו' כיון דלענין שתהי' מגורשת ומותרת להנשא אמרינן שפיר מסתמא ביום שנכתב כו' ולא מוקמינן לה אחזקת א"א כנ"ל רק דלענין טריפת לקוחות מסייע החזקת א"א ואינה יכולה להוציא מהם כנ"ל א"כ ממילא אין ראייה מדאהדרוהו רבנן דשפיר החזירוהו להתירה להנשא דלענין זה שפיר אמרינן מסתמא כנ"ל משא"כ לענין טריפת לקוחות כנ"ל ונימא שפיר גם התם אייתי ראיה וא"ש:

שם **גמרא** בשלמא לר"י היינו דאיכא בין ר"ש כו' אלא לר"ל כו'. ותמהו המפ' הא גם לר"י ע"כ ר"ש סבר משנתן עיניו לגרשה כו' ופליג ארבנן דעד שעת נתינה כו' וגם לר"ל כן סבר ר"ש משנתן ופליג ארבנן דסברי עד שעת חתימה כו' ומאי קשה יותר לר"ל ע"ש. ונראה לישב דהנה תוס' כתבו הטעם דלא אמרינן אייתי ראיה וגם מסתמא נמסר ביום שנכתב משום דאל"ה הי' העידי מסירה רואים שלא נמסר ביום הזמן ומפקי לקלא ע"ש ולכך אמרינן מסתמא כו' והנה אף בגט שאין בו זמן לכאורה אם מביאה העידי חתימה שמעידים שחתמו ביום זה ג"כ גובה מיום שמעידין שחתמו כיון דאמרינן מסתמא נמסר ביום שנכתב גוב' היא הפירו' מיום הנ"ל וא"כ לכאו'קשה דאף אי יש לבעל פירות עד שעת נתינה ג"כ הוצרכו לתקן זמן דאי לא יהי' זמן תוכל לגבות בעידי חתימה שלא כדין שבאמת יכול להיות שנמסר אח"כ לא ביום שנכתב ואעפ"כ ליכא קלא כיון שאין בו זמן ולא ידעו העידי מסירה מתי נכתב ואין לו קול ובאמר אח"כ ואעפ"כ תגבה בעידי חתימה מיום הכתיבה ולכך תיקנו זמן וממילא יהיה קול אם ימסר אח"כ לא ביום הכתיבה כנ"ל. אך זה טעות כיון דכל הטע' דלא אמרינן אייתי ראי' ואמרינן מסתמא כו' הוא משום דאל"ה הי' לו קול וא"כ אם לא יהי' זמן שפיר נאמר אייתי ראיה ולא תגבה כלל בעידי חתימה לחוד דנימא שמא לא נמסר ביום שנכתב כנ"ל. ואח"כ ראיתי זה בס' תורת גיטין כמ"ש:

אמנם למ"ש הרשב"א והר"ן דבאמת לכך אמרי' מסתמ' נמסר ביום כו' משום לא מקדים איניש כו' רק גבי מצא גט אשה כו' דנפל חיישינן שלא נמסר ביום כו' אף ששייך לא מקדים משום דנפל איתרע ע"ש התירוץ הוא משום קול ויאמרו אייתי ראיה כדמשני התם ע"ש. והנה גבי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו הקשו תוס' ג"כ אמאי ניחוש לשמא כתב בניסן ולא ימסור עד אח"כ ותירצו ג"כ משום שיהי' קול שלא נמסר ביום כו' וגם לרשב"א והר"ן ז"ל הנ"ל ג"כ צריך לומר כדברי תוס' הנ"ל דלא שייך תירוצם משום לא מקדים דלענין זה שנכתב לאיש בלא האשה הוי כמו איתרע בנפילה כיון שאין אשתו עמו כמ"ש תוס' ב"מ ובש"ך ל"ט ע"ש ולא סמכינן אהא דלא מקדים לכתחלה לכתוב ורק הטעם דכותבין הוא משום שיהי' קול כתירוץ תו' כנ"ל. והנה אם לא תקנו זמן נראה דלא הי' כותבין גט לאיש כו' דשייך שפיר קושי' הנ"ל שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואח"כ תגבה היא בעידי חתימה דשפיר נימא מסתמא נמסר ביום שנכתב משום לא מקדים איניש כדברי הרשב"א הנ"ל דאח"כ לא יהי' איתרע כלל ושפיר נסמוך אהא דלא מקדים כו' ותגבה מיום החתימה ובאמת עכשיו דאיתרע שאין אשתו עמו לא סמכינן אהא דלא מקדים כו' ויכול להיות שימסר אח"כ דלא שייך תירוץ התוס' שיהי' קול דכיון

שאין בו זמן לא יהי' קול כלל ואעפ"כ תגבה בעידי חתימה מיום, הכתיבה מחמת לא מקדים כו' ושלא כדין א"כ ממילא אין כותבין גט לאיש כו' אם לא הי' זמן כנ"ל:

והנה תוס' כתבו דלכך כותבין גט לאיש אע"פ שאינה עמו הוא משום עגונה לפעמים ע"ש ולכך תקנו אף במקום שאין עגונות ע"ש וא"כ משום זה עצמו הוצרכו לתקן זמן בגט דאם לא יתקנו יהי' אסור לכתוב גט לאיש כו' כנ"ל ותיקנו זמן שאז מותר לכתוב שיהי' קול דבלא זה תגבה שלא כדין אם כותבין כו' דלא יהי' קול כנ"ל. וא"כ אף אי יש לבעל פירות עד שעת נתינה צריך זמן משום פירות כנ"ל. אך י"ל למ"ש לעיל דאף לרמב"ם ז"ל דסגי בעידי חתימה לחוד הוא משום שהם עדים על המסירה כמ"ש הר"ן וממילא באין בו זמן לא מהני שעדות על המסירה צריך דרישה וחקירה שהוא גמר הדבר ולא מהני וע"כ בעינן עידי מסירה וקשה דהוי חצי דבר לרי"ף פ' מרובה שם כמ"ש לעיל ודלא כדברי הנ"י הנ"ל ולא אמרינן אפקעינהו וע"כ דצריך למסור בפני העידי חתימה עצמם כמ"ש הב"ש שם ע"ש וא"כ ממילא לא קשה כנ"ל דשפיר לא הוצרכו לתקן זמן משום פירות אי יש לו עד שעת נתינה דא"ל כנ"ל דתקנה דתגב' בעידי חתימה ולא נדע שנמסר אח"כ דז"א דאם לא יתקנו זמן יהי' צריך למסור בפני העידי חתימה עצמם כנ"ל וממילא ידעו העידי חתימה שלא נמסר ביום שנכתב כנ"ל ולא תוכל לגבות עמהם וממילא שפיר עכשיו כותבין גט לאיש כו' ולא הוצרכו זמן וא"ש כנ"ל:

אך לר"ש דסבר דעידי מסירה כרתי בגיטין כמ"ש תו' וכדאמר לעיל א"כ ממילא לא הוי חצי דבר כיון דסגי בעידי מסירה לחוד בדיעבד א"כ שפיר יכול למסור אף בפני עידי מסירה אחרים ואח"כ תוכל לגבות שפיר בעידי חתימה לחוד דנימא מסתמא נמסר ביום כו' משום לא מקדים ושפיר לר"ש תיקנו זמן משום פירו' אף אי יש לו עד שעת נתינה כו' דאל"ה אין כותבין גט לאיש כו' וא"כ י"ל לר"י דר"ש סבר שפיר כרבנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ואעפ"כ תיקנו זמן כנ"ל אף דלא ס"ל חיפוי מ"מ תיקנו כנ"ל לר"ש ואעפ"כ מוקדם כשר דיהי' לו קול דעכשיו יראו העדי מסירה שלא נמסר ביום הזמן ויוציאו הקול ויאמרו אייתי ראיה כו' כנ"ל:

ומיושב בזה מ"ש המפ' מנ"ל לר"י דרבנן פליגי אר"ש כיון דר"ש ע"כ ס"ל אף לר"י דמשנתן עיניו לגרשה כו' א"כ מנ"ל לרבנן דיש לו פירות עד נתינה כו' דלמא סברי ג"כ כר"ש רק דפליגי בחששא דחיפוי כנ"ל ולמ"ש מיושב דלר"י באמת י"ל דגם ר"ש סבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה כרבנן ולא פליגי בזה כלל וא"ש. ומיושב ג"כ דמשני ר"י אליבי' דר"ש לא קאמינא דבל"ז א"ש דתיקנו זמן כנ"ל וסבר שפיר כרבנן כנ"ל. וממילא מיושב קושיא ראשונה דפריך בשלמא לר"י כו' היינו דאיכא דבאמת גם ר"ש סבר עד

שעת נתינה רק דפליג בחששא דחיפוי כנ"ל אבל לר"ל מאי איכא דע"כ לדידי' לא סבר ר"ש כרבנן דאי סבר ג"כ עד שעת חתימה אמאי כשר מוקדם וע"כ פליג ארבנן ופריך שפיר מאי איכא ומשני דסבר משנתן עיניו לגרשה כו' דכיון דפליג ע"כ אמר שפיר דסבר משנתן עיניו ותיקנו זמן בפשיטות כנ"ל וא"ש:

שם **תוס'** ד"ה גזייה לזמן כו' ותמהו על רש"י ז"ל שפי' ביבמות דאי מחקה לזמן קטלינן לה דמוקמי' אחזקה ותימה דהכא אמר גזיי' לזמן ולא קטלינן לה מספיקא ע"ש. ונראה לישב דהנה משני לרמאי לא חיישי' שהוא רמאות ניכר ונגלה כמ"ש פרש"י ז"ל ולכאורה למאי דקי"ל דמוקד' פסול ואי גזיי' לזמן כשר ע"ש בש"ע א"כ אין כאן רמאות ניכר שעושה כן לחפות דיכול לו' שהי' מוקדם או שנשתהא בין כתיבה למסירה ולכך גזיי' לזמן שיהי' כשר ולא יהיה מוקדם ולא תטרוף שלא כדין ואח"כ ראיתי זה בס' א' שהקשה כן. אך נראה למאי שהקשה הרשב"א ז"ל לקמן דאמרינן דמחוסר קציצה פסול כיון שמחוסר בין כתיבה לנתינה וכתיב וכ' ונתן והקשה אמאי הכא בגזיי' לזמן כשר הא הוי מחוסר קציצה ותירץ כיון דכשר אף בלא הקציצה לא הוי מחוסר קציצה דדוקא במחובר דפסול בל"ז ע"ש. וא"כ נראה דבמוקדם אם גזיי' לזמן ממילא פסול דהוי מחוסר קציצה כנ"ל כיון דאם לא גזיי' לזמן הוא פסול מטעם מוקדם וממילא עכשיו פסול מחמת מחוסר קציצה ואפשר דפסול אפילו מדאורייתא כיון שבל"ז הי' פסול מדרבנן והוי עומד לכך וממילא פסול מדאורייתא וע"ש גבי קלף גדול וא"כ ממילא מיושב דמשני שפיר לרמאי לא חיישינן דהוי רמאות ניכר שאם יאמר שהי' מוקדם ולכך גזיי', א"כ ממילא פסול דהוי מחוסר כנ"ל:

אך למ"ש הפוסקים דגט מוקדם כשר כששולחו ע"י שליח דאית ליה קלא כדמסיק כו' ע"ש ברא"ש וא"כ ממילא לא הוי מחוסר קציצה דהי' יכול ליתנו אף בלא הקציצה ע"י שליח דהי' כשר אף שהוא מוקדם כנ"ל וא"כ ממילא כשר גם עכשיו דבגזיי' לזמן כו' וממילא פסול דלא שייך לרמאי לא חיישינן שאינו רמאות ניכר ונגלה כנ"ל אך באמת עכשיו לס"ד לא ידעינן עדיין דכשר ע"י שליח דהיינו הא דמסיק על גיטין הבאין ממדינת הים דאיתלי' קלא כו' וממילא עכשיו לס"ד דפסול גם ע"י שליח וממילא פסול במוקדם גזיי' ומשני שפיר לרמאי כו' וממילא קושיא תוס' הנ"ל מיושב דלמסקנא דמסיק הנהו קלא אית לי' לכאורה קשה כנ"ל גזיי' לזמן כו' דליכא למימר לרמאי כו' כנ"ל דיכול לומר שהי' מוקדם ואעפ"כ כשר דלא הוי מחוסר כנ"ל. אך י"ל דהטעם באמת דלא קטלינן לה אף שהוא רמאות ניכר שכיון לחפות י"ל הטעם באמת כנ"ל שיכול להיות ולומר שהי' מוקדם וגזיי' כנ"ל ואף דלס"ד הוא פסול מחמת מחוסר כנ"ל כיון דאינו כשר ע"י שליח

מ"מ לא קטלינן לה דיכול לומר שאעפ"כ הי' כונתו שיהיה כשר כמ"ש הפוסקים ולא הי' יכול לעשות באופן אחר להכשירו וא"ל דהי' לו לשלחו ע"י שליח ז"א דעכשיו ס"ד דאף ע"י שליח פסול כנ"ל ולכך לא קטלינן לה כו' משא"כ למסקנא דכשר ע"י שליח שפיר קטלינן לה דהוא רמאות ניכר שכיונה לחפות דא"ל שהי' מוקדם כנ"ל ז"א דהי' לו לשלחו ע"י שליח דכשר א"כ ממילא למסקנא דכשר ע"י שליח בל"ז לא קשה גזייה לזמן כנ"ל. וממילא מיושב פירש"י ז"ל דפירש שם דקטלינן לה כו' דלמסקנא הכא דכשר ע"י שליח ע"כ אין לומר כתירוץ הש"ס לרמאי כו' דקשה כנ"ל דלא הוי מחוסר כנ"ל וע"כ דקטלינן לה כנ"ל וא"ש:

שם **גמ'** גזיי' לזמן כו' לרמאי לא חיישי' כו' ופסק הרמב"ם ז"ל דגזיי' לזמן כשר לכתחלה להנשא בו ע"ש ותמהו עליו הא שייך שמא יחפה כמו באין בו זמן ע"ש ותירוצם דחוק מאד ע"ש. ונראה לישב דהנה המפ' כתבו דתירוץ הש"ס דחוק לענין חיפוי מאי בכך דלא חיישי' לרמאי מ"מ כיון שרוצה להצילה ממיתה יעשה כל טצדקי דמצי למעבד בשלמא לענין פירות משני שפיר בשביל הפסד ממון לא יעשה רמאות משא"כ לענין חיפוי ע"ש במפ'. ונראה דהנה הרשב"א הנ"ל הקשה מאי פריך גזיי' לזמן הא הוי מחוסר קציצה ותירץ כיון דכשר בל"ז לא הוי מחוסר ואף דגבי קלף גדול אם חתך ממנו פסקו התוס' דהוי מחוסר קציצה היינו דוקא בקלף גדול שבשעת כתיבה הי' דעתו לקוצצו מיקרי מחוסר בין כתיבה לנתינה משא"כ כשלא הי' דעתו לכך ולא הי' עומד לכך דדוקא היכא שלא הי' בדעתו ליתן לה אותו החלק שקוצץ ע"ש בתוס' ורשב"א ז"ל. ולפ"ז לכאורה קשה עדיין מאי פריך גזיי' לזמן כו' וכל החשש הוא שיכוון לחפות כמ"ש תוס' ולא לחיפוי דממילא ע"ש וא"כ כיון שמכוין לחפות וכותב בשביל זה כדי שיגוז הזמן ויחפה א"כ כיון שדעתו לכך בשעת כתיבה א"כ ממילא פסול אח"כ דגזיי' משום מחוסר קציצה כיון שבשעת כתיבה הי' דעתו לקוצצו כנ"ל כיון שמכוין לחפות וממילא פסול לגמרי וא"כ שפיר נהרוג אותה וניקו אותה בחזקת אשת איש שזינתה קודם וכיון לחפות כקושית תוס' וא"ל כתירוצם דהרי גרושה לפנינו ז"א דאם כיון לחפות ממילא אינה מגורשת כלל אף עכשיו דפסול מחמת מחוסר קציצה כנ"ל ושפיר נהרוג אותה וממילא כשר עכשיו ולא שייך גזיי' לזמן כו' ומאי פריך:

אך י"ל כיון דיש לו פירות עד נתינה או לר"ל כו' א"כ יכול להיות דגזיי' לזמן אחר הכתיבה בשביל להפסידה הפירות ואף שיכול להביא עידי מסירה מ"מ אם לא תביא תפסיד ולכך גזיי' ולא הי' כוונתו בשעת הכתיבה לגוז הזמן רק אחר כך או שנשתהא כנ"ל וממילא חיישינן שיכולין לחפות ואעפ"כ לא נהרוג אותה דיכול לומר שכיון בשביל

פירות כנ"ל וממילא משני שפיר לרמאי לא חיישי' והיינו בשביל הפסד ממון כנ"ל א"כ ממילא אף לענין חיפוי יעשה רמאות מכל מקום לא שייך כלל חיפוי דשפיר נהרוג אותה אם זינתה דהוי מחוסר כנ"ל דנימא שכיון לחפות וא"ל שכיון בשביל פירות דז"א דלענין ממון לרמאי לא חיישינן שפיר כנ"ל ושפיר נהרוג אותה ולא שייך חיפוי כנ"ל ולכך משני שפיר כנ"ל. ומיושב דברי הרמב"ם דלמסקנא דלרמאי לא חיישינן כו' ממילא כשר לכתחלה גזיי' לזמן דלא שייך חיפוי דנהרוג אותה אם זינתה דכיון לחפות והוי מחוסר כנ"ל דבשביל פירות אין חשש וגם תביא עדים וא"ש ובזה מיושבים ג"כ דברי רש"י הנ"ל שפיר' שם דקטלינן לה שפיר למסקנא דלרמאי כו' דנימא שהוא מחק אם לא תביא עידי מסירה אך ז"א:

או י"ל דגם הראב"ד סבר דבע"ח אינה מגורשת רק משעה שמוכח מתוכו כמ"ש תוס' ולכך פ' שפיר דכשר בעידי מסירה ותנשא מיד דלא שייך חיפוי דאם לא ע"מ שפיר קטלינן לה דאמרינן בכל מקום שאין ראיה שנמסר כלל בע"מ כמ"ש הר"ן פ' המגרש רק שע"ח כורתין אז. ומחמת זה בעי מוכח ולא תגרש רק מהזמן כשלא תביא ע"מ וכשתביא לא שייך חיפוי ולכך מגורשת בע"מ מיד כנ"ל:

שם **בש"ס** איפוך כו' וכ' הרא"ש דאי איפוך קמייתא היה לו לומר אלא ואינו מובן. וי"ל דיש לפרש כך דהא קשה דר"י אמר אליבא דר"ש לא קאמינא דודאי סבר זנות לא שכיח ע"ש ותמוה מנ"ל דרבנן פליגי עלי' דר"ש בתרתי דזנות שכיח. וגם דיש לבעל פירות עד שעת נתינה הא סגי בחדא או דסוברים ג"כ משנתן עיניו כו' ואעפ"כ פסלינן נכתב ביום משום זנות דשכיח ור"ש סבר לא שכיח. או להיפך דפליגי רק בפירות דגם רבנן סברי דלא שכיח רק דיש לבעל פירות עד שעת חתימה ופסלו נכתב ביום כמו לר"ל. ולמה אמר ר"י דפליגי בזנות אי שכיח וגם בפירות דסברי עד שעת נתינה. דבשלמא הש"ס דאמר לר"י דלא אמר כר"ל משום דסבר יש כו' עד נתינה ולא אמר משום דסבר משנתן עיניו לגרשה כר"ש וליכא למימר משום פירות ז"א דא"כ עכ"פ יכול לומר דתיקנו זמן משום פירות דזה אינו טעם רק על נכתב ביום כו' דכשר אבל על הזמן שייך כנ"ל. אולם על ר"י גופי' קשה כנ"ל. ולהיפוך לא מצינן למימר דר"ש סבר יש לבעל פירות עד נתינה ולכך מכשיר נכתב ביום כו' דא"כ למה תיקנו זמן כלל לר"ש וע"כ משום חיפוי ושוב נפסל נכתב ביום כו' ג"כ. א"כ גם מוקדם גמור יהיה כשר לר"ש ולמה דוקא נכתב כו'. ולכך י"ל למסקנא דלא אמרינן כלל סברת תוס' דאי יש פירות עד נתינה תוכל להביא עדים כו'. ובאמת אמרינן להיפוך דר"י סבר אליבא דכ"ע משנתן עיניו לגרשה כו' דאין לו פירות משעת כתיבה ואעפ"כ לא מצי אמר דתיקנו זמן רק משום פירות דא"כ למה פסלו רבנן

נכתב ביום ולכך סבר אליבא דרבנן דתיקנו משום חיפוי ולכך פסול נכתב ביום אבל גוף הזמן שייך ב' התקנות ור"ש פליג רק אזנות דלא שכיח והי' התקנה משום פירות לחוד וכשר נכתב ביום כו' ור"ל סבר להיפוך דיש לו פירות עד נתינה וצריך זמן משום פירות דמסתמא ביום שנכתב נמסר והיינו אליבא דרבנן ולכך פסול נכתב ביום ור"ש פליג דמשנתן עיניו כו' וכשר. וא"ש איפוך רק הטעם והוא ממש כדאיתמר ר"י אמר משעת כתיבה ור"ל עד נתינה וא"צ לדחוק כמ"ש התוס' דמשעת כתיבה כוונתו החתימה ע"ש רק כתיבה ממש. וכך דעת הגאונים דפ' משעת כתיבה כר"י וא"ש דברי הרא"ש שדחה דהי' לו לומר אלא כיון דהוי שינו' אחרינא דלא כדאמר מעיקרא כנ"ל. וא"ש:

שם גמ' אהני דלכתחלה לא תנשא. לרש"י ז"ל אינו מדוקדק דהיה לו לומר אהני שלא יחתמו לכתחילה דאין התועלת במה דלא תנשא דאעפ"כ לא קטלינן לה. ולטור א"ש דכיון דלא תנשא שוב נקטלה כו' וי"ל דעיקר הכונה לר"ל שכתבו התוס' ג' ע"ב דהיכא דפסול גם לר"ל אין לו פירות עד נתינה ואהני שפיר דלא תנשא ושוב כדין תפסיד. ולר"י באמת אין התועלת רק שלא יחתמו. או י"ל למ"ש הרא"ש כתובות דהיכא דלא קרינן לכשתנשא לאחר שאסורה ל לינשא אין לה כתובה ע"ש וכיון שכ' הנ"י דהא דמהני בלא זמן אף שאין כאן דו"ח משום דאיכא כתובה למשקל כד"מ הוי. וא"כ אהני דלא תנשא לכתחלה ושוב אין לה כתובה דלא קרינן כו' ושוב בטל מה"ת דאין כאן דו"ח כיון שאין בו זמן וכשא"י החקירות בטל העדות מה"ת רק האי דכשר הוא דלר"מ כך הכשר הגט דגלי קרא ולא בעי דו"ח ולר"א משום כיון שאינו רוצה לקלקלה מסתמא נמסר בע"מ ומאי בכך שאין דו"ח מ"מ מסתמא נמסר בע"מ וסגי. אבל אם זינתה נוקי אותה בחזקת א"א שהיה כוונתו לחפות ולא מסר בע"מ כדי שלא יהיה קול ויועיל רק משום דעדים כורתין בשעתן וזה לא מהני בלא דו"ח ולא שייך הרי גרושה לפנינו דעדיין אינה מגורשת כנ"ל:

או י"ל למ"ש הפ' דבהערמה לא מהני כלל כמו מתנת בית חורון כו'. וא"כ לכאורה אם זינתה נוקי אחזקה שכונתו רק לחפות ואינו רוצה לגרשה כלל והגט בטל לגמרי ולא שייך הרי גרושה לפנינו. אך הא דברים שבלב אינן דברים ואין כאן מוכח אומדנא שכונתו להערמה ומ"מ מגורשת עכשיו ואין מועיל אמנם אמר שפיר דאהני דלא תנשא ויש כאן אומדנא דמוכח שאין כונתו לגרשה כיון שתהיה אסורה רק לחפות ושוב אינה מגורשת כלל וקטלינן לה דהוי הערמה ויש לדחות דאין האומדנא שאינו רוצה רק לחפות דיכול להיות שרוצה שתיהן לגרשה באמת ולחפות ג"כ ושוב הוו דברים שבלב כנ"ל אך י"ל דמתניתין דג' גיטין כו' שוב לא היה דיני נפשות כמ"ש תוס' ושאר פ' ואין החשש

רק שיחפה שלא תהיה אסורה עליו ויחזור ויקח אותה כמ"ש תוס'. וא"כ הוי הערמה ממש ויהיה אומדנא כנ"ל. ושוב תהיה אסורה משום חזקת א"א דליכא הרי גרושה כנ"ל. דהחשש הב' שיחפה על הבנים לא שייך כ"כ דבל"ז כשרים דרוב בעילות כו' כמ"ש הב"ש ע"ש. או י"ל כיון דלא תנשא יהיה ניכר הרמאות דלא היה כונתו לגרשה סתם ולרמאי לא חיישינן או שיהיה דין מרומה וליבעי דו"ח. או י"ל דהא הע"מ כשרואין שלא נמסר ביום שנכתב מפקי לקלא לידע מתי נתגרשה רק באין בו זמן לא שייך זה וכיון דלא תנשא לכתחילה שוב מפקי לקלא מתי נמסר כיון שרואין הריעותא שאין בו זמן ולמה נותן לה גט שתהיה אסורה לינשא ואית ליה קלא. ואם לא יהיה קול י"ל דנוקי אחזקה שלא נמסר בע"מ כנ"ל:

שם **גמרא** גזיי' לזמן ויהיב לה כו' ופ' הרמב"ם דכשר לכתחלה ותמוה דהא שייך חיפוי וצ"ל דכיון דאמר לרמאי לא חיישינן הוי דלא שכיח. ודוחק ע"ש בב"י. וראיתי ממאי דמשני קודם אהני דלא תנשא כו' והדר פריך גזי' לזמן כו' משמע דכשר אף לכתחלה תמוה דא"ש כפירש"י שאין תועלת במה שלא יחתמו העדים:

ונראה לישב למ"ש הר"ן בשם ר' האי גאון אהא דפסול מחוסר קציצה והקשה מהא דגזיי' לזמן ויהיב לה לפסול משום מחוסר קציצה כו' ותירץ דוקא היכאדבשעת כתיבה הוי דעתו למיגז מיניה אז הוי מחוסר כו' ע"ש. וא"כ א"ש כיון שניכר שחתכו כמ"ש רש"י רמאות ניכר. א"כ אם זינתה באמת שפיר נקטול אותה כקושית תוס' לעיל דמוקמינן אחזקת אשת איש שזינתה קודם וכ' הגט אח"כ כדי לחפות וחתך הזמן. ולא שייך תירוץ תוס' דהרי גרושה לפנינו ז"א כיון שהיה כונתו בכל הגט כדי לחפות א"כ כתבו מתחלה כדי לחתוך הזמן אח"כ וא"כ הוי דעתיה למיגז מיניה בשעת כתיבה ושוב אינה מגורשת כלל משום מחוסר קציצה ואינה גרושה גם עכשיו וקטלינן לה כנ"ל. וממילא כשלא זינתה כשר דלא שייך חשש חיפוי דיקטול אותה כנ"ל. רק דנחוש עכשיו שלא נתירה לינשא דשמא זינתה באמת ודעתו למיגז מיני' ופסול באמת משום מחוסר כו'. וע"ז משני לרמאי לא חיישינן כנ"ל כיון שאין ריעותא כו'. ומיושב קושית תוס' ג"כ. או י"ל דסבר אם באמת זינתה ניבעי דו"ח כיון שאין לה כתובה וגם הוי דין מרומה ולא יועיל בלא ע"מ כו'. או כמ"ש לעיל מטעם הערמה. או י"ל דמשמע דפריך ג' גיטין כו' הולד כשר מאי הועילו חכמים כו'. משמע דאם היה הדין אף ניסת תצא לא קשה ואף דלכאורה כיון שהוא מדרבנן לא קטלינן לה ועדיין אין תועלת וצ"ל כיון דמדרבנן אינה מגורשת כלל לא שייך הרי גרושה לפנינו ונוקי אחזקת א"א משא"כ אי כשר דיעבד. והנה להפ' דבשאר פסולין בכתב שיכול להזדייף ובמזויף מתוכו אף ניסת תצא. וצריך טעם למה

בג' גיטין באין בו זמן לא תצא כו' בפרט להפ' כר"מ דכל המשנה כו' ע"ש בתוס' והר"ן. וי"ל דבשלמא מזויף מתוכו הי' בגט זה יכול לזייף משא"כ באין בו ן משום חיפוי. כמ"ש לעיל דכשדנינן על אשה זו אמרינן שלא זינתה רק התקנה משום פרוצות. וא"כ לכך אינו פסול אם ניסת דנגד אשה זו שדונין עליו אמרינן שאין חשש כלל דודאי לא זינתה ולכך הי' המטבע שיהיה כשר דיעבד. וא"כ שוב לא שייך החשש דאם זינתה אז החשש עליו ויהיה פסול גם דיעבד ונוקי אחזקה כנ"ל רק באין בו זמן ע"כ הי' הצורך לפסול דאל"כ לא נקטול אותה דלא יהיה שום ריעותא משא"כ עכשיו כשר בגזיי' לזמן ויהיב לה כנ"ל ויש לדחות בפרט להרמב"ם דסבר בכל פסולין דרבנן לא תצא כו' כנ"ל:

דף כ.

כתבו על איסורי הנאה כשר. ובטור כותבין על א"ה כו' אף לכתחלה ואינו מובן דבש"ס משמע דיעבד וכמ"ש תוס' דמיתהני מאיסורי הנאה ומשמע דאיסורא דאורייתא איכא ע"ש. ויש לומר כדאמר בש"ס חולין ח' סכין של ע"ז מותר לשחוט בו כו' מקלקל הוא ואף דכשרוצה לאכול וא"א בלא שחיטה מ"מ לא מיקרי זה תיקון מה שמתירו ע"י א"ה כיון דקילקול יתר על תיקונו שהיה שוה יותר מקודם ע"ש וא"כ גם כאן אף שהגט מתיר מ"מ לא מיקרי זה הנאת ממון כנ"ל דהא תוס' ב"ב פ"ח כ' דמיקרי תלוה ויהיב בגט ואף שנפטר משאר כסות ושאר חיובים מ"מ הא היה נותן ברצון אם לא היה מגרשה ע"ש. וא"כ קילקולו יותר על תיקונו והוי ממש כמו בשחיטה. ואף דלדידה הוי הנאה שמותרת מ"מ הוי ג"כ קילקול יותר כנ"ל. ועוד לדידה הוי הנאה הבאה לאדם בע"כ דמותר. אך לענין הכתובה אפשר דאינה רשאית ליטול דהוי כגידולי איסורי הנאה. ושוב י"ל דגם לדידיה אסור דנהנה ג"כ שאם היה מגרשה בגט אחר היה צריך ליתן לה כתובה וע"י שנותן לה א"ה אסורה ליטול ונהנה הוא מא"ה וכמו פורע חובו מא"ה. ויש לדחות. וזה י"ל טעם הטור. ולתוס' דסברי דאסור י"ל דבשלמא בתלוה וגרש דאינו רוצה כלל לגרש שפיר כ' דלא חשיב הנאה מה שיפטר משאר כסות דהא חפץ לקיימה וליתן ברצון ש"כ משא"כ כאן כיון שרוצה לגרש שוב הוי הנאה מה שמגרשה והוי נהנה מא"ה. דלא דמי לשחיטה דאף שרוצה לשחוט ולאכול מ"מ אם לא היה שוחטה היתה שוה יותר מאחר שחיטה דאין מה שרוצה לשחטה מזיק לשיוי הבהמה כנ"ל. משא"כ כאן כיון שרוצה לגרש שוה לו יותר מה שמגרש ונפטר מכל החיובים כנ"ל:

שם **בש"ס** שאני עלה זית דחזי לאצטרופי. וקשיא לי דתוס' הקשו במקדש באיסור הנאה הא שוה ליהנות שלא כדרך הנאתו או האפר ותירצו דלא יהיה שוה פרוטה אז ע"ש.

וא"כ כאן בגט דאף פחות מש"פ מהני דחזי להצטרף רק באיסורי הנאה משום דאינו שוה כלום וקשה קושית תוס' דהא שוה שלא כ"ה או לאפר ואף שיפחת מש"פ מ"מ כיון ששוה מה הוי כעלה של זית דחזי לאיצטרופי. ויש לומר דקשה לענ"ד לתוס' דסבר דאיכא איסורא דאורייתא רק בכתבו על א"ה דיעבד ע"ש. וקשה מאי בכך שכבר כתבו מ"מ איך רשאי ליתנו לה לכתחלה הא זה עיקר ההנאה וצריך לדחוק לתוס' דאיירי כ' על א"ה ונתנו לה ג"כ ע"ז קאי הדיעבד. והש"ס י"ל דהוכיח באמת דכשר ומותר אפילו לכתחלה דלא מיקרי כלל הנאה כמ"ש דלא דמי למקדש באיסורי הנאה דשם כיון דצריך כסף שוה פרוטה שוב אי מקדש בא"ה א"כ נהנה כיון שצריך להיות שוה ולכך אסור משא"כ בגט כיון דהדין הוא דכשר כ' על א"ה דאינו צריך להיות שוה כלום וא"כ שוב לא הוי הנאה כלל ומותר אפי' לכתחלה דלא מיקרי הנאה כלל כנ"ל. וא"כ דחי שפיר שאני עלה זית דחזי לאיצטרופי דאי"ל דגם א"ה מיקרי חזי להצטרף לאפרו כנ"ל דא"כ כיון דנימא דצריך שיהי' שוה דבר מה עכ"פ שוב הוי נהנה מאיסורי הנאה כיון שצריך שינוי עכ"פ ואסור שוב ליתנו לה מטעם נהנה והוי כמו בקידושין דאף פחות מש"פ אסור ליהנות ודחי שפיר כנ"ל כיון דבעינן חזי כנ"ל שוב אינו מועיל בא"ה דהוי נהנה עכשיו כנ"ל:

או י"ל דהא בכל מקום פחות מש"פ לא הוי כלל ממון וי"ל דהחילוק כמ"ש הר"ן קידושין דכיון ששוה דבר יכולה לומר לדידי שוה לי. ומשני שאני עלה כו' מהני עכ"פ מרצונה דיכולה לומר לדידי שוה משא"כ בא"ה לא שייך לדידי שוה כנ"ל. וא"כ משני שפיר למ"ש די"ל לגבי דידה מיקרי הנאה רק דהוי בע"כ ולא אפשר. וא"כ משני דלא חזי להצטרף ואף דשוה לאפרו וכה"ג מ"מ לא מהני רק מטעם לדידי שוה ושוב הוי אפשר ואסור מטעם נהנה מאיסור הנאה כנ"ל. ויש לדחות:

דף כא.

גמ' בשלמא יד דעבד אי אפשר למקציי' אלא קרן של פרה ליקציי' וליתבי' לה כו'. לכאורה למה ליה למיקציי' כלל יתן לה רק היד והקרן לבד והשאר יהי' שלו וכמו בנייר שבין שיטה לשיטה לעיל. ונהי דלמסקנא י"ל דשייך גם בזה מחוסר קציצה כמ"ש תוס' דבהא דבין תיבה לתיבה הוא משום דבדבר מועט לא מיקרי מחוסר ע"ש. אבל לס"ד קשה כנ"ל למה למקציי'. וי"ל דדוקא התם לא מיקרי אגוד גביה בהא דבין שיטה כו' משום דהא כל המקום של הכריתות הוי שלה לגמרי ואין לו שום זכות בו משא"כ דעבד דאי אפשר למקציי'. וא"כ גם במקום הכריתות יש לה זכות זה שאינה יכולה לחתוך את

היד וצריכה להניחו. וא"כ לא הוי כריתות וכדאמר פ' השולח ופ"ק גבי עבד דלאו כרות גיטא הוא משום שכתוב זכות הרב בגט שיחרור ג"כ ויש לו חלק בו שצריך להראותו לו כמו שטר שבידך יש לו בו זכות כו' וכן כאן יש לו זכות ג"כ בחלקה שכ' בו הכריתות ולא הוי כרות גיטא וכחצר שאין בו דין חלוקה שיש לו זכות בכל שלא יוכל חבירו ליקח חלקו כנ"ל אך בקרן של פרה קשה. וי"ל דזהבאמת הקושיא ליקצי' דכיון שאפשר למיקצי' שוב אף בלא קציצה מותר כשיתן לה רק הקרן כיון שיש בו דין חלוקה אין לו זכות בהקרן והוי כבין שיטה כו'. ואפשר דגם הקרן אינה יכולה לקוצצו דמכחישה כדאמר ריש ערכין גבי גיזה ע"ש. או דכיון שיינק מהגוף מיקרי יש לו זכות בקרן ג"כ. או י"ל כדאמר פ' הזורק היכא דהגט יוצא מד' אמות שלו לתוך ד' אמות שלה הוי אגוד גביה כיון שמקצת הגט מונח בידו וכן בגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו כו' וא"כ כיון בעבד דידו כיד רבו והגוף שלו רק היד שלה א"כ מונח מקצתו ביד הבעל כיון שהוא מחובר והוי אגוד כו'. וכן בפרה י"ל דמיקרי לענין זה חצירו אף שמהלכ'. גם כיון דהעבד יכול לנתקו הוי כמשיח' בידו כו' ויש לדחות:

עוד י"ל דהנה הב"ח הקשה למה לענין שחיטה אמר פ"ק דחולין דשוחט בשן וציפורן פסול דהוי מחובר ולמאי הכא כשר ביד דעבד וקרן פרה ולא מיקרי מחובר ע"ש. אמנם באמת לא קשה דבשלמא התם אינו שוחט רק בהשן והציפורן ואין הבהמה שייכא כלל להשחיטה רק השן והשן הוי מחובר לבהמה אבל כאן כיון שנותן לה כל העבד והפרה א"כ הוי כל העבד נייר הגט והעבד כולו או הפרה כולה אינה מחוברת לשום דבר ומהני כנ"ל וא"כ שוב כשאינו קוצץ ומשייר לעצמו הפרה ונותן לה רק הקרן שוב פסול מטעם מחובר כמו בשחיטה כיון שהגט הוא רק היד לבדו והוי כמו בשחיטה ופסול כנ"ל. ופריך דוקא ליקצי' וליתבי' כו':

אמנם לשטת הפ' דבסתם אין העבד בטל להגט רק צריך ליתנו לה בפירוש לא שייך תירוץ הנ"ל ויש לדחות. גם קושית הב"ח לא קשה רק להטעם שכ' הירושלמי דילפינן מספר למעוטי מחובר ע"ש. אבל למ"ש הרשב"א וריטב"א משום שאי אפשר לקיים נתינה במחובר לא קשה דבעבד ופרה דשייך נתינה מאי בכך שהוא מחובר כנ"ל. אמר קרא וכתב ונתן שאינו מחוסר כו' לכאורה כמ"ש רש"י ז"ל יבמות נ"ב שצריך שיהי' בשעת כתיבה ראוי לנתינה ולכך במחובר לא מהני. אך י"ל דצריך דנתינה זו עצמה שנותן עכשיו יהי' ראוי בשעת כתיבה ליתנו בנתינה זו ולכך כאן לא הי' ראוי אז ליתן נתינה זו כל זמן שהי' מחובר כיון דבטל בכה"ג כשמחובר ומשייר לעצמו העבד והפרה ואם הי' נותנו בלא קציצה הי' בטל ולא הי' ראוי אז ליתן נתינה זו. ובזה יש לדחות

מ"ש תוס' מהא דבין שיטה לשיטה דמוכח דלא מיקרי מחוסר כו' שהוא דבר מועט כו'. ולמ"ש י"ל דהתם אף שקוצץ מהקלף מ"מ הא בשעת כתיבה הי' יכול שפיר ליתן נתינה זו שנותן עכשיו בלא קציצה כיון דהדין דכשר בהנייר שלו בין שיטה לשיטה כו'. וממילא גם בקוצץ מקלף גדול כשר לטעם הנ"ל כיון דהיכא דמשייר הגליון כשר הי' שפיר ראוי אז ליתן כנ"ל. וזה י"ל טעם הפוס' דכשר. ויש לישב קושית תוס' מהא דפ' על חרס של עציץ כו' דשקיל לכולה עציץ ויהיב לה ולמה ליה לכוליה הא אף אם ישברנו מותר כיון דבתלוש לא מיקרי מחוסר כו' ע"ש:

ולמ"ש י"ל דנראה בעציץ וכה"ג בכלי כשנכתב הגט על מקצתו ונותן לה רק מקום הגט ושייר לעצמו השאר דלא מהני דדמי לעבד ופרה דבזה ג"כ אין בו דין חלוקה ואינה יכולה לשבור מקום הגט וליקח לה כיון שיתקלקל הכלי ויש לו זכות זה במקום כתיבת הגט שצריכה להניחו אצל חלקו שיהיה הכלי שלם והוי כמו בהא דלאו כרות גיטא פ"ק ד' ט' וברי"ף ובתוס' ב"ב קמ"ט ע"ש וא"כ כיון דלא מהני בכה"ג רק אם קיצצו שפיר הוי מחוסר קציצה דלא היה ראוי ליתן נתינה זו בשעת כתיבה ולשייר כנ"ל. ולכך צריך ליתן לכולה עציץ. משא"כ בקלף דיש בו דין חלוקה ואין לו זכות במקום הגט כנ"ל ולא קשה קושית תוספ' בהא דמיבעי' בין שיטה לשיטה ולא מיפסל משום מחוסר למ"ש אדרבה הא בהא תליא אם היה כשר בכה"ג כשמשייר לא הי' מיקרי מחוסר כלל כנ"ל. ולמ"ש מיושבי' דברי רש"י ז"ל התמוהים שפיר גבי עציץ דלא חיישינן שישבור כו' אבל אם ישברנו יהי' פסול משום מחוסר אף בתלוש וגבי עלה פי' דהוי קציצה ממחובר ומשמע דאם הי' תלוש לא הוי מחוסר כו'. ע"ש בר"ן. ולמ"ש א"ש דבעציץ הוי מחוסר כנ"ל אבל בעלה דיכולה ליקח העלה ואין לו זכות בזה והי' מהני אם ישייר ולכך הי' כשר גם אם קוצץ. רק משום דהוי מחובר כנ"ל. אך א"כ מוכח דלא כטעם הנ"ל. דהא בעלה של עציץ נקוב יהי' כשר גם אם קוצץ ממחובר דמ"מ הא הי' ראוי ליתנו גם בשעת כתיבה ולשייר לעצמו העציץ וכמו בנייר שבין שיטה. אך י"ל למ"ש הריטב"א הטעם דאף דעציץ נקוב הוי מחובר מ"מ כשר כיון דשייך בי' נתינה מיד ליד א"כ י"ל דלענין העלה לבד שנותן בזה לא שייך שוב נתינה מיד ליד ודוקא כשנותן כל העציץ כמ"ש לעיל ולכך אם משייר פסול ולכך הוי מחוסר קציצה בשביל שהוא מחובר ופי' רש"י ז"ל שפיר כנ"ל. וא"כ לטעם הנ"ל חתך מקלף גדול כשר ולא מיקרי מחוסר קציצה כנ"ל. או יש לפרש וכ' ונתן כו' היינו שיהיה בשעת נתינה כמו שהי' בשעת כתיבה ולא ישתנה בינתיי' דכמו שהי' בשעת כתיבה יהי' בשעת נתינה ולכך יש סברא לפסול חתך מקלף גדול ג"כ. ויש ליישב ג"כ מהא דעציץ להפ' דכשר חתך מקלף כו'. די"ל כמו לענין גזל דהיכא דשבר כלי הוי

שינוי וקונה ע"ש גבי אין שמין כו' משא"כ בחותך מדבר גדול לא הוי שינוי כמבואר בב"ק ע"ש. וא"כ דוקא בתולש ממחובר שייך טעם הנ"ל שנשתנה מכמה שהי' וכן בעציץ ששיבר נשתנה שהוא שבר כלי ואין גוף הגט בשעת נתינה כמו שהי' בשעת כתיבה. משא"כ בחתך מקלף כו' שגוף הגט הוא כמו שהי' מתחלה בשעת כתיבה. או דהפירוש הוא וכ' ונתן שלא יהי' נעשה בהגט מעשה אחר הכתיבה רק הנתינה ולא מעשה אחרת בינתיים. ואעפ"כ י"ל דכשר חתך מקלף גדול ולא קשה מעציץ למ"ש הר"ן ז"ל אהא דמחוסר הקנאה אינו פוסל דדוקא היכא שמחוסר בגופו של גט דומיא דכתיבה שהוא בגופו כו' משא"כ הקנאה שאינו בגופו של גט ע"ש. וא"כ בחתך מקלף גדול החתוכה זו אינו מעשה כלל בגופו של גט דהיינו הספר כריתות דמקום הכריתות לא נעשה בו מעשה כלל ומה שחותך ממנו זה הוא רק כמו הקנאה שאינו בגופו כו' ואינו דומיא דכתיבה שהוא בגוף הס' כריתות דבשלמא במחובר נעשה מעשה בגוף הס' כריתות שהי' מחובר ונעשה תלוש. גם שהוא להכשירו של גוף הגט שבמחובר הי' פסול ובמה שתולשו נעשה גט והוי דומיא דכתיבה שע"י הכתיבה נעשה גט כנ"ל משא"כ בחתך שאינו בגופו כו' כנ"ל. ובעציץ ששיבר י"ל ג"כ דהוי מעשה בגוף הגט שנשתבר משא"כ בהנ"ל. אך י"ל כיון דבטל מן הסתם לגבי הגט ונעשה כל הקלף ס' כריתות בשעת כתיבה ולכך שוב כשחותך הוי מעשה בגוף הגט. ובזה י"ל דלכאורה להפוסלים בחותך מקלף למה תנו במתני' בעבד ופרה ליתני רבותא אפילו בקלף ועבד התולש. ולמ"ש אדרבה הוי ס"ד בעבד ופרה דאינו בטל בסתם לגבי הגט להרבה פ' שוב להיפוך לא הוי החתוכה מעשה בגוף הגט וקמ"ל משום עובר מגידולו מיקרי מעשה. ובלא זה קמ"ל פלוגתא דר"י דכותבין על בעלי חיים כו':

ובזה י"ל לדעת הפוסקים שהקשו מהא דעלה כו'ולמ"ש י"ל דאדרבה דוקא בחותך מקלף דבטל הכל והי' נקרא ס' כריתו' וכשחותך אח"כ הוי מעשה בהס"כ כנ"ל משא"כ בעלה דאין העציץ בטל לגבי העלה לא שייך כנ"ל:

התוס' הביאו ראיה מהא דגזיי' לזמן כו'. לכאו' מאי ראיה דלמא באמת פסול רק מ"מ שמא יחפה שלא כדין ואפשר למ"ש תו' דלא מוקמינן לה בחזקת א"א משום הרי גרושה לפנינו ע"ש ובזה נוקי לה בחזקת א"א ונאמר שחתך הזמן מקודם כדי לחפות ולא שייך הרי גרושה כיון שאינה מגורשת כלל בכה"ג משום מחוסר קציצה ודוחק. או דהוכחה ממשמעות הש"ס דלא אמר שהיא תגיז הזמן וע"כ דאין חילוק וגם בכה"ג כשר:

עוד הוכיחו מהא דבין שיטה לשיטה כו'. לכאורה מאי ראיה הא התם לא חתך כלל רק שמשייר לעצמו השיור ולמה יהי' נקרא מחוסר קציצה הא קודם הנתינה אינו מחוסר

שום מעשה רק הדיבור שמשייר לעצמו וזה עדיף ממחוסר הקנאה והא ודאי דאין זה בגופו של גט וי"ל דסוברים כמ"ש לעיל דלכך פסול חתך מקלף דהדרש דוכתב ונתן היינו שיהי' הנתינה כמו שהי' בשעת כתיבה וכשחתך אינו כמו שהי' בשעת כתיבה דהשאר אינו נותן והוי כחתכו כנ"ל. והרא"ש כתב הראיה מהא דפריך ב' וג' ספרים וחשיב כאלו נקצץ כבר ע"ש. וי"ל דלא מוכח דהתם אינו נותן לה ספר שלם כלל ובאמת צריך להקנות לה ספר א' וכאן מקנה ב' וג' כו' כיון ששייר לעצמו בין שיטה לשיטה כו' משא"כ הכא לענין מחוסר מעשה מ"מ אינו מחוסר מעשה רק השיור וזה אינו בגופו של גט כנ"ל:

הר"ן ז"ל מחלק בין היכא שהי' בשעת כתיבה דעתו למיגז מיני' או לא ע"ש. ונראה הטעם דדריש וכ' כו' שיהיה בשעת כתיבה ראוי ליתן כמו שהוא בלי מעשה משא"כ היכא דדעתו כו'. ולכאורה אף אם נמלך ואינו קוצץ אח"כ יהיה בטל דמ"מ הי' דעתו בשעת כתיבה ולא הי' ראוי אז. וי"ל דהא דברים שבלב אינן דברים ומה מועיל שהי' דעתו. אך י"ל דהוכיח סופו על תחלתו וכיון שקוצץ אח"כ איגלאי מלתא שהי' דעתו כו' עיין סוף פ"ב דחולין דלא הוי דברים שבלב בכה"ג. וא"ש דכשאינו קוצץ ונמלך הוי דברים שבלב. וי"ל דכשפי' להדיא שרוצה לקצצו באמת לא מהני אף שנמלך. ובעבד ופרה דמסתמא אינו בטל לגבי הגט י"ל כדאמר פ"ק דחולין בבהמה דעומדת לשחיטה ולגדל נשחטה הוברר דהי' עומדת לכך כו' ע"ש. וכן בעבד ופרה עומד לשתיהם או לקצץ או ליתן לה הכל ולכך תלוי באח"כ או קוצץ הוברר דהי' עומד בשעת כתיבה לקצוץ ובאינו חותך הוברר להיפך. אך זה תלוי בברירה וקי"ל בדאורייתא אין ברירה ולא הי' מהני בנמלך כנ"ל. או אינו בטל בסתם:

דף כא:

מתניתין אין כותבין במחובר כו'. היינו אפילו נותן לה המחובר. והטעם דכ' ונתן בידה כו' ובמחובר לא שייך נתינה. אבל אינו הטעם דבעינן דבר הניתן מיד ליד כמ"ש בס' ת"ג דהריטב"א ז"ל כתב להיפוך והוכיח דא"כ נמעט ג"כ עבדים שהוקשו לקרקעו' בכל דוכתי. ועוד עלה של עציץ נקוב למה מהני הא הוי קרקע. ולכך כ' דהטעם כפשוטו דצריך שיהי' נתינה ובמחובר אי אפשר נתינה לא מהני ע"ש. ולכאורה אינו מובן הא מבואר ריש הזורק תיזול ותיחוד ותפתח דמה שקנתה בחזקה מקום שמונח הגט מהני והוי נתינה מה שבא מרשותו לרשותה והוי זה כאילו בא מידו לידה ממש ע"ש בתוס' וא"כ גם מחובר הוי נתינה כשקנתה הקרקע בחזקה שבא הגט מרשותו לרשותה כנ"ל.

וצ"ל החילוק דדוקא התם כיון דחצר מטעם יד איתרבי א"כ כשהי' מונח בחצירו הי' מונח בידו ועתה כשקנתה החצר והוא יד שלה ממיל' מונח הגט בידה ושפיר בא הגט מתוך ידו לתוך ידה וזה נתינה. אבל במחובר שהגט עצמו הי' חצירו שהוא ידו ועתה שקנתה המחובר נעשה הגט עצמו ידה ואין זה נתינה מתוך ידו לידה במה שנעשה הגט ידה ול"מ כנ"ל:

אך לכאורה א"כ למה מהני בכותב על יד עבד ונותן לה כו' דג"כ העבד הוא נייר הגט וכשנעשה העבד שלה נעשה חצירה שהוא ידה דהא מהני כ' גט ונתנו ביד עבד כו' ע"ש וא"כ לא יועיל בהנ"ל דהא הגט היינו העבד הי' ידו ועתה נעשה גוף הגט ידה במה שקנתה העבד ולא מהני כנ"ל. אך יש לחלק דמ"מ נותן מיד ליד משא"כ במחובר שאינו נותן כלל רק נעשה ידה כנ"ל:

והנה בירושלמי איתא הטעם דילפינן מספר דוקא תלוש כו' ע"ש וברשב"א. וקשה קושית הריטב"א הנ"ל דא"כ נמעט עבדים ג"כ שהוקשו לקרקעות כבכל דוכתי דממעטינן כו'. גם עציץ נקוב איך מהני הא הוי קרקע ואפשר לישב דהרשב"א ז"ל תמה עוד הא אנן קי"ל דלא כר"י רק ספר לספירות דברים הוא דאתי כו' ותירץ בדוחק דלענין זה יליף מדאפקי' בלשון ספר ע"ש. ותמוה דא"כ נמעט אוכלין ג"כ כר"י. ואפשר לומר דהא אמר בש"ס דר"י יליף מספר ורבנן אי הוי כ' בספר כדקאמרת דהוי משמע שיהי' כתוב בספר היינו על קלף אבל כיון דכ' ספר קאי רק על הספירות דברים של כריתות כו' ע"ש. וא"כ י"ל דגם לרבנן נהי דהנייר לא מימעט מספר כיון דלא כ' בספר מ"מ הכתיבה עצמה שהיא הדיו והאותיות זה צריך שפיר להיות בתלוש דזה ילפינן שפיר מספר שהספירות דברים של כריתות יהי' תלוש דזה מוכח שפיר מספר כנ"ל. והנה הרשב"א ז"ל כתב דאף דבכל דוכתי לענין שחיטה וכה"ג דפסול מחובר הדין הוא בתלוש ולבסוף חיברו דבביטלו הוי כמחובר ובלא ביטלו הוי כתלוש ובמה דבטל בסתם כמו עפר הוי מחובר כו' מ"מ כאן לענין גט גם תלוש ולבסוף חיברו הוי מחובר כיון דהטעם דאי אפשר לקיים נתינה במחובר א"כ מה מועיל שהי' תלוש מ"מ אי אפשר לקיים נתינה ע"ש ודוקא במה דאימעוט מקרא יש חילוק בין מחובר מעיקרו ע"ש. והנה לטעמא דספר שכ' הירושלמי דממעט מחובר לענין זה שפיר י"ל דדוקא מחובר מעיקרו משא"כ תלוש כמו בכל דוכתי דמימעט מחובר כנ"ל:

והנה הדיו והכתיבה כשכותב במחובר זה הוי תלוש ולבסוף חיברו. וא"כ כיון דאמרינן לרבנן דגוף הקלף לא בעי תלוש דלא כ' בספר רק הכתיבה עצמה תלוש ולבסוף חיברו והוי תלוש ולא ממעט כנ"ל. אך בסתם י"ל לכאורה דבטל ממילא כיון שכותב על

המחובר וכמו עפר סתם ע"ש. אך י"ל דכאן מסתמא לא מבטל ליה דאם יהיה בטל לא יהיה מועיל כלל דיהיה מחובר ופסול לכך בסתמא אינו בטל. אמנם בקרקע ממש י"ל דסובר הירושלמי ג"כ טעם הנ"ל דבטל דאי אפשר בנתינה ושוב בטל גם בסתם הכתיבה כמו עפר כיון דאין חלוק דאף אם לא יבטלו יהיה הגט בטל. ושוב בטל גם מטעמא דספר. ולכך נקט הירושלמי טעמא דספר דנפקא מיניה בביטלו בפירוש. וא"כ ממילא מיושב דבעבדים דלא שייך טעמא דנתינה וכן בעציץ נקוב שוב ממילא בתם לא בטלה הכתיבה דכאן יש חלוק דאם לא יבטל יהיה כשר דשייך נתינה. ולא בטל בסתם וממילא גם מטעמא דספר לא בטל דהוי תלוש ולבסוף חיברו שהוא כתלוש בלא ביטלו כנ"ל ולכך כשר. רק הירושלמי נקט טעם הנ"ל דנ"מ בביטלו בפירוש י"ל דבטל גם בעבד ובעציץ נקוב משא"כ לטעמא דנתינה כנ"ל:

אך יש לדחות דא"כ בכתיבת קעקע יהיה בטל דבזה הכתיבה עצמה ג"כ מחובר ובש"ס מוקי יד של עבד בכתיבת קעקע כו'. ובירושלמי משמע דסברדרבנן לא סברי ספר לספירת דברים רק מה ספר שהוא בתלוש ומיסתבר להו למעוטי מחובר מספר לא אוכלין ובע"ח ודלא כש"ס דידן ע"ש. ובפשיטות צ"ל דהא דיליף מספר לאו בדרך כלל ופרט. רק דגלי קרא דבעינן שהנתינה תהיה כמו בספר היינו שיהיה הנתינה מיד ליד ממש משא"כ מחובר והוי ממש כטעם הרשב"א ז"ל כנ"ל. ולכך לא מימעיט עבד כנ"ל:

מתניתין לא על הנייר מחוק כו' ופרש"י ז"ל הוא ועדיו על המחק ותמוה כמ"ש תוס' דהא אינו דומה נמחק פעם א' לב' פעמים וא"י להזדייף כלל ע"ש. וי"ל בפשיטות דבשלמא בשטר כשיהיה ניכר זיוף לא יוכל לגבות מספק משא"כ בגט לא נקטלה מספק ותוכל עכ"פ לחפות למחוק הזמן ולהקדים דהא רש"י ז"ל פי' אהא דמחקה לזמן כו' ומשני גט להצלה דידה קאתי ופי' דאי מחקה קטלינן לה כו' היינו בדבר שא"י להזדייף דניכר בודאי שמחקה משא"כ בנייר מחוק רק שאינו דומה נמחק פעם א' ויש ריעותא אבל אינו ודאי ולא נהרגה מספק והוי שפיר יכול להזדייף כנ"ל. ואף לפי' תוס' לעיל דלא תמחוק דיראה שיפסול הגט בכך אבל אי מחקה לא קטלינן לה באמת ע"ש. והנה תוס' ב"ב פ' ג"פ כתבו דהא דאינו דומה נמחק פעם א' כו' אינו ניכר לעולם ואף לעדים רק הב"ד דדייקי יכירו ע"ש. וא"כ לגבי דידה שפיר תמחוק ולא תתירא שיפסול בכך דאינו ניכר אצלה וכיון שתמחוק ממילא אף שהב"ד יכירו לא ניקטלה מספק כמ"ש תוס':

עוד י"ל דהתוס' ב"ב הקשו למה לא תיקנו להיפוך דהוא ועדיו על המחק יהיה פסול והוא על הנייר ועדיו על המחק יהיה כשר ולא יהיה יכול לזייף וזה סברא יותר לפסול מה שיש חשש שנעשה בו זיוף כו' ותירצו משום דשכיח יותר אצל הסופר שכותב ומוחק

וכדי שלא יפסיד תיקנו כנ"ל. והנה לרש"י ז"ל דלא בעי מוכח מתוכו וכשע"ח מעידין אח"כ שלא נעשה זיוף כשר ולא הוי מזויף מתוכו כו' דאין חשש שיהיה ניכר שיכול להזדייף. וא"כ כאן אם יהיה הדין להיפוך דהוא ועידיו על המחק פסול והוא על הנייר ועידיו על המחק כשר א"כ לא יפסיד הסופר בשניהן דאף שיהיה שניהם על המחק מ"מ יהיה עכ"פ שתביא לפנינו הע"ח שלא נעשה זיוף א"צ לראיה ותוכל להביא לב"ד ויתירוה לינשא וכן בהוא על הנייר כו' יהיה כשר לגמרי דא"י להזדייף דכשתמחוק תהיה צריך להביא העדים לפנינו. משא"כ אם יהיה הדין להיפוך דהוא ועידיו על המחק כשר והוא על הנייר פסול יהיה פסול לגמרי אף שתביא עדים דמזויף מתוכו שתוכל למחוק ולא תצטרך לעדים ולכך כאן בגט הדין להיפוך כנ"ל:

לכאו' לרש"י להיפוך דהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר בגט דלא תוכל לזייף ולמחוק שיהי' פסול וכ"כ הפ"י להלכה לרש"י ז"ל. וליתא דהא תוכל למחוק הכל ולכתוב שטר ויהיה כשר דבשטר הוא ועדיו על המחק כשר וממילא גם בגט פסול הוא על הנייר כו' כנ"ל. ובשתיהן פסול לרש"י ז"ל:

גמרא ריבב"א אין כותבין לא על נייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שיכול להזדייף כו' ופרש"י ז"ל נייר כו' יכול לחזור ולמחוק כו' דהא עדים נמי על המחק כו' ע"ש. פשט לשונו דלא כתוס' רק שניה' אמחק ומ"מ פסול וי"ל דהגם דאין דומה נמחק פעם א' כו' היינו שיהי' ס' וא"י להוציא ואין לחוש שיעש' כן או דיחשוב שמא יהי' ניכר אבל לא שיהי' ודאי. וא"כ בגט דפריך פ' ד' אחין [ד' ל"א] א"ה בגט נמי מחקה לזמן ומשני להצלה דידה אתי ופירש"י דאי מחקה קטלינן לה דמוקמינן בחזקת א"א עכשיו דתיקון זמן ויהיה נמחק ע"ש ובתוס' לעיל י"ז ע"ב ומה שתמהו ע"ש לע"ד כיון דמה"ת כל עדות בעי דו"ח ומה דאמר גט שאין בו זמן דהולד כשר הוא כמ"ש נ"י יבמות פרק ד"א [דהוי] כמו עידי ממון דא"ב עידי נ' בדו"ח משום כתובה כד"מ דמיא והוא מדרבנן ובדין מרומה אוקמוה אדאורייתא כדאמר סנהדרין פ' אד"מ ע"ש. ממילא ברמאות ניכר שמחקה הזמן וחשוב מרומה ובטל עדותן מה"ת משום דו"ח היינו דעדותן שקר ומחקו הזמן כדי שלא יוכלו להזימם. משא"כ גזיי' הוא שאינו מבורר כ"כ כנ"ל דמורה רק דכיון לחפות אבל לא דשקר לגמרי ושוב עכ"פ מגורשת וא"י להרגה מספק. הגם שאין דומה פעם א' מ"מ בירור אינו. ומדויק לשון רש"י ולא מוכחא מילתא דהא עדים כו' היינו שעכ"פ לא יהיה מוכח ומ"ש רש"י תנאי היינו ג"כ כנ"ל אף שלא יתקיים תחפה דלא נקטלה כנ"ל דלא ניחא לרש"י ז"ל לפרש כתוס' דגם בשטרות פסול וגם קשה לרבנן כמ"ש לקמן. וכן כהרא"ש לא ניחא ליה דא"כ היה למשנה לפרש החתימה או אין כותבין על מחוק ויחתמו אנייר או להיפוך

אין כותבין על נייר ולחתום אמחק. ומאחר שלא הזכיר כלל חילוק בין חתימה לכתיבה משמע הוא ועדיו על מחק כנ"ל. ורק בגט פסול כה"ג וגם להרא"ש א"צ שניהם מחוק ודיפתרא ולרש"י א"ש במחוק החשש שמא תזייף ולא יהיה ניכר כ"כ ובדיפתרא יהיה ניכר ולא יועיל בלי ע"מ:

ולתוס' תמוה בהוא אנייר ועדיו אמחק למה חכמים מכשירין הא מזויף מתוכו דימחוק ויהיה הוא ועדיו אמחק דכשר בלי ע"מ לתוס' דאין דומה כו'. ועוד קשה דהוי זו ואצ"ל זו דבהוא על הנייר ועידיו עה"מ פסול רק מדרבנן דשפיר מוכח מתוכו כשבא כך לב"ד רק חשש שיכול לזייף ובדפתרא לתוס' בטל מה"ת דאינו מוכח כלל שמא זייף כבר ואיך ערבינהו והקדים דרבנן. ולכן לע"ד דתוס' סוברים דזה ב' דינים לא אנייר מחוק היינו כמ"ש הוא אנייר וע"ז לא פליג ר"א ולתרווייהו פסול מדרבנן דשפיר מוכח מתוכו רק שיכול לזייף ויהי' כשר וזה גם לחכמים פסול אף בע"מ ולא על הדיפתרא זה בטל מה"ת לריב"ב שאינו מוכח מתוכו וחכמים מכשירין לגמרי גם מדרבנן דע"מ כרתי כנ"ל וגם א"א לזייף דיהי' ניכר שאפשר לזייף:

דף כד.

מתני' כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כו'. קשה כיון דסתמא פסול באמת הול"ל כל שלא נכתב לשם אשה וריש זבחים בעי הגמ' להוכיח מדיוק זה ומייתי הך משנה דסתמא ג"כ פסול ולא מתרץ כלל למה באמת נקט לשון זה שנכתב שלא לשמה דמשמע דסתם כשר ולא כנ"ל. ונ"ל דקמ"ל דאפילו היכא דסתמא הי' כשר כגון שציוה לסופר לכתוב או הבעל כתב בעצמו. דאף שכ' ב"ש סי' קל"א דמשמע גם דיעבד קפידא לומר בפיו ע"ש מ"מ אינו אלא חומרא כדמשמע ריש פ"ק שכ' רש"י ותוס' רק חשש נמלך או ב'יב"ש ע"ש והא כיון דצריך לשמה מסתמא לא אמרו וע"כ דכיון שציוה שוב סתמא לשמה קאי. ומ"מ אם כתב בפירוש שלא לשמה היינו שאמר שכתב לשם אחרת פסול ואי הוי תני שלא נכתב לשמה כו' ה"א דתמיד אין הפסול רק משום דסתמא פסול (אף בפי' של"ש) ולכך נקיט כנ"ל שזה פסול נוסף גם היכא דסתם כשר פוסל של"ש בפירוש. דגם שאומר שכותב לשם אחרת שאין שמה כמו שכותב דסותר המעשה לדבורו דכותב שם אשתו לא האחרת שאמר מ"מ פסול למאי דקי"ל בריש [חולין דף י"ג ע"א] דלא כר"ש ואף מחשבה דמינכר פסול. וכן מפורש ריש זבחים ג' שלא לשם אשה ואפילו לשם נכריות נמי פסול. ומהתימה שלא הביא רמב"ם וש"פ הך רבותא דאפילו נכריות דלאו בת מינה כיון שמפורש בש"ס לרבותא. וצ"ל כיון דמשני דל נכריות סתמא פסול לא

הוצרכו להזכיר דעכ"פ שלא לשמה הוי. ורמב"ם ז"ל שינה וכתב כל גט שלא נכתב לשם האשה ונכלל יהי' לשם מי שהוא עכ"פ לא נכתב לשמה כסתמא כנ"ל. ומ"מ י"ל אף סתמא שלא פירש הי' כשר מ"מ הפי' שם דל נכריות פסול סתמא דהיינו עכ"פ פי' שאינו כותב לשם אשה זו ואף אם לא הי' אומר לשם אחרת רק שכותב שלא לשמה הי' ג"כ פסול. אולם בקדשים ג"כ לא מצינו באומר שלא לשמה אם פסול. דבמשנה בכמה דוכתי מפרש כיצד שלא לשמה לשם זבח אחר ולא נקיט שאומר ששוחט שלא לשם חטאת גרידא. ושם ריש פ"ק דזבחים דלמא אמר שלא לשמה ג"כ פי' תוס' רק זבח אחר. גם ברמב"ם אינו מפורש ואפשר דפשיטא טפי לפסול. או אפשר דהוי כלשם חולין דאינו פוסל ובגט ודאי פסול כיון דסתמא פסול מ"מ שוב הי' הפסול רק משום סתמא. ותוס' ע"ז [דף כ"ז ע"א] כתבו דפסול דיעבד כשלא אמר בפיו שכותב לשמה והוכיחו מנכרי דאדעתא דנפשי' ולטעמיה אזלי דגם בס"ת ובקדשים המחשבה היינו בפיו דוקא ורק דסתמא כשר. אבל אי סתמא פסול כמו גט צריך דוקא בפיו אף שהבעל ציוה. וקשה כאן דהול"ל יתר מכן שלא אמר בפיו לשמה גם [מדנקטו הפוסקים] חוץ מחשו"ק ולא נקטו אלם. וי"ל דיכול לכתוב שרוצה לכתוב לשמה והי' נראה למ"ש תו' פ"ק דחולין י"ב קטן יש לו מעשה מה"ת כו' דאי לאו דאתרמי ליה אף בלי דיבור חשוב מעשה המוכיח כמו עם דיבור רק כשאפשר לתלות בד"א חשוב רק מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ומייתי שם הירושלמי לענין כתיבת הגט ומשני זה כותב וזה מגרש כו' ע"ש. והיינו על חשו"ק שאינם בני דיעה אבל בגדול ל"מ בעל עצמו שכותב גט ודאי דחשיב מעשה המוכיח כמו דיבור כנ"ל דלא שייך תי' הירושלמי רק גם שסופר כותב עכשיו דקי"ל דכותב טופסי גיטין צריך שיניח כו' שפיר מורה כתיבתו השמות וה"א מותרת כו' שציוה הבעל ושהוא לשמה. ואין ראיה כלל מנכרי דכיון דאדעת' דנפשי' אין כאן מעשה המוכח כלל משא"כ ישראל. וממילא הי' נראה בב' יב"ש או ב' נשים ששמותיהן שוות שוב אף לר"א דא"צ מוכח מתוכו מ"מ שוב צריך לומר בפיו שכ' לשם זו ולא סגי במחשבה דאין ניכר מתוך מעשיו כנ"ל:

ובזה מיושב ריש פ"ק בפ"נ משום דלא בקיאי לשמה שנדחקו תו' לב' יב"ש בעיר א' ונמלך שהיא חששה רחוקה דאתרמי שנמלך ונתנו לזה וכנפילה דיחיד דלא חיישינן ולמ"ש חיישינן שמא יש ב' יב"ש ושוב פסול משום שלא אמר הסופר בפיו שכ' לשמה כיון דלא בקיאי כנ"ל ובזה דוקא בפיו כנ"ל. ואפשר דהרמב"ם וש"פ דסוברים דלא בעי בפיו ובמחשבה סגי י"ל דהטעם משום דמוכיח ובב' יב"ש או ב' נשים כנ"ל מודים דבעי בפיו כנ"ל. וא"כ עדיין קשה ליתני גבי ב' ששמותיהן שוות יתר ע"כ שלא פירש לאיזה

כותב. וי"ל דהוי רבותא טפי לאיזה שתרצה אגרש דתוס' כתבו לקמן דמתנה בפירוש יותר יש ברירה מכשאינו מתנה ע"ש. שוב ראיתי שאינו חומרא רק ספק גמור לתוס' וסה"ת וסמ"ג לפסול מחשבה בלי דבור מפורש ע"ש ע"ז כ"ז וסה"ת וסמ"ג ופסחים פרק תמיד כ' רש"י ותוס' דדיבור דוקא ע"ש. ומ"ש מריש פ"ק לק"מ דרש"י ותוס' פירשו דכיון דסתם ספרי דייני גמירי א"כ מה דאצרכו רבנן לא משום הסופרים דבקיאין ואם הדין דבעי לפרש בפיו לשמה ודאי פירשו רק החשש הבעל שאינו סופר ונמלך כו' ונתנו לזה וכן תוס' ע"ש ואין לחוש שהבעל עצמו כתבו ואינו סופר דל"ח דסתמא סופר כותב גיטין דזה עיקר טעמא דגמ' דאין חוששין למעוטא דסתם ספרי כו'. וממילא כיון דבש"ע א"ח סי' ל"ה דגם דיעבד פסול אם לא פי' בתחלת כתיבה לשמה ולא סגי במחשבה גם בגט כן. ותמהני דלענין כתיבה פוסל בש"ע גם דיעבד (סי' ל"ב סעיף י"ט) דרמ"א כ' וי"א כו' הואיל והוציא בתחלת הכ' בפיו כו' ויש להקל בדיעבד כו' ע"ש מבואר בלא הוציא בפיו פסול. ולענין עבוד לשמה סי' מ' כ' רק טוב להוציא בשפתיו ע"ש. ובסה"ת מבואר להיפוך בעבוד ספק גמור. ובכתיבה כיון שכבר מעובד לשמה מספקא ליה אולי סתמא לשמה קאי ע"ש. ואפשר משום דיש פ' דא"צ עבוד לשמה ע"ש ב"י אף שדחאם מהלכה מ"מ צ"ע. ומ"מ אפשר דבגט כיון שציוה הבעל לסופר לכתוב לשמה סגי אף שלא אמר הסופר בפיו ככל שליחות דעושה שליחותו דמשלח ול"ח דחזר בו משלח או שליח. ואף שיש זמן הרבה בין שליחות להמעשה מ"מ אמרינן דשליחותיה עביד ול"ח לחזרה. וי"ל דתו' לטעמי' דא"צ שליחות בכתיבה רק כשלא ציוה אינו לשמה ע"כ אף שציוה אין בו תורת שליחות רק הכתיבה לשמה ושוב צריך שיאמר בתחלת הכתיבה:

שוב ראיתי בס' ת"ג ס' קל"א שכ' לדינא דאינו רק חומרא בעלמא וראיה מריש גיטין כמ"ש. ותמוה כמ"ש דאינו ראיה כלל. ותימה שלא הזכיר תוס' ושאר פ' דחשבי' ספק גמור. ובסמ"ג מלשון משמע קפידא יותר בבעל גופי' שכותב מהסופר שכותב ע"פ ציוי הבעל. והיינו כנ"ל שאמר לו שיכתוב לשמה. וי"ל כונת תוס' בע"ז ג"כ שיאמר או הסופר או הבעל שיכתוב לשמה ולא סגי באמר כתוב גט לחוד. דעכ"פ לא גרע ציוי הבעל לשמה מעומד על גבי' בחשו"ק אף שאינו בשעת כתיבה. ומ"מ קשה לתוס' למה לא הוזכר כאן. וי"ל עוד למ"ש בסה"ת דאם הדין במעובד לשמה אסור לכתוב עליו חול הי' סתמא כתיבה לשמה ע"ש. א"כ י"ל דגם תוס' סוברים כיון דכ' טופסי גיטין צריך להניח כו' הוי מעשה המוכיח שכותב לשמה כיון שציוה הבעל. רק דאפשר להתלמד כותב דמותר וכיון שיש צד לומר שאינו כ' לשמה חשוב רק מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דרק מדרבנן מהני ולא חשיב כדבור כמ"ש תוס' חולין י"ב גבי עולה כו' מקום כו'. וא"כ לדידן דמקנה

הקלף והדיו לבעל קודם כתיבה. וכשציוה לכתוב גט לאשתו והסופר יכתוב להתלמד ודאי דהוי שולח יד וגזלן על הקלף ודיו דבעל א"כ מורה שכ' לשמה וחשיב מעשה גמור כמו דבור. וא"כ י"ל דתוס' ס"ל דא"צ להקנות כהפ' דסגי במאי דצריך לשלם ואקנויי אקנו ליה רבנן. וכיון שהקלף דסופר יכול לכתוב כמה שירצה ואינו מורה שיקח שכר נימא שכ' להתלמד ולא יקח שכר א"כ לאו להתגרש בגט זה עומדת דפסול כמ"ש תוס' זבחים שם בזינתה ע"ש ולכך צריך שיפרש בפיו כנ"ל. משא"כ לדידן דצריך להקנות לו קודם י"ל דמודים כנ"ל. ומיושב לשוסה"ת ס' קי"ז וסמ"ג ה"ג שכתבו הבעל הכותב גט צריך שיאמר לשם פ' כו' שתהי' מגורשת בו ואם אמר לסופר כו' צריך כמו כן לומר לו כ' גט לשם כו' והסופר יכוין לכותבו לשמה כו' ע"ש. ולא הזכירו שיאמר הסופר בפיו ולמ"ש שפיר החילוק דבעל עצמו אינו מוכיח כנ"ל שהקלף שלו. משא"כ הסופר כנ"ל. רק הטור וש"ע הזכירו שגם הסופר יאמר בפיו. ובזה אפשר שרק לכתחלה. וא"כ במשנה דהי' הקלף של בעל כדאמר ב"ב קס"ח דאח"כ תיקנו אאשה ע"ש וממילא א"צ הסופר לפרש בפיו כנ"ל ומיירי בסופר כמבואר אמר ללבלר כו'. ומ"ש לעיל דלא נקיט סתמא י"ל למ"ד לקמן דאף ראשון פוסל קמ"ל דאף שפי' שלא לשמה ג"כ פסול ופוסל מכהונה (ולמ"ש) [ולמ"ד] ראשון אינו פוסל אפשר דדוקא פירש של"ש אבל סתמא באמר פוסל מכהונה דלא גרע מבפירש לאחרת כנ"ל. ומה שלא הזכיר לשמו ולשם גירושין דג"כ מעכב כמו לשמה. נראה דנקיט רבותא היותר גדולה היינו בבא בתרא דלאיזה שארצה כדאמר בגמ' דאף שנכתב לשמו ולגירושין רק לא לשם אשה המתגרשת לחוד ג"כ פסול וכ"ש הני כנ"ל קשה למה [לא] תני [לשמה] (לשמו) ושלא לשמה ולהפוך כדתני בקדשים ובפסחים [ד' נ"ט ע"ב] ואי דוקא לאחרת א"ש דהיינו לאיזה שארצ' אגרש. אבל אי שלא לשמה גרידא פוסל הול"ל כנ"ל. ויהי' [תליא] בפלוגתא [דר"י ור"מ] או אחרון או שניהם כמו בעבודה א' ע"ש [בפסחים]:

איש פ' מגרש את פ' כו' קשה ג"כ ליתני רבותא שכ' סופר שמו לחוד ואומר זה שמי כתוב וסיים שם אשתו לשמה ג"כ פסול וצ"ל ג"כ לרבותא כנ"ל. או דבכה"ג אפשר פוסל לכהונה. ודוחק:

מתני' כל הגט כו' פסול. והקשו תוס' ממגילת סוט' ע"ש דאף דבעי לשמה מ"מ כשר בס"ת ע"ש. וי"ל דזה תלוי בברירה כיון שכותב הס"ת לעשות כל מה שיצטרך ואם יתרצה לגט יהי' לשם כריתות או לסוטה כמ"ש התוס' וכשרוצה לגרש הוברר הדבר כו' ושם ר"מ קאמר לה דסבר יש ברירה. משא"כ לדידן כו'. אך מ"מ מקשי שפיר דא"כ מוכח

מרישא דאין ברירה ומה קמ"ל בסיפא דלאיזה שארצה כו' ויש לדחות דמ"מ לא הוי שמעינן מרישא כמובן כו':

יתר כו' כ' לגרש א"א ונמלך מצאו כו' קשה למה לי' שנמלך. ורש"י פי' חזר בו מלגרש ולמה ליה הא אף שעדיין דעתו לגרש מ"מ פסול כשנתנו לזה ולמ"ש תוס' ריש זבחים שהקשו מה מייתי מנמלך על סתמא ותי' דדעתו אם ימלך יהי' לאחר ע"ש. א"ש דרבותא בנמלך דהוי סתמא ומ"מ פסול. או י"ל דקמ"ל הא ראשון מצי מגרש אף שנמלך ולא חשוב ביטול הגט דקי"ל חוזר ומגרש וגם לר"ש [ל"ב ע"ב] גיטא גופא מי בטל ומה"ט פרש"י שחזר מלגרש אבל לא ביטל הגט שלא יקש' לר"ש דס"ל אינו חוזר ומגרש או דבלא נמלך הוי ס"ד דהפסול משום מחוסר הקנאה כמ"ש הר"ן דע"כ צריך להקנותו לשני בין כ' לנתינה וכשנמלך אינו שוה לראשון כלום י"ל דא"צ הקנא' כדבר שאינו מקפיד דנהנה וזה ל"ח. ויש לדחו' דגם פחות מש"פ בעי שלו אך הא גם איסורי הנאה כשר:

דף כד:

יתר כו' כ' לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה. פירש"י גדולה וקטנה לאו דוקא. וקשה לי מנ"ל לרש"י ז"ל הא דלמא דוקא כשכתב או אמר לסופר בפירוש כ' לגרש את הגדולה הוא דהדיוק הא גדולה מצי לגרש דהרי נכתב לשמה אבל אם היו שוות ואין סימן לאיזה כותב, וכתב סתם לשם אשתו ששמה כן לא מהני כלל אף לאותה שהי' בדעתו לגרש אז כיון דלא פירש לשם מי מהן כותב והי' מוכח מזה דסגי במחשבה לחוד. וי"ל דרש"י דייק לישנא דכ' לגרש משמע במחשבה לחוד. וגם דתני אח"כ אמר ללבלר ורישא בכותב הוא עצמו י"ל דס"ל לרש"י דבעל עצמו סגי במחשבה ודוחק כיון דלא מוכיח כלל המעשה לאיזה וי"ל דהוי ק' לרש"י ז"ל אם נימא דוקא גדולה וקטנה כנ"ל אבל בשוות ל"מ לגרש גם אותה שרצה א"כ סיפא מיותר דכבר מוכח מהך בבא דלאיזה שארצה אגרש פסול. ולכך פי' די"ל לאו דוקא ולכך תני סיפ' אחר דתני סיפ' י"ל דבאמ' דוק' כנ"ל:

יתר כו' אמר ללבלר כתוב לאיזה שארצה אגרש כו' פסול לגרש בו. וקשה למה שינה בבא זו למיתני אמר כו' הא גם בכותב בעצמו שייך זה. ונראה די"ל דבכ' בעצמו הוי תולה בדעת עצמו וקמ"ל באמר לסופר דנגד הסופר הוי תולה בדעת אחרים וקמ"ל דמ"מ אין ברירה. דנראה דתלי' במחלוקת תוס' וש"פ אי בעי שליחות בכתיבה א"כ כ' סופר הוי כבעל כותב והוא תולה בדעת עצמו חשיב גם אמר ללבלר תולה בד"ע אבל לתוס' דא"צ שליחות וכתב קאי מי שכותב רק דלא חשיב לשמה כשלא צוה הבעל א"כ כיון

דחשיב רק כ' הסופר לשמה סגי ונגדו הוי תולה בדעת אחרים בשעת כתיבה לאיזה שירצה הבעל אח"כ וקמ"ל דפסול. וי"ל דפליגי בזה הני אמוראי ר' הושעי' ור"י דלר"ה חשיב במשנה תולה בד"ע ולדידי' אשמעינן רבותא דגם אמר לסופר חשיב תולה בד"ע ואדרבא משמע הא בדעת אחרים יש ברירה כמו לאיזה שתצא כו' ולר"י גם במשנה חשיב תולה בד"א כנ"ל ועיין מ"ש לקמן:

ולתוס' דבאמת א"צ שליחות ומ"מ חשיב הש"ס לקמן תולה בד"ע היינו משום דכיון דאף שאומר סופר בפירוש שכותב לשמה מ"מ לאו כלום בלא ציוי הבעל ולא הוי לשמה כמ"ש תוס'. וא"כ כיון דלענין ציוי הבעל לאיזה שארצה הוי תולה בד"ע דאין ברירה כמ"ש רש"י לקמן דא"ל הוברר שהי' עומדת כו' וא"כ שוב הגם דלגבי הסופר הוי תולה בד"א מ"מ הוי שוב כמפרש לשמה ובלי ציוי הבעל דלא מהני. ועכ"פ שפיר רבותא הוא דגם אמר ללבלר הוי תולה בד"ע כנ"ל:

ובזה מיושב ק' תוס' דלא תני יותר ע"כ סתמא דלא מצי לאוכוחי ריש זבחים רק מהא דכ' טופסי גיטין ע"ש ולמ"ש לדידן מוכח דאי סתמא כשר שוב הוי תולה בד' אחרים דיש ברירה א"כ למאן דמחלק בין תולה בד"ע כו' ומוכח מדתני לאיזה שארצה ולא שתצא בפתח כו'. ושוב מוכח דסתמא פסול. ושם דחי הש"ס דאין להוכיח סתמא למאן דלא מחלק. אך עדיין קשה להך מ"ד. ועי' מ"ש לקמן. ולמ"ש תוס' לחלק בין שמברר דבריו בפירוש. י"ל דנגד הסופר שוב לא בירר בפירוש ואין ברירה אף בתולה בד' אחרים. ולמ"ש תוס' עירובין י"ג בכ' סופר לשמה בלי ציוי בעל אינו פסול רק מדרבנן קשה ג"כ כנ"ל אי א"צ שליחות הוי נגד הסופר תולה בד"א ושוב רק משום בלי ציוי ופסול רק מדרבנן ובדרבנן יש ברירה ושוב חשוב גם בצוי הבעל. דטעם ב' דתוס' שמקפיד לא שייך כאן דבאמת ציוה רק שאין ברירה אבל אינו מקפיד. אולם תמהו על תוס' הנ"ל דמפורש פ' מ"ש אפי' כ' לשמה הגט בטל עד שישמעו כו' ע"ש ב"ש ס' קכ"ג שהקשה מברייתא הנ"ל. וי"ל דתוס' כ' שם למ"ד יש ברירה ולכך סתמא שכ' לשמה אם ירצה הבעל לגרש כשמגרשה אח"כ הוברר דהי' חשוב לשמה. והך ברייתא כמ"ד אין ברירה. או דכיון דפסול מדרבנן שוב ודאי אינה עומדת להתגרש בגט זה ושוב אף שגירשה בטל דל"א ברירה במה שאינו עומד לכך כדאמר חולין ט"ו דוקא אי בהמה לגדל וגם לשחיטה אמרינן ברירה ע"ש. א"כ כאן דס"ל א"ב פסול מה"ת. רק לטעם הב' הנ"ל דמשום דפסול אינו עומד לא שייך כאן כיון דמדרבנן יש ברירה שוב לגמרי כשר כנ"ל. אמנם תמוה לי תוס' הנ"ל דמפורש פ"ק דקדושין [ט' ע"ב] כ' לשמה ושלא מדעתה אי מקיש לגט דדעת מקנה בעי ופירש"י דכ' וכ' ע"ש מפורש דמה"ת פסול לשמה ושלא מדעת בעל ע"ש.

לאיזו שארצה אגרש פסול. וק' דהא [לעיל ד' י"ח] כ' ואנחי' בכסתי' דאי מפייסא תפייס הוי גט אף דכ' לכך אם ירצה יגרש חשוב לשמה כשרוצה. ולמה יגרע במה שאומר לאיזה שארצה עכ"פ נגד כל א' הוא אסירצה יגרשנה. ונראה החלוק. או כיון דכ' וכ' לה ספר כריתות שיהי' הגט נכתב לשמה לבד א"כ בשלמא כשכות' אם ירצה יגרש אם לא יגרש אינו ס' כריתות רק ניירא בעלמא כדאמר בגמרא דזה אמעיט מס' כריתו' א"כ אופן זה כשיהיה ס' כריתות הוי לשמה בבירור ושפיר מהני דמקיים וכ' לה ס' כריתות. משא"כ כשיש ב' ולאיזה שארצה דגם להשני' יהי' ס"כ א"כ כשהוא ספר כריתות לא הוי לשמה בבירור דאם יגרש חברתה יהי' ס' כריתות לא לה שפיר לא מהני דאין זה וכ' לה ס"כ דאין ברירה כנ"ל. אך צריך טעם למה לענין לשמה יצטרך בבירור ולא ספק ולענין לשם גירושין מקרא דס' כריתות יהי' כשר אף שאינו ברור אם יהי' ס"כ. וי"ל כדאמר בש"ס פסחים פ"א עליו מחוורת לו כו' לכם מחוורת לכם ואמעיט ספק וטומאת התהום ע"ש ובנזיר כו'. כן לה הפוסקי' שיהי' ודאי וברור שאם הוא ס"כ יהי' לה ומה"ט נראה דכ' תוס' דלכ"ע אין ברירה דלה משמע שיהי' מבורר כו' והיינו כדיליף התם מלכם כנ"ל. משא"כ לענין ספר כריתות די שאם יגרש יהי' ס"כ דהא לעולם א"א שיהי' מבורר בשעת כתיבה שודאי יגרש דבידו שלא יגרש משא"כ לענין לשמה כנ"ל. ובזה מיושב הש"ס ריש זבחים דדחי דלעולם סתמא כשר וגבי לאיזה שארצה הוי ספר דאין ברירה ע"ש. ולכאורה תמוה כיון דסתמא כשר אף בלי ציוי הבעל כדדייק מטופסי גיטין א"כ מה בכך דאין ברירה עכ"פ כתבו הסופר סתמא ואין ב' לא שייך רק עכשיו דבלי ציוי וסתמא פסול. ולמ"ש א"ש דמכ' תופסי גיטין אם רואה כמ"ש רש"י שפיר סתמא כשר שאם יגרשנה יהי' לה לשמה. משא"כ לאיזה שארצה כנ"ל. או דיש לחלק עוד דכ' אם תפייס כו' מ"מ כיון שאומר וכותב לשמה לגרש המעשה מוכיח שהוא מהכתיבה לאיזה שפיר לא הוי לשמה. ומטעם זה פ' הרמב"ם ז"ל באמת דתנאי קודם התורף פסול דלא חשוב לשמה ואין ברירה ע"ש פ"ח מה"ג. ולדידי' גם אם ארצה לא כשאמר בשעת כתיבה בטל. ולטעם זה לא יתיישב הך דזבחים דלא גרע מסתמא וי"ל דסתמא חשוב תולה בד"א דיש ברירה משא"כ לאיזה שארצה כנ"ל. עוד י"ל טעם ג' לחלק. דמה שחל בספק ג"כ חשוב ס' כריתות וכן לה לשמה גם כשהוא ספק מהני. כמו גבי נזירות אם יש ק' כור וכבר נגנב דחל על הספק וכמו א' מבנותיך מקודשת כו' [קדושין נ"ב]. ולכך מהני בשאר תנאי כיון דחשוב מיד לשמה בספק מהני אח"כ כשנעשה ודאי דהא הרמב"ם פ"ג כ' בכ' לאשה כשאקדשה אגרשנה דבטל משום שלא לשמה וביבמתו כ' דהוי גט וכ' הכ"מ הטעם משום דהוי עכשיו ספק אי קדושין תופסין חשיב דחל ומהני על אח"כ שנעשה ודאי

לענין קדושין כמקדש לאחר שיחלוץ יבמתך פ' ז' מה' אישות ה' ט"ו בכ"מ שם ע"ש. רק בלשמה פ' דהוי ספק דבגמ' נשאר בתיקו והוא משום דלא שייך בה עכשיו גט כלל גם מספק קודם שיבמה. אבל אי לא"ה הי' מהני החלות מס' גם לענין לשמה שיחשב ודאי אח"כ דשוה כמו לענין קונין ע"ש. וגם בהנ"ל כיון דחשיב לשמה על הס' מהני אח"כ כשנתברר להיות ודאי כנ"ל. רק גבי לאיזה שארצה אגרש כיון דקי"ל לה ולא לה ולחברתה ע"ש בש"ס לקמן פ"ז וא"כ לענין החלות של הספק הוי לה ולחברתה שהספק על שניהם בשוה לאיזה שירצה ושפיר לא מהני כלל ולא חשיב לשמה משא"כ שאר ספק כנ"ל. ויתישב שפיר הגמ' דריש זבחים דבזה דאין ברירה לא מהני כלל. משא"כ סתמא דסופר בתופסי גיטין שפיר כנ"ל דעל הספק חשיב לשמה ומהני אח"כ שרוצה הבעל ונעשה ודאי כנ"ל:

קשיא לי למ"ש תוס' ריש זבחים דאף זינתה שעומדת לגירושין מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת ע"ש. א"כ ליתני יתר ע"כ שרוצ' לגרש שתיהן ואמר ללבלר כ' ב' גטין איזה שארצה אגרש בזה כו' דג"כ פסול דא"ב שזה הגט לזו וזה לזו. ואפשר דכה"ג לא בטל כיון דאין שום קפידא זה לזו או להשני' הוי כמו דאמר (פסחים פ"ח) אף דאי נמנין על ב' פסחים משום ברירה מ"מ במלך ומלכה שאין מקפידין גדי וטלה כו' א"צ לברירה ע"ש. ודוקא סתמא שיש קפידא מה שנכתב בלא ציוי כמ"ש תוספ' לעיל ב' אבל כיון שציוה לכתוב שניהם אין קפידא כלל ולרמב"ם דמפ' במלך תקנה י"ל דכה"ג בטל ואפשר להיפוך דזה פשיטא טפי דפסול דלאיזה שארצה שיש קפידא שייך הוברר והוכיח סופו אתחלתו שהי' עומדת להתגרש יותר מהשני' משא"כ בזה דאין קפידא לא שייך ע"י שבירר אח"כ דנימא שהי' עומד דוקא גט זה לזה:

ושוב ראיתי בירושלמי שפסול שכתב גט א' פסול בב' נשים ודכותה ב' גיטין לב' נשים פסולין והא תנינן ב' ששלחו ב' גיטין ונתערבו כו' תמן זה כרות לשמה משעה ראשונה וזה כו' תערובות היא שגרמה ברם הכא לא זה כרות לשמה ולא זה כרות לשמה כו' וכיון שנתנו לה יעשה כו' דר"ש הוא ע"ש. ויש להסתפק בכ' ב' גיטין לאשה א' באיזה שארצה אגרש. ונראה ג"כ דפסול דשייך ג"כ טעמים הנ"ל כיון דשני גיטין כשרים פסול כמ"ש תוס' (סוטה י"ח) ממילא אין ברירה וגם דעל הספק הוי ב' ספרים. והא דלא תני כאן י"ל ג"כ כנ"ל דמה דתני הוי רבותא טפי שיש קפידא ושייך הוכיח סופו ע"ת כנ"ל. וגם למ"ש הר"ן בשם הרמב"ן דדוקא בב' דברים שייך ברירה מ"מ ברצון מודה ע"ש כדמוכח מע"מ שירצה אבא כו'. ובעל קה"ע כ' בירושלמי דמוכח דלא מפסול ב' גיטין דלא כתוס' וליתא כלל דאדרבא בזה ס"ד להכשיר אי יש ברירה דא' נכתב לזו וא' לזו וכיון שניתן

א' לזו וא' לזו שייך הוברר כו'. וכן אם יתן שניהם לזו ולזו עכ"פ א' נכתב לזו וא' לזו וקמ"ל דמ"מ לא מהני דאין ברירה כדמשמע בגמ' דידן בהך דשלחו ב' גיטין דאי הוי בעי נתינה לשמה הי' פסול כיון דא"י בהי מגרשה ממילא לענין הכתיבה דבעי לשמה פסול כה"ג שא"י איזה גט נכתב לשמה ושוב גם בשניהם אינה מגורשת. והיינו לתי' תוס' א' דריש זבחים שצריך שתהיה עומדת להתגרש בגט זה ע"ש. ומ"ש בקה"ע דף ז' לחלוק על תוס' בב' גיטין דבסוטה כ' בספר ובגט ספר. ומ"ש תוס' משופר כו' כ' דאין ראיה דהתם כ' ותקעתם בשופר דודאי מיעוטא הוא כמו בסוטה ע"ש. ובמח"כ טעה דכ' יום תרועה ויליף ג"כ ג"ש והעברת שופר תרועה ואין בפסוק בשופר כלל. וכן מ"ש מהשמטת הרמב"ם בעי' [לעיל כ' ב'] דבין שיטה והא דב' ספרים שחולק ע"ש דבר תמוה לחלוק על המפורש בגמ' לדבר פשוט תיפוק ליה משום ב' וג' ספרים. רק זה אינו מוכח מגמ' דין של התוס' ב' גיטין שאין צריכים זה לזה אבל הרמב"ם הרי הושמט בין שיטה לשיטה שהוא ב' ספרים הצריכין המבואר בגמ'. ולע"ד מה שלא הובאו רי"ף ורמב"ם הך בעי' דבין שיטה וכן בטור משמע דודאי פסול והרי נשאר בתיקו. וי"ל למאי דמסיק לעיל ח' ר' אשי בעבד כל נכסי כו' חוץ כו' דשאני התם דלאו כרות גיטא הוא ופי' הרי"ף דנשאר לו זכות בגוף הגט ולא מהני דבעינן דליהוי גיטא דחירותא כולא לעבדא ע"ש דהלכה כר' אשי ומפורש דאף שנשאר לבעל בגוף הגט אפי' אחר השיטות של התורף ג"כ בטל דהך חוץ כ' אחר כל נכסי נתונין לעבדי ע"ש. ממילא כיון דהלכה כר' אשי לא שייך הך בעי' כלל ודאי פסול וכן הטור י"ל כנ"ל. ומה"ט גבי כ' על קרן פרה מבואר בכל הפ'דהך ונותן לה הפרה דמתניתין היינו שנותן ומקנה לה כל הפרה בתורת גט. רק זה הביא ב"י סי' קכ"ד ב' דיעות אם צריך בפירוש להקנות כל הפרה או דסתם נתינה ג"כ כאלו הוקנה אבל אם נתן ושייר קנין הפרה לעצמו לא מהני אף שנותן לה כל הקרן דאל"ה לא הי' נקרא מחוסר קציצה להרבה פוסקים כיון שבלי קציצה יהיה כשר אם לא יתן כולו וישייר לעצמו ע"ש:

וכן מוכח לע"ד למ"ש ב"י בשם הרשב"א בכ' על טס של זהב ה"ז גיטך והתקבלי כתובתך דמהני דהא דלא חשוב אותיות פורח באויר משום דהוי כמו ע"מ שתמחלי כתובתך וממילא דוקא מדעתה ולא בע"כ ע"ש בש"ך וט"ז. א"כ קשה מה פריך בש"ס מברייתא דה"ז גיטך והשאר לכתובתך דמהני טעמא דאיכא שאר כו' והוצרך לדחוקי ע"ש. לישני דמיירי במגרש בע"כ דבליכא שאר ל"מ משא"כ יש שאר מהני. ומוכח דגם באיכא שאר לא הי' מהני כלל בע"כ כיון שלא מחלה נשאר לו זכות בשאר להיות פרעון כתובה בע"כ ואינו מועיל. ומ"ש שם הט"ז שם נגד הרשב"א דנימא כמו גיטו וחצירו באין כא'

לק"מ לע"ד דשם אם יהי' גט יהי' בא לידה בתורת גט ומהני. משא"כ כאן גם אם יהי' גט יהי' הנתינה בתורת פרעון כתובה ואין כאן נתינת הגט והנתינה בתורת כתובה סותר להנתינה בתורת גט ושייך בי' כל שאינו בזא"ז גם בב"א אינו כנ"ל:

ולהרמב"ם ושאר פוסקים דתנאי קודם התורף בטל כשאומר כתוב ע"ת שאינו כריתות ממילא גם אמר ללבלר כתוב לא' אם ארצה אגרש ג"כ פסול והא דתני לאיזה כו' י"ל דרבותא דשם ס' ערוה ס' כריתות כלל משא"כ בזה דעכ"פ ס"כ הוא כדאמר בש"ס לא זו כו' על ודאי כו' והא דכ' ואנחי' בכסתי' אם תפייס כו' היינו שלא אמר זה בשעת כתיבה רק אח"כ. וכן כתוב ב' גיטין ובאיזה שארצה אגרש או גם בגט א' אם ארצה אגרש בו וא"ל אגרש בגט אחר צריך שגט זה יהי' לשם כריתות שתגרש בו. ולזאת כ' בש"ע סי' קכ"ב (הגט) כ' מא' ועד מאה עד שיהי' כשר לדעת הרב פלוני ע"ש. דהא קי"ל גם תולה בד' אחרים ספק אם יש ברירה. ואם באמת כשר רק דעת הרב לפסול שייך ברירי' וצ"ל דמסתמא אין דעת הרב משתנה בענין הדין וגם בשעת ציוי וכתיבה הי' דעת הרב לפסול גט כזה. וחשיב כהאי דכבר בא חכם רק שא"י דלא חשיב ברירה. ואף דגם בהלכה פעמים דעת המורה משתנה לפסול ולהכשיר מ"מ לא שכיח ותלינן שאותו שכשר עכשיו לדעתו גם בשעת כתיבה הי' כשר לדעתו. ושפיר כ' רמ"א סי' קכ"ב דוקא דיעבד. ולשיטת תוס' לקמן פ"ד ע"ב ד"ה מ"ד קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב ע"מ כמו שיאמר הבעל לבסוף וכיון שחזר בו כשר ע"ש. וא"כ באחת אם הי' אומר כתוב אם ארצה אגרש הי' מועיל ולמה בכ' לאיזה שארצה לא יועיל. וע"כ טעם הג' שכתבנו דהוי לה ולחברתה. וגם בב' גיטין ל"א באיזה שארצה ג"כ פסול דהוי ב' ספרים מספק כנ"ל או כטעם הא' הנ"ל דלענין לה צריך להיות מבורר ולענין ספר כריתות די בספק כנ"ל. וי"ל דתוס' לטעמייהו דאף שציוה הבעל צריך שיאמר בפירוש לשמה ולשם כריתות. א"כ כל גט אף שאומר מ"מ אם ירצה לא יגרש ומהני אף דתלוי בדעתו ולכך גם ע"ת אינו פוסל. משא"כ לרמב"ם וש"פ דכיון שציוה מהני סתמא דלגירושין קאי דסתמא לא יחזור בו. א"כ אין ראי' בתנאי קודם התורף דשפיר בספק לא חשיב לשמה כנ"ל:

וראיתי לס' ג"פ ס' קס"ט ס"ק ק"ו ק"ז ק"ח ובס' טורי אבן על ר"ה שרוצים לדחות ד' תוס' הנ"ל. דאדם א' שנותן ב' כופרין יוצא ע"ש. גם הביאו מהא דב' ששלחו ב' גטין ונתערבו ע"ש. ואין שום ממש בדבריהם. דעיקר ראית תוס' כיון דמפורש בש"ס דדרשינן ס' א' ולא ב' לעיל כ' רק דנחלק בין ב' ספרים שכ' על כל א' חצי גט ובין ב' ספרים שלמים ע"ז כ' ראי' דהיכא דדרשינן א' ולא ב' ממעטינן גם שני שלמים מהא דכופר א' ולא ב' ושופר א' כו' דאין חלוק בין דבוק כו' או חיצון ופנימי ע"ש. ומה זה ענין כשנותן

ב' כופרים א' בחנם מתנה הוא דיהיב ליה אבל קפידא דקרא שלא יתכפר בב' כופרין שלמים כנ"ל. ומהא דב' גטין אין שום ראיה כמ"ש ש"א בעצמו דא' פסול ואין כאן ב'. גם אשתמיט להו ירושלמי דהכא דמפורש החלוק בין הא דב' ששלחו כו' דהיה כריתות גמור בשעת כתיבה כנ"ל. ולע"ד ד' תוס' ודאי ברורים בנותן ב' גטין שתתגרש בשתיהם, דאינה מגורשת דמה חלוק בין ב' וג' חתיכות שצריך לשניה' ובין ב' גטין שלמים כיון שאינו רוצה שתתגרש בא' רק בשניהם וזה א"א דהוי מגרש בב' ספרים. וגם במצוות אי צריך אגד גרוע ועומד הוא. ולהפ' דאף אי מצוות א"צ כוונה מ"מ במפרש שלא לצאת אינו יוצא נראה ג"כ בנוטל ב' לולבים וכה"ג ב' ז' תפילין ומפרש שאינו רוצה לצאת רק בשניהם דלא יצא דהוי כמו אי צריך אגד. רק דאפשר דאינו תלוי בדעתו כיון דעכ"פ לשם מצוה מניח ממיל' יוצא בא' ול"מ תנאי שלו אבל בקנין כגט דצריך דעתו ודאי כיון שאינו רוצה לגרש בא' רק בב' ל"מ דכל א' לבדו אינו כריתות וכן בתודה שנשחטה על שמנים חלות באומר לא יקדשו מ' אא"כ קדשו פ' אמר בקדושין נ"א דלכ"ע לא קדוש כלל וגם בסתם קי"ל כר"י דלא קדשו ע"ש. ואף מרבה פריך דלא יועיל דכל שאינו בזה א"ז כו' ומשני דאיתא לחצאין ע"ש. ובגט ודאי דלא יועיל לחצאין חצייך בגט זה וחצייך בגט זה. דאף בקדושין נשאר בתיקו ב' חצייך כו' ז' ע"ב ע"ש ובאומר שתתגרש בא' מהב' לכאו' מהני כמו בתודה מ' מתוך פ' ובסתם יש להסתפק דאמר שם טעמא דר"י לקרבן גדול מכוין ובגט דלא שייך זה י"ל דמודה ר"י דלבו על א' כמ"ש רש"י בקדושין שם. אולם י"ל להיפוך דודאי שם דאמר לחזקי' לאחריות מכוון צ"ל טעמא דר"י לקרבן גדול משא"כ בגט דלא שייך לאחריות גם סתם לא מהני בלי טעמא דלקרבן גדול דמורה מה שנותן ב' הגטין דדעתו בשניהם רק בא' פסול אף מספק או חומרא שייך שפיר בסתם כמו שם באחריו' כנ"ל:

אולם מ"מ יש ספק גם באומר בא' מהשנים כיון דאין ברירה ואם יתן א' לחוד לא יועיל דשמא אין זה שנכתב להתגרש בו. דהא תוס' מנחות ע"ח ע"ב ד"ה לקדשו מ' מתוך פ' כ' דאע"ג דלר"י אין ברירה כו' קדשי כל היכא כו' וצריך להפריש י"א חלות מכל א' דאל"ה כיון דאין ברירה דלמא דחולין שקיל ע"ש וממילא א"א שתתגרש רק בשניהם שנותן לה דעכ"פ יש א' ושוב הוי ב' ספרים כיון דע"כ ע"י שניהם דבספק כזה שא"א להתברר קרינן ליה ביבמות ל"ה ע"ב אינה עולה ליבום אינו עולה לחליצה ול"א תגלי למפרע ולא דמי לשאר ספיקות כמ"ש רש"י ותוס' ד"ה תגלי כו' כיון דאינו ראוי להתברר עכשיו על העתיד ע"ש דקי"ל כר"ל בהא דחליצת מעוברת ל"ש חליצה כו' וממילא לא חשיב כל גט בפני עצמו לשם כריתות רק ע"י שניהם והוי ב' ספרים וכן מנחות מ"ח

גבי מושך ב' כבשים כו' כ' תוס' דלא חשיב הוזקקו בשחיטה כיון דלא נתברר מי הם המוקדשין וכולהו לא חזי ע"ש ממילא כיון דחזינן בגמ' גבי ב' ששלחו ב' גטין דכגון דלא ידוע בהיך מינייהו מגרשה לא הוי חשוב לשמה ודחי רק משום דנתינה לשמה לא בעי. אבל כתובה דבעי לשמה ממילא כיון שא"י באיזה מהם פסול דלאו לשמה רק אם יתן שניהם ויהיה פסול משום ב' ספרים כנ"ל:

תוס' לאיזה כו'. דאף מאן דסבר בכ"מ יש ברירה מודה בגט דבעינן לה שיהי' מבורר בשעת כתיבה ע"ש. ותמוה מאוד. דהא בלאיזה שתצא בפתח תחלה מאי מיבעי' אי יש ברירה הא כאן מודים כ"ע ועוד דאמר צריכותא אהא דאמר ר"י מחזירין ביובל ולא אמר דאי קאמר הכא לא שמעינן כלל דמחזירין דבכל מקום יש ברירה ולמה הוצרך לשנוי' דמכר מיהדר כו' ע"ש. ונראה לישב דהנה תוס' לקמן כ' לחלק בין הא דב' לוגין שאני עתיד להפריש כו' שמברר דבריו אז יש ברירה משא"כ בשאר ברירה שאינו מברר דבריו לא אמרינן ע"ש. ונראה טעמם בפשוטו דבב' לוגין כו' כיון שאמר שאותן ב' לוגין שיפריש יהי' תרומה וא"כ כשמפריש אח"כ אי אפשר לומר שב' לוגין אחרים הי' תרומה דהא אי אפשר שלא אמר רק אותן שיפריש וכיון שתלוי באמירתו והוא לא אמר על אחרים ואין תרומה רק אותן הב' בע"כ וממילא הוברר הדבר שאותן ב' לוגין בעצמם הי' תרומה גם בהיותם מעורבים דהא אין כאן שום דבר אחר שיהי' אפשר עליו שיהי' תרומה חוץ מב' לוגין אלו ושפיר יש ברירה. משא"כ באחין שחלקו דנימא הוברר שזה ירש חלק זה וזה חלק זה ואינם לקוחות בזה אין ברירה דמאן מוכח שהוא כך ומה ראי' חלוקה זו דעכשיו שיהי' ראי' שירש זה עדיין הספק שמא ירש זה חלק האחר וזה חלק האחר רק שהחליפו והם לקוחות ולכך אין ברירה וא"ש סברת תוס' והנה כאן גבי לאיזה שארצה אגרש בשלמא אי לא הי' בעי שיהי' מבורר בשעת כתיבה לה לשמה הי' דומה שפיר לב' לוגין כו' כיון שמברר דבריו שכותב לשם איזה שירצה כו'. אבל כיון דבעינן שיהי' מיד בשעת כתיבה לשמה מבורר לאיזה אשה כותב א"כ לענין זה הוי ממש כאחין שחלקו שג"כ אינו מברר דבריו דאף שרוצה אח"כ לגרש אחת מהם מ"מ מה ראי' הוא זה שנכתב מיד לשם אשה זו ושאז הי' רוצה לגרש את זו שמא באמת לא הי' אז זו עומדת להתגרש כלל רק עתה הוא שרוצה את זו ולא הוברר כלל שנכתב אז לשמה בבירור כיון שלא היתה עומדת כלל כנ"ל. וכ' תוס' שפיר דבזה אין ברירה דהוי כאלו אינו מברר דבריו. וא"כ ממילא למאן דסבר גם באחין שחלקו יש ברירה אף שאינו מברר דבריו ואף שאין זה ראי' מ"מ אמרינן כיון שעכשיו זה חלקו הוברר שגם מקודם הי' זה חלקו. א"כ ממילא גם בגט מהני לאיזה שארצה כו' דכיון שעכשיו רוצה הוברר שנכתב רק לשם

אשה זו שזו היתה עומדת להתגרש ונכתב אז בברור לשם האשה העומדת להתגרש אז וכמו דאמר ר"י גבי ערובי למזרח כו' וכבר בא חכם דאף שלא הי' נודע היכן בא מ"מ כיון שכבר בא רק שהוא אינו יודע מהני כמו כן כאן מהני שהי' בבירור לשם האשה העומדת לגרש והיא זו כנ"ל. וממילא מיושב קושי' הנ"ל דפריך שפיר דאי הוי תני הכא דאין ברירה גבי לאיזה שארצה כו' ממילא הוי ידעינן גם באחין שחלקו דדמי ממש לשם רק התוס' כתבו דאף מאן דסבר במברר דבריו דיש ברירה מודה כאן כו'. והוצרך שפיר לומר צריכותא הנ"ל:

עוד י"ל למאי דאמר בש"ס סוטה פ"ב דפריך ר' גידל והבשר אשר כו' בכל טמא כו' טמא ודאי הוא דלא יאכל אבל ספק טמא יאכל והדר כ' כל טהור כו' ומשמע טהור ודאי הא ספק יאכל ע"ש דכל היכא דכ' בתורה טהור וכה"ג היינו ודאי ולא ספק ואף שבאמת טהור אסרה תורה כיון שאינו ידוע וכן להיפך במאי דכ' טמא היינו שידוע כו'. וא"כ לפ"ז א"ש דברי תוס' דכיון וכתב לה לשמה היינו לשמה ודאי שיהי' ידוע שנכתב לשם אשה זו אבל כשהוא ספק ואינו ידוע אז בשעת כתיבה אף שבאמת נכתב לה מ"מ אינו וכ' לה ודאי כמו התם, וא"כ לא שייך ברירה דאף שהוברר הדבר למפרע שנכתב לשם אשה זו מ"מ זה אין לומר שהוברר למפרע שהי' ידוע אז שנכתב לשמה וממילא כיון דבעי בשעת כתיבה לה כו' לא מהני כנ"ל. ומה"ט כ' הפ' דזהו טעם הרמב"ם דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא דלא אסרה תורה רק ודאי ע"ש. אמנם כיון דעכ"פ ס' מדרבנן לחומרא אף דמה"ת אינו אסור רק ודאי וא"כ כאן כיון דבאמת הוברר הדבר דנכתב לשמה רק שלא הי' ודאי כנ"ל. וא"כ לפסול מן הכהונה שפיר יפסול עכ"פ מדרבנן כמו בכל ספק כנ"ל, ופריך שפיר אר"י דאמר אף אחרון אינו פוסל ממילא מוכח דבכל מקום אין ברירה דאל"ה הי' פוסל והוצרך לשנוי' כנ"ל אבל התוס' כתבו שפיר במתניתין דלענין שיהי' הגט בטל להנשא שפיר אף דיש ברירה מודה כאן דבטל מה"ת כנ"ל:

או י"ל דהיינו הא דמשני דכיון דאמרינן כאן הטעם דהתורה אמרה לה לשמה ודאי וכמו בהא דר' גידל כו'. וא"כ במכר דאמרה תורה שחוזר ביובל היינו דוקא מכר ודאי אבל ספק מכר ספק ירושה אינו חוזר וממילא באחין שחלקו אין מחזירין. ומשני שפיר מכר הוא דאמר רחמנא ניהדר אבל ירושה לא כו'. היינו גם ס' ירושה ס' מכר לא מיהדר והיינו כמו הכא דבעינן ודאי וכסברת תוס' הנ"ל. וקמ"ל דמ"מ הוי ספיקא דאורייתא ומחזירין משא"כ כאן י"ל דאינו פוסל דכיון דלענין היתר לינשא לא הוי גט כלל. שוב ממילא אינו פוסל ולא שייך לפסול מדרבנן כיון שהגוף הגט אינו כלום והפסול מסתעף ממה שהוא גט ולכך אינו פוסל כנ"ל. משא"כ לענין מחזירין:

עוד יש לישב קושי' ראשונה דהנה לכאורה קשה בהאי איבעי' דלאיזה שתצא בפתח תחלה דלא יועיל משום אין ברירה. והא להפוסקים דלא כהרמב"ם רק דתנאי קודם התורף מהני ואף שאמר כתוב על תנאי שתתן לי ר' זוז הוי גט ולא תלוי בברירה כיון שמגרשה לשם כריתות ברור אם תתן לו ע"ש. וא"כ כאן אם הי' מתנה כתוב לאשה זו על תנאי אם תצא בפתח תחלה הי' מהני כמו כל התנאים כיון שנכתב לשמה כנ"ל. וא"כ מה מגרע מה שמתנה גם עם השני' תנאי זה אם תצא בפתח תחלה הא לכל אחת הוי רק תנאי כנ"ל שכותב לשם שתתגרש ע"ת אם תצא תחלה ואם לא לא תתגרש וכן עם השני' ולמה לא יועיל. אך י"ל למאי דקאמרבש"ס דלכך אין ב' מתגרשות בגט אחד דכ' וכתב לה ולא לה ולחבירתה ע"ש. וא"כ כיון דאין ברירה שפיר גרע דבשעת כתיבה נכתב לשם שניהם לכל א' אם תצא תחלה והוי לה ולחבירתה כיון שאז הי' שניהם בספק ולא הוברר שזו היתה כו' משא"כ בכותב לאחת על תנאי הוי וכ' לה לחוד ומהני כנ"ל. אמנם אם נימא דבכל מקום יש ברירה רק כאן בעינן לה שיהי' מבורר אז כמ"ש תוס'. וא"כ קשה נהי דעל זו המתגרשת שייך כנ"ל מ"מ על השני' עכ"פ אמרינן יש ברירה והוברר הדבר שלא נכתב לשמה דלענין שלא נכתב לשמה יש ברירה כמו בכל דוכתא. וא"כ ממילא אף על זו שיצאה בפתח תחלה נהי דלא שייך ברירה מ"מ הא שוב הוי כמו שאר תנאי שהתנה עמה לבדה אם תצא תחלה כנ"ל. דלא הוי וכתב לה ולחברתה דנגד חבירתה יש ברירה וממילא נכתב לשם זו רק על תנאי ומהני כנ"ל. ואף דיש לדחות דגם לענין זה בעינן שיהי' מבורר אז שנכתב לה לבד וכיון שלא הי' מבורר שלא נכתב גם לחבירתה אינו מועיל. דאינו מוכרח דדוקא גבי לשמה שייך טעם הנ"ל. אך גבי לאיזה שארצה כ' הפ' דבתנאי כזה לא מהני אף אם מתנה עם אחת לבדה שמצוה לסופר לכתוב שאם ירצה יגרשנה תלוי ג"כ בברירה כיון שעכשיו אינו רוצה כלל לגרשה ואינו לשם כריתות ומודים להרמב"ם ז"ל. ומיושב הנ"ל דכתבו תוס' שפיר דאף למ"ד יש ברירה מודה כאן דעכ"פ לא הי' מבורר כנ"ל ואף דנגד השני' נימא ברירה מ"מ לא מהני מצד התנאי שלה לחוד דלא הי' לשם כריתות דנגדה לא אמרינן ברירה כנ"ל. משא"כ גבי לאיזה שתצא בפתח תחלה איבעי' לי' שפיר דשם מצד התנאי שלה אינו תלוי בברירה רק מחמת לה ולחבירתה ונגד חבירתה שפיר יש ברירה וממילא מהני כנ"ל. ויש לדחות:

או י"ל כמ"ש רש"י ז"ל טעם החילוק בין תולה בדעת עצמו כו' דלא שייך ברירה משום דאיך נימא הוברר שזו היתה עומדת להתגרש הא הי' מסופק ע"ש. וא"כ אף למ"ד יש ברירה מ"מ לא שייך בתולה בדעת עצמו לומר שהוברר שהי' אז כך שהי' עומד להיות כך עתה ולכך כ' תוס' שפיר דשוב לא הוי לה לשמה אז דעל אז אי אפשר לומר שהוברר

כו'. אבל בתולה בדעת אחרים אם יש ברירה דבזה אמרינן שהוברר שהי' גם אז כך שוב הוי שפיר לה לשמה גם בשעת כתיבה ולכך מיבעי' לי' שפיר בתולה בדעת אחרים:

או י"ל למ"ש הר"ן ז"ל פ"ב דכתובות שהקשה מאי חילוק בין תנאי לאמנה הא גם אמנה הוי תנאי אם ילוה. ותירץ דבתנאי שתולה באחר וכשהלוקח יקיים התנאי יהיה חל ע"כ של המוכר ולכך שוב הוי שטר עתה וחייל שיעבודא משא"כ באמנה שתלוי בדעתו לא התחיל שיעבודא כלל ע"ש היטב:

וממילא גם כאן לענין שיהי' נקרא לשמה ולשם כריתות גבי לאיזה שארצה כיון שתלוי עדיין בדעתו לא התחיל הכריתות כלל כמו התם באמנה ולא הוי בשעת כתיבה לשמה אף דיש ברירה וכ' תוס' שפיר. משא"כ בתולה בדעת אחרים לאיזה שתצא כו' זה הוי כתנאי והוי כריתות אז שהתחיל כשתצא תחלה כנ"ל ומבעיא שפיר כנ"ל:

גמרא אלא בעידי מסירה ור' אליעזר. והקשו תוס' דלמה לא כר"מ ויש עידי מסירה וע"כ דלא מהני דבעינן מוכח מתוכו ותמהו הרבה מהא דשני יוסף ב"ש ושאר קושיות ע"ש. ורש"י ז"ל סבר באמת דלא בעינן מוכח מתוכו גם לר"מ ע"ש פ"ב. וקשה קושית תוס' למה מוקי כר"א. ונראה לישב דהנה לכאורה קשה מאי פריך הא גדולה מצי מגרש ולא חיישינן לנפילה והוכיח דב' יב"ש מוציאין שט"ח על אחרים. והא להרבה פוסקים עד אחד נאמן באיסורין אף בדבר שבערוה בלא איתחזיק ע"ש. וא"כ כאן כשבא לפנינו הגט ביד הגדולה ונחוש שמא הוא של הקטנה והגדולה מצאה אותו וא"כ עכ"פ הקטנה נתגרשה ושוב ממילא הגדולה נאמנת שהגט שלה והיא נתגרשה מטעם עד אחד נאמן באיסורין דלא הוי איתחזיק. כיון שעכ"פ אחת יצאה מחזקתה שא' נתגרשה ודאי או הגדולה או הקטנה ונאמנת ששלה היא כיון דליכא חזקה ואף בדבר שבערוה נאמנת בלא איתחזיק כנ"ל ומאי הוכחה לממון דשפיר אין מוציאין שט"ח על אחר דשם חיישינן לנפילה משא"כ הכא כנ"ל. והי' אפשר לומר למאי דאמר בש"ס גבי שני שבולין א' טמא וא' טהור והלכו שניהם כו' דבב"א שניהם טמאים ובזה אחר זה שניהם טהורים. משום דמוקמינן כל א' בחזקת טהרה ואף דהא עכ"פ א' ודאי יצא מחזקתו מ"מ כיון שדנין רק על א' לבדו מעמידין זה על חזקתו ואין אנו דנין האחר ע"ש. וגם כאן י"ל כיון שדנין רק על הגדולה שפיר הוי איתחזיק חזקת א"א ואף שאחת ודאי יצאה מחזקתה מ"מ הא אין דנין על הקטנה והוי כשבאו לשאול זא"ז שם. ולכך אינה נאמנת ששלה הגט כנ"ל:

אמנם ז"א למ"ש הר"ן כתובות פ"ב בהא דמחבואה כו' דכיון שצריכין לדון מחמת הספק על שתיהם הוי כשבאו לשאול בבת אחת ע"ש. וא"כ כאן הא מצד הדין כיון שהגט ביד הגדולה מגורשת רק שאנו דנין עלי' שמא היא של הקטנה והקטנה נתגרשה ולא

היא וא"כ כל הספק שאנו מסופקין הוא רק מחמת גירושי הקטנה ואנו צריכין לדון על שתיהם ושוב הוי כב"א וליכא חזקת א"א דכל הספק שנאסור אותה הוא מחמת הקטנה כנ"ל וממילא נאמנת משום עד אחד נאמן באסורין כנ"ל. וקשה כנ"ל:

אמנם י"ל דהא לר"מ עידי חתימה כרתי ובאמת אינו ראי' כלל מהעדי חתימה שנתגרשה עדיין רק שנכתב בציוי הבעל והתוס' כ' באמת בשם ר"ת דגם לר"מ בעינן עדים בשעת מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים רק הר"ן ז"ל כתב דלא בעינן משום שהעידי חתימה כורתין בשעת מסירה ע"ש פ' המגרש. ואם כן פריך שפיר לס"ד דאתי' כר"מ דע"ח כרתי וא"כ הא דמהני הוא מטעם הנ"ל ופריך שפיר אי ניחוש לנפילה למה מצי לגרש הגדולה הא כיון שיש חשש זה שמא גירש לקטנה ומצאה זו א"כ שוב אף שבאמת נתגרשה הגדולה לא מהני ואינה מגורשת דאין כאן עדים הכורתין בשעת מסירה שאין ראי' אף שרואין הגט בידה שנתגרשה דשמא נפל מן הקטנה וממילא כיון שאין עדים אינה מגורשת אף שבאמת נתן לה הגט. וממילא גם הקטנה אינה מגורשת בודאי אף אם מסר לה דג"כ אין עדים דשמא הוא של הגדולה כנ"ל. וא"כ שוב לא קשה שתהי' נאמנת משום עד א' נאמן באיסורין כו' דז"א דהא שפיר אתחזיק איסורא דא"א דלא שייך הנ"ל שא' ודאי יצאה מחזקתה דשניהם אינם מגורשות דגם הקטנה אינה מגורשת שאין עדים דשמא היא של הגדולה וממילא כיון שבלא הנאמנות של העד א' שניהם בחזקת א"א ושוב ע"י הנאמנות נוציא מחזקה ואין עד אחד נאמן באיתחזק כנ"ל. ובל"ז אף שיהי' עד אחד נאמן מ"מ בשעת מסירה לא הי' עדי בשעתה כיון שאין ראוי' כנ"ל ופריך שפיר כיון דע"ח כרתי ולא הי' עדים בשעת מסירה ממילא לא מהני ומוכח דב' יב"ש מוציאין כנ"ל:

וע"ז משני שפיר בעידי מסירה ור"א היינו שאין כלל עידי מסירה לפנינו רק דהא דלר"א משיאין אותה בע"ח לחוד אף דבעי ע"מ היינו משום דמסתמאכיון שאינו חשוד לקלקל בודאי מסר בעדים או דמסתמא נמסר בפני הע"ח בעצמם כמ"ש תוס' א"כ משני כר"א ואף שאין לפנינו רק הע"ח לחוד מ"מ מהני כיון דודאי הי' עידי מסירה ממילא שוב נאמנת שנמסר לה הגט מטעם עד אחד נאמן כו' דלא איתחזיק כנ"ל דהא שפיר א' יצאה מחזקתה שזו שמסר לה מסתמא נמסר לה בעידי מסירה דלר"א בעי בכל מקום ע"מ ולכך ממילא נאמנת אף שאין הע"מ לפנינו רק בע"ח לחוד משא"כ לר"מ לא הי' מועילין הע"ח כיון דלא בעי לדידי' ע"מ ולא אמרינן מסתמא כו' וממילא שניהם בחזקת א"א.

אבל כשע"מ לפנינו י"ל שפיר דגם לר"מ מהני ולא בעינן מוכח מתוכו כנ"ל:

רש"י ז"ל פי' מקודם שמא נמלך והשליכו מדעת ולקחתו זו שרוצה להתגרש ואח"כ פי' אבל בע"ח לא דשמא מסרו לזו ע"ש. וי"ל דבאמת בכל אשה הא לא חיישינן שמא בעלה

כתב לגרש ונמלך והשליכו ומצאו אשתו וע"כ דנזהר כדי שלא תמצא אותו. אך י"ל למה שסובר רש"י ז"ל פ"ב דכל אשה הבאה להינשא לר"א צריכה להביא עידי מסירה לפנינו ע"ש שפי' בדברי רש"י דלא כהתוס' ואף להתוס' כ' שם דכשטוען הבעל אייתי ראי' צריכה להביא העידי מסירה וכמבואר בב"מ גבי לקוחות רק מסתמא א"צ להביא ע"ש וא"כ פי' רש"י שפיר מקודם דס"ד בעידי חתימה לחוד אף לר"א רק שאין ע"מ לפנינו כ' רש"י ז"ל. שפיר דחיישינן שמא נמלך והשליכו ולא הי' לו להזהר ולחוש שמא תמצאנו אשתו ותאמר נתגרשתי ז"א דיאמר לה אייתי ראי' כיון שיודע האמת שלא נתגרשה ולא תמצא עידי מסירה וכשיטעון תצטרך להביא ולא חיישׁ והשליכו וממילא עכשיו חיישינן בע"ח לחוד. אבל עכשיו פירש"י ז"ל אבל בע"ח היינו לר"מ דאין צריך כלל ע"מ ממילא לא שייך חשש הנ"ל שמא השליכו דהא הי' לו לחוש שמא תמצאנו אשתו ותאמר נתגרשתי ולא תצטרך כלל לע"מ לר"מ וודאי נזהר וממילא שייך חשש הנ"ל ולכך פי' דשמא מסרו לה:

ולפרש בפשיטות מה דלא חיישינן בכל אשה שמא השליכו בעלה י"ל דמסתמא אינו משליכו רק כשיודע שאשתו לא תרצה לטעון ולהתגרש כלל. אבל כאן חיישינן שבאמת ידע שאשתו לא תטעון ולכך השליכו ועתה מצאה זו אשת יב"ש זה שרוצה להתגרש באמת ומדוקדק לשון רש"י ז"ל ע"ש שכ' ולקחתו זו שרוצה להתגרש כנ"ל:

תוס' הקשו מהא דב' יב"ש אין מגרשין אלא זב"ז ממ"נ ע"ש ותירצו דהעידי מסירה לא ידעו שיש עוד יב"ש וכשישאלו הב"ד אותם יאמרו סתם ע"ש. ודוחק דלמה לא ישאלו אותם הב"ד היטב. וי"ל בפשיטות למ"ש תוס' כתובות פ"ב גבי אין מעלין משטרות ליוחסין משום דלאו אכולא מילתא קמסהדי והקשו למה מהני בב' יוסף ב"ש לכתוב סימן או כהן והא לא מסהדי אכולא מילתא כו' ותירצו כיון דיש ב' יב"ש מדקדקין ומסהדי גם אכולא מילתא ע"ש. וא"כ מיושב כאן דכיון שהעדים לא ידעו שיש עוד יוסף ב"ש כמ"ש תוס' וא"כ חיישינן שיכתוב זה היב"ש הסימן שיש ליב"ש השני והעדים אינם מדקדקים על זה דלא מסהדי איזה כיון שאין יודעין שיש עוד יב"ש. וממילא אח"כ יתן הגט לאשת יב"ש השני ולא תצטרך כלל לעידי מסירה להביאם לפנינו דיהי' סגי בעידי חתימה כיון שכתוב סימן ואנחנו יודעין שיש עוד יב"ש ונאמר דאכולי' מלתא מסהדי ולכך אין מגרשין אלא זה בפני זה ושפיר ידעו וממילא ידקדקו כנ"ל:

גמ' כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון כו'. אינו מובן מה חילוק הא בשניהם אינו גט ואי מיקרי ריח הגט גם ראשון יפסל. וי"ל דהא כשאומר הרי את מגורשת ואי את מותרת לכל אדם הוי ריח הגט אף שאינה מתירה לשום אדם. וא"כ מה דאמרה תורה

וכ' לה לשמה ושאר דברים היינו שהטילה התורה תנאי שאינו מתיר הגט רק באופנים אלו שיהי' לשמה וכה"ג,. וא"כ מה חילוק בין שהתנה הוא שלא יתיר הגט או שהתורה התנה שלא יתיר וכיון דאמרה תורה דבכה"ג הוי ריח הגט ופוסל ממילא גם בתנאים אלו שאמרה תורה דאינו מתיר ג"כ פוסל כיון שמ"מ נתן לה גט אבל זה ודאי כשאין נותן גט כלל רק דבר א' ודאי אינו פוסל. וא"כ כיון דאמר לעיל בש"ס דרישא דלא איכתב לשם כריתות כלל אימעט מספר כריתות דלא הוי כלל ס' כריתות ולכך ממילא אינו פוסל כמו נותן ד"א. אבל השאר דהוי ס' כריתות רק דאימעוטי משום התנאים שאמרה תורה הוי כתנאי דידי' ופוסל כנ"ל:

דף כה.

גמרא כולן אין פוסלין ופי' רש"י דהתם מיהת להא מלתא נכתב לשמה וכדינו משא"כ הכא ע"ש, וקשה דבשלמא אם הי' הדין שם דלמה שמגרשה היא עכ"פ מגורשת רק כיון שלא התירה אינה מותרת הי' שפיר כדברי רש"י ז"ל דמ"מ להא מלתא היא מגורשת ופוסל. אבל באמת מבואר שם באמר חוץ לפלוני דאינה מגורשת כלל אף לאותן שהתירה דלא הוי כריתות וא"כ ממילא גם לגבי דידי' שאמר מגורשת ממני לא הוי גט כלל דאינו כריתות. ומה חילוק בין מה שאמרה תורה שכשאינו כריתות אינו גט או מה שאמרה תורה שכשאינו לשמה אינו גט. ונראה לישב דבאמת במה שאמרה תורה תנאים אלו שלא יהי' שיור בגט ושיהי' לשמה וכה"ג י"ל ב' פירושים או שהתורה הטילה תנאים לגמרי שזולתם לא תהי' מגורשת כלל אף ממנו. או י"ל שהטילה התנאים רק לענין והיתה לאיש אחר שהגט יתיר אותה ע"ז צריך תנאים אלו אבל לענין שתהי' מגורשת ממנו אין צורך כלל לתנאים אלו וממילא פוסל מן הכהונה אך חזינן מדגלי רחמנא ואשה גרושה מאישה כו' שאפילו לא נתגרשה אלא מאישה תיאסר לכהונה. והיכא משכחת לה שלא נתגרשה רק מאישה הא בכה"ג אינו כריתות וגם מאישה לא נתגרשה וע"כ גלי קרא דתנאי זה שכ' בגט שיהי' כריתות ולא יהי' בו שיור אינו רק תנאי שהגט לא יתירה לעלמא רק באופן זה. אבל לענין להתגרש ממנו שפיר מגורשת אף שיש שיור ואינו כריתות ממילא פוסל מכהונה. אבל לענין לשמה ושאר דברים דאין לנו לימוד שיהי' התנאי כנ"ל. אמרינן כפשוטו שהתורה הטילה התנאים שזולתם אינה מגורשת כלל אף ממנו ואינו פוסל ג"כ דאין לנו לימוד בהיפוך וממילא לענין שתהי' מגורשת ממנו בעינן כל התנאים ג"כ שיהי' לשמה ושאר דברים. ורק התנאי דכריתות הוא להתירה כנ"ל. ופי' רש"י ז"ל שפיר דלהא מלתא מיהת לשמה נכתב והיינו כנ"ל:

גמרא בעי כו' תניתוה יתר ע"כ כו'. תמוה הא ידע מתני' ובעי תולה בד"ע כדפריך אביי א"כ עיקר התירוץ דל"ש בין תולה בד"ע לד"א וזה חסר מהספר. ולמ"ש לעיל י"ל דאי לא בעי שליחות בכתיבה הוי תולה בד"א נגד הסופר ואי מטעם שליחות הוי תולה בד"ע והיינו דמספקא ליה לר"ה ופשיט ליה דתנן יתר ע"כ ומוכיח דכלהו רק משום לשמה פסלינן ואי בעי שליחות א"כ כל הני דרישא פסולין משום דאין כאן שליחות וא"צ משום לשמה ולא שייך יתר ע"כ שאינו ענין להני ומוכח דא"צ שליחות רק משום לשמה ושוב הוי תולה בד"א ומוכח דג"כ אין ברירה כנ"ל ומיושבד לכאו' מיותר מה דמייתי יתר ע"כ דסגי דתנן אמר ללבלר כו' ולהנ"ל א"ש. אך למ"ש לעיל כיון דבלי ציוי הבעל פסול ושוב כיון דלגבי בעל הוי תולה בד"ע וא"כ שוב פסול כמו בלא ציוי כנ"ל רק לתוס' עירובין דבלי צווי מדרבנן פסול שוב י"ל מדרבנן יש ברירה גם בתולה בד"ע כנ"ל. ויתישב כל ק' תוס' שתמהו דמסיק בנדרים שה לבית כו' לאו דאורייתא ע"ש גם תמוה מה דאמר אביי בעי מיניה תולה בד"א ופשיט ליה בד"ע והדר מותיב ליה תולה בד"א שזה מיותר ולא קשה כלל כמ"ש תוס' דשפיר מותיב למה דפשיט ליה. ולמ"ש י"ל דהיינו דקפריך אביי כיון דבעי תולה בד"א ואיך פשיט ליה תולה בד"ע הא זה ידע וע"כ דפשיט ליה כנ"ל שנגד הסופר הוי תולה בד"א ואי ס"ד יש ברירה היה מהני דנשאר רק מה שבלי ציוי שהוא מדרבנן ובדרבנן יש ברירה אף תולה בד"ע א"כ איך הדר מותיב ליה תולה בד"א מפסח הא כיון דשה לבית ל"ד רק דרבנן ובדרבנן הא פשיטא ליה דגם תולה בד"ע יש ברירה כנ"ל. ודחי רבא דלמא פשוט ליה דל"ש בין בד"ע לד"א והיינו ג"כ מדתני יתר מכן ולא תני יתר כותב טופסי גטין כק' תוס' והיינו דע"כ לא צריך ריש זבחים כו' רק למ"ד יש ברירה וכ' תופסי גיטין כשיצטרך הוברר כו' משא"כ אי אין ברירה פשוט דפסול ואף שהוא תולה בד"א ולכך כיון דתני יתר כו' לאיזה שארצה דאין ברירה שוב גם טופסי גיטין פסול והיינו משום דל"ש בין תולה בד"ע לד"א כנ"ל אבל גם במשנה נגד הסופר חשיב ג"כ תולה בד"ע דפסול מה"ת בלי ציוי הבעל כמו דקי"ל באמת כנ"ל:

אלמא אין ברירה. אם הוא לשון הגמ' היינו משום דהוי מ"ל דאדרבא פשוט ליה מדתני תולה בד"ע ולא נקיט רבותא תולה בד"א ש"מ תולה בד"א י"ב. ולכך אמר דמשמעות לשונו דפשיט דא"ב או הוא לשון ר"י גופיה דלא נטעי כנ"ל:

הריני שוחט כו' שיעלה מכם פירש"י יהא נמנה עליו ואני מקנה לו חלקי בשעת שחיטה ומה בעי רש"י בזה. ונראה דלכאו' י"ל דמקנה לו מעכשיו חלקו כשיעלה אח"כ וא"כ מה קא' דיקא נמי כו' לאחר שחיט' מי מתמני כו' הא שפיר י"ל דאחר שהמנה מי שיעלה ראשון חזרו והמנו כל א' את אחיו על חלקו גם מעכשיו דרשאי למנו' על חלקו כדא'

בפסחים ע"ש. ושפיר כיון שיכנס א' זכה למפרע ומזכה אחיו עמו שנמנו למפרע קודם שחיטה כנ"ל כיון דיש ברירה למ"ד חוץ לירושלים אינו דרך רחוקה או למ"ד אי בעי עביד כנ"ל. אך א"כ גם ר"א לא פריך מידי די"ל שנכנס קודם שחיטה ואף דא"ב מ"מ בשעת שחיטה כבר הוברר. אף שא"י כמו וכבר בא חכם דמהני אף אי אין ברירה וע"כ דמשמע ליה שמקנה בשעת שחיטה ודייק שפיר ולכך פירש"י כנ"ל. ובזה י"ל לשון הש"ס דתמוה מאוד שהשיב מה ענין פסחים אצל גטין כאלו יש חלוק הא א"צ לחלוק שהמנה כולם והיה ל"ל מה ענין לברירה וי"ל דתמוה למ"ש תוס' לעיל דאף מ"ד יש ברירה מודה בגט לענין לשמה דצריך להיות מבורר א"כ קשה באמת מה ענין פסח לגטין דבזה לכ"ע אין ברירה ולכך י"ל דלענין למנוי' שייך ג"כ כמו בגט דאיש לפי אכלו תכוסו הוא שיהיה מבורר המנוים ולכך פריך ר"ה כנ"ל:

אמנם למה באמת לא נפרש המשנה כנ"ל דהמנה מעכשיו ואח"כ חזר כל א' והמנ' אחיו מעכשיו אם יכנס הוא קודם ויזכה למפרע ממנה אותם על חלקו כנ"ל ונכנס קודם שחיטה. אך י"ל דא"כ מאי קמ"ל הא בשעת שחיטה כולם כבר מנוים ואף אי אין ברירה מהני. אמנם למאי דמשמע מרש"י ז"ל שצריך להקנות למנוים חלקם בפסח א"כ במתנה ע"כ צריך ק"ס או משיכה דאין אדם זוכה בשלו לאחרים דמשמע שכבר יש לו הפסח. וא"כ כיון דמשוך ולא תקנה אלא אחר ל' לא מהני דכלה משיכתו וכן בק"ס הדר למריה א"כ ג"כ לא מהני רק מטעם ברירה שיחול למפרע הקנין משיכה ואינו מבורר עתה למי מהם מקנה שתועיל המשיכ' רק כשנכנס אח"כ הוברר דזה קנה א"כ שפיר אף דמיירי בנכנס קודם שחיטה קמ"ל רבותא דיש ברירה. אך שוב לענין זה אין קושיא על גט דבעי מבורר ואין ברירה דבשלמא לענין מנוי' י"ל דצריך מבורר אבל לענין הקנין הוא כמו בכל הקנינים. ודחי ר"ה שפיר מה ענין פסחים לגטין והיינו כחלוק הנ"ל שכ' תוס' דבעי שיהיה מבורר ואף דמנוי' דמי כנ"ל. מ"מ כאן מיירי שנכנס קודם שחיטה ובשעת שחיטה מבורר המנוי' רק שיועיל הקנין למפרע ובזה יש ברירה ולא דמי לגט כנ"ל רק דקשה כיון שכל א' המנה לאחיו למה אמר על מי שיעלה ראשון כיון שמ"מ יהיו כולם מנוים היה לו בעצמו למנות כולם ע"ז אמר האמר ר"י כדי לזרזן במצות שהוא יהיה עיקר שמזכה רק לזה. רק שזה המנה את אחיו על חלקו וא"ש. ואמר אח"כ דיקא נמי מלשון מזכה אחיו עמו דמשמע אב מזכה לו למפרע א"כ בשלמא אי מינה מעיקרא לזה י"ל דנכנס הא' קודם שחיטה וקמ"ל דמהני קנינו למפרע ומזכה אחיו אז אבל אי יכנס אחר שחיטה ומהני משום ברירה עכ"פ איך מזכה אחיו אבשרא קאי כו' וי"ל דקאי אגדולים.

ואי מיירי בקטנים כמ"ש בנדרים בל"ז א"י לפרש שהמנה כל א' אחיו על חלקו דא"י לזכות לאחרים דאימעיט מאיש כו' כנ"ל:

עוד י"ל דהא תוס' תמהו דמסיק בנדרים דשה לבית אבות ל"ד ולא צריך מנוי כלל. ותירץ דקאי למ"ד דאורייתא ע"ש. וקשה דליכא מאן דפליג ובפסחים נדחקו תוס' הרבה דחשוב כאמנינהו דא"צ מינוי וגם פסחים פ"ח ביתום כו' אפטרופוס כו' דאמר ש"מ יש ברירה ואמר ר"ז שה לבית מ"מ ע"ש ופי' תוס' דהיינו הך דנדרים דשה לבית אבות לאו דאורייתא ע"ש ותמוה הלשון דבעי למימר שא"צ ומייתי דמהני וכן הקשו תוס' דאיך מאכיל לקטן שלא למנויו ותי' דאיכא חנוך שרי. וג"כ תמוה דמשום חנוך דרבנן יהיה מותר אסור תורה ומ"ש דוקא דומיא דשרצי' ונבלה הא מה"ת הוי דומיא ע"ש. וצ"ל דוקא מתכוין להאכיל אסור וכשמתכוין לחנוך מצוה דרבנן מ"מ לא קמכוון להאכיל אסור. דאף דמתעסק בחלבים חייב היינו האוכל לא המאכיל דנגדו הוא כשאר אסורי שאין אכילה וקטן אוכל אין ב"ד מ"ל כו' ע"ש. או י"ל דלא הוי דומיא רק בדבר שכשהוא גדול אסור משא"כ שאין המינוי מועיל בשביל שהוא קטן מ"מ אין כאן אסור אכילה שלא למנוי' דכשהוא גדול היה מוני' עכ"פ צריכין לדחוק ולחדש טעם. ועוד קשה בנדרים דאמר שה לבית אבות לאו דאורייתא ולא אמר שום טעם מנ"ל דקרא לאוכפשטי' מה שמפורש והנה שם בנדרים פי' תוס' ור"ן וש"פ דלא אסרה תורה אכילה שלא למנוי' רק מי שאפשר לו למנות ע"ש וממילא קטן מותר לאכול אף שאין מנויו מועיל ע"ש וסותר לד' תוס' דפסחים הנ"ל והיה נראה לע"ד פשוט דתרווייהו צריכי דבנדרים דמסיק דצריך דעת והפריש פסח ע"ח לא עשה כלום א"כ א"א בקטנים שיחשב מצוים ע"כ שה לבית אבות לאו דאורייתא דהא מקרא דויקחו איש שה לב"א יליף בקדושין שאיש זוכה ולא קטן שא"י ליקח המשפחה ע"ש ברש"י מ"ב ע"א. וממילא לרוב הפ' דל"ל זכיה מה"ת לקטן כלל וא"י לזכות בשבילו כלל ע"כ שה לב"א לאו דאורייתא שיחשב חלק בו רק דא"כ לא היה אוכל בפסח שלא למנויו. וע"ז יליף בפסחים שה לבית מ"מ דהגם שאינו מנויו מינוי רשאי לאכול כיון שפסח כשר דהוי למנוי' ושלא למנוי' דכשר ולכך אהא דיתום ואפטרופוס מייתי קרא דשה לבית מ"מ. וזה מפורש ברמב"ם פ"ב מה' ק"פ שכ' ושוחטין על הקטנים שיהיה מבה"ח לא שתהיה ח' כולה קטנים שאינן בני דע'. והכ"מ תמה דטפי הי"ל דכ' איש וכ' דאפשר שאין ב"ד ואין הקדישן כו' והמל"מ תמה ע"ש וכ' משום דאמעוט כרת וממילא כו' ע"ש. ותמוה איך אשתמט להו ש"ס דנדרים הנ"ל דמפורש משום דצריך דעת אין המנוי בשבילם מועיל והיינו טעם הרמב"ם ז"ל שאינם ב"ד והוי כנ"ל הפסח שלא למנויו ולא אתרבי כלל שיהיה כשר רק מכלל החבורה שיש

גדול ג"כ דהפסח כשר שוב אתרבי משה לבית דאוכלין כנ"ל. ותוס' קדושין שם ד"ה איש דס"ד הואיל דשייך כו' וצריך להמנות עליו ע"ש והא קי"ל שה לב"א ל"ד ולמ"ש הוא רק עכשיו דאמעיט מאיש אבל אי לא כ' ס"ד דזוכין בשבילו מדאוכל מקרא דשה לבית כנ"ל ומ"מ לשון תוס' משמע דבאמת צריכין למנות ע"ש. ולכך י"ל דהא קשה למאי דבעי בנדרים תורם משלו על של חבירו אי זכין לאדם כו' וכ' תוספ' ורשב"א אף דבתרומה בעינן לדעתכם ושליחות ולא סגי בניחא ליה לחוד. ותירצו דדוקא תורם משל חבירו אבל משלו מהני משום דזכות היא וחשיב לדעתו ע"ש. וג"כ תמוה לי שכ' זה מסברא והוא מפורש ערכין כ"א דאמר עולה צריך דעת כו' ל"צ דפריש ליה חבריה מ"ד כי בעינן דעת מדידיה אבל מדחבריה לא קמ"ל זמנין דלא ניחא ליה דליכפר במידי דלאו דידיה ע"ש. ומפורש דא"ל סברא דלא ניחא ליה כו' הי' מהני מדחבריה וחשיב דעת כמו בתורם כנ"ל. רק הסברא דזמנין לא ניחא והיינו הך דאמר בש"ס בתורם ג"כ ניחא ליה למעבד מצוה בממוניה כו'. וא"כ קשה הא אפשר שיהי' הקטן מנוי' כיון שהאב מפריש משלו עליו דמשום זכות חשיב לדעת. וגם מה פריך יפריש פסח ע"ח שכן מפריש על בניו כו' דלמא על חבירו לא מהני דזמנין דלא ניחא ליה רק למעבד מצוה בגופיה משא"כ בקטן דא"א לו בעצמו לכ"ע הוי זכות כדקי"ל פ"ק דכתובות [י"א א'] גר קטן כו' ע"ד [ב"ד] בפרט באביו דניחא ליה במאי דעביד אבוה כדאמר התם ע"ש. וצ"ל דס"ל כמ"ד א"י גדול לזכות לקטן מה"ת רק זכיה דרבנן. וממילא א"א מטעם זכיה וע"כ שה לב"א ל"ד. ואתרבי דמ"מ יכול לאכול כנ"ל. וא"כ שפיר נקיט ל"ד דמדרבנן כיון דתיקן זכיה שוב אפשר להם להמנות ולזכות בשבילם. ממילא אסורין מדרבנן לאכול בלי מנוי וצריך לזכות בהם כנ"ל. ואי"ל ג"כ שפיר כאן מאי ענין פסחים כו' דבדרבנן יש ברירה. ואמר ר"י כדי לזרזן כו' היינו שהמנה כולם ולא הודיעם כמ"ש רש"י פסחים. ומ"מ אי הוי צריך מה"ת שיהי' להם חלק הי' כעודר בנכסי גר כו' דלא נתכוונו לקנות רק משום דמה"ת א"צ א"כ מתכוונים שיהי' להם חלק דעכ"פ יאכלו רק לזה שמזכה בפי' מהני גם מדרבנן ושוב מהני גם שלא הודיעם. ואמר שפיר בשלמא דאמנינהו מעיקרא כו' דמדרבנן צריך מנוי' כנ"ל. ותוס' שכ' דאיכא מ"ד שה לב"א דאורייתא י"ל מאן דס"ל דזכין לקטן מה"ת כמ"ש תוספ' בכמה דוכתי א"כ מה"ת יכולין למנות כנ"ל. וצ"ל דש"ס דנדרים כמ"ד אין זכין מה"ת כנ"ל:

או י"ל דהא קי"ל יאוש של"מ לא מהני ומדמי בש"ס ביתמי וקטן לישל"מ. רק הא דזכין לו מה"ת הוא כמ"ש הש"ך ז"ל דוקא כעין יאוש דאם הי' יודע הכל שימצא והיכן הוא לא הי' מיאש רק אי הוי ידע מקצת שנגנב או נאבד ולא היכן זה לא מהני משא"כ בדבר

שניחא ליה לגמרי ואי הוי ידע הכל ג"כ הי' עושה מהני ע"ש. וממילא בזכי' שפיר אי הוי ידע כו'. וכן בקטן אלו הי' גדול ובן דעת הוי ניחא ליה כנ"ל א"כ בהנ"ל דבגדול לא ניחא דמשום דנ"ל למעבד בעצמו שוב י"ל כיון דרק משום שהוא קטן הוי כמו בישל"מ ולא מהני דלא חשיב מדעת. משא"כ לרבא דישל"מ מהני חשוב גם בקטן מדעת וסבר שה לב"א מה"ת כנ"ל. אך א"כ לדידן קי"ל תורם משלו על של חבירו מהני למה באמת הפריש פסח על חבירו לא יועיל הא חשיב מדעת. וצ"ל דפסח ודאי ניחא ליה יותר בעצמו. ואפשר כיון דבעי ושחטו כו' רק מטעם שליחות כמ"ש ריש פ"ב דקדושין. וא"כ אף דזכין של"מ מ"מ לא מקיים ושחטו. וממילא שייך ניחא ליה כו' לכ"ע. ובערכין כ"א ע"ב פליגי שמואל ועולא אי הפרשה מדעת בעולה או כפרה ע"ש ובפסח משמע לכ"ע הפרשה מדעת. וי"ל דבאמת תליא בפלוגתא הנ"ל ואי זיכה לו בהפרשה שוב הוי שלו ולא מהני בכפרה ניחא ליה. או דכיון דצריך דעת לא מהני זכין לאדם כו':

עוד לע"ד בפשיטות דכאן כ' תוס' דקאי למ"ד שה לב"א דאוריית' ובפסחים פי' תוס' אא"ב דאמנינהו מעיקרא היינו דהוי כאלו אמנינהו דא"צ מינוי ע"ש והלשון דחוק. ורש"י ז"ל פי' כאן שהמנה כולם ולא הודיעם מה בלבו ע"ש. ונר' דהא אמר ר"ז שה לבית מ"מ היינו הקטנים א"צ מנוי רק דממילא כיון שסמוכים ע"ש אביהם חשיב כמנוים דהא דאמר שה לב"א לאו דאורי' היינו ויקחו כו' שה לב"א שיקח בפירוש בשבילם ל"ד דאין זוכה לקטן כו' כנ"ל רק דממילא הם כמנוים. אבל אם יאמר האב בפירוש דאינו ממנה אותם לא הי' רשאין לאכול שלא למנוי' כנ"ל. והיינו דאמר שה לבית מ"מ בסתם כנ"ל. וא"כ כשאמר הריני שוחט ע"מ שיעלה מכם כו' אם לא הי' בלבו למנות כולם הי' כאמר בפירוש שאינו ממנה שאר בניו רק אותו שיעלה ולא היו רשאין להאכילם כנ"ל רק לפי שהי' בלבו למנות כולם רק כדי לזרזן כו' אמר שוב אין הדבור מורה לסתום מה שבלבו ונשאר סתמא דהוי כמנוי' כנ"ל רק עדיין קשה דאמר כדי לזרזן כו' והיינו שיחשבו שלא המנה רק אותו שיעלה והא כיון דאין בריר גם על זה שיעלה אינו מועיל כלום ועל זה אמר ר"י שפיר מה ענין פסחים אצל גיטין דבגט סתמא פסול רק על ידי שאומר לאיזה שתצא כו' וכיון דאין בריר פסול משא"כ פסחים דמסתמא כשר דהוי כמנוי' כנ"ל. רק להיפוך שיהי' כאלו פירש שאינו ממנה רק כשיעלה ראשון כו' בזה אדרבה כיון דאין ברירה חשיב סתמא דמהני. דכאן סתמא להני אוכלין קאי ועדיף מהך דפסחים לאוכליו ושלא לאוכליו ע"ש. ודחי שפיר אח"כ דאמר אא"ב דאמנינהו מעיקרא דכיון שאמר בפירוש הריני שוחט ע"מ שיעלה צריך שיהי' בלבו שממנה כולם רק כדי לזרז

אומר כנ"ל. עוד י"ל דכיון דכדי לזרז איגלאי מלתא שהי' זריזים אז והוי כהאי דכבר בא חכם ומייתי שפיר תניא נמי הכי נמצאות בנים זריזים כו':

גמ' אמר אביי קבעי תולה בד"א ופשיט תבד"ע והדר מותיב כו' ותמוה כמ"ש תוס'. ונראה דהנה רש"י פי' החלוק בין תולה בד"ע דאא"ל הוברר למפרע דלהאי דהא מדאתני גילה שמסופק ע"ש. ונראה דהיינו כדאמר פ"ק דחולין דאי בהמה בחיי' עומדת לגדל אף אי י"ב לא אמרינן נשחטה הוברר דהי' עומדת לשחיטה כיון שלא הי' עומד לכך אף שנשחטה ע"כ נשתנה רצונו ממה שהי' אתמול. רק אי עומדת לשניהם תליא אי יש ברירה ע"ש. ולכך בתולה בד"ע א"א לומר דהוברר שזו הי' עומדת להתגרש דא"כ הי' מפרש לזו וע"כ שהי' אז מסופק ואח"כ נולד שינוי רצון לגרש זו משא"כ תולה בד"א. ולמ"ש מיושב מה דתמוה לכאור' דחשיב הך דלוקח יין תולה בד"ע ופירש"י שהוא עצמו מוציא היין ע"ש. ומה שייך בזה טעם רש"י דהי' לו לברר הא הי' צריך לומר כן שלא הי' לו כלי או שהי' שבת ואין שום גלוי דעת שפותח כו'. ולמ"ש י"ל דהא שתה ממנו א"כ א"א לומר שהוברר שהי' רק זה עומד להפריש אז כיון שמפריש דהא אם לא הי' שותה יכול להיות שזה ששתה הי' מפריש או עכ"פ מקצת ממנו וכיון שיש שינוי הוי כמו בתולה בד"ע כנ"ל. ומיושב מ"ש [רש"י] חולין פ"ק י"ד אלמא לר"י ל"ל ברירה וחייש שמא תרומה שתה ע"ש. ותמוה דהוי"ל טבל שתה דלא מהני למ"ד א"ב הקריאת שם תרומה. ולמ"ש י"ל דלענין קריאת השם מהני כמו תולה בד' אחרים שכ' רש"י דהא גמר בדעתו מעיקרא לאיזה שתצא כו' כן כ"ש דבזה גמר בדעתו מה שעתיד להפריש יהי' מה שיהי' דאין שום חלוק. רק מ"מ אם א"ב ל"א הוברר שזה הי' עתיד להפריש כמו גבי פרוטה שתעלה מהכיס סוף מעילה וערובין. וכיון שיש שינוי ששתה הוי כתולה בד"ע שמא מה ששתה הי' עומד להפריש או עכ"פ לפי ערך וממילא תרומה שתה כנ"ל. וא"כ לכאורה במה פליג רבא דאין חלוק בין תולה בד"ע ונראה דרבא סבר אף דבחולין גבי עומד כו' ביש שינוי גם רבא מודה דא"ב מ"מ בתולה בדבר סבר דחשיב מבורר וכמו שאומר לסופר כתוב לשם אשתי פלונית ואינו מכירה חשיב לשמה כן לאיזה שתצא בפתח כו' ג"כ מה שכותב לשם אותה אשה שתצא בפתח תחלה ואז יהי' מבורר חשיב שפיר לשמה. וזה נראה חלוק תוס' שמברר דבריו כנ"ל. והיינו דסבר רבא טעמא דמ"ד יש ברירה הוא משום דחשיב מבורר למה שיהי' אח"כ ברור כמו מה שעבר דמה חלוק וחשיב כ' לשמה לאותה שתהי' מבורר כשתצא תחלה, וממילא גם תולה בד"ע כן לאיזה שארצה חשוב כ' לשמה לאותה שתהי' מבורר שירצה אז לגרשה. וא"צ כלל לומר הוברר למפרע שהי' עומדת לזה רק שחל על מה שיהי' מבורר כמו שמבורר מכבר. והפירוש

יש ברירה הוא על חלות המעשה גם שהי' ספק אם חל איך שיהי' מ"מ אח"כ שנתברר הוברר למפרע שחל קריאת השם וכ' הגט וכמו תנאי דאם והי' נראה דתלי' בפלוגתא דר"י ור"ל יבמות ריש החולץ למעוברת דר"י סבר תגלי מלתא למפרע כיון שהפילה אח"כ דהי' חליצה מעלי' ור"ל סבר ל"א תגלי למפרע ור"י סבר כיון דאם יבא אלי' כו' ע"ש וכ' תוספ' שם ד"ה תגלי כו' טעם החלוק בספיקות דכ"ע מהני החליצה כיון שמכבר הוא מהני אם יבא אלי' לברר מה שהי' באותה שעה. משא"כ דבר העתיד שבאמת הוא ספק אם תפיל או לא. ואף אם יאמר אלי' בתורת ידיעה דעתיד הוא אבל מ"מ יכול להיות באמת ב' הצדדין כך או כך. ולא מהני לר"ל החליצה ולר"י גם בזה כשאר ספק דאם יבא כו' ע"ש. א"כ מה"ט לר"י אין חלוק למ"ד יש ברירה גם בתולה בד"ע מהני דמ"מ אם יבא אלי' שיהי' כן הי' חשיב אז לשמה ובתרומה מבורר ממילא מהני דתגלי למפרע כנ"ל. ומ"ד א"ב גם בתולה בד' אחרים לא מהני דא"י לחול על הספק ול"ד לחליצה דעושה ההיתר מצד עצמו ואף תנאי לא מהני בחליצה וממילא אף אי א"ב מ"מ כיון דאיגלאי למפרע כו' מהני. משא"כ בקניית שביתה וקריאת שם וגט דצריך דעתו שיחול וכיון שלא הי' אפשר אז להתברר אינו חל על הספק כנ"ל. ולר"ל אף למ"ד יש ברירה לא מהני בחליצה דאז אינה עומדת להפיל ובמה שאינו עומד לכך ל"א ברירה כנ"ל. ולכך אביי דמחלק בין תולה בד"ע היינו דמפרש ברירה שהוברר שהי' עומד לכך משא"כ תולה בד"ע לאיזה שארצה א"ל שהי' עומד אז דא"כ הי' מפרש זו וע"כ שינה רצון. ודחי רבא דמ"ד יש ברירה אינו משום הוברר שהי' אז עומד רק שהמעשה חל על כשיהי' מבורר למפרע ואם הי' ידוע שיהי' כן הי' חל מיד כאלו כבר הי' וממילא אף שהוא ע"י שינוי מ"מ אם הי' ידוע שלבסוף יהי' כן הי' מ"מ ידוע לאיזה ומהני וכר"י. ומאן דס"ל א"ב דל"א תיגלי כר"ל והוברר שהי' עומד ל"א כלל כנ"ל. דכפי הפשוט אין פירש"י מובן כמו לאיזה שתצא דעכשיו ספק לגמרי מ"מ גמר באמת לאיזה שתצא למה לא בלאיזה שארצה עכ"פ גומר עכשיו לאיזה שיהי' גמר' דעתו אז. וע"כ כמ"ש דע"כ נשתנה רצונו ולא שייך שהי' עומד שירצה לזו דהא הי' מסופק ונתישב שיהי' ודאי כנ"ל:

עוד הי' אפשר לומר טעם החלוק בין תולה בד"ע למ"ש הר"ן פ"ב דכתובות החלוק בין תנאי לאמנה דג"כ שעבוד מעכשיו אם ילוה. וכ' הטעם דבתנאי שתלוי ביד אחרים התחיל מקצת שיעבוד וקנין ויצא מרשות המקנה דהא ביד הקונה לקיים תנאי ויקנה. משא"כ באמנה דתלי' ברצונו אם ירצה ילוה ואי לא ירצה לא ישתעבד לא מתחיל שיעבוד כלל והוי עולה ע"ש. א"כ י"ל דהחלות שעל הספק שפיר חשיב חל ולכך תולה בד"א לאיזה שתצא דאינו תלוי ברצונו עוד חשיב חלות וכן בכל הני ה"ז גיטך כו'.

וממילא כיון שמקצת חל מיד שוב אח"כ כשנעשה מבורר חל לגמרי למפרע כמ"ש ר"ן נדרים ר"פ השותפין דשם שיש בודאי חלק לכל א' רק מקצת אינו מבורר לכ"ע יש ברירה לדידן ע"ש. וכן בהנ"ל כיון דעל הספק חל מיד שוב כשנתברר אמרינן י"ב כנ"ל. משא"כ תולה בדעת עצמו לא מתחיל כלל חלות המעשה כיון דתלוי אם ירצה או לא ירצה כנ"ל וצריך הכל לברירה אמרינן אין ברירה כנ"ל:

ולטעם זה י"ל דלסברת תוס' לעיל דוכ' לה בגט היינו שיהי' מבורר א"כ שפיר י"ל בגט גם תולה בד"א לא מהני כלל דהא על הספק שאינו מבורר לא מהני כלל וגם ספק אינו ושוב צריך על כולו ברירה ולא מהני. וא"כ מיושב לישנא דפריך אביי קבעי תולה בד"א ופשיט לי' תולה בד"ע והא יש חלוק כמ"ש דחל מספק וע"כ דפשיט לי' דבכתיבת גט לשמה אין חלוק דבעי מבורר. וא"כ איך הדר מותיב לי' תולה בד"א גבי פסח הא שם שפיר יש לחלק בין תולה בד"ע ובין תולה בד"א. וא"ל רבא דלמא לא ס"ל כלל החלוק בין בד"ע דמ"ד י"ב כו' ואין חלוק בין גט לשאר דברים כנ"ל. דכיון דאמרינן כנ"ל דחשיב מבורר שפיר גם לענין לשמה הוי מבורר כנ"ל. ויש לישב בזה דברי תוס' ד"ה לאיזה שכ' ר"י דגם מ"ד ס"ל יש ברירי' מודה כו' שתמהו הפ' דבש"ס מדמי להו ולמ"ש תוס' כ' כן להלכה דאין ספק דממ"נ או למאן דמחלק בין תולה בד"ע א"כ בלאיזה שארצהא"ב. ולרבא דאמר דמ"ד ס"ל י"ב ל"ש בין תולה בד"ע הוא מטעם אגלי למפרע כנ"ל. והא קי"ל בהני תלת כר"ל בחליצה דל"א תגלי למפרע בדבר העתיד ורבא גופי' פסק הכי ממילא גם אליבי' לא מהני בלאיזה שארצה כנ"ל:

גמ' ב' לוגין שאני עתיד להפריש כו'. לכאו' למה מיקרי כאן תולה בדעת עצמו הא רש"י פי' הטעם דבתולה בד"ע א"א לומר שהוברר כו' דהא הי' לו לברר איזהו:

וכאן הא הי' רוצה באמת אז רק שלא הי' לו כלי במה להפריש והוי כתולה בדעת אחרים. וי"ל דהא ג"כ אינו רוצה שיהי' אז דא"כ יהי' תרומה וחולין מעורבין ויהי' אסור לשתות ואינו רוצה רק כשיפריש יהי' למפרע תרומה אבל לא מיד והוי שפיר תולה בדעת עצמו או שלא יהי' שירי' נכרים דדוקא כיון שאומר שעתיד להפריש ואז שירי' ניכרים אבל עתה לא יועיל כנ"ל:

דף כה:

ומיחל ושותה מיד. פירש"י מחלל על מעות דמאי דאפשר לתקן כו' ותוס' דחה ע"ש. ולע"ד נראה דהא רש"י ז"ל כתב וכשמוציא לשתותו הוא הנברר לחולין כו' ולכשיהי' לו כו' הוא הנברר לתרומה כו' ע"ש. וא"כ משמע דמפרש הך ברירה כהאי דתמורה ל'

ע"א דאמר נשקל חד כו' ואידך לשתרי דפי' תוס' בשם [מורי הרמ"ר] דכשחל האיסור בתערובות אמרינן ברירה שזה שבירר מותר וזה אסור, ולכאורה אינו ענין להנך דלמפרע ולמה לי' לרש"י לפרש כן הא משמע דתלי' רק כיון דאמר שאני עתיד להפריש ממילא למפרע הי' זה תרומה אי יש ברירה. וכמו בב' לאיזה שארצה אגרש וכל הני דמייתי. ולכך נראה דהוי קשה לי' מה מדמה זה לתולה בדעת עצמו דשם ע"כ הי' מסופק כיון דלא בירר. והיינו משום שדנין שצריך להיות לשם אשה זו ולא בירר אבל כאן מה בכך שלא בירר הא עכ"פ בירר שכל איזה שיפריש יהי' תרומה. ועוד דלמה דמשמע מרשב"א ור"ן דא"צ לברירה רק בדבר שאם לא יחול למפרע לא יחול כלל כמו הריני בועליך דלא מהני על אחר ל' כמו משיכה, וכן כ' גט לשמה דלא יועיל אם אינו למפרע שתהי' הכתיבה לשמה וכן מינוי דפסח דצריך בשעת שחיטה. משא"כ בדבר שאף אם לא יחול למפרע יחול עכ"פ מעת שיתברר שוב חל למפרע ע"ש. והיינו כסברת הר"ן פ' השותפין דהצורך לברירה רק למקצת דבר היינו על הזמן מאז שיהי' מעכשיו אבל עכ"פ חל ובזה יש ברירה כנ"ל. משא"כ כשאינו חל וצריך ברירה על כל החלות כנ"ל. וא"כ כאן שאני עתיד להפריש אם נקרא שם תרומה על אז יהי' מהני ככל הקדש לאחר ל' וממילא מהני גם למפרע ולא דמי לכתיבה לשמה כנ"ל. ולכך י"ל דלמאי דתלי' עכשיו הא דהלוקח בברירה ולא בעי ראשית ששירי' ניכרין כדאמר בערובין א"כ תרומת הכרי בתוכו ג"כ מהני דיש בו ב' לוגין תרומה וחשיב קריאת שם כמו בפ' חלות תודה יקדשו מ' כל היכא דאית' עי"ש רק [מה דמפריש אח"כ] אי א"ב לא אמרינן הוברר שזה שמפריש הי' עתיד להפריש דשמא אז הי' עתיד להפריש ב' לוגין אחרים. וא"כ כשאומר ב"ל שאני עתיד להפריש תרומה חל מיד על ב' לוגין שאינו מבורר איזה. ואף דמפריש אח"כ תלי' בברירה וכדאמר בעירובין גבי סלע שתעלה בידו מן הכיס דאי א"ב אמרינן דסלע שעולה לא הי' עומד שיעלה כו' וחל על הספק על ב' לוגין שאין מבוררים ולכך אסור דהוי מדומע שמא תרומה שותה וכמ"ש רש"י חולין כנ"ל:

ולכאורה כיון דקי"ל יש בילה בלח. א"כ שותה רק לפי ערך מתרומה ובטל מה"ת ברוב חולין רק מדרבנן אסור דתרומה לא בטל דרבנן משום דשיל"מ ובדרבנן הא יש ברירה. וגם כיון שחל בתערובות גם מדרבנן בטל. לדעת המרדכי בגיגית כשלא הי' אסור ניכר מקודם. אך ז"א דנראה ממ"נ אי יש ברירה ודאי לא בטל דהא אפשר להסיר האיסור שכל מה שיפריש יהי' התרומה והוי ניכר כנ"ל ואי א"ב נראה דלא מהני כלל דשוב כיון שבטל מה"ת אינו מתחיל שם תרומה כלל. דזהו הטעם של המרדכי כיון שלא ניכר האסור מקודם רק שבטל מיד אינו מתחיל שם אסור כלל שיהי' שייך עד שתאכלנו באיסור

כו' וא"כ אין כאן קריאת שם תרומה כלל באומר תרומת הכרי בתוכו אי אין ברירה שיחול על חלק נ' כיון שבטל מיד ואינו מתחיל שם תרומה לאסור לזרים כלל. ולר"י לטעמי' דמין במינו מה"ת לא בטל י"ל דחשיב קריאת שם גם אי אין ברירה ובאמת אסור מה"ת משום מדומע. ואינו לוקה דהוי חצי שיעור אבל לר"מ אי א"ב לא הי' חל כלל וכן בלשון שעתיד להפריש לענין שיחול מיד באינו מבורר וא"א לבוררם גם שיפריש. ויהי' בטל מה"ת ושוב אינו חשיב שם תרומה כלל ועדיין טבל. אך אי יש ברירה שפיר חל כיון שאינו בטל ואפשר לברר אותן ב' לוגין שקרא שם עליהם שעתיד להפריש דאותן שמפריש אמרינן שאלו הם שהיו עומדין להפריש כו' וכן תרומה מתוכו ג"כ הי' מועיל אם יש ברירה כהאי דאחין שחלקו ומחיר כלב כיון שכל מה שיקח יהי' תרומה והשאר חולין חל הקריאת שם שוב אף קודם שבירר וכן כאן כיון דיש ברירה חל שוב מיד על ב' לוגין בלא ברירה וממילא מעשר שני יכול לחלל מיד דעכ"פ חל קריאת שם מ"ש על שיש בתוכו ומהני החילול. רק בתרומה כמו דאמר בתמורה ונפריש חד בהדי כלב ואידך לישתרא ע"ש דמשמע דאסור שיקח קודם ויקרב ונאמר ברירה שאין זה מחיר כלב רק האחרים דלמה הא הספק ע"ז כמו האחרים רק צריך מקודם שיפריש האיסור ואמרינן יש ברירה וניתרו השאר. וכן כאן לא יועיל שיהי' מותר לשתות משום ברירה שהוא החולין רק כשיפריש שזה התרומה שוב מותר כולו ולכך צריך לברירה כשמפריש אח"כ הוברר שזה הי' מה שעתיד להפריש והשאר הי' חולין דאל"ה הי' אסור משום מדומע אף דחל מיד קריאת השם כנ"ל. וא"כ חילול המ"ש שפיר מהני בלי ברירה כיון דיש ברירה כנ"ל. ולכך לא אמר ב' לוגין בתוכו תרומה דלא הי' מותר לשתות כל שאינו מסיר התרומה שנאמר שזה התרומה. ולא הי' מועיל ברירה בחולין לחוד שזה החולין. וכיון שא"א להפריש הי' אסור וצריך רק בלשון שאני עתיד להפריש וחל מיד על ב' לוגין בתוכו ושוב אינו חל באמת אא"כ מפריש אח"כ. ולכך כשיבקע הנוד שותה טבלים למפרע דלכאורה לרש"י שנברר לחולין הי' מהני תרומה בתוכו אף שיבקע הנוד דשל תרומה נבקע. רק כיון דע"כ צ"ל שעתיד להפריש ולא מהני למפרע רק כשמפריש אח"כ:

תוס' ד"ה דברי ר"מ כו' גבי פדיון בבכורות אמר דר"מ ור"י סברי כר"א דאחין שחלקו מחצה יורשין כו' דמספקא להו יש ברירה כו' ע"ש. וי"ל דהגם דאמר בנדרים פ' השותפין דביש בה דין חלוקה ד"ה אסור ובאין בו ד"ח פליגי נראה דהיינו לענין להשתמש קודם חלוקה דבאין ד"ח ע"ד כן נשתתפו מתחלה שזמן שישתמש יהא שלו דאינו עומד לחלוק משא"כ יש בו ד"ח הי' עומד לחלק לא לזמנים כו' ע"ש. אבל לענין אחר חלוקה שנאמר ברירה שזהו חלקו מתחלה הדין להיפוך דביש בו ד"ח הי' עומד לחלק אמרינן ברירה

כמו פ"ק דחולין אי עומד לגדל אף אי יש ברירה לא אמרינן נשחטה הוברר כו' ע"ש משא"כ באין בה ד"ח דלא הי' עומד לחלוק אף שנתרצו אח"כ וחלקו לא אמרינן ברירה הוברר שזהו חלקו מתחלה כו' שלא הי' עומד כלל להיות לכל א' חלק מיוחד רק לזמן כנ"ל. ובשלמא לענין שיהי' מותר לכנוס במודר הנאה שפיר מותר גם באין בה ד"ח וחלקו דנהי דלענין זה א"ב שלא הי' עומד שיהי' מיוחד אבל עכ"פ הא הי' עומד לזמן והי' מותר לכנס קודם חלוקה דבשלו נכנס ממילא גם אח"כ מותר לכנוס. אבל שם לענין פדיון ובע"ח שקודם חלוקה הי' גובה מיורשים שוב לאחר חלוקה באין בה ד"ח ג"כ לא אמרינן ברירה שלא יגבה דלא הי' עומד כנ"ל. ושם דלא נשתייר רק ה' סלעים קרקע י"ל באין בו ד"ח. וא"כ לכאורה לכ"ע לקוחות כשחלקו. רק די"ל דאי נימא לקוחות ומש"ה יפטרו מבע"ח ופדיון שוב עומדלחלוק כדי שיפטרו וכיון שעומד לחלוק יש ברירה והוי יורשין וגובה. רק דאי נימא יורשין שוב אינו עומד ולא יגבה. וא"כ סתרו איך שנאמר ושפיר י"ל מה"ט לכ"ע מספקא להו ומחצה יורשין ומחצה לקוחות. ומיושב ג"כ ק' תוס' דנימא בספק הממע"ה. דכאן שאני דאם נאמר שלא יגבה א"כ מדינא גובה כנ"ל:

עוד י"ל לכאורה מדינא מחצה יורשין גם דאין ברירה מ"מ עכ"פ ספק הוי אם זה חלקו כמ"ש רש"י גטין מ"ז ע"ב ותוס' הקשו מהך דלא חצי חמש דמשמע או לקוחות לא גבי כלל. ולכך דחו תוס' דשמא לא הגיעו כלום מחלקו ע"ש ואינו מובן למה גם קשה בשלמא במה שחל ע"י דבורו כמו הפרשת תרומה וגט שייך כיון דאין ברירה א"א לחול על הספק שאינו מבורר רק אח"כ שנתברר נאמר למפרע דחל ולא מהני אי א"ב. אבל אי י"ב הוברר למפרע כנ"ל. אבל ירושה דממילא זכי א"כ זכה מחצה ירושה מה שאינו מבורר וממילא לא שייך לומר הוברר אחר חלוקה למפרע שלא הי' זכות רק בחלק זה דהא באמת הי' לו זכות קודם חלוקה מה שאינו מבורר ג"כ. וא"כ ממ"נ אי חשיב זה כמכירה החלוקה מה שמסלק זכותו מחלק ב' בעד מה שמסלק אחיו מחלקו. גם אי יש ברירה יחשב מכירה דמ"מ סילק זכות שהי' לו. ואם החלק לא חשיב מכירה גם אי א"ב למה יחשב מכירה דבשלמא מה שעתיד להפריש א"כ כשמפריש הוברר שזה הי' עתיד להפריש עכשיו כיון שכך התנה וכן לאיזה שארצה והרי רוצה לזו. משא"כ באחין אם היו קונים רק מה שעתיד לחלוק הי' כנ"ל משא"כ יורש דיש לו זכות קודם ג"כ ובמה שמתברר עכשיו לא נפקע זכות שאינו מבורר שהי' לו קודם כנ"ל:

וע"כ הטעם דאי יש ברירה וכשחולקין הוברר שהי' עומד להיות זה חלקו. א"כ ביש בו דין חלוקה שכופין לחלוק הכפי' רק שיבררו חלק כל א', א"כ מיד כשמת אביהם לא זכה כל א' רק חלק שיתברר אח"כ למפרע שהי' שלו. ולא זכה כלל בחלק שאינו מבורר

וספק רק בחלק שיתברר דעומד להתברר רק ממילא הוא ספק קודם חלוקה ואח"כ נתברר באמת כי זה חלקו ולא הי' זכות אחר ולכך הוי רק יורשין, משא"כ אי אין ברירה ובחלוקתם לא הוברר שזה הי' חלקו שיכול להיות שהי' עומד שיגיע לו חלק אחר אף דעכשיו נזדמן שזה חלקו ככל ברירה כו' וא"כ אינו עומד להתברר כלל ושוב זכה כל א' בירושתו חלק סתם שאינו מבורר וממילא בחלוקה הכפי' למכור כל א' החלק שאינו מבורר בעד החלק שנוטל מבורר ושפיר הוי לוקח. וא"כ י"ל דדוקא בחלקו בגורל או ע"פ ב"ד דאיגלאי שזה הי' ראוי לו אבל אם חלקו מעצמם שרצו י"ל דהוי ספק שמא לא הי' מגיע חלק זה בכפי' ובגורל רק שע"י רצוי [חבירו] והוי לוקח ולכך י"ל דהוי ס' ומחצה יורשין כו' לכ"ע ושם תנן חלקו עד שלא נתנו י"ל כנ"ל:

גם נראה דלמה דקי"ל בא ב"ח ונטל חלק של א' בטלה מחלוקת כיון דיורשין הוי כלא ירשו כלל מה שנטל הבע"ח ע"ש שכ' הרא"ש דזה גם למ"ד א"ב. וא"כ זה שפיר בשטר שגובה גם מלקוחות אבל מלוה ע"פ שע"ז אנו דנין אם יורשין יגבה ואם לקוחות לא יגבה. א"כ כשחלקו ונאמר שיגבה הבע"ח א"כ יהי' בטלה החלוקה ולא שייך כלל שהוברר שלא יירש כל א' רק חלק זה שהגיעו בחלוקה הא לא ירש כלל כשנוטל הבע"ח. וא"כ כיון דקני ע"מ להקנות קי"ל דחשיב קנין. א"כ ירש רק הזכות במה שיוכל למכור חלקו שאין ב"ח גובה ושפיר בחלוקה לקוחות הן דהוי כמוכר כל אחד חלקו דגם אי יש ברירה לא שייך הוברר שירש כנ"ל ויגבה הא כשיגבה לא הגיע לחלקו כלל ויורש שיוכל להקנות כנ"ל רק דכל שיהי' הדין שאינו גובה ויועיל החלוקה שוב יורשין ויגבה ושפיר מחצה כו' כנ"ל:

תוס' הנ"ל תי' בין שמפרש ומברר דבריו עתיד להפריש כו'. והקשו דהול"ל בר"י זה החלוק גבי כל המתלקט ולעיל ע"ש. ולע"ד י"ל דדוקא במה שגם אם לא יחול למפרע יחול עכ"פ משעה שבירר דבריו שייך חלוק התוס' דעכ"פ כשיפריש יחול שם תרומה ממילא חל גם למפרע דהוי רק מעוט שאינו מתברר כמ"ש הר"ן נדרים. אבל באחין שחלקו אם לא נאמר ברירה לעולם אינו מבורר. אבל שם לר"י דשאינו ברשותו לא מהני החלול א"כ אם לא יחול למפרע א"י לחול כלל. שוב גם שבירר דבריו הא בירר על מה שא"א לחול רק למפרע וזה לא מבורר. וכן הריני בועליך דכלתה כו' ולאחר מיתה. וגט דבעי כתיבה לשמה ולא יועיל כנ"ל. אך י"ל דתוס' סברי דגם בתרומה לא יועיל דאי אין ברירה אין מה שיפריש ראי' שהי' עתיד להפריש ומ"מ מהני וממילא גם בהנ"ל:

גמרא מהיום אם כו' כא"א לכל דבריו. ותמוה כמ"ש הפ' דכל תנאי יהי' תלוי בברירה כשאינו בידו ע"ש. ונראה לע"ד החלוק. כמו שמוכח מדקי"ל בדבר שאינו ודאי זכות

דלא מהני כמו גט אף שרוצה להתגרש ובמקום יבם וכה"ג. וקדושין לקדש לאדם שלא מדעתו ואף דלכאורה כיון דבכל זכות כשנודע לו יכול למחות דקי"ל הגדילו כו'. וא"כ לעולם יהי' זכות גמור כיון שהבירה בידה אם תרצה ואם לא תרצה ואין כאן צד חובה כלל. וע"כ כיון דהא דזכין לאדם שלא מדעתו רק משום שליחות וכה"ג דאם הי' יודע הי' עושהו שליח. וא"כ בזה אם הי' עושה מדעתו לא הי' יכול לחזור בו. ושוב כל הזכות ע"י שהוא שלא מדעת וזה לא מהני דלא שייך אלו הי' יודע כו'. אמנם קשה דהא בתנאי מעכשיו ולאחר ל' פ' האומר ק' דמהני אם ארצה ולא אחזור בו תוך ל' ע"ש, א"כ למה לא יועיל לקדש שלא מדעתו ע"ת אם ירצה או בגט אם תרצה דתנאי זה הי' מהני גם בעצמו בידיעתו ושוב לקדש ע"ת זה או לגרש הוי ודאי זכות ולא צד חובה. ולמה אינו מועיל להיות זכין שלא בפניו. ולא אשתמיט שום פוסק שיהי' מהני ולע"ד הטעם דדוקא בדבר שהמעשה מצד עצמו בלא התנאי מהני יכולין להטיל בו תנאי ומלתא אחריתי היא. ולכך יכולין לבטל התנאי ונשאר המעשה. משא"כ מעשה שמצ"ע אינו מועיל כלל רק שיועיל ע"י התנאי וזה א"א דאין שייכות לתנאי כל שאין המעשה קיים בלא"ה. ולכך בהנ"ל דבלא התנאי לא יועיל שלא בפניו כלל אף שע"י התנאי יועיל לא מהני כנ"ל. וזה החלוק בין תנאי לאסמכתא שאינו רוצה בגוף המקח רק שילוה לו וע"י שאינו רוצה להלות רק בתנאי אם לא יפדה יהי' מכור מוכרח להתרצות. משא"כ תנאי הוא להיפוך שרוצה בגוף הקדושין וכה"ג רק שרוצה שתתן לו ר' זוז ג"כ ותולה הק' או הגט בתנאי כדי שתהי' מוכרח ליתן שלא יתבטל הגט. ולכך כשאינו כופל וכה"ג ד"ת לא אמרינן כלל שכוונתו אם לא יקוים יתבטל. ואף שמתנה כפול וכדינו מ"מ אינו הוכחה כלל מצ"ע שאין רצונו בהמעשה רק בקיום התנאי רק שרוצה בתנאי ג"כ כ"כ שתולה בו המעשה כדי שע"כ יקוים התנאי אבל שפיר המעשה יש לו חלות בלי התנאי ומהני תנאו וא"צ לברירה. אבל בש"מ דאמר גיטו כמתנתו ועמד חוזר מדינא דאנן סהדי דלא מגרש רק משום שדעתו שימות. ורבה כו' דפליגי הוא רק משום גזירה שיאמרו יש גט לאחר מיתה כו'. אבל כשמתנה דליכא תקנה. ממילא אין דעתו לגרש כלל אם לא הי'עומד למות וא"כ שוב בלא התנאי אין חלות להמעשה כלל רק ע"י התנאי יועיל ושוב בענין זה שאינו חל כלל בלי תנאי לא מהני שיחול ע"י התנאי כנ"ל. ושוב רק משום ברירה יהי' מהני כיון שמת הוברר שהי' עומד למות ואם הי' ידוע לו שעומד למות הי' מגרש בלא תנאי. ושוב אי אין ברירה לא מהני דאף שמת לא אמרינן הוברר והי' אז עומד לחיות וכיון שבאמת הי' עומד לחיות לא הי' מגרש כלל ולא חל כלל רק ע"י שבתנאי אם ימות לא איכפת לי' ובכזה אינו מועיל ושפיר מדמי הש"ס דאי אין ברירה לא מהני כמ"ש רש"י ז"ל:

בש"ס פריך מהא דמה היא באותן הימים כו' ולכי מיית הוי גיטה ופרש"י דבכל התנאי' שייך ברירה כשאינו תלוי בידו. ע"ש. ותמוה מאוד דלמאן דס"ל אין ברירה לא יועיל תנאי שאינו בידו. וי"ל לכאורה למאי דפ' הרמב"ם דתנאי קודם התורף לא מהני משום דאין ברירה ע"ש ומבואר החילוק דהא דמהני התנאי בנתינת הגט משום דאז נכתב לשם כריתות ברור רק הנתינה הוא ע"ת משא"כ קודם התורף דהכתיבה הי' על תנאי וכיון דבעינן לשם כריתות ברור. ממילא כיון דאין ברירה לא מהני ע"ש. והנה לקמן פ' מ"ש אמר ר"ה דש"מ גיטו כמתנתו דאם עמד חוזר דאף שלא התנה הוי כהתנה מסתמא שאם יעמוד יהי' יכול לחזור ויהי' הגט בטל. ורבא פליג היינו משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מיני' שלא יוכל לחזור דאם יראו שיוכל לחזור יאמרו דיש גט לאחר מיתה דכשאינו חוזר הגט חל לאחר מיתה ע"ש. וא"כ לכאורה לר"ה דבש"מ הוי סתמא על תנאי א"כ שוב הוי כתנאי קודם התורף דבזה הוי הכתיבה על תנאי מיד אף שלא התנה וא"כ כותב לשם כריתות רק על תנאי ימות ושוב אי אין ברירה לא מהני כנ"ל ופריך שפיר לכי מיית הוי גיטא ומוכח דיש ברירה כנ"ל משא"כ בשאר תנאים. ואף לרבא דפליג התם הא הטעם רק שלא יאמרו כו'. ולמ"ש לא שייך זה דהא אם יהי' הדין דגיטו כמתנתו הוי תנאי קודם התורף ולא יועיל אף כשיתקיים התנאי דאין ברירה ולא שייך תקנת חכמים דיאמרו יש גט כו' דהא באמת לא יהי' גט כלל, וממילא נשאר הדין דגיטו כמתנתו ופריך שפיר אמנם הא גם אליבא דאמת קשה להרמב"ם ז"ל למה יהי' מהני גט שכ"מ הא הוי תנאי קודם התורף דהוי בשעת כתיבה כאילו התנה. אך י"ל דלא קשה כלל דהא הטעם דגיטו כמתנתו היינו דהא אינו רוצה לגרש רק כדי שלא תזקק ליבם. וממילא למה יגרש כשלא ימות ולכך מסתמא אינו מגרש רק ע"ת כנ"ל. וא"כ לענין הכתיבה דנימא דהוי תנאי קודם התורף דלא יועיל כלל אף שימות א"כ כיון שרוצה לגרש שלא תיזקק ליבם ממילא שוב ודאי מגרש גם כשלא ימות דאם יגרש על תנאי לא יועיל אף שימות ולא שייך גיטו כמתנתו כו' רק אעפ"כ בשעת נתינה שפיר אמרינן גיטו כמתנתו דאז מהני התנאי ושפיר יש אומדנא דמגרש רק על תנאי. אבל בשעת כתיבה אינו כלל אומדנא דמצוה לכתוב רק על תנאי זה ז"א דאם יהי' על תנאי לא יועיל כלל ואמרינן דמצוה לכתוב סתם ולא הוי תנאי קודם התורף. כנ"ל:

רש"י כו' ולא דמי לשאר תנאי שבידו לקיימו כו' משמע מהש"ס דדוקא בהנך שאי אפשר להם לחול בשעה שהוא מבורר כגון בגט שא"א שיחול לאחר מיתה שמבורר דאין גט לא"מ כו'. וכן גבי הריני בועליך ע"מ שירצה כו' דאין קדושי הביאה מועיל על אח"כ דהא כלתה ביאתו כמו משוך ולא תקנה עד אחר ל' כו' וכה"ג תלוי בברירה משא"כ

שאר תנאים בקדושי כסף שמקדש ע"ת אף שאינו בידו א"צ לברירה דגבי כסף מהני בהקדשי אחר ל' יום כו' דאל"ה אמאי לא מייתי הש"ס מכמה תנאים רק מהריני בועליך וצ"ל כנ"ל. אך מ"מ אינו מובן הטעם דנהי דלענין שיחולו הקדושי כסף מקיום התנאי ואילך ע"ז שפיר א"צ לברירה דאז מבורר אבל לענין שיחול למפרע שוב צריך ברירה והוי כמו בקדושי ביאה וכה"ג. וי"ל החילוק דבאמת אינו מובן כלל למה יצטרך ברירה בתנאי הא כשמקדש וכה"ג ע"מ שתעשה דבר פלוני אחר ל' יום וא"כ כשהוא עושה הדבר מקודשת דהא קדשה מיד אם תעשה אז וכיון שקיימה אז התנאי אף שלא הוברר למפרע מאי בכך הא קידש על תנאי זה שאז תעשה ואז עשתה ונתקיים זה ולמה צריך ברירה: (חסר המשך)

דף כו.

מתני' הכותב טופסי גיטין כו' והקשו תוס' מאי פריך דמחזי כשיקרא לר"א הא לא שייך בטופס מיחזי כשיקרא עוד הקשו לשיטת רש"י ז"ל ע"ש. וי"ל בפשיטות למה שפירש"י דחדא גזירה גזר ר"א רק טופס דשטרות הוי גזירה לגזירה אטו טופס דגיטין וטופס דגיטין אטו תורף ע"ש. וא"כ פריך שפיר כיון דתורף דשטרות פסול משום מיחזי כשיקרא שוב יפסל הטופס ג"כ גזירה אטו תורף דשטרות גופי' דלא הוי שוב גזירה לגזירה דתורף דשטרות פסול מצד עצמם. וגם קושי' השני' לא קשה דאי הוי סבר ר"פ כת"ק לא קשה דהוא לא גזר טופס אטו תורף כלל ממילא כשר טופס דשטרות דבטופס לחוד לא שייך מיחזי כשיקרא כנ"ל. והתוס' צ"ל דסברי דמיחזי כשיקרא גופי' ג"כ הוי רק מדרבנן ושוב הוי ג"כ כמו גזירה לגזירה אבל לשיטת רש"י ז"ל שפיר י"ל כנ"ל או י"ל דסובר כמ"ש הטור דדייק מהא דר"א מכשיר חוץ מגיטי נשים כו' דפסול אפי' דיעבד ואם נשאת תצא ע"ש. וי"ל למ"ש הר"ן פ' המגרש דבהנך דהחמירו הוא משום שאינו רק בגיטין ולא בשטרות ויבאו לטעות ע"ש ופריך שפיר דהא מיחזי כשיקרא וממילא בתורף פסול גם בשטרות ושוב אינו ראי' לפסול דיעבד בטופס דגיטין דהוא מגזירה דתורף והוא נוהג גם בשטרות כו' ולא החמירו ע"ש. ויש לדחות:

חוץ מגיטי נשים. וכ' תוס' דבשיחרורי עבדים מכשיר דאל"ה ליתני לעיל בהנך דשוו גט לשיחרור ע"ש. ואינו מובן למה לא יופסל גם בשיחרור גזירה אטו תורף הא חזינן גבי עדי הגט אין חותמין כו' גזירה משום כולכם דגם בשיחרור גזרינן ע"ש. ונראה הטעם. דהא ודאי כיון דקי"ל משחרר עבדו עובר בעשה. ור"א עצמו סבר לעולם בהם תעבודו חובה וא"כ לא שייך למיגזר טופס אטו תורף שהסופר יזמין תורף בשביל אותן שאינם

רשאים לשחרר דבזה יש איסור ולא חיישינן והסופר עובר על לפני עור כו' כמו ברבית. וע"כ רק על אותן שהוא מחויב לשחרר כגון יוצא בשן ועין וכה"ג:

אמנם למאי דאמר בש"ס ריש זבחים דפריך למה בקדשים דבעי זביחה לשמה וסתמא כשר ובגט סתמא פסול ומשני משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ודייק מהא דכותב טופסי גיטין דסתמא לא מהני ע"ש. וא"כ בשיחרור באותן שהוא מחויב לשחרר שוב סתמא לשחרור קיימא דהא כופין אותו וממילא גם סתמא לשמה קיימא ולא שייך למיגזר אטו תורף דגם התורף יהי' כשר באותם שמחויב לשחרר כמו בקדשים. ואף דתוס' כתבו שם דאפילו זינתה שעומדת להתגרש לא מהני. מ"מ לא מבעי' לחד תירוצא שם דרשאי לדור עמה ולא לגרש ע"ש. א"כ בשיחרור לא שייך זה דהא כופין אותן לשחרר כדי שיוכל לישא ב"ח. רק אפילו למ"ש שם דאין עומדת להתגרש בגט זה דוקא. מ"מ הא כ' דדוקא בגט שהבעל מקפיד שלא יכתבנו אחר משא"כ בסוטה אין הכהן מקפיד ע"ש בסוטה. וממילא גם בשיחרור אין הרב מקפיד וי"ל דג"כ סתמא לשמה כנ"ל. ושוב לא שייך הגזירה כנ"ל. דלא משכחת בשיחרור שיהי' רשות אלא או איסור או חיוב כנ"ל:

מפני התקנה. לכאורה קשה למה לא מפרש למ"ד כתב סופר ועד כשר. וא"כ ודאי גם לר"מ בעינן כתיבה לשמה כה"ג דאז הכתיבה הוי חתימה וזה הכריתות. ולכך אינו רשאי לכתוב התורף שלא לשמה דשמא יצטרף ויתן עם חתימת עד אחד. וי"ל כיון דחזינן דאפילו מצאו באשפה כשר וע"כ דלא חיישינ'לחשש הנ"ל. וכן לר"א הי' אפשר לפרש כנ"ל:

דף כו:

גמ' ומקום הזמן קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין כו' ה"נ שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. ותמוה דעדיין קשה למה תיקנו זמן כלל בגט ארוסה דזה אינו תירוץ רק על מוקדם ע"ש. וי"ל למ"ש הרשב"א בכתובות על קושי' תוס' שהקשו לר"ל דזנות לא שכיח והא בתולה נשאת ליום הרביעי משום חשש זנות ותירץ דרק זנות דנשואה לא שכיח דבעלה משמרה משא"כ התם זנות דארוסה שכיח ע"ש. ותמוה דא"כ מאי פריך הכא לר"ל ארוסה לית לה פרי והא בארוסה שייך שמא יחפה גם לר"ל כיון דזנות דארוסה שכיח כנ"ל. וי"ל דהנה חזינן גבי קיום דמדאורייתא לא בעי משום חזקה לא חציף איניש לזייף כו' ותוס' סוף פ"ב דכתובות הקשו א"כ לא שבקת חיי דכל א' יזייף ע"ש. ואינו מובן דהא איכא חזקה דלא חציף לזייף דמשום ה"ט לא בעי קיום ומאי קושי' דלא שבקת חיי. אך החלוק פשוט דהא ודאי דיש בעולם חצופים לזייף רק בשאנו דנין על אדם אחד פרטי

מוקמינן לי' אחזקה מסתמא אינו חצוף ולא בעי קיום מה"ת. אבל התוס' הקשו שפיר דלא שבקת חיי דמי שהוא חצוף יזייף ויוציא ממון כנ"ל. וכן הכא זנות לא שכיח ודאי דמוקמינין אחזקת כשרות. רק דהא ודאי יש בעולם רשעים. והי' שפיר התקנה דבתולה נשאת ליום ד' דאי לאו התקנה היתה גם אותה החשודה נשאת ביום אחר והי' אקרורי דעתא כיון שהתקנה לכל העולם. ולכאורה מאי מקשה תוס' לר"ל. אך גם הכא בזמן שייך כנ"ל שהי' צורך לתקן זמן דאי לאו התקנה יש לחוש שאותה שתזנה יחפה עלי' בעלה בגט שאין בו זמן וגם כן אין דנין על אדם מיוחד כנ"ל. והוצרך הרשב"א לתירוץ הנ"ל דזנות דארוסה שכיח כנ"ל. והנה במוקדם הקשו הא אהני לשבוע דקמא כמו כתבו בו שבוע שנה חודש דכשר וכ' תוס' דכאן שנכתב בפסול בשקר לא מהני ע"ש. וצ"ל פי' דבשלמא כ' בו שבוע כו' הי' מקודם התקנה כך כיון שיש בו תועלת יוכשר לכתחלה ושוב אין שום רעותא מה שכותב רק שבוע דכך התקנה משא"כ במוקדם יש לחוש שמא באמת זנתה אתמול והוא רוצה לחפות והא ראי' שמקדם הזמן דאל"ה למה יקדים הזמן בחנם בשקר ע"ש שפירשו כן. וממילא שוב לענין זה החשש רק על זו האשה שאנו דנין עלי'. ובזה שוב זנות לא שכיח ודאי דאיכא חזקת כשרות שלא זנתה כיון שדנין עלי'. וממילא על מוקדם אין צריך לתירוץ הרשב"א הנ"ל. ופריך הש"ס שפיר בשלמא לר"י תיקנו אף במלתא דלא שכיח אבל לר"ל דלא תיקנו משום לא שכיח ואף דזנות דארוסה שכיח בעולם מ"מ יוכשר דכתבו בו שבוע כו' שאינו מוקדם יותר משבוע ואף שיש לחוש עלי' שמא זינתה ע"ז איכא חזקה ולא שכיח כנ"ל. ומשני שיאמרו גיטה קודם לבנה ולא קשה דעדיין למה תיקנו זמן ז"א דכשלא יהי' זמן כלל ע"ז שייך שפיר שמא יחפה גם לר"ל דזנות דארוסה שכיח כנ"ל:

עוד י"ל דברי הרשב"א דודאי זה פשוט דזנות בעדים והתראה לא שכיח גם בארוסה רק דסובר מ"ש תוס' לעיל דלכך צריך זמן בזה"ז שלא יחפה על בני' ממזרים. וזה גם שלא בהתראה ושכיח כנ"ל והתוס' סברי דתחלת התקנה לא היתה רק שיציל ממיתה רק התקנה נשארת ומה"ט לא בטלוה. אבל הרשב"א סובר דראוי לתקן ג"כ בשביל הנ"ל והוצרך לתרץ לחלק דזנות דארוסה לא שייך שיחפה על בני' ממזרים כיון שכתוב בגט שהיא ארוסה וא"כ שוב אין החשש רק להציל ממיתה. וממילא זנות דעדים והתראה לא שכיח אף בארוסה כנ"ל ופריך שפיר:

לכאורה קשה להפ' דארוסה לית לה כתובה והנ"י סנהדרין פ' אד"מ כ' דאף דבעי דו"ח בכל עידיות מ"מ לא מפסול גט שאין בו זמן מטעם דרישה וחקירה משום דאין בודקין עידי נשים בדו"ח משום דאיכא כתובה למישקל כדיני ממונות דמי' ע"ש וא"כ בארוסה

דלית לה כתובה י"ל דתיקנו זמן דבעי מדאורייתא משום דו"ח כיון דליכא למשקל כנ"ל ומאי פריך לר"ל כנ"ל. ויש לדחות:

דף לב.

מתני' השולח גט לאשתו כו' או שלח אחריו שליח ואמר גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל כו'. ובקדושין דף נ"ט ע"ב פריך ממתני' דהכא אר"ש ב"ל דסבר לא אתי דיבור ומבטל דיבור והכא קתני בשלח אחריו שליח דמהני ביטול ומסיק בתיובתא לחד לישנא ע"ש ובירושלמי תירץ משום דביטול צריך ב"ד וכיון שביטל בפני ב"ד הוי מעשה ולכך מהני. והקשו שם אמאי לא משני באמת בש"ס תירוץ זה:

ונראה לישב דהנה יש להקשות לפי מאי דאיתא בנזיר דף י"ב דכל מלתא דלא מצי למיעבד השתא לא מצי למשוי שליח כגון שעושה שליח לקדש לו אשה כשתתגרש ועכשיו היא אשת איש אינו נעשה שליח כלל אף כשנתגרשה כיון שבשעה שעשה אותו שליח לא הי' יכול לעשות המעשה בעצמו ע"ש והקשו שם בתוס' ד"ה מ"ט הא מעשים בכל יום שאשה אומרת לחברתה לושי לי קמח והפרש חלה בעבורי והא בעת שעשתה אותה שליח להפריש לא היתה יכולה בעצמה להפריש שאין מפרישין חלה קמח ותירצו דבידה להביא עיסה ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח זה לכשיהי' נילוש וכתבו שם דאין לומר דזה מיקרי מצי למיעבד כיון שבידו ללוש הקמח ולהפריש חלה ז"א דמכל מקום כל זמן שלא לש אינו יכול להפריש וממילא לא מצי למשוי שליח והביאו ראי' מיבמות ע"ש. ולפ"ז קשה הכא לרשב"ג דסבר בטלו אינו מבוטל א"כ איך יכול לעשות שליח שילך אחר השליח או אחר האשה ויבטל הא כיון דבשעה שעושה אותו שליח הוא בעצמו אינו יכול לבטל כיון שהוא שלא בפני השליח ובטלו אינו מבוטל אפילו בדיעבד א"כ כיון דלא מצי למיעבד השתא לא מצי למשוי שליח וממילא אין השליח יכול לבטל אף כשבא אל השליח ואי"ל שבידו לילך אל השליח ולבטל דז"א דזה לא מיקרי בידו דמ"מ עכשיו אינו יכול לבטל כמו שם שבידו ללוש. ואין להקשות בכל מקום שעושה שליח לגרש אשתו או לקדש אשה במקומה א"כ ג"כ אינו יכול לקדש או לגרש בעצמו בשעה שעושה שליח כיון שאין האשה כאן וכן בכתבו ותנו דאינו יכול ליתן קודם שנכתב ז"א דלא אמרינן כל מלתא דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח. רק כמו התם שעושה שליח לקדשה כשתתגרש ועכשיו היא א"א והמעשה הוא עכשיו כמו אח"כ דכמו כן יכול לקדש אשת איש כמו פנוי' רק דאין הקדושין חלין ולא מהניבא"א ומיקרי לא מצי למיעבד וכן בחלה דאין חל בקמח אם מפריש ממנו חלה אבל יכול להפריש

רק שאינו חל אבל התם בגירושין כשאין האשה כאן לא שייך לומר דאין יכול לעשות המעשה דז"א דשפיר יכול לעשות רק שאין כאן מה לעשות כיון שמעשה הגירושין הוא ליתן לה גט וכיון שאינה כאן אין כאן מה לעשות ואם הי' מה לעשות הי' שפיר יכול לעשות ולא מיקרי לא מצי למיעבד ושפיר יכול לעשות שליח וכן בכתבו ותנו דכיון שלא נכתב הגט אין כאן מעשה ושפיר עושה שליח אבל הכא בביטול שפיר קשה כיון דכמו שמבטל בפני השליח כך יכול לבטל שלא בפניו רק שאין הביטול מועיל שלא בפניו מחמת תקנת ר"ג וא"כ ממילא אינו יכול לעשות שליח ואמאי מהני שלח אחריו שליח. ואף לרבי דסבר בטלו מבוטל ג"כ קשה לפמ"ש תוס' ד"ה והגיע דלכך נקיט לרבי הגיע בשליח דאל"ה צריך ב"ד וכשמבטל בפניו אינו צריך ב"ד ע"ש. וכן בשלח אחריו שליח לכך שלח אחריו שליח דעכשיו אינו צריך לעשות השליח בפני ב"ד וע"ש בס' פ"י ובלא ב"ד לא מהני הביטול אפילו בדיעבד. ע"ש לקמן בתוס' ובקדושין [דף ס"ב ע"ב] איתא דכל מלתא דצריך ב"ד לא מיקרי בידו דמי יימר דמזדקקא לי' ב"ד וא"כ כיון שעושה השליח שלא בפני ב"ד הוי מלתא דלא מצי למיעבד השתא שאינו יכול לבטל עכשיו וממילא אינו יכול לעשות השליח:

אמנם יש לישב זה דבאמת גם כאן יכול לבטל גם שלא בפני' על תנאי אם יודע לה הביטול קודם שיגיע הגט לידה ואם לא יוודע לה לא יהי' ביטול כלל ולא שייך תקנת ממזירות שאם לא יודע לה לא יהי' ביטול כלל א"כ הוי שפיר בידו למיעבד השתא כמו שם בלישה כמ"ש תוס' שם ושפיר מצי למשוי שליח:

אך באמת ז"א דקי"ל בכתובות ע"ד דכל מילתא דלא מצי למיעבד ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ואינו יכול להתנות תנאי רק בדבר שהי' יכול לעשות המעשה ע"י שליח וכתבו שם בתוס' הטעם משום דדוקא דבר שהוא בידו לעשות שליח יכול ג"כ להתנות בו תנאי כמו בבני גד ובני ראובן. אבל היכא שאין לו כח בהמעשה עצמו לעשות ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ג"כ ע"ש. וא"כ ממילא אינו יכול להתנות כאן תנאי בהביטול כיון שאינו יכול לבטל ע"י שליח כיון דלא מצי למעבד השתא ואינו יכול להתנות כלל תנאי וממילא לא מצי למעבד וא"כ אינו יכול לעשות שליח כלל. ואי"ל בהיפך דמצי למעבד ולהתנות בו תנאי כיון דשפיר יכול לעשות שליח בשביל שבידו להתנות תנאי ולכך שפיר יכול להתנות ז"א דכל הטעם הוא כמ"ש תוס' שם דבשביל שיש לו זה הכח לעשות שליח יש לו ג"כ זה הכח להתנות בו תנאי אבל היכא שאין לו כח בהמעשה לעשות שליח אין לו כח גם להתנות תנאי וא"כ הכא כיון שבלא התנאי אינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח כיון דלא מצי למעבד עכשיו בלא התנאי וא"כ אין לו כח בהמעשה

עצמו בלא התנאי לעשות ע"י שליח וא"כ ממילא אינו יכול להתנות בו תנאי כלל ואין לו גם כח זה א"כ אינו בידו למעבד השתא ואינו יכול לעשות שליח וקשה קושי' ראשונה אמאי מהני שלח אחריו שליח לבטל כמ"ש:

ונראה לישב דהנה בס' פ"י כתב שם שהקשה אמאי יכול להתנות תנאי בנזירות הא אי אפשר למעבד ע"י שליח. ותירץ דבאמת קשה למה לי' למילף דיכול להתנות תנאי מבני גד ובני ראובן הא מסברא נימא דיכול להתנות וממילא לא ניבעי דיני תנאי. רק באמת ז"א דמסברא לא אתי דיבור ומבטל מעשה רק דילפינן מבני גד ובני ראובן ולכך צ"ל דומיא דהתם בכל דיני תנאי. וכל זה הוא רק במעשה אבל בנזירות שאינו אלא דיבור ממילא מסברא אתי דיבור ומבטל דיבור ולא בעינן כלל דיני תנאי ולכך אף דאינו יכול לעשות ע"י שליח מ"מ יכול להתנות בו תנאי ע"ש בכתובות וגיטין. ולפ"ז ממילא א"ש הכא דשפיר יכול תלהתנו תנאי בביטול אף דאי אפשר למעבד ע"י שליח כיון דהביטול אינו אלא דיבור וממילא מסברא אתי דיבור ומבטל דיבור וכיון שיכול להתנות בו תנאי הוי בידו כמ"ש ושפיר מצי למשוי שליח וא"ש:

ולפ"ז מיושב קושייתם שהקשו אמאי מסיק התם בתיובתא לר"ל נימא משום דביטול צריך ב"ד וכיון שביטל בפני ב"ד הוי מעשה דז"א דאם נימא דהביטול הוא מעשה א"כ נשאר קושיא הראשונה אמאי מהני שלח אחריו שליח הא לא מצי למעבד השתא דאינו יכול להתנות תנאי שאי אפשר ע"י שליח ואי"ל כמ"ש דאתי דיבור ומבטל דיבור ז"א דלר"ל קיימינן דלא מבטל דיבור והביטול הוא מעשה וודאי אינו יכול להתנות בו תנאי רק אי מצי למעבד ע"י שליח כמו ב"ג וב"ר ומוכח דלא הוי מעשה ופריך שפיר ממ"נ וא"ש:

ולפ"ז מיושב ג"כ מאי שיש להקשות אהא דאמר הש"ס דאשמעינן במתניתין שלח אחריו שליח דס"ד לא אלימא שליחותא דבתרא משליחותא דקמא. וע"כ פירושו דבאמת שלוחו של אדם כמותו ומאי סברא לחלק בין ביטל הוא עצמו או ע"י שליח רק למ"ש תוס' קדושין שם דבהוא עצמו ודאי לא פליג ר"ל דמבטל דיבור דאינו יכול לכופה רק באמירה ע"י שליח סבר ר"ל דלא אתי דיבור ומבטל דיבור וא"ש דקמ"ל במתני' בשלח אחריו שליח דלא כר"ל דאתי דיבור ומבטל דיבור דזה לא מוכח רק משלח אחריו שליח אך לפרש"י שם קשה שפי' שם דאין חילוק כלל בין דיבורא דידי' לדיבורא דשליח דגם בהוא עצמו סבר ריש לקיש דלא מבטל דיבור א"כ קשה למה לי' במתניתין שלח אחריו כו' הא מוכח מהגיע ג"כ דמבטל דיבור. ולפמ"ש אתי שפיר דאי לא הוי תני שלח אחריו שליח

הוי אמרינן שפיר דדיבור אינו מבטל דיבור רק בביטול משום דצריך ב"ד הוי מעשה כתירוץ הירושלמי דרק עכשיו דתני שלח אחריו מוכח כמ"ש וא"ש:

שלח אחריו שליח כו' או שלח אצלה שליח כו'. הנה הרמב"ם ז"ל והפוסקים לא הביאו הך דינא דשלח אחריו או אצלה שליח ותמהו עליהם האחרונים דנהי דהאי דשלח אחריו שליח י"ל דלא איצטרך לי' דכבר אשמעינן דקי"ל כר"י דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל סיפא דשלח אצלה שליח אמאי לא הביא דהא איכא רבותא דאף בכה"ג לא שייך לצעורה כדאמרינן בש"ס דלכך נקיט במתניתין האי דינא:

ונראה לישב דהנה יש להקשות הכא לפי מאי שכתוב בשו"ת מהרי"ט ס' קכ"ז דאם אחד אומר לחבירו צא והקדיש לי שור אחד משוורי ועשאו שליח להקדיש לא הוי הקדש כיון דהקדש אינו אלא דיבור והוי מילי ומילי לא מימסרן לשליח דדוקא בתרומה מהני משום דהמחשבה היא ג"כ מעשה אבל בהקדש שאינו אלא דיבור אינו יכול לעשות שליח להקדיש דמילי לא מימסר לשליח אף בהוא עצמו כמו באומר אמרו ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה הכא איך תני במתניתין שלח אחריו שליח לבטל או שלח אצלה שליח לבטל ופירושו הוא שעשאו שליח לבטל כמ"ש כל הפ' וא"כ איך יכול לעשות שליח לבטל הא הביטול אינו אלא דיבור ומילי לא מימסרן לשליח דבהדיא אמרינן בש"ס קדושין פ' האומר דהביטול אינו רק דיבור וא"כ איך מהני שליחות על הביטול. אך י"ל לפמ"ש מהר"מ אלשקר הובא בס' גט פשוט [סי' ק"כ ס"ק כ"ה] דהא דסבר ר"י דבאומר אמרו ג"כ מילי לא מימסרלשליח אינו אלא מספק דאזלינן לחומרא ולכך לא הוי גט באומר אמרו ולא תנשא מספק ע"ש. ולפ"ז מיושב דהכא לענין ביטול אזלינן בהיפך לחומרא דלמא מילי מימסרן לשליח והוי ביטול ולכך לא תנשא מספק:

אך אעפ"כ קשה לפמ"ש תוס' איך ס"ד דנימא לצעורה הלא עומד וצוח ותירצו דס"ד דלחומרא לא מהני עכ"פ הביטול לענין קבלה קדושין מאחר או לענין כהונה וקמ"ל דמהני לגמרי. וא"כ גם בשלח אצלה שליח דאשמעינן ג"כ האי רבותא דלא אמרינן לצעורה ע"כ הוא ג"כ כמ"ש תוס' דאשמעינן דאף לקולא מהני הביטול ואם כן קשה קושי' הראשונה איך מהני הביטול הא הוי מילי ולא מימסר לשליח ואף דהוא ספק מ"מ לקולא לא מהני הביטול ולחומרא לא איצטריך לאשמעינן דודאי לא הוי אמרינן לצעורה כיון דעומד וצוח. אך י"ל דאף הוא ספק דאי מילי מימסר לשליח מ"מ אזלינן אח"כ אף לקולא ע"י הביטול כיון דמוקמינן לה אחזקת אשת איש ומהני הביטול ולא הוי ספק כלל ומהני אף לקולא. אך באמת איכא חזקה בהיפך דהגט נשאר בכשרותו ולא נתבטל כיון דודאי שלח לה גט וספק אם נתבטל וזה הוי ג"כ חזקה כמ"ש תוס' לקמן

ונשאר הקושיא. אך י"ל לפי מאי דסבר רשב"ג דבטלו אינו מבוטל וגם רבי סבר כן דחזר בו אח"כ כדאמרינן לקמן משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מיני' כה"ג וא"כ הכא י"ל שביטל בעצמו שלא בפניו ולא מהני הביטול ולכך שלח אצלה שליח וכמ"ש בס' פ"י וא"כ שפיר מהני הביטול אף לקולא דמוקמינן לה אחזקת אשת איש וא"ל כמ"ש דאיכא חזקה בהיפך דהגט נשאר בכשרותו ולא נתבטל ז"א כיון דהגט ודאי נתבטל שהוא ביטלו כבר רק דבטלו אינו מבוטל דאפקעינהו רבנן לקדושין אבל הגט ודאי נתבטל רק דהספק אי מילי מימסרן לשליח ולא נפקעו הקדושין או לא מימסרן ונפקעו הקדושין ועל זה שפיר מוקמינן לה אחזקת אשת איש וא"ש. אבל לדידן דקי"ל כר' נחמן דבטלו מבוטל ממילא ליכא נפקא מינה בהאי דינא כלל ולכך לא הביאו הרמב"ם ז"ל וא"ש והאי דינא דמילי אי מימסרן לשליח לא הוצרך להביא כאן וא"ש:

רש"י ד"ה בראשונה הי' מבטלו בפני ב"ד כו' לא הי' מבטלו בפני השליח כו' אלא בפני ג'. ואח"כ פי' מפני תיקון העולם דהיינו תקנת ממזרים כו' והוא תמוה מאוד דארכבי' אתרי רכשי דלקמן מסיק דמאן דסבר דתיקון העולם היינו תקנת ממזרים סבר דקודם התקנה הי' בפני ב' דאם הי' בפני ג' לא שייך ממזירות דאית ליה קלא רק סבר מפני תקנת עגונות ע"ש ובס' פ"י נדחק מאוד ע"ש ועיין בתוי"ט ומהרמ"ש:

ונראה דהנה לקמן הקשה בס' פ"י אמאי אמרינן דאי הוי מקודם בפני שלשה לא שייך תקנת ממזירות משום דאית ליה קלא הלא השליח יצא כבר מכאן לשם ואח"כ מבטלו בפני ג' וא"כ אף דאית ליה קלא ויודע לשם אעפ"כ השליח יגיע קודם מהקול ובין כך ובין כך תנשא ואיכא תקנת ממזרים ע"ש:

ונראה לישב דהנה לכאורה קשה איך שייך תקנת ממזירות שהיא לא תדע אם נתבטל ותנשא שם הלא התוס' ב"מ דף י"ח ע"ב כתבו הטעם דלכך לא חיישינן שמא ביטל הגט ואיך מותרת להנשא בגט שנשלח לה וכתבו משום דאסור לבטל שלא בפני השליח לכך לא חיישינן ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה דאיך אמרינן דתקנת ל היתה מפני תקנת ממזרים שלא תדע שביטל ותנשא הא ז"א דקודם התקנה שהי' מותר לבטל לכתחלה ממילא הי' אסורה להנשא בגט הנשלח עד שתדע שלא ביטלו וא"כ בלא תקנות ר"ג לא שייך כלל תקנת ממזרים כיון שתהא אסורה להנשא אם לא תדע שלא ביטל וא"כ למה הוצרכו לתקן בשביל תקנת ממזרים הלא אם לא יתקנו לא יהי' שייך כלל תקנת ממזרים שהיא אסורה להנשא מספק שמא ביטלו כיון שמותר לבטל קודם התקנה:

אך נראה דז"א דשפיר אף קודם התקנה היתה מותרת להנשא לכתחלה דמוקמינן הגט בחזקתו שלא נתבטל כמ"ש תוס' לעיל דף י"ח ע"ב ד"ה שמא פייס ע"ש ורק התם

י"ל משום דנפל איתרע ע"ש וא"כ שפיר היתה מותרת להנשא לכתחלה ושייך תקנת ממזירות. אך נראה לפי מאי דקי"ל בחזקה היכא שוודאי יתברר הדבר לא סמכינן עלה:
ולפ"ז מיושב קושית הפ"י לקמן שהקשה מאי מהני שהי' בפני ג' הלא אעפ"כ שייך תקנת ממזירות שהשליח יבוא לשם קודם שיבא הקול. ולמ"ש א"ש דכיון שודאי יבא הקול א"כ שפיר ליכא למימר דתיקנו משום תקנת ממזירים דז"א דאם לא יתקנו לא יהי' שייך כלל החשש דתהי' אסורה להנשא שמא ביטל כיון שמותר לבטל ואי"ל דתסמוך אחזקה שלא נתבטל ז"א כיון שודאי יתברר הדבר כיון דאית לי' קלא ויתברר הדבר אם יבא הקול א"כ לא סמכינן אהחזקה ותהי' אסורה להנשא ולא הוצרך לתקן כלל מחמת ממזירות רק לכך סבר דתיקנו מפני תקנת עגונות. אך נראה עכשיו דכבר תיקנו דאסור לבטל מפני תקנת עגונות ממילא אסור לבטל שלא בפני השליח אף בפני שלשה מפני תקנת ממזירות דאף דאית לי' קלא מ"מ נשאר קושית הפ"י דאיכא למיחש כיון שבא השליח לשם קודם הקול. ואי"ל כמ"ש שתהא אסורה להנשא שמא ביטל. ז"א דלא חיישינן כיון דאסור לבטל מפני תקנת עגונות כמ"ש תוס' ב"מ ושפיר תהי' מותרת להנשא וא"כ כשמבטל שייך תקנת ממזירים שפיר שהוא חמור יותר מתקנת עגונות:
ולפ"ז מיושבים שפיר דברי רש"י ז"ל שפירש בפני שלשה ואעפ"כ פי' מפני תקנת ממזירות ולפמ"ש א"ש דעכשיו דתיקנו דאסור לבטל משום עגונות שייך שפיר גם ממזירות אף בפני ג' וא"ש:
גמ' הגיע כו' ולא אמרינן לצעורי' קא מכוין ופירש"י ז"ל לצערה חודש או חדשי' ופי' הרשב"א ז"ל דבריו שאינו רוצה לבטל גוף הגט רק שרוצה לבטל השליחות על חודש כו' והקשה לפירושו הלא לר' נחמן דסבר דבאמת אינו בטל רק השליחות וגוף הגט אינו בטל כלל א"כ לדידי' נשאר הקושיא דליתני במתניתין הגיעו וליכא למיטעי מחמת דלא שייך לצעורי' מכווין דלדידי' אף בהגיע ממילא לא שייך לצעורי' דבאמת לא בטל רק השליחות ע"ש. ונראה לישב דהנה יש להקשות לפי מאי דאיפלגי ר' נחמן ור' ששת דר"נ סבר דאין גוף הגט בטל רק השליחות ופ' הרמב"ם ז"ל דאם מבטל גוף הגט בפירוש באמת בטל רק דר"נ סבר דמסתמא אינו מבטל גוף הגט רק השליחות והרשב"א והרמב"ן ז"ל דחו דבריו ופסקו דאף כשמבטל בפירוש גוף הגט אעפ"כ אינו בטל שאינו יכול לבטלו והביאו ראי' לדבריהם דהא הכא במתניתין דאמר גט שנתתי לך בטל הוא א"כ ביטל בפירוש גוף הגט ואמאי לא מהני וע"כ מוכח דאף שמבטל בפירוש גוף הגט וא"כ ממילא ביטל גם השליחות ולכך גוף הגט אינו בטל ואינו יכול לבטלו ואינו בטל רק השליחות ע"ש וי"ל לפי מאי דקי"ל [סי' ר"ט] דאם הקנה דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה כגון

דבר שלב"ל עם דבר שבא לעולם לא קנה כלל לדעת רוב הפ' דאף דבקני את וחמור קי"ל דקנה מחצה כר' נחמן מ"מ כתב המרדכי דר"נ לא סבר רק היכא שהקנה לב' דברים אבל אם הקנה לאדם אחד ב' דברים דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה מודה ר"נ דלא קנה כלל ע"ש וא"כ הכא שמבטל גוף הגט וגם השליחות ועל גוף הגט אינו מועילהביטול רק על השליחות וא"כ ממילא גם השליחות אינו בטל דכמו התם דאמרינן שכיוון שלא נקנה הדבר שבא לעולם רק אם נקנה גם הדבר שלא ב"ל אבל זבל"ז לא יקנה א"כ ג"כ כשמבטל שניהם אינו מבטל זה בל"ז וכמו במוחל דבר שלב"ל עם דבר שב"ל ואיך אמרינן הכא דהשליחות שפיר בטל. ונראה לפמ"ש הרשב"א ז"ל בדברי רש"י ז"ל דלצעורי קא מכווין פירושו שלא ביטל גוף הגט רק השליחות. והנה הפ' כתבו הטעם דלא אמרינן באמת טעמא דלצעורי משום דמוקמינן לה בחזקת אשת איש ואמרינן שביטל באמת גוף הגט ועדיין היא אשת איש והגט בטל ואינו חוזר ומגרש בו:

ולפ"ז א"ש דלר"נ אף שמבטל גוף הגט אינו בטל א"כ לא קשה מ"ש דגם השליחות לא יתבטל כיוון שביטל גם גוף הגט והוי כקני את וחמור דז"א דעכשיו איכא בהיפוך חזקת אשת איש דכיוון לצעורי' ולא ביטל גוף הגט רק השליחות ושפיר בטל דהשליחות לחוד יכול לבטל כיוון דאם נאמר שביטל גוף הגט ולא כיוון לצעורי' אינו בטל כלל א"כ מוקמינן לה אחזקת אשת איש בהפוך דכיוון לצעורה ועכ"פ בטל השליחות לחוד:

ולפ"ז מיושב קושית הרשב"א על רש"י ז"ל שהקשה דלר"נ ליתני במתני' הגיעו דליכא למיטעי. כיון דבאמת לא בטל רק השליחות. ולמ"ש א"ש דבהגיעו דלא שייך לצעורה א"כ לר"נ אף השליחות אינו בטל דהוי קני את וחמור כמ"ש כיון דביטל גם גוף הגט וא"כ ממילא לא מצי למיתני במתני' הגיעו לר"נ רק לר' ששת פריך הש"ס שפיר דליתני הגיעו ולדידי' משני שפיר דתני רבותא כן י"ל כפירש"י ז"ל וא"ש:

רש"י בא"ד שאם הי' בדעתו לבטלו הי' רודף אחריו לבטלו כו'. והקשו אמאי לא פירש"י כדברי התוס' דעכ"פ לא הוי מהני הביטול לקולא דהוי אזלינין לחומרא ולמה לי' לרש"י ז"ל לומר מחמת הוכחה:

ונראה לפמ"ש הרשב"א בפירוש דברי רש"י ז"ל שפירש לצעורה חודש או חדשים ופירש דבריו דאף שהוא אמר גט שנתתי לך בטל הוא ומשמע שביטל גוף הגט אעפ"כ לא כיוון רק לצעורה ולבטל השליחות ואח"כ דחה דברי רש"י ופירש דלצעורה היינו שכיון בדבריו לא באמת רק להשטות ולצערה ע"ש:

והנה באו"ת ח"מ ספ"א [ס"ק ב] הקשה איך אמרינן בכל מקום שיכול לומר משטה הייתי בך וכן לצעורה כו' הא הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים ומאי מהני

כונתו כיוון שהדיבור הוא בהיפוך. ותירץ דלא אמרינן דברים שבלב אינן דברים רק היכא שהדיבור הי' באמת כגון בהאי דזבין אדעתא למיסק לארעא דישראל שמכר באמת רק בלבו הי' על תנאי ולא מהני שהדיבור שבפה סותר למה שבלב אבל במשטה גם הדיבור שבפה הי' כונתו להשטות ואינו סותר כלל ולכך מהני וכן בלצעורה ע"ש:

ולפ"ז קשה הכא לפי מאי שפירש הרשב"א דברי רש"י ז"ל דאמרינן שכוונתו לצעורה היינו שכיוון בכוונתו לבטל השליחות וא"כ קשה קושית האו"ת הא הוי דברים שבלב כיוון שאמר גט שנתתי לך בטל הוא והיינו שביטל גוף הגט וזה הדיבור אמר באמת שרוצה לבטל רק שכיוון בלבו לבטל השליחות ולא גוף הגט וא"כ סותר מה שבלב לשבפה דדיבורו הוא לבטל גוף הגט והוי דברים שבלב ואינן דברים דבשלמא לשיטת הרשב"א ז"ל א"ש שהוא פירש דלצעורה היינו שהי' כונתו בדיבורו רק לצערה ולא לבטל באמת א"ש כדברי האו"ת אבל לדברי רש"י ז"ל קשה כמ"ש. אך באמת הא קי"ל דהיכא דאיכא אומדנא דמוכח שכיוון כך הוי גם דברים שבלב דברים:

ולפ"ז מיושבים שפיר דברי רש"י ז"ל שפירש מדלא רדף אחריו מוכח שאין כוונתו רק לצערה וא"כ הוי אומדנא דמוכח ושפיר אף דהוי דברים שבלב הוי דברים ולכך לא הוי מצי לפרש כדברי התוס' משום ספק בלא הוכחה דא"כ הוי דברים שבלב וכמ"ש אבל התוס' שפ' לצעורה כדברי הרשב"א ז"ל כתבו שפיר מספק בלא הוכחה וא"ש:

גמ' שלח אחריו שליח למה לי כו'. ולכאורה י"ל לפי מאי שכתב הרשב"א ז"ל דממתניתין ליכא למידק דלשון בטל הוא הוי לשון טוב די"ל דהכי פירושו גט שנתתי לך בטל הוא שכבר בטלתי אותו באופן ובלשון המועיל ולכך נאמן מטעם מגו שבידו לבטלו עכשיו אך מהא דשלח אחריו שליח מוכח כיוון דאינו רוצה לעבור על תקנת ר"ג דלכך שלח אחריו שליח והשליח לית לי' מיגו ומוכח שפיר דלשון בטל הוא מהני א"כ מאי פריך הש"ס שלח אחריו שליח למה לי הלא איצטרך דלשון בטל הוא מועיל:

ונראה דהנה לפמ"ש האו"ת שם סי' פ"א בשם הב"ש והב"ח דסברי דאף בלצעורי ומשטה שייך דברים שבלב רק התם בשחט לע"א ומנסך יין שפיר אמרינן לצעורי' מכווין דשם הוי וודאי אומדנא דמוכח דמסתמא אינו עובד ע"ז וודאי כיוון לצעורי' ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה הכא איך אמרינן לצעורה מכווין לשיטת התוס' דליכא רק ספק דלא כרש"י ז"ל וליכא הוכחה במאי שלא רדף א"כ קשה הא הוי דברים שבלב ואינן דברים ומאי מהני כוונתו לצעורה:

ונראה לפי מאי דאמרינן לקמן דפריך למימרא דבטל לישנא דליבטל משמע דהיינו להבא והתנן גבי מתנה דבטל הוא משמע לעבר ומשני דשתי לשונות משמע והתם גבי

מתנה לישנא דמהני קאמר וגם הכא גבי גט לישנא דמהני קאמר ופירשו בתוס' ד"ה מבוטלת היא דלישנא דמהני בה היינו שהוא טוב לו יותר דבמתנה טוב לו שלא יתבטל המתנה אף שרוצה לבטל ובגט טוב לו יותר שיתבטל הגט והקשו ע"ז מהא דהתקבל דאמרינן דטוב לו יותר שלא יתבטל הגט ותירצו דהכא דחזינן דרוצה שיתבטל טוב לו ודאי יותר שיתבטל הגט ע"ש:

ולפ"ז א"ש דלא הוי כלל דברים שבלב דכיון שכוונתו לצעורה ולא לבטל א"כ ממילא טוב לו שלא יתבטל הגט כמו בהתקבל וא"כ ממילא משמע לישנא דבטל הוא אלשעבר ולא מהני כלל ולא הוי דברים שבלב וא"ש:

ולפ"ז מיושב דליכא למימר דמתני' איירי שאומר בטל הוא שביטלו בלשון המועיל דא"כ לא שייך לצעורה כמ"ש דהוי דברים שבלב וע"כ מוכח דאיירי שמבטלו עכשיו בלשון בטל הוא ופריך שפיר שלח אחריו כו' למה לי וא"ש:

דף לב:

גמרא נהי דבטלי' לשליחותי' דבשליח גיטא גופי' מי קא בטיל והקשו בתוס' דהכא משמע דהגט אינו בטל כלל אף כשביטלו בפירוש ובקדושין איתא מתורת גט לא בטלי' ומשמע דמהני אם ביטל בפירוש ע"ש. ונראה לפמ"ש לעיל דבאמת קשה כיון דגוף הגט אינו בטל ממילא גם השליחות אינו בטל דהוי קני את וחמור וכתבנו דאיכא למימר דמוקמינן לה אחזקת אשת איש בהיפך דלא ביטל רק השליחות וא"כ לפ"ז א"ש דהכא אמרינן באמת גיטא גופא מי קא בטיל דאינו יכול לבטלו כלל וא"כ ממילא מוקמינין לה אחזקת א"א שלא ביטלו כלל ולכך אמרינן התם בקדושין שלא ביטל כלל גוף הגט דאם הי' מבטל גם גוף הגט לא הי' בטל אף השליחות רק דאמרינן שלא ביטלו כלל וא"ש:

ולפמ"ש הר"ן ז"ל בחידושיו בל"ז א"ש שהוא כתב דכיוון דלא מהני הביטול ממילא אמרינדלא כיוון כלל על גוף הגט דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ולא כיוון רק על השליחות וא"כ ממילא א"ש הכא והתם וא"ש:

דף לג.

תוס' ד"ה ואפקעינהו רבנן לקדושין מיני'. והקשו א"כ יחפה תמיד על בת אחותו שישלח לה גט ויבטלנו שלא בפני השליח ותירצו דכדין יחפה ואח"כ הקשו דהוי התראת ספק ותרצו דמוקמינין לה אחזקה ואח"כ כתבו ומאי שהקשה א"כ יחפה על ב"א כיוון שנודע שלא עשה זה רק לחפות לא הפקיעו כלל לקדושין כו' ע"ש ודקדקו אמאי כתבו תוס' אחר

שהקשו מהא דהתראת ספק תירוץ אקושיא הראשונה הלא מיד הו"ל לתרוצי אקושיא הראשונה שלא יוכל לחפות כיוון שלכך כיוון:

ונראה לישב דהנה לכאורה יש להקשות לפי מאי דאמרינן מס' ב"ק פ' מרובה דף ע' ע"ב דפריך הש"ס איך משכחת לה בשנים אומרים קדש ושנים אומרים בעל סא הוי חצי דבר ופירש"י ז"ל בשניהם אומרים שנתקדשה והוי אשת איש ושנים מעידים שבעל אותה איש אחר וחייב מיתה הא הוי חצי דבר דבלא העדי קדושין לא הי' העידי ביאה מחייבים אותו כלום שהיינו אומרים שהיא פנוי' ואיך משכחת לה מיתה בבועל אשת איש ומשני דכיוון דעידי קדושין לא צריכי לעידי ביאה שהם פועלים בעדותם שהיא מקודשת לא מיקרי חצי דבר ע"ש. ולפ"ז קשה הכא לכאורה עדיין קושית התוס' שיחפה על בת אחותו שישלח לה גט ויבטלו שלא בפניהם. ואי"ל כמו שתירצו דכיון שאנו רואין שנבעלה לאחר והוא שלח לה גט מסתמא כוונתו לחפות ולא מהני דז"א דאעפ"כ לא תתחייב מיתה שיהי' חצי דבר העידי ביאה עם העידי קדושין ואי"ל כמ"ש בש"ס דכיוון דעידי קידושין לא צריכי לעידי ביאה הוי דבר שלם ז"א כיוון דהכא ששלח לה גט ובטלו שלא בפני ב' ואפקעינהו רבנן לקדושין ולא הוי קדושין כלל למפרע רק משום שידעינן שנבעלה לאחר אין אומרים שכיוון לכך ולא הפקיעו א"כ בלא העידי ביאה לא הי' מהני כלום העידי קדושין עכשיו בעדותם כיוון שביטל הגט והפקיעו להקדושין רק מחמת העידי ביאה ידעינן שמקודשת וא"כ הוי חצי דבר שגם העידי קדושין צריכין לעידי ביאה דהפ' כתבו דצריך להיות עכשיו בעדותם שמעידים בפנינו שלא יהי' חצי דבר שיפעלו דבר מהכת אחת בלא האחרת וא"כ כשביטל אין העידי קדושין פועלין מאומה זולת העידי ביאה דאמרינן שנפקעו הקדושין זולתם ויהי' שפיר חצי דבר ולא תתחייב מיתה וא"כ שפיר יכול לחפות עלי' וזה קשה גם לדידן דקי"ל כרבי דבטלו מבוטל מ"מ כתבו תוס' דבביטול לפני פחות משנים דלא מהני הוא ג"כ הטעם מחמת אפקעינהו גם לדידן יכול לחפות לשלוח לה גט ויבטל שלא בפני ב' [ויכול לעשות באופן שידעו שביטל] וגם תירוץ תוס' הראשון שתירצו דבאמת יחפה כדין ג"כ לא שייך הכא כיוון שבאמת כיוון לחפות ולא הפקיעו באמת רק שלא נודע והוי שלא כדין:

ונראה לישב זה דהנה לכאורה יש לישב קושיות תוס' לפמ"ש הטעם דלא אמרינן באמת לצעורה קא מכווין משום דמוקמינין לה אחזקת אשת איש שנתבטל הגט והוי א"א עדיין ע"ש ומ"ש לעיל והנה הפ' כתבו דלא כמהרש"א דגם שלא בפניו שייך לצעורה קא מכווין אם יודע לה ע"ש. ולפ"ז מיושב לכאורה קושית התוס' דכיוון דביטל שלא בפניהם הפקיעו רבנן לקדושין מינה א"כ שפיר אמרינן שכיוון לצעורה וא"ל דמוקמינן לה אחזקת

א"א שנתבטל הגט והוי א"א ז"א דאם נתבטל וודאי לא הוי אשת איש דאפקעינהו רבנן לקדושין מיני' וא"כ איכא חזקה בהיפך שכיוון לצעורה ולא ביטלו כלל ולא הפקיעו רבנן לקדושין מיני' והוי אשת איש עכ"פ עד עתה וכן סבר רשב"ג באמת דאם בטלו הפקיעו הקדושין וממילא מוקמינן אחזקה שלא ביטלו רק לצעורה וא"כ לא קשה קושית תוס' דלא יוכל לחפות כלל דשפיר תתחייב מיתה אף אם יבטלו דנימא שלא כיוון רק לצעורה. אך ז"א לפמ"ש תוס' בסוגיא דנכתב ביום ד"ה משום ב"א כו' דלא תתחייב מיתה מחמת חזקת אשת איש דאיכא לנגדה חזקת כשרות שלא נבעלה כשהיתה אשת איש ע"ש וא"כ מקשו תוס' שפיר שיוכל לחפות וא"ל דנוקי אותה בחזקת א"א שלא ביטלו ז"א דאיכא לנגדה חזקת כשרות [אף דיש לחלק דהכא ליכא חזקה דכשרות דאף שנפקעו למפרע מ"מ היא לא ידעה כשזינתה שישלח לה גט אח"כ ויבטלנו מ"מ גם בכה"ג מצינו כמה חזקות] ומקשו תוס' שפיר:

ולפ"ז מיושב מאי שהקשינו דאעפ"כ יכול לחפות שיהי' חצי דבר דז"א דשפיר פועלין העידי קדושין גם בלא העידי ביאה כיוון דבאמת מוקמינן לה אחזקת א"א שלא ביטל הגט ולא הפקיעו ומקודשת רק מחמת שנבעלה מוקמינן לה אחזקת כשרות א"כ העידי קדושין בלא העידי ביאה פועלין שפיר שתהי' מקודשת אף שביטל הגט מ"מ מוקמינן לה אחזקת א"א בלא העידי ביאה דליכא חזקת כשרות ועכשיו דאיכא עידי ביאה ממילא לא אפקעינהו לפי שכיון לחפות. וזולתם ג"כ היתה מקודשת מחמת החזקת א"א וא"כ לא הוי חצי דבר דעידי קדושין לא צריכי כלל לעדי ביאה:

אמנם לכאורה יש לדחות זה דליכא כלל חזקת א"א דנימא שלא ביטל ולא הפקיעו כיוון דאם ביטל הפקיעו הקדושין למפרע ולא היתה כלל אשת איש מעולם ואיך שייך חזקת א"א. אך באמת התוס' כתבו דגם בכה"ג שייך חזקת א"א כמו שתירצו אהא דהתראת ספק וא"כ א"ש מ"ש:

ולפ"ז מיושב מאי שתירצו תוס' תירוץ זה אחר התירוץ דהתראת ספק דאל"ה הי' קשה מ"ש דהוי חצי דבר ואי"ל כמ"ש ז"א דליכא כלל חזקת א"א כיון שהפקיעו למפרע אבל עכשיו שהוכיחו דגם בכה"ג שייך החזקה תירצו שפיר כמ"ש וא"ש:

אופן ב' יש לישב קושיא זו דלא תירצו מקודם דהנה לכאורה יש להקשות אתירוץ תוס' זה שתירצו דמשום שנבעלה ואח"כ ביטלו חזינן שכיוון לחפות מסתמא דהנה קי"ל היכא שהוזמו עדים ואח"כ נודע שאף בעדותם לא הי' מהני אף קודם ההזמה ונגמר הדין בטעו' לא הוי הזמה כלל ואינם חייבים כלום כגון שהעידו על אחד שחייב מיתה והוזמו ואח"כ נודע שהי' פסולים א"כ נגמר הדין בטעות שאף בלא ההזמה לא הי' חייב מיתה

לא הוי הזמה כלל ופטורים כמו דאיתא ב"ק פ' מרובה [דף ע"ג ע"א] וכ"כ המרדכי גבי אין עד נעשה דיין שאם הוזמו לא מהני שע"י ההזמה נודע שהגמר דין הי' בפסול ע"ש. ולפ"ז קשה הכא קושית תוס' דאעפ"כ יכול לחפות לשלוח לה גט ולבטלו. ואי"ל כמ"ש דלא יהי' מהני כיוון דחזינן שמסתמא כיוון לחפות ששולח לה גט אחר שנבעלה לאחר ומבטלה ז"א דמ"מ לא תתחייב מיתה דהעדים שמעידים על הביאה לחייבה מיתה יהי' עדות שאי אתה יכול להזימה כיוון דגם עכשיו אף שעדותם אמת שנבעלה לאחר מ"מ אינה חייבת מיתה כיוון שכבר ביטל הגט ונפקעו הקדושין רק מחמת דחזינן שנבעלה ואח"כ ביטל הגט אמרינן דמסתמא כיוון לחפות וחייבת מיתה וא"כ אם יוזמו יהי' נודע שבאמת לא נבעלה וא"כלא היתה כוונתו לחפות. כיון שהוא ביטל קודם שהעידו העדים א"כ כיון שבאמת לא נבעלה כיון שהוזמו לא הי' כוונתו לחפות ושפיר נפקעו הקדושין ע"י ביטולו א"כ אף אם היתה עדותם אמת שנבעלה גם בלא ההזמה לא היתה חייבת מיתה מקודם כיון שלא כיוון לחפות ונפקעו הקדושין באמת רק דקודם ההזמה היינו סוברים שכיוון לחפות ולא נפקעו הקדושין ואם היינו יודעים קודם ההזמה שלא כיוון לחפות לא היינו מחייבי' אותה מיתה כלל אף בעדותם רק שהיינו סוברים שכיוון לחפות וא"כ עכשיו אחר ההזמה נודע שבאמת לא כיוון לחפות ולא הי' מהני עדותם כלל וא"כ לא הוי הזמה כלל וממילא גם היא אינה חייבת מיתה כיון דהוי עשאאי"ל וא"כ שפיר יכול לחפות וגם החיפוי יהי' שלא כדין כיון שבאמת כיוון לחפות ולא נפקעו הקדושין וקשה עדיין קושית התוס'. ועיין מ"ש לקמן דף ע"א על דברי הרשב"א בסופו:

ולכאורה הי' נראה לישב דהנה הר"ן ז"ל בחידושיו לגיטין לעיל אהא דאמרינן נהי דבטלי' לשליחות גיטא גופא מי קא בטיל ופ' רוב הפוסקים דאינו יכול לבטל גוף הגט אף בפירוש והקשה הר"ן ז"ל הא כיון דאמר גט שנתתי לך בטל הוא א"כ ביטל גוף הגט ולא השליחות ואמאי מהני. ותירץ דאמרינן אין אדם מוציא דבריו לבטלה ומסתמא כיוון לבטל השליחות כיון דגוף הגט אינו יכול לבטל ע"ש וזה דלא כמ"ש לעיל וא"כ לכאורה הכא בביטול שלא בפניהם דאין הביטל מועיל אף אם ביטל השליחות א"כ ממילא אמרינן דביטל גוף הגט דלא שייך אין אדם מוציא דבריו לבטלה כיון דגם אם ביטל השליחות לא מהני וא"כ ביטל גוף הגט ולא אפקעינהו כלל לקדושין וא"כ לא קשה כלל קושית התוס' אך באמת ז"א דכיון שמכוון לחפות לא שייך אין אדם מד"ל כיון שרוצה בכך וא"כ לא קשה דהוי עשאאי"ל ז"א דאם יוזמו ונודע שלא כיוון לחפות. א"כ ממילא לא הפקיעו דנימא שכוונתו הי' על גוף הגט כמ"ש. אך ז"א דאעפ"כ יכול לחפות ולבטל בפירוש רק השליחות ולא גוף הגט ושפיר יהי' עשאאי"ל כמ"ש:

אמנם יש לומר כמ"ש לעיל דבאמת י"ל שכיוון לצעורה רק דאיכא חזקת אשת איש וא"כ איכא בהיפך הכא חזקת אשת איש דכיוון לצעורה ולא נפקעו הקדושין אך ז"א כמ"ש לעיל דאיכא נגדה חזקת כשרות כיון שנבעלה. ולפ"ז א"ש דשפיר הוי עשאי"ל דאם יוזמו ונודע שלא נבעלה א"כ שפיר אמרינן דכיוון לצעורה דאיכא חזקת א"א וליכא נגדה חזקת כשרות:

ולפ"ז מיושב דבאמת י"ל דלא שייך הכא חזקת א"א כיון דאם אפקעינהו לא היתה כלל אשת איש מעולם רק עכשיו שכתבו דגם בכה"ג שייך חזקת א"א תירצו שפיר:

אופן ג' דהנה יש להקשות אהא דתירצו תוס' דלכך לא הוי התראת ספק משום דרוב אנשים אין מגרשין נשותיהם וכששולחין גט אין מבטלין כו'. והנה המהרש"א ז"ל כ' דבנזיר לא שייך שום רוב או חזקה דאמרי' דודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה ע"ש. והנה בקדושין [דף ע"ח ע"א] פליגי אביי ורבא בכל חייבי לאווין אביי סבר דקידש לחוד לוקה משום לא יקח ואף בלא ביאה אם מקדש חייבי לאווין לוקה ורבא סבר דקידש אינו לוקה רק בעל ומודה במחזיר גרושתו דבעל ולא קידש אינו לוקה רק צריך להיות שניהם קידש ובעל ע"ש. וא"כ קשה אמאי לוקה בקידש הא הוי התראת ספק שמא ישלח לה גט ויבטלנו דגם לדידן דקי"ל כרבי דבטלו מבוטל מ"מ אם מבטל פחות מלפני ב' לכ"ע אינו מבוטל דשייך ממזירות ואפקעינהו רבנן לקדושין כמ"ש תוס' לעיל וא"כ הוי שפיר גם לדידן התראת ספק שמא ישלח לה גט ויבטלנה שלא בפני ב' ויופקעו הקדושין וא"כ איך יתחייב מלקות בקידש חייבי לאווין וא"ל כתירוץ תוס' דרוב אין מבטלין הגט כשמגרשין דז"א דהכא דחייב מלקות א"כ וודאי יעשה זה כדי שלא יתחייב מלקות כמו התם בנזיר דלא מהני הרוב כמ"ש מהרש"א ז"ל וגם תירוץ ב' בל"ז לא שייך הכא דליכא חזקה דבשעת התראה הוא קודם הקדושין ואדרבה איכא חזקה בהיפך וא"כ אמאי לוקה בקידש וגם לרבא קשה במחזיר גרושתו דמודו כולם דבעל ולא קידש אינו לוקה רק קידש ובעל וא"כ הוי ג"כ התראת ספק דאם ישלח לה גט ויבטלנו שלא בפני ב' יהי' נפקעים הקדושין ויהי' בעל ולא קידש וג"כ אינו לוקה וא"כ אמאי חייב מלקות עכשיו הא הוי ה"ס:

והי' אפשר לישב לפמ"ש כל הפוסקים הטעם דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש משום דקידש על מנת שירצו חכמים וא"כ עכשיו שאין החכמים רוצים לא נתקיים התנאי ולכך לא הוי קדושין עיין בשיטה מקובצת ריש מסכת כתובות. והנה קי"ל דאחד ממשפטי התנאים הוא שאין יכול להתנות תנאי רק בדבר שאפשר למיעבד ע"י שליח אבל בדבר שאינו יכול לעשות שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ע"ש בכתובות פ' המדיר:

והנה קי"ל דאין שליח לדבר עבירה. וכתבו תוס' ב"מ לחד תירוצא דהיכא דאין שליח לדבר עבירה בטל השליחות לגמרי ולא הוי שליח כלל. וא"כ א"ש הכא בקידש חייבי לאווין אף אם ישלח לה גט ויבטלו אח"כ שלא בפניהם מ"מ לא נפקעו הקדושין דלא שייך לומר שקדשה על תנאי שירצו החכמים ואם לא ירצו יהי' בטלין דז"א דאינו יכול להתנות תנאי כלל בהקדושין כיון דאינו יכול לעשות שליח לקדש חייבי לאווין דאין שליח לדבר עבירה ובטל השליחות. א"כ כיון דאינו יכול לעשות השליח ממילא אינו יכול להתנות בו תנאי ואף שאין החכמים רוצים אעפ"כ הוי קדושין ולא נפקעו וא"כ שפיר הוי התראת ודאי וחייב מלקות רק לתירוץ התוס' השני קשה שתירצו שם בב"מ דהשליחות קיים רק לענין העבירה לא הוי שליחות קשה וגם לחד מ"ד התם דבכהן שאומר לישראל קדש לי גרושה מהני השליחות. וא"כ שפיר הוי בידו לעשות שליח ישראל ויכול להתנות בו תנאי וקשה כנ"ל:

ולפ"ז מיושב מאי שכתבו תוס' כאן דע"ז מתרצי תוס' שפיר דהיכא שכיוון לחפות לא הפקיעו כלל הקדושין רק היכא שלא כיוון כלל וא"כ לא קשה כלל מ"ש בחייבי לאוין דהוי התראת ספק שישלח לה גט ויבטלנו דז"א דרוב אנשים אין מגרשין נשותיהם וכשמגרשין אין מבטלין. ואי"ל כמ"ש דלא מהני הרוב שבודאי יעשה כן כדי שלא יתחייב מלקות דז"א דאם יעשה כן כדי שלא ילקה לא הי' מהני כלל כיון שכוונתו לחפות רק דנימא שלא יתכוון ע"ז איכא הרוב שפיר וא"ש:

ובפשיטות יש לישב דבאמת איך נימא שכיוון לחפות שמא לא כיוון לחפות ואיך נחייבה מיתה רק מחמת שכתבו תוס' דאיכא רוב דרוב אנשים אין מגרשין וכשמגרשין אינו מבטל הגט ששולח רק על מה שעושה בכוונה לחפות ע"ז לא שייך הרוב או החזקה כיון שרוצה לחפות וא"כ שפיר אמרינן דמסתמא כיוון לחפות דאל"ה לא הי' שולח גט ומבטלו כיון דרוב אנשים אינם מבטלין הגט ששולחין ומסתמא כיוון לחפות ותירצו שפיר דאם לא בירר לנו בהיפך חייבת מיתה וא"ש:

ולכאורה הי' אפשר לומר דהתוס' לא כתבו כלל זה לתירוץ רק לענין דינא אם ידעינשכיוון לחפות לא נפקעו הקדושין דבשיטה מקובצת לכתובות איתא בהדי' זה לתירוץ וגם בתוס' מוכח כן שכתבו אם ידעינן שכיוון לחפות לא הפקיעו ואם ברור לנו שלא כיוון שפיר הפקיעו וסתרי אהדדי דמשמע מדכתבו אם ברור לנו כו' דאם אינו ידוע אמרינן שמסתמא כיוון ומקודם משמע בהיפוך שכתבו ידעינן וע"כ פירושו לתרץ הקושיא ראשונה משום דאם ידעינן לא הפקיעו וא"כ הכא דמסתמא כיוון לחפות לא הפקיעו וחייבת מיתה וא"ש:

גמ' בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קא מפלגי כו'. והקשו המפ' לשיטת הפוסקים דבכתיבה בעינן שליחות הבעל וא"כ דלמא כ"ע סברי דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה רק בשליחות שבטלה מקצתה פליגי דרבי סובר לא בטלה כולה ורשב"ג בטלה כולה אבל בעדות כ"ע מודים דהרמב"ם פוסק באמת בעדות לא בטלה כולה ובשליחות בטלה כולה כרשב"ג:

ונראה לישב דהנה לכאורה יש להקשות לרבי דסבר לא בטלה כולה וליכא למיחש למידי ולכך יכול לבטל כו' והנה תוס' ד"ה רבי סבר כתבו לחד תירוצא דאי הוי סבר רבי עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הי' מודה דלא מהני הביטול זה שלא בפני זה אף בדיעבד כיון דשייך תקנת ממזירות דאיכא למיחוש שמא יטעו העדים ויסברו דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. ואף שידעו שביטל קצתם אעפ"כ יכתבו ומודה רבי דבכה"ג לא מהני הביטול אף בדיעבד ע"ש. וא"כ קשה לפמ"ש האחרונים דאיכא למיטעי גם בהיפוך דאף דקי"ל עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה איכא למיטעי ג"כ בהיפוך דבטלה כולה ע"ש. וא"כ קשה אף דסבר רבי בעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. אעפ"כ לא הוי ביטול דשייך ג"כ תקנות ממזירות דאיכא למיחש דאף אם ידעו מהביטול מ"מ שמא יטעו ויסברו דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. וא"כ ממילא לא הוי ביטול משום שמא יסברו דלא בטלה כולה דלא מהני הביטול אף לרבי אי הוי סבר דבטלה כולה. א"כ אף אי לא בטלה כולה לא הוי ביטול דיטעו דבטלה כולה ולא הוי ביטול ושייך ממזירות. וגם עכשיו לא מהני הביטול כיון שיטעו יחתמו אותם העדים שביטלם ג"כ שיסברו דלא הוי ביטול:

ונראה ליישב דהנה לכאורה הוא תמוה איך יכול לבטל העדים במה מבטלם. כיון שראו והם עדים כשרים במה נפסלו ע"י ביטולו כיון שאינו מבטל השליחות של החתימה רק העדות מבטל. וע"כ צ"ל כיון דבאמת הוי מפי כתבם רק כתירוץ התוס' דמשום דהוי מדעת שניהם לא הוי מפי כתבם ע"ש. וא"כ כיון שמבטל דעתו ממילא לא נעשה מדעתו והוי מפי כתבם וכן כתב בס' תורת גיטין [להגאון אב"ד דק"ק ליסא] לשיטת בעל המאור תירוץ זה דלכך מהני הביטול על עדותם ע"ש:

והנה הרמב"ן בחידושיו והר"ן ז"ל הקשו איך סבר רבי דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה הא קי"ל בכל מקום דבטלה כולה. ותירצו דלא אמרינן דבטלה כולה רק היכא שבטל אחד ע"י פסול שנפסל אחד ולכך ממילא בטלה כולה אבל הכא שנתבטל האחד לא מחמת פסול רק שהוא אינו רוצה שזה יהי' עד עליו ועל השאר אינו רוצה שיתבטלו בכה"ג סבר דלא בטלה כולה ע"ש ולפמ"ש קשה הא כיון דזה שאינו רוצה שיהי' עליו

עד ממילא פסול לחתום מחמת מפי כתבם. א"כ אף שרוצה שהשאר יהיו עדים מ"מ כיון שזה נתבטל מחמת פסול ממילא כ"ע מודים דבטלה כולה ואמאי סבר רבי דלא בטלה כולה וא"ל דמפי כתבם לא הוי דיבור כלל ולא נתבטלו האחרים דז"א דלקמן פ' מי שאחזו דף ע"א ע"א איתא בהדיא דמפי כתבם הוי שפיר דיבור מעליא רק דהתורה פסלה דיבור זה לעדות והוא עדות פסול. וא"כ ממילא נתבטלו גם שאר העדות דבכה"ג בטלה כולה. אך זה טעות דאיך יתבטל כיון שזה הוא מבטלו הוא באמת עד כשר רק מחמת שהוא מבטלו פסול לחתום מחמת שהחתימה תהי' מפי כתבם והיא פסולה א"כ כיון שהוא אינו חותם רק שאר העדים שלא נתבטלו חותמין א"כ במה יתבטלו דאין לבטלם מחמת שנצרפו בשעת ראי' דז"א דהם כשרים באמת רק על החתימה נפסל וא"כ כיוון שהוא אינו חותם במה יתבטלו השאר:

ולפ"ז מיושב מ"ש דגם לרבי דלא בטלה כולה לא הוי ביטול דניחוש שיטעו ויסברו דבטלה כולה ולא הוי ביטול ויחתמו אף אותם שביטלם ובאמת לא בטלה כולה. ולפמ"ש א"ש דאם יחתמו אותם העדים שביטל אותם ממילא יהי' הדין באמת דבטלה כולה כיון שהם חותמין ונפסל חתימתן מחמת פסול ובכה"ג אליבא דכ"ע בטלה כולה כמ"ש הרמב"ן ז"ל וכמ"ש וא"כ כיון דבאמת בטלה כולה ממילא לא הוי ביטול כלל ושפיר אף הם עצמם אינם בטלים וגם חתימתם כשרה וליכא למיחוש למידי דאם לא יחתמו הם עצמם וודאי יהי' חתימת השאר כשירה דבאמת עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואם יחתמו אף הם עצמם יהי' באמת בטלה כולה ולא בטל כלל שמא יטעו וא"ש:

ולפ"ז מיושב קושיא הראשונה דאמאי לא אמר בש"ס דפליגי בשליחות שבטלה מקצתה אי בטלה כולה אי לא דז"א דבשליחות נשאר שפיר הקושיא אף לרבי אמאי מהני הביטול הא שייך תקנות ממזירות שמא יטעו ויסברו דבטלה כולה ויכתוב זה שביטל אותו בעצמו דהכא לא שייך מה שכתבתי שאם יתבטל שליח זה מחמת פסול יתבטלו כולם דזה לא שייך לענין שליחות ולכך ע"כ מוקי לה דפליגי בעדות שבטלה מקצתה אי בטלה כולה אי לא וא"ש:

גמ' אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה כו'. היינו אפילו אם מבטל כולם קודם נתינת הגט זה שלא בפ"ז ג"כ לא מהני כמ"ש תוס' לקמן דאף דלכאורה מהני כיוון דהטעם הוא משום אפקעינהו ולא הפקיעו רק כשינתן הגט דבלא הגט לא יפקע. וא"כ בשעת הנתינה כבר ביטל כולם ולא שייך החשש מ"מ לא מהני דיש לחוש שזה שאינו יודע שביטל האחרים סבר שגם ביטולו לא מהני כיון שלא ביטל האחרים והוא עצמו יכתוב וע"כ צריך כולם זה בפני זה ולא יטעו. ועיין לקמן בדברי הרשב"א ז"ל ע"ש:

תוס' ד"ה רבי סבר כו'. והקשו דלמא גם רבי סבר דבטלה כולה רק אעפ"כ מהני הביטול בדיעבד דבטלו מבוטל כו' ע"ש. ונראה לישב קושית תוס' דהנה לכאורה אין טעם לדברי רשב"ג דסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דכיון דבאמת הם כולם כשרים רק שהוא אינו רוצה שיהי' זה עליו עד. וא"כ [אמאי] יתבטלו השאר שרוצה שיהי' עדים בדבר וכדברי הרשב"א ז"ל:

ונראה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דבשליחות וודאי שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה דהסברא נותנת בשליחות שיהי' בטילה כולה ע"ש והנה הבעל המאור ביבמות פ' ד' אחין הקשה איך מהני חתימת עדים הא הוי מפי כתבם ולא הוי עדות ותירץ דהתורה אמרה מפי כתבם של העדים לא מהני אבל מפי כתבו של הבעל דבר מהני וכיון שמצווה אותם לחתום מהני מטעם שליחות שעשה אותם שלוחים לחתום והוי מפי כתבו ומהני ע"ש:

ולפ"ז י"ל שפיר הטעם של רשב"ג דסבר עדות שבטלהמקצתם בטלה כולה דכיון שביטל מקצתו מלחתום וביטל שליחותם מלחתום וא"כ ממילא גם האחרים אינם יכולים לחתום דבשליחות וודאי הדין דשליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה ושפיר בטלים גם האחרים שלא נתבטל מלחתום והוי מפי כתבם וכל זה הוא לרשב"ג דסבר בב"ב דף קס"ט דעידי חתימה כרתי ע"ש וא"כ שפיר בטלים גם האחרים מחמת מפי כתבם אבל לרבי דסבר התם עידי מסירה כרתי ממילא לא שייך זה א"כ לא קשה קושית תוס' דלרבי ליכא למימר כלל דסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון דלא שייך טעם הנ"ל כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושב ג"כ מאי שיש להקשות אף לפי האמת לתירוץ תוס' האחרון שתירצו דלרבי ג"כ אי הוי סבר בטלה כולה הי' מודה דלא מהני הביטול דלא חייש רק להחשש שלא יודע להם מהביטול ולכך סבר דבטלו מבוטל אבל הכא אף אם יודע להם הביטול יטעו דלא בטלה כולה ובכה"ג מודה רבי דאינו מבוטל אף בדיעבד ע"ש ויש להקשות לפמ"ש תוס' לקמן דלרשב"ג הוא פירוש דאינו יכול לבטל זה שלא בפני זה שאף כולם אינו יכול לבטל זשלבפ"ז ע"ש וכבר כתבנו הטעם שהאחד לא ידע שביטל האחרים ויסבור שלא ביטל אותם ולא מהני גם ביטולו ויחתום הוא עצמו וא"כ קשה דעדיין יכול להיות דגם רבי סובר דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וא"ל כמ"ש תוס' דלא מהני די"ל דרבי סבר יכול לבטל זה שלא בפני זה היינו שיכול לבטל כולם זה שלבפ"ז דאז מהני שפיר בדיעבד דהכא אם יוודע להם הביטול של כולם ליכא למיחוש למידי רק דאנו חוששין שלא יוודע להם ובחשש זה שפיר סבר רבי דמהני הביטול בדיעבד כמ"ש תוס' ורשב"ג

סבר דבטלו אינו מבוטל ולפמ"ש א"ש דליכא למימר כלל דרבי סבר דבטלה כולה כמ"ש וא"ש. ולשיטות תוס' ע"כ צ"ל דסברי כהרשב"א ז"ל לקמן או דלא משמע להו לישנא דיכול לבטל דהיינו כולם וא"ש:

תוס' בא"ד וי"ל דמשמע לי' דיכול לבטל אפילו בפני אחד לרבי [ואע"ג] (ובאמת) דאין דבר שבערוה פחות משנים (ופריך שפיר) כו' ע"ש והקשו (מנ"ל להקשות) מהיכן הוכיח דאיירי בביטל בפני אחד דלמא באמת דווקא איירי שביטל בפני שנים אחרים דנהי דמשמע לישנא דיכול לבטל זה שלא בפני זה דאין כאן רק אחד מאותן העדים אבל יכול להיות שביטל אותו בפני שנים אחרים כיון דהדין הוא דאינו יכול לבטל רק בפני שנים משום אין דבר שבערוה פחות משנים ע"ש:

ונראה לישב דהנה התוס' לקמן ע"ב כתבו דמשמע לרשב"ג דאמר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה דהיינו דלא מהני אף אם מבטל כולם זה שלא בפני זה רק שיבטל כולם זה בפני זה ע"ש ולא נתנו טעם לדבריהם. והרשב"א ז"ל כתב הטעם משום דכיון שהביטול הראשון לא הי' מועיל ואיך יהי' חוזר ונראה הביטול הראשון כשמבטל גם האחרים כיון שלא הי' מועיל בשעת הביטול שעדיין לא ביטל האחרים ע"ש שכתב בעצמו שהוא דוחק ע"ש. ובאמת הוא תמוה כיון דכל הטעם דאינו מועיל הביטול הוא משום דאפקעינהו רבנן לקידושין דהביטול הוי שפיר ביטול ואין כח בידם שלא יהי' ביטול רק משום הפקעת הקדושין בביטול כזה וע"כ צ"ל דהפקיעו הקדושין כשנותנים הגט אחר שביטל שלא בפניו דאל"כ דנימא דמחמת הביטול לבד הפקיעו הקדושין א"כ לא היו צריכים ליתן לה הגט כלל וע"כ דבשעת נתינת הגט אז הפקיעו הקדושין מחמת הביטול משום החשש וא"כ כיון שביטל כולם קודם נתינת הגט א"כ בשעת נתינת הגט לא שייך שום חשש כיון שכבר ביטל כולם מקודם ולא שייך ההפקעה בשעת נתינת הגט ומה בכך שלא הי' מהני אז כיון שעכשיו לא שייך שום חשש וגם אין לומר כמ"ש לעיל דזה שאינו יודע מביטול האחרים יכתוב בעצמו דז"א לפמ"ש מפני שהם בעצמם וודאי ידעו מהביטול רק שמא יטעו ע"ש. ונראה ליישב דהנה לכאורה יש להקשות לפי שיטת התוס' עכשיו דלא מהני הביטול רק בפני שנים דאין דבר שבערוה פחות משנים והנה הרמב"ם ז"ל פסק היכא שבאים עדים והעידו ואח"כ הוזמו ואמרו המזימים עמנו הייתם אתם וגם הלוה או המלוה לא הוי הזמה כלל רק היכא שאין הכחשה כלל בגוף המעשה של העדות אבל אם יש הכחשה והזמה לא הוי הזמה כלל ע"ש. ולפ"ז קשה הכא כיון דליכא עדים אחרים שביטל בפניהם רק אותן העדים עצמם א"כ מאי מהני לרשב"ג דמבטל זה בפני זה הא לא מהני אותן העדים דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו

כיון דלרשב"ג דסבר בטלו שלא בפני השליח אינו מבוטל אף בדיעבד וא"כ כיון שהם עצמם העדים על הביטול אם יוזמו יהי' גם הכחשה בדבר שכיון שהיה עם העדים א"כ ע"כ לא ביטל בפניהם ולא הוי ביטול כלל דבטלו אינו מבוטל לרשב"ג אף בדיעבד וא"כ כיון דאיכא גם הכחשה בדבר לא הוי הזמה כלל וממילא גם עכשיו לא מהני עדותם ע"י הביטול דהוי עדות שאי אתה י"ל כמ"ש ולא הוי עדות כלל וממילא לא הוי ביטול כלל דאין דבר שבערוה פחות משנים דהכא איירי שאינו במקום האשה ולא הי' יכול לבטל בפני האשה באותו הזמן ע"ש] ומאי מהני לרשב"ג שמבטל אותם זה בפני זה כיון שאין כאן עדים אחרים כמ"ש תוס' רק הם עצמם א"כ לא מהני כלל עדותם על הביטול כמ"ש. אך נראה למאי דקיי"ל דאין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה מחמת דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות דמיא וכן בעידי גט לכך לא בעי דרישה וחקירה כמ"ש הפ"י גבי זמן בגט וא"כ ממילא גם לענין ביטול הגט אף דהוי דבר שבערוה ובעי שנים מ"מ לא בעי דרישה וחקירה ג"כ מהאי טעמא וממילא אף דהוי עדות שאאי"ל מ"מ מהני כיון דלא בעי כלל חקירות לפמ"ש הפ' דלא כש"ך דבדיני ממונות מהני אף דהוי עדות שא"א י"ל: **ולפ"ז** מיושב מ"ש אמאי לא מהני לרשב"ג היכא שמבטל כולם זה שלא בפני זה קודם נתינת הגט כיון דלא היי ביטולו רק מחמת הפקעה דבל"ז אין כח בידם לעקור דבר מן התורה ולפמ"ש א"ש דכל הטעם דמהני הכא עדותם הוא משום דהוי כדיני ממונות ולא בעי עדות שא"א י"ל ובאמת גם בדיני ממונות מדאורייתא בעי יכול להזימו רק מדרבנן משום נעילת דלת לא בעינין י"ל א"כ שפיר הכא י"ל דגם בלא הפקעת הקדושין לא הוי ביטול דהכא לא שייך אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כיון דמן התורה לא הוי ביטול דלא הוי עדים דמן התורה בעינן יכול להזימו אף בדיני ממונות רק מדרבנן מהני וא"כ מדרבנן שפיר לא הוי ביטול מחמת תקנת ר"ג דזה שפיר בידם לעקור אף בלא הפקעת הקדושין וא"כ כיון דאף בלא הפקעה לא הוי ביטול ממילא א"ש דברי הרשב"א ז"ל דכיון שביטול הראשון לא הי' ביטול מיד אף בלא הפקעה א"כ איך יהי' חוזר ונראה כמבטל גם האחרי' ולכך לא מהני כלל אף כשמבטל כולם זה שלא בפני זה קודם נתינת הגט. ולפ"ז א"ש דברי התוס' שכתבו דאין כאן עדים אחרים רק הם עצמם דאם נימא דאיירי שביטל אותם בפני שנים אחרים א"כ קשה קושית תוס' אמאי סבר רשב"ג דאין יכול לבטל כולם דכיון שביטל אותם בפני אחרים והם שפיר יכוליקלהזימם ומהני שפיר מדאוריתא והא דלא הוי ביטול הוא רק מחמת הפקעת הקדושין א"כ מהני ממילא שמבטל כולם כמ"ש וע"כ הוכיחו דאיירי שלא ביטלם רק בפניהם וא"ש. אך בל"ז באמת פי' התוס' הוא דאיירי גם בביטל בפני ב' אחרים ואיירי גם בביטל בפניהם דסתמא

קתני ויכול לבטל או פירושו שכולם מבוטלים או פי' שרק הוא בטל ויכול משמע או לכתחילה או דיעבד והביטול מהני אף פחות משנים רק דלא מהימני פחות מב' כמ"ש הפ"י א"כ לרשב"ג א"ש שאסור לבטל שמא יכתבו הם ובאמת בטלים דמהני אף פחות מב' וכתבו תוס' דממ"נ אי משמע יכול דיעבד ובטלים כולם הא בביטול שלא בפני ב' לא מהימני ואם פירושו שרק הוא בטל הלא אם ביטל בפני ב' גם האחרים בטלים וא"ש:

דף לג:

גמ' דכ"ע עדות שבטלה מקצתה כו' מלתא דמתעבדא באפי עשרה צריך י' למשלפי' כו' כולכם מאי כו' ע"ש והקשו למאי דקי"ל לעיל דף י"ח דכולם משום תנאי ושנים משום עדים ע"ש וא"כ אף דצריך עשרה למשלפי' יכול לבטל תנאי. וגם הקשו כיון דהוא משום תנאי איכא למיחש ג"כ שיטעו ויסברו דלא בטלה כולה ויש כמה חילוקים ביניהם:

ונראה דהנה יש להקשות איך סבר ר' יוחנן וקי"ל כוותי' דכולכם משום תנאי והיינו שהתנה שאינו עושה אותם שלוחים לכתוב ולחתום רק על תנאי שיחתמו כל העשרה כולם וכן פירש"י ז"ל ע"ש והנה קי"ל במשפטי התנאים דאינו יכול להתנות תנאי רק בדבר שיכול לעשות המעשה ע"י שליח ואם אינו יכול לעשות הדבר ע"י שליח א"י להתנות בו תנאי ע"ש. ובכתובות פ' המדיר ע"ש והנה לקמן קי"ל כרבי יוסי דמילי לא מימסרי לשליח אפי' באומר אמרו והיינו היכא שעשה שליח שהשליח יצוה להסופר לכתוב ולחתום לא מהני דזה הוי מילי ולא מימסר לשליח ע"ש:

ולפ"ז קשה הכא איך אמרינן דכולכם משום תנאי שהתנה שאינו עושה אותם שלוחים רק על תנאי וא"כ המעשה הוא שעושה אותם שלוחים ובזה מתנה התנאי וא"כ צריך להיות המעשה יכול להיות ע"י שליח והכא אינו יכול לעשות אותם שלוחים ע"י שליח דזה הוי מילי ומילי לא מימסרין לשליח דהוי אומר אמרו וא"כ כיון שאינו יכול לעשות ע"י שליח ממילא אינו יכול להתנות בו תנאי כלל ואיך אמרינן דכולכם משום תנאי:

אך באמת קי"ל להרבה פוסקים דבדבר שעושה ע"י שליח לא בעינן כלל דיני תנאי והוא דעת הר"ן ז"ל שיכול לומר לא עשיתי אותך שליח רק על תנאי זה וכשמקדש ע"י שליח על תנאי לא בעי דיני תנאי כלל ע"ש באבה"ע ס' ל"ח וא"כ אתי שפיר הכא דכולכם משום תנאי כיוון שעושה ע"י שליח וא"ש. אך באמת לכאו' דברי הר"ן ז"ל תמוהים דאמאי לא בעי דיני תנאי מאי מהני מה שאומר שלא עשה אותו שליח רק על תנאי זה הלא גם במקדש בעצמו אומר כן שלא קידש אותה רק על תנאי זה ואעפ"כ לא מהני התנאי לבטל הקדושין וא"כ איך מהני יותר בע"י שליח אך נראה בדבריו לפמ"ש בס' פ"י דכל

דיני תנאי לא בעינן רק בדבר שהוא מעשה ורוצה להתנות בו תנאי לבטל המעשה כמו בקדושין וגירושין דמסברא לא אתי דיבור ומבטל מעשה רק דילפינן מבני גד ובני ראובן ולכך צריך להיות דומיא דהתם בכל דיני תנאי אבל בדבר שאינו אלא דיבור כמו נדרים יכול להטיל בהם תנאי אף דאי אפשר למיעבד ע"י שליח דמסברא אתי דיבור ומבטל דיבור ואין אנו צריכין להלימוד מבני גד וב"ר ע"ש בכתובות פ' המדיר ובגיטין ע"ש. ולפ"ז א"ש דברי הר"ן ז"ל במקדש ע"י שליח לא בעי דיני תנאי דיכול לומר לא עשיתי שליח רק על תנאי ועשיית השליחות אינו אלא דיבור וממילא מסברא אתי דיבור ומבטל דיבור אף בלא דיני תנאי כמו דקי"ל לעיל דף ל"ב ע"ב דהשליחות אינו אלא דיבור וא"ש דברי הר"ן ז"ל דע"י שליח לא בעי' דיני תנאי. וממילא מיושב לפ"ז מ"ש אהא דכולכם משום תנאי הלא אי אפשר למעבד ע"י שליח דז"א דעל השליחות לא בעי דיני תנאי:

ולפ"ז מיושב הקושיא הראשונה דכיון דכולכם משום תנאי איך שייך הא דצריך י' למשלפי' ולפ"ז א"ש דהנה הפ"י כאן פירש הא דמילתא דמתעבדא בעשרה צריך עשרה למשלפי' היינו דצריך למישליף כל הדיבור כיון שעשה כולם שלוחים צריך לבטל ג"כ כולם דלא אמרינן אתי דיבור ומבטל דיבור רק שמבטל כל הדיבור אבל כשאינו מבטל כל הדיבור רק חצי לא מהני כלל ע"ש ובתנאי כתבו ג"כ דלא מיקרי עוקר כל הדיבור כיון שאינו רק תנאי וא"כ לפי הס"ד הכא דאמרינן כל מלתא דמתעבדא בי' כו' וצריך לעקור כל הדיבור וא"כ ליכא למימר כלל דכולכם משום תנאי דקשה כמ"ש הלא אי אפשר למיעבד ע"י שליח ואי"ל כמ"ש דע"י שליח לא בעי דיני תנאי דאתי דיבור ומבטל דיבור דז"א דבתנאי כיון שאינו עוקר כל הדיבור לא מהני כלל רק דילפינן מבני גד וב"ר ובעי שפיר דיני תנאי וע"כ כולכם משום עדים לס"ד זה וא"ש:

ולפ"ז יש לומר ג"כ דהא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש דר"י סבר כולכם משום תנאי ור"ל סבר משום עדים לעיל דף י"ח הוא משום דבקדושין פ' האומר סבר ר"י דאתי דיבור ומבטל דיבור ור"ל סבר לא אתי דיבור ומבטל דיבור ע"ש ולכך סבר ר"ל הכא כולכם משום עדים דליכא למימר משום תנאי דקשה כמ"ש דלא מצי למיעבד ע"י שליח דלר"ל אף בדיבור לא מהני תנאי מסברא דלא מבטל דיבור רק דילפינן מב"ג וב"ר וצריך דיני תנאי ולכך סבר דע"כ משום עדים אבל ר"י סבר שפיר משום תנאי דהוא סבר התם דאתי דיבור ומבטל דיבור ומהני שפיר התנאי כמ"ש וא"ש:

תוס' ד"ה צריכי בי' עשרה למשלפי' כו' תימא כיון דמדאורייתא יכול לבטל כו' וכתב המהרש"א ז"ל דהקושיא הוא אהא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והקשה אמאי ציינו התוס' כאן וכתבו דבאמת הוא אדלעיל ע"ש. ונראה לישב דהנה לפמ"ש הפ"י

דהפירוש דצריך עשרה למישלפי' היינו דצריך לעקור עדות כולם וכיון בטלה כולם לא עקר כולם ע"ש וא"כ לכאורה לא קשה קושית התוס' אהא דבטלה כולה די"ל דגם באותן שביטלם שייך החשש דיש לומר דלתירוץ הראשון סברי שניהם דמילתא דמיתעבדא בי' צריך עשרה למישלפי' וצריך לעקור כולם רק אי אמרינן דבטלה כולה ממילא עקר כולם ושפיר בטלים וא"כ לרשב"ג דסבר בטלה כולה איכא למיחש שגם אותן שבטלו בפניהם יטעו ויסברו דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה כמ"ש תוס' לעיל וא"כ כיון דלא בטלה כולה לא עקר כולם וממילא גם הם אינם בטלים דצריך עשרה למישלפי' היינו לעקור כולם ויחתמו גם הם עצמם שיודעין מהביטול ובאמת הדין הוא דבטלה כולה ועקר כולם וא"כ איכא חשש גם על אותם שביטל בפניהם ולכך גם הם אינם בטלים לרשב"ג ורבי סבר דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ולכך באמת לא עקר כולם ואינם בטלים כולם רק דלא צריך עשרה למישלפי' [ואף דקשה למה לאוקמי דפליגי בב' פלוגתות מ"מ הנ"ל כן] אבל אתירוץ השני מקשו התו'שפיר דקשה אמאי אמר דסברי שניהם דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה הלא איכא למימר בהיפך גם כן דסברי שניהם דבטלה כולה רק רשב"ג סבר דמלתא דמתעבד בי' צריך עשרה למשלפי'. וא"כ לא מהני הביטול אף על אותן שביטלו בפניהם דגם אצלם שייך החשש שמא יטעו ויסברו דלא בטלה כולה ולא עקר כולם ולא מהני הביטול אף עליהם ויחתמו גם הם ולכך לא מהני כלל הביטול אף על אותן שביטל בפניהם. ורבי סבר ג"כ דבטלה כולה רק דלא צריך עשרה למשלפי' וא"כ שפיר מהני הביטול על אותן שביטל בפניהם דאצלם לא שייך החשש כיון דלא צריך י' כו'. ומקשו תוס' שפיר וע"ז תירצו דכיון דהוצרכו לתקן כו' א"כ גם לרבי אי בטלה כולה לא מהני הביטול כלל אף על אותן שביטל בפניהם וא"ש: **ולכאורה** הי' אפשר לישב קושית תוס' למ"ש הפ"י דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה היינו שכוונתו הי' לבטל כולם ע"ש. וא"כ להפוסקים דבהקנה לחבירו דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה לא קנה כלל דהוי קני את וחמור שהי' כוונתו שלא יקנה דבר הנקנה רק אם יקנה ג"כ הדבר שאינו נקנה ע"ש. וא"כ גם הכא דעתו שלא יתבטלו הם רק אם יתבטלו כולם. וא"כ כיון שהאחרים לא בטלו מחמת התקנה ממילא גם הם אינם בטלים כמ"ש ומיושב קושית תוס'. אך ז"א כיון דהביטול מהני רק אם הי' נותנים אפקעינהו לקדושין ולא שייך זה. אך לפמ"ש לעיל א"ש ואין להאריך כאן:

דף לד.

גמ' אשקלי' ע"כ ואמר לסהדי אותיבו קרי באוניכו וכתובו כו'. והקשה הרשב"א ז"ל מאי בכך שלא ישמעו עדים אלו הביטול והלא קי"ל כרבי דבטלו מבוטל שלא בפניהם וא"כ יכול לבטל בפני עדים אחרים דג"כ מהני ותירץ בדוחק דר"י לא סבר כרבי והוא דלא כהלכתא ע"ש:

ונראה לישב דהנה הפ"י הקשה למה לי תקנה זו דאותיבו קרי כו' הלא לפמ"ש הרשב"א ז"ל דאם מבטל מעיקרא כל העדים וכל המודעות וכל הביטולים שיעשה לא מהני אח"כ הביטול ע"ש. וא"כ הי' יכול לכפות אותו שיבטל כל הביטולים ויפסול כל העדים שיעידו על הביטול וא"כ לא יוכל לבטל אח"כ ותירץ הפ"י דזה אינו מועיל לגבי אותן עדים עצמם שציווה אותם לכתוב כיון שהם יודעים באמת שביטלו איך יכולין לכתוב וזה לא מהני רק לגבי עדים אחרים ע"ש:

ולפ"ז מיושב קושית הרשב"א ז"ל דניחוש שמא יבטל בפני עדים אחרים דבטלו מבוטל. דז"א די"ל שהי' כופהו מקודם לבטל כל הביטולים ולפסול כל העדים שיעידו על הביטול כנ"ל ואח"כ צוה לאותיבו קרי באוניהם וליכא למיחוש למידי דעל עדים אחרים מהני הפיסול שפסלם מקודם רק על הם עצמם והם לא שמעו וא"ש:

הנה הרשב"א ז"ל כתב דלא כדברי הרמב"ם ז"ל שפסק דאם מבטל כל המודעות שמסר מקודם מהני כשאומר שמבטל כל הדברים שגורמים ביטול הגט ע"ש והוא חלק עליו דמאי מהני דלמא מסר מודעה גם על ביטול כזה ולכך כתב הוא ז"ל תקנה אחרת שיבטל כל המודעות ויפסול כל העדים שיעידו על הביטול והביא ראי' מנאמנת עלי שלא פייסתי ע"ש שאין חשוד לקלקלה בידי שמים ובידי אדם לא יוכל לקלקלה ע"ש. ודבריו תמוהים מאוד דמאי מהני מאי שפוסל העדים שיעידו על הביטול הלא אעפ"כ אם יבואו עדים ויעידו שביטל מקודם ודאי יהי' מהני אף שהוא פסלם דאטו אנן אדיבורא דידי' סמכינן הלא כיון שהעדים מעידים שביטל מקודם מאי מהני מאי שהוא פסלם וא"כ שפיר יכול לקלקלה בידי אדם ומבטל באמת. ועוד תימה על דבריו דגם הכא נאמר שמא מסר מודעה גם על פיסול העדים וא"כ ג"כ לא נפסלו ומאי מהני ומהא דנאמנת עלי שלא פייסתי אין ראי' כלל דשם (דף ע"ו ע"ב) כתב הרשב"א ז"ל להדיא דלכך מהני דעכשיו שאומר כך מתנה שאף אם יפייסנה נותן הגט על תנאי זה אם תאמר שלא פייסה כמו בשליש דמהני ע"ש ואין ענין כלל לכאן:

ונראה לישב דבריו דהנה כתבו הפ' דאם העידו עדים והוזמו וע"י ההזמה נודע שגם בלא ההזמה לא הי' עדותם מהני רק שטעו הב"ד וסברי דמהני עדותם לא הוי הזמה כלל כיון

שעדותם לא הי' מהני אף בלא ההזמה ואינם חייבים בשביל שהב"ד סברו דמהני וע"ש ועיין מ"ש לעיל תוס' ד"ה ואפקעינהו. וא"כ לפ"ז מיושב קושיא הב' על הרשב"א ז"ל דנאמר שמא מסר מודעה גם על פיסול העדים. ולפמ"ש מיושב דאותן העדים שיעידו שביטל פיסול העדים מקודם והם כשרים יהי' עדות שאי אתה י"ל שאם יוזמו א"כ לא ביטל פיסול העדים ושפיר הי' פסולים בעת שהעידו כיון שבאמת פסל אותם רק שהם עצמם מעידים שביטל הפסול מקודם וגם על עדות זה באמת פסל אותם רק שהם מעידים שביטל אלו הפסולים. וא"כ כיון שהוזמו ולא ביטל הפסולים אלו ממילא גם על עדות זה הי' פסולים אף בלא ההזמה כיון שפיסל אותם שגם זה העדות שלא פיסל אותם גם זה פסל וא"כ הוי עדות שאי אתה י"ל ולא הוי עדות ואינו יכול לקלקלה בב"ד ורק בידי שמים אינו חשוד לקלקלה וא"ש. וגם קושיא הראשונה על הרשב"א ז"ל יש ליישב דהנה כיון שביטל עכשיו כל המודעות והביטולים שביטל מקודם רק שאם יבאו עדים ויעידו שאעפ"כ ביטל מקודם כל הביטולים שיבטל יהי' מהני וכתבו הפוסקים הטעם דלא אמרינן כיון שעכשיו מבטל כל הביטולים שקדמו אמאי לא מהני וכתבו דאמרינן מסתמא אינו חוזר מדעתו הראשונה שאמר שכל הביטולים שיבטל הוא מבטלם מקודם אבל אם היינו יודעין באמת שהביטול שמבטל עכשיו הביטולים שקדמו הוא בלב שלם ודאי לא הי' מהני מאי שביטל מקודם כיון שמבטל זה הביטול שקדם באמת רק דאנן אמרינן מסתמא לא חזר מדעתו הראשונה והביטול זה אינו בלב שלם. וא"כ אם יוזמו העדים שמעידים על הביטול שקדם. וא"כ לא ביטל מקודם כלל ובודאי הי' הביטול השני בלב שלם דלא שייך לומר שלא חזר מדעתו הראשונה כיון שלא ביטל כלל מקודם. וא"כ אף בלא ההזמה לא הי' מהני עדותם דאף שעדותם אמת שביטל מקודם מ"מ כיון שהביטול השני הוא בלב שלם ביטל הביטול הראשון רק שהיינו סוברים שהביטול השני אינו בלב שלם. וא"כ אינם חייבים כלום שאחר ההזמה נודע שהי' בלב שלם. וא"כ הוי עכשיו עדות שאי אתה י"ל ולא מהני עדותם כלל. אך באמת קי"ל דאין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה ולא בעי עשאי"ל לדעת רוב הפוסקים דלא כהש"ך ז"ל. אך ז"א דכל הטעם דלא בעי דו"ח הוא משום כיון דאיכא כתובה למישקל כדיני ממונות דמיא ע"ש בש"ס יבמות בסוף. וא"כ הכא כיון שהודה שכל הביטולים שביטל הי' לפני עדים פסולים וא"כ אף דאין סמכינן אהעדים מ"מ לחובתו מהני מה שהודה. וא"כ חייב בכתובה מחמת הודאתו שהודאתו הי' שהביטול לא הי' מהני והוי גט וחייב כתובה ולא מהני העדים נגד הודאתו לענין הכתובה וממילא רק לענין האיסור צריך שפיר עדות שאתה יכול להזימו ולא מהני עדותם ואינו יכול לקלקלה בידי אדם ובידי שמים אינו

חשוד. כמ"ש הרשב"א ז"ל וא"ש. ואף דלכאורהיש לדחות מ"ש דאעפ"כ יכול להזימו שכיון שהם העידו שביטל כל הפסולים וא"כ העידו שהביטול השני לא הי' בלב שלם ושייך שפיר הזמה על זה וכן יש לדחות לכאורה מ"ש לעיל על תוס' ד"ה ואפקעינהו ע"ש אך ז"א דאם יבואו עדים אף אחר ההזמה ויעידו שהביטול השני הי' בלב שלם לא הי' מהני ההזמה בודאי על הראשונים שאף בעדותם הוי ביטול. וא"כ כיון שנודע ע"י הזמה כן ממילא לא הוי הזמה כנ"ל וא"ש, כן יש לישב דברי הרשב"א ז"ל לגודל התמי' ועדיין צ"ע:

דף לד:

תוס' ד"ה אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה כו'. וא"ת מאי פריך הש"ס מאי איריא אלמנה דלמא קמ"ל באלמנה אף שהוא תוך זמנה צריכה לישבע שהוא תנאי ב"ד משא"כ בשאר שטרות שאינו צריך לישבע בתוך זמנו כו' ע"ש. והקשו המפ' מאי מקשו תוס' דלמא באמת קושית [הש"ס] הוא אאביי ורבא דסברי אדם פורע תוך זמנו ופריך שפיר ליתני בשאר שטרות תוך זמנו דג"כ צריך לישבע:

ונראה לישב דהנה בס' פ"י הקשה אהא דפריך הש"ס מאי איריא אלמנה כו'. והקשה הלא גם אלמנה תנינא במתניתין דמי שמת והניח מלוה ופקדון ביד אחרים דאמר ר"ע ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה כו' ותני בהדיא דצריכה לישבע לגבות מיורשים ותירץ, די"ל דאיכא לאוקמי כר' טרפון דסבר התם ינתנו לכושל ואיכא למימר דסבר דאין צריכין לישבע כלל מיורשים ולכך לא סבר כר"ע ולכך קמ"ל מתניתין דהכא אף אליבא דר"ט דצריך לישבע ע"ש:

והנה עוד הקשה הפ"י במתניתין למה לי דתני במתני' התקין ר"ג שתהא נודרת וגובה כתובתה למה לי וגובה כתובתה הלא כיון שהיא נודרת ממילא ודאי גובה כתובתה. ותירץ דס"ד דקודם שהתקין ר"ג והי' נמנעין מלהשביעה היתה גובה בלא שבועה משום דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהשבועה עצמה אינה רק תקנת חכמים דמן התורה גביא בלא שבועה ועכשיו שאינה יכולה לישבע לא תטול כלל והוי תקנתא לתקנתא ולא עבדינן ולכך קמ"ל דהתקין ר"ג שתהא גובה כתובתה ומקודם לא היתה גובה כלל ואף דהוא תקנתא לתקנתא עבדינן בכתובה ע"ש. ויש להקשות דהנה הפ"י פרק הכותב גבי הפוגמת דקתני ומנכסי יתומים כו' הקשה קושית התוס' הלא אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים ואמאי גביא כלל אף בשבועה והוכיח דכל היכא דקתני יתומים איירי ביתומין קטנים דתיבת יתומים משמעותו קטנים. ותירץ שם דאיירי בייחד לה בכתובתה ארעא

בד' מצרנהא דהוי כשלה ולא שייך אין נזקקין לנכסי יתומים דאין צריכין להזדקק כלל. ואעפ"כ שבועה חייבת משום צררי ע"ש:

והנה יש להקשות, לפי דבריו דהנה בכל הנשבעין ונוטלין הוא מטעם דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה דאישתמוטי לא שייך בנוטל וע"כ הטעם משום שמא ספק מלוה ישינה יש לה עליו ולפ"ז קשה הכא ביתומים קטנים דבאמת אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים כלל רק משום דייחד לה ארעא בכתובתה היא גובה אותה הקרקע שייחד לה בכתובתה וא"כ אם יש לה מלוה אחרת עליו ממילא אינה גובה אותה הקרקע שעל המלוה אחרת לא ייחד לה קרקע זו רק בכתובתה. וא"כ קשה איך חייבת שבועה בבואה לגבות מיתומין קטנים בייחד לה ארעא בכתובתה הלא נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה דלא שייך שמא יש לה ספק מלוה ישינה עליו דאף אם יש לה ודאי מלוה אחרת אינה גובה דעל המלוה אחרת שפיר אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים דלא ייחד לה אותה הקרקע במלוה זו [דא"ל שמא כבר פרע לה הכתובה והיא מסופקת אם הלותה שנית ויחד לה ארעא במלוה זה ז"א חדא למ"ש הפוסקים דלא חיישינן למלוה ישינה בכתובה רק שלוה ממנה קודם שנשא אותה דאח"כ מה שקנתה אשה קנה בעלה וע"מ שאין לבעלה רשות חיישינן. וא"כ כיון שייחד לה קרקע זו בכתובתה ממילא לא יחדה לה מקודם על הלואה אחרת ואף אי נימא דגם חיישינן שהלותה לו אח"כ מ"מ כיון שכתבו הפ' דהתם בייחד לה קרקע לא שייך חשש פרעון רק צררי. וא"כ כיון שלא פרע לה ממילא לא ייחדה למלוה אחרת וגם א"ל שהיא מסופקת בזה עצמו אם קבלה פרעון על הכתובה או לא דז"א דאם מסופקת שפיר גובה מן הדין דכך הדין בשטר אם שניהם טוענין שמא חייב דמה שאנו טוענין בעד היתומים לא מיקרי ברי לענין זה ע"ש. ועיין באו"ת דבל"ז לא חיישינן על דבריה] וא"כ אמאי חייבת שבועה מנכסי יתומים קטנים. אך באמת זה לא קשה למ"ש תוס' דגם בקרקע שייך קצת אישתמוטי וכתבו שהוא מדרבנן דשמא משכן אותה הקרקע שלוה עלי' ע"ש בתוס' (ב"מ דף ה') וא"כ בייחד לה קרקע שייך שפיר אישתמוטי וממילא צריכה לישבע אף בלא החשש מספק מלוה ישינה. אך באמת זה האישתמוטי אינו רק מדרבנן כמ"ש הפ"י שם דלכך בשבועת היסת פסק ר' האי גאון דאינו צריך לישבע בקרקע דהוי תקנתא לתקנתא רק בשבועה דאורייתא ע"ש בתוס'. וא"כ גם הכא שאינה רק בשבועה דרבנן קשה איך אמרינן זה האישתמוטי שאינו רק מדרבנן והוא ג"כ תקנתא לתקנתא ולא עבדינן. אך באמת ז"א דבכתובה אמרינן שפיר תקנתא לתקנתא כמ"ש הפ"י. אך לפ"ז קשה הכא קושית הפ"י למה לי הא דתני נודרת וגובה כתובתה הלא ודאי גובה כתובתה. וא"ל דס"ד דהוא

תקנתא לתקנתא ולא עבדינן וקמ"ל דעבדינן בכתובה ז"א דזה מוכח מהא דאין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה וקשה כמ"ש הלא לא שייך מלוה ישינה. וצ"ל דאמרינן אישתמוטי וקשה הא אינו אלא מדרבנן וע"כ מוכח דאמרינן תקנתא לתקנתא בכתובה כמ"ש וא"כ למה לי דתני גובה כתובתה כנ"ל אך י"ל לפמ"ש הפ"י שם שרצה לתרץ דאיירי בהי' לו מלוה ופקדון ביד אחרים דלא שייך טעמא דאין נזקקים לנכסי יתומים קטנים כיון דאין מוחזקין. ואעפ"כ צריך שבועה ודחה זה דבאמת קי"ל דאינה גובה שם ע"ש:

ולפ"ז לכאורה מיושב דאי לא הוי תני גובה כתובתה וא"כ ה"א דהיתה גובה אף בלא שבועה ממילא לא הי' קשה קושית הפ"י דאין נזקקין דשפיר הוי מצינן למימר דאיירי במלוה ופקדון ביד אחרים דכל הטעם דאינה גובה שם הוא משום שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה ע"ש. וא"כ לפי הס"ד דהיא גובה בלא שבועה ממילא גובה במלוה ביד אחרים דגם היא אינה צריכה לישבע. א"כ הפירוש הוא במתניתין אין אלמנה נפרעת אלא בשבועה ולא היתה גובה כלל ואח"כ נמנעו מלהשביעה והיתה גובה בלא שבועה. ולכך תני דגובה כתובתה עכשיו ומקודם לא היתה גובה כלל אף בשבועה:

אך לפ"ז קשה קושית הפ"י למה פריך הש"ס מכולהו הלא גם אלמנה תנינא בהא דכולן צריכין שבועה וא"ל כמ"ש דפריך לר"ט דז"א דא"כ קשה למה תני גובה כתובתה, וכמ"ש דא"ל דמקודם הי' נוטלת בלא שבועה כמ"ש וא"ל לר"ט דהפירוש הוא במתניתין דמקודם הי' גובה בשבועה במלוה ביד אחרים דז"א לפמ"ש שסדבמלוה ביד אחרים ינתן לכושל ומפרש דהיינו כתובה משום חינא ואי לאו משום חינא לא היתה גובה מב"ח לחוד עם היורשים כתבו דבאמת אינו גובה לר"ט וא"כ ממילא אינה צריכה לישבע דאמרינן מיגו דחשיד אממונא כו'. וא"ל ספק מלוה ישינה. דז"א דאף אם יש לה ודאי מלוה אחרת שאינו כתובה אינו גובה דלא שייך חינא והוי מטלטלי דיתמי מחמת שכולן צריכין שבועה וא"כ אינה צריכה כלל לישבע ואמאי תנא דנפרעת בשבועה. וע"כ דאתיא כר"ע. וא"כ קשה קושית הפ"י אמאי לא פריך הש"ס הלא אף אלמנה תנינא כיוון דאתיא ע"כ כר"ע:

אמנם יש לישב זה לפמ"ש תוס' אמאי צריכה לישבע הא הוי תוך זמנו ותירצו דבכתובה שהיא תנאי ב"ד חיישינן אף בתוך זמנו. ולפ"ז א"ש דלענין מלוה ישינה י"ל שיש לה מלוה ישינה שהיא תוך זמנה וא"כ במלוה אחרת ממילא אינה צריכה לישבע כיון שאינו תנאי ב"ד וא"ש:

ולפ"ז מיושב מ"ש דלמא קושית הש"ס אליבא דמ"ד אדם פורע תוך זמנו. ולמ"ש א"ש דאי קושית הש"ס אליבי' קשה קושית הפ"י אמאי לא פריך אאלמנה גופה דא"ל כמ"ש שיש לה מלוה תוך זמנו כיון דאדם פורע תוך זמנו וע"כ קושית הש"ס אי אין אדם פורע כו' ומקשו תוס' שפיר וא"ש:

דף לה.

גמ' אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד. והקשו המפרשים למה תני אדרה בב"ד הלא על זה אין מחלוקת כלל רק הול"ל אשבעה חוץ לב"ד לאפוקי מדרב. ונראה לישב דהנה הרמב"ן בחידושיו כאן והמהרש"ל ביש"ש הקשו איך משביעין אותה חוץ לב"ד בשבועה קלה ומנ"ל הא ותירצו דשתי תקנות הי' התקנה הראשונה הי' לטובת האשה שתהא נודרת שמקודם לא היתה גובה כלל והתקינו לטובתה שתהא נודרת וגובה ואח"כ התקינו תקנה לטובת היתומים שאם ירצו יהיו יכולין להשביע אותה חוץ לב"ד דהוא חמור מנדר ע"ש. והנה קי"ל דאשה יכולה לומר לבעלה איני נזונית ואיני עושה משום דהתקנה נתקן לטובתה ופעמים שמגיע לה רעה ע"י התקנה יכולין לומר אי אפשי בתקנת חכמים. וא"כ בשני דרב דקילי נדרי ואם לא הי' נשבעין חוץ לב"ד לא היתה גובה כלל רק מחמת דנשבעין חוץ לב"ד היא גובה. א"כ יכולין היתומים לומר אי אפשי בתקנת חכמים שהתקנה שתיקנו להשביע חוץ לב"ד היא לטובתם ועכשיו שמגיע להם רעה ע"י יכולין לומר אי אפשי כו' ואינם צריכין להשביע ואינה גובה כלל ולכך אמר אדרה בב"ד וכיון שיכולין להדיר אותה בב"ד ממילא אשבעה חוץ לב"ד וא"ש:

תוס' ד"ה ואסרה כל פירות כו'. והקשו אמאי אמר סוף נדרים בההוא דאסר עלי' כל פירות שבעולם אי נסיב אתתא עד דלא תני הלכתא ואנסבי' איתתא כדי שיחול הנדר ואח"כ התירו דאין מתירין הנדר עד שיחול והקשו הא מיד דאנסבי' עבר בבל יחל כיון שהוא דבר שאי אפשר לקיימו ואח"כ מותר ממילא בלא התרה ע"ש:

ונראה לישב דהנה יש להקשות איך התם אנסבי' איתתא למאי דסבר רבא דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין. וכתבו תוס' דכל מקום היכא דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין הוי קשאמ"ל והרשב"א ז"ל שם כתב דאביי לא פליג רק היכא דלא נאסר רק מספק אבל היכא דאסור לבעול בודאי גם אביי מודה דלא הוי קדושין ע"ש. וא"כ איך אנסבי' איתתא הא ע"י הקדושין נאסר בכל הנאות וגם הנאת תשמיש בכלל וא"כ הוי קדושין שאינן מסורין לביאה בודאי ע"י הקדושין ולא הוי קדושין ואין הנדר חל עדיין.

אך י"ל כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו. וא"כ כיון שמתיר לו אח"כ ממילא הי' מסורין לביאה בשעת הקדושין והוי כספק דקי"ל כאביי:

ולפ"ז מיושב קושית תוס' דלמה ההתרה הא עבר בבל יחל בשעת קדושין. ולמ"ש א"ש דקודם ההתר אינו עובר כלל בבל יחל דלא הוי קדושין כלל רק מחמת ההתרה ומהני שפיר ההתרה וצריכה וא"ש:

דף לה:

אמר ר"ה לא שנו אלא בלא ניסת אבל ניסת אין מדירין אותה כו'. תוס' ד"ה אבל נשאת כו'. והקשו נדיר אותה שלא תאכל ככר זה ותאכלנו לאלתר בפנינו וכן הא דפריך וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה קשה תאכל לאלתר בפנינו ולר"א דאמר דיכולין להפר כל נדרים שעתידה לידור א"ש דלמא כבר היפר לה כו' ע"ש והקשה בס' פ"י הלא קושיא שני' אינה מיושבת אף לר' אליעזר דהחכם אינו יכול להתיר ואיך א"ש ע"ש:

ונ' ליישב קושייתו דהנה י"ל לפי מאי שהקשה בס' תורת גיטין [להגאון אב"ד דק"ק ליסא] אמאי בניסת אמר ר"ה דאין מדירין אותה הלא יכולין להדיר אותה שתאסר עלי' מין אחד על תנאי אם לא תחזיר מה שמקבלת עכשיו בחנם אם כבר נהנית ואם תחזיר תהי' מותרת למפרע ואז אין הבעל יכול להתיר כיון שבידה להחזיר ולא תאסר ע"ש ותירץ דחיישינן דלמא לימים רבים יזדמן שלא יהי' לה המעות להחזיר ולא תוכל להחזיר ואז יהי' יכול הבעל להפר ע"ש:

והנה לפ"ז יש להקשות איך כתבו התוס' דלר"א דיכול להפר הנדרים שעתידה לידור א"ש ולמ"ש קשה אף לר"א נדיר אותה על זה הככר אם לא תחזיר הכתובה ואם תחזיר תהי' מותרת למפרע ותאכלנו לאלתר בפנינו דאז לא מהני הפרת הבעל שהפר לה מקודם דעכשיו שלוקחת הכתובה יכולה להחזיר ולא מהני הפרת הבעל כלל ועוברת מחמת זה הככר. ונראה לישב דהנה לכאורה יש לישב קושית הת"ג הנ"ל שנדיר על תנאי אם תחזיר דהנה אמרינן בש"ס ב"מ הטעם דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ואיך משכחת לה שבועה ומשני אביי דהטעם משום שמא ספק מלוה ישינה יש לו עליו ופריך הלא כיון דחשיד אספק ממון חשיד נמי אספק שבועה ומשני פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממון משום דממון איתא בחזרה ואם לא יזכור יחזיר הממון אבל שבועה ליתא בחזרה ע"ש והנה בכל הנשבעין ונוטלין ע"כ לומר הטעם דספק מלוה ישינה דאישתמוטי לא שייך בנוטל והנה הכא שהתקינו שתהא נודרת קשה ג"כ מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אנדר וצ"ל ג"כ תירוץ הש"ס דחיישינן שמא יש לה ס' מלוה

ישינה ולפ"ז מיושב ממילא קושית הת"ג הנ"ל שנדיר אותה על תנאי אם לא תחזיר ואם תחזיר תהי' מותרת למפרע דז"א דא"כ קשה הא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אנדר וא"ל דספק מלוה ישינה יש לה ז"א דכיון דחשיד אספק ממון חשיד נמי אספק נדר וא"ל כתירוץ הש"ס דממון איתא בחזרה ושבועה ליתא בחזרה ז"א דכיון שמדירין אותה על תנאי שלא תחזיר א"כ גם הנדר איתא בחזרה שאם תחזיר לא יהי' נדר כלל למפרע כיון שמדירין אותה על תנאי זה וא"כ כמו דלא פרשה מספק ממון משום שאם לא תזכור תחזיר ותתקן גם בהנדר כן אם לא תזכור תחזיר ותתקן למפרע וממילא אין יכולין להדירה על תנאי זה ולא קשה קושיתו הנ"ל:

אמנם באמת זה אינו דהפ' כתבו שם הטעם דנימא מיגו דחשיב אממונא חשיב אשבועה הלא קי"ל דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה וכתבומשום דכיון דחשיד אממון חשוד נמי לישבע לשקר בשביל הממון דנהי דאין חשוד לדבר אחר אבל אדבר זה חשיד נמי לעבור איסור אחר בשביל דבר זה שחשוד עליו ע"ש וא"כ ליתא למ"ש דבנדר שאוסרת עלי' מין א' א"כ אף דחשודה אממון מ"מ לא תעבור על הנדר דאין מומרת לכל התורה כולה דמה שעוברת על הנדר זה אינו בשביל הממון כיון שכבר גבתה הכתובה וא"כ בודאי לא תעבור על הנדר אף שחשודה אממון ומקשה שפיר:

ולפ"ז מיושב מ"ש דאיך כתבו תוס' דלר"א א"ש הלא כאן נשאר קושייתו שנדיר אותה זה הככר על תנאי אם לא תחזיר ותאכלנו לאלתר בפנינו כמ"ש ולפ"ז מיושב דלענין ככר זה לא קשה שנדיר אותה על תנאי דא"כ נימא מיגו דחשודה אממון חשודה נמי לעבור על הנדר כיון דאיתא בחזרה וא"ל כמ"ש דאין עבירת הנדר בשביל גיבוי הכתובה כמ"ש דז"א לענין ככר זה דאינה גובה הכתובה רק אם תאכלנו לאלתר בפנינו וא"כ שפיר הוי כמו התם דשפיר חשודה לאכול הככר ולעבור על הנדר בשביל הממון דהיינו גיבוי הכתובה וא"כ אין יכולין להדיר אותה ע"ת בככר זה כלל כמ"ש ולק"מ:

ולפ"ז מיושב קושית הפ"י שהקשה דאף לר"א נשאר קושית תוס' השני' מאי פריך ולחוש כמ"ש ולמ"ש מיושב דהנה הרמב"ן ז"ל בחידושיו כאן הקשה מאי מקשו תוס' אוליחוש דאזלה לגבי חכם שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפנינו הלא ק"ל דחכם עוקר הנדר מעיקרו ואף אכלה כולה נשאלין עלי' כאמימר (בפ' קמא דשבועות) [דף כ"ח ע"א] ע"ש וא"כ אף אם תאכל לאלתר בפנינו תוכל להתיר אח"כ גבי חכם ומכח זה דחה דברי התוס' דעל החכם לא קשה כלל רק אהבעל דרק מיגו גייז מכאן ואילך ע"ז קשה ע"ש ובס' שער המלך בה' שבועות ונדרים מישב דברי תוס' שהביא בשם הרמב"ן בתשובה המיוחסת שהקשה איך תוכל האשה להתיר לה הנדר גבי חכם הלא אין החכם מתיר

רק בחרטה דמעיקרא והכא הרי אינה מתחרטת מעיקרא כיון שמחזקת המעות וזולת הנדר לא היתה גובה הכתובה וא"כ כיון שאינה מחזרת המעות אינה מתחרטת מעיקרא ואיך תוכל להתיר הנדר ותירץ הרמב"ן ז"ל דבכל נדר שאין הנודר נודר לרצון עצמותו רק שצריך לידור בשביל דבר אחר אבל אינו רוצה לידור הנדר עצמו קל הנדר ויכול החכם להתירו אף בחרטה דהשתא שמתחרטת עכשיו אף בלא חרטה דמעיקרא ולכך תוכל האשה להתיר נדרה אף בחרטה דהשתא ע"ש. ולפ"ז מיושב דברי התוס' שהקשו שפיר תאכל לאלתר הככר בפנינו ואף שתלך אל החכם אח"כ ויתיר לה מ"מ כיון שלא יוכל להתיר לה רק בחרטה דהשתא והוא כמו בעל דמיגז גייז ולא יתוקן האיסור למפרע ע"ש וגם בס' ת"ג תירץ כן וכבר קדמו בס' שער המלך הנ"ל ע"ש:

והנה לכאורה עדיין קשה דלא קשה קושית תוס' דפריך הש"ס שפיר וליחוש דאזלה לגבי חכם ושרי לה ואף שתאכל הככר לאלתר בפנינו מ"מ קשה מאי מהני ההדרה נימא מיגו דחשיד אממון חשיד נמי אנדר וא"ל דספק מלוה ישינה יש לה עליו ז"א דכל הטעם הוא משום דממון איתא בחזרה ושבועה ליתא בחזרה והכא ז"א דגם הנדר איתא בחזרה דאם תרצה להחזיר המעות ממילא תלך אצל חכם ויתיר לה ואף שאכלה כבר הככר מ"מ החכם עוקר הנדר מעיקרו וא"ל כמ"ש דאינו מתיר רק מחמת חרטה דהשתא ז"א דאם תרצה להחזיר הכתובה ממילא תוכל להתיר מחמת חרטה ומעיקרא כיון שמינה מחזקת המעות כמ"ש הרמב"ן ז"ל דממילא אם תחזיר המעות יהי' עוקר הנדר מעיקרא ויתוקן האיסור מה שאכלה הככר מקודם וא"כ פריך הש"ס שפיר דגם הנדר איתא בחזרה ומאי מהני במאי שמדירין אותה ולא קשה קושית התוס'. אך ז"א דאעפ"כ מקשו התוס' שפיר דמנ"ל להקשות אר"ה דלמא באמת סבר ר"ה דלא אמרינן כלל מיגו דחשיד אממון חשיד אשבועה וממילא יכולין להדיר אותה על ככר זה ומקשו התוס' שפיר מאי פריך הש"ס כמ"ש:

ולפ"ז מיושב קושית הפ"י דאף לר"א קשה מאי פריך הש"ס ולמ"ש א"ש דעכשיו דאמרינן דלכך סבר ר"ה ניסת אין מדירין אותה ואין מדירין אותה על ככר זה משום דסבר כר"א וע"ז קשה באמת כמ"ש לעיל הא יכולין להדיר אותה על תנאי אם לא תחזיר וע"כ צ"ל כמ"ש דאז גם הנדר איתא בחזרה כמ"ש וע"כ דר"ה סבר דאמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה רק מחמת ספק מלוה ישנם ושבועה ליתא בחזרה א"כ ממילא פריך שפיר וליחוש דאזלה לחכם ושפיר איתא בחזרה וא"ש:

עוד נראה לישב קושית הפ"י הנ"ל דהנה יש להקשות לפי מ"ש בס' תורת גיטין הנ"ל אמאי בניסת אין מדירין אותה משום דמפר לה הלא יכולין להדיר אותה על תנאי אם

לא תחזיר מה שמקבלת בחנם ואם תחזיר לא יהי' נדר דאז לא יוכל להפיר ותירץ שמא אח"כ לא יהי' לה מעות ולא תוכל להחזיר ושפיר יפר לה כמ"ש וע"ש והנה הרמב"ן ז"ל בחידושיו הקשה קושית התוס' דלקמן אמאי יוכלו הבעל והחכם להפר לה הלא כיון שהנדר הוא לטובת היתומים ואינו יכול להתירו שלא בפניהם ותירץ ז"ל וי"א דלא אמרו אלא המודר הנאה מחבירו או הנשבע להנאתו רק דבמאי שלא יותר השבועה יגיע תועלת להשביע כו' אבל כאן שנאסרו כל הפירות שבעולם עלי' אין כאן הנאת היתומים במאי שלא יתירו לה כיון שכבר נדרה וגבתה הכתובה ואף שתחזיר עכשיו הכתובה הנדר במקומו עומד ואין להיתומים תועלת במאי שלא יותר לכך מתירין לה עכ"ל וע"ש ולפ"ז קשה שפיר קושית הת"ג הנ"ל וא"ל כתירוצו דכשלא יהי' לה יתירו לה ז"א דלא יהי' התרה כלל כקושית הרמב"ן דלא שייך תירוצו דהכא כיון שמדירין אותה על תנאי אם לא תחזיר ואם מחזרת אין כאן נדר כלל וא"כ שפיר הוא הנדר לתועלת היתומים שהי' שפיר מגיע תועלת שאם מחזרת מתקנת הנדר ותצטרך להחזיר אם לא יותר וא"כ שפיר אין לו התרה וקשה קושייתו נדיר אותה על תנאי זה אף בחכם דגם החכם לא יוכל להתיר לה נדר זה כיון שהוא לטובת היתומים [וא"ל דכיון שלא יהי' לה מעות לא הוי לתועלתה דזה טעות דאעפ"כ הוי תועלת אם לא יותר אם יהי' לה] וא"כ אמאי בניסת אין מדירין אותה וכן בחכם מאי פריך הש"ס שיתיר לה הלא יכולין להדירה כמ"ש:

והנה כבר כתבנו בשם הרמב"ן ז"ל שדחה דברי תוס' במאי שהקשו נדיר אותה שלא תאכל ככר זה גם בחכם ודחה דבריהם דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרא וא"כ אף אם כבר אכלה הככר מהני התרת החכם כאמימר ע"ש ובס' שער המלך מישב דברי התוס' לפמ"ש הרמב"ן ז"ל בתשובה המיוחסת איך תוכל להתיר גבי חכם הלא אינה מתחרטת מעיקרא שמחזקת הכתובה ותירץ דנדר זה נידר בחרטה דהשתא כמ"ש לעיל ולפ"ז מיושב דכיון דניתר מהשתא אינו מתקן אכילת הככר למפרע כמ"ש לעיל ע"ש והנה המהרי"ט ז"ל בתשובה ס' א' כתב דגם נדר זה אף שיכולה להתירו ע"י חרטה דהשתא מחמת שאינו לרצון עצמותו מ"מ יכולה להתירו ג"כ ע"י חרטה דמעיקרא ובחזרת המעות אי אפשר להע"ש וא"כ לפ"ז עדיין דברי התוס' תמוהים דלא קשה גבי חכם שנדיר אותה על זה הככר דמאי בכך הלא אם תרצה תוכל להתירו ג"כ ע"י חרטה דמעיקרא ושפיר יתוקן האיסור דאכילת הככר לדברי המהרי"ט ז"ל כמ"ש ומאי מקשו תוס' אקושית הש"ס גבי חכם:

ונראה לישב לפי מאי שהקשינו מאי פריך הש"ס בחכם ור"ה אמאי סבר בניסת דאין מדירין הלא יכולים להדירה ע"ת דאם לא תחזיר והוי לטובת היתומים כמ"ש. ונראה

לישב קושיא זו דשפיר סבר ר"ה דניסת אין מדירין אותה לפי מאי דקי"ל דאין נדר חל על נדר ואם נדר פעם אחת על דבר א' ואח"כ נדר פעם ב' אין הנדר השני חל רק אם חכם התיר נדר הראשון חל הנדר השני כיון דעוקר הנדר מעיקרא ונדר השני מיתלא תלי וקאי ע"ש בש"ס נדרים [דף י"ז ע"א] ובש"ע י"ד הנ"ד וא"כ לא קשה מידי דשפיר אין מדירין אותה בניסת אף על תנאי דאם לא תחזיר דחיישינן שמא תידור מקודם על מין זה בלחש בלא תנאי דהיינו כיון שאנו מצווין אותה שתדור על מין אחד ע"ת דאם לא תחזיר תידור מקודם נדר זה בלא תנאי בין תחזיר ובין לא תחזיר וא"כ אין הנדר השני חל דאין נדר חל על נדר ואח"כ יפר לה הבעל הנדר הראשון דנדר הראשון שפיר יכול להפר שאין להיתומים תועלת דאף אם תחזיר לא יתוקן כדברי הרמב"ן ז"ל ואעפ"כ לא יחול הנדר השני אף שיפר לה כיון דהבעל אינו רק מיגז גייז מכאן ואילך ואינו עוקר הנדר וא"כ אף אחר הפרה אין הנדר השני חל דא הי' הנדר הראשון שאינו עוקר ושפיר תהי' מותרת אח"כ מכל וכל ושפיר בניסת אין מדירין אותה ואף די"ל דהנדר השני הוי איסור מוסיף שלא יכול הבעל להפר אותו ושפיר חל דז"א עי' מ"ש לקמן מדבר זה]:

אמנם זה אינו מיושב רק בבעל אבל בחכם קשה עדיין מאי פריך הלא יכולין להדירה ע"ת דלא תחזיר ולא יוכל להתיר דהוא לטובת היתומים וא"ל כמ"ש שתידור מקודם ז"א כיון דעוקר הנדר ושפיר יחול השני שהוא לטובתם ולא יוכל להתירו אך באמת גם בחכם א"ש לפמ"ש הרמב"ן ז"ל דיכולין להתיר נדר זה מחמת חרטה דהשתא והוא ניתר מכאן ואילך ושפיר פריך שיכולה לידור מקודם ואח"כ יתיר לה מחמת חרטה דהשתא ולא יחול הנדר השני אף אחר ההתרה ופריך שפיר:

ולפ"ז מיושב מ"ש לדברי המהרי"ט ז"ל שיכולה להתיר גם מחמת חרטה דמעיקרא מאי מקשו התוס' בככר זה הא תתיר בחרטה דמעיקרא ולמ"ש מיושב דמקשו התוס' שפיר שנדיר אותה על ככר זה ע"ת דאם לא תחזיר ואי"ל שתידור מקודם בלא תנאי ואח"כ יתיר לה החכם דז"א דממ"נ אם יתיר החכם נדר הראשון מחמת חרטה דמעיקרא א"כ חל שפיר למפרע נדר השני ואינו יכול להתירו שהוא לטובת היתומים ואם יתירו מחמת חרטה דהשתא א"כ כבר עברה מחמת אכילת הככר כיון שאינו עוקרו למפרע רק מחמת חרטה דהשתא ומקשו התוס' שפיר אף לדברי המהרי"ט ז"ל:

אמנם לכאורה עדיין קשה למאי שכתבו הפ' דמאי שאין נדר שהוא לטובת המדיר ניתר הוא דוקא שבשעת ההתרה יש תועלת להמדיר ע"ש וא"כ לכאורה עדיין אף בככר זה תוכל לידור מקודם בלא תנאי ואח"כ יתיר לה החכם מקודם הנדר האחרון מחמת חרטה דמעיקרא ואף שהוא לטובת היתומים מ"מ בשעת ההתרה אינו מגיע להם תועלת דעדיין

אינו חל מחמת הנדר הראשון שעדיין לא התירו ואח"כ יתיר לה הנדר הראשון מחמת חרטה דמעיקרא ושפיר יתוקן איסור אכילת הככר למפרע שעוקרו מעיקרא ואעפ"כ יהי' מהני ההתרה אך ז"א דקי"ל אין מתירין את הנדר עד שיחול וקודם שחל לא מהני ההתרה עיין בנדרים דף צ' ע"א ובש"ע ע"ש ומקשו התוס' שפיר:

ולפ"ז מיושב שפיר קושית הפ"י אמאי שכתבו תוס' דלר"א א"ש הלא מאי פריך הש"ס גבי חכם. ולמ"ש א"ש. דהנה רבא ור' אחא ב"ר הונא סברי התם דכי היכא דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה פליגי נמי בשאלה אי יכול להתיר קודם שיחול ע"ש לשיטת הרבה פ' ובר"ן ז"ל ע"ש. והנה כתבו דלר' אליעזר דיכול להפיר כל הנדרים שעתידה לידור ממילא דיכול להפר קודם שיחול וגם בחכם מהני עכ"פ להתיר קודם שיחול לרבא ע"ש, וא"כ א"ש דאם נימא דר"ה סבר כר"א דיכול להפר נדרים שעתידה לידור ממילא פריך שפיר וליחוש דאזלה לחכם ויתיר הנדר מעיקרו ויתוקן אכילת הככר למפרע דאי"ל כמ"ש דמדירין אותה ע"ת ז"א דשפיר תידור מקודם בלא תנאי ואח"כ יתיר נדר השני קודם הראשון דאף שלא חל יכול להתיר לר"א וא"כ ממילא שפיר אי סבר ר"ה כר"א פריך שפיר גם גבי חכם כמ"ש וא"ש:

עוד יש לישב קושית הפ"י הנ"ל דהנה בס' שער המלך תירץ קושית הרמב"ן ז"ל אדברי תוס' דחכם עוקר הנדר וקי"ל כאמימר דאכלה נשאלין עלי' ותירץ דלכך לא הקשו התוס' שנדירה על מין אחד ואח"כ תאכל מאותו מין דאז הי' שייך שפיר סברת הרמב"ן ז"ל כיון דחכם עוקר הנדר למפרע אינה עוברת אף שאכלה רק התוס' הקשו שתדור על ככר אחד ותאכלנו וא"כ בכה"ג לא מהני התרת החכם אח"כ כיון שלא נשאר כלום מהנדר ואין כאן יותר מה להתיר כיון שלא נדרה רק על ככר זה ע"ש:

והנה לכאורה יש להקשות על זה הלא תוכל לידור מקודם על ככר זה ועוד ככר אחר. וא"כ לא יחול זה הנדר השני דאין נדר חל על נדר דאיסור מוסיף לא הוי דגם הנדר השני יש לו התרה רק ע"י שאכלה אח"כ אין לו התרה וא"כ אינו חל כלל ואח"כ יתיר לה החכם הנדר הראשון דשפיר אית לי' התרה כיון שנדרה על עוד ככר שלא אכלה עדיין. אך ז"א כיון דעוקר הנדר מעיקרו יחול שפיר נדר השני דמחמת חרטה דהשתא לא תוכל להתיר דא"כ עברה על הככר. אך קשה דכיון דכל הטעם דלא מהני ההתרה בככר אחד הוא משום שכבר עברה על הנדר מכל וכל. א"כ אם נימא דמתירין הנדר אף קודם שיחול קשה דשפיר תוכל לידור מקודם על שתי ככרות ואח"כ יתיר לה החכם הנדר השני קודם הראשון דשפיר יכול להתירו דלא שייך לומר שכבר עברה דז"א דעל הנדר הזה עדיין לא עברה כלל דאינו חל עדיין וא"כ אף שמתיר אח"כ נדר הראשון מ"מ

כבר התיר נדר השני ושפיר יתוקן למפרע הכל. אך ז"א דבאמת קי"ל דאין מתירין הנדר עד שיחול ולפ"ז ממילא א"ש דאי נימא דסבר ר"ה כר"א וא"כ מתירין הנדר קודם שיחול כמ"ש ופריך שפיר שיכולה לידור מקודם על שתי ככרות כמ"ש וא"ש:

אך לפ"ז בפשיטות מיושב קושית הפ"י הנ"ל דהטעם של השעה"מ דבככר זה לא מהני התרת החכם אח"כ הוא משום דאין כאן דבר מה להתיר וא"כ לר"א דיכול להתיר הנדר קודם שיחול ואף דאין כאן דיבור כלל יכול להתיר א"כ ממילא יכול להתיר אף שאכלה כל הככר ופריך שפיר לר"א וא"ש:

עוד יש לישב קושית הפ"י הנ"ל דהנה יש לישב מ"ש לדברי המהרי"ט ז"ל דיכולה להתיר גם מחמת חרטה דמעיקרא מאי מקשו התוס' כמ"ש. ונראה דהנה המהרי"ט ז"ל בתשובה סי' ד' הקשה אמאי אמר ר"ה בניסת דאין מדירין אותה דמפר לה הלא יכולין להדירה בנזירות שמשון דקי"ל בנזירות שמשון ליתא בשאלה.ותירץ הוא ז"ל דדוקא בחכם אמרינן דנ"ש ליתא בשאלה דאין שייך לעקור הנדר מעיקרא כיון שהנזירות שמשון הי' ע"י מלאך ואיך שייך לעקור הנדר שלא יחול כלל אבל הכא בבעל דרק מיגז גייז מכאן ואילך מהני אף בנזירות שמשון ע"ש. ולכאורה דבריו תמוהין דעדיין קשה מאי פריך הש"ס בלא ניסת וליחוש דאזלא לגבי חכם ושרי לה הלא לענין החכם שפיר יכולין להדירה בנזירות שמשון דלא מהני התרת החכם. אך לפמ"ש דברי הרמב"ן ז"ל א"ש דהכא שפיר תוכל להתיר הנדר מחמת חרטה דהשתא והוא ניתר רק מכאן ואילך ומהני אף בנזירות שמשון כמו בבעל. ולפ"ז מיושבים דברי התוס' שלא קשה מ"ש לדברי המהרי"ט ז"ל מאי מקשו התוס' מחכם הלא תוכל להתיר מחמת חרטה דמעיקרא דז"א דשפיר קשה נדירה בנזירות שמשון ותשתה יין בפנינו. וא"כ ממ"נ אם תתיר מחמת חרטה דהשתא כבר עבר בשתיית היין ומחמת חרטה דמעיקרא לא תוכל להתיר כיון שהוא נזירות שמשון ולא מהני לעקור הנדר מעיקרא:

ולפ"ז מיושב שפיר קושית הפ"י ז"ל. דבאמת קשה אדברי תוס' שכתבו דלר"א דיכול להפר נדרים שעתידה לידור א"ש. ולפמ"ש קשה נדירה בנזירות שמשון דאז אין לומר שהפר לה מקודם דז"א דאמרינן בש"ס נדרים דף ע"ה ע"ב דלר"א לא חלין כלל הנדרים וא"כ אינו יכול להפר הנזירות שמשון דלא מהני שלא יחול כמו בחכם. אך י"ל באמת דר"ה סבר דאף בנזירות שמשון בכה"ג שהוא על תנאי אם גבתה הכתובה מהני ההתרה כמ"ש במהרי"ט ז"ל דבנ"ש ע"ת מהני ההתרה וא"כ מיושב קושית הפ"י דאי נימא דר"ה סבר כר"א פריך הש"ס שפיר דאזלה לגבי חכם ושרי לה דלא קשה שנדיר אותה על ככר זה דז"א כסברת הרמב"ן ז"ל דעוקר הנדר מעיקרא. וכדברי המהרי"ט ז"ל דתוכל להתיר

בחרטה דמעיקרא. ואי"ל כמ"ש דיכולין להדירה בנ"ש דלא מהני ההתרה לעקור הנדר מעיקרא דז"א דעכשיו דאמרינן דר"ה סבר כר"א ע"כ דס"ל דיכולין להתיר אף שלא יחול ופריך שפיר וא"ש:

תוס' בא"ד וי"ל דאינה חוששת רק בנדר שע"י עומדת באיסור כל ימי' כו' ע"ש. ויש להקשות לדברי הרמב"ן ז"ל דהכא בחכם אינו יכול להתיר רק מחמת חרטה דהשתא כמ"ש והנה במס' נזיר דף כ"א ע"ב איכא פלוגתא דאמוראי אי בעל מיגז גייז או מעקר עקר כמו בחכם ע"ש. וא"כ קשה מאי פריך הש"ס אר"ה בלא ניסת וליחוש דמתיר לה חכם ובלא ר"ה לא קשה דאיכא למימר דמדירין אותה על ככר זה כמ"ש תוס' ד"ה וליחוש ע"ש. וא"כ גם אר"ה לא קשה דלמא סבר דבעל מעקר עקר והבעל יכול להתיר בלא חרטה ולכך בניסת אין מדירין אותה דלא מהני שנדיר אותה על ככר זה ותאכלנו דכיון דעוקר לא עברה כלל אבל בחכם דאינו יכול להתיר רק בחרטה והכא ליכא רק חרטה דהשתא ולכך שפיר מדירין אותה על ככר זה דאף אם יתיר לה לא יתוקן כדברי השעה"מ הנ"ל.

ובס' ת"ג כתב דבאמת ר"ה סבר דבעל מעקר עקר ע"ש וא"כ ודאי קשה כנ"ל:

ונראה לישב דהנה התוס' בא"ד הקשו אמאי בניסת אין מדירין אותה נדירה ויאמר הבעל קיים ליכי ותירצו דחיישינן שמא יפר לה הבעל בלחש קודם שיאמר קיים ליכי ע"ש. ויש להקשות דהנה בנדרים דף צ' פליגו תנאי אם הבעל יכול להפר קודם שיחול הנדר או לא דהיינו אם אמרה לאחר שלשים יום יאסרו פירות עלי או אם אעשה דבר פלוני לא יכול להתיר קודם שיחול ע"ש ואף דאנן קי"ל דיכול להפר קודם שיחול מ"מ הובא בש"ך שם כמה דעות דס"ל דדוקא בל' יום שודאי יחול אז יכול להפר קודם שיחול. אבל היכא שתלוי בדבר אחר שאפשר שלא יחול כלל ודאי אינו יכול להתיר ע"ש. ולפ"ז קשה הכא אתירוץ תוס' שתירצו דחיישינן שיפר בלחש קודם שיאמר קיים ליכי הלא נוכל להדיר אותה שתידור על מין א' ע"ת שיאמר הבעל קיים ליכי ואם לא יאמר קיים ליכי לא יהי' נדר כלל רק אם יאמר קיים ליכי וא"כ לא שייך תירוץ תוס' שיפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי דז"א דקודם שאומר קיים ליכי אין הנדר חל וממילא אינו יכול להתירו שאינו מתיר את הנדר עד שיחול ורק אחר שאמר קיים ליכי חל הנדר ואז ג"כ אינו יכול להפר שכבר אמר קיים ליכי ואף לשטת הפוסקים דאף בכה"ג מפר הבעל הנדר קודם שיחול מ"מ קשה למאי דקי"ל דאין הבעל יכול להפר רק נדרי עינוי נפש ובכתובות פ' המדיר איתא דהיכא שתלתה הנדר של עינוי נפש בתנאי שאין בו עינוי נפש אין הבעל יכול להתיל קודם שעברה על התנאי דלא תעבור ולא תאסור ואין כאן עדיין עינוי נפש ע"ש. וא"כ כיון שנדרה ע"ת אם יאמר קיים ליכי א"כ אינו יכול להפר

קודם שאומר קיים דאז אין כאן עינוי נפש עדיין שבידו שלא לומר לה ואח"כ כשאומר קיים ליכי דאז הוי עינוי נפש אבל אז אינו יכול להפר שכבר קיים:

ונראה לישב דהנה לכאורה קשה מאי מקשו תוס' שנדירה והבעל יאמר קיים ליכי ואז לא יוכל להפר. הלא אעפ"כ חיישינן שתידור על מין זה קודם שנודרת עכשיו על אותו מין עצמו. וא"כ אין הנדר הזה חל כלל דאין נדר חל על נדר דאיסור מוסיף ליכא דגם לזה יש הפרה. וא"כ אף שיאמר הבעל קיים ליכי אנדר זה מ"מ נדר זה אינו חל כלל ושפיר יפר לה אח"כ נדר הראשון דעל נדר הראשון לא אמר קיים ליכי ואעפ"כ לא יחול השני כיון דהבעל רק מיגז גייז כמ"ש לעיל. אך זה טעות דכיון שאומרין לו שיאמר קיים ליכי על הנדר שנדרה ממין זה וא"כ אם נדר הזה לא הוי נדר דאין חל קאי הקיים ליכי אנדר הראשון שנדרה ממין זה:

ולפ"ז א"ש דלא קשה מ"ש הלא נוכל להדיר אותה ע"ת אם יאמר קיים ליכי דז"א דעל זה י"ל שפיר דחיישינן שמא תידור מקודם על מין זה בלא תנאי ואח"כ כשנודרת אח"כ על מין זה ע"ת מ"מ אין הנדר חל ואף דקאי הקיים ליכי אנדר הראשון מ"מ יכול להפר לה בלחש הנדר הראשון אחר שנודרת נדר השני דנדר הראשון יכול להפר דהי' בלא תנאי ואעפ"כ אין הנדר השני חל דבשעת הנדר השני הי' עדיין הנדר הראשון כיון דמיפר הנדר הראשון אחר שנדרה נדר הב' קודם שאומר קיים ליכי על הב' וא"כ אף שאומר אח"כ קיים ליכי על השני הלא אינו חל כלל ועל הראשון לא קאי שכבר הפר לה ואף דהכא הוי שפיר מוסיף מ"מ למ"ש לקמן א"ש:

ולפ"ז מיושב מ"ש דמאי פריך הש"ס דלמא סבר ר"ה דבעל מעקר עקר למפרע ולמ"ש א"ש דאי נימא דמעקר עקר קשה כנ"ל נדירה שיאמר קיים ליכי ואח"כ יאמר כמ"ש ואי"ל כמ"ש דתוכל לידור מקודם על מין זה דז"א דמאי בכך שיפר לה הראשון הלא יחול השני כיון דאמרינן דמעקר עקר והוא כמו בחכם וע"כ דסבר מיגז גייז וא"ש:

עוד יש לישב קושי' הנ"ל דהנה יש להקשות אתירוץ תוס' הנ"ל שתירצו דחיישינן שיפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי הלא הכא קשה שפיר קושית הת"ג הנ"ל שנדיר אותה ע"ת אם לא תחזיר מה שמקבלת בחנם דנדר זה אינו יכול להפיר והבעל יאמר קיים ליכי דלא שייך תירוצו דכשלא יהי' לה מעות יוכל אז התיר לה דז"אדלא יוכל אז להתיר לה כיון שכבר אמר קיים ליכי ובלחש קודם שיאמר קיים אינו יכול להפר דעכשיו יש לה ויכולה להחזיר ולא מהני ההפרה ויקשה כנ"ל קושית תוס' דלא שייך תירוץ שניהם כאן:

ונראה לישב דהנה לכאורה לא קשה קושית הת"ג הנ"ל כמ"ש לעיל שיכולה לידור מקודם בלא תנאי ואין הנדר השני חל רק צ"ל דאעפ"כ חל שפיר דהוי איסור מוסיף

שהנדר הראשון הי' יכול להפר והשני אינו יכול ולכך שפיר חל כמו שראיתי אח"כ בס' ת"ג הנ"ל שהקשה גם אעל דעת רבים שתידור מקודם בלא דעת רבים ותירץ ג"כ דהוי איסור מוסיף ע"ש:

אמנם י"ל לפי מאי דקי"ל בכתובות פ' המדיר דף ע"ד ובש"ע אה"ע ס' ל"ה במשפטי התנאים דאינם יכולין להתנות תנאי רק בדבר שאפשר למיעבד ע"י שליח אבל בדבר שאי אפשר לעשות ע"י שליח אינו יכול להתנות תנאי וכתבו התוס' שם הטעם דצריך להיות שיהי' יכול לעשות המעשה עצמו בלא התנאי ע"י שליח וכיון שיש לו במעשה ההוא כח זה לעשותו ע"י שליח יש לו ג"כ כח זה להתנות בו תנאי משא"כ כשאין לו כח לעשות המעשה בלא התנאי ע"י שליח אין לו כח להתנות בו תנאי ע"ש והנ' קי"ל בנזיר דף י"ב ע"ב דכל מלתא דלא מצי למעבד השתא לא מצי למשוי שליח דהיינו שבשעה שעושה אותו [שליח] יכול לעשות המעשה ההוא בעצמו ע"ש וע"ש בתוס' ד"ה מ"ט והרמב"ן ז"ל בב"ב פ' יש נוחלין כתב דלכך מהני תנאי בנדר דג"כ אפשר ע"י שליח שיכול לעשות שליח להדירו על דבר זה ע"ש לחד תירוצא וא"כ הכא שכבר נדר על אותו המין בלא תנאי דאם לא תחזיר ואח"כ נודר ע"ת ובאמת אין הנדר השני חל דאין נדר חל על נדר רק מחמת שהוא איסור מוסיף והא דהוי איסור מוסיף הוא מחמת התנאי וא"כ נראה דאינו יכול להתנות כלל התנאי דהכא אינו יכול לעשות המעשה בלא התנאי ע"י שליח כיון דגם איהו לא מצי למעבד דבלא התנאי אינו יכול לידור הנדר הב' כלל דכל הטעם דהוי איסור מוסיף הוא רק מחמת התנאי וא"כ בלא התנאי לא הי' חל כלל שלא הי' איסור מוסיף ולא מצי למשווי' שליח וא"כ כיון שא"י לעשות המעשה בלא התנאי ע"י שליח ממילא אין לו כח להתנות בו תנאי כלל ואי"ל דבידו להתיר הנדר הראשון ע"י חכם ז"א דזה לא מיקרי בידו כדאמרינן בקדושין פ' האומר [דף ס"ב ע"ב] וא"כ מיושב מ"ש דלא מהני שנדירה ע"ת שתוכל לידור מקודם בלא תנאי וממילא לא מהני גם התנאי הב' וממילא אינו חל כלל דלא הוי מוסיף והנדר הראשון יפר וכל זה אי נימא דמיגו גייז אבל אי מעקר עקר ממילא אם יתיר הראשון יחול השני עם התנאי ופריך שפיר וא"ש:

אך למ"ש לעיל ליתא לזה דכיון דאין השני חל כלל ממילא קאי הקיים ליכי אהראשון אך י"ל כמ"ש לעיל:

עוד יש לישב קושיא הנ"ל לפמ"ש המהרי"ט ז"ל אמאי בניסת אין מדירין אותה הלא יכולין להדירה בנזירות שמשון דלא מהני ההתרה ותירץ דהבעל יכול להפר כיון שמפר רק מכאן ולהבא כמ"ש לעיל ע"ש ולפ"ז א"ש דאי נימא דר"ה סבר דבעל מעקר עקר למפרע קשה קושית המהרי"ט ז"ל אמאי בניסת אין מדירין הא יכולין להדירה בנ"ש

כנ"ל דגם הפרת הבעל לא מהני כיון שעוקר הנדר מעיקרא ובחכם י"ל כיון דמתיר מחמת חרטה דהשתא מהני כמ"ש לעיל אבל בבעל אי נימא דעוקר והוא בלא חרטה קשה כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל קושיא הנ"ל לפי מאי דקשה אמאי אמר ר"ה אבל ניסת אין מדירין אמאי לא אמר אבל יש לה אב אין מדירין שיפר לה האב ועיין במהרמ"ש שהקשה כן. ונראה לישב לפמ"ש התוס' דלכך אין מדירין אותה על ככר זה משום דאינה חוששת על מה שאינה כל ימי באיסור ולר"א כתבו דבל"ז א"ש א"כ אינו מוכח לכאורה סברא זו דהיכא שאינה עומדת באיסור אינה חוששת די"ל דסבר כר"א. אך באמת המפ' הקשו על דברי תוס' אלו דהא אעפ"כ יכולין להדירה בדברים שאין בהם עינוי נפש ותאכל לאלתר דלא מהני הפרתו וע"ש ברא"ש ז"ל וא"כ מוכח מר"ה שפיר דאינה חוששת רק באיסור כל ימי דליכא למימר' דסבר כר"א כנ"ל ולפ"ז א"ש דלא אמר ר"ה דלא שנו רק באין לה אב אבל יש לה אב אין מדירין כקושית מהרמ"ש ז"ל דז"א דאי הוי תני באב לא הוי מוכח סברה זו דאינה חוששת רק באיסור כל ימי דהוי מצינן לומר שפיר דסבר כר"א ואי"ל כקושייתם הנ"ל דנדירה בדברים שאין בהם עינוי נפש דז"א דקי"ל דאב יכול להפר אף דברים שאין בהם עינוי נפש וכן פסק הרמב"ם ז"ל ע"ש בי"ד ה' נדרים ולא הוי מוכח כנ"ל ולכך תני ר"ה בבעל ומוכח שפיר:

ולפ"ז מיושב שפיר קושיא הנ"ל דהנה בס' ת"ג רצה לתרץ קושיא זו דנדירה בדברים שאין בהם ע"נ ותירץ דחיישינן שתידור בלחש על ככר אחר עוד שהיא מתענה וי"ל דר"ה סבר מתוך שמיפר למתענה מיפר גם לשאינה מתענה ושפיר יהי' יכול להתיר לה אף על שאינה מתענה ע"ש:

אך באמת קי"ל דאינו מיפר רק למתענה ולא מהני הפרתו לאינה מתענה אף שנדרה על שניהם ע"ש בנדרים דף פ"ב ע"ב ובי"ד ס' רל"ד. אמנם הטעם דאמרינן דאינו מיפר רק למתענה לכאורה קשה למאי דקי"ל דנדר שהותר מקצתו הותר כולו וא"כ כיון דהוא נדר אחד ועל מה שמתענה יכול להפר ממילא מותר גם מה שאינה מתענה דכיון דהותר מקצתו הותר כולו אך זה טעות דקי"ל דלא אמרינן הותר מקצתו הותר כולו רק בהתרת החכם שעוקר הנדר למפרע אבל בהפרת הבעל דמיגז גייז לא הותר כולה ע"ש בי"ד:

ולפ"ז מיושב קושיא הנ"ל דפריך שפיר דליכא למימר דסבר בעל מעקר עקר דא"כ גם בבעל נדר שהותר מקצתו הותר כולו כמו בחכם, וא"כ קשה קושית מהרמ"ש ז"ל למה לא אמר ר"ה באב כו' ואי"ל דס"ד דסבר כר"א ז"א דגם עכשיו יכולין לומר דסבר כר"א

ואי"ל דיכולין להדירה במה שאינו עינוי נפש ז"א כדברי הת"ג הנ"ל שתידור אף על מתענה ויהי' הותר כולו כיון דמיעקר עקר למפרע וא"ש:

אך באמת אין אנו צריכין לזה דאי נימא דמעקר עקר ממילא לא קשה קושי' שנדיר אותה על ככר זה שאף אח"כ יוכל להפר לה כיון דעוקר בלא חרטה וקשה קושית מהרמ"ש אך גם ע"ז י"ל שמדירין בדבר שאינו עינוי נפש וא"ש כנ"ל:

תוס' בא"ד ונדירה ויאמר קיים ליכי ותירצו דחיישינן שיפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי כו' ע"ש וקשה כמ"ש דהכא שפיר יכולין להדירה על תנאי אם לא תחזיר כקושית הת"ג הנ"ל דאי"ל כמו שתירץ דלא יהי' לה מעות דעכ"פ עכשיו לא יוכל להפר לה שיש לה ואח"כ לא יוכל שכבר קיים לה כמ"ש לעיל ע"ש:

ונראה לישב דהנה הרא"ש ז"ל תירץ קושיית התוס' הנ"ל למאי דקי"ל דנשאלין על ההיקם וא"כ יוכל הבעל להתיר ההיקם ואח"כ יפר לה ע"ש וקשה באמת מאי מקשו התוס' הלא נשאלין על ההיקם ונראה דהנה תוס' בא"ד הקשו אמאי בניסת אין מדירין אותה נדירה על דעת רבים דלא מהני התרה ותירצו דדוקא החכם אינו יכול להתיר נדר שהוא על דעת רבים אבל בעל שאינו צריך דעתה יכול להתיר ע"ש. ולפ"ז א"ש דמקשו תוס'שפיר שיאמר הבעל קיים ליכי שהוא תדיר על דעת רבים והבעל יקיים לה על דעת רבים וא"כ לא שייך דברי הרא"ש ז"ל שילך לחכם ויתיר לו ההיקם דז"א דלענין החכם שפיר לא מהני ההתרה כיון שקיים על דעת רבים דהטעם דנשאלין על ההיקם איתא שם בש"ס נדרים דף ס"ט ע"א ברא"ש ז"ל דלכך נשאלין על ההיקם דההיקם הוא הנדר עצמו ע"ש וא"כ ממילא בקיים לה ע"ד רבים לא יהי' מהני ההתרה על ההיקם אצל החכם ומקשו תוס' שפיר:

אך הנה הפוסקים הקשו על דברי תוס' שהקשו נדירה על דעת רבים למאי דאיתא בש"ע י"ד ס' רכ"ח דגם ע"ד רבים מהני ההתרה בדיעבד ע"ש וא"כ לא קשה קושית תוס' דאף בע"ד רבים יפר לה הבעל ויהי' מהני בדיעבד:

ונראה לישב קושייתם דהנה בס' שו"ת חוות יאיר [ססי' ט"ו] כתב הטעם דמהני התרה בדיעבד על דעת רבים משום דקשה אמאי לא יהי' התרה לנדר על דעת רבים הא כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרא א"כ עוקר גם הדיבור שאמר ע"ד רבים ותירץ משום דרבים זכו בכבודם שהוא להם לכבודם שלא יוכל להתיר זולתם והוי כנדר שהוא לטובתם ואסור להתירו ולכך כתב דמהני ההתרה בדיעבד כיון שאינו רק מחמת שהוא לטובתם ע"ש. וא"כ לפ"ז לא קשה קושייתם דבדיעבד מהני ההתרה דז"א דכיון דקושית התוס' הוא על בעל א"כ שפיר אף בדיעבד לא מהני ההתרה בע"ד רבים כיון דבעל רק מיגו גייז

מכאן ואילך ושפיר נשאר הדיבור של על דעת רבים אף אחר ההפרה א"כ ממילא לא מהני ההפרה אף בדיעבד בע"ד רבים ומקשו התוס' שפיר לענין הבעל שנדירה על דעת רבים דלא מהני אף בדיעבד כמ"ש:

אך אעפ"כ קשה מאי כתבו התוס' גם גבי חכם הוי מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים ולמ"ש לא קשה גבי חכם דלגבי חכם שפיר מהני ההתרה בדיעבד אף בעל דעת רבים כדברי החו"י הנ"ל. אך ז"א לפמ"ש לעיל בשם הרמב"ן ז"ל דהכא אין החכם יכול להתיר רק מחמת חרטה דהשתא כיון שמחזקת המעות וא"כ כתבו תוס' שפיר גם גבי חכם דלא מהני ההתרה אף בדיעבד הכא דאף אחר ההתרה נשאר הדיבור של ע"ד רבים כיון שאינו עוקרו מעיקרא רק מחמת חרטה דהשתא וא"ש:

וא"כ לפ"ז קשה עדיין קושית הרא"ש ז"ל מאי מקשו התוס' שיאמר הבעל קיים ליכי הלא נשאלין על ההיקם ואי"ל כמ"ש שיוכל לקיים ע"ד רבים דז"א דלגבי דידי' אף שיקיים על דעת רבים יהי' מהני ההתרה אח"כ בדיעבד ואי"ל כמ"ש שאינו מתיר רק מחמת חרטה דהשתא כיון שמחזקת המעות דז"א דהוא על ההיקם שלו ממילא יכול להתיר גם מחמת חרטה דמעיקרא ושפיר יהי' מהני ההתרה אף בדיעבד ומאי מקשו התוס':

אמנם יש לישב זה לפי מאי דקי"ל דאף בנשאלין על ההיקם יש להיקם דין הנדר עצמו כמו שנדר הוא זה הנדר. והנה כבר כתבנו דמהרי"ט ז"ל הקשה אמאי ניסת אין מדירין אותה נדירה בנזירות שמשון דליתא בשאלה ותירץ דהבעל יכול להתיר אף נזירות שמשון והקשינו דמאי פריך הש"ס בחכם וע"כ דמשום דמתיר הכא דבחרטה דהשתא יכול להתיר אף בנז"ש כמ"ש לעיל וא"כ מיושב שפיר דמקשו התוס' שפיר נדירה בנ"ש ע"ד רבים והוא יאמר קיים ליכי ע"ד רבי' וא"כ ממ"נ אם יתיר אח"כ הבעל ההיקם מחמת חרטה דמעיקרא לא יהי' מהני כיון דהוא נזירות שמשון וההיקם הוא כמו הנדר כמ"ש וג"כ אין לו התרה בנ"ש ומחמת חרטה דהשתא לא יוכל להתיר דא"כ נשאר גם אחר ההתרה הדיבור של ע"ד רבים ולא מהני ההתרה אף בדיעבד כמ"ש ומקשו התוס' שפיר:

ולפ"ז מיושב מ"ש דקשה עדיין נדירה ע"ת אם לא תחזיר והוא יאמר קיים ליכי כמ"ש ולפ"ז א"ש לפמ"ש בשו"ת מהרי"ט ז"ל הרבה פעמים דנזירות שמשון ע"ת להבא לא הוי נזירות כלל ע"ש וא"כ לק"מ דע"ז שפיר י"ל תירוץ הרא"ש ז"ל כיון דנשאלין על ההיקם יתיר לה אח"כ ואי"ל כמ"ש דנדירה ע"ד רבים דז"א דאעפ"כ מהני בדיעבד מחמת חרטה דמעיקרא וא"ל כמ"ש דנדירה בנ"ש דז"א דנ"ש ע"ת לא מהני כלל כמ"ש וא"ש:

תוס' ד"ה וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם כו' והקשו אמאי לא פריך הש"ס אמתניתין בלא ר"ה ולחד תירוצא א"ש דהוי מצי למימר דמדרינן ע"ד רבים כו' ותירצו דבלא ר"ה

הוי מצינן למימר דמדרינן אותה על ככר זה ותאכלנו לאלתר אבל מר"ה מוכח כו'. ויש להקשות לפמ"ש שהרמב"ן ז"ל בחידושיו דחה דברי התוס' דלעיל שהקשו גם אחכם שנדיר אותה על ככר זה והוא ז"ל כתב דבחכם כיון דעוקר הנדר מעיקרו א"כ מתוקן למפרע אכילת הככר רק בבעל צ"ל סברא זו ע"ש וא"כ לדבריו קשה הכא קושית תוס' אמאי לא מקשו בלא ר"ה אמתניתין דאי"ל כתירוצם דה"א דמדירין אותה על ככר זה דז"א דלענין התרת החכם לא מהני זה דמתוקן למפרע כמ"ש והרמב"ן ז"ל בעצמו כתב תירוץ הראשון של התוה' בע"ד רבים וקשה קושית תוס':

ונראה לישב דהנה המפ' הקשו אדברי תוס' ד"ה אבל ניסת שהקשו נדירה ע"ד רבים ותירצו דבבעל לא מהני על דעת רבים ובחכם באמת הוי מצי לשנויי והוא דוחק מאוד אמאי לא משני באמת בחכם תירוץ זה דע"ד רבים דהוא אליבא דכ"ע וגם לתירוץ השני קשה שכתבו דר"ה לא סבר כאמימר קשה ג"כ מנ"ל להקשות ולומר דפליג אאמימר דלמא סבר באמת דאין לו הפרה בחכם רק בבעל ומאי פריך אר"ה:

ונראה לישב דהנה בס' תורת גיטין הנ"ל הקשה אמאי בניסת אין מדירין אותה וכן לענין חכם הלא היתומים יכולין להדירה ולאסור המעות שמקבלת עכשיו עלי' בהנאה ע"ת אם גבתה מכתובתה דאדם יכול לאסור על חבירו מעותיו וא"כ יכולין היתומים לאסור עלי' המעות בהנאה אם גבתה הכתובה ואם לא גבתה יהי' מותר ונדר זה לא יוכל להתיר לא הבעל ולא החכם שהוא נדר היתומים ע"ש:

ונראה לישב קושיתו דהנה הרמב"ן ז"ל בב"ב פ' יש נוחלין דף קכ"ו ע"ב הקשה איך יכולין להתנות תנאי בנדרים ונזירות הא קי"ל דכל דבר דאי אפשר למיעבד ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ובנדרים ונזירות אינו יכול לידור ע"י שליח וא"כ איך יכול להתנות בו תנאי ותירץ הוא ז"ל דדוקא בקידושין שאוסר אשה אחרת או בגירושין שמתיר אדם אחר אז בכה"ג אינו יכול להתנות תנאי רק אם אפשר למיעבד ע"י שליח אבל בנדר ונזירות שאינו כלל על אדם אחר רק על עצמו נודר ולכך לא בעי דיני תנאי ע"ש. ולפ"ז מיושב קושית ת"ג הנ"ל שהיתומים יאסרו עלי' המעות על תנאי אם גבתה הכתובה דז"א דאם היתומים יאסרו עלי' שפיר אינן אינן יכולין להתנות בו תנאי כלל דאי אפשר למעבד ע"י שליח דהכא אין הנדר עליהם עצמם רק שאוסרים עלי' המעות ושפיר בעינן דיני תנאי וכיון דאי אפשר לעשות ע"י שליח ממילא אינן יכולין להתנות כלל ואף אם לא גבתה תיאסור ומיושב קושיתו הנ"ל:

אמנם הרא"ש ז"ל בתשובותיו הקשה ג"כ קושית הרמב"ן ז"ל הנ"ל דאיך יכולין להתנות תנאי בנדרים הא לא מצי למעבד ע"י שליח ותירץ תירוץ אחר דאף דלא מצי להתנות בו

תנאי מ"מ הוי נדר ופתחו עמו דנדר ניתר ע"י פתח וא"כ הכא כיון שאדעתא דהכי לא נדר אף שהתנאי לא מהני מ"מ כיון דחזינן דאדעתא דהכי לא נדר הוי פתח וכיון דפתחו עמו לא בעי התרה כלל ע"ש דאף אם הנדר הוא סתם וידעינן דאדעתא דהכי לא נדר הוי פתח ע"ש. וא"כ לדברי הרא"ש ז"ל קשה עדיין קושית הת"ג הנ"ל דלא שייך מ"ש דאף דהנדר הוא עלי' מהני התנאי כמ"ש:

אך באמת יש להקשות על דברי הרא"ש ז"ל אלו דהנה קי"ל בש"ע י"ד ה' נדרים סי' רכ"ט ס' א' דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כגון אם נדר שלא לאכול בשר זמן פלוני ואירעו בו שבתות ועל השבתות יש לו פתח שאם הי' יודע שיארעו שבתות לא הי' נודר על השבתות ומתיר לו החכם על השבתות ממילא הותר הכל אף בחול אף שעל חול אין לו פתח ולהרמב"ם בזה וזה ג"כ הותר אחד הותר כולו ובחרטה יש מחלוקת אבל בניתר ע"י פתח לכ"ע הותר כולו ע"ש. ובט"ז ס"ק א' הביא בשם הירושלמי הטעם דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה דוקא שכל הדיבור של הנדר קיים ע"ש. ולפ"ז יש להקשות על דברי הרא"ש ז"ל. דהנה אם מתנה תנאי בנדרו כגון שמתנה אם אעשה דבר פלוני יאסר עלי מין זה ואם לאו לא יהי' נדר כלל. וא"כ לכאורה כיון שאם אינו עושה דבר פלוני לא הוי נדר ממילא גם אם עושה אמאי הוי נדר. וע"כ הטעם שלא הוי נדר שהותר מקצתו כיון שאם אינו עושה הדבר לא נדר כלל דהטעם הוא דצריך להיות כל הדיבור שנדר קיים ואם הותר מקצתו הותר כולו אבל כשמתנה התנאי לא נדר רק אם יעשה הדבר והנדר כולו קיים וא"כ לדברי הרא"ש ז"ל קשה כיון. דבאמת אינו יכול להתנות תנאי בנדרים כיון שאי אפשר לעשות ע"י שליח רק אף דלא הוי תנאי ניתר ע"י פתח וא"כ כיון דלא הוי תנאי ונדר בין אם יעשה דבר פלוני או לא יעשה כיון שהתנאי לא הוי תנאי רק דאם אינו עושה ניתר ע"י פתח והוי שפיר נדר שהותר מקצתו אם אינו עושה ע"י פתח וממילא הותר כולו גם אם עושה כיון שהוא נדר בין אם יעשה דבר פלוני ובין אם לא יעשה ועל אם לא יעשה ניתר מחמת הפתח. ממילא ניתר כולו דהיינו גם אם עושה. דבאמת צריכין לחלק. דאף דגם בפתח כיון דהחכם עוקר מעיקרו הנדר של השבתות. וא"כ איך הותר כולו דהוי כלא נדר כלל על השבתות. וע"כ דכיון שנדר על הכל ואין הדיבור כולו קיית לא הוי נדר כלל משא"כ בתנאי שלא נדר כלל רק אם לא יעשה אבל להרא"ש ז"ל דלא הוי תנאי רק פתח. וא"כ ממילא הותר כולו. ואף דלכאורה זה טעות דא"כ בכל מקום בנדרים כ"ג ע"א שאמרה תיתסר הנאתי עלך אם עברת על דעתי ואח"כ עברה והתירו ע"י פתח שאם היתה יודעת שתעבור לא היתה נודרת וכן בהא דאמר שם אדעתא שיקפד ר"נ לא נדרתי א"כ אף אם לא הי' מקפיד ר"נ יהי' מותר למ"ש כיון שהוא

נדר סתם ואם הי' מקפיד הי' פתח והי' מותר ממילא הותר מקצתו ואף אם אינו מקפיד מותר. וכן בכל הנדרים כיון דמשכחת לה פתח ואף שאינו כאן זה הפתח מ"מ כיון שאם הי' הי' מותר והותר כולו. אך ז"א דבכל מקום אף שיש פתח צריך התרה. ובלא"ה אינו מותר. וא"כ איך נאמר כיון שאם הי' מקפיד הי' מותר והותר מקצתו ממילא גם עכשיו מותר ז"א דלא הותר כלל מקצתו שלא התירו החכם כיון שבאמת אינו מקפיד אבל הכא שכתב הרא"ש ז"ל דלא בעי התרה כלל כיון שפתחו עמו שאומר הפתח מיד וא"כ כיון דתנאי לא הוי ממילא הותר כולו ואף דלכאורה ליתא למ"ש כיון שהם שני הפכים כגון שאומר אם אעשה דבר פלוני יאסר עלי בשר זה ואם לא אעשה ד"פ ג"כ יאסר עלי בשר זה ואח"כ נמצא שזה הנדר של אם לא אעשה הי' בטעות ואח"כ עשה דבר פלוני וא"כ איך נימא דהוי נדר שהותר מקצתו כיון שאם עושה הד"פ אין כאן הדיבור של אם לא אעשה וא"כ אף שהדיבור של אם לא אעשה הותר מ"מ כיון שעושה אינו כאן כלל זה הדיבור ולא שייך הותר מקצתו כיון שהם סותרים זה את זה וזה הוא ממש כמ"ש לדברי הרא"ש ז"ל דכיון דהתנאי לא מהני הוי כמו שאמר סתם בין אעשה ובין לא אעשה רק על אם לא אעשה הוי פתחו עמו כמ"ש ולא הוי הותר מקצתו כמ"ש. אך ז"א באמת דלא מיבעיא לטעם הראשון שכתב הט"ז דלכך נדר שהותר מקצתו הותר כולו כיון שנדר על הכל א"כ לא נדר רק אם יהי' כולו קיים ואף שאומר אח"כ דרצונו הי' לידור אף שלא יהי' כולו קיים לא מהני כיון שלשון הנדר הי' משמע אם יהי' כולו קיים ע"ש בנדרים דף כ"ו לרבא ע"ש. וא"כ גם הכא לא נדר אם יעשה שיאסר עלי' רק אם לא יעשה יהי' אסור אבל אם גם כשלא יעשה יהי' מותר גם אם יעשה יהי' מותר וכן לטעם השני ג"כ אין הדיבור כולו קיים כיון שאם לא יעשה לא הוי נדר [וא"ל לטעם הראשון דלא נדר רק אם יהי' כולו קיים. וא"כ הכא כיון דאמרינן דלא מהני תנאי כיון שא"א למיעבד ע"י שליח גם זה לא מהני ואף אם אינו כולו קיים הוי נדר כיון דלא מהני תנאי. אך ז"א כיון שנדר סתם ודיבור אחד הוא רק דלשון הנדר כן וממילא הותר כולו]. ואף אם נאמר כמ"ש דבכה"ג לא שייך הותר כולו כיון שסותרים זא"ז מ"מ הכא א"ש לפמ"ש המפ' איך נדיר אותה אם גבתה כתובתה יאסר המעות ניחוש שמא גבתה מקצת הכתובה ועל המקצת שלא גבתה ומגיע לה עדיין לא חל הנדר של האיסור כיון שהוא שלה וממילא הותר כולו כמ"ש הש"מ כתובות פ' המדיר ע"ש וע"כ שנדיר אותה ע"ת שאם גבתה מקצת יהי' מקצת אסור עלי' וא"כ על תנאי זה שפיר כיון דלא הוי תנאי לדברי הרא"ש ז"ל רק פתחו עמו ממילא הותר כולו כיון דעל המקצת שלא גבתה ניתר ע"י פתח ממילא הותר גם המקצת שגבתה כבר דלענין זה אינם סותרים זא"ז וא"כ קשה כמ"ש דניחוש שפיר

שגבתה מקצת ולא מהני ממילא התנאי כלל כמ"ש ואי"ל דבתנאי דלשעבר לא בעינן דיני תנאי שכבר מבורר באותו שעה ז"א עיין במשנה למלך פ"י מהל' אישות דאף בתנאי לשעבר בעי דיני תנאי והוכיח מגמ' פ' האומר דפריך מסוטה דאם שכב איש כו' ע"ש:
אמנם לכאורה י"ל כיון דכל הטעם דהיכא דליכא דיני תנאי לא מהני התנאי הוא משום שכיון שכבר נגמר הדיבור או המעשה אין התנאי יכול לבטלו ע"ש בס' פ"י פ' המדיר וא"כ הכא כיון שאם נאמר דלא מהני התנאי לא הוי נדר כלל דהוי הותר מקצתו והותר כולו ואי הוי תנאי מהני א"כ שפיר הוי תנאי כיון דבלא התנאי לא נגמר כלל הדיבור. אך ז"א דכל הטעם דהותר מקצתו הוא משום דפתחו עמו וזה הוא מחמת התנאי דבלא התנאי לא הי' כלל פתחו עמו ולא הי' הותר מקצתו. וא"כ למ"ש שפיר מיושב קושיית הת"ג הנ"ל שידירו אותה היתומים שיאסר המעות אם גבתה דז"א כמ"ש דלא מהני התנאי כלל דתירוץ הרא"ש ז"ל לא שייך כאן כמ"ש וגם תירוץ הרמב"ן לא שייך כמ"ש:
אמנם באמת למאי דקי"ל דעל דעת רבים לא מהני התרה. וא"כ קשה לכאורה לתירוץ הרא"שז"ל דהתנאי הוא רק מחמת פתח וא"כ איך אמרינן דמדירין אותה ע"ד רבים ע"ת אם גבתה הכתובה הלא לא מהני פתח בע"ד רבים וממילא לא מהני התנאי. אך זה טעות דע"ד רבים הוא שאין הרבים רוצים שיותר וזה מחמת שכבר גבתה הכתובה ואם לא גבתה ליכא כלל דעת רבים. וממילא מהני הפתח של אם לא גבתה ומהני שפיר התנאי. וא"כ לפ"ז קשה עדיין קושית הת"ג הנ"ל ידירו אותה היתומים שיאסרו עלי' המעות אם גבתה הכתובה וידירוה נדר זה ע"ד רבים. וא"כ ממילא שייך שפיר תירוץ הרא"ש ז"ל דהוי פתחו עמו. ואי"ל כמ"ש דהוי הותר מקצתו והותר כולו אף אם גבתה. דז"א דאם גבתה שפיר לא מהני ההתרה שעל זה הוא שפיר ע"ד רבים דהפ' כתבו דהא דאמרינן הותר מקצתו הותר כולו הוא דוקא כשיש התרה לאותו מקצת ע"ש. וא"כ אם גבתה לא שייך הותר דע"ז הוא ע"ד רבים ולא מהני התרה וא"כ אף דסבר ר"ה דבבעל לא מהני ע"ד רבים מ"מ כיון שלגבי החכם מהני. א"כ קשה כנ"ל וע"כ מוכח דגם בחכם סבר ר"ה דלא כאמימר דבע"ד רבים לא מהני התרה. אך ז"א דכל קושית הת"ג הנ"ל הוא רק לפי הה"א של תוס' דגם על ככר זה חוששת אבל למסקנא שאינה חוששת רק באיסור כל ימי' ממילא לא קשה מידי. ולפ"ז ממילא א"ש דברי הרמב"ן ז"ל דבלא ר"ה לא הוי קשה וליחוש דכיון דהוי אמרינן דחוששת אף באיסור שאינה כל ימי' ממילא הוי אמרינן כנ"ל וא"ש. [אך ז"א דגם מר"ה אינו מוכח לפי האמת שאינה חוששת רק באיסור כל ימי' א"כ שפיר י"ל דסבר ע"ד רבים אין לו התרה בחכם רק בבעל כנ"ל]:

רש"י ד"ה מעיקרא כו' דאין הבעל מיפר בקודמין דכתיב ואם בית אישה נדרה. ותמה בס' מהרמ"ש ז"ל למה לא פירש"י ז"ל אהא דמשני אין הבעל מיפר בקודמין מהאי קרא ע"ש:
ונראה דהנה יש לישב קושית התוס' שהקשו נדירה על ככר זה ותאכלנו לאלתר כו' לפמ"ש הרמב"ן ז"ל אהא שכתבו תוס' דגם בחכם קשה וכתב הוא ז"ל דבחכם כיון דעוקר הנדר מעיקרא מתוקן למפרע ותירץ בס' שעה"מ דברי תוס' ז"ל דהכא כיון שאין הנדר ניתר רק בחרטה דהשתא כמ"ש לעיל לכך אינו ניתר רק מכאן ולהבא ואינו מתוקן למפרע כמ"ש והנה הש"ך ז"ל בי"ד ה' נדרים ס' רל"ד ס"ק מ"ד כתב דאף דקי"ל דבעל מיגז גייז אין הכוונה דרק מכאן ואילך מתיר רק דמיחל חלין ובטלין מיד דבחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כאלו לא נדר כלל ואם התפיס אחר בנדרו והוא התירו אצל חכם גם השני ניתר שהוא כאלו לא נדר כלל אבל הבעל אם מתיר ג"כ ניתר מעיקרא רק דלא הוי כלא נדר רק שנדר ונתבטל מיד אחר הנדר ע"ש:
ולפ"ז לא קשה כלל קושיית התוס' שנדירה על ככר זה ותאכלנו דז"א דהבעל קי"ל דמתיר בלא חרטה וא"כ אם יתיר לה אח"כ ג"כ יהי' מתוקן למפרע אכילת הככר כיון דהוי כנתבטלו מיד כמ"ש הש"ך ז"ל והתוס' ז"ל בעצמם לא ס"ל כדברי הש"ך ז"ל כמו שמפורש בנזיר דף כ"א ע"ש בתוס' אך לשטת רש"י ז"ל י"ל כן ולא קשה קושית תוס' וא"כ י"ל דמשני הש"ס שפיר דאין הבעל מיפר בקודמין דכיון דנודרת כשלא ניסת י"ל שתאכל לאלתר דהכא ודאי לא ניתר רק מכאן ואילך משעה שניסת וע"ז לא צריך קרא אבל אח"כ דפריך וליחוש ומוכח ע"כ כדברי תוס' ולכך פירש מקרא כו' וא"ש:
עוד י"ל דברי רש"י ז"ל דהנה אי נימא דר"ה סבר דבעל מעקר עקר ממילא לא קשה קושית התוס' שנדירה על ככר זה כיון שאם יתיר לה יעקור למפרע ולא הוי נדר כלל וממילא משני שפיר דאין הבעל מיפר בקודמין והיינו דא"י להפר למפרע שיהי' ניתר מעיקרא על מה שלא ניסת ועל זה אינו צריך הקרא דאם בית אישה נדרה. אך באמת למה נאמר דר"ה סבר כן דלא כהלכתא אך י"ל דמוכח כן דהנה יש לדקדק אמאי תני במתניתין התקין ר"ג שתהא נודרת כו'. ור"ה תני אבל ניסת אין מדירין אותה אמאי לא אמר ג"כ כמו במתניתין אבל ניסת אינה נודרת:
אך י"ל לפמ"ש בס' תו"ג הנ"ל שהקשה ידירו אותה היתומים שיאסר עלי' המעות שמקבלת עכשיו ותירצו שהיתומים לא ירצו להדירה כיון שאם לא ידירו אותה לא תגבה הכתובה כלל דכל זמן דליכא תקנה אינה גובה ע"ש. ויש להקשות ע"ז למאי דקי"ל לעיל דלא שנו דאין משביעין אותה אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה וכן קי"ל דאף בניסת משביעין אותה חוץ לב"ד והנה המהרש"ל ז"ל ביש"ש והרמב"ן ז"ל בחידושיו

כתבו דלמה לי' נודרת כיון שנשביעין חוץ לב"ד וכתבו שהיא לטובתם שאם ירצו יכולין להדירה ע"ש. וא"כ לפ"ז קשה קושייתו הנ"ל שידירו שיאסר עלי' המעות ואי"ל כתירוצו דז"א דאף אם לא ידירוהו תגבה כתובתה בהשבעה חוץ לב"ד רק אם ירצו ואם רוצים שפיר יכולין להדירה ולאסור עלי' המעות כמ"ש. אך באמת ר"ה משמע לעיל דסבר דאין משביעין חוץ לב"ד דאמר רבה בר"ה כו' לא מגבי כתובה לארמלתא ע"ש. וא"כ א"ש דלא ירצה להדירה כנ"ל. ולפ"ז מיושב דנקט ר"ה אין מדירין אותה דהיינו אי הוי אמר נודרת המ"ל דהיא אינה נודרת אבל הם שפיר ידירוה ויאסרו עלי' המעות ולכך אמר אין מדירין כנ"ל. וקמ"ל דאין משביעין חוץ לב"ד כמ"ש. אך ע"ז קשה לכאורה הלא אינה חוששת רק על איסור כל ימי'. וממילא לא קשה קושיית הת"ג כמ"ש אך ז"א דסבר בעל מעקר עקר וסבר שפיר דחוששת אף על אסור שעה וא"כ מוכח דסבר ר"ה דמעקר עקר ומשני שפיר בלא הקרא דבית אישה נדרה אבל בברייתא דקתני אם נדרה ולא מדירין ממילא אינו מוכח כנ"ל ואתי שפיר כהילכתא דבעל מיגז גייז. ולכך פירש"י ז"ל האי קרא דליכא למימר כנ"ל:

רש"י ד"ה משום מילתא דאיסורא כו' וכגון יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור עבירה פלונית ורוצה לעבור העבירה כו' ע"ש. ויש לתמוה למאי דקי"ל דבחכם ד"ה אין מתירין הנדר עד שיחול. וא"כ קודם שעובר העבירה אינו יכול להתיר כלל הנדר שעדיין לא חל ואחר שעבר ודאי קי"ל דמתירין אף שצריך לפרט:

ונראה לישב דהנה לכאורה קשה אמאי אם אומר אם אעשה דבר פלוני יאסרו עלי כל פירות שבעולם מעכשיו אמאי אינו יכולין להתירו מחמת שעדיין לא חל קודם שעושה הדבר הלא יכולין להתירו ואח"כ יעשה הדבר ויהי' ממילא חל למפרע בשעת ההתרה. אך ז"א כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו. א"כ מאי מהני מה שעושה הדבר אח"כ אחר ההתרה להיות חל למפרע הלא כבר עקרו למפרע קודם שחל ואינו חל למפרע:

והנה כבר כתבנו לעיל שהרמב"ן ז"ל כתב שכל נדר שאינו לרצון עצמותו של הנודר כגון שקונס את עצמו שאם יעבור עבירה שיהי' אסור בדבר מה שאינו נודר רק מחמת העבירה נדרים אלו ניתרין בחרטה דהשתא שמתירין מכאן ולהבא ע"ש. וא"כ מיושבים דברי רש"י ז"ל דהכא שפיר יכול החכם להתיר קודם שיעבור העבירה ואף שלא חל עדיין. מ"מ אח"כ כשיעבור יהי' חל למפרע ושפיר יהי' חל בשעת ההתרה דהכא אינו עוקר הנדר מעיקרו רק מכאן ולהבא ושפיר יהי' חללמפרע וממילא לכך יכול להתיר אף קודם שיעבור וזה הטעם הוא ג"כ בבעל וא"ש:

תוס' ד"ה ותני עלה כו' קשה לר"י דהוי מצי למיפרך ממתניתין גופי' בלא הא דתני עלה ותירצו כו' דהוי מצינין למימר כו' דכיון שכבר גירשה תו ליכא למיחש שישאל על נדרו כדי ליקח עוד נשים פסולות אבל כשלא גירשה יש לחוש שישאל על נדרו ולא יגרש כו' ע"ש והקשו המפ' מאי חילוק יש הלא גם אם יגרש ישאל על נדרו כדי להחזירה. ומאי סברא הוא זו לחלק ע"ש:

ונראה לישב דהנה בנדרים דף פ"ט ע"ב איתא האי דאמר תיתסר הנאתא דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא עד דלא תנינא הלכתא כו' שיבשי' ואנסבי' איתתא ושרקי' טינא ואח"כ התיר לו את נדרו ואמר התם דקודם שנשאה לא הי' יכול להתיר לו דקי"ל אין מתירין הנדר עד שיחול רק אחר שנשאה דהנדר חל התירו ע"ש. ויש להקשות למאי דסבר רבא דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין וכתבו התוס' שם דבכל מקום דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין הוי קדושין שאין מסורין לביאה ע"ש בקדושין פרק האיש מקדש. וא"כ קשה הכא איך נסיב איתתא הלא ע"י שלוקח אשה נאסר בכל הנאות וגם הנאות תשמיש בכלל. ועי' ברש"י ז"ל כתובות פרק המדיר. וא"כ ע"י שמקדשה נאסר לבעול אותה והוי קדושין שאין מסורין לביאה ולא הוי קדושין כלל. וא"כ עדיין אין הנדר חל כיון דלא הוי קדושין ולא נאסר ואף למאי דקי"ל כאביי דקדושין שאין מסורין לביאה הוי קדושין מ"מ למאי שכתב שם הרשב"א ז"ל דדוקא באחת משתי אחיות דאינו אסור לבעול אותה רק מספק ואם היינו יודעין שזו קידש הי' מותר בכה"ג סבר אביי דהוי קדושין אבל היכא שאסור לבעול אותה בודאי גם אביי מודה דלא הוי קדושין ע"ש וא"כ הכא כיון דאסור לו לבעול בודאי גם לאביי לא הוי קדושין:

אמנם י"ל כיון שהחכם מתיר לו אח"כ. א"כ כיון שעוקר הנדר מעיקרו ממילא הוי למפרע קדושין המסורין לביאה. ואף דאז לא הי' רשאי לבעול מ"מ הוי כמו בספק דקי"ל דהוי קדושין כאביי משום שמא מסורין אף דאסור וגם כאן באמת מסורין כיון שעוקרו למפרע וא"ש שמהני התרת החכם שלמפרע חל [ועיין מ"ש לעיל כדברי רש"י ז"ל]. ולפ"ז מיושבים דברי התוס' ז"ל דכיון שכבר גירשה ואח"כ נודר. דהנה בס' ת"ג כתב דגם כאן אינו יכול להתיר מחמת חרטה דמעיקרא רק מחמת חרטה דהשתא וניתר מכאן ואילך ע"ש וא"כ שפיר יכולין להדירו שאם ישא הפסולות יאסר בהנאותא דעלמא וממילא לא יוכל לישא שיהי' קדושין שאמ"ל דאף שיתיר לו החכם אח"כ ניתר רק מכאן ואילך ושפיר בשעת הקדושין אין מסורין לביאה וקודם הנשואין לא יוכל להתיר שאינו חל עדיין וא"ש כמ"ש ועיין מ"ש לעיל דף ל"ה ע"א ועיין היטב בכל מ"ש בסוגיא זו:

דף לו.

גמ' מפני תיקון העולם דאורייתא היא כו' והקשה הרמב"ן ז"ל מסוגיא זו על דברי הרמב"ם ז"ל שפסק דהא דחותכין בדיני ממונות ע"פ שטר הוא מדרבנן דמדאורייתא בעינן מפיהם ולא מפי כתבם ע"ש והכא אמרינן בהדיא דעידי חתימה מהני מדאורייתא ע"ש ובס' פ"י תירץ קושיא זו דלפי הס"ד לר"מ דעידי חתימה כרתי ע"כ לומר דמהני מדאורייתא אבל למאי דמשני לר"א דעידי מסירה כרתי באמת מדאורייתא לא מהני עידי חתימה לחוד רק בהדי עידי מסירה והתקין ר"ג שיהי' מהני עידי חתימה לחוד מחמת אפקעינהו רבנן לקדושין מיני' אף דמדאורייתא לא מהני ע"ש ולכך פ' הרמב"ם דמהני עידי חתימה לחוד בגט:

ויש להקשות לפמ"ש תוס' לעיל דף ד' ע"א ד"ה דקי"ל דאף לר"מ דעידי חתימה כרתי מ"מ מודה דבעי ג"כ עידי מסירה משום דאין דבר שבערוה פחות משנים ע"ש. וא"כ קשה אמאי משני דאתי כר"א ור"ג תיקן מחמת אפקעינהו שיהי' מהני עידי חתימה לחוד לדברי הפ"י ז"ל הלא גם כר"מ מצינן לאוקמי דגם לדידי' בעינן מדאורייתא גם עידי מסירה ותיקן ר"ג שיהי' מהני עידי חתימה לחוד מחמת אפקעינהו כמו לר"א:

ונראה ליישב דהנה הרמב"ם ז"ל פ' י"ח מהל' עדות פסק דהיכא דאיכא עם ההזמה גם הכחשה בגוף המעשה לא הוי הזמה כלל כגון שהעדים מעידין שביום זה לוה זה מזה ובאים עדים ומזימים אותם ואומרים שזה לא לוה מזה ביום פלוני כלל גם ההזמה לא מהני ע"ש. ועיין באו"ת ס' ל"ח שהביא קושיא בשם הגמהרח"י ז"ל מהא דפלוני רבעני ע"ש. והנה לכאורה בכל העדיות שהעדים מעידים בפנינו לוה זה מזה מנה ובאים עדים ומזימים אותם שבאותו יום עמנו הייתם וא"כ לא לוה בפניהם באותו יום. וא"כ ג"כ מכחישים אותם שלא לוה בפניהם והם אמרו שלוה בפניהם. אך באמת זה טעות דזה הוא עיקר ההזמה דזה אי לוה בפניהם או לא לוה בפניהם אין ענין לגוף המעשה כלל שגוף המעשה הוא שלוה ומאי חילוק יש בין בפניהם או שלא בפניהם. וא"כ במה שמזימים אותם אינו מוכחש גוף המעשה שלוה ולכך מהני ההזמה. אך לכאורה קשה בקדושין וגיטין דקי"ל המקדש בלא עדים אין חוששין לקדושין וכן המגרש בלא עדים. ואף שבאמת קידשה לא מהני אם לא הי' עדים בדבר וא"כ צריכין העדים לומר שבפניהם קידשה שגם זה הוא מגוף המעשה שקידשה בפני עדים או שגירשה בפני עדים. וא"כ קשה לכאורה דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו שאם יוזמו יהי' ג"כ הכחשה שהם אמרו שבפניהם קידשה ואם יוזמו אומרים המזימים שבאותו היום עמנו הייתם ולא קידשה בפניהם ויש ג"כ הכחשה בגוף המעשה שזה הוא ג"כ המעשה שקידשה בפניהם

דאל"ה לא הוי קדושין דהוי מקדש בלא עדים. וא"כ לא הוי הזמה כלל כיון שמוכחש גוף המעשה. אך גם זה טעות דאעפ"כ אין הכחשה דאין צריך להיות שקידשה בפניהם דוקא הלא יכול להיות שקידשה בפני אחרים כיון דעיקר המעשה הוא שנדע שקידשה. וא"כ אף אם הם הוזמו יכול להיות שקידשה בפני עדים אחרים ואין כאן הכחשה כלל בגוף המעשה:

אמנם יש להקשות לפ"ז למאי דקי"ל באה"ע ה' גיטין ס' קל"ג סעיף א' בהג"ה דצריך ליקח אותו הכת של העידי חתימה שיהי' ג"כ העידי מסירה שאם הם שני כיתי עדים עידי חתימה ועידי מסירה הוי חצי דבר ולא מהני ע"ש. א"כ לפ"ז קשה דמאי מהני העידי מסירה אף שהם אותם של העידי חתימה הלא הוי עדות שאאי"ל שאם יוזמו יהי' ג"כ הכחשה שלא נעשה בפניהם. והמגרש בלא עדים לא מהני. וא"ל כמ"ש שהי' בפני עדים אחרים דז"א דאם העידי מסירה היו עדים אחרים ממילא לא מהני דהוי חצי דבר כיון שאותם שמעידים עכשיו על המסירה הם העידי חתימה. וא"כ אם הי' אחרים על המסירה לא מהני וא"כ גם זה הוא מגוף העדות שנמסר בפניהם וממילא הוי עדות שאאי"ל שאם יוזמו יהי' הכחשה בדבר כמ"ש כיון שאומרים המזימים דשלא בפניהם נמסר ובעדים אחרים הוי חצי דבר כמ"ש:

אך באמת גם זה לק"מ דהב"ש שם ס"ק ג' כתב דהא דצריך שתהי' כת אחת על המסירה ועל החתימה אינו רק לכתחילה אבל בדיעבד כשר אפילו אחריסא"כ לק"מ דאם יוזמו לא יהי' כלל הכחשה דשפיר יכול להיות שנמסר בפני אחרים ואעפ"כ כשר בדיעבד ואינו גוף המעשה מוכחש כלל:

אמנם הב"ש כתב שם הטעם דלכך כשר בדיעבד ולא הוי באמת חצי דבר משום דק"ל עידי מסירה כרתי וא"כ לא בעינן עידי חתימה כלל מדינא רק דלכתחלה לוקחין גם עידי חתימה ולכך אינו פסול בדיעבד מחמת חצי דבר כיון דהעידי מסירה הם כולא דבר ע"ש וא"כ לפ"ז קשה על דברי התוס' שכתבו דאף לר"מ דסבר עידי חתימה כרתי צריך להיות עידי מסירה מדאורייתא משום אין דבר שבערוה כו' א"כ כיון דלר"מ בעי שניהם מדאורייתא כיון דעידי חתימה כרתי א"כ ממילא אם הם שני כיתות עדים על החתימה ועל המסירה פסול אפילו בדיעבד א"כ אף אם הם כת אחת ג"כ לא מהני העידי מסירה שיהי' הכחשה בגוף העדות והוי עשאאי"ל כמ"ש כיון דאם הוא כת אחרת על המסירה פסול אף בדיעבד:

אמנם על התוס' לק"מ שהתוס' ב"ק ד' ע' ע"ב ד"ה למעוטי כתבו דלא הוי חצי דבר רק אם הי' יכולין לראות באותו שעה יותר כגון שנים אומרים אחד בגבה כו' אבל בחזקת ג'

שנים שלא הי' יכולין לראות באותו שעה יותר והוא דבר בפני עצמו לא הוי חצי דבר כלל ע"ש. וא"כ לק"מ לשיטת התוס' דלא הוי כלל כאן חצי דבר אף שהם שני כיתי עדים על החתימה ועל המסירה וממילא הוי שפיר יכול להזימו שלא יהי' הכחשה כלל כמ"ש:

ולפ"ז מיושבים דברי הרמב"ם ז"ל מ"ש דאמאי לא מוקי כר"מ דעידי חתימה כרתי רק דצריך גם עידי מסירה ותיקן ר"ג כמ"ש ולמ"ש א"ש דהרי"ף והרמב"ם ז"ל פירשו שם דגם בכה"ג הוי חצי דבר רק בחזקת ג' שנים פועלים גם כת אחת בלא האחרת ע"ש וא"כ לשיטתו ממילא אי אפשר לומר דלר"מ בעינן ג"כ עידי מסירה דא"כ הוי חצי דבר והוי עשאאי"ל כמ"ש וע"כ דלא בעינן כשיטת הרשב"א ז"ל ופריך שפיר לר"מ וא"ש:

הנה נראה לע"ד לישב דברי הרמב"ם ז"ל מ"ש דחותכין בשטר רק מדרבנן והכא פריך דאורייתא היא. ונראה דהנה התוס' ז"ל תירצו דלכך לא הוי עדות שבשטר מפי כתבם משום דלא הוי מפי כתבם רק היכא שאינו יכול להגיד בע"פ בפנינו בשעה שבא כתבם לב"ד אבל בשטר שראוים להגיד עכשיו בע"פ מהני גם עדותם שבשטר ע"ש בתוס' כתובות פרק האשה ע"ש:

ויש להקשות למאי דאיתא בח"מ ס' כ"ח בט"ז שהביא בשם מהרי"ן לב ובמהרש"ל ז"ל ס' י"א בהא דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד דאף אם קבלו לא מהני וכתבו דאם העידו שלא בפני בע"ד לא מהני אף שיעידו אח"כ בפני בע"ד דעביד, אינש לאחזוקי דיבור. ואף שלא הי' מהני מקודם לא מהני אף עכשיו ע"ש. ולפ"ז קשה איך מהני השטר שלא יהי' מפי כתבם לדברי ר"ת ז"ל משום דעכשיו ראוים להגיד בפנינו בע"פ הלא לא יהי' מהני אף אם יעידו עכשיו כיון שכבר העידו מפי כתבם רק דלא הי' מהני עדותם. א"כ אף עכשיו לא מהני דעביד אינש לאחזוקי דיבורא א"כ אם נאמר דעדותן שבשטר הוי מפי כתבם אינם ראוין להגדה עכשיו, בע"פ. א"כ ממילא הוי מפי כתבם ולא מהני כלל ואי"ל דמפי כתבם לא הוי הגדה כלל ולא שייך עביד לאחזוקי דיבורא ז"א דמבואר להדיא לקמן דף ע"א ע"א דמפי כתבם הוי דיבור מעליא רק בעדות התורה פסלה עדות זה ע"ש א"כ קשה כנ"ל:

אמנם יש לישב זה דהנה באמת קי"ל דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי וכתבו הפוסקים דלכך צריכין לטעמים אלו דלא ליהוי מפי כתבם הלא בל"ז הוי כנחקרה עדותן בב"ד וכתבו משום דמאי בכך דהוי כנחקרה הלא גם בשעת החתימה אף שנחקר אז מ"מ לא נחקר רק מפי כתבם ע"ש. ולפ"ז מיושב דשפיר מתרץ התוס' ז"ל דראוין להגדה בע"פ ולא הוי מפי כתבם וממילא לא קשה כמ"ש דעכשיו אין ראוין להגדה כיון שכבר העידו דז"א דע"ז א"ש דהוי כנחקרה עדותן בב"ד בשעת החתימה

ואי"ל כמ"ש הפ' דגם אז לא נחקר רק מפי כתבם ז"א דבשעת החתימה שפיר לא הי' מפי כתבם דאז הי' ראוין להגדה בע"פ שעדיין לא חתמו וממילא נחקרה עדותן בב"ד שפיר בשעת החתימה וגם עכשיו מהני אף שאין ראוין להגדה כמ"ש:

אך הפ' ז"ל כתבו דהרמב"ם ז"ל סובר דהא דעדים החתומים על השטר הוי כנחקרה עדותן אינו מדאורייתא רק מדרבנן והא דאמר דבר תורה היינו מדרבנן ע"ש ברמב"ן ז"ל ובס' מגלת אסתר וא"כ להרמב"ם ז"ל ממילא לא מהני הטעם שכתבו התוס' דלא הוי מפי כתבם משום שראוין להגיד דז"א כמ"ש דאין ראוין להגיד עכשיו בפנינו בע"פ כמ"ש ואי"ל כמ"ש דז"א דמדאורייתא לא הוי כנחקרה וא"כ לא מהני מדאורייתא טעם הנ"ל ולכך לא מהני להרמב"ם ז"ל העדות שבשטר רק מדרבנן כמ"ש:

אך לכאו' ז"א דהנה אם העדים העידו חוץ לב"ד אליבא דכ"ע יכולין להעיד אח"כ בב"ד דלא שייך עביד איניש לאחזוקי דיבורי' רק כשהעידו בפני ב"ד ולא הי' מהני וא"כ כיון דמדאורייתא לא הוי כנחקרה עדותן בב"ד א"כ אף שהעידו מפי כתבם מ"מ העידו חוץ לב"ד וממילא ראוין להגיד גם עכשיו בע"פ בפנינו ולא הוי מפי כתבם וא"כ גם מדאורייתא מהני טעם התוס' כמ"ש:

אך ז"א דעכשיו דתיקנו חכמים דעדותן שבשטר הוי נחקרה עדותן בב"ד א"כ מדרבנן העידו בפני ב"ד ולענין עביד איניש לאחזוקי דיבורי' אין חלוק בין העידו בפני ב"ד שהיא מדאורייתא או מדרבנן דבין כך וב"כ נוגע מדאורייתא א"כ עכשיו דתיקנו דליהוי נחקרה בב"ד ממילא לא מהני מדאורייתא דהוי מפי כתבם דאינן ראוין להגיד עכשיו דעביד לאחזוקי דיבורי' כמ"ש דלא הוי נחקרה עדותן מדאורייתא ואעפ"כ הם נוגעין מדאורייתא כיון שכבר העידו בפני ב"ד מדרבנן וא"כ לכך כתב הרמב"ם ז"ל דלא מהני בשטר מדאורייתא רק מדרבנן כמ"ש:

ולפ"ז מיושב קושי' הרמב"ן ז"ל דפריך הכא מפני תיקון העולם דאורייתא הוא כו' כמ"ש ולמ"ש מיושב דכיון דקושיית הש"ס הוא אם לא הי' תקנת ר"ג ולא הי' כנחקרה עדותן בב"ד ממילא הי' מהני מדאורייתא מחמת טעם התוס' שראוין להגיד עכשיו בע"פ כיון שהעידו שלא בפני ב"ד כמ"ש:

ויתיישב ג"כ עיקר קושייתם בזה שהקשו בכל גיטין וקדושין דלא שייך נעילת דלת ולא שייך תקנת חכמים איך מהני לדידן ולמ"ש מיושב דאם לא שייך התקנה ממילא מהני מדאורייתא כמ"ש וא"ש:

תוס' ד"ה מי איכא מידי דמדאורייתא משמטא כו' והקשו אפירש"י ז"ל שפירש דגם מוסר שטרותיו לב"ד הוא מדרבנן מתקנת הלל כמו פרוזבל הלא מפורש בספרי דיליף דהוא דאורייתא ע"ש:

ונראה לישב דברי רש"י ז"ל דהנה לכאורה יש להקשות על שיטת התוס' דמוסר שטרותיו לב"ד הואמדאורייתא משום דאינו עובר אלא יגוש שאין הוא הנוגש רק הב"ד והנה הרא"ש ז"ל כתב דבשביעית יש ב' דברים א' שאם תבעו עובר על לא יגוש והב' שמפקיע גוף החוב שהוא כמו פרע לו או מחל לו החוב ע"ש. והנה ברישׁ מכות איתא לחד לישנא דאף בתוך זמנו דלא שייך לא יגוש מ"מ משמט אח"כ ע"ש וא"כ במוסר שטרותיו לב"ד אף דליכא הלאו דלא יגוש שאין הוא נוגש רק הב"ד מ"מ השביעית מפקיע גוף החוב ואינו חייב לו כלל אף שאינו עובר אלא יגוש ואיך מהני ועיין ברש"י לקמן ובבעה"ת שכתבו להדיא זה הטעם שאינו נוגש ע"ש:

נראה דהנה המהרי"ק ז"ל כתב הטעם שאין נוהגין עכשיו דין שמיטה משום דקי"ל כב"ש דכל שטר העומד לגבות כגבוי דמי וכיון דהוי כגבוי אינו משמט ע"ש ובאו"ת ס' ס"ז דחה דבריו דבאמת לא קי"ל כב"ש רק כב"ה דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי ע"ש והנה באו"ת כתב הטעם דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי הוא משום דכיון שאם טוען אשתבע לי דלא פרעתיך צריך לישבע ואינו יכול לגבות בלא שבועה לכך לא הוי כגבוי דצריך ב"ד לישבע ושייך שפיר מי יימר דמזדקקא לי' בי דינא ע"ש. ולכאורה יש להקשות לפ"ז למאי דאמרינן בש"ס ב"מ הטעם דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה ומשני דחיישי' שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ע"ש ובנשבעין ונוטלין לא שייך טעמא דאישתמוטי וע"כ אמרינן הטעם דספק מלוה ישנה ע"ש. ובס' הפלאה בסוגיא דהפוגמת כתב דלא חיישינן שמא יש לו ספק מלוה ישנה בשטר דזה ודאי לא שכיח רק על ס' מלוה בע"פ ע"ש וא"כ לפ"ז קשה הכא לכאורה דשייך שפיר טעם המהרי"ק ז"ל דאינו משמט בשטר דשטר העומד לגבות כגבוי דמי ואף דקי"ל דלאו כגבוי מ"מ כיון דהטעם דלאו כגבוי הוא משום שצריך לישבע וא"כ הכא בשמיטה שפיר כגבוי דאינו צריך לישבע דנימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה דאי"ל שמא יש לו ס' מלוה ישינה בע"פ דז"א דאף אם ודאי יש לו עליו מלוה בע"פ אינו חייב לו דבאמת השמטה משמט רק בשטר אינו משמט דכגבוי דמי וא"כ אם יש לו מלוה ע"פ דלא הוי כגבוי ממילא שפיר משמט ואינו חייב לו כלל וס' מלוה בשטר לא חיישינן כמ"ש וא"כ אינו צריך לישבע כלל וממילא הוי שפיר כגבוי דמי וא"כ שפיר אינו משמט בשטר כיון דאי נימא דהוא

כגבוי ממילא הוי כגבוי וא"כ אמאי איתא הכא דאף בשטר משמט הלא אף לב"ה אינו משמט דהוי כגבוי כמ"ש:

אך באמת זה טעות דכל הטעם דאם אמרינן כגבוי דמי אינו משמט הוא משום דקודם השמיטה הוי כגבוי ואינו מגיע לו כלל בשעת השמיטה וממילא אינו משמט בשעת השמיטה ואינו מגיע לו כלל בעת השמיטה כיון דהוי כגבוי קודם שנת השמיטה ע"ש וא"כ הכא כיון דבאמת כל העומד לגבות לאו כגבוי דמי כיון שצריך לישבע אם יטעון אשתבע לי רק מחמת השמיטה אינו צריך לישבע כמ"ש והוי כגבוי א"כ קודם השמיטה שהי' שפיר צריך לישבע לא הי' כגבוי רק כשהוא שמיטה נעשה כגבוי ואז משמט וממילא לא מהני וא"ש דמשמט אף בשטר:

אמנם לפמ"ש הרא"ש ז"ל כאן דלכך אין כותבין פרוזבל בתחלת השמיטה אף שאינו משמט רק סוף שמיטה הוא משום דיש בשביעית ב' דברים אחד שאסור לתובעו וליקח ממנו וכשלוקח עובר על לא יגוש וזה הוא כל שנת השמיטה והשני הוא שמפקיע גוף החוב ואף אם לוקח ממנו צריך להחזיר לו וזה הוא רק סוף השמיטה שכל שנת השמיטה אם כבר קיבל אינו צריך להחזיר רק שעובר על לא יגוש ע"ש. וא"כ לפ"ז לכאורה עדיין קשה אמאי משמט בשטר סוף השמיטה הלא מיד תחלת שנת השמיטה נעשה כגבוי שלא הי' צריך לישבע שאם יש לו מלוה ע"פ עובר על לא יגוש. אך זה טעות דגם השטר אסור לגבות גם בתחלת השמיטה שעובר על לא יגוש וא"כ אינו עומד לגבות כלל ולא הוי כגבוי:

ולפ"ז א"ש מ"ש דבמוסר שטרותיו אמאי מהני נהי דמהני שאינו עובר אלא יגוש מ"מ לענין הפקעה לא מהני כמ"ש ולמ"ש א"ש דבמוסר שטרותיו כיון דלא שייך לא יגוש א"כ ממילא כל שנת השמיטה יכול שפיר לגבות המלוה בשטר כיון שאינו עובר אלא יגוש עד סוף השמיטה שמפקיע החוב וא"כ ממילא הוי מיד בתחלת השמיטה כגבוי כיון שהוא עומד ליגבות שאינו צריך לישבע דאמרינן מיגו דחשיד כמ"ש דלא שייך שיש לו ספק מלוה בע"פ דז"א דע"פ שפיר עובר אלא יגוש אף בתחלת השמיטה דהטעם שאינו עובר אלא יגוש הוא משום שמסר שטרותיו וא"כ ע"פ שפיר עובר. ואי"ל דחשיד לעבור אלא יגוש בזה דהלאו דלא יגוש שפיר ליתא בחזרה כמו השבועה וא"כ כיון דחשיד אלא יגוש חשיד אשבועה דהטעם היא דממון איתא בחזרה ע"ש בש"ס ב"מ וא"כ אינו צריך לישבע אף בתחלת השמיטה והוי ממילא כגבוי קודם סוף השמיטה וממילא אין סוף השמיטה מפקיע החוב דכבר הוא כגבוי מקודם כיון דלא שייך לא יגוש שמסר שטרותיו וא"כ א"ש דמוסר שטרותיו מהני מדאוריי' אף לענין ההפקעה דכיון דמהני

לענין לא יגוש ממילא הוי כגבוי כמ"ש [ואף דשבועת אשתבע לי אינו אלא מדרבנן מ"מ כיון דכבר תיקנו שבועה גם מדאורייתא לא הוי כגבוי כיון שצריך ב"ד כמ"ש]. אמנם כל זה הוא קודם שתיקן הלל פרוזבל והי' משמט בכל מלוה ע"פ רק בשטר הי' מהני מסירת שטרותיו לב"ד הי' שפיר מהני מדאורייתא דאינו צריך לישבע דלא שייך ס' מלוה ע"פ כיון דמשמט בע"פ אבל עכשיו שתיקן הלל פרוזבל דמהני אף במלוה ע"פ א"כ ממילא גם מוסר שטרותיו לא מהני מדאורייתא כמ"ש דלא מהני רק לענין לא יגוש ואי"ל כמ"ש דהוי כגבוי דאינו צריך לישבע דלא שייך ס' מלוה בע"פ דז"א דעכשיו שתיקן פרוזבל שייך שפיר ספק מלוה ישינה וע"פ כיון דמהני פרוזבל וא"כ ממילא צריך לישבע ולא הוי כגבוי ולא מהני מוסר שטרותיו מדאורייתא לענין ההפקעה דלא הוי כגבוי והוצרכו לתקן אף במוסר שטרותיו שיהי' מהני:

ולפ"ז מיושבים דברי רש"י ז"ל שפירש שפיר דמוסר שטרותיו הוא רק מדרבנן דעכשיו שתיקן פרוזבל ממילא לא מהני מדאורייתא רק מדרבנן כמ"ש אבל בספרי דקאי קודם שתיקן פרוזבל במלוה ע"פ וא"כ הי' מהני שפיר מוסר שטרותיו מדאורייתא כמ"ש דהוי כגבוי ולכך איתא דהוא מדאורייתא משא"כ עכשיו וא"ש:

ולפ"ז יש לישב מאי דקשה לקמן דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבל אלא בבי דינא דסורא או נהרדעא דאלימי לאפקיעו כו' ע"ש והקשו לפמ"ש תוס' כאן דכיון דמהני מוסר שטרותיו מדאורייתא הוי דבר הדומה וממילא מהני גם פרוזבל ולא מיקרי עוקר דבר מהתורה עיין באו"ת ס' ס"ז ובפ"י שפירשו כן דבריהם וכתבו תוס' דקושית הש"ס לא הי' רק למה התקין פרוזבל אף שיש כח וא"כ עכשיו שכבר תיקנו ממילא מהני אף בב"ד שאינו אלים כיוון שבאמת יש כח בידם רק דהקושיא הי' למה תיקנו ועכשיו שתיקנו מהני ממילא בכל מקום ע"ש. ולמ"ש א"ש לשטת רש"י ז"ל דהא דמהני מוסר שטרותיו מדאורייתא הוא משום דהוי כגבוי כיון שאינו צריך לישבע כמ"ש. והנה לכאורה יש לדחות למאי דקי"לדהמלוה על המשכון אינו משמט אף במלוה ע"פ א"כ שפיר צריך לישבע אף בשטר דשייך ספק מלוה ישינה על משכון דאינו משמט א"כ לא הוי כגבוי ומשמט אף בשטר אך ז"א דממ"נ אם שוה המשכון כל החוב א"כ יש לו המשכון ואם אינו שוה כל החוב ממילא משמט המותר שאין המשכון שוה ואינו מגיע לו כלל ממ"נ וא"ש. אך למאי דסבר שמואל במס' שבועות דאבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ואמרינן התם דאף שהמשכון אינו שוה רק מעט אינו משמט המותר ע"ש וא"כ לשמואל ממילא לא מהני מוסר שטרותיו מדאורייתא דשפיר צריך לישבע דשייך ס' מלוה ע"פ על המשכון שאינו שוה רק מעט ומגיע לו המותר ואעפ"כ אינו משמט לשמואל וא"כ

צריך לישבע ולא הוי כגבוי ולא מהני מדאורייתא ולא הוי דבר הדומה והוי עוקר דבר מן התורה וצריך שפיר ב"ד אלים ולכך סבר שמואל שפיר דלא כתבינן פרוזבל אלא ב"ד אלים כמ"ש. ואף אם נאמר דגם ס' מלוה על המשכון לא חיישינן ששכח כמו בשטר אעפ"כ א"ש. דהנה באמת קשה אמאי סבר שמואל לקמן דמלוה בשטר משמט הלא הב"ש ס' כ"ח ושאר פוסקים כתבו דהנייר של השטר הוי משכון אצל המלוה ע"ש וא"כ למאי דסבר שמואל התם דמלוה על המשכון אף שאין המשכון שוה רק מעט אינו משמט המותר. וא"כ במלוה בשטר כיון שהנייר הוא של הלוה והוא משכון אצל המלוה ממילא אינו משמט כלל (ואח"כ ראיתי בכסף משנה שהביא כעין קושיא זו בשם הראשונים). אך ז"א לפמ"ש הפ' ס' ס"ו דאף דהנייר הוא של הלוה מ"מ צריך הוא להקנות לו הנייר להמלוה שיהי' שלו עד שיפרע לו ואח"כ כשפורע לו נעשה הנייר של הלוה ע"ש. ולק"מ שאינו משכון כלל קודם שפורע לו ולכך משמט. ולפ"ז א"ש דשפיר צריך לישבע אף בשטר דשייך החשש שמא יש לו ס' מלוה ישינה בע"פ ומלוה זו כבר פרע לו. ואי"ל כמ"ש דאם יש לו ע"פ משמט דז"א דאם באמת פרע לו מלוה זו והוי הנייר של הלוה והוי משכון אצל המלוה. וא"כ אם יש לו מלוה אחרת עליו ממילא אינו משמט דהוי הנייר משכון כיון שכבר פרע לו מלוה זו וכיון ששוה המשכון מעט אינו משמט כלל לשמואל וממילא צריך לישבע ולא הוי כגבוי ולא מהני מוסר שטרותיו מדאורייתא וממילא אינו דבר הדומה ולכך סבר דבעינן ב"ד אלים כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושב מאי שתמהו הפוסקים על הרי"ף ז"ל שפוסק כאן דלא כשמואל דכל ב"ד יכול לכתוב פרוזבל והקשו הא ליכא שום חולק אשמואל בדין זה ע"ש ולפמ"ש א"ש דלפי מאי דקי"ל התם דלא כשמואל דאבד קתא דמגלא לא אבד אלפא זוזי וצריך המשכון להיות שוה כל החוב ואם לאו משמט ע"ש. וא"כ ממילא מהני הכא מוסר שטרותיו מדאורייתא והוי דבר הדומה ויכול לכתוב פרוזבל כל ב"ד כמ"ש וא"ש שפוסק דלא כשמואל וא"ש:

עוד יש לישב בפשיטות דברי הרי"ף ז"ל דבאמת ללישנא בתרא דהתם בריש מס' מכות דבתוך זמנו דליכא לא יגוש ממילא גם החוב אינו נפקע ע"ש. וא"כ ממילא במוסר שטרותיו מהני מדאורייתא כמ"ש ולכך פסק הרי' ז"ל דאין צריך ב"ד אלים כמ"ש וע"ש:

גמ' פרוזבל כו'. רש"י מוסרני לכם שטרותי כו'. וכן פירש"י פ"ק דמכות דמוסר שטרותיו היינו פרוזבל ג"כ מתקנת הלל ותוס' דחו דבריו דבספרי יליף מאשר יהי' כו' מכאן אמרו כו' והמוסר שטרותיו כו'. ועוד דגם במשנה פלגינהו לתרי בבי המלוה עה"מ והמוסר ש' כו' פרוזבל כו' ע"ש:

ולע"ד דרש"י הוכרח לזה דא"כ תמוה למה תיקן פרוזבל ולמה הי' עוברים על השמר כו' הא בלא שטר בל"ז שייך נעילת דלת דיכול להבריח ולכפור ובשטר יכול למסור לב"ד ובשביל כשאין השטר מצוי בידו דל"ש לא מסתבר לתקן בשביל זה. ולכך פירש"י דגם מוסר מהתקנה כו' וי"ל ק' הנ"ל דהא טעמא דמוסר לב"ד מהני י"ל דהא שטר שיש בו אחריות סבר ר"י לקמן דמה"ת אינו משמט דכגבוי רק דחי דלמא ברייתא ב"ש הוא דשטר העומד לגבות כגבוי כו' ע"ש. ולא לב"ה. והנה תוס' סוטה כ"ה ע"ב ד"ה ב"ה הקשו מהא דהמקבל ארעא דלגוביינא קאי כו' וחלקו דהשיעבוד בספק כו' משא"כ התם דמודים גוף השיעבוד ע"ש. ולענין שמיטה לכאורה דאין ספק א"כ גם לב"ה כגבוי דמי ואמאי דחי ר"י. וצ"ל כמ"ש תוס' שם ד"ה לאו כו' וחלק בין העומד לבצור כבציר וכה"ג ועומד לגבות לא כגבוי שהרי צריך דיינין ולאו בידו כדאמר בגר מי יימר דמזדקקי לי' ב"ד ע"ש. א"כ מה"ט גם בשמטה לא הוי כגבוי. וא"כ מוסר שטרו לב"ד קודם שביעית שפיר כגבוי כיון שכבר נזדקקו מחויבין לגמור דאין ב"ד רשאין להסתלק כו'. והוי כגבוי מה"ת וחשוב של אחיך בידך ושפיר יליף בספרי כנ"ל. אך כשתקנו חכמים בטעין אשתבע לי דלא גבי אלא בשבועה וכן מלקוחות ויתומים בשבועה. א"כ שוב לאו כגבוי דמי יימר דמשתבע כשיטעון אשתבע כו'. וכן כשיבריח וימכור לא יגבה אלא בשבועה כנ"ל. ושוב גם מוסר שטרותיו ממש לא מהני מה"ת רק מתקנת הלל ופירש"י שפיר כנ"ל. ומיושב דהוצרך הלל לתקן פרוזבל דאל"ה לא הי' מהני גם מוסר שטרותיו כנ"ל. ותיקן ממילא בין מוסר ממש ובין כותב מוסרני לכם כנ"ל. וא"ש דכייל במשנה משכון ומוסר ממש דהי' מהני מה"ת ואח"כ פרוזבל א"מ זהו' א' כו' כשכותב שמוסר כנ"ל. ומדויק במשנה כאן שסמך תקנת הלל פרוזבל במתני' דאין כו' אלא בשבועה שאין ענין לו. ולמ"ש א"ש דזה הטעם שהוצרך לתקן כשתקנו דא"נ אלא בשבועה לא הי' מועיל מוסר מה"ת הוצרך לתקן. גם א"ש שראה שנמנעו מלהלות כו' היינו אחר התקנה דשבועה כנ"ל:

עוד י"ל דהתם ריש מכות לשמואל קאי דסבר שיעבודא ל"ד וגם שטר לא גבי מה"ת ממשעבדי. ולאו כגבוי לכך לא מהני מוסר ממש מה"ת כנ"ל. רק בספרי יליף משכון ומוסר שטרותיו אחר התקנה דשטר יגבה ממשעבדי מהני מה"ת דכגבוי כנ"ל. והלל י"ל דתקנו קודם התקנה דשט"ח גבי ממשעבדי והוצרך לתקן כנ"ל בין במוסר ובין כותב כנ"ל. ולכך במשנה אחר התקנה כייל עם משכון כנ"ל. ובזה מיושב מה דאמר שמואל אי איישר חילי אבטליני' כו' דתמוה הא עכ"פ דוקא אי אכשיר דרי. ובכ"מ פריך וכי אכשיר. ולמ"ש א"ש דעכשיו דתקנו דשטר גבי ממשעבדי מהני מוסר ממש מה"ת ממילא לא שייך הטעם דימנעו מלהלות ומצי לבטל תקנת הלל כנ"ל אי יישר חילי' כנ"ל.

וי"ל דהיינו דפליג ר"נ אקיימיני' כו' דאינו מובן טעם פלוגתייהו ולהנ"ל י"ל דלטעמיי' רב ושמואל סוף ב"ב דמלוה ע"פ לא גבי מיורשים וכ' תוס' דס"ל דלא שייך נ"ד כיון דלא חשש ללקוחות רק בשטר דחשש ע"ש. וא"כ מה"ט גופא לא שייך נ"ד אף דיבטלו פרוזבל ע"פ דילוה בשטר ויועיל מסירה לב"ד כנ"ל. אבל ר"נ ס"ל כדקי"ל כר"פ הלכתא מלוה ע"פ גובה מיורשים משום נ"ד וע"כ דשייך נ"ד גם על מלוה ע"פ דפעמים שא"א לכתוב שטר כנ"ל. ממילא שפיר עדיין החשש נ"ד משום שמטה בע"פ וע"כ צריך לתקנת פרוזבל גם עכשיו וא"א לבטלו כנ"ל:

עוד י"ל גם לטעם הנ"ל דמשום שבועה לאו כגבוי י"ל ג"כ רו"ש לטעמייהו פ' כ"ה דאמש"ל בכלשבועות נוטל כשאי"ל אף באונס מפסיד א"כ שפיר לאו כגבוי דא"א שיטול כל שאינו נשבע ומשמט. משא"כ לר"נ שם ולדידן לא תקנו שבועה רק כשיכול אבל לא שיפסיד ע"י השבועה וא"כ כיון שזמן פרעון קודם שביעית דאל"ה בל"ז אינו משמט א"כ שפיר מהני מסירת שטר לב"ד דכגבוי ולא שייך משום השבועה לא יהי' כגבוי וישמט. דהא ע"י שאינו רוצה לשלם בזמנו יפסיד המלוה לגמרי ע"י חיוב השבועה שישמט אין עליו חיוב שבועה כלל וממילא יגבה בלי שבועה כיון דאי יהי' הדין דצריך לישבע לא יטול גם בשבועה כנ"ל. ולא הי' תקנת השבועה שיפסיד ע"י. וממילא כשלא פרע בזמנו קודם שמטה והי' יכול להשביע שוב אינו יכול להשביע כשמגיע שמטה כנ"ל והוי כגבוי. רק דהברירה בידו לומר א"א שתשמט שלטובתו כנ"ל ויוכל להטיל שבועה אבל קודם כנ"ל פקע חיוב השבועה ומהני מוסר ולא שייך נ"ד לר"נ כנ"ל. וי"ל בזה מאי דאמר אימא בה כו' כמאן דכתיב דמי ע"ש ברש"י שיתקן והרא"ש כ' שיתוקן מסר מילי ול"ל זה. ולהנ"ל י"ל דהפ' כ' דוקא במאי דבעי מומחין אי שייך מי יימר דמזדקקי וא"כ אחר דבבבל לא הי' מומחין ותקנו דעבדו שליחותייהו בהדיוטות לא שייך מי יימר ורק משום השבועה לא חשוב כגבוי ושפיר אמר אימא מלתא כו' דכשאינו פורע בזמנו קודם שביעית פקע חיוב השבועה דאשתבע לי כיון שיפסיד עי"ז וממילא כגבוי אף שלא כ' פרוזבל ולא מסר דדוקא כשהי' מומחין והי' שייך מי יימר הוצרכו למסור כנ"ל משא"כ עכשיו כנ"ל. וממילא לפי' הרא"ש שבאמת אמר כן הי' טעם דאינו משמט כלל בשטר דקי"ל אחריות ט"ס כנ"ל. ואין ראי' מרבנן דבי' ר"א דדלמא כשמואל כנ"ל:

עוד י"ל כמו דמצינו בהרשאה דאף שכ' אפיק לנפשך זכי מ"מ רק שלוחא שוי' ומ"מ חשוב קנין שיגבה עבורו דמה"ט לא מצי א"ל לאו בד"ד דשלוחא גרידא לא מהני. ורש"י פי' לקמן מוסר כו' דבי דינא כו' הפקרן הפקר ולגבי מלוה לא קרינן בי' לא יגוש ע"ש ולכאורה כיון שיכול ליגוש משמט ופקע החוב. ולכך י"ל כמ"ש תוס' פ' הכותב דלענין

זה קני שטר במסירה לחוד שלא יוכל לגבות בלא השטר וקנין זה משמע שם דמה"ט ע"ש גבי תפסה מלוגא דשטרי כו'. וא"כ י"ל דמהני מסירת השטר שלא יוכל לתבעו בלא השטר כמו אם הקנה במסירה כנ"ל. רק מסירה לאדם אחר או בהרשאה לא הי' מהני כיון דגבי הלה רק מצד שליחות עדיין חשוב הוא הנוגש וכן במסירה לא יהי' יכול לגבות. אבל כשמוסר לב"ד שפיר מהני מה"ת קנין זה שלא יוכל לתבוע ואף שהב"ד תובעין עבורו לא חשוב לא יגוש דבעל משה ידו דוקא. ואותו זכות של מורשה יש להב"ד ומ"מ כיון שבתורת ב"ד אינו משמט דאצלם הוי כגבוי. ובהרשאה יש דעות אם יכול לחזור בו ולבטל השליחות ע"ש בטור וש"ע ס' קכ"ב ועדיין שייך לא יגוש גם אצלו דיכול לבטל וליקח השטר לתבוע ומשמט. ואף אי א"י לחזור ג"כ י' דשלוחו כמותו וחשוב לא יגוש כנ"ל. וא"כ י"ל מ"ש רש"י ב' הטעמים במוסר שטרו היינו דהפקרן הפקר לענין זה שא"י לחזור בו כשמסר לב"ד ואף שלא כ' זכי כנ"ל. דאף בעשה שליח בב"ד כ' ר"ן פ' האומר מירושלמי דא"י לבטל. כ"ש במוסר לב"ד כנ"ל. ושוב ממילא כיון דאי"ל שוב מה"ת אינו משמט כמו לי' שנים דלא קרינן לא יגוש כו'. ושפיר פליג במשנה דעכשיו דתקנו שא"י לחזור מהני מה"ת. אבל מ"מ בלא התקנה הי' יכול לחזור והי' משמט והתקנה הי' בין מוסר ובין כ' שמוסר כנ"ל. (אולם לא משמע שיהי' בתורת קנין. אך משרים הובא מפורש בתורת קנין):

עוד י"ל דהא קי"ל מוקדם או רבית כשבא ליד ב"ד אין רשאין להחזיר למלוה וכה"ג שיוכל לעשות בו אסור וא"כ בשביעית שבא לידם שט"ח אין רשאין להחזיר למלוה שלא יעבור על לא יגוש כנ"ל. וא"כ כיון דקי"ל דכשאינו יכול לתבעו ולנגשו בלא אסור שביעית אין משמט כמו לעשר שנים וכה"ג. וא"כ זהו החלוק בין שמסר השטר לאדם אחר ובין שמוסר לב"ד. דכיון דא"י ליגוש ולתבוע כשאין השטר בידו דאף דקי"ל כותבין שובר מ"מ כשהשטר בעולם א"צ לשלם כל שאינו מחזיר לו השטר. וא"כ לא קרינן בי' לא יגוש ואינו משמט כשמסר השטר. רק במוסר לאדם אחר הא יכול ליקח ממנו השטר ולתבוע בו דמה לו לאחר להחזיק דהוא רק נפקד. משא"כ כשמוסר שטרותיו לב"ד דהדין כשמגיע שביעית שלא יחזירו לו השט"ח דאם יחזירו ישמט ויוכל ליגוש באסור. וממילא כיון שא"י ליקח מהם השטר שוב לא קרינן כלל לא יגוש דא"י לגבות בלי השטר ושוב באמת אינו משמט כנ"ל. וזה לא חשוב שא"י ליגוש מחמת אסור שביעית דז"א דמה שא"י לגוש הוא מצד שאין השטר בידו. רק דמה שא"י ליקח השטר הוא שלא יתננו לו יהי' מאיזה טעם שיהי'. ושפיר י"ל דמהני מה"ת. ומ"מ י"ל דצריך לתקנה וכמ"ש רש"י ז"ל גם טעם דהפקרן הפקר דאל"ה למה יהי' הדין כן נימא להיפוך דרשאין להחזיר לו

השטר כשירצה לתובעו וממילא תשמט שביעית ויבטל לגמרי ויקרעוהו. רק כשתקנו משום שלא ימנעו כו' הדין כנ"ל וממילא מהני מה"ת. וגם זה רק לדידן דמלוה לי' שנים אינו משמט כיון דבשביעית לא קרינן בי' לא יגוש. א"כ גם במוסר שטר לב"ד שייך כנ"ל דיחזיקו עד אחר שביעית כנ"ל ואח"כ אף שיחזירו מ"מ אינו משמט כנ"ל. אבל פ"ק דמכות לל"ק דמשמט מלוה לי' שנים ופריך ממתני' ומשני במוסר לב"ד שפיר כ' רש"י דמהני רק מתקנת פרוזבל דמה"ת לא שייך כנ"ל דעכ"פ יחזירו או יגבה לבסוף ואתי ללא יגוש. ואם גם אח"כ לא יחזירו משום שלא יעבור שכבר קרא שמטה א"כ ממ"נ לא יגבה. ועוד כיון דכ' בשטר על י' א"כ גם בלי שטר יכול לגבות דלא שייך שמא יחזור ויגבה דהא ידע ששמטתו שביעית:

אך כיון דתקן פרוזבל י"ל דשוב שייך שמא עשה פרוזבל ויגבה בשטר. ושוב אי"ל בלי שטר כנ"ל. ומ"מ אינו נראה טעם הנ"ל. דמ"מ שייך לא יגוש שיוכל לתבעו לפני ב"ד זה עצמו שמסר להם השטר ויצטרך לשלם דהא השטר בב"ד וממילא תשמט. וי"ל כנ"ל דמצד התקנה שלא יחזירו. ויש לדחות:

אמנם עיקר הטעם נראה. דלשון הרמב"ם ז"ל מוסר שטרותיו ואומר להם גבו אתם לי חוב זה אינו נשמט כו' אשר יהי' לך כו' וזה ב"ד תובעין אותו ע"ש. וע"כ לחלק בין עושה שליח ומוסר לו השטר דמצד שליחות תובע וכמותו משא"כ ב"ד לא מקרי בשליחותו רק בתורת ב"ד. אולם קשה הא גם מוכר שט"ח דראוי דלא ישמט דלוקח אינו משה ידו והמוכר א"י לתבוע ומ"מ כ' הר"ן הטעם כיון דלוקח גובה מכחו חשוב המלוה הנוגש וכ"ש מה שהב"ד גובין עבורו דחשוב מלוה נוגש ע"י הב"ד. ונראה דכמ"ש הרא"ש פ"ק דב"ק לענין עקול נכסיו דכשב"ד רואין שמבזבז וכה"ג שעי"ז לא יוכל בע"ח לגבות מחויבים להציל עשוק ותופס לבע"ח מהני מדינא ע"ש. וגם גבי נפרעין שלא בפניו קי"ל דכשאין הב"ד יכולין לשלוח להודיעו גובין שלא בפניו ויכולין להחליט נכסי לוה למלוה ובטור וש"ע ס"ס ק"ו דכשם שיכולין להחליט ולגבות כן יכולין למשכן למלוה נכסי לוה דזכות הוא לו כו' ע"ש. וא"כ לדידן דאינו משמט אלא חוב שהגיע זמנו קודם שביעית א"כ כשמוסר שטרו לב"דואין פורע בזמנו כמו שמחויב יכולין ב"ד לגבות אף שלא בפני לוה מיד כיון דאין פנאי שאם ימתינו ישמט ויפסיד והחיוב זמ"פ עכשיו. ויכולין להחליט נכסיו לגמרי למלוה בתורת פרעון דהפקר ב"ד הפקר בכל גובייא דב"ד בחוב בע"כ דלוה. וממילא ממשכנין נכסיו אף שאין מחליטין דזכות הוא ללוה כנ"ל. ושפיר אינו משמט כלל מה"ת כסיום שדה וכמשכון ואף דקי"ל דמשכנתא קרקע באתרא דמסלקי שביעית משמטתו. מ"מ כאן אם ישמט יהי' אתרא דלא מסלקי דשוב יהי' לגמרי דמלוה. וכמו

שהלוה בעצמו הי' יכול למשכן הקרקעות למלוה קודם שביעית שיוכל לסלקו ע"מ שלא תשמט שביעית שאם תשמט שביעית יהי' למפרע לגמרי שלו בתורת פרעון דהי' מהני ואף למ"ד בטל הי' מהני התנאי אם לא ישלם לו אח"כ יהי' שלו למפרע לחלוטין דלכ"ע מהני ממילא יכולין הב"ד שלא בפניו למשכן ע"ת כן כיון שבידם לגבות ולהחליט יכולין ג"כ כנ' לן שלא בפניו כנ"ל. ושפיר אינו משמט מה"ת כנ"ל וכייל במשנה עם משכון. ובספרי ממעט מאשר יהי' לך כנ"ל. וממילא שם פ"ק דמכות במלוה לעשר שנים דלא הגיע הזמן כלל אין יכולין הב"ד לגבות כלל ודאי דלא מהני מה"ת דאיך יהי' כגבוי כנ"ל. וא"כ הא דמשני שם במוסר שטרותיו לל"ק במלוה לי' שנים דמשמט שפיר פירש"י ז"ל דמהני רק מתקנת הלל פרוזבל כנ"ל וא"ש:

גמ' שנמנעו מלהלות והי' עוברים כו' הק' רמב"ן ז"ל הו"ל להתנות ע"מ שלא תשמטנו דמהני ע"ש. ולע"ד נראה דאם אין הלוה מרוצה לתנאי זה וע"י כן אינו רוצה להלותו עדיין עובר על השמר לך שזה עיקר הלאו שלא ימנע מלהלות משום שמטה. והלוה א"צ להתרצות ואעפ"כ מחויב להלותו ואסור להמנע כנ"ל. והא גם אי לא הי' מהני ע"מ הנ"ל ג"כ למ"ש בש"ע דפקדון וגזל אינו משמט א"כ למ"ש רא"ש סוכה במתנה ע"מ להחזיר דכשאינו מחזיר ע"כ למפרע גזל ושולח יד ע"ש. א"כ יכול להלות ע"ת שישלם לו גם אחר שמטה וא"ל יהי' פקדון למפרע ואז לא נשמט. ולמ"ש גם בזה עובר על השמר לך כנ"ל שאינו מלוה בתורת הלואה מחשש שמטה:

ולהרא"ש ז"ל דלאו דלא יגוש כל שנה. י"ל דלא מהני התנאי רק שלא יפקע החוב שיוכל לגבות אח"כ דזה דבר שבממון לא לענין לתבעו בשביעית שזה אסור והוצרך לתקן כנ"ל:

עוד י"ל להפ' דכל חיוב משמט אף שאינו הלואה כפשט המשנה דדוקא אונס ומפתה כו' ע"ש. וא"כ נראה דמחייב עצמו במה שאינו חייב קודם שמטה ג"כ משמט דמה חלוק. וא"כ למ"ש הרמב"ם ז"ל בע"מ שלא תשמטנו דמהני שהרי חייב א"ע מה שלא חייבתו תורה ע"ש. ולכאורה נהי דחייב א"ע במה שפטור אף שנשמט. ממ"נ אם החיוב מעכשיו היינו כשתשמט שביעית מחייב א"ע למפרע מעכשיו חיוב חדש א"כ עדיין גם חיוב זה נשמט בשביעית כיון דהוי החיוב למפרע קודם שביעית. וע"כ דהחיוב אז אחר שמטה שמחייב עצמו על אז א"כ הוי [דשלב"ל] דיכול לחזור בו מחיוב הזה קודם שמטה כנ"ל. ועדיין שייך שנמנעים מלהלות כיון שיכול לחזור בו ויפטר אח"כ ע"י שמטה כנ"ל. אך אין נראה שיהי' יכול לחזור בו. ולכך י"ל דאף דהחיוב דאף שיפטר ע"י שמטה מ"מ מחייב עצמו למפרע מ"מ על חיוב הזה הוי כאלו הזמן פרעון אחר שביעית דקודם שנשמט חיוב הראשון לא חייב רק אח"כ למפרע מעכשיו מ"מ לא הגיע זמן כנ"ל:

ויתישב בזה מאי דתמוה מה פריך פ"ק דמכות על הא דמלוה לי' שנים משמט ממתני' דמעידין אנו כו'. דלמא מיירי בהתנה ע"מ שלא תשמטנו כו' ע"ש. ולמ"ש א"ש דלמ"ד שם דגם לי' שנים משמט לא יועיל כלל ע"מ דמ"מ החיוב למפרע ואף דלא מטי זמני' משמט דסוף אתי ללא יגוש כנ"ל. ואם החיוב על אח"כ בידו לחזור בו וג"כ חייבים לשלם כולא ע"ש כנ"ל. ושם י"ל עוד במלוה לי' שנים חשיב ודאי עקר דלא מהני למ"ש תוס' שם דרק משום שמא יפרע קודם וזה אפשר דוקא כשהזמן קודם שביעית. ואינו מוכרח דמ"מ שמא יפרע קודם הזמן. אך התנאי לעשר שנים ע"מ שלא תשמט י"ל דחשוב ודאי כנ"ל. גם אי שביעית דרבנן י"ל דחכמים עשו חזוק ותנאו בטל. רק דתוס' פ' הכותב ופ' נערה כ' כתי' הש"ס לכל יש כתיבה ולא לכל פירות דבכל מידי דשכיח עשו חזוק ולא בלא שכיח ע"ש. א"כ י"ל עכשיו דתקון פרוזבל וביד מלוה לתקן תמיד לא שכיח שילוה ע"מ שלא תשמט ולא עשו חזוק ושפיר קי"ל תנאו קיים כנ"ל:

ומיושב ק' רמב"ן ז"ל דאלו לא תיקן הלל פרוזבל והי' תמיד מלוים ע"מ שלא תשמט הי' שכיח ולא הי' מהני התנאי כלל כיון דשביעית דרבנן כנ"ל. ומיושב מה דתמוה לר"ת ז"ל דתקון על אחר החורבן שלא יהי' יובל והא בש"ס מסיים עביד זכר לשביעית וכשראה שנמנעו תיקן פרוזבל ואיך ראו שנמנעו וצ"ל שנמנעו גם בימיו ולא הי' אפשר לו לתקן כיון שהי' מה"ת ותיקן עכ"פ על אח"כ שתועיל התקנה ודוחק גדול גם למה אמר הגמ' אח"כ ראה שנמנעו הא זה הי' גם קודם. ולהנ"ל א"ש דכשהי' מה"ת הי' מתנים ע"מ כנ"ל ולא נשמט רק כשבטל מה"ת ועביד זכר מדרבנן ראה שימנעו דלא יועיל התנאי ותיקן פרוזבל. ולרמב"ן י"ל ג"כ שכ' דתשתכח תורת שביעית שייך ג"כ הלשון כיון דעביד זכר א"כ אם ילוו בתנאי עדיין תשתכח וחש יותר ותקן פרוזבל כנ"ל:

רש"י מוסרני לכם את שטרותי שאתם תהי' נוגשים ואני לא אגוש כו' דיש כח כו' והוא כלשון הרמב"ם גבי מוסר שטרותיו. ומשמע דכונת רש"י או כמ"ש תוס' דמוסר שטרותיו ממש הוא תקנת פרוזבל ע"ש פ"ק דמכות דס"ל לתוס' כן בפירש"י. וכתיבת הפרוזבל רק לראי' שמסר. ולכך רבנן דבר"א מסרי בלא כתיבה. ואפשר דאינו מחלק בין ת"ח. אך א"כ הי' למותר כתיבת הפרוזבל כיון דסגי בע"פ וקי"ל נאמן פרוזבל הי' לי ואבד ממילא יהי' שמסר. וע"כ דבאין ת"ח צריך כתיבה דוקא ולהנ"ל עם המסירה כענין קנין דשטרות. וכשאינו מוסר לא מהני כתיבה וכן בע"פ כן נראה ממה שדחו תוס' מכות ד' רש"י מספרי ומהמשנה דפלגינהו ע"ש:

וגם להנ"ל י"ל דכשמסר שטרו והב"ד באמת גובין מהני מה"ת דלא קרינן לא יגוש ונסתלק וכן פירש"י לעיל ל"ב ע"ב ובזה א"צ לכ' פרוזבל רק כשמחזירין לו השטר אחר

שביעית וגובה בעצמו לזה בעי כ' פרוזבל כיון דסוף אתי לידי לא יגוש וכ"ש למ"ד התם לי' שנים דמשמט. ושפיר פלגינהו במשנה מוסר שטרותיו והם גובין. ופרוזבל אף שהוא גובה א"מ וגם למ"ד לי"ש א"מ י"ל החלוק בין שהשטרות ביד ב"ד כל שביעית ובין שמוסר רק כעין קנין ומחזירים לו ומ"מ נראה דאין הכרח כלל מרש"י כפי' תוס'. רק מוסר ממש מהני. וכשאינו מוסר רק כותב מוסרני לכם זה מהתקנה או דהתקנה הי' בין מוסר ממש ובין מודה שמסר. ונראה דגם לפי' תוס' ברש"י י"ל דגם חוב ע"פ מהניפרוזבל כדעת כל הפ' דהא הך מוסרני כעין סלוק שמסלק א"ע שלא יתבענו ולא יהי' נוגש. ולכך בחוב בשטר י"ל כל שאינו מוסר השטר לא מהני הדבור או הכתיבה שיחשב סלוק דהא גם במחילה יש דעות אי מהני כשאינו מחזיר השטר. כ"ש בזה שבאמת אינו נמחל ועדיין כגבוי ולכך בעי מסירה ממש אבל בע"פ שאין מה למסור סגי בכ' פרוזבל או מסר מילי לחוד דלקמן על מסר מילי פי' רש"י בלא כ' אלא כך כו' והרי חובי מסור לכם כו' ולא הזכיר רש"י שטר כלל. ואפשר דלחוב בע"פ סגי ע"פ אף באינו ת"ח ובשטר בעי כתיבה כנ"ל. ואם רש"י סבר כרמב"ם דדוקא ת"ח או דהי' תקנת ר"נ כהרא"ש שיועיל מסר מילי א"כ מדינא בעי גם חוב ע"פ כ' פרוזבל וסגי בהכי כיון שאין מה למסור וא"כ ג"כ א"ש משנה דשביעית דמוסר שטרותיו אינו משמט ופרוזבל בחוב ע"פ ג"כ אינו משמט:

שאגבנו כו' לפי"י ז"ל הול"ל שתגבו כמ"ש רמב"ם במוסר אתם גבו. ונראה דקאי שיגבה היינו דחשיב אצלו כגבוי ע"י שמוסר חובו לב"ד לגבות שעי"כ יוכל לגבות כל זמן שירצה שא"צ עוד לתבעו. וי"ל דהדין באמת דא"י לתבעו עוד רק הב"ד ואף דהוי סגי בהרחבת זמן עד אחר שביעית דלא הי' משמט דמה חלוק בין הלוהו עד אחר ש' או מרחיב אח"כ דסגי בדבור. ולהרא"ש ז"ל י"ל דמהני לענין לגבות בשביעית עצמה ע"י הפרוזבל. אבל לשאר פ' רק סוף משמט ודי בהרחבת זמן ומקודם בל"ז יכול לגבות ודוחק לומר כזה מתיאש וזה אינו רוצה כיון דסגי מחילתו וא"י לתבעו ואם נאמר דבשטר שכ' בו זמן לא מהני הרוחת הזמן ע"פ הוי א"ש דע"פ א"צ דסגי בהרוחת זמן רק בשטר וכשמוסר שטרו ממילא ג"כ מהני רק כשאינו בידו צריך לפרוזבל כנ"ל:

בתוס' ד"ה מא"מ נרא' דמ"ש אף דמוסר שטרותיו מה"ת כונתם דא"כ הי' רק התקנ' שכ' מוסרני יהי' כמוסר ממש וממילא מהני מה"ת ולא חשוב עקירת דבר כיון דאחר התקנה מה"ת כמ"ש רשב"א. לזה"כ דמ"מ לא הי' לו לעשות תקנה וללמד לבטל שניהם היינו התקנה שיהי' כמוסר וגם עי"ז ילמדו דמוסר מהני ויבטל שביעית שציותה תורה ובקו' פי' דרבא כו' וממילא צ"ל דגם מוסר מדרבנן דאי מה"ת א"צ להפקר ב"ד כלל שיועיל

מה"ת דסגי בהתקנה שא"י לתבעו כמסר ממש. והתקנה רק נגד המלוה שיהי' כעין קנין בשטר אף שלא מסר להם ולכך צ"ל דאסמכתא ע"ש:

תוס' ד"ה בזמן שאתה משמט קרקע כו' ותמהו דיובל הי' נוהג בבית שני ע"ש. וד' ר"ת ז"ל תמוהים שהי' התקנה לאחר שיחרב ב"ה ע"ש. ולע"ד הי' נראה פשוט למאי דקי"ל פ"ק דר"ה דרבנן סברו כל שלשתן מעכבין שלוח עבדים ושמטת קרקע ותקיעה. א"כ כשעברו ולא שלחו עבדים לא הי' נוהג קדושת יובל או שלא החזירו קרקעות ומשמע שם בגמ' דאף מעוט שלא שלחו מעכבים. א"כ לא הי' נוהג שמטה מה"ת דנראה דתלי' ביובל שעבר דאין סברא כלל שיהי' שמטה תלוי ביובל שאחריו שיהי' למפרע בטל מה ששמטו. רק דכשנוהג יובל נוהג אחריו שמטה מה"ת משא"כ כשעברו ולא שלחו או לא תקעו כו':

שוב מצאתי בתוס' ערכין ל"ב ע"ב ד"ה מנו יובלות שכ' דהך דת"כ יובל כו' שמטין אע"פ שאין יובל כרבנן. או יש לישב אפי' כר' אע"פ שלא נהגו יובל בחטא ע"ש. א"כ י"ל אדרבא דהך דת"כ כרבנן ולרבי גם בהניחו בחטא אין שמטה מה"ת כדקי"ל כחכמים דמעכבים שאין יובל באמת כשאין מקיימים כנ"ל וא"כ מיושב שפיר דכל שהי' נוהגים כשורה ומקיימים יובל ושלחו ושמטו גם שביעית נהג מה"ת ולא הוצרך לתקן דגם השמר לך לא הי' עוברים ואח"כ שעברו ולא שלחו ולא נהג שמטה מה"ת רק מדרבנן והי' עוברים על השמר תיקן הלל פרוזבל. וממילא בזה"ז ששביעית דרבנן ג"כ נשאר תקנת פרוזבל. ולכך שפיר מספקא לש"ס אי לדרי' תיקנן. שלא תקנו כלל לחלוטין דאם יקיימו יובל כתיקונו יהי' שביעית דאורייתא כנ"ל:

תוס' הנ"ל. שכולן ש"ח והיא חצי' כו' לע"ע ואין ע"ע אלא בזמן שיובל נוהג כו'. לע"ד דהא רש"י פי' לקמן לאו דוקא לע"ע רק אורחא דמלתא לפי שמותר בה. א"כ גם שמקודשת לישראל הוי ש"ח דקי"ל קדושין תופסין דלא שייר ע"ש:

שוב ראיתי שהרשב"א תי' כן ופ"י דחה דבריו שכולן ש"ח כו' ולא שכיח כיון דאסורה ע"ש. ולע"ד לא קשה דשפיר קדשה קודם שלא יקדמנו אחר ואחר שישחררנה גם הב' גמרו קדושיו ומותרת לו. ושכיח כמו בעבד עברי. בפרט לריב"ם דכופין את רבה גם בחצי שפחה כו' לשחררה. גם רבה עצמו אם קדשה קודם ששחררה כדי שלא תתקדש לאחר ואח"כ ישחרר חצי' שלו ואפשר דתוס' ס"ל כיון דאסורה לו לא מקרי חרופה שפי' מיוחדת אף דאח"כ תהי' מותרת מהא דנקיט בכל דוכתי לע"ע דוקא:

דף לו:

תוס' ד"ה ותקון רבנן כו' יובל דלא תקנו שא"א לעמוד כו'. וקשה דע"כ וצויתי ברכתי שייך גם בדרבנן כשתקנו דאל"ה גם בשביעית שייך. וגם מנ"ל להלל מדהזהירה תורה השמר לך להיות ע"ר בחשש קיום מצות שמוט שיהי' שייך הלאו גם על שיפסיד בשמטה מכח תקנת חכמים. וע"כ דאין שום חילוק. וי"ל הטעם דהא כמו בחגר דאמה פ"ק דחגיגה כיון דמה"ת כה"ג פטור כן קטן שא"י להלך לא שייך מדרבנן. כן כיון דקי"ל שלשתן מעכב וכיון דלענין קנין הגוף בעבד עברי לא הי' אפשר לחכמים לתקן שיהי' מותר בשפחה דבקום ועשה אין כח וא"כ עדיין אף שהי' יובל דרבנן לא הי' ע"ע נוהג וממילא אין כאן שלוח עבדים ביובל וזה מעכב גם אם הי' יובל דאורייתא. וממילא לא הי' אפשר שיהי' יובל נוהג מדרבנן כנ"ל. דאף שאין עבד בעולם לא הי' יובל כדמשמע פ"ק דר"ה דאמר אפשר לעולם בלא שלוח כו'. ואעפ"כ סברי חכמים דמעכב ע"ש. ואינו מוכרח כ"כ. גם י"ל דתקיעת שופר ביה"כ שבות ושייך שמא יעבירנו דקי"ל עו"ה ליה"כ ולא רצו לדחות כדרבנן וכשלא תקעו אין יובל. גם י"ל דבאמת הי' נוהג יובל מדרבנן:

הרמב"ן ז"ל האריך לתמוה על ר"ת ז"ל. דא"ל כלל שיפתח הלל כו' לתקן לאחר חורבן. גם בשביל מעוט כל שבט לא מקרי כל יושבי' עלי' כמו חלה ומעשר. וגם ראיות ר"ת חזקות דמצינו שהי' יובל בבית שני וביוסיפון נמצא שעשו יובל בימי א' ממלכי חשמונאי. וגם שהי' בתי ע"ח ושפחה חרופה כו' ע"ש:

ולולי דבריהם ז"ל הי' נראה לע"ד דהא מצינו בערכין כ"ז המקדיש כו' שאין יובל ותמהו תוס' היאך נמצא בזמן הבית שאין יובל ע"ש. ושם י"ג [ד"ה הנך כו'] עד דסליק עזרא לא חשיב וכ' תוס' צ"ע למה ע"ש:

והנה תוס' חולין ז' כ' לענין תרומה ומעשר דר"ת מפרש דאין השדות חשובין שלנו לפי שנותנין מהן מס כו' ולא הי' מפרישין אלא מאותן דלא יהבו טסקא ע"ש. והוא מש"ס ב"ב נ"ה כיון דדינא דמלכותא דינא אין בכור נוטל בארעא דיהיב כרגא וטסקא דחשוב המלך מוחזק וכן בהמת ארנונא פ"ק דפסחים ע"ש וה' ע"ז ס'קנ"א פ' כן לענין להשכיר דאין ח' שלנו שנותנין מס כו' ע"ש בש"ך וברא"ש סוף פ"ק דע"ז דאף שכירות כיון שבע"כ כו' חשוב כמכר ע"ש:

וא"כ כיון דמפורש בעזרא מנדה בלו והלך כו' פטר רק עוסקים בעבודת ב"ה לא השאר ופ"ק דב"ב מפרש הש"ס מנדה בלו ארנונא כו' כרגא וטסקא ע"ש. א"כ לא הי' חשובים הקרקעות שלנו גם בא"י. ואפשר שאח"כ נפטרו. וי"ל באמת דלכך בימי חשמונאי שאז נגאלו לגמרי ולא הי' משועבדים הי' עושים יובל דאוריי' וגם מסברא נראה דלא שייך

וקראתם דרור בזמן שכולם עבדים. וי"ל שאח"כ מימי הורדס שנמשך עד החורבן שהי' עבד ממש ולא ע"פ תורה כלל מלא תוכל כו' יש לו דין מלך אומות ודינא דמלכותא דינא כיון שמ"מ מלך וכשהי' הקרקעות משועבדים לו לכרגא וארנונא לא הי' נקרא דלנו. ואף דמה שקנה עבד קנה רבו ויחשב של ישראל מ"מ ודאי דזה לא שייך במה שקנה מצד דינא דמלכותא. ואף דעבד כישראל למצות. מ"מ כיון דחשובי הקרקעות מוחזקים לא הי' צריך ביובל לסלק המס וארנונא דאל"ה לא מקיים השמטת קרקעות ביובל. וגם במלך ישראל י"ל אף דמשועבדים לו לכרגא מ"מ כיון שכן הדין חשיב חוזרת לבעלי' או שבאמת סלקו המס מהשדות ביובל וחזרו לגמרי. אבל אותן שלא הי' ע"פ דין ולא סלקו לא קיימו השמטת קרקע וכיון דקי"ל כשלא שמטו אינו יובל לא נהג מן התורה. וגם למ"ש הר"ן בשם התוס' נדרים כ"ח דדוקא במלכי או"ה דינא דמלכותא דינא שהארץ שלהם אבל לא במלכי ישראל שא"י כל ישראל שותפין שה ע"ש. מ"מ כיון שבאמת הי' כמוחזק ג"כ חשיב שלא מקיים השמטת קרקע. וכשהי' כשר כאגריפס וכה"ג וי"ל שהי' ג"כ מסלקים הארנונא ביובל כנ"ל:

ברש"י דבור המתחיל רבא אמר כו' וקאי גם אקושיא ראשונה דלעולם אתיא כרבנן כו' והקשו המפ' אמאי לא פירש רש"י ז"ל דרבא לא קאי רק ארבי כיון דחזינן דלתוס' פשיטא להו כיון דלא תירץ לעיל דלא קאי אקושיא ראשונה וגם הוא מוקי לה כרבי ואמאי לא פירש הוא כן ובמאי מחלקים רש"י ותוס' ז"ל:

ונראה לישב דהנה הרמב"ן ז"ל בחידושיו הקשה למה הוצרך הלל לתקן פרוזבל שלא ישמט הי' לו לתקן שיכתבו בשטר שמלוהו על מנת שלא תשמטנו שביעית דבכה"ג קי"ל דאינו משמט ע"ש. ותירץ באו"ת ובס' קצות החשן דהוצרך לתקן היכא שמלוהו על עשר שנים דודאי יעבור שמיטה ולא יפרע לו מקודם כיון שהזמן הוא לעשר שנים ובכה"ג ג"כ משמט לחד לישנא לשמואל בריש מס' מכות והכא לא מהני התנאי דודאי עקר והוי מתנה על מ"ש בתורה דהטעם דלא הוי ודאי עקר הוא משום שמא יפרע לו מקודם וכיון שמלוהו לעשר שנים שלא יפרע מקודם לא מהני התנאי והוצרכו לתקן פרוזבל דיש פוסקים כלישנא קמא התם דבמלוה לי' שנים משמט ע"ש:

ולכאורה יש להקשות דהנה לקמן דף ל"ז ע"א סברי ר' יוחנן וריש לקיש תרווייהו דשטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט ושטר שאין בו אחריות נכסים משמט ע"ש. ויש להקשות לכאורה לפמ"ש התוס' במס' ב"מ דף י"ג ע"ב הטעם דמאן דסובר אחריות טעות סופר הוא משום דאמרינן לא שדי איניש זוזי בכדי כיון שלא יכול לגבות מנכסים משועבדים ע"ש ומאן דסבר אחריות לאו טעות סופר הוא משום דלא שייך לא שדי זוזי

בכדי כיון שגובה עכ"פ מבני חורין ולא הוי בכדי ע"ש בתוס' ולפ"ז קשה הכא אמאי אמרינן דשטר שאין בו אחריות נכסים משמט ואם יש בו אחריות אינו משמט הלא הכא נימא אליבא דכ"ע דאחריות טעות סופר היא דכיון שאם אין בו אחריות נכסים אינו גובה אף מבני חורין דמשמט השביעית א"כ ודאי שייך לא שדי איניש זוזי בכדי כיון דאם אין בו אחריות נכסים אינו גובה כלל. וא"כ ודאי אחריות טעות סופר וממילא אינו משמט כיון דשטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט כמ"ש תוס' התם לר"מ דסבר שטר שאין בו אחריות אינו גובה כלל דודאי אחריות טעות סופר אליבא דכ"ע ע"ש. וא"כ גם הכא כיון דאם אין בו אחריות אינו גובה כלל ממילא הוא טעות סופר ואינו משמט [ואין סתירה לזה מדברי תוס' ע"ש דז"א דכיון דהוא טעות סופר הוי כנכתב בפירוש]. אך זה טעות כיון שהלוהו קודם שביעית ולא ידע אם יעבור שביעית א"כ בשעת הלואה שפיר אחריות לאו טעות סופר דלא שייך לא שדי איניש זוזי בכדי וודאי הלוהו באחריות דז"א דשפיר הלוהו אף בלא אחריות כיון שיוכל לגבות מבני חורין דרק עכשיו שעבר שביעית אינו יכול לגבות אבל בשעת הלואה שפיר הלוהו בלא אחריות. אך לפ"ז קשה דבהלוהו לעשר שנים שודאי יעבור שביעית והי' הזמן בשעת הלואה שיעבור שביעית. א"כ שפיר אינו משמט כלל דהכא ודאי אחריות טעות סופר הוא דשייך שפיר לא שדי איניש זוזי בכדי כיון שלא יגבה כלל אם אין בו אחריות אף מבני חורין וגם בשעת הלואה יודע שלא יגבה כלל כיון שודאי יעבור שביעית. א"כ קשה לכאורה אמאי משמט במלוה בשטר לעשר שנים הלא הכא נאמר דודאי אחריות טעות סופר כמ"ש ואינו משמט כמו ביש בו אחריות:

אמנם גם זה לא קשה דהנה הב"י הביא בשם תשובת הרשב"א ז"ל דאם כל העולם רגילין לכתוב בשטרותיהם על מנת שלא תשמטנו שביעית ואחד לא כתב לא אמרינן דמסתמא התנה וטעה ולא כתב וכתב הרשב"א ז"ל הטעם דכיון דסמי' בידי' לכתוב פרוזבל יכול להיות שלא התנה כיון שיכול בכל פעם שירצה לכתוב פרוזבל ע"ש באו"ת ודלא כסמ"ע שכתב טעם אחר וברשב"א ז"ל עצמו כתוב טעם הנ"ל ע"ש. וא"כ לפ"ז לא קשה מידי דנימא במלוה לעשר שנים דאחריות טעות סופר דלא שדי זוזי בכדי דז"א דלא אמרינן דטעה לענין שביעית כיון דסמי' בידי' למיכתב פרוזבול כדברי הרשב"א ז"ל ויכול להיות לפ"ז דסברי ג"כ בכל מקום דאחריות טעות סופר כמו דקי"ל רק הכא כיון דסמי' בידי' לא אמרינן כמ"ש:

ולפ"ז הקשה שפיר הרמב"ן ז"ל למה תיקן הלל פרוזבול הי' לו לתקן שיכתבו שלא תשמטנו שביעית. ואי"ל כתירוץ האו"ת דבמלוה לעשר שנים לא שייך טעם זה כמ"ש

דז"א דאם לא הי' מתקן הלל פרוזבול ממילא לא הי' משמט כלל במלוה לעשר שנים דאמרינן אחריות טעות סופר כמ"ש דכל הטעם דלא שייך זה הוא משום דסמי' בידי' למכתב פרוזבול כמ"ש הרשב"א ז"ל וא"כ הכא דאם לא הי' מתקן פרוזבול שפיר לא הי' משמט כלל דלאו סמי' בידי' ושייך אחריות טעות סופר כמ"ש ומקשה הרמב"ן ז"ל שפיר שלא יתקן פרוזבול ויכתבו ע"ז שלא תשמטנו שביעית דמהני כמ"ש [וזה לא קשה דיתקן שיכתבו אחריות דז"א כמ"ש הפ' דתשתכח תורת שביעית כיון שאינו מזכיר כלל שביעית משא"כ בע"מ ע"ש] ואי"ל דהוצרך לתקן במלוה ע"פ דז"א לשטת רש"י ז"ל לפמ"ש בס' פ"י דגם פרוזבול לא תיקן רק במלוה בשטר ע"ש. וא"כ קשה שפיר קושית הרשב"א ז"ל כנ"ל דשפיר הי' יכול לתקן ע"מ כו' ובעשר שנים לא יהי' משמט כמ"ש כנ"ל:

אך באמת ז"א דר' יוחנן בעצמו סבר אח"כ לקמן דאף בשטר שיש בו אחריות נכסים משמט דאמר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה כו' ע"ש. וא"כ לא קשה קושית הרמב"ן ז"ל די"ל כנ"ל תירוץ האו"ת דלא שייך מ"ש דאחריות טעות סופר כיון דאף בכתבו אחריות לא מהני:

אמנם הבעה"ת שער מ"ה כתב בשם הרמב"ן ז"ל דהא דאמר ר"י וכי מפני שמדמין נעשה מעשה הוא משום דסבר שביעית בזמן הזה דאורייתא והוכיח כן דאי סובר דרבנן אמאי לא עביד כשמעתי' כיון דסובר דאינו משמט וע"כ דסובר דהוא דאורייתא ולא רצה לסמוך ע"ז. ועיין באו"ת ס' ס"ז ב'. וא"כ לפ"ז הכא דמוקי לה תקנת הלל כרבי דסובר שביעית בזמן הזה דרבנן. וא"כ ממילא הדין דאינו משמט ביש בו אחריות כר"י. וא"כ שפיר קשה קושיית הרמב"ן ז"ל דהי' לו לתקן שיכתבו ע"מ שלא תשמט ובעשר שנים שייך שפיר אחריות טעות סופר כנ"ל כיון דהוא דרבנן. אך באמת המפ' כתבו דפלוגתייהו דרב ושמואל דסברי דאף באחריות משמט מן הדין הוא משום דסברי שיעבודא לאו דאורייתא ואף אי שביעית דרבנן לא מהני ור"י ור"ל דסברי שיעבודא דאורייתא סברי דאינו משמט ע"ש. וא"כ לפמ"ש תוס' לקמן פ' הניזקין דאביי סבר שיעבודא לאו דאורייתא ורבא סבר דאורייתא. וא"כ א"ש דאביי מוקי לה כרבי דשביעית בזמן הזה דרבנן ואעפ"כ לא קשה כנ"ל כיון דאף באחריות משמט כיון דשיעבודא לאו דאורייתא:

ולפ"ז מיושבים שפיר דברי רש"י ז"ל שפירש דרבא דמשני הפקר ב"ד קאי גם אקושיא ראשונה דליכא למימר דמוקי לה כרבי דשביעית דרבנן דא"כ קשה קושית הרמב"ן ז"ל כיון דרבא סבר שיעבודא דאורייתא ואינו משמט ביש בו אחריות. א"כ קשה דהי' לו

לתקן ע"מ כיון דאחריות טעות סופר. וע"כ פירש רש"י ז"ל דמוקי לה כרבנן דשביעית דאורייתא ולא קשה כנ"ל, דגם ר"י מודה כיון דהוא דאורייתא כמ"ש הבעה"ת ז"ל כמ"ש. אך כל זה הוא לשטת רש"י ז"ל דפירש דגם מוסר שטרותיו הוא רק מדרבנן אבל לשטת תוס' דמוסר שטרותיו מהני מדאורייתא בלא תקנת הלל. א"כ ממילא לא קשה קושית הרמב"ן ז"ל כנ"ל דאי"ל כמ"ש דאחריות טעות סופר דז"א דשפיר י"ל כסברת הרשב"א ז"ל דלא שייך בשביעית לומר שטעה כמו בע"מ דאף אם לא תיקן פרוזבול מ"מ סמי' בידי' למסור שטרותיו כיון דמוסר שטרותיו מהני מדאורייתא ולא שייך טעות סופר ולכך פירשו תוס' שפיר דרבא לא קאי אדלעיל ומוקי לה כרבי משא"כ לשטת רש"י ע"כ לא מוקי כרבי דגם מוסר שטרותיו לא הי' מהני בלא תקנת הלל וקשה שפיר כנ"ל וא"ש:

עוד יש לישב קושי' התוס' הנ"ל דלא קאי רבא אלעיל שהקשו אמאי לא משני רבא התירוץ של הפקר ב"ד הפקר אקושיא ראשונה והוי מוקי לה שפיר כרבנן דשביעית דאורייתא בזה"ז ובפרט אי אמרינן דמוסר שטרותיו דרבנן ולא הוי דבר הדומה וקאי הקושיא מאי מהני התקנה ע"ש באו"ת ס' ס"ז ובפ"י:

ונראה לישב דהנה כבר כתבנו שהרמב"ן ז"ל הקשה למה תיקן הלל פרוזבול הלא הי' לו לתקן שיכתבו שמלוהו ע"מ שלא תשמטנו שביעית דקי"ל דלא משמט ע"ש. ותירץ חד תירוצא שלא תיקן כך שישתכח תורת שביעית ולכך תיקן פרוזבול שצריך בכל פעם שיבא שביעית לכתוב פרוזבול ולא ישתכח משא"כ כשיתקנו בע"מ ע"ש וגם בב"י הובא האי תרוצא ע"ש:

והנה לכאורה יש להקשות דהנה בש"ס מכות אמרינן דהאי תנאה דע"מ שלא תשמטנו לכך מהני משום דבדבר שבממון תנאו קיים אף שמתנה על מה שכתוב בתורה ע"ש. והנה הרא"ש ז"ל כתב כאן דבשביעית יש ב' דברים אחד שכל שנת השמיטה עובר על לא יגוש אם תבעו ואסור לתובעו ולגבות ממנו והשנית שסוף השמיטה מפקיע החוב של הממון המגיע ע"ש וא"כ לא מהני התנאי דשלא תשמטנו רק שלא יפקיע החוב דזה היא דבר שבממון אבל אעפ"כ לא יוכל לתבעו ולגבות ממנו כל שנת השמיטה דזה הוא לענין האיסור דלא יגוש דלא מהני התנאי וא"כ הוצרכו שפיר לתקן פרוזבול שיוכל לגבות ממנו בשנת השמיטה עצמו דגם על זה שייך נעילת דלת כמ"ש הפ' ביתומים קטנים ע"ש וא"כ לא קשה קושיית הרמב"ן ז"ל:

אמנם יש לישב דהנה הרמב"ן ז"ל עצמו הקשה עוד למה תיקן הלל פרוזבול הלא יכול למסור שטרותיו דמהני. ותירץ חד תירוצא כדברי רש"י ז"ל דגם מוסר שטרותיו לא מהני מדאוריי' רק מדרבנן מתקנת הלל ואם לא הי' מתקן לא הי' מהני גם מוסר שטרותיו ע"ש

והנה כבר כתבנו הטעם דמוסר שטרותיו לא מהני מדאוריי' הוא משום דלא מהני רק שלא יעבור על לא יגוש דאין הוא הניגוש רק הב"ד אבל לענין ההפקעה לא מהני כיון ששביעית מפקיע החוב ולענין זה לא מהני מוסר שטרותיו ועיין בגי"ת שער מ"ו משמע להדיא כן ע"ש:

וא"כ לפ"ז מקשה הרמב"ן ז"ל שפיר למה תיקן פרוזבול הי' לו לתקן שיכתוב ע"מ שלא תשמט ואי"ל כמ"ש דלא מהני לענין הלאו דלא יגוש דז"א דאם יכתוב ע"מ שלא תשמט ממילא יוכל אח"כ למסור שטרותיו לב"ד כקושי' הראשונה של הרמב"ן ז"ל ואי"ל דלא מהני מדאוריי' לענין הפקעה ז"א דכיון דמהני מסירת שטרותיו לענין הלאו דלא יגוש ממילא לענין הפקעת החוב מהני שפיר התנאי דע"מ דבדבר שבממון תנאו קיים ולא ישמט כלל דלענין האיסור דלא יגוש מהני מסירת שטרותיו לב"ד ולענין הפקעת החוב מהני התנאי דע"מ ומקשה הרמב"ן ז"ל שפיר. אך לפ"ז עדיין קשה קושיית הרמב"ן ז"ל דלא מהני תירוצו שתירץ דלכך תיקן פרוזבול דמחמת ע"מ ישתכח תורת שביעית דז"א לפמ"ש כיון דע"מ לחוד לא מהני לענין האיסור דלא יגוש רק שימסור שטרותיו ג"כ א"כ עדיין קשה למה תיקן פרוזבול יתקן שיכתוב ע"מ שלא תשמט ויצטרך למסור שטרותיו ג"כ וממילא לא ישתכח תורת שביעית כיון שצריך למסור שטרותיו ג"כ ולמה תיקן שיהי' מהני מסירת שטרותיו ופרוזבול לענין הכל:

אך זה לא קשה מידי למאי דמשני רבא דהטעם הוא בשביעית דרבנן משום הפקר ב"ד הפקר וא"כ לא תיקנו רק שיפקיע הממון ולא לענין האיסור דלא יגוש שאין בידם לתקן א"כ מהני ע"מ שלא תשמט לחוד אף בלא מסירת שטרותיו לב"ד דכיון דליכא אלא הפקעת הממון לחוד מהני שפיר התנאי א"כ ממילא לא הי' יכול לתקן שיכתבו ע"מ שלא תשמט דא"כ תשתכח תורת שביעית שלא יהי' צריך למסור שטרותיו כיון דשביעית בזה"ז דרבנן ומהני התנאי לחוד ולכך הוצרך לתקן פרוזבול וא"ש:

ולפ"ז מיושב שפיר קושיית התו' דאמאי לא משני רבא כרבנן דשביעית דאורייתא רק משום הפקר ב"ד הפקר ולמ"ש א"ש דאי נימא דסבר הילל שביעית דאורייתא א"כ קשה קושיית הרמב"ן ז"ל שהי' לו לתקן ע"מ שלא תשמט שביעית ולא שייך תירוצו דז"א כיון דשביעית דאורייתא א"כ לא ישתכח תורת שביעית שיצטרך למסור שטרותיו ג"כ דלא מהני ע"מ לחוד כיון דאיכא הלאו דלא יגוש כיון שהוא דאורייתא ולמה תיקן פרוזבול ולכך גם לרבא ע"כ דסבר שביעית דרבנן והטעם משום הפקרב"ד ואתי שפיר כנ"ל דליכא לא יגוש ומהני התנאי לחוד בלא מסירת שטרות וא"ש:

עוד יש לישב קושית תוס' הנ"ל דלא משני רבא כרבנן דהנה עוד תירץ הרמב"ן ז"ל קושיא הנ"ל דלא תיקן הילל שיכתבו ע"מ שלא תשמטנו שביעית משום שמא ישכח ולא יכתב ע"מ דפרוזבול ודאי לא ישכח מלכתוב שכשיגיע שביעית וודאי יזכור לכתוב פרוזבול אבל להתנות חיישינן שישכחו אחד וימנעו מללוות ע"ש:

ויש להקשות לפמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה הובא בב"י ס' ס"ז דאם נוהגין לכתוב בשטר ע"מ שלא תשמטנו שביעית ושכח אחד ולא כתב לא אמרינן דהוי כאילו כתב ע"ש וכתב הרשב"א ז"ל הטעם משום דסמי' בידו לכתוב פרוזבול וכיון שהי' יכול לתקן ע"י פרוזבול לא אמרינן דהוי כאלו התנה ע"ש דלא כטעם שכתב הסמ"ע שלא ראה דברי הרשב"א הנ"ל וע"ש באו"ת. והנה לפ"ז עדיין קשה הכא קושיית הרמב"ן ז"ל למה תיקן פרוזבול הי' לו לתקן ע"מ שלא תשמט דלא שייך תירוצו דחיישינן שמא ישכח אחד ולא יכתוב דז"א דכל הטעם דאמרינן דלא הוי כאלו כתב הוא משום שיכול לכתוב פרוזבול כמ"ש וא"כ אם לא הי' מתקן פרוזבול ממילא הי' שפיר כאילו התנה אף אם ישכח אחד ולא יתנה [דבכה"ג אמרינן שפיר טעות מלוה ג"כ ולא טעות סופר לחוד ע"ש בפ' וברשב"א ז"ל]:

וא"כ קשה שפיר למה תיקן פרוזבול הי' לו לתקן שיכתבו ע"מ וממילא אף אם ישכח אחד יהי' מהני כמ"ש. אך לשטת הסוברים דמוסר שטרותיו מהני מדאורייתא א"ש דשפיר לא הוי כאילו התנה דסמי' בידי' למסור שטרותיו אבל לרש"י ז"ל וסיעתי' דגם מוסר שטרותיו הוא מתקנת הלל קשה שפיר כנ"ל:

אמנם יש לישב דהנה האו"ת וקצה"ח ז"ל כתבו דבהלוהו לי' שנים לא מהני ע"מ שלא תשמטנו שביעית כיון דודאי עקר ולא מהני אף בדבר שבממון בדרבנן דקי"ל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה דהטעם דלא הוי ודאי עקר הוא משום שמא יפרע לו מקודם שביעית ובמלוהו לעשר שנים ודאי לא יפרע לו מקודם ע"ש ס' ס"ז ובאמת נראה דאף בכה"ג לא הוי ודאי עקר כיון שיכול לכתוב פרוזבול ולא ישמט שביעית ממילא א"כ לא הוי ודאי עקר ומהני התנאי אף בלא פרוזבל ולכך מיושב מאי דקשה לדידהו אמאי תנא התם סתמא דמהני בע"מ שלא תשמט ולא חילקו בין מלוהו לעשר שנים דלא מהני. ולמ"ש א"ש דגם בכה"ג לא הוי ודאי עקר כיון שיכול לכתוב פרוזבול. וא"כ לפ"ז לכאורה לא קשה קושיית הרמב"ן ז"ל שהי' לו לתקן ע"מ שלא תשמט שביעית דז"א דהוצרך לתקן פרוזבול במלוהו לעשר שנים דאם לא הי' מתקן פרוזבול ממילא לא הי' מהני התנאי דהוי ודאי עקר כיון דכל הטעם דלא הוי ודאי עקר במלוה לעשר שנים הוא משום שיכול לכתוב פרוזבול א"כ אם לא הי' מתקן פרוזבול ממילא הוי ודאי עקר ולא הי' מהני התנאי והוצרך לתקן פרוזבול:

אך י"ל דאעפ"כ מקשה שפיר דהנה המפ' הקשו אף אם מוסר שטרותיו ג"כ הוא מדרבנן מ"מ למה הי' לו לתקן פרוזבול הי' לו לתקן רק שימסור שטרותיו באמת ולמה תיקן שיהי' מהני אף אם רק כותב שמוסר שטרותיו ואינו מוסר ותירצו כתירוץ הרמב"ן ז"ל שפעמים שהשטרות אינם בידו בשעה שמגיע שביעית ואינו יכול אז למסור ולכך תיקנו דאף בכה"ג מהני ע"ש. ולפ"ז מקשה הרמב"ן ז"ל שיתקן ע"מ וממילא לא הוצרך לתקן רק שיהי' מהני אם מוסר שטרותיו באמת ולא פרוזבל וא"כ ממילא יהי' מהני הע"מ שלא תשמט אף בהלוהו לעשר שנים דלא הוי ודאי עקר כיון שיכול למסור שטרותיו דבשעת הלואה יכול להיות שיהי' השטרות בידו ויוכל למסרם לב"ד וא"כ לא הוי ודאי עקר ומהני התנאי ואף אח"כ שאין השטרות בידו אינו משמט מחמת התנאי ומקשה הרמב"ן ז"ל שפיר למה הוצרך לתקן פרוזבול במוסר שטרותיו לחוד סגי וא"ש:

וממילא מיושב לפ"ז תירוץ הרמב"ן ז"ל דחיישינן שישכח אחד ולא יכתוב ע"מ דאי"ל כמ"ש דהוי כאילו כתב כיון שאין בידו לתקן פרוזבול דז"א כיון דע"כ הוצרכו לתקן שיהי' מהני מסירת שטרותיו לב"ד כמ"ש א"כ ממילא לא הוי כאלו נכתב כיון שבשעת הלואה הי' יכול להיות שיהי' השטרות בידו ויוכל למסרם לב"ד ומתרץ שפיר:

ולפ"ז מיושב שפיר קושית התוס' דלא משני רבא דאתי כרבנן דשביעית דאורייתא דז"א דא"כ הי' קשה קושית הרמב"ן שיתקן ע"מ בלא מסירת שטרות ולא פרוזבול ולא שייך תירוצו כמ"ש דאף אם ישכח יהי' כאלו נכתב כיון שאינו יכול לתקן כלל כמ"ש וא"ל כמ"ש דאם לא יתקן כלל הוי ודאי עקר דז"א דאי נימא דשביעית דאורייתא ממילא מהני אף אם ודאי עקר דקי"ל הכי ע"ש וע"כ מוקי לה דסבר שביעית דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ע"ש ולכך הוצרך ע"כ לתקן מסירת שטרות וא"ש כנ"ל:

דף לז:

תוס' ד"ה דלמא מימנעי ולא פרקו כו' וא"ת מהאי טעמא כשפדאו לשם עבד אמאי לא ישתעבד לשני וי"ל דמה"ט אינו ראוי לגזול לזה את עבדו כו' ולא שייך רק בלשם ב"ח כו' ע"ש ותמה בס' פ"י מאי חילוק יש בין לשם עבד או לשם ב"ח ממ"נ אם יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולהפקיר ממונו מחמת תקנה זו גם בלשם עבד אינו גזל ואם אין כח בידם א"כ לשם ב"ח עכ"פ מפקיעים אותו מיד רבו ראשון בחנם ע"ש:

ונראה לישב דהנה הרשב"א ז"ל ריש מס' שבת כתב דהיכא דחכמים עושים תקנה ואם יעשו התקנה לא יהי' עקירת דבר מן התורה שפיר יכולים לעשות אף שקודם שעושין עוקרים בעשייתם דבר מן התורה אעפ"כ אם אחר שכבר יהי' נעשה תקנתם לא יהי'

עקירת הדבר תורה שפיר יכולים לעשות ע"ש היטב ובגטין דף ל"ח ע"א עיין היטב גבי עבד. והנה הכא אבייי מוקי לה למתניתין לפני יאוש ולאחר יאוש אליבא דכ"ע לא ישתעבד לרבו ראשון מדינא רק בלפני יאוש לא ישתעבד מחמת התקנה דמימנעי ולא פרקי והנה בב"ק דף קי"ו אמרינן הטעם דלא אמרינן סתם גניבה וגזילה יאוש בעלים ואמאי בשטף נהר קוריו עציו ואבניו אליבא דכ"ע הוי סתמא יאוש ואיתא הטעם משום דאמרינן דלא מייאש דסבר למחר נקטינא לי' בדינא ואוציא ממנו בדין מה שגזל או גנב כיון שיוכל להוציא ממנו ע"ש וכן כ' בס' פ"י וכל המפ' ע"ש וא"כ לפ"ז לכאורה י"ל הכא דלא מיקרי כלל עקירת דבר מן התורה במאי שתקנו דלא ישתעבד לרבו ראשון משום מימנעי ולא פרקי כיון דבאמת לאחר יאוש מדינא לא ישתעבד לרבו ראשון רק משום דהוא לפני יאוש דסתם גזילה לאו יאוש בעלים הוצרכו לתקן וא"כ כיון דכל הטעם דסתם גזילה לא הוי יאוש הוא משום שיכול להוציא ממנו בב"ד מה שגזל ואם כן כיון שתיקנו חכמים דאף בלפני יאוש לא ישתעבד לרבו ראשון משום שמא מימנעי ולא פרקי א"כ אף בסתם הוי יאוש בעלים כמו בשטף נהר קוריו עציו ואבניו דלא שייך למחר נקטינ' לי' בדינא ואוציא ממנו דז"א דלא יוכל להוציא ממנו כיון שתיקנודאף לפני יאוש לא ישתעבד בו מחמת התקנה דמימנעי ולא פרקי וא"כ כיון שלא יוכל להוציא בב"ד ממילא מיאש וכיון שמייאש מהני מדאורייתא דלאחר יאוש לא ישתעבד לרבו ראשון מדינא וא"כ שפיר הי' כח ביד חכמים לתקן שלא ישתעבד לראשון אף לפני יאוש דלא הוי עקירת דבר מן התורה שמדאורייתא ישתעבד לראשון כיון שהוא לפני יאוש דז"א כיון דאם יתקנו שפיר יהי' מהני מדאוריתא דהוי לאחר יאוש כמ"ש וא"כ שפיר יכולין לתקן ולא הוי עקירת דבר מן התורה כיון שאחר שיהי' כבר ניתקן התקנה גם מדאורייתא יהי' מהני כמ"ש ומיושב בזה הא דלא מקשה הש"ס הכא ג"כ מי איכא מידי דמדאורייתא כו' כמו לעיל ולפמ"ש א"ש דהכא אינם עוקרין כלל] א"כ שפיר מהני התקנה כסברת הרשב"א ז"ל. אך ז"א דהנה הפ"י הקשה איך אמרינן הכא דלאחר יאוש ודאי לא ישתעבד לרבו ראשון הא קי"ל דיאוש אינו קונה ותירץ דלגבי הרבו שני שפדאו הוי יאוש ושינוי רשות כיון שפדאו מהנכרי ע"ש. והנה רוב הפוס' פסקו דצריך להיות דוקא יאוש ואח"כ שינוי רשות אבל אם השינוי רשות הוא קודם יאוש לא מהני דהוי באיסור' אתי לידי' כיון שלא הי' יאוש מקודם עיין באה"ע ס' כ"ח וא"כ הכא כיון דבאמת סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים ואינו מתיאש דשייך למחר נקיטנ' לי' בדינא רק הכא כשפדאו ולא יוכל להוציא מהשני מחמת התקנה אז מתיאש וא"כ הוי השינוי רשות קודם היאוש כיון שקודם שפדאו לא נתיאש שהי' שייך שפיר נקיטני' לי' בדינא רק אחר שפדאו

דשייך התקנה והוי השינוי רשות קודם היאוש ולא מהני א"כ אף אחר התקנה לא מהני מדאורייתא וממילא הוי עקירת דבר מן התורה ולא תיקנו כלל. אך ז"א דלגבי העבד הוי שפיר בהיתרא אתי לידי' כיון דהעבד אינו זוכה בעצמו רק אחר שנתיאש וקודם שנתיאשו הבעלים לא הי' יכול לזכות בעצמו שאין לו יד שמה שקנה עבד קנה רבו רק אחר שנתיאש זוכה בעצמו א"כ הוי בהתירא אתי לידי' ועיין בפ"י לקמן שכ' ג"כ כן ע"ש. וא"כ אתי שפיר דלא הוי עקירת דבר מן התורה שכיון שתיקנו דלא ישתעבד לא לשני ולא לראשון ממילא מהני מדאורייתא דלגבי העבד אתי לידי' בהיתרא ותיקנו שפיר וכל זה הוא בפדאו לשם בני חורין משא"כ בפדאו לשם עבד לא היו יכולין לתקן שישתעבד לרבו שני דז"א דהוי שפיר עקירת דבר מן התורה דאף אחר התקנה לא מהני מדאורייתא דנגד הרבו שני הוי שפיר שינוי רשות קודם יאוש ובאיסורא אתי לידי' ולכך לא הי' יכולין לתקן כלל דהוי עוקר דבר מן התורה:

ולפ"ז מיושבים שפיר דברי תוס' שכתבו דמטעם זה אינו ראוי לגזול לזה את עבדו וליתנו לשני דנגד השני הוי עקירת דבר מן התורה משא"כ בלשם בן חורין דהוא נגד העבד עצמו תיקנו שפיר כמ"ש ולא קשה קושית הפ"י כלל דבלשם בן חורין לא גזלו כלל כמ"ש וא"ש. [ולפ"ז מיושב ג"כ קושית המהרש"א ז"ל שהקשה אתוס' ד"ה לעולם דנימא דאמר לרבו שני משום מימנעי ולא פרקי ע"ש ולמ"ש א"ש דלרבו שני לא שייך זה כמ"ש אך זה הוא ג"כ כתירוצו ע"ש] ולפמ"ש יש לישב דברי רש"י ז"ל אשר הוא תמוה מאוד ד"ה ישתעבד לרבו ראשון דמידע ידע דלפני יאוש הוא ע"ש. ותמה בס' פ"י מה לנו אם יודע או לא כיון שהוא לפני יאוש ע"ש ונראה דהנה למאי שפסק הרמב"ם ז"ל דשינוי רשות קודם יאוש ג"כ קונה ע"ש וא"כ קשה עדיין קושיית תוס' דגם בלשם עבד שייך התקנה שישתעבד לרבו שני דג"כ לא הוי עקירת דבר תורה כיון דגם שינוי רשות קודם יאוש מהני וכמ"ש וגם לפמ"ש הפ"י כאן דיאוש לחוד ג"כ קונה מדרבנן ע"ש וא"כ קשה ג"כ כמ"ש דגם נגד רבו השני שייך התקנה שאם יתקנו שפיר מייאש ויאוש לחוד ג"כ קונה וזה כבר תיקנו דיאוש קונה:

אך נראה דהנה הפ"י הקשה אמאי אמר הכא דלאחר יאוש ודאי קונה הא קי"ל דעבדים כמקרקעי דמי וקי"ל דאין יאוש לקרקעות ולא מהני יאוש בקרקע וא"כ איך מהני הכא היאוש בעבדים ותירץ דכיון דיאוש אינו קונה רק מדרבנן ובמילי דרבנן קי"ל דעבדי כמטלטלי ע"ש ואף שלכאורה דבריו תמוהים דאיך נימא דעדיף יותר מאם הי' דאורייתא ושם הוא בהיפך שמחמת שהוא דרבנן גרע והוי כמטלטלין ע"ש אך מוכח כדבריו בש"ס

ב"ק דגם בהיפך שעבד יקנה אגב מקרקע מחמת שקנין אגב הוא דרבנן ויקנה מחמת זה ע"ש]:

והנה לכאורה קשה לפי דבריו דאמאי כשפדאו הישראל ג"כ מהני הלא הוא בהיפך כיון דיאוש ושינוי רשות קי"ל דקונה מדאורייתא א"כ לא יקנו כלל דבמילי דאורייתא קי"ל דעבדי כמקרקעי דמי וא"כ כיון שקונה מדאורייתא אינו קונה כלל דלא מהני היאוש בקרקע. אך זה טעות כיון דהוא לאחר יאוש וכבר נתייאש קודם שפדאו הישראל וא"כ אז שלא הי' עדיין השינוי רשות שפיר קנאו מחמת היאוש דקונה מדרבנן ובמילי דרבנן עבדי כמטלטלי דמי ומהני היאוש וקנאו כבר מדרבנן שאז קודם שפדאו לא הי' קונה רק מדרבנן וא"כ ממילא אחר שפדאו לא נפקע הקנין הראשון במה שנעשה קנין דאורייתא כיון שכבר קנאו ביאוש לחוד. וא"כ לפ"ז א"ש דהכא כיון שבאמת אינו מיאש דסתם גזילה לאו יאוש בעלים רק אחר השינוי רשות מיאש מחמת התקנה וא"כ להרמב"ם ז"ל דשינוי רשות קודם יאוש מהני מדאורייתא א"כ לא מהני כלל היאוש אחר השינוי רשות כיון דמחמת היאוש עכשיו קונה מדאורייתא כיון שהוא אחר השינוי רשות א"כ ממילא עבדי כמקרקעי דמי במילי דאורייתא ואינו קונה כלל דלא מהני יאוש בקרקע כיון שכבר קונה מדאורייתא בשעת היאוש שכבר הי' שינוי רשות מקודם וקודם היאוש עדיין לא קנה כלל רק בשעת היאוש קונה מדאורייתא ואינו קונה כלל אף מטעם יאוש לחוד מדרבנן דהיכא דאיכא קנין דאורייתא לא שייך התקנה כלל כמ"ש בש"מ פ' מרובה ע"ש וא"ש לדברי הרמב"ם ז"ל דבפדאו לשם עבד לא שייך התקנה שישתעבד לרבו שני דהוי שפיר עקירת דבר מן התורה דאף לאחר התקנה לא מהני כמ"ש משא"כ בלשם [ב"ח] דהיאוש הוא קודם השינוי רשות ושפיר קנאו ביאוש כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושבים דברי רש"י ז"ל. דהנה הפ' כתבו דהיכא שלקח חפץ ולא ידע אם הוא גזול הוי מקח טעות ולא הוי מכירה כלל אף שהוא לאחר יאוש שאין רצונו ליקח דבר הגזול. וא"כ לכאורה הכא אם לא ידע הלוקח שהוא גזול א"כ לא הוי שנוי רשות וממילא קונה מחמת יאוש לחוד מדרבנן דבדרבנן עבדי כמטלטלי ולכך כתב רש"י ז"ל דמידע ידע וא"כ הוי שפיר שינוי רשות ולכך לא קנה כלל דהוא מדאורייתא קונה והוא כמקרקעי ולכך לא מהני התקנה וממילא ישתעבד לרבו ראשון כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז יש לישב מה שהקשה הפ"י אהא דפריך הש"ס אר' יוחנן דאמר הניחא לאביי אבל לרבא קשיא ע"ש. והקשה דלמא באמת ר' יוחנן מוקי לה כאביי ועוד הקשו המפ' במאי פליגי אביי ורבא אמאי לא מוקי רבא כאביי כיון דגם הוא סבר הסברא דמימנעי כמ"ש:

ונראה דהנה לכאורה יש להקשות לפמ"ש דהנה ברישתמורה פריך הש"ס ארבא דסבר כל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני ממתני' דהגוזל עצים ועשאן כלים שקונה בשינוי מעשה ואמאי קונה הלא איסור הוא שע"י שינוי מעשה זו גוזל החפץ שמקודם הי' של הנגזל וא"כ נימא ג"כ אי עביד ל"מ ולא קנאו ומשני דילפינן מקרא דשינוי מעשה קונה ע"ש:

והנה לכאורה קשה איך קי"ל דיאוש וש"ר קונה הלא על הש"ר נימא ג"כ אי על"מ כיון דע"י הש"ר קונה אותו ויצאה מרשות הנגזל והוי איסור כמו התם בשינוי מעשה. וא"כ נימא אי על"מ דהכא ליכא קרא. אך זה טעות דבאמת הש"ר אינו קנין כלל רק מחמת היאוש לא הי' יכול להיות של הגזלן עצמו מחמת דבאיסורא אתי לידי' ואח"כ מחמת הש"ר הוי בהתירא א"ל לגבי הלוקח וקונה ביאוש לחוד דהקנין הוא היאוש לחוד רק הש"ר פועל שיהי' בהתיר' א"ל וא"כ לא שייך ע"ז לומר אעל"מ:

אמנם לשיטת הרמב"ם ז"ל דשינוי רשות קודם יאוש ג"כ קונה אף דגם אצל הלוקח הוי באיסורא א"ל כ' כל הפ' הטעם משום דהרמב"ם ז"ל סובר דש"ר הוא קנין שנקנה עם יאוש כמו שאר קנינים שיש שאינם קונין לחוד רק עם עוד קנין אחר כמו כן הש"ר והוא קנין עם היאוש ולכך מהני אף שהש"ר הוא קודם יאוש ע"ש. וא"כ לפ"ז לכאורה קשה שפיר כמ"ש כיון דהש"ר הי' באמת קודם יאוש והוי באיסורא א"ל רק דשינוי רשות הוא קנין לקנות עם היאוש. א"כ נימא אי על"מ על הש"ר ולא יקנה כיון שזה הוא הקנין ואמאי מהני. אך גם ז"א כיון דכל האיסור הוא במאי שקונה אותו וא"כ כיון דהשינוי רשות הוא קודם היאוש איך שייך לומר כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני על השינוי רשות הלא בשעת השינוי רשות לא עשה שום איסור כלל דשינוי רשות לחוד אינו קונה רק אח"כ כשנתיאש הנגזל קונה בשינוי רשות אבל בשעה שעשה השינוי רשות לא עשה שום איסור כיון שלא קנה אז ואיך שייך אי עביד לא מהני ולכך מהני. אך לפ"ז הכא דבאמת סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים רק מחמת השינוי רשות שפדאו מחמת זה מתיאש שאינו יכול שוב להוציאו כמ"ש א"כ ע"ז שפיר קשה דנימא אי עביד לא מהני דהכא עושה כל האיסור בהשינוי רשות כיון דבלא זה אינו מיאש רק בשעת השינוי רשות מתיאש. וא"כ קונה ע"י השינוי רשות והשינוי רשות הוא באמת קנין עם היאוש לשטת הרמב"ם ז"ל כמ"ש רק דבכל מקום אין הקנין בשעת השינוי רשות ואינו עושה איסור אז אבל הכא דמחמת השינוי רשות מתיאש. א"כ שייך שפיר אי עביד לא מהני וא"כ לא מהני הכא השינוי רשות כלל:

אמנם לכאורה ז"א לפמ"ש בשו"ת מהרי"ט ז"ל דלא אמרינן אי עביד לא מהני רק היכא דאם נאמר דלא מהני יתוקן האיסור כמו התם בתמורה שהאיסור הוא שלא ימיר והוא עבר והמיר א"כ אי נימא לא מהני ולא הוי תמורה לא נעשה האיסור כיון דלא הוי תמורה כלל וכן בשינוי מעשה שקונה והאיסור הוא מה שקונה א"כ אם נימא דלא מהני ואינו קונה לא נעשה האיסור לכך אמרינן דלא מהני. אבל היכא דאף אם נאמר דלא מהני יהי' כבר נעשה האיסור כמו בשוחט בשבת דאף אי לא מהני מ"מ נעשה האיסור דנטילת נשמה ולכך שחיטתו כשרה ומהני ע"ש. וא"כ לפ"ז הכא כבר כתבנו דבאמת יאוש לחוד קונה מדרבנן אף בלא השינוי רשות כמ"ש הפ"י ז"ל ובדרבנן עבדי כמטלטלי ומהני היאוש רק משום דהכא איכא ג"כ שינוי רשות עם היאוש וקונה מדאורייתא ולכך לא קנה כלל דבדאורייתא עבדי כמקרקעי כמ"ש וא"כ כיון דהאיסור הוא מה שקונה וא"כ אם נימא דלא מהני וליכא שינוי רשות ודאי קונה מחמת היאוש לחוד כמ"ש א"כ לא יתוקן האיסור במה שנאמר דלא מהני כיון דהוא בהיפך אם נאמר דלא מהני ודאי יהי' נעשה האיסור דרק מחמת השינוי רשות אינו קונה כמ"ש ואי לא מהני ודאי קונה וממילא מהני כמ"ש [וא"ל כיון דכל היאוש הוא מחמת הפדיי' שהוא השינוי רשות וא"כ אי נימא דלא הוי שינוי רשות גם יאוש לא הוי דז"א דאף דשינוי רשות לא הוי מ"מ היאוש הוא מחמת התקנה דמימנעי ולא פרקי אף אי לא מהני הקנין מחמת השינוי רשות כמ"ש]:

אך לפ"ז עדיין קשה לשטת הרמב"ם ז"ל כמ"ש לעיל דאף בלשם עבד יהי' הדין ישתעבד לרבו שני מחמת התקנה כקושית התוס' דלא יהי' עקירת דבר מן התורה כיון דיאוש לחוד ג"כ קונה מדרבנן כמ"ש וא"ל כמ"ש דהכא הוא בהיפך דאינו קונה כיון דאיכא השינוי רשות עם היאוש וקונה מדאורייתא והוי עבדי כמקרקעי ולא מהני היאוש דז"א דמדאורייתא דהיאוש לחוד אינו קונה רק עם השינוי רשות. א"כ ממילא אינו קונה כלל מדאורייתא דשייך שפיר אי עביד לא מהני כמ"ש דשפיר יתוקן האיסור אם נאמר דלא מהני וליכא שינוי רשות ויאוש לחוד אינו קונה מדאורייתא. וא"כ שפיר אף עם השינוי רשות אינו קונה מדאורייתא דאמרינן אי עביד לא מהני כנ"ל רק מחמת דיאוש קונה מדרבנן קונה גם השינוי רשות שלא יתוקן האיסור כיון דיאוש לחוד ג"כ קונה כמ"ש א"כ שפיר עדיין קונה היאוש לחוד דעבדי כמטלטלי דמי במילי דרבנן כיון שמדאורייתא אינו קונה אף עם השינוי רשות כמ"ש וא"כ קשה קושית התוס' הנ"ל דגם בלשם עבד ישתעבד לרבו שני ולא יהי' עקירת דבר מן התורה שיקנה ביאוש לחוד כנ"ל דלא שייך התירוץ הנ"ל כמ"ש:

אמנם באמת ז"א דאביי סבר התם דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ שפיר יקנה מדאורייתא כיון דאיכא גם השינוי רשות. א"כ ממילא אינו קונה כלל דעבדי כמקרקעי דמי במילי דאורייתא כמ"ש ומוקי לה אביי שפיר לפני יאוש וא"ש כנ"ל משא"כ רבא דס"ל דאי עביד לא מהני ע"ש וכן קי"ל ולכך לא מצי מוקי לה כאביי. דא"כ קשה קושית התוס' כנ"ל. ולכך מוקי לה לאחר יאוש בפירוש דא"ש דהיאוש הי' שפיר קודם השינוי רשות וקנאו כבר כנ"ל. וגם פריך שפיר אר' יוחנן דלמאי דקי"ל אי עביד לא מהני ממילא ליכא לאוקמי כאביי כנ"ל וא"ש:

דף לח.

אמר ר"י אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנ' לעולם בהם תעבודו כו'. וקי"ל כוותי' ע"ש. והקשה בס' פ"י איך הוכיח שמואל מהאי קרא דאסור לשחררו הלא הקרא לא איירי רק דאסור לסלק מלהשתעבד בו כל זמן שהוא עבד אבל לשחררו שלא יהי' עבד כלל ודאי מותר דלא שייך בהם תעבודו כיון שנעשה בן חורין ע"י השיחרור ותירץ הוא ז"ל דלשמואל א"ש דהוא סבר דהמפקיר עבדו יצא לחירות כיון שאין רשות רבו עליו אינו קרוי עבד כלל ע"ש וא"כ אף דאיירי הקרא היכא שמחל לו השיעבוד. א"כ ממילא יצא לחירות ואינו עבד כלל ואעפ"כ עובר בעשה וממילא גם בשיחרור עובר אבל לדידן דקי"ל המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור. ואעפ"כ קי"ל כשמואל דכל המשחרר עבדו עובר בעשה א"כ קשה כנ"ל מנ"ל דעובר בעשה בשיחרור כנ"ל והניח בצ"ע ע"ש:

ונ"ל דהנה המפ' הקשו למ"ש הפ"י דאף מאן דסבר דעבד איש קאי אפסח מ"מ מצי סבר כשמואלע"ש. והקשו אמאי פליגי באמת אשמואל ע"ש. ונראה דהנה בס' שושנת העמקים [מבעל פרי מגדים] סוף כלל ה' הקשה לרבא דסבר בריש תמורה דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ע"ש. א"כ איך מהני שיחרור בכל מקום הא קי"ל דכל המשחרר עבדו עובר בעשה ואסור לשחרר א"כ ממילא אף אם שיחרר לא מהני כיון דאמר רחמנא לא תעביד וממילא לא מהני [וגם אני הקשיתי קושיא זו. ואח"כ מצאתי בס' הנ"ל]. ותירץ דכיון דילפינן לה לה מאשה וגבי אשה כתבו תוס' ריש תמורה דלא שייך בגט אי עביד לא מהני כיון דילפינן ממיתה ע"ש. וא"כ גבי עבד כיון דילפינן מאשה ג"כ מהני השטר שיחרור אף דאסור לשחררו ע"ש:

ויש להקשות דהנה הרשב"א ז"ל הקשה אמאי אמרינן דהמפקיר עבדו יצא לחירות אליבא דכ"ע הא ילפינן לה לה מאשה וכיון דבאשה לא מהני הפקר ממילא גם בעבד

לא מהני ותירץ דלא ילפינן מאשה רק לענין דיני שיחרור בשטר אבל לענין הפקר לא ילפינן מאשה ולכך מהני ע"ש:

ולפ"ז קשה לדברי הרשב"א ז"ל איך מהני ההפקר מחמת דלא ילפינן לענין הפקר מאשה הלא כיון דלא ילפינן ממילא לא מהני מחמת כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כיון דכל הטעם דמהני בשטר הוא משום דיליף מאשה ובאשה לא שייך אי עביד לא מהני כמ"ש וא"כ בהפקר דלא מהני רק מחמת דלא ילפינן מאשה. א"כ ממילא לא מהני כמ"ש [ומהא דמשתחרר בכסף לא קשה דג"כ לא יליף מאשה דז"א דבכסף אין איסור כלל דלא שייך לא תחנם ע"ש]:

אך באמת לא קשה מידי דכיון דגם במפקיר עבדו צריך גט שיחרור רק דיצא לחירות משום שזוכה בעצמו כיון שהוא הפקר ואם קדם אחר וזכה בו ג"כ מהני כמו שאר הפקר כמ"ש הפ"י בפשיטות ע"ש. וא"כ כיון דהטעם שעובר בעשה כתב הרשב"א והרמב"ן ז"ל משום דאיכא לא תחנם שאסור ליתן להעבד מתנת חנם ולכך אסור ליתן לו גם את עצמו ע"ש. וא"כ לא שייך כלל במפקיר עבדו העשה דלעולם כו' דכיון שגם אחר יכול לזכות בו רק שקדם הוא וזכה בעצמו. א"כ לא שייך לא תחנם שאינו נותן לו כלל מתנה דאטו אסור להפקיר בשביל שגם הנכרי יכול לזכות בו כיון שגם אחר יכול לזכות. וא"כ ממילא גם במפקיר עבדו אינו עובר כלל ולא שייך אי עביד לא מהני כלל. והפ"י כתב שפיר במוחל לו השיעבוד דשפיר עובר כיון שנותן לו משא"כ במפקיר ולא קשה כלל:

אך קשה לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שיחרור. וכתב הפ"י ז"ל וכל הפ' דאין שום אחד יכול לזכות בו שכיון שמפקירו אינו עבד כלל דאין רשות רבו עליו ע"ש. א"כ ממילא קשה כנ"ל שכיון שאין אחר יכול לזכות בו ואינו נותן רק לו א"כ עובר שפיר בעשה וממילא לא מהני מחמת כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כנ"ל. וא"כ לא מהני ההפקר ועדיין רשות רבו עליו ואמאי מהני:

אך על שמואל לא קשה די"ל דסבר כאביי דמה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ולכך סבר דיצא לחירות ואין צריך גט שיחרור:

ולפ"ז א"ש דאנן דקי"ל דאי עביד לא מהני כרבא ולכך לא קי"ל כשמואל כנ"ל ולכך פליגי אשמואל וצריך גט שיחרור וא"ש:

ולפ"ז מיושב קושית הפ"י שהקשה דאנן דקי"ל דמפקיר צריך גט שיחרור איך מוכח דמשחרר עובר בעשה כמ"ש ולמ"ש א"ש כיון דכל הטעם דקי"ל דלא כשמואל וצריך גט שיחרור הוא משום דאמרינן אי עביד לא מהני כיון שעובר בעשה כמ"ש וא"כ אי נימא דמשחרר עבדו אינו עובר בעשה ממילא המפקיר עבדו אין צריך גט שיחרור כשמואל

דלא שייך לא מהני כיון שאינו עובר ואמאי עובר במחל לו השיעבוד כיון דג"כ יצא לחירות ואינו עובר ומוכח שפיר דאף משחרר עבדו עובר בעשה וממילא לכך קי"ל דמפקיר עבדו צריך גט שיחרור דשייך אי עביד לא מהני כמ"ש משא"כ אי הוי אמרינן דאינו עובר ממילא לא הוי צריך גט שיחרור כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושב הקושיא ראשונה שהקשה הפ"י דאמאי פריך הש"ס אשמואל דאמר משחרר עבדו עובר בעשה מר"א ששיחרר עבדו הלא הוי לי' להקשות ר"א אדר"א גופי' כיון שסובר דלעולם בהם תעבודו [חובה] דא"ל דה"א דרק בשעת עבדות שלא ימחול השיעבוד משא"כ בשיחרור דא"כ קשה כנ"ל ע"ש. ולמ"ש מיושב דהנה הרשב"א ז"ל כתב דלמאי דמתרץ מצוה שאני מפרש הטעם דלעולם בהם תעבודו הוא משום לא תחנם ולכך משום מצוה מותר דלא הוי מתנת חנם ע"ש ולס"ד שהקשה אף במצוה הי' סובר דאין הטעם כלל משום לא תחנם רק כפשוטו ע"ש וא"כ לפ"ז א"ש דלא הוי קשה דר"א אדר"א די"ל שפיר דלעולם בהם תעבודו קאי רק שלא ימחול לו השיעבוד כנ"ל משא"כ בשיחרור שפיר מותר וא"ל כמ"ש דאם בשיחרור מותר ממילא גם במפקיר עבדו יצא לחירות דהטעם דחולקים אשמואל הוא משום שאסור ולא מהני כמ"ש דז"א דעכשיו לפי הס"ד דאין הטעם משום לא תחנם א"כ אף לר"י דמפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור ג"כ שייך אי עביד לא מהני כמ"ש וע"כ אין הטעם כן רק דסברי דאי עביד מהני א"כ ממילא י"ל כמ"ש דלא קאי רק אמוחל לו השיעבוד ולכך פריך אשמואל דאמר משחרר כו' אבל עכשיו למאי דמשני דמצוה שאני והטעם דבהם תעבודו. הוא משום לא תחנם א"כ ממילא הטעם כנ"ל ומוכח שפיר דאף משחרר עובר בעשה כנ"ל וא"ש:

דף מ:

תוס' ד"ה הקדש חמץ כו' וא"ת לאביי דאמר למפרע גובה היכא מתרץ למתניתין דלדידי' אין ההקדש מפקיע מידי שיעבוד וגם כעולא לא מצי לשנויי דשורת הדין מהני באמת השיחרור של המלוה לאביי כו' ע"ש והקשה המהרש"א ז"ל הלא שפיר מצי לשנויי כעולא ושורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו ראשון דמהני השיחרור של השני לאביי רק מפני תיקון העולם שלא יוציא לעז כופין כו' ע"ש:

ונראה לישב קושית המהרש"א ז"ל דהנה לכאורה יש להקשות לפמ"ש התוס' ב"ק פ' המניח דף ל"ג ד"ה א"ב דאף לאביי דסבר למפרע גובה היינו דוקא היכא שגבה לבסוף אבל אם לא גבה למי אמרינן למפרע הי' שלו ע"ש. וכ' בס' קצות החשן ושאר אחרונים הטעם דהיכא שגבה לבסוף ונעשה שלו אח"כ שייך לומר שגם למפרע נעשה שלו אבל

אם אינו נעשה שלו בשום פעם לא שייך לומר שהוא שלו למפרע ע"ש. ולכאורה יש להקשות לפ"ז דאיך אמרינן דאקדיש מלוה וזבין מלוה מהני לאביי דלמפרע גובה וכן בשיחרור אם שיחררו המלוה ג"כ מהני משום דלמפרע הוא גובה הלא כיון ששיחררו ויוצא לחרות מחמת השיחרור א"כ אף שגובה אותו אח"כ המלוה מ"מ לא הוי גבי' דאינו נעשה שלו מחמת הגבי' כיון שיצא כבר לחירות מחמת השיחרור כיון דלמפרע גובה ואינו גובה כלל העבד א"כ ממילא כיון דאינו נעשה שלו לא שייך למפרע גובה ולא הוי שיחרור כלל דלא הי' שלו כיון דמחמת הגבי' אינו נעשה שלו רקשיוצא לחירות א"כ ממילא אינו יוצא לחרות וכן באקדיש וזבין מלוה אמאי מהני:

אך זה טעות דאיך נאמר דלא מהני השיחרור וא"כ שפיר נעשה שלו מחמת הגבי' וממילא למפרע גובה והי' שלו בשעת השיחרור וממילא מהני השיחרור אך לכאורה קשה לפמ"ש התוס' פ' המגרש דף פ"ג והרשב"א ז"ל שם דאם אחד נתן מתנה לחבירו על מנת שלא ימכרנו לאחר והלך ומכרו לאחר א"כ כיון שעבר על התנאי אין מתנתו מתנה וא"כ אינו שלו ולא הי' יכול למכרו ולא הוי מכירה וממילא נתקיים התנאי שלא מכרו כלל דלא הוי מכירה והוי שפיר מתנה והיא שלו ואעפ"כ המכירה לא הוי מכירה ע"ש וא"כ לפ"ז הכא דלא אמרינן למפרע גובה רק אם נעשה שלו מחמת הגבי' וא"כ כיון ששיחררו מקודם אם מהני השיחרור לא הוי גבי' ולא הוי גבי' רק אם אין השיחרור מהני וכיון דשיחררו ולא מהני הגבי' ממילא לא מהני השיחרור ומהני שפיר הגבי' והשיחרור לא מהני וכן באקדיש או זבין ואמאי מהני ההקדש או השיחרור:

אך גם זה ליתא דהתם כיון שנתנו לו על תנאי שלא ימכרנו וא"כ אף אם המתנה הוי מתנה והיא שלו מ"מ התנאי קיים שלא יוכל למכרו ואין לו בו זה הזכות למכרו וא"כ אם עבר ומכרו שפיר אמרינן דהמתנה הראשונה קיים ואעפ"כ אין המכירה מכירה כיון שאף אם המתנה קיים אין לו זה הזכות למוכרו כיון שהוא על תנאי אבל הכא כיון שאם הוא שלו שפיר יכול לשחררו רק שאם שיחררו ומהני השיחרור אינו שלו כלל דלא הוי גבי' ולכך לא הוי שיחרור וא"כ איך יכולין לומר דלא מהני השיחרור וא"כ הוי גבי' והוא שלו ושפיר מהני השיחרור כיון דאם הוי שלו ודאי יכול לשחררו ולכך הכא שפיר הוי משוחרר משא"כ התם שפיר אמרינן דהמתנה קיים ואעפ"כ אינו יכול למכרו אף שהוא שלו כיון שהמתנה היא ע"ת שלא יכול למכרו:

אך לפ"ז קשה לפי מאי דאמרינן במס' קדושין דלכך העבד כנעני משתחרר בשטר ע"י עצמו אף דאין לו יד לקבל השטר שיחרור כיון שגופו וידו קנויין לרבו ומשני משום דגיטו וידו באין כאחד דע"י השיחרור בא לו היד ופירש"י ז"ל ושאר מפרשים דאף דאין

לו יד לקבל גם מתנת היד וא"כ מאי בכך שבא לו היד ע"י השיחרור הלא אינו יכול לקבל מה שרבו נותן לו היד ופירשו משום דכיון דאי נימא דהוי שיחרור יש לו יד לקבל השיחרור והוי משוחרר לכך אמרינן דהוי שיחרור ומהני ואף דאי נימא דאינו משוחרר אין לו יד ולא מהני מ"מ אמרינן דהוי שיחרור ומהני ע"ש:

ולפ"ז קשה הכא כששיחררו המלוה קודם שגבה ואח"כ גבה אותו וכתבו התוס' דמהני לאביי משום דלמפרע גובה א"כ קשה כמ"ש דהלא כיון ששיחררו לא הוי גבי' אח"כ וממילא לא הוי שיחרור כמ"ש וא"ל כנ"ל דאיך נימא דלא הוי שיחרור א"כ הוי גבי' וממילא הוי שיחרור כמ"ש דז"א דא"כ אינו משוחרר דאין לו יד לקבל השיחרור וא"ל דגיטו וידו באין כאחת וכמ"ש דאי נימא דהוי שיחרור יש לו יד והוי משוחרר ז"א דאי נימא דהוי שיחרור ודאי לא הוי שיחרור דלא הוי גבי' כיון שהוא משוחרר ואינו שלו ולא הוי שיחרור ואין לו יד דבאמת אינו שלו רק מחמת דלמפרע גובה ואף דלא הוי גבי' הוא משוחרר משום שאין אנו יכולין לומר דלא הוי שיחרור דא"כ הוא משוחרר וא"כ אם אינו משוחרר ממילא לית לי' יד ואינו משוחרר כיון דלא הוי גבי' רק אם אינו משוחרר וא"כ איך נימא דלכך אית לי' יד משום דאי נימא דהוא משוחרר יש לו יד וזה אינו דאם נאמר דהוא משוחרר לא הוי גבי' ואין לו יד וא"כ גם לאביי לא מהני השיחרור ומאי מקשו התוס' לאביי האיך מוקי לה הלא שפיר מצי לאוקמי כעולא ושורת הדין אינו חייב כלום במצות כמ"ש [ובפרט למ"ש הפ"י דכל מקום שנאמר שיחרור איירי בשטר ע"ש] דלא מהני השיחרור אף לאביי כמ"ש:

אך באמת זה לא קשה לפמ"ש רוב הפוסקים דאם קידש אשה בדבר שקנ' במעמ"ש דהוא קנין דרבנן הוי קדושי דאורייי' עיין באה"ע סי' כ"ו וע"ש וא"כ יקשו תוס' שפיר דהנה קי"ל בחציו עבד וחציו ב"ח למשנה אחרונה דכופין לשחררו מציאה ומתנה שלו אף קודם השיחרור דאינו רק מעוכב גט שיחרור כיון שעומד לכפות יש לו יד לקבל מתנה ע"ש לקמן בתוס' וא"כ עכשיו דכבר תיקנו רבנן דכופין רבו לשחררו ממילא אף קודם השיחרור יש לו יד וממילא מהני השיחרור הראשון דלמפרע גובה לאביי דאי"ל כמ"ש דז"א דאף אי נימא דהוי שיחרור אעפ"כ אית לי' יד דאף אי לא הוי שיחרור כופין את רבו וממילא אית לי' יד והוי שיחרור. והנה התוס' כתבו כאן הטעם דהוי היזק שאינו ניכר הוא משום דהשיחרור לא מהני מדאוריי' רק מדרבנן ע"ש א"כ מקשו תוס' שפיר דאי נימא דלמפרע גובה א"כ ממילא עכשיו שכבר תיקנו דכופין ואית לי' יד ממילא מהני השיחרור הראשון מדאורייתא והוי היזק ניכר ובמאי פליגי ומקשו התוס' שפיר:

ולפ"ז מיושב קושית מהרש"א ז"ל דנימא לאביי שורת הדין אין העבד חייב כלום לראשון דלמפרע גובה ולמ"ש א"ש דשורת הדין הוא קודם התקנה וקודם התקנה לא הי' מהני השיחרור כלל מחמת למפרע גובה דאין לו יד כמ"ש קודם שתיקנו וא"ש:

ולפ"ז יש לישב מאי שהקשו לשטת רש"י ז"ל שסובר דבאפותיקי אינו יכול לסלקו בזוזי ואעפ"כ פליגי אביי ורבא א"כ קשה קושית תוס' הנ"ל דא"ל כתירוצים ז"א דאינו יכול לסלקו ובנתרצה לא שייך התקנה כמ"ש ועיין בס' פ"י. ולמ"ש אתי שפיר דהנה לשטת הרי"ו ז"ל דבמע"ש לא הוי רק קדושין דרבנן א"כ לא קשה קושית התוס' כמ"ש דאף לאביי לא הוי שיחרור:

דף נב:

מתני' המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב ופליגי רב ושמואל רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מנסך מערב ופריך שמואל מ"ט לא אמר כרב ומשני דאי מנסך ממש אמאי חייב הא קים לי' בדרבה מיני' ורב סבר כר' ירמיה דמשעה שהגבי' ע"מ לגוזלה נתחייב בתשלומין והחיוב מיתה הוא על הניסוך כו' ע"ש והקשו בתוס' ד"ה מנסך אמאי פליג שמואל אר' ירמיה הא בכתובות פ' א"נ אמרינן בהדיא בפשיטות כן דמודה ר"נ בן הקנה בגונב חלבו של חבירו ואכלו שאין הכרת פוטרכיון שנתחייב בתשלומין על הגניבה וחיוב כרת הוא אחר כך על האכילה ע"ש ותירצו דשמואל סבר דהגבהה צורך ניסוך הוא כמו בעקירה והנחה דאמרינן התם דאי אפשר להנחה בלא עקירה והוי עקירה צורך הנחה דאי אפשר לבא החיוב מיתה בלא החיוב תשלומין וכן סבר שמואל דאי אפשר לנסך בלא הגבהה והגבהה צורך ניסוך הוא ולכך פטור ורב סבר דאפשר לנסך בלא הגבהה וחייב ועוד תירצו דכ"ע סברי דאפשר לנסך בלא הגבהה ושמואל פוטר משום דאף דנתחייב בהגבהה מ"מ כיון דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק ובתרומה ונטמאת ממילא וכן בניסכו אחר אף שהוא גזלו יכול לומר הרי שלך לפניך רק מחמת שהוא בעצמו נסכו קנסוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד מנסך יינו של חבירו ועל הניסוך פוטר המיתה ואם נחייבו רק על ההגבהה יוכל לומר השל"פ דהוי כנסכו אחר ע"ש בתוס'. ויש להקשות דהנה תוס' בא"ד הקשו אמאי פטור משום דקם לי' בדרבה מיני' נחייבו מחמת כדי שלא יהא כל אחד מנסך יינו של חבירו ויהי' פטור כדאמרינן לקמן ותירצו דמחמת זה הטעם לא תקנו חכמים רק שיהי' כאלו הוא היזק ניכר אבל הכא אף אם הוא היזק ניכר פוטרו המיתה ע"ש. והקשה הפנ"י אמאי לא תיקנו באמת גם בהיזק ניכר שלא יפטר המיתה כדי שלא יהא כל א' מנסך יינו של חבירו. ותירץ

דלא עשו החכמים תקנה רק על החפץ שבאמת אין ההיזק ניכר ועשו החכמים מחמת שלא יהא כל א' כו' שיהי' כאילו ניכר ההיזק אבל על האדם לא תיקנו וכיון שפטור מחמת המיתה מה בכך שניכר ההיזק אעפ"כ פטור מחמת המיתה דעל האדם לא תיקנו ע"ש בפנ"י:

ולפ"ז קשה אתירוץ תוס' דלעיל שתירצו דאף דנתחייב משעת הגבהה מ"מ פטור משום דבאמת הוי היזק שאינו ניכר רק על הניסוך קנסוהו ועל הניסוך פוטר המיתה ע"ש. וא"כ נשאר קושית תוס' אמאי פוטר המיתה נחייבו מטעם שלא יהא כל א' מנסך יינו של חבירו ואי"ל כתירוצם דלא תיקנו רק על החפץ שיהי' כאלו ניכר ההיזק אבל על האדם לא תיקנו כמ"ש הפנ"י דז"א דכיון דעל החפץ שפיר תיקנו שיהי' כאלו ניכר, א"כ ממילא אין המיתה פוטרת דחייב על ההגבהה כיון דאף אחר המיתה ניכר ההיזק כמ"ש הפנ"י מחמת שלא יהא כו' וא"כ ממילא חייב על ההגבהה כמ"ש דבהיזק ניכר הי' חייב מחמת ההגבהה רק מחמת שאינו ניכר ושפיר חייב מחמת שלא יהא כל א' מנסך כו' דעל החפץ שפיר תיקנו כמ"ש הפנ"י ואמאי פטור:

ונראה לישב דהנה בחולין דף מ' בסוגיא דרבוצה פליגי אמוראי אם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו או אוסר וסבר רב הונא דבעשה בה מעשה יכול לאסור אף שאינו שלו ור' נחמן סבר דאף במעשה אינו יכול לאסור ופריך הש"ס מהא דהמנסך אמאי אסור הא אינו שלו ואינו יכול לאסור ומשני באית לי' שותפות בגוה והדר אמרי התם דאף אי אדם אוסר שאינו שלו ה"מ בנכרי אבל ישראל אמרינן לצעורי' קא מכוין ובאמת לא כיון כלל לשם ע"א. ופריך מהמנסך אמאי אסור וחייב מיתה הא אמרינן לצעורי' מכוין ושם הוא בישראל. ומשני בישראל מומר איירי ולא שייך לצעורי' ע"ש. והנך אמוראי דלא סברי הא דלצעורי' מכוין מוקי למתניתין בכל גוני בישראל גמור דלא סברי לצעורי' ע"ש:

והנה אי אמרינן סברא דלצעורי' כתבו הפוסקים דממיתה ודאי פטור כיון דלא כיוון לשם ע"א ואפילו ספק לא הוי שאינו אסור כלל. והנה הטעם דלא סבר רב הונא סברא דלצעורי' מכוין כתבו שם הפ' משום דצריך לשלם מה שהזיקו ואיך נאמר שכיון לצעורי' דמה מזיק לבעל היין כיון שצריך לשלם לו ולכך לא אמרינן לצעורי' מכוין ע"ש:

והנה לפ"ז י"ל הכא לכאורה לפי מה דאמרינן דשמואל לא אמר כרב דמנסך ממש דאמאי חייב לשלם הא חייב מיתה ורב סבר דנתחייב התשלומין משעת הגבהה והמיתה על הניסוך. וע"ז כתבו התוס' הא הגבהה צורך ניסוך הוא ופירשו דסבר דאפשר לנסך בלא הגבהה ויכול לבא החיוב מיתה בלא החיוב תשלומין ואין הגבהה צורך ניסוך ע"ש:

והנה לפמ"ש דאינו חייב מיתה דשייך לצעורי' קא מכוין רק דר"ה לא סבר טעמא דלצעורי' משום שצריך לשלם ואינו מזיקו כמ"ש וא"כ אם המיתה פוטרת מתשלומין ממילא שייך לצעורי' קא מכוין שפוטר המיתה ואינו משלם ושפיר מזיק לבעל היין. וא"כ פטור גם ממיתה דאמרינן שפיר לצעורי' מכוין שכל זה הוא לפי דעתו שלא נאמר לצעורי' שהוא סובר שלא נאמר לצעורי' ויהי' אסור. וא"כ ממילא יפטרנו המיתה ושפיר פטור ממיתה כיון שפטור מתשלומין ושייך לצעורי' רק מחמת שהגביה מקודם ואין המיתה פוטרתו וחייב בתשלומין. וממילא לא שייך לצעורי' מכוין וחייב מיתה כמ"ש. וא"כ ממילא נשאר הקושיא דהגבהה צורך ניסוך הוא כיון דהחיוב מיתה בא ע"י החיוב תשלומין וא"ל דאפשר לנסך בלא הגבהה ויכול לבא החיוב מיתה בלא החיוב תשלומין דהיינו הגבהה דז"א דאם ינסך היין בלא הגבהה ודאי יפטר המיתה מתשלומין דלא שייך מדאגבי' קני' שנסך בלא הגבהה ובא חיוב המיתה והתשלומין בב"א ופטור מתשלומין. וא"כ ממילא שייך לצעורי' קא מכוין כיון שפטור מלשלם ופטור גם ממיתה דלדעתו שלא נאמר לצעורי' בכונתו יפטרנו המיתה ושפיר כיון לצעורי' כמ"ש וא"כ אם ינסך בלא הגבהה יהי' פטור ממיתה רק מחמת שהגביהה מקודם וחייב בתשלומין חייב גם מיתה דלא שייך לצעורי' כמ"ש וא"כ הגבהה צורך ניסוך הוא דאי אפשר לבא החיוב מיתה בלא החיוב תשלומין דכל החיוב מיתה אינו רק מחמת שחייב בתשלומין ולא שייך לצעורי' וזולת החיוב תשלומין הי' פטור גם ממיתה דהי' שייך לצעורי'. ואי אפשר לנסך בלא הגבהה דלא יתחייב מיתה אם ינסך בלא הגבהה כיון שיפטר המיתה מהתשלומין ויהי' שייך לצעורי' מכוין ויהי' פטור אף ממיתה רק מחמת שהגביהה וחייב בתשלומין חייב גם מיתה. וא"כ הגבהה צורך ניסוך הוא:

ולכאורה י"ל דהכא לא הוי הגבהה צורך ניסוך כיון שבאמת אין החיוב מיתה בא מחמת חיוב התשלומין רק שבלא התשלומין לא הי' נודע שחייב מיתה דהוי אמרינן שכיוון לצעורי' ועכשיו שהגבי' וחייב בתשלומין נודע שלא כיוון לצעורי'. אבל באמת גם קודם ההגבהה הי' חייב מיתה שבאמת לא כיוון לצעורי' רק שלא היינו יודעין שלא כיוון לצעורי' ואין ההגבהה צורך החיוב מיתה כלל. אך באמת ז"א דהנה הפוסקים הקשו איך אמרינן לצעורי' מכוין הא הוי דברים שבלב. וקי"ל דדברים שבלב אינן דברים ומאי מהני שלא כיוון לשם ע"א דלא קאי על האמירה רק על הניסוך וכיון שראוי שניסך לע"א מאי מהני הכונה ותירצו דבאומדנא דמוכח הוי דברים שבלב ג"כ דברים כדאמרינן בכתובות ובכמה דוכתי וגם הכא הוי אומדנא דמוכח דמסתמא לא כיון לשם ע"א רק לצעורי'. ור"ה דפליג וסבר דמחמת שמשלם לא כיון לצעורי' אינו ודאי רק דהוא ספק אי כיוון

לצעורי' או לא כיוון שצריך לשלם וממילא כיון שהוא ספק לא הוי אומדנא דמוכח והוי דברים שבלב ואינן דברים אף אי כיוון לצעורי'באמת חייב מיתה ע"ש. וא"כ לפ"ז קודם ההגבהה שהי' פטור מתשלומין וגם לר"ה היינו אומרים שכיוון לצעורי' ולא הוי דברים שבלב דהוי אומדנא דמוכח כיון שפטור מתשלומין והי' פטור ממיתה דלא הוי דברים שבלב ומהני כונתו לצעורי'. אבל עכשיו שהגביה וחייב בתשלומין והוי ספק אי כיוון לצעורי' לא מהני אף אי באמת כיוון לצעורי' דהוי דברים שבלב וחייב מיתה אף אי כיוון לצעורי' וא"כ בא שפיר החיוב מיתה מחמת ההגבהה דבלא ההגבהה לא הי' חייב מיתה כלל באמת כיון שכיוון לצעורי' ולא הוי דברים שבלב רק מחמת ההגבהה נתחייב מיתה ובא שפיר החיוב מיתה מחמת ההגבהה ובלא ההגבהה לא הי' חייב מיתה כלל ושפיר הגבהה צורך ניסוך ופטור גם עכשיו מתשלומין. ואפשר לומר דזה הוא הטעם של שמואל דפוטר ואף דנתחייב משעת הגבהה בתשלומין מ"מ הגבהה צורך ניסוך הוא כמ"ש דבלא ההגבהה הי' פטור מחמת לצעורי' כמ"ש:

ולפ"ז י"ל לכאורה קושית תוס' שהקשו אמאי פוטר המיתה נחייבו כדי שלא יהא כל א' הולך ומנסך יינו של חבירו והקשה הפנ"י מאי חששא הוא זה שילך וינסך ויעשה איסור מיתה ואף אי אין דנין מ"מ איך נחוש שכל א' ילך ויעבור איסור מיתה וינסך לע"א ותירץ דלמאן דמוקי לה בישראל מומר ודאי א"ש שכיון שהוא מומר ילך וינסך ואף לר"ה דמוקי לה בישראל גמור מ"מ הי' לנו לתקן בשביל ישראל מומר כדי שלא ילך מומר וינסך שאינו חושש על איסור מיתה ויפטר מתשלומין ולכך הי' לנו לתקן שחייב אף אדם אחר שאינו מומר כדי שלא ילך מומר וינסך ויפטרנו המיתה ע"ש. ולפמ"ש מיושב קושית התוס' דהי' לנו לתקן בשביל מומר שאם יפטר המיתה ילך מומר וינסך דז"א כיון דהטעם דהמיתה פוטרו אף שנתחייב משעת ההגבה' משו' דהגבה' צורך ניסוך שבלא הגבהה יפטר ממיתה מחמת לצעורי' קא מכוין וא"כ איך נאמר שהי' לנו לתקן שאין המיתה פוטרתו כדי שלא ילך מומר וינסך דז"א דאף אם נאמר דפוטר המיתה מ"מ אם ילך מומר וינסך לא יפטר אותו מיתה דיתחייב על ההגבהה דגבי מומר לא תהא ההגבהה צורך ניסוך דגם בלא הגבהה חייב מיתה דבמומר לא שייך לצעורי' מכוין כמו דאמרינן התם ושייך שפיר מדאגבה' קני' ונתחייב משעת הגבהה שפיר ולא יפטור אותו המיתה וא"כ לא עשו תקנה שיהי' חייב כל אדם ולא יפטרנו המיתה כדי שלא ינסך מומר ויהי' פטור מחמת המיתה דז"א דאף אי יפטור המיתה יהי' חייב במומר מחמת ההגבהה כמ"ש. אך י"ל דאעפ"כ מקשה התוס' שפיר אדרבה כיון דכל הטעם דפוטר המיתה אף שנתחייב משעת ההגבהה הוא משום דהגבהה צורך ניסוך הוא כמ"ש דבלא הגבהה יפטר המיתה

מתשלומין ויהי' שייך לצעורי' ויהי' פטור גם ממיתה וע"ז הקשו תוס' שפיר דבאמת אמאי פוטר המיתה יתחייב כדי שלא יהא כל א' מנסך יינו של חבירו ואי"ל כמ"ש דבמומר בל"ז יתחייב מחמת ההגבהה וא"כ קשה דגם כל אדם יתחייב מחמת הגבהה ואי"ל דהגבהה צורך ניסוך דאם ינסך בלא הגבהה יפטר מתשלומין וממיתה דז"א דאם ינסך בלא הגבהה יתחייב שפיר בתשלומין מחמת התקנה שלא יהא כל א' הולך ומנסך היינו שלא יהא מומר מנסך דאם מומר ינסך בלא הגבהה ג"כ יהי' פטור דשפיר יפטרנו המיתה כיון דלא הגבי' וא"כ אף אדם שאינו מומר חייב מחמת שלא יהא מומר מנסך כיון שניסך בלא הגבהה וגם מומר יפטר וילך וינסך וא"כ חייב בניסוך בלא הגבהה מחמת שלא יהא כל מומר הולך ומנסך בלא הגבהה ויפטר אותו המיתה ושייך שפיר התקנה וחייב בתשלומין אף בלא הגבהה וא"כ ממילא לא שייך לצעורי וחייב גם מיתה ואין ההגבהה צורך ניסוך וחייב שפיר על ההגבהה דאם הי' מנסך אף בלא הגבהה הי' ג"כ חייב לשלם מחמת התקנה והי' חייב מיתה כמ"ש ומקשו התוס' שפיר אמאי פטור עכשיו וע"ז תירצו שפיר דלא עדיף מהיזק ניכר דאף אם הי' ניכר הי' המיתה פוטרתו וכמ"ש הפנ"י דלא תקנו חכמים רק על החפץ כמ"ש:

ולפ"ז מיושב הקושיא שהתחלנו אתירוץ תוס' שתירצו דאף דנתחייב על ההגבהה מ"מ כיון שהמיתה פוטרת הוי כניסכו אחר כיון שאין ההיזק ניכר והקשינו דנחייבו מחמת התקנה שלא יהא כל א' מנסך כמ"ש. ולפ"ז א"ש כיון דכל הקושיא הוא דאין הגבהה צורך ניסוך דאף אם ינסך בלא הגבהה יהי' חייב מחמת התקנה ועל זה תירצו שפיר דאם ינסך בלא הגבהה לא יהי' שייך התקנה דלא עדיף מהיזק ניכר דלא תיקנו רק על החפץ דבלא הגבהה פטור שפיר אף אם הוא היזק ניכר דאינו חייב רק מחמת ההגבהה והוי שפיר הגבהה צורך ניסוך כמ"ש ותירצו תוס' שפיר:

ולפמ"ש יש לישב קושית תוס' בחולין דף מ' ארש"י ז"ל שפירש אהא דאמר ר"ה היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"א עשה בה מעשה אסרה ופרש"י לא מבעיא בעומדת דכשהגבי' והרביצה קנאה בהגבהה ודאי יכול לאסור רק אפילו היתה רבוצה ג"כ יכול לאסור והקשו בתוס' ב' קושיות חדא הא הגבהה אינו קונה שתהא שלו ועוד מאי פריך הש"ס אמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מהא דהמנסך אמאי אסור הא התם איירי שהגביהה מקודם ושפיר יכול לאסור שקנאו בהגבהה ע"ש. והנה הקושיא הראשונה תירצו המפ' דאין כונת רש"י שקנאו בהגבהה קנין גמור רק שהוא מעשה גדול ויכול לאסור אף שאינו שלו רק הקושיא שני' קשה מאי פריך מהמנסך הא התם הגבי' והוא מעשה גדול ולכך יכול לאסור ע"ש ולפמ"ש מיושב דהנה הש"ס עביד צריכותא למה לי

הני תלת מטמא ומדמע ומנסך ולמאי דאמרי בראשונה מטמא ומדמע אבל מנסך פטור חזרו לומר אף המנסך ואמאי פטרו בראשונה מנסך ואיתא שם בש"ס הטעם משום דקם לי' בדרבה מיני' ואח"כ אמרי כר"י מדאגבי' קני' ע"ש ובראשונה שפטרו מנסך משום מיתה ע"כ הטעם אף דמדאגבי' קני' מ"מ הגבהה צורך ניסוך הוא כמ"ש דבלא הגבהה הי' אמרינן לצעורי' קא מכוין. והנה באמת למאי דפריך למאן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אף בלא סברא דלצעורי' אין אדם יכול לאסור מה שאינו שלו וא"כ ממילא לא שייך סברא דלצעורי' אף לענין מיתה דאיך נאמר שכיוון לצעורי' ולהזיקו דמה מזיק לו כיון שאינו אסור שאינו יכול לאסור שאינו שלו ושפיר חייב מיתה כמשתחוה להר רק אם מגבי' לדברי רש"י ז"ל דבהגבהה יכול לאסור אף שאינו שלו שייך שפיר לצעורי' כיון שאסור וא"כ פריך הש"ס שפיר בהיפך אמאי אמרו בראשונה דמנסך פטור משום מיתה הלא נתחייב כבר משעת הגבהה בתשלומין ואי"ל כמ"ש דהגבהה צורך ניסוך שבלא הגבהה לא יתחייב מיתה מחמת לצעורי' קא מכוין דז"א דאם ינסך בלא הגבהה ודאי לא יהי' שייך סברא דלצעורי' שבלא הגבהה אינו יכול לאסור שאינו שלו כמ"ש ולא שייך לצעורי' דכל הטעם דיכול לאסור לדברי רש"י ז"ל הוא מחמת הגבהה וא"כ אם ינסך בלא הגבהה לא יהי' אסור ולא יהי' שייך לצעורי' ויתחייב מיתה וא"כ אין הגבהה צורך ניסוך ואמאי פטור ופריך שפיר אף לדברי רש"י ז"ל:ולפ"ז מיושב קושית תוס' שהקשו שם אהא דמשני הש"ס אקושיא זו דאיירי באית לי' שותפות בגוי' ולכך יכול לאסור החצי שהוא שלו וממילא אסור גם מה שאינו שלו מחמת שמעורב בשלו והקשו בתוס' הא לא אמר רב מנסך מערב משום דהיינו מדמע וא"כ גם הכא כיון שאינו אסור רק מחמת שמעורב בשלו היינו מדמע ע"ש. ולפמ"ש מיושב כיון דבאמת אסור מחמת ההגבהה כדברי רש"י רק דקושית הש"ס הוא דאמאי פטור הא אין הגבהה צורך ניסוך דבלא הגבהה לא יהי' שייך לצעורי' כיון שאינו אסור שאינו שלו ועל זה משני שפיר באית לי' שותפות וא"כ הי' שפיר אסור מחמת מערב וא"כ בלא הגבהה הי' שייך שפיר לצעורי' שמכוין לצעורי' שאסור מחמת מערב שפיר ולא הי' חייב מיתה ושפיר הגבהה צורך ניסוך וא"כ עכשיו שכבר הגבי' ממילא אסור גם מה שאינו שלו מחמת ההגבהה כדברי רש"י ולא מחמת מערב כמ"ש ומשני שפיר. אך באמת רש"י ז"ל כתב בעצמו לקמן דבאית לי' שותפות לא שייך לצעורי' מכוין כיון שאוסר גם את שלו ע"ש וא"כ מאי משני הש"ס באית לי' שותפות הלא נשאר הקושיא דאין ההגבהה צורך ניסוך דאף בלא הגבהה לא יהי' שייך לצעורי' כיון דאית לי' שותפות כמ"ש. אך באמת הסמ"ע בח"מ ס' שפ"ה ס"ק ד' כתב חילוק אהא שפסקו בשוחט לע"ז באית לי' שותפות אינו אסור דאמרינן

לצעורי' קא מכוין אף שיש לו שותפות ובמנסך יינו של חבירו ואית לי' שותפות (שפיר) פסקו דאסור דלא אמרינן לצעורי' מכוין והוא תמוה ותירץ הסמ"ע דבשלמא בשוחט לע"א שאינו יכול לחלוק הבהמה יש לומר אף שהוא שותף כיון לצער חבירו ואסר גם את שלו כדי לצער את חבירו שלא הי' יכול לעשות באופן אחר אבל במנסך יין אם כיון רק לצער את חבירו הי' יכול ליקח את שלו ואח"כ לנסך של חבירו לחוד וודאי כיון לשם ע"א באמת ולכך אסור ע"ש. דלכך לא אמרינן באית לי' שותפות במנסך לצעורי' קא מכוין מחמת שהי' יכול ליקח את שלו מקודם ואח"כ לנסך של חבירו לחוד ע"ש:

וא"כ לפ"ז א"ש כאן דאמרינן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו באמת אף בלא סברא דלצעורי' לר"ה רק שמה שאינו שלו אינו יכול לאסור וא"כ ממילא לא שייך לצעורי' כיון שאינו אסור ואיך מכוין לצערו רק מחמת דאית לי' שותפות יכול לאסור ומכוין שפיר לצעורי' אף דאית לי' שותפות דהוי כמו בשוחט כסברת הסמ"ע דא"ל דהי' יכול ליקח את שלו ולנסך את של חבירו לחוד ולצערו דז"א דאם ינסך של חבירו לחוד לא יהי' אסור כלל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו רק מחמת שגם שלו מעורב בתוכו יכול לאסור א"כ לא הי' יכול ליקח את שלו דאז לא הי' אסור ולא הי' מצערו והי' צריך לנסך גם את שלו כמו בשוחט לע"א ושייך שפיר לצעורי' אף באית לי' שותפות וכסברת הסמ"ע בשוחט כמ"ש ושפיר הגבהה צורך ניסוך דבלא הגבהה יהי' שייך לצעורי' ומשני שפיר ואח"כ אמרו דאף דאדם אוסר דוקא בנכרי אבל בישראל אמרינן לצעורי' וע"ז פריך מהמנסך דנימא לצעורי' וכתב רש"י ז"ל עכשיו שפיר דיכול לאוקמי באית לי' שותפות ולא שייך לצעורי' כיון דאדם אוסר דבר שאינו שלו יכול שפיר ליקח את שלו כסברת הסמ"ע. אך נשאר קושית תוס' שהקשו אמאי לא משני באית לי' שותפות ולא שייך לצעורי' כדברי רש"י ז"ל אך באמת סברת הסמ"ע (כתב) שם שכיון שהי' יכול ליקח את שלו ולא לנסכו ואעפ"כ ניסכו וע"כ שכיון על שלו לשם ע"א ואף שכיון על של חבירו לצעורי' ממילא אסור מחמת מערב ע"ש וא"כ מיושב קושית תוס' דלישני באית לי' שותפות ולא שייך לצעורי' כמ"ש דז"א דנשאר קושית תוס' הראשונה דהיינו מדמע כיון שאינו אסור רק מחמת שכיוון על שלו לשם ע"א והוא מעורב בשל חבירו והכא לא שייך מ"ש לעיל כיון דאינו קונה בהגבהה להיות שלו ממילא שייך לצעורי' קא מכוין ואינו אסור רק מחמת שמעורב והיינו מדמע ופריך שפיר כמ"ש:

ועוד יש לישב קושיא זו לפמ"ש דבאמת (כיון לצעורי' שהוא ספק רק אי לא אמרינן לצעורי' מכוין) אף לר' הונא אינו ודאי שלא כיון לצעורי' רק דהוא ספק ולכן לא הוי אומדנא דמוכח והוי דברים שבלב רק אי אמרינן לצעורי' הוי אומדנא דמוכח ומהני

כמ"ש וא"כ לדברי הסמ"ע ז"ל דהטעם בשותפות דלא אמרינן לצעורי' משום שהי' יכול ליקח את שלו וע"כ כיון על שלו לע"א ואסור של חבירו מחמת העירוב:
וא"כ לפמ"ש אף שכיון באמת על הכל לצעורי' מ"מ לא מהני דעל שלו הוי דברים שבלב ולכך חייב מיתה על שלו ועל של חבירו מהני שפיר כוונתו לצעורי' (ועל של חבירו יהי' שפור) ופטיר ממיתה. והנה רש"י ז"ל בפ' אלו נערות פירש דמיתה לזה ותשלומין לזה (חייב) כגון בזר שאכל תרומה שלו וקרע שיראין של חבירו דנתחייב המיתה בשביל תרומה שלו והתשלומין בשביל האחר פליגי אי פוטרת המיתה בכה"ג ע"ש וא"כ הכא כיון דעל של חבירו אינו חייב מיתה דמהני כוונתו לצעורי' דהוא אומדנא דמוכח ורק על שלו חייב מיתה והתשלומין חייב על היין של חבירו וא"כ הוי מיתה לזה ותשלומין לזה ושפיר אין המיתה פוטרת ופריך שפיר מהא דהמנסך נימא לצעורי' מכוין וליכא לאוקמי באית לי' שותפות דז"א דאמאי אמרו בראשונה דמנסך פטור משום מיתה הלא הוי מיתה לא' ותשלומין לא' ולפ"ז יש לישב מה שמקשים המפרשים מאי פריך הש"ס ארב אמאי חייב הא קם לי' בדרבה מיני' לוקי כר"מ דסבר דבקנס אע"ג דמיקטל משלם ואין מיתה פוטר מקנס ולכך חייב הכא לפי שהוא קנס ובראשונה שאמרו דמנסך פטור סברי דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק והוא ממון ושפיר פוטר המיתה ואח"כ סברי דלאו שמי' היזק והוא קנס ואינו פוטר ע"ש. ולמ"ש מיושב דהנה הפנ"י הקשה למאי דמוקי לה בישראל מומר ומומר אוסר בנגיעה א"כ משעה שהגבי' אותה נאסר וממילא אין המיתה פוטרת אח"כ ובפרט דכל תירוץ תוס' הוא דלא שייך מדאגבהה קני' משום דלא קנסוהו רק על הניסוך ועל הניסוך פוטר המיתה והכא שפיר כבר נתחייב בקנס על הנגיעה ואמאי פטרו בראשונה מנסך ע"ש שתירץ דרב לא מוקי לה בישראל מומר רק באית לי' שותפות כדברי רש"י ולא שייך לצעורי' כמ"ש דבשותפות לא שייך לצעורי' ע"ש בפנ"י:
ולפ"ז מיושב דבאמת קשה איך מוקי רב באית לי' שותפות ולא שייך לצעורי' א"כ אמאי פטרו בראשונה מנסך משום מיתה הא הוי מיתה לזה ותשלומין לזה כמ"ש. אך י"ל דבאמת קי"ל דעדות שאי אתה יכול להזימו לא הוי עדות אף בממון כמ"ש הש"ך ה' עדות וא"כ אותן העדים שאמרו שניסך הם עדות שאי אתה י"ל שאם יוזמו לא יצטרכו לשלם שאצלם יפטר שפיר אותם המיתה שיהי' מיתה ותשלומין לא' שאותו האיש עצמו שרצו לחייבו מיתה רצו לחייבו תשלומין והוי מיתה ותשלומין לא' ויפטרם שפיר המיתה והוי גם עכשיו עדות שאי אתה י"ל ולא הוי עדות והרבה פוסקים כתבו דהוא עצמו אינו נאמן רק בעדים והם עשאוי"ל ואינם נאמנים ולכך פטור אף דהוי עכשיו מיתה לזה ותשלומין לזה ושם גבי זר שאכל תרומה לא קשה דהוי עשאוי"ל כמ"ש שאם יוזמו לא יתחייבו

כלל מיתה כיון דשם הוא מיתהבידי שמים ואיך יתחייבו מיתה בידי שמים בשביל שרצו לחייבו מיתה בידי שמים הלא כיון שבאמת הי' שקר א"כ לא הי' מת בידי שמים ומה רצו לחייבו בעדותם ודאי אינם חייבים מיתה בידי שמים אף אם הוזמו ושפיר היו חייבים לשלם והוי גם עכשיו יכול להזימו וחייב שפיר דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה אבל הכא שרצו לחייבו מיתת ב"ד א"כ אם יוזמו יפטר אותם המיתה שיהי' מיתה ותשלומין לאחד ופטור גם עכשיו ואתי שפיר באית לי' שותפות ואעפ"כ פטור:

ולפ"ז מיושב הקושיא הראשונה דלוקי כר"מ דמקנס אין המיתה פוטר ובראשונה דסברי דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק והוי ממון ופוטר המיתה כמ"ש דז"א דא"כ קשה קושית הפנ"י דהלא כבר נאסר מחמת הנגיעה בישראל מומר ואין המיתה פוטרתו כמ"ש ואי"ל דאיירי בישראל גמור ובאית לי' שותפות דקשה הא הוי מיתה לזה ותשלומין לזה כמ"ש וא"ל כמ"ש דהוי עדות שאי אתה י"ל שאצלם יהי' מיתה וממון לאחד ויפטר אותם המיתה דז"א כיון דקי"ל דעדים זוממין קנסא כר"ע ועכשיו קיימינן כר"מ דמקנס אין המיתה פוטר רק משום דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק הוי ממון ופוטר וא"כ העדים אם יוזמו לא יפטר אותם המיתה דעדים זוממין קנסא ומקנס אינו פוטר וא"כ שפיר יכול להזימו וודאי חייב גם עכשיו דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה ואמאי פטור וליכא לאוקמי באית לי' שותפות רק בישראל מומר וקשה קושית הפנ"י הא נאסר משעת הנגיעה ולכך לא מוקי לה כר"מ דאינו פוטר מקנס ושפיר פריך ארב וא"ש. אך לפ"ז נשאר הקושיא על רש"י ז"ל שפירש דבהגבהה יכול לאסור אף שאינו שלו מאי פריך ממנסך הא התם הגבי' כקושית תוס' וא"ל כמ"ש דהקושיא הוא אמאי פטרו מנסך הא אין הגבהה צורך ניסוך דז"א די"ל כתירוץ תוס' דפטור מחמת שיוכל לומר הרי שלך לפניך אף דנתחייב בהגבהה ואי"ל כמ"ש שנחייבו מטעם שלא יהא כל א' וא' הולך ומנסך דז"א דכל התקנה הוא שלא יהא מומר מנסך ואם ינסך מומר אף אי נימא דמיתה פוטר לא יפטר אותו שכבר נאסר משעת הנגיעה דהיינו ההגבהה וכבר נתחייב כמ"ש הפנ"י ואין המיתה פוטרו ושפיר פטור אף באיש אחר שאינו מומר דלא שייך התקנה כמ"ש ומאי פריך הש"ס לשטת רש"י ז"ל. אך רש"י סובר דמגע נכרי בלא שיכשוך אינו אוסר ע"ש בפנ"י שהביא וא"כ בא שפיר החיוב מיתה והתשלומין דהיינו האיסור בבת אחת ויפטר גם מומר ושייך שפיר התקנה וחייב גם איש אחר שאינו מומר כמ"ש ופריך שפיר. אך אעפ"כ קשה מאי פריך דלמא סבר דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק ולא סבר כלל טעמא דשלא יהא הולך ומנסך וא"כ שפיר פטור מחמת הרי שלך לפניך דבניסכו אחר לכ"ע פטור אף אי שמי' היזק כדאיתא במתניתי' וא"כ אין לחייבו מחמת שלא יהא הולך ומנסך

דלא סבר כלל טעם זה ועכשיו אסור שפיר מחמת ההגבהה כדברי רש"י ז"ל. אך נראה דלמ"ד היזק שאינו ניכר שמי' היזק ודאי פריך שפיר דהנה הטעם דבשוגג פטור הוא משום כדי שיודיעו ע"ש בש"ס דאי נימא שחייב לא יודיעו שניסך שמתיירא שיצטרך לשלם ולכך פטרוהו ע"ש. והקשה בס' מהר"מ שיף מאי מהני שיודיעו הלא לא יהא נאמן אף אם יודיעו דהא דעד א' נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר אבל לא לאסור ע"ש בתוס' גיטין ובפרט הכא דאיתחזק היתרא ותירץ דכל דבר שבידו נאמן מטעם מיגו וא"כ גם הכא אם מודיעו שניסך יהי' נאמן מטעם מיגו שבידו לנסך בפנינו ולטמא טהרותיו ולכך נאמן אף אי נימא דמה שהי' בידו לא מהני היכא דאיתחזק לשטת הרבה פוסקים מ"מ הכא גם עכשיו הוא בידו לנסך בפנינו ע"ש במהרמ"ש. והנה לכאורה קשה איך נאמינו במיגו שהי' מנסך בפנינו הלא כיון שאם מנסך מזיד חייב לשלם ואם מנסך בשוגג פטור א"כ עכשיו שאומר שניסך בשוגג איך נאמינו במיגו שהי' מנסך בפנינו הלא אם ינסך בפנינו במזיד יהי' חייב לשלם. אך באמת אעפ"כ הוא בידו למ"ש תוס' דבאמת פוטר המיתה רק משום שהגבי' מקודם נתחייב בתשלומין ואין ההגבהה צורך ניסוך דאפשר לנסך בלא הגבהה ע"ש וא"כ הוא שפיר בידו לנסך בפנינו בלא הגבהה ויהי' שפיר פטור מתשלומין אף במזיד דהמיתה פוטרו דלא שייך מדאגבי' קני' ואעפ"כ הי' אסור ושפיר אית לי' מיגו ונאמן גם עכשיו שאומר שניסך בשוגג:

ולפ"ז ממילא פריך הש"ס שפיר אמאי אסור במנסך הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"ל דמשום שהגבי' מקודם ויכול לאסור כדברי רש"י דז"א דקשה אמאי פטור בשוגג הלא לא שייך כדי שיודיעו כקושית מהרמ"ש שלא יהא נאמן אף אם יודיעו וא"ל שהוא בידו ז"א שיצטרך לשלם. וא"ל כמ"ש שינסך בפנינו בלא הגבהה ויהי' פטור כמ"ש דז"א כיון דבאמת אינו יכול לאסור כלל שאינו שלו רק מחמת שהגביהה מקודם יכול לאסור כדברי רש"י וא"כ אם ינסך לפנינו בלא הגבהה לא יהי' אסור כלל שאינו שלו וממ"נ לא הוי מיגו אם מנסך לפנינו בלא הגבהה לא יהא אסור כלל ואם מנסך בהגבהה יתחייב לשלם ולא הוי מיגו ולא שייך כדי שיודיעו וחייב אף בשוגג וא"ל דאיך נאמר דלא שייך כדי שיודיעו וחייב אף בשוגג א"כ שפיר אית לי' מיגו שהי' מנסך בהגבהה ואף שהי' חייב הלא גם עכשיו שאומר שניסך בשוגג חייב לשלם ושפיר נאמן ולכך פטור דז"א דאעפ"כ מה פעלו בתקנתם שפטרו בשוגג כדי שיודיעו הלא כיון שפטור לא מהני הודעתו דלית לי' מיגו ובפרט לפמ"ש הנמוקי יוסף בריש ב"מ אהא שהקשה דנאמין חצי' שלי במיגו דכולה שלי ותירץ כיון דאי נאמין לו חצי' שלי במיגו נוטל כל הטענה ואי יטעון כולה שלי לא יהי' נוטל אלא חצי טענתו ניחא לי' לומר חצי' שלי ואף דאי

נאמר שגם עתה אינו נוטל רק רביע הוא ג"כ חצי טענתו ושפיר הוי מיגו מ"מ כיון דאי נימא דהוי מיגו לא הוי מיגו ממילא לא הוי מיגו ע"ש וא"כ גם הכא אם נאמר דנאמן במיגו ופטור עכשיו בשוגג לא הוי מיגו ושפיר אינו נאמן וחייב גם עכשיו דלא שייך כדי שיודיעו ופריך הש"ס שפיר אי נימא דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק ועל זה משני שפיר באית לי' שותפות ומיושב קושית תוס' דהיינו מדמע כיון שאינו אסור רק מחמת שמעורב בשלו. ולפמ"ש א"ש דמשני דסבר היזק שאינו ניכר שמי' היז' ואסו' שפיר בהגבה' כדברי רש"י כמ"ש ולא קשה אמאי פטור בשוגג הא לא שייך כדי שיודיעו דלית לי' מיגו כמ"ש דז"א דשפיר אית לי' מיגו שהי' מנסך בלא הגבהה והי' פטור מלשלם ואעפ"כ הי' אסור מחמת שמעורב בשלו כיון דאית לי' שותפות וא"כ שפיר הוא בידו לנסך בפנינו ולאסרו מטעם מערב א"כ שפיר נאמן ופטור בשוגג מחמת כדי שיודיעו ועכשיו באמת אסור מחמת הגבהה כדברי רש"י ז"ל ולא מחמת עירוב שלו רק מחמת שהגבי' של חבירו ומשני שפיר. אך לכאורה קשה לפ"ז אמאי פטור בשוגג כדי שיודיעו דאי נימא דחייב לא יודיעו שמתירא שלא יצטרך לשלם הלא אף אי נימא דחייב הלא יוכל להודיעו שניסך בלא הגבהה ויפטר אותו המיתה שפיר וא"כ עכשיו שאומר שניסך(בלא) [ע"י] הגבהה חייב אף בשוגג דלא שייך טעמא דכדי שיודיעו כמ"ש דאף אי חייב יכול שפיר להודיעו באופן שהוא פטור ובל"ז לא קשה דאם יאמר שניסך בלא הגבהה לא יהי' אסור כלל שאינו שלו והוצרכו שפיר לפטור אותו אף (אחר) [ע"י] ההגבהה דאם נחייבו לא יודיעו רק שניסך בלא הגבהה ויהי' מותר ובאמת אסור רק עכשיו דמוקי לה באית לי' שותפות א"כ יהי' אסור אף אם יודיעו שניסך בלא הגבהה וא"כ לא שייך עכשיו כדי שיודיעו דשפיר יודיעו שניסך בלא הגבהה. אך י"ל לפמ"ש דכל הטעם דלא שייך לצעורי' מכוין הוא או משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואינו מצערו כיון שאינו אסור או משום שחייב לשלם לא שייך לצעורי' כמ"ש א"כ ממילא שייך כדי שיודיעו דאי נימא דחייב לא יודיעו ואי"ל שיודיעו שניסך בלא הגבהה דז"א דאם יודיעו שניסך בלא הגבהה לא יהי' אסור דנימא לצעורי' מכוין כיון שפטור מתשלומין שניסך בלא הגבהה והטעם השני לא שייך כיון דאית לי' שותפות ושפיר יכול לאסור ושייך לצעורי' רק מחמת שחייב בתשלומין ואם יודיעו שניסך בלא הגבהה ויפטר מתשלומין לא יהי' אסור ושייך שפיר כדי שיודיעו ופטור אף בהגבהה דכיון דבאמת הגבי' והוי דברים שבלב ולא מהני כוונתו לצעורי' ואסור ואם יאמר שניסך בלא הגבהה מהני שפיר כוונתו לצעורי' דהוי אומדנא דמוכח ונסבור שמותר ובאמת אסור והוצרכו לומר דבשוגג פטור וממילא באמת אינו אסור כלל דמהני כוונתו לצעורי' דהוא אומדנא דמוכח:

ולפ"ז מיושב ג"כ קושית הר"ן ז"ל וקושית הפנ"י ומהרמ"ש אהא דפריך אי הכי במזיד נמי ליפטר כדי שיודיעו והקשו הלא יוכל להודיעו שניסך בשוגג ויהי' פטור ושפיר במזיד חייב. ולמ"ש א"ש דאם יודיעו שניסך בשוגג וא"כ מהני כונתו לצעורי' דלא הוי דברים שבלב כיון דפטור ונסבור שמותר ובאמת הי' במזיד וחייב ואסור דלא מהני מה שכיוון לצעורי' ופריך שפיר דהי' לתקן גם במזיד כדי שיודיעו שניסך במזיד וא"ש. אך לפ"ז נשאר הקושיא הראשונה מאי מהני שיודיעו הלא לא יהי' נאמן וא"ל משום שבידו דז"א שיתחייב לשלם ואי"ל שינסך בלא הגבהה דז"א דאם ינסך בלא הגבהה ממילא לא יהי' אסור מחמת לצעורי' כיון שפטור מתשלומין ולא יהי' אסור וא"כ אינו בידו וגם עכשיו אינו נאמן ושפיר חייב דלא שייך כדי שיודיעו כמ"ש. אך באמת לא קשה דגם עכשיו חייב באית לי' שותפות אף בניסך בלא הגבהה כמ"ש לעיל דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה דהכא באית לי' שותפות ג"כ לא שייך לצעורי' קא מכוין כסברת הסמ"ע ז"ל שהי' לו ליקח את שלו ולנסך של חבירו לחוד וא"ל שלא הי' אסור שאינו שלו כמ"ש דז"א דהי' יכול לנסך ולהגבי' מקודם לדברי רש"י ז"ל דאחר ההגבהה יכול לאסור אף שאינו שלו דגם עכשיו חייב בתשלומין דשייך לצעורי' על של חבירו והוי מיתה לזה ותשלומין לזה כמ"ש ואי"ל דהוי עשאאי"ל דז"א לפמ"ש הרבה פוסקים דלא שייך התקנה בכדי שיודיעו רק בליכא עדים אלא הודאתו ע"ש וא"כ חייב שפיר דהוי מל"ז ותשלומין לזה דלא שייך עשאאי"ל כיון שנחייב בלא עדים רק מחמת הודאתו ועוד דאם ב"ד ראו קי"ל דלא בעינן שיוכלו להזימו דלא תהא שמיעה גדולה מראי' וכמ"ש כל הפוסקי' וא"כ הכא כיון דאמרינן שהוא בידו לנסך עכשיו בפנינו א"כ מתחייב שפיר אחר ההגבהה שיהי' מל"ז ותשלומין לזה דלא בעינן עדות שאאי"ל כיון שמנסך בפני הב"ד כמ"ש וא"ש:

ולפמ"ש י"ל קושית התוס' בסוגיא דרבוצה [חולין דף מ' ע"ש] דאמר רב הונא התם היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז ושחט בה סימן אחד אסרה אף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו בעשה בה מעשה אוסר ופריך הש"ס מהשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלשה חטאות ואמאי הא כיון דשחט בה סימן אחד אסרה והשני מחתך בעפר הוא ולא חייב אחוץ דאינו ראוי ע"ג המזבח משחט סימן אחד ומשני בחטאת העוף עסקינן וכגון שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וגמרו וכלהו בהדדי אתי' ובשעה שנאסר משום ע"ז נתחייב משום חוץ ע"ש ואמר דיקא נמי דקתני חטאת ואי אמרת דאינו אוסר ליתני זבח סתם דמשמע אף בהמה ומוכח דמיירי בחטאת העוף' וכר"ה ואח"כ אמר אי לאו דאמר ר"ה סימן א' לא הוי חטאת תיובתא דהוי אמרינן עשה מעשה היינו גמר מעשה במה שנגמרה השחיטה דלא יקשה מחטאת דכולהו בהדדי אתי' והקשו בתוס'

ד"ה לא הוי חטאת וז"ל ותימא הלא אי הוי אמרינן דלא כר"ה ואינו נאסר אלא בגמר מעשה א"כ קשה מאי אירי' חטאת ליתני זבח כדיוק הש"ס כו':

ולפמ"ש מיושב דכל הטעם דלא אמרינן הכא לצעורי' קא מכוין הוא משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואינו מצערו כיון שאינו אוסרו והוי דברים שבלב ולא מהני כוונתו לצעורי' דלא הוי אומדנא דמוכח והנה מהרי"ט בתשובה הקשה אמאי קי"ל דשוחט בשבת שחיטתו כשירה הא קי"ל כרבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וא"כ כיון דאסור לשחוט בשבת לא מהני שחיטתו ואמאי כשירה ותירץ דלא אמרינן אי עביד לא מהני אלא היכא דאם נאמר דלא מהני יתוקן האיסור כמו בתמורה דאם לא מהני שוב לא נעשה האיסור דהתורה אמרה לא ימירנו וכיון דלא הוי תמורה לא נעשה האיסור אבל בשוחט בשבת אף אי נימא דלא מהני סוף סוף נעשה האיסור כיון דהאיסור הוא משום נטילת נשמה ומה בכך דלא מהני ולכך לא אמרינן אי עביד לא מהני ושחיטתו כשירה ע"ש. והנה גם הכא בשוחט לע"ז דמותר משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו קשה ג"כ דנימא אי עביד לא מהני ולא הוי שחיטה דאף דאינו אסור מ"מ חייב מיתה מידי דהוי אמשתחוה להר וא"כ נימא אי עביד לא מהני וצ"ל ג"כ כתירוץ מהרי"ט דגם הכא לא יתוקן האיסור אף דנימא דלא מהני ולא הוי שחיטה מ"מ שחט לע"ז כמ"ש. אך לפמ"ש באמת דכיוון לצעורי' רק מחמת שאינו יכול לאסור דבר שאינו שלו שייך לצעורי' אף דכוונתו הי' לצעורי' הוי דברים שבלב וחייב מיתה כמ"ש ואם אסור שייך שפיר לצעורי' דהוי אומדנא דמוכח ומהני כוונתו וא"כ ממילא קשה על רב נחמן דסבר דאף בעשה בה מעשה אינו יכול לאסור מה שאינו שלו ומותר בשוחט לע"ז וחייב מיתה דלא שייך לצעורי' כיון שאינו אסור ולא מהני כוונתו לצעורי' דהוי דברים שבלב וקשה כנ"ל דנימא אי עביד לא מהני שחיטתו ואסור ואי"ל כמ"ש שלא יתוקן האיסור אף אי נימא דלא מהני דז"א דאי נימא דלא מהני ואסור ממילא שייך לצעורי' קא מכוין כיון דאסור דלא הוי דברים שבלב ואינו איסור כלל ואי נימא דמותר והוי שחיטה הוי דברים שבלב וחייב מיתה א"כ אמרינן שפיר אי עביד לא מהני ואסור ואינו חייב מיתה ואמאי סבר ר"נ דאינו אסור משום דאינו שלו הא לא מהני שחיטתו וממילא אסור [ואף דיש לדחות כיון דהטעם הוא דלא אמרינן לצעורי' קא מכוין משום דאינו מצערו כיון דאינו אסור דאינו שלו אבל אי אמרינן דיכול לאסור אף שאינו שלו אמרינן לצעורי' ואינו אסור ומיתה ג"כ אינו חייב ואף דג"כ אינו מצערו דאינו אסור מחמת דאמרינן לצעורי' קא מכוין מ"מ עכ"ז אמרינן דהוא אינו יודע שנאמרבכוונתו שכיוון לצעורי' ולכך מכוין לצעורי' וא"כ הכא כיון דבאמת אינו יכול לאסור שאינו שלו

ולא שייך לצעורי' שזה יודע שלא יאסר ואי"ל כמ"ש דנימא דאסור מחמת אי עביד לא מהני ולכך מכוין לצעורי' דז"א דלפי מה שהוא סובר שלא נאמר בכוונתו לצעורי' א"כ שפיר לא יהי' אסור גם מחמת דאי עביד לא מהני דלא יתוקן האיסור כיון דאינו יודע שנאמר בכוונתו לצעורי' א"כ לא יאסור ואינו מכוין לצעורי' וממילא אין מתוקן האיסור ובאמת מהני אף לפמ"ש דאף דלא אמרינן לצעורי' לענין איסור מ"מ לענין מיתה ודאי אמרינן ואתי שפיר] שיתוקן האיסור שפיר אי נימא דאי עביד לא מהני ואסור כמ"ש. אך באמת התו' כתבו בתמורה שם דאף דאמרינן אי עביד לא מהני לא אמרינן רק דהוי כאלו נעשה מאליו והיכא דמהני ממילא מהני גם היכא דאמרינן אי עביד לא מהני דלא גרע מממילא ע"ש:

והנה בשחיטה קי"ל דאם זרק סכין לכותל ולא נתכוין לשחוט והלכה ושחטה הוי שחיטה. וא"כ לא קשה דנימא בשוחט לע"ז ובשבת אי עביד לא מהני דמה בכך דלא מהני הא לא גרע מנשחט ממילא דכשר (גם אי נימא דלא מהני) לכך סבר דאינו אסור מחמת שאינו שלו והשחיטה כשרה כמ"ש. והנה גם לר"ה אי נימא דדוקא בגמר מעשה יכול לאסור ומקודם לא א"כ קודם שגמר השחיטה לא שייך לצעורי' כיון שעדיין אינו אסור וא"כ ג"כ אסור קודם שגמר מחמת אי עביד לא מהני כמ"ש וג"כ צ"ל כמ"ש דלא גרע מממילא דכשר:

והנה לפ"ז קשה לכאורה מאי אמר הש"ס דאי לאו דאמר ר"ה סימן א' לא הוי קשה משוחט חטאת בשבת בחוץ דדוקא בגמר שחיטה אסור ומקודם לא נאסר ובא בבת אחת. והנה בשחיטת קדשים קי"ל דפסול בנשחט ממילא כמו מתעסק בקדשים דפסול. וא"כ נשאר הקושיא דנימא אי עביד לא מהני והוי כנשחט ממילא ופסול כמ"ש ונשאר ג"כ הקושיא מכי שחט בה סימן א' אסרה שאינו ראוי ליקרב ע"ג המזבח מחמת אי עביד לא מהני דגם התם שייך לצעורי' כמ"ש הפ':

אך באמת אי איירי בחטאת העוף אתי שפיר כיון דבגמר שחיטה שפיר אוסר ולא שייך לצעורי' רק קודם הגמר. והנה בחטאת העוף הגמר הוא ברוב סימן א' ובחצי קנה פגום מעצמו והוסיף עליו כ"ש שחיטתו כשירה. א"כ ממילא אף אם אינו פגום מ"מ לא קשה דנימא אי עביד לא מהני קודם הגמר דז"א דאף אי לא מהני על החצי סימן ולא גרע ממילא וזה החצי סימן אף אם הוא פגום מעצמו כשר ובגמר שפיר אסור דהיינו זה המשהו לא שייך לצעורי' ובא איסור שבת ושחיטת חוץ בבת אחת ורק קודם הגמר. וממילא לא שייך לא מהני דגם בממילא כשר דהיינו פגום. ולכך אתי שפיר. אבל בבהמה נשאר הקושי' דנימא אי עביד לא מהני כמ"ש ואף קודם הגמר נאסר מחמת לא מהני.

ולא קשה קושית התוס' הכא מאי איריא חטאת ליתני זבח דהיינו בהמה דבבהמה הי' קשה דנימא אי עביד לא מהני כמ"ש ולכך נקיט דוקא חטאת דהיינו בעוף ובלא חצי קנה פגום וא"ש:

ועוד יש לישב קושית התוס' אהא דמשני באית לי' שותפות ולכך אוסר אף של חבירו מחמת שמעורב בשלו. והקשו דהיינו מדמע כמ"ש. ונראה דהנה המפ' כתבו דלא משני הכא בישראל מומר כמו לקמן משום דלא מהני מידי לענין לאסור שאינו שלו שהוא מומר:

והנה התוס' הכא דף נ"ג ע"ב ד"ה גזלן הוא הקשו מה פריך הש"ס מנטמאת ממילא למטמא בידים אף אי היזק שאינו ניכר שמי' היזק מ"מ בממילא פטור ותירצו דלמ"ד שמי' היזק היכא דנעשה היזק שאינו ניכר הוי כאלו נעשה שינוי בהחפץ וקנאו בשינוי מעשה דכיון דשמי' היזק הוי כאלו נעשה שינוי בידים וקנאו ע"ש בתוס':

והנה הפ"י ז"ל כתב דלמה דמוקי לה בישראל מומר כבר נאסר משעת נגיעה דמגע מומר אוסר ואעפ"כ פוטר המיתה דהגבהה צורך ניסוך הוא לשאר תירוצי התוס'. והנה לכאורה קשה מה פריך הש"ס מהא דמנסך הא אין אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו הלא באמת כיון שאסרו בנגיעה כבר נעשה ההיזק שאינו ניכר ואי שמי' היזק ממילא הוי שינוי וקנאו ע"י נגיעה זו כמ"ש התוס' ונעשה שלו ושפיר יכול לאסור אח"כ בהניסוך שכבר שלו הוא. אך זה טעות הוא דבאמת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא דנאמר דקנאו בנגיעה שאסרו והוי שינוי וזה אינו דאיך נאסר מחמת הנגיעה הא בעת הנגיעה לא הי' עדיין שלו ולא נאסר בנגיעה זו ולא הוי היזק ואינו שינוי וגם אח"כ בשעת ניסוך אינו יכול לאסור שאינו שלו ופריך שפיר ועל זה משני באית לי' שותפות וממילא נאסר מחמת הנגיעה גם של חבירו מחמת שמעורב בשלו והוי היזק שאינו ניכר בנגיעה זו דאסרו והוי שינוי וקנאו והוא שלו ושפיר אוסר אח"כ בניסוך גם של חבירו לא מחמת מערב אלא שהוא שלו ולא קשה קושית התוס' דהיינו מדמע כיון שאינו אסור מחמת העירוב ומשני שפיר כמ"ש. אך לפ"ז יש להקשות מאי פריך הש"ס הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואמאי אסור במנסך הא בב"ק פ' מרובה קי"ל גזל ולא נתיאשו הבעלים אין הגזלן יכול להקדיש מחמת שאינו שלו ואינו יכול לאסור דבר שאינו שלו ולאחר יאוש אמרינן התם דשפיר יכול להקדיש אף דיאוש לחוד אינו קונה רק יאוש עם שינוי רשות מ"מ הוי שפיר הקדש דההקדש עצמו הוא שינוי רשות וקונה ע"י ההקדש והוי הקדש ויכול לאסור אף דבשעת ההקדש אינו שלו מ"מ כיון דמחמת ההקדש נעשה שלו שפיר הוי הקדש ויכול לאסור ע"ש דף מ"ז וכתב שם הרשב"א ז"ל הטעם דאף אי נימא

דלא הוי הקדש ואינו אסור לא קני כלל מ"מ כיון דאי נימא דאסור והוי הקדש קונה ויכול לאסור ממילא הוי הקדש ואסור ע"ש. וא"כ לפ"ז לכאורה קשה הכא מאי פריך הש"ס ממנסך אמאי אסור הא אינו שלו ואינו יכול לאסור הא כתבו תוס' דאם היזק שאינו ניכר שמי' היזק הוי שינוי מה שנאסר וקונה אותו וא"כ במנסך אם נימא דאסור שפיר קונה אותו בשינוי והוא שלו א"כ שפיר אף אי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ כיון דאי נימא דאסור קונה אותו והוא שלו ויכול לאסור שפיר כמו שם בהקדש דע"י האיסור קונה אותו ואי נימא דאינו אסור אינו יכול לאסור דלא הוי שינוי רשות ואעפ"כ אמרינן דאסור וקונה ויכול לאסור וגם הכא אי נימא דאסור שפיר יכול לאסור דקנה בשינוי ואמרינן דאסור והוא שלו ומאי פריך וכן אר' נחמן ור' עמרם ור' יצחק קשה כן כמ"ש. אך נראה דהנה בתמורה דף ד' פריך הש"ס אהא דאמר רבא דכל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מהגוזל עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים שקונה אותו בשינוי ואמאי אמרינן דשינוי קונה נימא דאי עביד לא מהני ואינו קונה ומשני דהוא גזירת הכתוב אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו אינו משלם אלא דמים דקנה בשינוי והקשה המהרי"ט וגם שאר אחרונים אמאי לא נילף מהתם דבכל מקום אי עביד מהני ולמה לנו לומר שהוא גזירת הכתוב ותירץ המהרי"ט בתשובה דליכא למילף משינוי דהתם אף אי נימא דלא מהני ואינו קונה ויתוקן האיסור מ"מ כברנעשה המעשה שנשתנה הדבר ואי אפשר להחזיר השינוי במה שנאמר דלא מהני ולכך מהני אבל בתמורה אי נימא דלא מהני אינו נעשה מעשה כלל כיון דלא הוי תמורה והוא החפץ כמו שהי' ושפיר אמרינן דלא מהני וכן בכל מקום וליכא למילף משינוי. ולפי הס"ד דלא ידע עדיין מקרא דאשר גזל פריך שפיר משינוי דהגוזל עצים דמנא לי' למתניתין לחלק בכך דלמא גם בשינוי אי עביד לא מהני בכל מקום אבל למאי דמשני דאיכא קרא דשינוי מהני ע"כ אמרינן זה החילוק כיון דהסברא היא דלא מהני והתם גלי קרא דמהני בשינוי וע"כ הוא כמ"ש שלא יחזיר החפץ כמו שהי' דכבר נעשה השינוי ולכך אי עביד מהני ובכל מקום לא מהני שיחזיר החפץ כדמעיקרא כמ"ש המהרי"ט בתשובה ע"ש. ולפ"ז א"ש הכא כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו רק דנימא מחמת דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק הוי שינוי מחמת שאסור וקונה אותו כמ"ש ובאמת כל הטעם דהוי שינוי הוא משום דאסרו והזיקו והטעם דאסר הוא משום שקונה אותו בשינוי אי נימא דאסור כמ"ש וא"כ שפיר לא קנה בשינוי דאמרינן אי עביד לא מהני דאסור לשנות כמו דפריך הש"ס התם והכא אי נימא דלא מהני ולא קנה בשינוי אינו אסור כלל שאינו שלו וכיון שאינו אסור לא הוי שינוי ולא נעשה כלל מעשה השינוי דכל השינוי הוא מחמת שאסור והיזק שאינו ניכר

שמי' היזק והוי שינוי ואי נימא דלא הוי שינוי דלא מהני ואינו קונה וממילא אינו אסור ולא נעשה כלל מעשה השינוי ושפיר אמרינן אי עביד לא מהני כמו בכל מקום ואינו אסור ופריך שפיר הא אין אוסר דבר שאינו שלו דשייך אי עביד לא מהני דאי לא מהני לא נשתנה כלל וע"ז משני שפיר באית לי' שותפות. ומיושב שפיר קושית תוס' שהקשו דהיינו מדמע. ולפמ"ש א"ש דכיון דאסור מחמת עירוב בשלו א"כ ממילא אסור מחמת שקנה בשינוי וא"ל דנימא אי עביד לא מהני דז"א דאף אי נימא דאי עביד לא מהני יהי' נעשה השינוי שההיזק הוא מחמת שמעורב כשלו ואף אי לא מהני מ"מ אסור מחמת שמעורב בשלו והוי היזק בין כך ובין כך ושפיר מהני מחמת דגלי קרא כאשר גזל כיון שלא יחזיר החפץ להיות כמקודם ושפיר קונה אותו בשינוי דלא שייך לא מהני כמ"ש ואסור שפיר מצד עצמו לא מחמת העירוב רק מחמת שקונה בשינוי ומשני שפיר דלא קשה היינו מדמע כיון שאסור מצד עצמו וא"ש ואי"ל דנימא אי עביד לא מהני מחמת האיסור דמנסך עצמו שמנסך לע"ז דז"א דכבר כתבנו לעיל דלא אמרינן אי עביד לא מהני אלא היכא דיתוקן האיסור אי נימא דלא מהני ובמנסך לא יתוקן אף אי לא מהני דהוי כמשתחוה להר ולכך מהני כמ"ש. ולפ"ז מיושב קושית תוס' אהא דפריך הש"ס אר' נחמן דאמרינן לצעורי' קא מכוין מהא דמנסך. ומקשו התוס' ורש"י ז"ל דלוקמי באית לי' שותפות ולא שייך לצעורי' קא מכוין ע"ש ולפמ"ש מיושב דקושית הש"ס הוא אר' נחמן גופי' דסבר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהוא אמר דאפילו למ"ד אוסר ה"מ דוקא בנכרי אבל בישראל אמרינן לצעורי' קא מכוין אבל הוא עצמו סובר דאינו אוסר כמ"ש המפרשים שם ע"ש וכיון דהוא סובר סברא דלצעורי' רק כיון דסבר דאינו יכול לאסור לא שייך לצעורי' וא"כ פריך הש"ס דקשה קושיא הראשונה אמאי אסור במנסך הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"ל דאייריי באית לי' שותפות ז"א דנשאר קושית תוס' דהיינו מדמע ואי"ל כמ"ש דכיון דאסור מחמת מערב הוי שינוי וקונה דלא שייך אי עביד לא מהני דז"א דקשה דנימא אי עביד לא מהני על הניסוך מחמת זה האיסור ניסוך עצמו ואי"ל כמ"ש שלא יתוקן האיסור אי נימא דלא מהני דמ"מ ניסך וחייב מיתה אף שאינו אסור. ז"א כיון דכל הטעם דלא שייך לצעורי' הוא משום שאינו יכול לאסור מה שאינו שלו וא"כ באית לי' שותפות דאסור מחמת מערב ממילא שייך שפיר לצעורי' כיון דאסור ואף דלא שייך באית לי' שותפות לצעורי' ז"א דהטעם הוא כמ"ש הסמ"ע שהי' יכול ליקח את שלו ולנסך את של חבירו לחוד והכא לא שייך כיון דאינו אסור רק מחמת שמעורב בשלו ואם יקח שלו וינסך של חבירו לחוד לא יהי' אסור כלל שאינו שלו ושייך שפיר לצעורי' כמו בשוחט כמ"ש לעיל וכיון שבאמת כיון לצעורי' אינו אסור כלל ואינו

חייב מיתה ומהני כונתו ולא הוי דברים שבלב כמ"ש דהוי אומדנא דמוכח והנה אם נימא דמחמת שקנה אותו בשינוי שפיר יכול לאסור אף שאינו שלו לחוד בלא עירוב שלו וא"כ ממילא עכשיו שמעורב בשלו לא שייך לצעורי' מכוין דהי' לו ליקח את שלו ולנסך של חבירו לחוד והי' ג"כ אסור מחמת השינוי וע"כ לא כיון לצעורי' רק לע"א ולא מהני כונתו דהוי דברים שבלב כמ"ש דלא הוי אומדנא דמוכח וחייב מיתה שפיר וא"כ אי אמרינן דשינוי קונה חייב מיתה דלא שייך לצעורי' שהי' לו ליקח את שלו ולא מהני כונתו ואי שינוי אינו קונה שפיר מהני כונתו לצעורי' כמ"ש וא"כ פריך שפיר דקשה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"ל דאיירי באית לי' שותפות קשה קושית תוס' דהיינו מדמע ואי"ל כמ"ש שקונה בשינוי ז"א דנימא אי עביד לא מהני מחמת איסור הניסוך גופי' ואי"ל שלא יתוקן האיסור ז"א דשפיר יתוקן כיון דכל הטעם דלא אמרינן לצעורי' הוא משום שהי' יכול ליקח את שלו ולא מהני כונתו מחמת דברים שבלב ואי שינוי אינו קונה לא שייך זה הטעם כמ"ש שהוצרך לנסך גם את שלו ומהני כונתו לצעורי' ואי שינוי קונה לא מהני וחייב מיתה וא"כ שפיר יתוקן האיסור אי נימא דלא מהני. אך ז"א דאיך נאמר דעכשיו שקונה בשינוי שייך סברת הסמ"ע שהי' לו ליקח את שלו ולנסך של חבירו לחוד והי' אסור מחמת שקנה בשינוי ז"א דכבר כתבנו דשייך אי עביד לא מהני מחמת איסור השינוי גופי' רק כיון דבאית לי' שותפות ואף אי נימא דלא מהני נעשה ההיזק מחמת מערב שפיר קנה בשינוי וא"כ איך נאמר שהי' לו ליקח את שלו ולנסך של חבירו שיקנה בשינוי הא אם ינסך של חבירו לא יקנה בשינוי מחמת אי עביד לא מהני על השינוי עצמו דאם נימא דלא מהני לא יהי' נעשה כלל מעשה השינוי כמ"ש כיון דאינו אסור וא"כ לא מהני ואינו אסור והוצרך לנסך גם את שלו ושייך שפיר לצעורי' אף באית לי' שותפות אך לפ"ז בל"ז פריך הש"ס שפיר בפשיטות אר' נחמן גופי' דסבר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וגם סברא דלצעורי' רק דלא שייך לצעורי' כיון שאינו אסור ופריך הש"ס שפיר הא קשה קושיא הראשונה אמאי אסור במנסך הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"ל דאיירי באית לי' שותפות דז"א דא"כ קשה כיון דאסור נימא שפיר לצעורי' קא מכוין דכיון דסבר דאינו יכול לאסור מה שאינו שלו רק מחמת דאית לי' שותפות אסור א"כ שייך שפיר לצעורי' אף באית לי' שותפות דלא שייך סברת הסמ"ע שהי' לו ליקח את שלו דז"א דלא יהי' אסור של חבירו לחוד כמ"ש ופריך שפיר דשייך לצעורי' אף באית לי' שותפות לר"נ גופי':

ועוד יש לישב קושית תוס' שהקשו דהיינו מדמע באית לי' שותפות ונראה דהנה רש"י ז"ל הובא כאן שיטה אחת שמפרשים דהאי דאמר ר' נחמן שאין אדם אוסר דבר שאינו

שלו היינו שאינו יכוללאסור רק בגמר מעשה ולא במעשה כל דהו ושחיטת סימן אחד אינו גמר מעשה אבל אם שחט ב' סימנין שפיר מודה ר"נ דיכול לאסור והקשה רש"י ז"ל ודחה פירושם דא"כ מאי פריך הש"ס מהא דהמנסך הא התם עשה גמר מעשה ולכך יכול לאסור אף שאינו שלו ע"ש ושיטה זו היא שיטת ר"ח ז"ל והובא ברמב"ן ע"ש. ונראה דהנה הטעם דאין המיתה פוטר התם במנסך הוא משום שכבר נתחייב משעת הגבהה בתשלומין וקשה כמ"ש תוס' הא היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק וא"כ יכול לומר על הגבהה הרי שלך לפניך ולא קנסוהו רק על הניסוך ועל הניסוך פוטר המיתה שפיר. וע"כ צ"ל כדברי הפנ"י ז"ל כיון דאירי בישראל מומר. א"כ נאסר משעת הנגיעה ונתחייב מיד גם הקנס קודם המיתה דסבר מגע מומר אוסר ע"ש. וא"כ על זה פריך שפיר הלא על הנגיעה אינו אסור דאינו יכול לאסור דבר שאינו שלו רק בגמר מעשה והנגיעה אינו רק מעשה כל דהו שהניסוך הוא הגמר מעשה ואינו אסור בנגיעה ואינו מתחייב הקנס רק על הניסוך שהוא הגמר מעשה ועל הניסוך שפיר פוטר המיתה כמ"ש. ועל זה משני שפיר באית לי' שותפות וא"כ אסור שפיר בנגיעה זו מחמת מערב. וממילא נתחייב בתשלומי הקנס ג"כ על הנגיעה ואח"כ בהניסוך אסור שפיר בלא העירוב שהניסוך הוא גמר מעשה ויכול לאסור אף שאינו שלו ולא מחמת מערב. ולא קשה קושית תוס' דהיינו מדמע [דכל קושית תוס' פירשו אהלשון למה לי' לשנות ב' פעמים מערב כיון דמנסך ג"כ מערב וכיון דמעיקרא אמרו מדמע ולמה לי' אח"כ מנסך ולפמ"ש א"ש] דאסור שפיר מחמת עצמו בהניסוך שהוא הגמר מעשה כמ"ש וא"ש:

ועוד י"ל קושית תוס' הנ"ל דהנה התוס' הקשו לעיל על רש"י שפירש דלא מבעיא עומדת דכשהגבי' קנאה בהגבהה וסובר רש"י ז"ל שקנאו קנין גמור בהגבהה להיות שלו ולא לענין אונסין לחוד והקשו בתוס' ב' קושיות חדא דהגבהה לחוד אינו קונה בגזלן להיות שלו לגמרי רק לענין אונסין. ועוד אף אי נימא שקונה קנין גמור בהגבהה להיות שלו קשה מאי פריך מהא דהמנסך הא התם הגביהו ויכול לאסור אף שאינו שלו שקנאו ונעשה שלו ע"ש בתוס':

ונראה לישב קושי' השני' דהנה בל"ז יש להקשות על רש"י ז"ל שסובר דבמה שהגבי' כדי לגוזלה קונה אותו קנין גמור להיות שלו הלא קי"ל דמקח הנעשה באיסור לא הוי קנין ע"ש בח"מ סי' ר"ח מחמת כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני א"כ הכא שבהגבהה זו גוזל את החפץ ועובר אלא תגזול בהגבהה זו. וא"כ איך קונה בהגבהה להיות שלו הא הקנין נעשה באיסור ונימא אי עביד לא מהני. אך באמת ז"א כמ"ש המהרי"ט דלא אמרינן אי עביד לא מהני רק היכא שיתוקן האיסור אי נימא דלא מהני

כמו בתמורה אבל היכא שלא יתוקן אף אי לא מהני שפיר מהני. וא"כ הכא לא יתוקן אף אי נימא דלא מהני ולא קנאו קנין גמור מ"מ לענין אונסין קם לי' ברשותי' ועבר אלא תגזול. א"כ אף אי לא מהני נעשה האיסור וא"כ שפיר מהני וקנאו בהגבהה קנין גמור להיות שלו לדברי רש"י ז"ל:

אך באמת קי"ל במס' מכות דף ט"ו ע"ב כר' יוחנן דבטלו ולא בטלו דאינו עובר הלאו עד שמבטל העשה וקודם שמבטל העשה אינו עובר הלאו כלל כמו בלא תגזול דאיכא העשה דוהשיב את הגזילה לתקן הלאו אם משיב הגזל לבעליו ואינו עובר הלאו דלא תגזול כל זמן שעדיין בידו להשיב הגזילה אלא דאמרינן התם דלא לקי אלאו דלא תגזול אף שמשבר החפץ ואינו יכול להשיבו. וא"כ ביטל העשה והי' לו ללקות אהלאו. ואעפ"כ לא לקי משום דאף שמשבר החפץ מ"מ עדיין חייב בתשלומין וא"כ עדיין לא ביטל העשה דוהשיב שמקיים השבה בתשלומין דהיינו מעות כיון שחייב לשלם אף אם שיבר החפץ ע"ש דלכך לא לקי אלאו דגזל משום שחייב בתשלומין:

ולפ"ז נראה דאי נימא הכא דפטור מתשלומין במה שניסך דהמיתה פוטרתו אף שהגביהה מקודם ע"מ לגוזלה משום דהגבהה צורך ניסוך כמ"ש. א"כ חייב שפיר מלקות על הגזילה משום הלאו דלא תגזול דלא הוי לאו דאיתי' בתשלומין כמ"ש דז"א כיון דפטור מתשלומין מחמת המיתה שפוטרתו וממילא ליתא בתשלומין שפטור מחמת המיתה ושפיר ביטל העשה לגמרי דגם מעות אינו משלם ועבר שפיר אלאו דלא תגזול וחייב מלקות כמ"ש. א"כ לפ"ז י"ל הכא דבאמת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו רק לדברי רש"י ז"ל קנאו בהגבהה קנין גמור ויכול לאסור שנעשה שלו וכתבנו הטעם דלא אמרינן אי עביד לא מהני משום שלא יתוקן האיסור דבין כך ובין כך עבר אלאו דלא תגזול. והנה כיון דמקודם שמבטל העשה והשיב את הגזילה אין עובר כלל אלאו דלא תגזול כמ"ש דקי"ל בטלו ולא בטלו רק הכא כיון שאסרו במה שניסך ונתחייב מיתה ופטור מתשלומין וגם נאסר החפץ ביטל בזה העשה ואז עבר אלא תגזול דליתא בתשלומין כמ"ש ואי נימא דאינו אסור שפיר צריך להחזיר לו ולא ביטל העשה ולא עבר הלאו דלא תגזול כמ"ש א"כ הדרא קושיא לדוכתי' על רש"י ז"ל שקונה בההגבהה ויכול לאסור נימא אי עביד לא מהני מחמת איסור גזל. ולפמ"ש שפיר יתוקן האיסור אי נימא דלא מהני ואינו קונה בהגבהה זו ואינו יכול לאסור שאינו שלו וכיון שאינו אסור לא ביטל העשה דחייב בהשבה דמגוף החפץ אין המיתה פוטרת וצריך להשיב ולא עבר כלל אלאו דלא תגזול כיון שלא ביטל העשה וא"כ יתוקן האיסור אי לא מהני ואמאי קונה בהגבהה. אך באמת לא קשה כלל דהכא אין המיתה פוטרתו כיון שהגביה מקודם ונתחייב בתשלומין קודם

המיתה וממילא אף אי אסור לא ביטל העשה דחייב בתשלומין כמ"ש וממילא מהני וקנאו בהגבהה ואסור. ולפ"ז מיושב קושית התוס' דפריך שפיר ממנסך לפמש"כ לעיל דהתם אף דהגבהה צורך ניסוך הוא כמ"ש מ"מ חייב שלא יהא כאו"א הולך ומנסך יינו של חבירו דאי נימא דהמיתה פטרו כל אחד כנ"ל וא"כ פריך שפיר אמאי אסור הא אינו שלו וא"ל כדברי רש"י ז"ל דקנאו בהגבהה ז"א דנימא אי עביד לא מהני כמ"ש וא"ל דכיון דאין פוטרתו המיתה הוי איתא בתשלומין ז"א דקשה אמאי חייב הא הגבהה צורך ניסוך ואי"ל דלכך תקנו שלא יפטור כדי שלא ילך כל או"א וינסך כו' ז"א דאי נימא דהמיתה פוטרתו לא יאסר כלל אם ינסך של חבירו דאין אדם אוסר דבר של חבירו דכיון דהמיתה פוטרתו אינו קונה בההגבהה דאמרינן אי עביד לא מהני כמ"ש דכל הטעם דאסור הוא משום שאין המיתה פוטרתו א"כ למה הוצרכו לתקן שלא יפטר אותו המיתה כדי שלא ינסך ויאסור של חבירו הלא אי פטור לא יאסר כלל ופריך שפיר אמאי חייב הא הגבהה צורך ניסוך הוא וכיון דפטור ממילא אינו אסור כלל דאי עביד לא מהני ולא קני בהגבהה וע"ז משני שפיר באית לי' שותפות ולכך יכול לאסור אף מה שאינו שלו מחמת שקנה בהגבהה כדברי רש"י ז"ל וא"ל אי עביד לא מהני דז"א דלא יתוקן האיסור אף אי נימא דלא מהני ולא קנה של חבירו מ"מ אסור מחמת עירוב שלו ועבר אלא תגזול דפטור מתשלומין וממילא מהני שפיר וקונה אותו בהגבהה ואוסר אף מה שאינו שלו לחוד לא מחמת מערב רק מחמת שקנאו ולאקשה קושית תוס' דהיינו מדמע:

ולפ"ז י"ל מאי דקשה עוד אליבא דרב איך מוקי לה באית לי' שותפות אמאי אמרו בראשונה דפטור הא הוי מיתה לזה ותשלומין לזה כמ"ש לעיל. ואי"ל כמ"ש דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו שיהי' לגבם מיתה וממון לאחד דז"א דרב סבר דעד נעשה דיין וכתבו שם דאף דהוי עדות שאי אתה י"ל כמ"ש התוס' והמרדכי שם מ"מ סבר דלא בעינן בממון עדות שאתה יכול להזימו ע"ש. וא"כ קשה הכא לרב דהוא ממון וזה לא מיקרי קנס ולא בעינן לרב עדות שאתה י"ל וא"כ הוי מיתה לזה ותשלומין לזה וחייב דלא בעינן עשאי"ל לרב בממון. ולפמ"ש מיושב דלרב בל"ז לא צריך לאוקמי באית לי' שותפות דהנה בסנהדרין (דף ע"ב ע"א) אמר רב הבא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור מלהחזירם דבדמים קנינהו דהיכא שחייב מיתה קונה החפץ בהחיוב מיתה וכן בכל מקום שחייב מיתה אינו צריך להחזיר אף גוף החפץ שקונה אותו לגמרי להיות שלו ורבא פליג התם דדוקא בששיבר החפץ ואינו חייב אלא תשלומי מעות אז פוטר המיתה. אבל מגוף החפץ אין המיתה פוטרת דאיך נאמר מחמת שחייב מיתה יטול חפץ חבירו וכן קי"ל כרבא ע"ש:

וא"כ לכאורה נראה הכא לפמ"ש דאם במה שנאסר קונה אותו שפיר יכול לאסור כמו בהקדש דע"י ההקדש הוא השינוי רשות ואעפ"כ אסור כמ"ש וא"כ כיון דבמה שנתחייב מיתה קונה אותו דבדמים קנינהו אליבא דרב. וא"כ ממילא אי חייב מיתה והמיתה פוטרו יכול לאסור כיון דנעשה שלו אף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ כיון שקנאו בהמיתה הוא שלו ויכול לאסור וא"כ מאי פריך הש"ס מהמנסך לרב הא שפיר יכול לאסור שהוא שלו שקנאו בהמיתה. אך באמת פריך שפיר דהכא קתני דחייב ואין המיתה פוטר ואמאי אסור:

וא"כ לפ"ז מיושב מ"ש דלרב אינו צריך לאוקמי כלל באית לי' שותפות. דבל"ז לא קשה אליבי' די"ל כדברי רש"י ז"ל שקנאו בהגבהה ולכך יכול לאסור. ואי"ל כמ"ש דקשה דהגבהה צורך ניסוך דלא שייך התקנה שלא ינסך כל א' דאי נימא דפטור לא יאסור כלל דשייך אי עביד לא מהני על קנין ההגבהה ואינו שלו ולא שייך התקנה כמ"ש דז"א כיון שכתבנו דלרב באמת קונה את היין מחמת המיתה רק דהכא אין המיתה פוטרתו. וא"כ שפיר שייך התקנה שלא ינסך כל א' דאי נימא דפטור מחמת המיתה א"כ שפיר יהי' אסור מחמת שקונה בהמיתה כיון שפוטרו לרב דקונה בדמים כמ"ש והוצרכו שפיר לתקן שיהא חייב כדי שלא ינסך כל א'. ולא קשה קושי' הש"ס לרב ואינו צריך לאוקמי אליבי' באית לי' שותפות כלל. והש"ס פריך שפיר למאי דקי"ל דלא כרב ואין המיתה פוטרת מגוף החפץ רק מדמים ופריך שפיר דאינו אוסר דבר שאינו שלו דלא קנה גוף היין בהמיתה ואינו יכול לאסור דגם בהגבהה אינו קונה דאמרינן אי עביד לא מהני אבל לרב בלא זה מיושב קושית הש"ס כמ"ש:

אך באמת גם בל"ז לא קשה לרב די"ל שפיר דהוי עדות שאאי"ל כמ"ש ואי"ל דלא בעינן בממון עדות שאי"ל כמ"ש ז"א כיון דאמרינן דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק רק שקנסו אותו כדי שלא ינסך כל א' ובקנס בעינן שפיר עדות שאתה י"ל כמו בדיני נפשות ולכך פטור הכא דהוי עדות שאאי"ל כמ"ש. אך ז"א דכל הטעם דהמיתה פוטרת ולא אמרינן מדאגבי' קני' הוא משום דההגבהה צורך ניסוך הוא והוי כאלו נתחייב המיתה בשעת ההגבהה ופוטר שפיר המיתה אף על ההגבהה. ולפמ"ש דבאמת הוי מיתה לזה ותשלומין לזה רק משום דהוי עדות שאאי"ל ואף דבממון לא בעינן עדות שאי"ל מ"מ כיון דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק רק מחמת קנס חייב. ולכך בעינן שפיר עדות שאי"ל וא"כ שפיר קשה דנתחייב מחמת ההגבהה. ואי"ל כמ"ש דהוי כאלו נתחייב מיתה בשעת הגבהה כבר ולכך פטור דז"א דזה החיוב שנתחייב מחמת ההגבהה זה הוא ודאי ממון שהוא מחמת הקנין ואינו קנס. וא"כ שפיר חייב על ההגבהה אף אם הי' אז כבר החיוב

מיתה מ"מ הוי מיתה לזה ותשלומין לזה. וא"ל דהוי עדות שאאי"ל. דז"א דעל ההגבהה הוא שפיר ממון ולא בעינן עדות שאי"ל דאינו קנס. אך באמת ז"א כיון דבנסכו אחר והוא גזלו יכול לומר הרי שלך לפניך רק מחמת הקנס שנסכו הוא לכך חייב וא"כ כיון דעל הניסוך לא מהני העדים שהוא קנס ובעינן עדות שאי"ל רק על ההגבהה. וא"כ יכול שפיר לומר הרי שלך לפניך. אך ז"א למאי דקי"ל סוף מס' יבמות דעידי נשים לא בעי דרישה וחקירה אף להתירה לעלמא משום שפועלין גם לענין הכתובה והכתובה הוא ממון ולא בעינן בממון עדות שאי"ל ממילא נאמנין גם להתירה אף דבעי עדות שיכול להזימו ע"ש. וכן כתבו הפוסקים היכא דעדים מעידים על ממון דלא בעי עדות שאי"ל וגם מעידים על דבר אחר דבעי עדות שאי"ל מתוך שנאמנין על זה נאמנין גם על זה ע"ש. ולפ"ז הכא דלענין שיצטרך להחזיר גוף החפץ ודאי נאמנין העדי' שזה נתחייב שפיר מחמת ההגבהה והוא ממון דאף דיכול לומר הרי שלך לפניך צריך להחזיר עכ"פ החפץ. ועל זה מהני שפיר עדותם ולא בעי יכול להזימו דהוא ממון רק על המעות שמעידין שניסך וחייב לשלם ע"ז הוא קנס ובעי יכול להזימו. א"כ מעידין על שני דברים על ממון דלא בעי עדות שאי"ל ואקנס דבעי י"ל וממילא מתוך שנאמנין על זה נאמנין גם על זה כמ"ש ונאמנין על הכל והדרא קושיא לדוכתי' אמאי פטור הא לא בעינן עדות שאי"ל לרב. אך לפי דברי המהרש"ל שמביא הש"ך בח"מ ס' שפ"ח דגם בקנס דרבנן או דינא דגרמי אם הוא קנס פטור אם מודה ככל מודה בקנס דעלמא ע"ש וכן הדין לדבריו בכל קנס שקנסו חכמים ע"ש. וא"כ לדבריו אתי שפיר הכא כיון דבאמת הוי עדות שאי"ל ובקנס בעינן שפיר י"ל רק מחמת שצריכין אנו עדותם גם על ממון מחמת ההגבהה. ולכך נאמנין גם על זה:

והנה לדברי המהרש"ל ע"כ איירי ביש עדים דבלא עדים אינו חייב שהוא קנס חכמים. וא"כ כיון דהדין בכל מקום בקנס היכא שהי' יכול לפטור עצמו בטענה אחת אף אם אינו טוען אותו טענה ג"כ פטור מחמת מודה בקנס כיון שהי' יכול לפטור את עצמו הוי מרשיע את עצמו. וא"כ הכא כיון דבאמת לא מהני העדות על הקנס דאי אתה י"ל רק משום שמעידין גם על ממון. ולכך נאמנין גם על הקנס. והנה נראה אם הוא ג"כ מודה דפטור אף ביש עדים מחמת מודה בקנס והעדים לא מהני משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימו ובקנס בעינן י"ל ואי"ל שפועל עדותם גם לענין ממון ז"א כיון דעל הממון מהני שפיר הודאתו. וא"כ אין עדותם פועל על הממון כלל דבלא עדותם ג"כ חייב מחמת הודאתו ורק על הקנס הוצרך עדותם ובעינן שפיר עדות שאי"ל כיון שאינו רק על קנס לחוד. וא"כ אם הי' מודה על ההגבהה היינו שנתחייב הממון ממילא הי' פטור על

הניסוך. וא"כ אף עכשיו שאינו מודה על ההגבהה ג"כ פטור כיון שהי' יכול לפטור את עצמו והוא מודה בקנס וא"ש שאמרו בראשונהדפטור. אך באמת ז"א דהמשנה למלך כתב דהיכא שהוא כופר רק שהי' יכול לפטור את עצמו נגד העדים זה לא מיקרי מודה בקנס דאינו מרשיע את עצמו כלום וא"כ גם הכא לא הוי מודה בקנס. ועוד דאעפ"כ העדים פועלין שלא יוכל לכפור הממון כמ"ש בהרבה מקומות וגם רוב הפוסקים פסקו דלא כמהרש"ל דבקנס חכמים אינו פטור אף אי מודה דמודה בקנס אינו פטור רק בקנס דאורייתא. וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' דלא בעינן הכא עדות שאי"ל כמ"ש וחייב דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה:

ונראה לפמ"ש קצת מפרשים דאיירי הכא שהוא מודה רק שהוא בהיפך אם הי' מודה הי' ודאי חייב שלא הי' חייב מיתה דהוי פלגינן דיבורי' דאין אדם משים עצמו רשע והוי אמרינן מה שאומר שניסך היינו שעירב בנסך דאסור הוא שפיר דבידו לנסכו רק לענין מיתה הוי אמרינן פלגינן דיבורי' דאסור ואינו חייב מיתה כגון שעירבו בנסך או שאר גווני שאינו חייב מיתה ואסור והי' חייב דאין כאן מיתה לפטור אותו רק מחמת שיש עדים וחייב מיתה שמעידין שניסך ולכך אמרו בראשונה דפטור מחמת המיתה ובלא העדים הי' ודאי חייב. וא"כ לפ"ז א"ש הכא דפטור דלא בעינן העדים כלל על הממון דבאמת אף דהמיתה פוטרת נתחייב כבר משעת הגבהה. וצ"ל כדברי תוס' דעל ההגבהה יכול לומר הרי שלך לפניך. וא"כ אף עכשיו שהעדים פוטרים מחמת המיתה מ"מ חייב להחזיר גוף היין ואין עדותם רק לפטור מקנס וצריך שפיר עדות שאי"ל אך עכשיו הוא באמת יכול להזימו שיהי' גם אצל העדים אם יוזמו מיתה לזה ותשלומין לזה שהמיתה חייבו את המנסך וחייבים לו מיתה וממון חייבים לבעל היין שרצו לפטור את המנסך והוי ג"כ מיתה לזה ותל"ז ויהי' חייבים. והא דאמרו בראשונה דפטור הוא אף דחייב מחמת הודאתו והוי מיתה לזה ותשלומין לזה ואיך יכולים העדים לפטור אותו כמ"ש באית לי' שותפות יש לומר לפמ"ש תוס' ריש פ' אלו נערות דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור רק בעדים זוממין חייבים א"כ שפיר פטור והעדים יהי' חייבים אם יוזמו וא"ש ע"ש:

אך לפמ"ש תוס' עוד שם בשם הרשב"א דאף בזוממין פטורין במיתה לזה ותשלומין לזה. א"כ קשה הכא איך פוטרים אותו במה שמחייבים אותו מיתה הא הוי עדות שאי אתה י"ל שאם יוזמו יפטור אותם המיתה מתשלומין דאף מיתה לזה ותשלומין לזה פטור כמ"ש. אך נראה לפמ"ש הפ' דהיכא דמשכחת לה הזמה באופן אחד שפיר הוי יכול להזימו כמ"ש תוס' סנהדרין דף פ"א ד"ה ונגמר דינו דהוי עדות שאתה י"ל משום כיון דאי

מיתזמי קמאי או מתכחשי יכול להזים כת השני' הוי שפיר י"ל כיון דמשכחת לה הזמה באופן אחד ע"ש בתוס'. ולפ"ז גם הכא הוי שפיר י"ל כיון דקי"ל הרגו אין נהרגין שאם כבר נהרג הנידון על פיהם הם אין נהרגין דכאשר זמם ולא כאשר עשה. וא"כ לכאורה אי נימא דהעדים מעידין לחיוב ולא לפטור א"כ שפיר ליכא לאוקמי באית לי' שותפות דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה וא"ל כמ"ש דהוי עדות שאאי"ל ז"א דשפיר משכחת לה הזמה אם יוזמו אחר שיהרג הנידון דלא יתחייבו מיתה ויהי' שפיר חייבין בתשלומין וכיון דמשכחת הזמה שפיר הוי יכול להזימו כמ"ש תוס'. אך ז"א כיון דקי"ל דאין אדם מוריש קנס לבניו. וגם קי"ל דעדים זוממין קנסא וא"כ אם יוזמו אחר שיהרג הנידון לא יתחייבו כלל לשלם שנתחייבו בקנס בשעה שהעידו שקר ואח"כ נהרג ואינו יכול להוריש הקנס לבניו ולא משכחת הזמה ממ"נ דקודם שנהרג יפטר אותם המיתה ואחר שנהרג ג"כ יפטרו דאין אדם מוריש קנס לבניו והוי שפיר עדות שאאי"ל. אך אי נימא דהעדים מעידין לפטור שפיר משכחת הזמה לאחר שנהרג דלא שייך אין אדם מוריש קנס לבניו שבעל היין חי והם צריכין לשלם לבעל היין שרצו להזיקו ושפיר משכחת הזמה ומהני עדותם שפיר לפטרו:

אך ז"א דהנה התוס' ריש מס' ב"ק והנ"י הקשו איך משכחת לה עדות לפטור מממון הא הוי עדות שאאי"ל שאם יוזמו יהי' כאשר עשה שכבר נפטר הנידון כמו בנהרג ותירצו דבממון לא הוי כאשר עשה אף שמעידין לפטור דאיתא בחזרה דכיון שהוזמו חוזר הדין וחייב לשלם ולא מקרי כאשר עשה ע"ש בתוס':

והנה קי"ל בגיטין דף מ"ד ע"ב ובמ' בכורות דף ל"ה ע"א אמר אביי נקטינן טימא טהרותיו של חבירו או ניסך יינו של חבירו ומת בניו פטורין כיון דאינו אלא קנס לא קנסו חכמים רק לדידי' ולבנו לא קנסו ע"ש. ולפ"ז נשאר הקושיא הכא דהעדים מעידים שניסך וחייב מיתה ופטור וקשה דהוי עדות שאי אתה י"ל שאם יוזמו קודם שנהרג הנידון ודאי פטורין מחמת המיתה ואם יוזמו אחר שנהרג הנידון יהי' פטורין ג"כ מחמת כאשר עשה שהעידו לפטור וכמ"ש תוס' וא"ל דאיתא בחזרה כמ"ש תוס' דז"א כיון דהם חייבו אותו מיתה והומת על פיהם והוזמו אח"כ. א"כ ליתא דאף אחר ההזמה כבר פטור הנידון כיון שנהרג ולא קנסו בנו אחריו והוי כאשר עשה ופטורין והוי שפיר גם עכשיו עדות שאאי"ל דממ"נ יהי' פטורין בין אם יוזמו קודם המיתה או אחר המיתה. כמ"ש:

אך באמת עכשיו י"ל שפיר דאתי' כר"מ דמקנס אין המיתה פוטרת כמ"ש לעיל. וא"ל כמ"ש דהוי מיתה לזה ותל"ז. ז"א דבכל מקום מיתה לזה ותל"ז ג"כ פטור כמ"ש תוס'

וא"ל דהוי עדות שאאי"ל כמ"ש דז"א דיוכלו שפיר ליזום קודם שיהרג ואעפ"כ לא יפטור אותם המיתה דעדים זוממין קנסא ומקנס אין המיתה פוטרת לר"מ:

אך לכאורה ז"א דא"כ גם עכשיו איך פוטרים העדים אותו מחמת המיתה הלא הוא קנס דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק ואין המיתה פוטרת. אך הא ז"א דהתוס' כתבו דלא חייבוהו יותר רק כאלו הי' היזק ניכר והיכא דאם ניכר הי' פטור פטור אף מהתקנה כו' וא"כ אם הי' ניכר הי' שפיר פוטר המיתה שהי' ממון וממילא גם עכשיו פטור אף שהוא קנס. אבל לגבי העדים אם יוזמו לא יפטר אותם המיתה דהוא קנס:

אך לכאורה ז"א לפמ"ש תוס' בכתובות שם לפירש"י ז"ל דבשני מעשות והוי מיתה לזה ותשלומין לזה חייב כיון דאיכא שניהם שני מעשות וב' בני אדם ע"ש וא"כ גם הכא חייב כיון דאמרינן מדאגבי' קני' וחייב תשלומין על הגבהה ומיתה על הניסוך רק דהגבהה צורך ניסוך אבל מ"מ הוי שני מעשות וגם שני בני אדם וחייב. אך באמת על ההגבהה לחוד יכול לומר הרי של"פ רק מחמת הניסוך קנסוהו והוי מעשה א'. וקשה אמאי פוטר המיתה הלא מקנס אין המיתה פוטרת וא"ל דלא עדיף מהיזק ניכר ואי הי' ניכר הי' ממון והי' פוטר ז"א דאם הי' ניכר הי' חייב על ההגבהה דהי' שני מעשיות וב' בני אדם וגם עכשיו חייב. אך ז"א דבממילא נתנסך איתא במתניתין להדיא דפטור וכיון דהמיתה פוטרת על הניסוך הוי כממילא ויכול לומר הרי של"פ והי' פטור אף אם הי' ניכר והמיתה הי' פוטרת שפיר דהוא ממון וממילא אף שהיא עכשיו קנס פטור כמ"ש וא"ש דאתא כר"מ דמקנס אין המיתה פוטרת ואם יוזמו העדים שפיר לא פטר אותם המיתה דעדים זוממין קנסא ואותו שפיר פוטר דלא עדיף מהיזק ניכר שהוא ממון וא"ש:

דף סב:

מתני' אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה פי' רש"י א"א שתקבל להיות כידה אלא שליח שלי תהא כו' ע"ש. והנה הי' אפשר לפרש דאיך יכול לבטל שליחותה הא מ"מ הוי שלוחה כמותה רק דנהי דהוי כנתינה לידה מ"מ הא התנה שלא תתגרש עתה רק כשיתנו לידה ממש והוי כנותן הגט לידה ואמר דלא תתגרש עד אחר ל' יום או אחר שתתן ר' זוז כו' כנ"ל. אמנם להנ"ל לא הי' פריך הש"ס אח"כ והוכיח דאיש כשר לשליח לקבלה מהא דא"א שתקבל אלא הולך ולמ"ש מנ"ל דלמא איירי שפיר באשה דהיא שליח לקבלה ואעפ"כ כשאמר א"א אלא הולך כו' יכול לחזור דעדיין הוא שלוחה לקבלה רק שהתנה שלא תגרש עד שיגיע לידה וכשבא לידה שפיר מתגרשת דהי' מועיל נתינה ראשונה ליד שלוחה לקבלה ואעפ"כ יכול לחזור כמו לאחר ל' ולכך פי' רש"י

ז"ל שמבטל לגמרי השליחות ואף דלכאורה איך יכול הוא לבטל שלא יהי' שלוחה ז"א דבתורת שיהי' שלוחה אינו רוצה כלל לגרשה רק שמגרשה באופן שיהי' שלוחו להולכה וממילא נתבטל שליחותה שבתורת שליחותה אינו מגרשה כלל וזה מדוייק בלשון רש"י ז"ל. ולכך מוכיח הש"ס שפיר דכשר לקבלה ולהולכה:

אך קשה מנ"ל להש"ס באמת כן דלמא הפי' כנ"ל ובאמת אינו מבטל כלל השליחות לקבלה כנ"ל. ויש ליישב למאי דאמר בש"ס פ"ג דקידושין במקדש לאחר ל' יום וחזרה בה סבר ר"ל דלא מהני דלא אתי דיבור ומבטל דיבור ופריך מהשולח גט דיכול לבטל ומשני שאני התם דכל כמה דלא מטי הגט ליד אשה דיבור הוא משא"כ נתינת מעות ליד אשה אף שמקדשה לאחר ל' כמעשה דמיא ע"ש. וא"כ א"ש דכאן במתני' דיכול לחזור בו קשה ג"כ לר"ל וצ"ל כתירוץ הש"ס דכל כמה דלא מטי כו' ולכך יכול לחזור לר"ל. וא"כ אי נימא כמ"ש דבאמת אינו מבטל הוא שליחות לקבלה רק שמתנה כנ"ל. וא"כ באמת בא הגט לידה מיד דקבלת השליח הוי כקבלתה רק שהתנה שלא תתגרש עד שיבא לידה ממש והוי ממש כמו לאחר ל' ושוב לא אתי דיבור ומבטל דהא נתינת גט הי' מעשה כמו מקדש אחר ל' וממילא אינו יכול לחזור בו לר"ל ולמה תני דיכול לחזור בו במתני' והוכיח בש"ס שפיר דע"כ הפי' אי אפשי הוא שמבטל לגמרי השליחות לקבלה ואינו רק שליח הולכה ושפיר דיבור ודיבור הוא. והוכיח שפיר דאיש כשר לקבלה ולהולכה כנ"ל:

אמנם עדיין קשה למאי דקיי"ל כר' יוחנן דאף בלאחר ל' יכולין לחזור דאתי דיבור כו' וא"כ י"ל דהפי' במתניתין כנ"ל. ומנ"ל דאיש כשר לקבלה הא יש לפרש כנ"ל. אמנם י"ל למאי דאיתא בש"ס י"ג בתן שטר שיחרור זה לעבד דאמר ש"מ תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה וכ' הר"ן ז"ל דאף דהולך ותן לאו כזכי וא"כ לא רצה שישתחרר מיד כמ"ש תוס' שם. וכ' נהי דאמר תן מ"מ הא יכול אח"כ מיד השליח לזכות בשביל העבד והוי מטי לידי' וממילא משתחרר מיד אחר הקבלה ע"ש. וא"כ לכאורה קשה כאן נהי דאמר אי אפשי שתקבל ועושהו שליח להולכה מ"מ מיד אחר שנותן לו זוכה בשבילה והוי כאלו בא לידה כיון שהוא זכות לה וממילא מתגרשת מיד אחר הקבלה כמ"ש הר"ן בשיחרור ולא יוכל לחזור. רק אי כפרש"י א"ש דבתורת שליח קבלה אינו רוצה כלל אבל אי הוי אמרינן דהוי כתנאי שיבא לידה הי' שייך כנ"ל. אך יש לדחות דהא קיי"ל דתופס לבע"ח לא קנה. אך ברש"י ז"ל א"ש דסובר בשוי' שליח קנה בתופס במקום שחב לאחרים. ולכך פירש שפיר כנ"ל דאי הוי אמרינן שאינו מבטל השליחות לקבלה רק שהוא תנאי שיבא לידה א"כ מיד אחר הקבלה זוכה בשבילה והוי מטי לידה ואף שהוא

תופס כו' מ"מ הא עשתה אותו שליח ומהני ולכך פי' שמבטל השליחות. וממילא לא מהני אף שזוכה בעבורה דשוב הוי תופס כו' בלא שוי שליח כנ"ל:

אך בל"ז יש לדחות דהא קשה על הר"ן ז"ל א"כ מאי הוכיח הש"ס דהולך כזכי ממה דתני א"א כו' דלמא אף דהולך לאו כזכי מ"מ הא מיד אח"כ זוכה אי תופס לבע"ח קנה ולכך צריך אי אפשי דוקא דאז מבטל השליחות. או דכיון שאמר א"א הוי כאומר בפירוש שאינו רוצה שיזכה גם אח"כ בעבורה עד שיבא לידה משא"כ בלא אמר א"א רק הולך אף אי לא כזכי מהני כמו התם בשיחרור ודוחק לומר דהש"ס קאי דוקא למ"ד תופס לבע"ח לא קני כו'. ויש ליישב דהא קשה על הר"ן ז"ל דהא אי נימא דתן לאו כזכי והוי שליח להולכה א"כ מאי מהני שיזכה אח"כ מיד עבור העבד הא קיי"ל לקמן כשעשתה השליח להולכה שליח לקבלה לא מהני דלא חזרה שליחות אצל הבעל. וגם אין האשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה ע"ש. וא"כ מאי מהני שיזכה אח"כ בעצמו הא הוא השליח להו ה ו חזרה השליחות אצל הרב כשזוכה עבורו ונעשה שלוחה לקבלה אך י"ל דהא שם בשיחרור מבואר בפוסקים דטלי גיטך מע"ג קרקע מהני בשיחרור ולא בעי נתינה כו'. וא"כ כתב שפיר דזוכה עבור העבד דמאי בכך דלא חזרה שליחות ובטל השליחות להולכה מ"מ הא גם טלי גיטך כשר ולכך מהני שפיר כמ"ש הר"ן ז"ל אבל כאן בגט דטלי גיטך מע"ג קרקע בטל ולא מהני ממילא לא שייך כלל סברת הר"ן ז"ל דנהי דיזכה בשבילה מ"מ הא ביטל השליחות להולכה דלא חזרה אצל הבעל ולא מהני. גם אין האשה עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה. אך מכל מקום זה ספק בגמרא אי בלא חזרה שליחות בטל ע"ש. וצ"ל דמשמע לי' באי אפשי שמבטל לגמרי שאינו רוצה לגרשה בתורת שליחות לקבלה כלל וממילא נפקא מינה דבעינן אח"כ שיתן לה השליח נתינה המועלת בגט וטלי גיטך מע"ג קרקע פסול. משא"כ אם היה רק תנאי כנ"ל:

שם טעמא דאמר אי אפשי הא לאו הכי הולך כזכי כו'. לכאורה קשה לדעת הרי"ף ז"ל בשיחרור דאף בזכי הוא רק שאינו יכול לחזור בו אבל מ"מ אינו משוחרר עד דמטי לידי'. וא"כ כאן כיון דהולך כזכי מאי בכך שאמר אי אפשי שתקבלנו אלא הולך מ"מ נימא דכוונתו שאינו רוצה שיקבל בתורת שליח לקבלה ותתגרש מיד אלא הולך היינו ויקבל בתורת זכי' שיזכה עבורה ולא תתגרש עד שיבא לידה. ואין ראי' ממה שאמר אי אפשי שאינו רוצה בתורת זכי' וכיון שאמר בפירוש הולך שהוא כזכי אמרינן שפיר כנ"ל. וא"כ אמאי יוכל לחזור בו נימא דהוי זכי' ועכ"פ אינו יכול לחזור בו וגיטא לא הוי עד דמטי לידה. וי"ל דמסתמא כיון שאמר אי אפשי אומר לכך כדי שיוכל לחזור בו. ודוחק:

עוד י"ל למ"ש תוס' קידושין כ"ג ע"ב גבי עבד מהו שיעשה שליח לקבל גיטו כו' והקשו הא יכול לזכות בשטר ע"י אחרים ותירצו תוס' רשב"א וריטב"א ז"ל דאם לא אמר באמת הי' יכול לזכות אבל כיון שאמר לו רוצה דוקא שיקבל בתורת שליחות לא בתורת זכי' ע"ש. וא"כ גם כאן כיון שהיא עשתה אותו שליח לקבלה גרע וכיון שאמר א"א ואף שנותן בתורת זכי' מ"מ הא לא רצתה רק שיקבל בתורת שליחות ולא בתורת זכי' כנ"ל:

אך א"כ קשה גם באינו אומר א"א רק זכי לה לא יועיל כיון שהוא בתורת זכי' והיא עשתה אותו שליח.אך ז"א דזכי הוי לשון קבלה ונותנו שפיר בתורת שליח קבלה משא"כ באומר אי אפשי כו':

אך קשה למ"ש הרשב"א ז"ל דאף אי תן כזכי מ"מ י"ל דלא מיגרשה עד דמטי גיטא לידה רק שאינו יכול לחזור דכוונתו רק שיזכה עבורה בתורת זכי' ולהרי"ף ז"ל לא מיגרשא עד דמטי לידה ע"ש. וא"כ לא יהיה מהני כלל כמו בעבד שם דכיון שעשתה אותו שליח לקבלה היא רוצה דוקא בתורת שליחות ולא בתורת זכי'. ואפשר לומר דבאמת גם לרשב"א ז"ל נותן בתורת שליחות קבלה רק שהוא מתנה תנאי שלא תתגרש עד שיבא לידה כנ"ל:

או י"ל דבשלמא בעבד כיון דזכות הוא ויכולין לזכות שלא מדעתו וא"כ למה ציוה העבד כלל לקבל הא בלא צוויו יוכל ג"כ לקבל וע"כ כוונתו שיקבל דוקא בתורת שליחות לא בתורת זכי' כנ"ל. אבל כאן באשה כיון דבאמת חוב הוא לה רק ע"י אמירתה לשליח לקבל הוי זכות א"כ אין ראי' כלל שאין רצונה בתורת זכי' מדאמרה לו שיקבל הא אם לא היתה אומרת לא הי' זכות כלל. אך א"כ קשה גם באי אפשי כמ"ש וצ"ל כנ"ל כיון שאמר אי אפשי:

שם אין האשה עושה שליח לקבל כו'. לכאורה למה אמר על האשה הלא היא אינה עושה כלום רק הבעל הנותן והי' לו לומר אין עושה שליח ליתן ליד שליח האשה. ונראה דלב' הטעמים א"ש דלטעמא דבזיון א"כ כשאינו מקפיד מהני ושפיר יכול הוא לעשות שליח ליתנו לשלוחה. ולכך תלי' עלי' שכשהוא עשה סתם אין היא יכולה כו'. גם לטעם הב' משום חצירה כו' קמ"ל ג"כ דאי הוי אמר עליו הי' משמע שכבר עשתה שליח קבלה והיא עושה שליח ליתנו לו ובאמת בזה לא שייך הגזירה בקדמה כו' וקמ"ל רק עלי' שאינה עושה אח"כ שליח כו':

מאי בינייהו כו' והקשה הרשב"א דלימא נ"מ דמטעם בזיון הוי ס' דאורייתא משא"כ משום גזירה כו'. וי"ל למ"ש המ"ל בעשה שליח סתם והוא קדש קדושי ספק או הפסולין מדרבנן שוב פסול דאורייתא דהוי שינוי בשליחותי' וכן בגט משמע קצת כן דלא מיקרי

עשו שליחותן בגט הפסול דרבנן ע"ש בש"ע. וא"כ כאן דע"כ איירי כשהבעל לא ידע דאי ידע לא שייך טעמא דבזיון ג"כ כיון שאינו מקפיד וא"כ ממילא גם לטעמא דפסול דרבנן משום גזירה דחצירה כו' ג"כ שוב פסול מדאורייתא דהוי שינוי בשליחות כשנתנו לידי שלוחה ופסול דרבנן כנ"ל. ואף אי לא נימא כהמשנה למלך עכ"פ הוי ס' דאורייתא כיון דלטעם האחר לא אמרינן בזיון ואמרינן דאינו מקפיד בסתם דמה חילוק בין שמקבלת בעצמה או ע"י שליח. אבל כיון דכבר פסול דרבנן משום גזירה ודאי שוב שייך קפידא כיון שע"י זה פסול דרבנן ע"י שאינה מקבלת בעצמה. ושוב גם לטעם דגזירה הוי ספק דאורייתא ואין נ"מ. דבידע ואינו מקפיד גם לטעמא דבזיון מהני כנ"ל:

ולדברי המשנה למלך יש לישב גם קושית תוס' דלימא נ"מ באינו מקפיד. די"ל דלא בעי למימר נ"מ בין אי הגט בטל מה"ת אי מותרת לגמרי אף מדרבנן כמ"ש תוס' קדושין פ' האומר ע"ש. ולכך לדברי המ"ל א"כ לטעמי' דבזיון כיון שהיא ס' שוב בטל ודאי מה"ת דהוי שינוי כנ"ל וכן לטעמא דגזירה כנ"ל. ואמר נ"מ בקדמה איהי ושוי' שליח דלטעמא דבזיון עדיין בטל מה"ת דהוי שינוי משא"כ לטעמא דגזירה כו' כיון דבקדמה איהי כו' לא שייך וכשר גם מדרבנן לא הוי שינוי ומותרת לגמרי כנ"ל משא"כ אי נימא הנ"מ בלא קפיד א"כ גם לטעמא דגזירה אינו אלא פסול מדרבנן דלא שייך מטעם שינוי בשליחות דהא אינו מקפיד ולא בעי למימר הנ"מ בין פסול דרבנן או לא:

או י"ל דגם לטעם בזיון סבר הגזירה דחצירה כו' ולכך לא אמר הנ"מ אלא להיפוך כנ"ל:

גמ' משום חצירה הבא לאחר מכן כו' ופירש"י ז"ל שמוסר הגט לחצר של אדם אחר ואח"כ היא קנתה החצר מאדם אחר דלא מהני. ותמהו בתוס' דמה דמיון זה לשליחות הנ"ל שמקבלת מיד שליח בעלה שהוא כמותו משא"כ חצר של אחר. עוד קשה לע"ד הא בכתב לה שטר מתנה על החצר קנאתו ומתגרשת בו אף דאח"כ קנתה היא החצר ממנו וודאי דבזה שייך יותר למגזר משום חצר שלאחר מכן כמובן. וכן גבי תיזיל ותיחוד ותפתח דלא גזרינן פ' הזורק ע"ש. ואפשר דרש"י לטעמי' שפיר שם מטעם קנין אגב ולא משום חצר דא"כ הוי שייך הגזירה כנ"ל. והתוס' פירשו שיתן הגט בחצירו וימכרנו לאחר ותקנה היא ממנו ע"ש. וגם זה אינו דומה כלל לשליח לקבל מיד שליח בעלה רק דומה ממש להא דתיזול ותיחוד כו' שבא הגט מחצירו לחצירה וכן כאן בא הגט משלוחו לשלוחה והתם באמת מהני:

ונראה לישב דברי רש"י ז"ל. דאין הפירוש שכ' רש"י שיתן הגט בחצר של אחר היינו שלא מדעתו. רק שיתן הגט מדעת בעל החצר שישאילנו לזה שיהי' הגט מונח בתוכו כל זמן שהחצר שלו. והנה קי"ל דחצר השאול הוי כחצירו וקונה להשואל כמבואר בש"ע.

ואח"כ ימכור בעל את החצר להאשה ושפיר בא הגט מחצר הבעל לחצר האשה שקודם המכירה הי' הגט מונח בחצר הבעל שהי' שאול לו לזה ועתה קנתה האשה החצר ושוב פסק השאלה דלא שאלו רק כל זמן שהחצר שלו ומונח הגט עתה בחצר האשה והוי בא לרשותה מרשותו ממש. וזה דומה שפיר ממש לעשתה שליח לקבל מיד שליח בעלה. והטעם דלא מהני באופן אף דלכאורה דומה להא דתיזול ותיחוד או כ' שטר מתנה כו' דמגורשת משום דבא הגט מרשותו לרשותה כנ"ל:

אך באמת ודאי דלא מהני דלא דמי כלל. דהא באמת בעינן נתינה וטלי גיטך מע"ג קרקע לא מהני וכן קפצה ידי' ע"ש. וכבר כתבנו שם הטעם דמהני בתיזול ותיחוד כו' אף דהוי כקפצה ידי' כו' רק משום דבזה כל נתינת הגט הוא מכח הבעל ע"י שמקנה לה החצר דאם לא הי' מקנה לה אף שהיתה מחזקת בחצר לא הי' שלה ולא הי' הגט מונח בחצירה כלל א"כ כל מה שבא מרשותו לרשותה היא ע"י דיבורו שמקנה לה החצר ומהני. וכן בכ' שטר מתנה כו'. משא"כ בקפצה ידי' דבלא מעשה שלו הי' הגט מונח בידה כנ"ל. וא"כ כאן בחצר שהי' שאול לו וכשמכר הבעל חצר לה החצר וקנתה נפסק השאלה ממילא לא מהני אף שהגט בא מרשותו לרשותה מ"מ מה שבא מרשותו לרשותה זה אינו ע"י הבעל רק ע"י האדם אחר שמקנה לה החצר וע"י שקנתה היא והוי טלי גיטך מעג"ק דלא מהני כנ"ל ולכך גזרינן שפיר בזה שעשתה שליח לקבל מיד שליח בעלה אטו חצירה הבא לאחר מכאן כנ"ל דזה דומה ממש שג"כ ע"י מעשה שלה אח"כ שעשתה שליח בא הגט מידו לידה רק דמדינא כשר דהא שליחו הנותן. אבל הגזירה שייך שפיר כנ"ל כיון שהיא עשתה אח"כ מעשה להיות הגט בא מידו לידה כנ"ל וא"ש כפשוטו פירש"י ז"ל דשייך הגזירה כנ"ל:

אמנם אפשר לומר כיון דבחצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה כדפריך והתירוץ הוא רק דגיטה וחצירה באין כא'. וא"כ אפשר לומר דגם באופן הנ"ל מהני כיון דע"כ איירי שאומר לה אח"כ הא גיטך והריאת מותרת כו' בשעה שקנתה החצר. וא"כ י"ל דכיון דאף שקנתה החצר מ"מ הוי החצר של הבעל דכל זמן שלא נתגרשה מה שקנתה אשה כו' ומונח בחצירו עדיין רק בשעה שאומר הא גיטך נעשה החצר שלה מטעם גיטה וחצירה כו' א"כ שוב הוי הנתינה על ידי הבעל דע"י דיבורו בא מרשותו לרשותה דבלא דיבורו לא הי' מונח כלל בחצירה אף שמכר לה דמה שקנתה כו' והוי ככ' שטר מתנה כו'. אך י"ל דמ"מ שייך הגזירה היכא שהקנה לה האחר ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכה"ג או שכתב לה דין ודברים כו' דלא שייך מה שקנתה כו':

או י"ל דאף דפריך מה שקנתה כו' בחצירה. ואף דהא קי"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף. היינו כיון דמ"מ יש לו זכות בו לא מיקרי ונתן בידה לגמרי וכמו אגוד גבי' שאינה ידה לגמרי כיון שקנוי לו ג"כ לפירות ופריך שפיר. אבל לענין זה מ"ש דנימא להיפוך שיהי' הגט מהני משום דבלא דיבורו אין הגט מונח רק בחצירו משום מה שקנתה ז"א דגם חצר שלו לא הוי לגמרי דהא קנין הגוף שלה וא"כ אף שהנתינה ע"י דיבורו היינו שבלא דיבורו הי' ג"כ קצת בחצירו אבל הי' בחצירה ג"כ וא"כ אין כאן כל הנתינה על ידו דגם בלא דיבורו הי' שלה הקנין הגוף ולא מהני כנ"ל:

אך להפוסקים דבהוא מסייע בנטילתה מהני אף שהיא נוטלת והוי הנתינה ע"י שתיהם ע"ש בש"ע. וגם בהנ"ל כיון שהי' הקנין פירות שלו בלא דיבורו והוי הנתינה על ידו ג"כ שוב מהני אף שגם היא מסייעת כנ"ל. עוד י"ל בגזירה כו'. שיתן השליח הגט בחצירו ותקנה החצר מהשליח וג"כ בא מרשות השליח לרשותה ואעפ"כ י"ל דלא מהני שהמכירה אינה בשליחות הבעל ויש לדחות כיון שהוא שליח על כל אופני הנתינה זה בכלל כנ"ל:

גמ' והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. לכאורה הטעם דהא צריך שיהי' נתינה שהבעל יתן לידה וכאן שנעשה השליח הולכה שלוחה לקבלה א"כ בשעה שמקבל שיהי' כמותה אז אין כאן נותן שאז אינו שוב במקום הבעל ובשעה שהיא במקום הבעל אז אינו נותן לידה שאינו אז כמותה. אך כמו גבי תיזול ותיחוד כו' דאף דג"כ בשעה שהחצר שלו אינו שלה ומ"מ מהני מה שבא מרשותו לרשותה ונעשה חצר שלו שלה אח"כ. וא"כ גם כאן בא הגט ממש מידו לידה שקודם לכן הי' שלוחו ובידו ואח"כ נעשה כמותה ובא לידה ובא ממש מידו לידה כנ"ל א"כ גם כאן יהי' מהני כנ"ל:

אך למ"ש דשם הטעם דמהני משום דהבעל עושה זה שבא הגט מרשותו לרשותה ע"י ההקנאה כנ"ל. וא"כ כאן דמה שבא הגט מידו לידה הוא ע"י החזרה ע"י שמבטל השליח שליחותו ונעשה שלוחה בזה בא מידו לידה וא"כ כמו דאמרינן גיטה וידה באין כא' כו' כמו כן בזה אמרינן להיפך דהא בשעה שבא מידו לידה זה הוא ע"י מעשה שלה דבשעה שמבטל וחוזר בו להיות שלוחה ע"י זה בא מידו לידה וא"כ עושה זה שלוחה שהוא כמותה שיבא הגט מידו לידה כיון שנעשה בזה שלוחה והוי כטלי גיטך מע"ג קרקע כיון דעל ידה בא מידו לידה היינו ע"י הביטול שנעשה כמותה כנ"ל:

אמנם להפ' בש"ע דכשהבעל מצוה אותה ליטול הגט מידו מהני ג"כ כיון שע"י ציויו לקחה הוי כמסייע בנטילתה ע"ש. א"כ כאן שהשליח מתרצה להיות נעשה שלוחה והוי כמצוה לעצמו לבטל ולהיות נעשה שלוחה. וא"כ בשעת הריצוי אז עדיין הוא שלוחו

כמותו והוי כאלו ציוה הבעל אותה לקבל מידו וכן כאן מצוה שליחו שתעשה היא שיבא מידו לידה ונהי דאח"כ כשמבטל ונעשה שלוחה הוא כמותה מ"מ הוי כמו ע"י ציוי של הבעל והיינו ע"י ציוי של עצמו כנ"ל. ויש לדחות. ובל"ז להרבה פוסקים לא מהני גם באופן הנ"ל שמצוה שתקח כנ"ל. ולמ"ש יש לישב ראיות הפ' שהקשו על הפ' למ"ד דאין אשה עושה שליח לקבל כו' והא אין הש"ס מסופק כאן רק אם בעינן חזרה שליחות אצל הבעל כו' אבל לא מטעם דאין אשה עושה שליח לקבל כו' ומוכח דכ"ע סברי דעושה שליח כו'. ע"ש. ולמ"ש י"ל דהטעם דגזירה משום חצירה כו' הוא כמ"ש לעיל ולא מיקרי נתינה כיון שלא בא מידו לידה על ידי הבעל ואף שהוא ע"פ רצונו לא מהני. וא"ר הא דלא חזרה כו' י"ל דחווי ג"כ בזה כמ"ש. ואי כמ"ש הרמ"א ז"ל דמהני בנטלה היא מידו ע"י רצונו לא בעינן חזרה כו' וממילא אשה עושה שליח ג"כ. וא"כ מיושב הנ"ל דלדידן דבעינן חזרה שליחות אצל הבעל וכנ"ל. שוב שייך הגזירה דחצירה ג"כ ואין עושה שליח כו' כנ"ל:

שם איש לקבלה ואשה להולכה. והקשה מהרש"א אמאי לא מבעי בקדושין ג"כ. וי"ל דהא כל טעם הספק הוא אי נימא דבעינן שיהא שייך השליח בתורת אותו דבר ואיש שאינו יכול לקבל גט אינו נעשה שליח קבלה. וא"כ לכאורה נהי דאינו יכול לקבל גט מ"מ בתורת קנין איתא שיכול לזכות בחפץ. וא"כ עכ"פ קונה גוף ניירא הגט בשביל האשה דלענין קנין הוי שליח וא"כ נהי דאינו נעשה שליח להתגרש על ידו מ"מ הוי כהקנה לה הגט באיזה קנין דמתגרשת כמו גבי תיזול ותיחוד ותפתח. כיון דלענין קנין נעשה שליח וקנתה הגט ע"י קבלתו. אך באמת ז"א דתוס' ורשב"א כתבו שם דלא כרש"י דקנין אגב ושאר קנינים לא מהני בגט דבעינן ונתן בידה רק גבי תיחוד ותפתח הוא מטעם חצר שהוא כידה ע"ש. וא"כ כאן אי אינו שלוחה אף שקנתה הגט מ"מ לא הוי ונתן בידה רק כמו שאר קנין ולא מהני וא"כ ממילא מיושב דבקדושין כיון דמהני שאר קנין ג"כ כשמקנה לה הכסף קידושין כמבואר בש"ס גבי קדשה בשט"ח דאחרים ע"ש. א"כ ליכא למיבעי דנהי שאינו בתורת קבלת קידושין מ"מ זכתה היא בהכסף וממילא מתקדשת כנ"ל:

שם ש"מ כשר לקבלה כו' מכאן מוכח דלא כמ"ש יש פוסקים דאף אותן שאינם בני שליחות מ"מ בשכר מהני מטעם פועל וכמו במגבי' מציאה לחבירו ע"ש. ואי נימא כנ"ל. א"כ איך מוכח ממתני' דאיש כשר לקבלה דלמא איירי בשכר ולכך אף שאינו בר שליחות לקבלה מ"מ מהני כיון שהוא בשכר וע"כ דלא מהני כנ"ל:

שם נאמנות להביא. לכאורה קשה דלמא איירי בשליח להובאה שהוא באמת לקבלה רק כאלו התנה כמ"ש הר"ן ע"ש:

שם שכן אב מקבל גט כו'. ואף דלהרבה פוסקים אין זה בתורת שליחות. מ"מ כיון שאב מקבל כו' שוב איתא בתורת קבלת גט ג"כ וממילא נעשה שליח לקבלה ג"כ כנ"ל:

דף סג.

התם אדם יודע כו' הכא טעי וכתב רש"י ז"ל דקאי לס"ד אבל לרב אשי לא צריך לומר הכא טעי רק דהא מקרי' שליח לשליחותי' ע"ש. ונראה לישב דהנה לכאורה למ"ש הרא"ש פ"ב דקדושין בגילה דעתו שחפץ לקדשה הוי זכות ונעשה שלוחו ממילא וכשיקדש בלא דעתו הוי קידושין ע"ש. וא"כ קשה לכאורה כאן כיון שהבעל גילה דעתו שרוצה לגרשה. א"כ גבי אשתך אמרה התקבל ובאמתאמרה הבא אינה מגורשת כלל. אמאי נהי דאדיבורא דידי' סמיך ולא עשאו שליח הולכה מ"מ הא גילה דעתו עכ"פ שרוצה לגרשה וא"כ הוי זכות ונעשה השליח ממילא שלוחו להולכה שלא מדעתו דזכין שלא בפניו וכשבא לידה תהי' מגורשת. ומאי חילוק בין בקדושין כשגילה דעתו או בגט. ואף די"ל בקדושין גוף הדבר זכות משא"כ גט זה דוחק. וגם לגבי דידה כשגילתה דעתה הוי זכות אי לאו מטעמא דשמא חזרה בה ע"ש ובירושלמי:

אך באמת ז"א כיון דאדיבורא דידי' סמיך א"כ רוצה דוקא שתתגרש מיד ואיך שייך שהוא זכות והוא שליח להולכה הא אינו רוצה בהולכה רק שמיד תגרש כנ"ל. אמנם בתירוץ הש"ס דבאמת אדיבורא דידה סמיך רק דעקר שליח לשליחותי' כו' וכיון שלא רצה להיות שליח הולכה לא מהני ואף אי נמלך אח"כ ורוצה להוליכה לא מהני דמאן עשאו ע"ש. וא"כ ע"ז קשה כנ"ל כיון שבאמת נתן לו הבעל על איזה אופן שיהי' מועיל כדאמר אח"כ תיגרש כל היכא דמיגרשא. רק שהשליח עקר שליחותי' ולא רצה להולכה. א"כ אח"כ כשרוצה נעשה ממילא שליח הבעל להולכה מטעם זכות שלא בפניו כיון שרוצה כל היכא דמגרשה הוי זכות כנ"ל ואמאי לא מהני:

אך י"ל דהא כל הטעם דאדיבורא דידה הוא שאינו מאמין לשליח וסובר שמא לא אמרה כן ונותן על דעתה. וא"כ זה שפיר היכא דלא שייך עקר שליח לשליחותי'. אבל כיון דאמרינן דעקר שליחותי' ואף שבאמת אמרה לו הבא נתבטל השליחות להולכה. א"כ שוב אמרינן דאדיבורא דידי' קא סמיך דאף שחושש שמשקר מ"מ למה יתן אדיבורא דידה הא יודע דאף שמשקר ועשתה אותו שליח הובאה ג"כ יהי' בטל דעקר לשליחותי' ואינו רוצה בהובאה. א"כ נותן שפיר רק אדיבורא דידי'. דאי משקר לא יועיל גם כשיתן

אדיבורא דידה. וא"כ לא קשה הנ"ל דהוי זכות כשנמלך אח"כ דז"א דאמרינן שרצה או שתתגרש מיד כיון דאדיבור דידי' סמיך כנ"ל:

אמנם עכשיו דפריך הש"ס דמוכח דמימר אמר תיגרש כל היכא דמיגרשה ורוצה דאף אם לא יועיל ע"פ דיבורו תיגרש באופן אחר. א"כ שוב עדיין קשה כנ"ל דאף שעקר אז לשליחותי' מ"מ עכשיו שרוצה הוי שלוחו שלא בפניו מטעם זכי'. כיון דלא שייך כלל אדיבורא דידה או דידי' כיון דאמר תיגרש כל היכא דמיגרשא. ולכך פריך שפיר גם לר"א דאמרינן עקר שליח שליחותי' והוצרך לשנויי דהכא טעי גם למסקנא דר"א והיינו דלא שייך מימר אמר תיגרש כו':

לכאורה קשה בהתקבל ואשתך אמרה הבא דמשהגיע לידה מגורשת משום דאדיבורא דידי' קסמיך כו' והא למ"ש הר"ן דשליח להובאה הוי שלוחה לקבלה רק כאלו התנית שלא תתגרש עד שיבא לידה ע"ש. וא"כ למה תתגרש כלל בהנ"ל נהי דאדיבורי' סמיך מ"מ לא עשה הבעל אותו שליח להולכה כיון שהי' סבור כדיבור השליח שהוא שליח להובאה ואינו עושהו שליח הולכה דכבר הוא שלוחה רק על תנאי כנ"ל. וא"כ כיון שבאמת אמרה התקבל ולא עשתה אותו להובאה אינה מגורשת כלל ולמ"ש לעיל י"ל דכל הטעם דלא הוי זכות הוי רק משום דהא רוצה בקבלה דוקא. אבל כאן כיון שרוצה בהבאה שתתגרש כשיבא לידה א"כ שוב אף שאינו עושהו שליח הולכה נעשה ממילא אח"כ מטעם זכי' ומהני כנ"ל:

דף סג:

נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת למימרא דמספקא לי' לרב אי הולך כזכי כו' והא איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב כו' ואם בא לחזור אינו חוזר. אלמא הולך כזכי. ותמה הרשב"א והר"ן מאי מדמה חוב לגט הא קי"ל באמת לדידן דהולך כזכי בחוב ובגט לאו כזכי כמו במתנה ע"ש. ויש לישב דהנה קשה למה נקט רב דיני' לענין חולצת כשמת ולא לענין חזרה כשחזר בו הוי ס' מגורשת גם הלשון דקאמר נעשה שלוחו ושלוחה כו' הא אינו שלוחו ושלוחה בודאי. רק הוא ספק אם הוא שלוחו או שלוחה ומדברי רב משמע דהוי שתיהם יחד כנ"ל:

וי"ל דהא לכאורה יש לפרש דברי רב בפשיטות דסבר הולך לאו כזכי רק למאי דאמרינן פ"ק גבי תן שטר שיחרור זה כו' ש"מ תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה. ופי' הר"ן דנהי דלאו כזכי ובעי דלימטי לידי' מ"מ אח"כ כשתופס בשביל העבד וזוכה בשבילו הוי זה מטי לידי' ע"ש. וא"כ י"ל בפשיטות דסבר רב תופס לבע"ח קנה. וא"כ נהי דהולך

לאו כזכי מ"מ כיון שאמרה התקבל והוי זכות זוכה מיד אח"כ כשתופס עבורה והוי מטי לידה ומהני. רק דמ"מ הספק הוא כמ"ש לעיל דבלא חזרה שליחות אצל הבעל הוי ספק כמבואר לקמן בעשתה השליח להולכה שליח לקבלה ע"ש. ולכך כאן דנימא שזוכה אח"כ נעשה שליח הולכה שלוחה לקבלה והוי לא חזרה שליחות אצל הבעל והוי ספק. ומיושב היטב לשון רב דנעשה שלוחו ושלוחה ממש שהוא שליח של שניהם ולכך חולצת שהוא ספק כנ"ל. וג"כ מיושב דלא נקיט לענין חזרה. דהנה לדעת הרי"ף ז"ל אף דתן כזכי בשיחרור מ"מ הוא רק שלא יוכל לחזור אבל אינו משתחרר עד שיבא לידו ע"ש. והקשו מכאן דאי הולך כזכי אינה חולצת. ותירץ הרשב"א ז"ל דדוקא התם שלא עשאו העבד שליח אבל כאן שעשתה שליח קבלה א"כ הוא כזכי שפיר מתגרשת מיד ע"ש:

והנה מבואר בש"ע דכשעשתה שליח קבלה אין השליחות רק על הקבלה הראשונה ע"ש. וא"כ מיושב כיון דטעמא דרב הוי כנ"ל דהולך לאו כזכי רק שזוכה מיד אח"כ בשבילה א"כ שוב לענין זכי' זו שוב אינו שליח קבלה רק כיון שהוא זכות זוכה מיד ממילא אח"כ. וא"כ שוב אף שאינו יכול לחזור בו מ"מ לא מיגרשה עד דמטי גיטא לידה דהוי כמו בשיחרור כיון שלענין זה אינו שליח קבלה. א"כ שפיר היתה מתיבמת. רק דמספקא לי' אי הולך כזכי ולכך חולצת כו'. וממילא מיושב דלא מצי למינקט לענין חזרה דזה ודאי דאינו יכול לחזור בו אף אי הולך לאו כזכי כיון דתופס לבע"ח קנה ולענין שלא יוכל לחזור בו זוכה אח"כ כנ"ל ואף שהוא ספק דלא חזרה מ"מ הא בעי לאשמעינן הס' דהולך אי כזכי כנ"ל:

וממילא מיושב קושיית הרשב"א דפריך מחוב לגט דהנה בחוב דאמר רב שא"י לחזור בו משום דכזכי. והא לכאורה אף אי לאו כזכי מ"מ הא תופס לבע"ח קנה כשאינו חב לאחרים. וא"כ שייך סברת הר"ן ז"ל נהי דלאו כזכי מ"מ זוכה אח"כ והוי מטי לידה. וצ"ל דמ"מ בעינן שיתכוין לזכות ולתפוס בשבילו כמ"ש הר"ן ז"ל שם. וא"כ כיון דנקיט רב סתמא שאינו יכול לחזור משמע אף קודם שמתכוין לתפוס בשבילו ומוכח דהולך כזכי. והנה טעם החילוק בין חוב דהולך כזכי ובין מתנה וגט דלאו כזכי י"ל הטעם כנ"ל דבשלמא בחוב יודע הלוה דאף אם יתכוין לאו כזכי מ"מ הא יוכל לתפוס בשבילו ולא יוכל לחזור ג"כ ולכך שוב כוונתו זכי. משא"כ מתנה כיון שאינו חייב לו וכן בגט דלא קנה ולא יוכל לתפוס ולכך לאו כזכי כדי שיוכל לחזור בו כנ"ל. וא"כ ממילא מיושב דפריך שפיר ארב דכיוונדלא נקיט לענין חזרה וגם קאמר נעשה שלוחו ושלוחה ע"כ דסבר דתופס במקום שחב לאחרים ג"כ קנה וכמ"ש וא"כ שוב דמי לגט בחוב ואין חילוק דגם

בגט יודע שיוכל לתפוס. אבל לדידן דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה שפיר לכך בחוב הולך כזכי משא"כ במתנה וגט דלא יוכל לתפוס בשבילה דלא יועיל אז לאו כזכי כנ"ל:

או י"ל כיון דלרב מספקא לי' א"כ אף שיחזור בו יהי' ספק שוב ודאי כוונתו כזכי דלא יוכל לחזור שיהי' ספק והוי כמו בחוב. משא"כ לדידן דודאי לאו כזכי שפיר יש חילוק בין מתנה:

או י"ל דהטעם דהוי כזכי משום שיודע שיוכל לתפוס עבור המלוה ותופס לבע"ח קנה. אך לכאורה זה עצמו מיקרי חב לאחר להלוה עצמו שלא יוכל לחזור אך ז"א דהא חייב לו. אך לכאורה כמו בפורע חובו דאמרינן מפייס הוינא לי' כו' א"כ גם בזה חב לאחרים משום מפייס הוינא כו'. אך י"ל דבשלמא פורע יכול לומר מפייס הוינא כו' משא"כ כשכבר פרע לא שייך שימחול ולהחזיר לו מעות זה לא ירצה. משא"כ בתפס עבורו שלא מדעתו דעדיין לא זכה לא שייך שחב דאי לא תפס הי' מפייס כו' דגם עתה יכול לפייס כיון שעדיין לא זכה. משא"כ כשהוא ספק אי כזכי הוי שוב חב כו':

או י"ל לרש"י דבשוי' שליח תופס לבע"ח קנה. וי"ל דגם על התפיסה של אח"כ הוי שליח. וא"כ י"ל דהחילוק כנ"ל דבחוב לכך הולך כזכי משום שיוכל לתפוס דלא הוי חב לאחרים. משא"כ במתנה וגט הוי חב לאחרים. אבל כאן דאיירי שעשתה אותו שליח. ובשוי' שליח קנה אף שחב ויוכל לתפוס גם בגט כמו בשיחרור לסברת הר"ן ולכך מדמי לה לחוב כנ"ל:

שם **גמ'** ס' ממונא לקולא כו'. לכאורה הא אינו מוחזק המלוה. ואדרבה בחזקת מרא קמא קאי ולמה לא יוכל הלוה להוציא מספק שמא לאו כזכי והוא בחזקתו. וי"ל דמ"מ הלוה אינו יכול להוציא ממון דיכול לדחותו שאינו חייב לו ולכאורה יהי' כב' יב"ש שאין מוציאין שט"ח על אחר דיוכל לדחות. כן השליח יוכל לדחות מספק שניהם. דז"א דהלוה חייב באחריות ואם לא ישלם להמלוה צריך הלוה לשלם לו ושוב חייב ללוה כנ"ל:

או י"ל דהא באמת אף דלאו כזכי יכול לתפוס עבורו דתופס לבע"ח קנה כשאינו חב לאחרים. אך י"ל דאיירי בחב לאחרים דלא מהני אי לאו כזכי. וא"כ א"ש דכיון דהוי ספק אי הולך כזכי שוב אינו יכול לחזור דיוכל לתפוס. דכיון שתופס בשבילו הוי כמו שהי' המלוה מוחזק עכ"פ ושוב אין יכולין להוציא מספק שמא הולך כזכי. או דכיון דהוי ספק ולא יוכלו להוציא שוב הוי חב ויכול לתפוס. או דהוי כספק ויבם כו' כיון דמלוה זה ודאי על מעות אלו ואותן שחב ספק שמא הולך כזכי:

או י"ל דהא לכאורה משועבד מדר"נ ואף אי לאו כזכי לא יוכל לחזור. אך י"ל דאיירי באית לי' נכסי להלוה ואינו משועבד כנ"ל:

שם **מתני'** האשה שאמרה התקבל כו' צריכה ב' כיתי עדים כו'. לכאורה כיון דאין גט בידה. ולר"ה דמוקי מתניתין בעיר א'. א"כ גם בשליח להולכה צריכה ב' כיתי עדים. עדי מסירה וגם עידי שליחות דלא סגי בע"מ שמא לפקדון כמ"ש תוס' דלר"ה בעיר א' לא מהני בפ"נ. והי' מוכח כהרא"ש והר"ן דלהולכה ונתנו לה מודה ר"ה. אך אי אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו א"ש דהי' סגי בעדי שליחות לחוד. אבל כיון דקיי"ל דלא מהני הך חזקה בדאורייתא קשה דאדרבה הוי לי' למנקט רבותא דלא מהני החזקה. והי' נראה מזה ראי' לדברי הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' אישות דשליח להולכה א"צ עדים בשעת שליחות וסגי כששניהם מודים משא"כ לקבלה צריך עדים בשעת שליחות ולא מהני הודאתו וגם בקדושין כן ע"ש וממילא אף שאין הגט לפנינו כן. וא"כ הפי' במשנה כאן דכשאמרה התקבל כו' צריכה ב' כיתי עדים דוקא בשעת השליחות ובשעת הקבלה ואל"ה לא מהני אף שהאמת כן ומודים דהוי מגרש בלא עדים. משא"כ בלהולכה דא"צ עדים בשעת השליחות כנ"ל:

ובמשנה הלשון שנים שאומרים בפנינו כו' משמע קצת דמיירי מן העדות הבא לפנינו. אולם בש"ס תנן כו' הלשון ב' שיאמרו בפנינו וכן ברש"י במשנה כו'. ושפיר מיירי בשעת מעשה שיוכלו להעיד כנ"ל. והנה הרמב"ן ז"ל הובא בראש פ"ב דקדושין כתב ראי' זו להרמב"ם דשליח קבלת קדושין צריך למנותו בעדים כשליח קבלת הגט דתנן התקבל כו' צריכה ב' כיתי עדים כו'. נראה שמפרש ג"כ המשנה על שעת מעשה דבעי עדים כנ"ל. וממילא א"ש דלא נקיט להולכה כדברי הרמב"ם הנ"ל:

והנה הראב"ד והרא"ש ז"ל שם תמהו על סברת הרמב"ם דאי שליח להולכה א"צ עדים משום דאינו הגמר דבר שבערוה רק למהוי שלוחו לקדשה. זה הטעם שייך ג"כ על שליח לקבלה דג"כ אינו הגמר כו' מה שהוא שלוחה לקבלה ע"ש בראש. ונראה דהנה הרבה פוסקים דדוקא שליח להולכה עושה שליח אבל לא שליח לקבלה דהוי מילי ולא מימסרן לשליח וכמ"ש בש"ע:

והנה עיקר הפי' במילי שפי' רש"י ז"ל שאינו מוסר לו שום דבר כו' ע"ש. והא למה יוכל לעשות שליח ראשון ומאי חילוק בין א' לב'. וע"כ הטעה דכשמוסר לו דבר כמו להולכה נעשה השליח מיד כמותו שיש לו הכח של הבעל לקדש או לגרש ושפיר יכול לעשות שליח ג"כ כמו הבעל. משא"כ במילי אין כאן עכשיו במה להיות כמותו עד שנעשה המעשה וכמ"ש הר"ן והרא"ש ז"ל (נדרים דף ע"ב:) גבי שמיעה בהפרת נדרים דבמידי

דממילא לא שייך שליחות שיהא כמותו ע"ש. ולכך הוי כאומר שיהי' נעשה שלוחו לאחר ל' דאינו יכול מקודם לעשות שליח. וכן באומר אמרו וכה"ג כשאינו מוסר לו דבר לא נעשה שלוחו כמותו עד שעת המעשה וממילא מהני שליחות הראשון דבשעה שנעשה נעשה כמותו. משא"כ שליח שני אינו יכול לעשות דקודם שעושה אינו כלל כמוהו של הבעל שיוכל לעשות שליח כנ"ל. וכן בשליח לקבלה כיון דהגט אינו מצדה דבעי ונתן ושלחה כו'. ולא שתטול ולא שתשלח א"ע כו'. וכן בקידושין כי יקח כו' רק שיתן בידה וא"כ מסברא לא הי' מהני כלל שליחות כמו במידי דממילא דיהי' נעשה ידו של השליח כידה. רק דילפינן מושלחה שגם היא עושית שליח. אבל מ"מ הוי מילי כנ"ל ולא נעשה כמותה רק בשעה שמקבל הגט או הקדושין. אבל קודם לא ולכך אינו יכול לעשות שליח אחר דקודם הקבלה אינו כלל כמותה כנ"ל:

והנה זה החילוק שכתב הרא"ש ז"ל בין גמר הדבר שבערוה כו' נראה דהוא ע"פ דברי הרי"ף יבמות פ' מצות חליצה גבי ואשתמודענא דאחוה דמיתנא הוא כו' דמהני ע"פ קרוב כו' דגלוי מלתא כו' ופי' הרי"ף דאף דאין דבר שבערוה פחות מב' כו'. מ"מ כיון שאין עדותו על גוף הדשב"ע רק שזה אחיו וראוי לחלוץ לא בעי עדים כיון שעל עדותו מצד עצמו אינו עדיין דבר שבערוה כו' ע"ש. ודעת ריב"ש שם הובאב"י סי' קנ"ז שדוקא כשהעיד קודם החליצה שזה אחיו כו' ובטור וש"ע קיי"ל דגם בשעה שחולץ ג"כ מהני כו' כיון שעיקר עדותו אינו על הגמר דבר שבערוה רק שראוי כו'. והוא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דהאיסור הוחזק ע"פ ע"א שהעיד שזה חלב. ולוקין אח"כ האוכלו ע"ש. רק שם לא מהני רק דוקא קודם ע"ש:

וא"כ א"ש חילוק הנ"ל דבשליחות להולכה שנעשה שלוחו כמותו מיד שפיר א"צ עדים וסגי בהודאה כמו ואשתמודענא כנ"ל שאין עדותו רק שהוא שלוחו וראוי לגרש שעדיין אינו כלל דבר שבערוה ושפיר מהני אף שנעשה עי"ז אח"כ דשב"ע ע"י הגירושין או הקדושין כנ"ל. משא"כ בשליחות קבלה שאינו כלל כמותה קודם הקבלה רק בשעת הקבלה ואז הוי דבר שבערוה שפיר צריך עדים גמורים דלא שייך כלל שאין עדותו על דשב"ע דהא אינו עדות כלל רק על שעה שהוא דבר שבערוה כנ"ל. דצריך עכ"פ שיהי' שם עדות עליו בלא הדבר שבערוה. כמו במעיד שזה חלב וע"א נאמן שהי' עדותו שאסור לאכלו וע"ז הי' נאמן ושוב לוקה אח"כ האוכלו וכן מה שהעיד זה דאחוה דמיתנא ויש בעדות זה נ"מ לענין איסור קרובים ועריות בלא החליצה והדין דנאמן לאסור ושוב הוחזק ומהני לחליצה. אבל אם אין עליו שם עדות כלל לענין דבר אחר רק לענין הדבר שבערוה שפיר אף שמעיד קודם המעשה לא עדיף מאח"כ דמ"מ מעיד רק על דשב"ע שאינו

נאמן. ומה"ט נראה דחשיב לי' ריש גיטין דשב"ע עדות בפ"נ שנכתב לשמה כו' ואף דלכאורה לדברי הרי"ף הנ"ל הא אינו מעיד רק שהגט כשר לגרש בו ולזה לא מיקרי דשב"ע וגם שם מעיד קודם הנתינה. רק למ"ש א"ש דמ"מ אין עליו שם עדות כלל רק לענין הדשב"ע שכשר לגרש ואם יגרש תהי' מגורשת ושפיר הוי דשב"ע דלא עדיף קודם מאח"כ. משא"כ שם באחוה דמיתנא דנאמן לאסור אשת המת עליו ושאר קרובות וכמ"ש הפוסקים דלענין איסור לא מיקרי דשב"ע רק כמו שזה חלב כנ"ל. ושפיר הוחזק ומהני גם לחליצה. וזה החילוק הוא לרמב"ם ז"ל ג"כ דשליח להולכה דאף שג"כ הוא רק לענין הגט מ"מ יש עליו שם עדות גם מקודם שזה שלוחו כמותו מיד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל כמו שליח להפרשת תרומה וכמ"ש הרשב"א כאן שזה ענין שלם שנעשה שלוחו כנ"ל. ושפיר נקר' הוחזק כנ"ל ומהני גם שנעש' דשב"ע אח"כ משא"כ שליחות קבלה שאינו ענין כלל רק בשעת קבלת הגט נעשה שלוחה כמותה ושוב אף שמעיד קודם הקבלה מקרי שמעיד רק על דשב"ע וצריך עדים כנ"ל:

אולם דעת הראב"ד ורא"ש שאין חילוק דגם שליח קבלה כיון דאתרבי מושלחה הוי כמו להולכה דג"כ הוי ענין א' שנעשה כמותה לענין הקבלה כנ"ל. ואם הי' נאמן בהולכה ראוי גם ש"ק להיות נאמן והוחזק כנ"ל. וגם דלרוב הפוסקים ש"ק משוי שליח ולא חשיב מילי ע"ש. ולשטת ראב"ד ור"ן ריש פ' האיש מקדש גם שליח הולכה צריך עדים. דג"כ הטעם כנ"ל דאף מקודם נקרא דשב"ע כיון דאין בשליח ענין עדות רק שאם יגרש או קדש תהי' מגורשת. ושפיר חשיב דשב"ע כנ"ל והר"ן ז"ל הביא מהירושלמי דמחלק בין הוחזק בעדים כו' ע"ש. ויש לפרש להרמב"ם ז"ל הירושלמי כפשוטו ממש כמו בחלב שכ' הרמב"ם דכשהוחזק חלב בעדות ע"א לוקה אח"כ. ונראה פשוט דלאחר שאכל לא מהני עדות ע"א שזה חלב להלקותו דלא יקום ע"א כו'. ואף שנשאר עדיין מחתיכה זו ומעיד על החתיכה ונאמן לאוסרה מ"מ הא קי"ל פלגינן דיבורא כמו בכל נכסי כו' ריש גיטין. וכיון שעדותו לאיסור ולחייב זה מלקות נאמן לאיסור ולא למלקות. אך באיסור לא משכחת לה דצריך התראה. אך כאן בדשב"ע דילפינן דבר מממון דבעי ב'. רק מ"מ קודם נאמן כמו התם. ולכך גבי שליח להולכה נהי דלא בעי עדים ונאמן השליח היינו קודם הקדושין או נתינת הגט כשאומר בפני עדים שהוא שליח להולכה ועדיין אינו דשב"ע שפיר הוחזק לשליח כמו בחלב ומהני אח"כ הקידושין אף שנעשה דבשב"ע. אבל כשלא אמר כלל מקודם שהוא שליח וקדשה עבור פלוני. נראה דלא מהני גם להרמב"ם ז"ל דאחר הקדושין מה שיעיד שהי' שליח הוא דשב"ע ממש שהיא מקודשת ואינו נאמן. וא"כ שוב אף שהאמת שעשאו שליח שלא בעדים לא מהני. דנהי דשליחות להולכה לא

בעי עדים מ"מ הא מקדש בלא עדים אינם קדושין וא"כ הא צריך שידעו העדים שהבעל נותן ומקדש וא"כ כיון שאין העדים יודעים מהשליחות אינם יודעים כלל מנתינת המקדש והוי קדושין בלי עדים וגרע ממ"ש המרדכי באינם יודעין אם קרוב לו או לה דלא מהני דמקרי בלא עדים. וע"כ הא דמהני ביש עדי שליחות אף שאין עדי הקדושין יודעין. מ"מ מאחר דלא מקרי חצי דבר כמ"ש הפוסקים כאן א"כ שוב הוי קדושין בעדים ע"י צרוף ב' הכיתות דראוי להעיד בב"ד ויהי' עדים כנ"ל אבל באין עדי שליחות רק שהשליח בעצמו נאמן קודם הקידושין. א"כ כיון שלא העיד קודם ואחר הקדושין שוב אינו נאמן ממילא בשעת קדושין אין כאן עדים שהמקדש מקדשה דלא יהא עוד עדות כלל בב"ד גם ע"י צירוף דהשליח לא יהא נאמן כנ"ל. ושפיר בעי הוחזק בעדים או שהי' עדים בשעת השליחות או שיאמר בפני עדים קודם הקדושין שהוא שלוחו הוחזק בעדים קודם שנעשה דשב"ע והדין שנאמן שוב מקרי אח"כ מקדש בעדים דיהי' מהני ע"י צרוף אותן עדים כנ"ל. דסגי בפני עדים ולא צריך בב"ד. כמו בכל עד א' נאמן באיסורין דמהני אף חוץ לב"ד ובהעיד בפני ב' שזה חלב ג"כ לוקה האוכל אח"כ ע"י עדים אלו כנ"ל. וא"ש לשון הירושלמי:

ומה דאמר בירושלמי לא הוחזק בעדים כו' דג"כ מבואר דעכ"פ מקודשת ע"ש היינו שלא אמר מקודם בעדים ואח"כ באים עדים על השליחות רק דאז לא הוחזק וצריך באמת אח"כ עדים גמורים על השליחות כנ"ל:

אולם ברמב"ם פ"ט מה' אישות מבואר דגם לא עשאו כלל שליח בעדים ולא אמר קודם הקדושין שהוא שליח ג"כ מהני כשמודים אחר הקדושין שהי' שליח להולכה. וצ"ל להרמב"ם ז"ל אף דמודה ודאי בחלב גם שהוחזק ע"פ עד א' הוא דוקא קודם החיוב אבל אחר שאכל לחייב מלקות ודאי אין ע"א נאמן לומר שכזית זה שאכל הי' חלב כדי להלקותו. וא"כ גם בענין השליחות נהי דאין זה גמר דשב"ע מ"מ אחר הקדושין או הגט שוב הוי עדות גמור שמקודשת או מגורשת כנ"ל. אמנם סבר הטעם דהא מסברא הי' נאמן ע"א גם בקדושין וגט כמו בכל איסורין דע"א נאמן. רק דגלי קרא היקישא דדבר דבר מממון דאין ע"א נאמן. א"כ כיון דאמרינן דלא הקישה תורה רק בדבר שהוא גמר הדשב"ע לא בדבר המביא לדשב"ע כמו שליחות כנ"ל. א"כ שוב לענין עדות זה הוי ככל איסור שע"א נאמן עדיין אף אחר הקדושין או הגט. דבשלמא התם בחלב וכה"ג כיון דאמרה תורה לכל עון כו' דלחייב מלקות צריך ב' א"כ הא מה שמעיד שזה חלב לחייב מלקות ג"כ צריך ב' דאיך יקום ע"א לחייב כנ"ל. ודוקא קודם שעדיין אינו מעיד לחיוב כנ"ל. ואח"כ ממילא נתחייב זה ע"י אכילתו כנ"ל. משא"כ כאן בדשב"ע דכיון דלענין

בדבר שאינו הגמר דשב"ע לא הקישה תורה לממון שוב עדיין ע"א נאמן גם אחר הקדושין על שמעיד על השליחות שאינו הגמר דשב"ע שלענין זה הוא ככל איסור שע"א נאמן:
ועיקר סברת הרא"ש להרמב"ם ז"ל לחלק בין מה שאינו הגמר דשב"ע. יש לעיין מהא דפליגי בש"ס ריש סוטה ופ' מי שקינא כו' אי קינוי ע"פ א' או לא כו'. דפרש"י ז"ל שם ג' כיון דמיעט בה ולא בקינוי כו' ממילא הוי כשאר עדיות דבעי תרי כו'. והא הקינוי אינו הגמר דשב"ע רק גורם לדשב"ע כשתסתתר והוי כשאר איסורין דע"א נאמן לסברת רא"ש ז"ל הנ"ל. וראי' כמ"ש לעיל דכיון שאינו עדות כלל המועיל רק לענין שכשיהי' דשב"ע דינו כמו אח"כ. דהא אין עליו שם עדות במה שקינא לה רק לענין שתיאסר בסתיר' כנ"ל. וא"כ ראי' מזה דלענין שליחו' קבל' שאינו עדות רק שכשיקבל הגט תהי' מגורש' שפי' הוי דשב"ע וצרי' ב' כמ"ש הרמב"ם ז"ל. ולדברי ראב"ד והרא"ש גם שליח הולכ' כן דאין תועל' רק כשיתן הגט:
אמנם מש"ס אין ראי' ואדרבה משמע לכאורה קצת להיפוך דרק ממיעוט דבה ולא בקינוי ולא בסתירה ממעט דבעי ב' משום דאל"ה הוי מקשינן לטומאה דקינוי ג"כ איתקוש כדאמר התם וכן סתירה ולכך איצטריך בה כנ"ל. אבל מטעם דשב"ע באמת לא הוי צריך ב' כיון שאינו הגמר דשב"ע. דהא פריך התם אמשנה דתנן שהי' בדין ומה עדות האחרונה כו'. נאמר כאן דבר כו' ופריך האי מדבר כו' האי מבה ולא בקינוי ולא בסתירה כו'. ומה פריך הא המיעוט בה הוא רק דלא גלי שיהי' סגי בחד כמו טומאה וממילא הוי כמו שאר דשב"ע דצריך ב' א"כ שפיר נקיט במשנ' ג"ש דדבר דבר דמה"ט הוא דבעי ב'. ומשמע דמטעם דשב"ע לא הי' צריך ב' כיון שאינו הגמר כו' רק מקר' דבה כו'. אך באמת ז"א דהא מפר' התם בברייתא עדות הראשונה סתירה. ועדות סתירה הוא ג"כ גמר דשב"ע דכתב בה טומאה. אך י"ל כיון שעושה רק ס' וממילא ספק טומאה ברה"י טמא ודאי י"ל דלא מקרי גמר דשב"ע כיון שעדותו אינו רק ליעשות ספק. וגם שאינו איסו' עולם רק לברר ע"י השקאה כדאמר התם:
ומהרש"א ז"ל מפרש דברי רש"י דבה מיעוטא הוא ולא גמרינן שאר עדיות דאשה כו' היינו דמזה המיעוט דבה גלי קרא דשאר כל עדיות דאשה אינם כן ואין ע"א נאמן בהם ככל עדיות שבתורה. ע"ש שהקשה על רש"י. ונראה דזה הכריחו לפרש כן ברש"י הגם שפשט לשונו כמ"ש דא"כ הי' לו לומר בה מיעוטא דלא ליגמור כו' ומשמע דזה ב' דברים כו'. אולם הוי קשה לי' כנ"ל דעדיין צריך לג"ש דדבר. ולכך מפרש כנ"ל דממילא יליף מבה דלא ליסגי בשאר עדיות דאשה בע"א ולא קשה כנ"ל. אולם גם דברי תוס' ג' ד"ה נאמר כו' תמוהים שתמהו שאר עדות טומאה למה לי' ג"ש הא מעדות אחרונה ליכא

למילף דאית לי' פירכא וממילא צריך ב' דמהיכא תיתי דליסגי בחד כו' ע"ש. ותמוה הא עד א' נאמן באיסורין אי לאו ג"ש דדבר דבר דאין דשב"ע פחות מב' הי' עד המעיד שטמאה כמעיד שחתיכה זו חלב ואסורה עליו כמבואר בש"ס בכמה דוכתי דרק משום אין דשב"ע כו'. וצ"ל דתוס' (אזיל) ללישנא דש"ס פ' האשה רבה ביבמות דבאיתחזק אין ע"א נאמן גם בלא דשב"ע וריש גטין תרי טעמי קאמר דאיתחזק ואין דשב"ע פחות מב' ע"ש. וממילא כאן בלא הג"ש אין עד טומאה נאמן לאוסרה נגד חזקת היתר, וא"כ גם ברש"י יש לפרש כן כיון דבה לא בסתירה גלי דלא ליגמר מטומאה ושוב אינו נאמן באתחזיק בלא ג"ש דדבר ופריך שפיר האי מבה כו' ומשני עד טומאה דעלמא בלי סתירה מנ"ל והיינו כמ"ש רש"י ריש מי שקינא דס"ד דגלי רחמנא דעד טומאה נאמן ואין חילוק בין ע"י סתירה או לא קמ"ל ג"ש דדבר דדוקא אחר קינוי וסתירה משום רגלים לדבר ע"ש: **עכ"פ** מפשטא דש"ס שם דדייק אי בה ממעט קינוי או ממעט סתירה ואמר סתירה עדיפא ולר"א להיפיך וכן לריב"י ע"ש. ולא אמר דראוי יותר למעט סתירה דצריך ב' משום דהוי דשב"ע דנאסרת בסתירה זו וסוטה ספק נמי טומאה כתיב בה כעריות כדאמר פ"ק דיבמות ולוקה כו'. משא"כ קינוי דהוא רק גורם לדשב"ע ראוי שיהי' ע"א נאמן ככל איסור. ומשמע דאין סברא לגמ' לחלק כלל רק כיון שאין הקינוי אלא לענין שתהי' אסורה אח"כ בסתירה הוי ג"כ דשב"ע וכדעת החולקים על הרמב"ם ז"ל. וכן למ"ש תוס' שם ריש סוטה בשם הירושלמי טעמא דר"י דקינוי ע"פ ב' ג"כ מקרא דערות דבר שע"י דיבור הקינוי יליף מממון דבעי ב'. וא"כ דכל דשב"ע בקדושין וגטין ילפינן מהך דבר דבר דנאמ' בסוטה א"כ ממיל' מוכח דגם גורם שעדיין אינו דשב"ע כמו קינוי ג"כ בעי ב' וממילא גם שליחות כן:

אמנם אפשר לומר למאי דקי"ל דספיקא הוא דלמא הלכה כר' יוסי בר' יהודא דקינוי ע"פ עצמו או ע"פ ע"א ע"ש בש"ס וכ"פ כל הפוסקים משום המיעוט בה ולא בקינוי א"כ י"ל כיון דגלי קרא דקינוי לאו כמו דבר שבערוה גופי' משום שהוא רק גורם שוב ילפינן בכל גורם כמו שליחות וכה"ג שאינו בכלל דשב"ע דליבעי ב' וסגי בחד ככל ע"א באיסורין כנ"ל. וא"כ הי' נראה דספיקא הוא כמו הספק הנ"ל אי כר"י ב"י. ומשם שפיר הוכיח הרמב"ם דגם אח"כ שכבר הוא דשב"ע מ"מ נאמן ע"א כשמעיד על הגורם כמו ע"א על השליחות אף אחר הקדושין או הגט כנ"ל דהא אמר התם בש"ס לדברי ר"י ב"י אין לדבר סוף זימנין דלא קנאו ואמר קנאו כו' ע"כ שגם אחר הסתירה נאמן שקינא מקודם אף שכבר הוא דשב"ע שע"י הקינוי אסורה. דאם אמר מקוד' לפני ב"ד לא הוי פריך מידי

דהא בידו לקנות ע"ש. ומוכח כנ"ל דגם אח"כ נאמן כנ"ל. אך א"כ משם מוכח לכאורה דגם במקום הכחשה ע"א נאמן כו'. ויש לדחות ואין להאריך כאן:

הנה עוד י"ל טעם דשליח קבלה צריך בעדים ולא להולכה. דהנה בש"ס קדושין פ' האומר דמקדש בלי עדים לא מהני גם כששניהן מודים ופריך אי מה להלן כו' הודאת בע"ד כמאה עדים כו' ומשני דחב לאחריני ולכאורה מאי פריך בשלמא בממון הוי הודאה שחייב משא"כ כאן אי בלא עדים אינה מקודשת אף שאמת. א"כ אינו מודה כלל שמקודשת. ואינו דומה לממון רק מודה קדשתי בפני עדים וזה מהני באמת. וע"כ דהקושיא הי' כיון דהטעם דבלא עדים לא מהני הוא ע"כ משום דצריך שתהי' א"א ע"י הקדושין ויוכל להתברר האיסור בב"ד ולכך אף שמתו העדים מיד אחר הקדושין מ"מ כבר נגמרו כיון שהי' אז ראוי שיעידו ויבורר. משא"כ בלא עדים שלא יוכל להתברר האיסור אין מועיל כלום דאין קידושין לחצאין ע"ש ברשב"א. וא"כ פריך דאי הודאת בע"ד כק' עדים יועילו הקדושין כמו בפני עדים דהא ראוי להתברר שיבואו ויודו בב"ד ויבורר שמקודשת כמו ע"י עדים וממילא נגמרו הקדושין כיון שראוי כנ"ל. ומשני משום דחב לאחריני ולא תועיל ההודאה. ושוב לא נגמרו כלל הקדושין שאין ראוי שיבורר ושוב אין כאן הודאה כלל שנתקדשה ולא דמי כלל לממון כנ"ל. ובזה נתישב לי קושית רשב"א שם אשר הוא תימה רבא הא כיון שרוצין שניהם מה חב לאחריני איכא הא בידם לחלק ע"ש עוד תימה. בגט דקי"ל בעל שאומר גרשתי נאמן משום בידו לגרשה א"כ שוב יועיל גירושין בלא עדים דכיון שתועיל אמירתו ויהי' נאמנשוב הוי כמו הי' עדים דהי' ראוי להתברר ע"י שיודה שגרשה. דכמו אם הי' הדין דבחב לאחריני מועיל הודאה שהי' מהני בלי עדים ג"כ כדאמר הנ"ל. ממילא גרשתי דנאמן שוב יועיל. ונהי דלר"א דע"מ כרתי י"ל דאינו גט בלי ע"מ. אבל לרבנן לר' מאיר דע"ח כרתי מה זה שכתבו תוס' בשם ר"ת בכמה מקומות דגם לר"מ בעי עדים בשעת נתינה משום דאין דשב"ע פחות מב'. הא שפיר יהי' מהני כנ"ל. וגם לר"א קשה לפי דברי תוס' גטין דבממון דמהני הודאה חשוב בעדים כיון שיהי' נאמן ע"ש:

אמנם נראה לע"ד למ"ש דאינו דומה כלל דכיון דצריך להיות בשעת מעשה עדים דוקא שיהי' ראוי להתברר אח"כ ושוב אף שמתו אח"כ נגמרו הקדושין והגט כיון שאז הי' ראוי. וא"כ כיון דקי"ל בעל שאמר גרשתי אינו נאמן רק מכאן ולהבא לא למפרע דע"ז אינו בידו ע"ש ש"ס ב"ב פ' יש נוחלין. וא"כ שוב הוי מגרש בלי עדים שהגם שיאמר אח"כ גרשתי ויהי' נאמן לא יהי' נאמן כלל על שעת נתינת הגט א"כ אין כאן עדים בשעת מעשה כלל ושוב אינו אומר כלל גרשתי כנ"ל. דבשלמא בעדים שנאמנים על

שעת מעשה א"כ כשיעידו אח"כ יהי' מבורר על שעת הגט והקדושין שאמת ושפיר יש עדים בשעת הגט והקדושין שראוי ועומד שיבורר בב"ד שהאמת כן ויש עדים בשעת מעשה ונגמר כנ"ל. משא"כ שנאמר שיחשב כעדים במה שיוכל לומר אח"כ גרשתי ז"א דגם אם יאמר לא יהי' בירור כלל על שעת הגט כיון דלמפרע אינו נאמן ושוב אין כאן עדים בשעת מעשה כלל ולא מהני כלל ולא נגמר. דאף שרגע אח"כ יוכל לומר מ"מ כמו במתו העדים מיד אח"כ נגמר כבר כמו כן להיפוך לא מהני כנ"ל. וכן בקידושין לא קשה כלל קושית הרשב"א הנ"ל. דבשלמא אם הי' הודאת בע"ד כעדים פריך שפיר דהוי כעדים בשעת קדושין דיהי' מהני הודאתו על למפרע. ומשני דחב לאחריני לא מהני. ואף דיהי' מהני מטעם בידם לחוב לקדשה שוב אין נאמנים רק להבא לא למפרע ושוב אין כאן הודאה כלל שנתקדש' דהי' בלי עדי' כנ"ל כיון שאין הנאמנו' על למפרע דחב לאחריני ואין בידם למפרע כנ"ל. ומיושב הכל ב"ה:

והנה לענין השליחות להולכה שוב י"ל אף דנימא דבעי עדים ג"כ מ"מ שוב מהני גם בלא עדים דהא הוי כעדים שיבורר ע"י שיאמר שעשאו שליח להולכה קודם הנתינה. שיועיל הודאתו מכאן ולהבא עכ"פ דבידו ושוב יועיל הגט אח"כ דבל"ז אינה מגורשת עד הנתינה ושפיר הוי כמו עשאו בעדים כנ"ל. ולכך אי באמת עשאו שליח נגמר אף בלי עדים כנ"ל. אך לכאורה ז"א דאין אנו דנין על השליחות דבעי עדים רק דנתינת הגט צריך בעדים וכשאין עדי שליחות אין העדים יודעין בשעת נתינת הגט אם הבעל נותנו לה ומה"ט הוי מגרש בלא עדים וכן בקידושין. וע"ז לא שייך שוב שע"י הודאתו יהי' כעדים דג"כ לא יהי' נאמן למפרע כנ"ל ואין כאן עדים בשעת הגט או הקדושין על השליחו' וממילא אין עדים על הגט והקדושין כנ"ל. אך באמת לא קשה דאם הי' אפשר בשעת הגט שיודה בפני ב"ד שפיר הי' חשיב כעדים דמתו אח"כ דמהני כיון שהי' אז ראוי כנ"ל רק דעל גוף נתינת הגט אין לומר דיחשב כעדים ע"י שראוי לומר בפני ב"ד גרשתי דז"א דקודם הגט אי אפשר שיאשר גרשתי רק אח"כ ואח"כ לא יהי' נאמן על הרגע למפרע ושוב אין כאן עדים כנ"ל. משא"כ בענין השליחות שאינו גוף הגט שפיר י"ל דמהני דיכול לומר בשעת נתינה לפני ב"ד שעשאו שליח ויועיל דבידו כנ"ל ושוב ראוי שיבורר בשעת מעשה וכיון שבשעת נתינה יש עדים שפיר מהני אף שאח"כ לא יהי' נאמן על למפרע גם בענין השליחות מ"מ כבר נגמר הגט והקדושין כיון שברגע הקדושין והגט הי' אפשר כנ"ל:

אמנם לכאורה ז"א דבשלמא מתו אחר הגט מיד וכה"ג עכ"פ לא הי' עומדין בשעת הגט וקדושין למות ושפיר נגמר שהי' אז בעדים הראוי להתברר בב"ד אח"כ ושוב אף דמתו

כבר נגמר אבל אם היינו יודעין בבירור בשעת הגט והקדושין שברגע אח"כ מיד לא יוכלו להעיד כלל בב"ד י"ל שפיר דלא מקרי בעדים ולא מהני אף בשעת מעשה כיון שלא יהי' אפשר לבא לבירור אח"כ אף שברגע הקידושין אפשר אינו מוכרח שיועיל כה"ג. דאין זה עדות (ובזה נדחין דברי מהרי"ט בת' בחרם שלא לקדש בלי עשרה שכתב כיון דעדים נפסלין רק מאז ואילך הוי קדושין בעדים דעדות זה אינו פסול כמ"ש תוס' חולין י"ד בשחיטת מומר ע"ש. ואינו דכיון דא"א כלל שיעידו על הקדושין בב"ד דאח"כ פסולין ממילא לא חשוב בעדים כלל בשעת הקדושין אף שאין פסולין עדיין כיון דאז ידוע שלא יועיל כלל בב"ד עדותן כנ"ל). וא"כ אפשר דאינו מועיל גם בשליחות כנ"ל:

אך באמת לא קשה דהא כשאומר גרשתי הדין דנאמן מכאן ולהבא דבידו כנ"ל וא"כ מיד אחר הקדושין והגט באמת יהי' נאמן בב"ד רק דכיון דעל למפרע אינו נאמן אין כאן עדים ברגע נתינת הגט והקידושין וגזה"כ דבעי בשעת הגט והקדושין עדים. ושוב גם מיד אח"כ לא יהי' כלל אומר גרשתי דכיון שלא הי' עדים לא מהני וא"כ לענין השליחות להולכה דשפיר יש שניהם דהא ברגע הקדושין והגט הי' חשוב בעדים דהי' אפשר אז שיודה בב"ד שעשאו שליח והי' מהני כיון שהוא מעשה אחרת שאינו נתינת הגט כנ"ל. וא"כ כיון דחשיב אז בעדים שוב הוי עדות שראוי גם אח"כ להתברר דהא גם אח"כ יהי' נאמן מטעם בידו לגרשה שנאמן מכאן ולהבא וא"כ בין בשעת הגט ובין אח"כ הוי כמו בעדים דמהני כנ"ל. ולכך מהני שפיר שליחות להולכה גם בלא עדים. אבל בשליח לקבלה דאין בידה להתגרש א"כ אחר הגירושין לא תהי' נאמנת שהי' שלוחה לקבלה ושוב הוי בלא עדים כנ"ל. ואף דמקודם י"ל ג"כ דבידה לעשותו שליח קבלה אבל מ"מ כיון דאחר הגט אינה נאמנת גם להבא שוב אינו ראוי שיבורר והוי בלא עדים כנ"ל. ויש לדחות. וגם בקדושין לא שייך החילוק בין דידי' לדידה. ואין להאריך כאן:

שם במשנה צריכה ב' כתי עדים כו'. הלשון קשה דהוי לי' למימר צריכה עדים על האמירה ועל הקבלה דאטו צריכה ב' כתות. ונראה לע"ד דקמ"ל דאף דבכל מגרש בעדים אף שמתו מיד אחר הגט או נפסלו מ"מ כבר נגמר הגט שהי' אז עדים מ"מ כאן באמירה וקבלה דלהפוסקים הנ"ל כשלא הי' עדים באמירה לא מהני אף שבאמת עשאתו שליח דהוי בלא עדים כנ"ל לא די כשהי' עדים בשעת אמירה לחוד רק דצריכין להיות העדי אמירה קיימים וכשרים בשעת קבלה דאם מתו או נפסלו קודם הקבלה לא מהני ולא נתגרשה באמת. דאין העדות מצד האמירה לחוד רק דהא כיון שאין העדי מסירה יודעין שזה שלוחה אם כן אין יודעין אם בא לידה כלל והוי מגרש בלא עדים וגרע טובא ממ"ש המרדכי גטין פרק הזורק דבאין העדים יודעין אם קרוב לה או לא דהוי מגרש בלא עדים

כו' ולא מהני. וכאן א"י כלל שבא לידה. רק דכיון דיש עדי אמירה והדין דמצטרפין שפיר חשיב מגרש בעדים דיש בשעת מסירה עדים שבא לידה ע"י הצירוף העדי אמירה והעדי קבלה כנ"ל. וא"כ אם מתו או נפסלו קודם הקבלה מאי בכך שהיו כשרים בשעת אמירה מ"מ בשעת גירושין שהוא המסירה אינכאן עדים שבא לידה והוי מגרש בלי עדים דאין כאן צירוף. וא"כ באמת לא נתגרשה כלל אף לגבי האשה שיודעת האמת. וכן גם אם נתכשרו אחר הקבלה שנעשו קרובין העדי אמירה בשעת קבלה ואח"כ נתרחקו או עשו תשובה בפסולי עברה. דקי"ל כל שתחלתו וסופו בכשרות אף שהי' פסול בינתים כשר מ"מ כאן אינו כן דכיון דבשעת קבלה היו פסולין לא הי' עדות בשעת הגט. ולא מהני שהיו כשירים בשעת אמירה וגם עתה אחר הקבלה דמצד האמירה הי' מהני שהי' תחלתו וסופו בכשרות מ"מ לא מהני מצד שלא הי' עדות בשעת קבלה שבא לידה כנ"ל. ושפיר קמ"ל במתני' דצריכה ב' כתי עדים היינו שבשעת הקבלה צריכה שיהי' ב' כתות שיהיו אז עדים כשרים כנ"ל שיכולין להצטרף כנ"ל. דאי הוי תני סתם עדים על האמירה ועל הקבלה הוי ס"ד דדי שיהי' עדים על האמירה לחוד ועל הקבלה לחוד וכיון דעל האמירה הוי תחלתו וסופו בכשרות הי' מהני. וקמ"ל דלא מהני דצריך שיהי' ב' כתות ביחד כשרים שיצטרפו כנ"ל:

וגם נראה דקמ"ל להיפוך ג"כ דלא נימא דעדות של אמירה אינו עדות כלל מצד עצמו רק משום הקבלה שיהי' אז ידוע שהוא שלוחה וממילא אף שהי' עדי אמירה פסולין בשעת אמירה וכשרים בשעת קבלה ג"כ ס"ד שיועיל כיון שאינו עדות רק בשעת הקבלה וקמ"ל דלא מהני דצריך ב' כתי עדים היינו שיהיו כת עדים כשרים על האמירה מצד האמירה לחוד דאל"ה אין כאן מאחר דלענין עדות האמירה אינו עדות דתחלתו בפסול לא מהני:

ומיושב בזה מה דתני אח"כ אפילו הן הראשונים הן האחרונים כו' דתמוה מאוד כמ"ש תוס' דאדרבה הכי עדיף טפי דלא הוי ח"ד ונדחקו הרבה. ולמ"ש א"ש כפשוטו דהוי ס"ד דבב' כתות דוקא אז בעי שיהיו כשרים על האמירה מצד עצמה דאם היו פסולין אז לא מהני אף דהן כשרים בשעת קבלה דמ"מ פסול. גם מצד הקבלה דאין עדי הקבלה יודעין אם בא לידה רק ע"י שיש עדים על האמירה ובצירוף כנ"ל. וכיון דהדין דתחלתו בפסול וסופו בכשרות פסול א"כ כיון שהיו עדי האמירה פסולין בשעת אמירה א"כ פסולין גם עתה להעיד על האמירה דתחלתו בפסול כנ"ל. וממילא אין כאן עדות בשעת קבלה שבא לידה כנ"ל. אבל כשהן עצמם עדי אמירה ועדי קבלה הוי ס"ד שפיר דאף שהיו פסולין בשעת אמירה וכשרים בשעת קבלה מ"מ מהני דמצד עדות הקבלה לחוד יודעין שבא לידה דעתה כשרין ואינו מזיק כלום מה שהיו פסולין בשעת אמירה כיון

דאין צריך עדות מצד עצמו על האמירה רק כדי שידעו עדי שבא לידה והי' ס"ד דמהני כנ"ל. וקמ"ל דאפילו הן עצמם ג"כ צריכין להיות כשרים על שניהם כמו אלו הי' ב' כתות דעדות האמירה צריך שיהי' עדות כשר מצד עצמו וכיון שעל האמירה הי' תחלתו בפסול דלא מהני אינם רק עדי קבלה לחוד וכאלו אין עדים כלל על השליחות ואינו מועיל ידיעתם כלל שבא מאחר שיודעין ידיעתם עכשיו כשהן כשרים מה שזוכרין המעשה שראו כשהיו פסולין כנ"ל ושפיר קמ"ל אפילו הן הראשונים כו' מ"מ צריך שיהיו ב' כתי עדים כו' היינו שיהיו כמו ב' כתות אחרים שיהי' עליהם תורת עדים כשרים על האמירה וכן על הקבלה כנ"ל. וכן תני אח"כ א' מן הראשונים כו' ואחד מצטרף כו'. דמשמעות הלשון דזה הא' המצטרף אינו מן הראשונים והאחרונים. רק שמעיד שהי' האמירה בעדים וכן הקבלה והוא לא נתכוין אז לעדות. ובת"ה נסתפק במעיד ע"א שנתקדשה בפני ב' ע"ש ובש"ע אה"ע סי' מ"ב די"ל דוקא לקיום הקדושין בעי ב'. והוי ס"ד דגם פסולין שמעידין שהי' בפני כשרים ג"כ מהני כמו כל ע"א באיסורין דגם פסול מהני. אך לא קיי"ל כן וקמ"ל דאף כה"ג שזה הא' המצטרף מעיד שהי' בפני ב' כתות כנ"ל. והוי ס"ד דאף שהי' פסול בשעת אמירה ג"כ מהני דהא באמת הי' בעדים ובשעת קבלה היו כשרים וידעו שהנתינה לשלוחה כמותה. וקמ"ל דמ"מ צריך שיהיו כשרים גם על האמירה כנ"ל:

שם אפילו הן כו'. י"ל דרבותא. דלכאורה י"ל דלא הוי ח"ד לדעת הר"ן וש"פ דבלהולכה לכ"ע השליח דא"נ לפקדון דלא שייך אם איתא כו' כמ"ש הר"ן. ורק בשליח קבלה פליג ר"ה. וא"כ שוב כמו בעידי חזקה דלא הוי ח"ד להרי"ף דפועלין לפירות שלא יוכל לכפור שאכל ע"ש. וא"כ י"ל דעדי קבלה פועלין להיפך שכשאין עדי אמירה א"כ בלא העדי קבלה הי' השליח יכול ליתנו להולכה דע"ז הי' נאמן כיון שהגט בידו. ומועיל עדות עדי קבלה שלא נתנו לשליח בתורת הולכה רק לקבלה וממילא כשלא יהי' עדי אמירה לא יוכל השליח ליתנו בתורת ש"ה. ומהני שפיר עדותן של הע"ק לגרע. וג"כ דבר הוא וכיון דעדי קבלה מהני קצת בלא עדי אמירה שוב הכל מהני. כמו התם בע"ק ועדי ביאה כו'. וא"כ אי נימא כנ"ל הי' הטעם דצריך שיעידו עדי קבלה בפנינו קבל ולא סגי שיעידו שראו הגט בידו אף למ"ד שליש נאמן משום דהא עדי אמירה שפיר צריך כמ"ש תוס' דע"ז לא שייך הימני'. וא"כ שוב אינו מועיל העדים שראו בידו דהוי ח"ד עם העדי אמירה דהא אין פועלין כלום בלא עדי אמירה דאין יודעין כלום אם קבלו להולכה או לקבלה ועדיין הי' יכול ליתנו בתורת שליח הולכה. והן ח"ד עם העדי אמירה ולא מהני ולכך דוקא צריך שיעידו בפנינו קבל דאז פועלין כנ"ל והוי דבר משא"כ כשמעידין רק כשראו

בידו כנ"ל. כך הי' אפשר לומר וקמ"ל במתני' דאפילו הן הראשונים כו' ואינו ח"ד כלל מ"מ צריך דוקא שיעידו בפנינו קבל ולא סגי במה שיעידו שראו בידו דקמ"ל כר"ה או ע"מ כרתי כדאמר בש"ס. ומיושב הלשון דתני מעיקרא צריכה כו' בפנינו קיבל כו' והוי ס"ד דדוקא בב' כתות צריך דוקא בפנינו קיבל ולא סגי שראו כדי שלא יהי' ח"ד משא"כ בכת א' קמ"ל אפילו כת א' שהן הראשונים כו' מ"מ צריך בפנינו קבל כנ"ל:

עוד יש לפרש אפילו הן כו'. דלכאורה להמבואר בירושלמי הביאו התוס' ושאר פוסקים פ"ק גבי תן גט לאשתי כו' דאפילו צוחה להתגרש אני רוצה חיישינן שמא חזרה בה ולא הוי זכות ע"ש. וקשה דא"כ מאי מהני שליח קבלה נימא שמא חזרה בה וביטלה השליחות כיון שבאמת חוב לה דאמרינן דאין הוכחה ממה שרצתה אז שעדיין רוצית. א"כ גם בשליח שייך כן ולעיל י"ח ע"ב פי' תוס' שמא פייס וביטל הגט. רק דלא חיישינן משום דאסור לבטלו שלא בפני השליח. או דקלא אית לי' דצריך בפני ב' כמ"ש תוס' ל"ב משום ממזירות משא"כ באשה לא שייכי כל הטעמים. וצ"ל כמ"ש רמב"ם סוף פ"ז מה' גירושין שאינו חוששין שמא זייפה שאין מקלקלת על עצמה כו' ועוד כו' כמו שנעמיד הגט בחזקתו ואין חוששין לגט שנתן בפנינו שמא ביטלו ואח"כ נתן כו' אלא נעמידנו על חזקתו עד שיודע שהוא בטל כו' ע"ש. אלא כיון שסיים הרמב"ם שאין דין האיסורין כדין הממונות ע"ש ומשמע דרק מה"ט סמכינן אחזקה וא"כ מה זה שכתב שאינו כדין הממון הא דבר שבערוה ילפינן דבר מממון. וע"כ דלטעמי' דשליח הולכה א"צ עדים ולא הוי דשב"ע ושפיר כתב שדינו כאיסורין וא"כ לענין שליח קבלה שצריך עדים דהוי גמר דבר שבערוה למה יועיל החזקה ניחוש שמא ביטלה. וצ"לדהרמב"ם קאי רק אקיום מ"ש שאין דין איסורין כו'. אבל לענין החזקה שלא בטל מהני גם בדשב"ע. ועיין בח"מ סי' קכ"ב דהא דלא חיישינן שמא ביטל כמו חזקה שליח עושה שליחותו כן חזקה שהמשלח עומד בדיבורו ע"ש ובסמ"ע. והא חזקה זו קיי"ל דלא מהני בדאורייתא כלל. וצ"ל רק משום דודאי לא תקלקל עצמה אך הא בתן גט זה כו' ואמרה שרוצה להתגרש כו' ומ"מ אינה נאמנת אח"כ שלא חזרה בה ולא מהני טעם הנ"ל. משום שאין דשב"ע כו'. אך החילוק הוא דבזכות בתן גט כו' לא שייך לאוקמי חזקה כמו שהי' מקדם דהא לא הי' שום מעשה שיהי' שייך לאוקמי אחזקה רק דבדבר שיודעין שהוא זכות הי' מהני בשעת הקבלה מטעם זכין לאדם כו'. והא בשעת הקבלה אין יודעין אם עדין זכות דשמא חזרה בה ולא שייך לאוקמי אחזקה שלא חזרה בה דהא לא הי' שום דבר באותו הגילוי דעת שרוצה להתגרש רק שיועיל על שעת הקבלה ואז אין ידוע אם עדיין זכות.

משא"כ כשעשתה שליח שהוא דבר שאמרה תורה דמהני שלוחה כמותה ושוב כשדנין אם חזרה וביטלה מוקמינן אחזקה שהשליחות קיים כמקודם ולא נתבטל:

וא"כ י"ל דקמ"ל במתני' דמהני עדי אמירה ואין חוששין לביטול רק דבב' כיתי עדים ס"ד דלא מהני רק כשהי' עדי אמירה בשעת קבלה עמה ויודעין שלא בטלה השליחות שלא זזה ידם. ולכך קמ"ל אפילו הן הראשונים כו' דאי אפשר שיהיו עמה בשעת קבלה מ"מ מהני דמוקמינן אחזקה כנ"ל:

שם הן הראשונים והן האחרונים כו'. לכאורה למה לא נקיט אפי' הן עדי אמירה הן ע"ק כמו שהתחיל כו'. נראה לע"ד דדינא קמ"ל דאף דקי"ל אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה ובאיזה יום מחקירות הוא. וא"כ לא היו צריכין עדי אמירה ועדי קבלה להעיד באיזה יום כו' מ"מ בב' כתי עדים כאן צריך שנדע עכ"פ שהן הראשונים והע"ק האחרונים דאם שניהם אינם מעידים באיזה יום א"כ שמא הי' האמירה אחר הקבלה ולא הי' בשעת קבלה שלוחה כלל. וקמ"ל אגב אורחי' דצריך שיעידו שהן ראשונים והע"ק אחרונים כנ"ל. ונראה דקמ"ל עוד דהוי ס"ד דכיון דמה דלא בעי דו"ח ולהש"ך ז"ל היינו שאין חוקרין אבל כשאין יודעין עדותן בטלה גם בממון ע"ש. ולשאר פוסקים למ"ש הוא להיפך במאי דלא צריך עדות שאתה יכול להזימה כמו בגט וכה"ג דלא שייך כאשר זמם שוב אין הזמן מגוף העדות ואף שא"י כשר. והוי ס"ד כאן כיון דעכ"פ צריכין לידע מתי הי' האמירה ומתי הקבלה דזה מגוף העדות שהי' הקבלה אח"כ שוב הוי ס"ד דצריכין לידע באיזה יום דבעי שוב דו"ח כיון שהוא מגוף העדות שהיו צריכין לדקדק וקמ"ל דמ"מ לא בעי דו"ח וסגי כשאומרים בפנינו אמרה כו' כלשון המשנה רק שיעידו הע"ק שהן האחרונים שהיו אחר האמירה אבל א"צ להעיד מ"מ באיזה יום דוקא כנ"ל:

ומיושב ג"כ תמי' הנ"ל מאי אפילו ותוס' תרצו דהוי ס"ד איך איתרמי ושמא שכרתו כו'. והדבר תמוה דמשום איך איתרמי נחוש על עדים שמשקרים. ולמ"ש א"ש דהוי ס"ד דהוי עכ"פ דין מרומה מה"ט דאיך אתרמי ובעי שוב דו"ח בכה"ג שהוא מגוף העדות וקמ"ל שפיר אפילו הן הראשונים כו' מ"מ לא חשיב מרומה בשביל זה ולא צריך דו"ח וסגי רק כשיאמרו בפנינו כו' כלשון המשנה וא"צ לומר ביום פלוני. ודי רק שיאמרו דהי' הקבלה אח"כ כנ"ל. וא"ש ג"כ הרבותא אח"כ או א' מן הראשונים כו'. דהוי ס"ד דוקא בכת א' שוב למעליותא דא"צ כלל לדקדק באיזה יום דהא היו הן עצמם ויודעין בשעת קבלה שכבר אמרה. וג"כ א"צ לגוף העדות להם לדקדק בשעת מעשה באיזה יום כו'. ובב' כתות שהי' כל כת צריכה לדקדק בשעת מעשה באיזה יום כדי שנדע אח"כ מתי. אך שוב אינו מרומה כיון שהן ב' כתות. וקמ"ל שוב בא' מהראשונים דיש שניהם

דהוי מרומה דאיך אתרמי כו'. וגם השני הי' צריך לדקדק וצריך לידע החקירות שוב כנ"ל. וקמ"ל דמ"מ לא בעי באיזה יום כנ"ל. גם בפשיטות כיון דמה דלא בעי דו"ח משום דאיכא כתובה למישקל בש"ס סוף יבמות. וא"כ עדי אמירה דחשוב דשב"ע דצריך עדים בשעת מעשה כמ"ש רמב"ם פ"ג מה"ג. ואותן העדים אין מועילין כלום לכתובה והוי ס"ד דצריכין דו"ח. וקמ"ל דלא בעי דמ"מ אין עדותן רק להיות מגורשת בקבלתו ובזה איכא כתובה כו'. ואף דלכאורה כיון שהוא ח"ד ב' כתות. ולא מהני רק משום שהעדי אמירה מקרי דבר בפני עצמו והא בפ"ע הי' צריך דו"ח. וקמ"ל דמ"מ לא בעי. ואח"כ קמ"ל אפילו הן כו' שהוא מרומה מ"מ לא בעי אך שוב אין מעידין הן על עצמם רק על הקבלה שנתגרשה ואז איכא כתובה וא"צ להיות דבר על אמירה בפ"ע. ובב' כתות שוב אינו מרומה וקמ"ל א' מהראשונים כו' דצריך להיות דבר באמירה לחוד וגם מרומה ומכל מקום מהני כנ"ל:

תוס' ד"ה אפילו. דקמ"ל דלא חיישינן שמא שכרתו דהיכי מתרמי כו' וסיפא קמ"ל דאפילו על אחד לא חיישינן שמשקר. לכאורה אינו מובן דממ"נ הא כיון דב' אינם משקרים א"כ גם בסיפא עכ"פ א' אומר אמת. ואי נימא דכיון דא' משקר שוב לא נשאר רק אחד ולא מהני אף שאומר אמת דא"כ גם ברישא נהי דלא חיישינן על שניהם מ"מ שמא א' משקר ואין כ"א א'. אך הפי' הפשוט כיון דהא דחיישינן לשקר היינו משום דאיך אתרמי שהי' בשעת אמירה וקבלה. ולכך ברישא כיון דב' אין משקרים וע"כ א' אמת ושוב חזינן דאתרמי שעכ"פ א' הי' בשעת אמירה וקבלה ושוב אמרינן דגם הב' אומר אמת דכמו דזה הי' כן יכול להיות שגם זה הי' אבל בסיפא אמרינן שפיר דלא אתרמי וזה הא' שקר ואין ראי' מהב' שהב' באמת הם שניהם א' על אמירה וא' בקבלה ולא אתרמי כלל והוי שפיר ס"ד דלא מהני וקמ"ל דאפילו על א' לא חיישינן. וקצת דוחק:

עוד נראה יותר דהא באמת י"ל כיון ששניהם מעידים כל א' על חבירו שהי' גם כן עמו וא"כ אין ראי' כלל דלא חיישינן על א' שמשקר די"ל על אחד שפיר חיישינן דהיך אתרמי רק כאן אם א' משקר ע"כ גם הב' משקר דהא הב' מעיד ג"כ על הא' ג"כ. ועל ב' לא חיישינן דמשקרי ולכך מהני. רק לכאורה הא הוי כולא נכי ריבעא אפומא דחד דהא זה הא' אינו מועיל גם על עדות עצמו להיות עד אחד בלא עדות חבירו המעיד עליו כיון דעליו לבדו חיישינן דמשקר כנ"ל. אך ז"א כיון שגם הב' מעיד שהי' ג"כ בשעת אמירה וקבלה וג"כ שייך איך אתרמי וצריך ג"כ לעדות הא' שפיר מהני כמו גבי על כתב ידן הן מעידין כיון שכל א' צריך לחבירו כנ"ל:

אמנם בסיפא א' מן הראשונים וא' מהאחרונים וא' מצטרף א"כ אם היינו אומרים דעד אחד אמרינן דמשקר משום היך אתרמי רק בב' כנ"ל וא"כ הוי נכי ריבעא אפומא דחד דכאן זה העד שעל אמירה לחוד ועל קבלה לחוד אינו צריך לחבירו דעליו לא שייך איך אתרמי והוי עד א' והב' שמצטרף צריך לעדותו דעליו שייך כנ"ל. וממילא אף שכל א' מעיד על חבירו לא הי' מהני כמו גבי על מנה שבשטר הן מעידין. ולכך מוכח שפיר מסיפא דגם על אחד לחוד לא חיישינן שמשקרוקמ"ל כנ"ל דמרישא לא מוכח:

ואף דלכאורה י"ל דבגט וקדושין לא שייך נכי ריבעא דבלא עדים לא מהני א"כ צריך כל א' לעדות חבירו דאל"ה בטל אף שהוא אמת. מ"מ ז"א כיון דלענין הנאמנות אינו צריך והוי כנ"ל:

אך י"ל למ"ש תוס' לעיל פ"ק גבי כותי חבר כיון דמה"ת גירי אמת הן רק מדרבנן לא אמרינן נכי ריבעא כו' ע"ש. וא"כ גם כאן כיון דהחשש שמא שכרתו הוא דרבנן י"ל דמהני כנ"ל. ויש לדחות ע"ש. דשם הוי עדות אחרת לגמרי שזה הוא כותי חבר ואינו ענין לזה העדות דוקא. ולא שייך נכי ריבעא כלל רק דהי' קשה שאין עד א' נאמן ע"ז שהוא חבר וע"ז תירצו כיון שהוא דרבנן נאמן. אבל לענין נכי ריבעא לא מהני גם בדרבנן כנ"ל. דהא קיום שטרות שגוף הקיום דרבנן ואעפ"כ אמרינן נכי ריבעא ומאי חילוק. ואף שמדברי רמ"א סי' מ"ו מבואר להיפך מ"מ אינו מוכרח ע"ש:

תוס' הקשו לר"ע הא הוי חצי דבר כו' דלרבנן אף דמודים ג"כ בא' בגבה וא' בכריסה רק בשני חזקה פליגי. היינו דכתבו שם בב"ק לחלק דבשני חזקה ראו כל מה שהיו יכולין לראות. משא"כ בא' בגבה דבשעה א' לא ראו הכל ע"ש. ולכך באמירה וקבלה ג"כ ראו מה שהיו יכולין כנ"ל. רק לר"ע קשה וכ"כ תוס' שם ב"ק. דאתיא מתני' דהכא כרבנן. והוכיחו מזה סברתם דלא כהרי"ף דמחלק דבשני חזקה מועיל עדות כת א' לפירות שישלם כשלא יהי' הכת הב' דא"כ בעדי אמירה הי' קשה גם לרבנן ע"ש:

והנה י"ל להרי"ף ז"ל דגם לרע"ק ניחא דהא בעדי גניבה וטביחה כו' ועדי קדושין כו' מודה ר"ע כיון דלא צריכי עדי קדושין כו' והא בשני חזקה ג"כ מועיל לפירות. וע"כ החילוק דשם גם עכשיו שיש עדי ביאה מועיל עדות שעל הקדושין כו' וכן גניבה. משא"כ בחזקה אף שאם לא הי' הכת הב' הי' מועיל לפירות מ"מ עכשיו שיש כת הב' דפטור מהפירות ואנו דנין להחזיקו בגוף הקרקע ושוב אין כת א' מועיל כלום בלא הב' פליגי דלר"ע הוי חצי דבר ולרבנן לא משום דאם לא הי' כת הב' היו פועלין דבר קרינן בי'. וא"כ כאן סבר דאמירה הוא עדות שלם שהוא שלוחה וראוי לקבל הגט ואף בלא העדי קבלה הוי עדות שאם יתן להשליח הגט בפנינו תהי' מגורשת עדיין וכ"כ רשב"א ורמב"ן

דהשליחות דבר שלם ע"ש. ונראה הטעם כנ"ל דשם בשני חזקה או א' בגבה אם לא הועיל עדותן בשעתו אינו מועיל עוד דמה מהני שראו א' בגבה אם לא הי' הכת הב' וכן בחזקה דבעי רצופין. משא"כ בשליחות עדיין מועיל מה שהוא שלוחה לקבלה דאם יתן לו הגט תהי' מגורשת. והוי דבר שלם כנ"ל. וכעדי גניבה כנ"ל. אמנם כיון דקיי"ל כשעשה שליחותו אינו חוזר ועושה שליחותו עוד דבטל שגמר שליחותו כו' וא"כ הוא להיפך נהי דבלא עדי הקבלה הי' העדי אמירה דבר שלם אבל עכשיו שהכת הב' מעיד על הקבלה שוב עשה שליחותו ואינו מועיל עוד עדות של עדי האמירה שיהי' ראוי לקבל עוד ורק מחמת עדי הקבלה תועיל שתהי' מגורשת ושוב זה רק מחמת כת הב' והוי חצי דבר לר"ע. דזה דומה ג"כ לשני חזקה הנ"ל דעכשיו שיש כת הב' שוב אינו מועיל עדות כת הא' לפירות כנ"ל. ורק לרבנן שפיר מהני להרי"ף ז"ל כמו בחזקה כיון דבלי כת הב' הי' מועיל משא"כ לר"ע כנ"ל:

אמנם י"ל גם לר"ע דבשלמא בשני חזקה נהי דבלא הכת הב' היו פועלין מ"מ עכשיו אין פועלין כלום בלי כת הב' לענין החזקה וכיון שאינו מועיל לחזקה אין פועלין כלום גם לפירות דלענין הפירות מועיל הכת הב' לפטרו מהפירות דהא מעידין שאכל עוד ב' שנים דלענין זה לא שייך חצי דבר. וודאי דגם שיהי' הדין דהוי ח"ד ולא מהני לחזקה להיות שלו מ"מ לא יתחייב לשלם הפירות ע"י כת א' כיון דכת הב' מעידין שפטור ושפיר הוי ח"ד לענין החזקה דהא יקום דבר דריש לי' ריש מכות במקיימי דבר דצירוף הגדה פוסל כמ"ש תוס' שם דקאי על הגדה בב"ד כמו דבעי תחלתו וסופו בכשרות כו'. וממילא לר"ע כיון דבשעת הגדה אין מועיל כיון שיש כת הב' הוי ח"ד כנ"ל. אבל כאן כיון דקי"ל היכא שבטל לא מקרי עשה שליחותו וכשקיבל גט פסול יכול לחזור ולקבל גט כשר ע"ש. וא"כ אם יהי' הדין כאן דהוי ח"ד כשנתן בפני כת אחרת שוב הוי מגרש בלי עדים דלא הוי גט וא"כ עדיין לא עשה שליחותו ויהי' יכול לחזור ולקבל גט בפני העדי אמירה. וא"כ שוב י"ל דלא הוי ח"ד כלל דשפיר פועלין העדי אמירה להיות שלוחה כנ"ל. וא"ל דעכשיו שיש עדי קבלה לא מהני שוב ושוב עי"ז נאמר דהוי ח"ד והא אי הוי ח"ד שוב עדיין מועיל עדותן לקבל כנ"ל. ולא מקרי ח"ד. ואף די"ל להיפוך ג"כ איך נימא דמהני א"כ יהי' ח"ד דעשה שליחותו ומהני רק ע"פ ב' הכתות כנ"ל. דז"א דנראה עיקר הטעם דאמר התם כיון דלא צריכי עדי קדושין לעדי ביאה דבר קרינן בי'. ולכאורה מה טעם זה לענין העדי ביאה נהי דעדי קדושין הוי באמת דבר שלם מ"מ העדי ביאה ח"ד הוא ולמה יועילו וכן עדי טביחה. אמנם הטעם כמו בדבר שהי' מוחזק לנו שהוא כן כמו נתקדשה בפנינו ואח"כ באו עדי ביאה הי' נקרא דבר שלם דעל הקדושין אין צריכין לדון כלל

ושוב העדי ביאה מעידין על דבר שלם לחייב מיתה ע"י עדותן. רק משום שמעידין עתה ביחד על ב' הדברים שאין מועיל א' בלי הב' הוי ח"ד. וא"כ שפיר דוקא כשב' הכתות הן ח"ד כנ"ל. אבל כשכת א' מועיל כמו עדי קדושין דא"צ לעדי ביאה דא"כ אף דנימא שהעדי ביאה הן ח"ד ולא מהני מ"מ יהי' מהני העדי קדושין ושוב א"צ לדון כלל על הקידושין דזה נודע לנו בודאי ע"י עדי הקדושין המועילים ושוב הוי כאלו העידו מקודם על הקדושין כיון שבין אם יועילו עדי ביאה או לא עכ"פ מהני עדות הקדושין. ושוב דנין רק על העדי ביאה והוי גם הם דבר שלם לחייבו מיתה ע"פ עדותן לבד דא"צ עתה לצירוף. ודוקא אם ב' הכתות אין א' מועלת בלי הב' וע"י צירוף יהי' דבר שפיר הוי ח"ד ולא מהני כלל. משא"כ כשא' עכ"פ דבר שלם שוב א"צ לצירוף וגם הב' הוי דבר שלם. וא"כ שפיר י"ל גם כאן כיון דאף אם יהי' ח"ד מ"מ העדי אמירה דבר שלם שהוא שלוחה עדיין כיון דבטל ולא עשה שליחותו שוב גם העדי קבלה דבר שלם כיון שיודעין שזה שלוחה כנ"ל. ומ"מ יש לדחות קצת כיון שאם יועיל עדותן של הע"ק שוב אין עדי אמירה מועילין רק ע"י צירוף עדותן י"ל דג"כ הוי ח"ד. וזה י"ל סברת תוס' שם. ואינו מוכרח:

והנה י"ל דלר"ח דשלישׁ נאמן מיגרע גרע. דכיון דאי נפיק גיטא מתותי ידי' לא הי' צריך לעדי קבלה כמ"ש תוס' רק עתה שאין הגט יוצא מתחת ידה צריך עדי קבלה א"כ שוב י"ל דהוי ח"ד עכשיו בהגדה דצריכין שניהם. וכאן אין עדי אמירה מועילין עתה דהא אף אם לא יועיל משום ח"ד העדי קבלה מ"מ אין ראוי עוד לקבל דעשה שליחותו דהא אז כשקיבל הי' מועיל דהי' הגט בידו ולא הי' ח"ד. ושוב הוי עכשיו ח"ד ורק ע"י הצירוף וה י כמו בשני חזקה כנ"לאך לרבנן שפיר מהני. רק לר"ע. ולר"ה דבעל נאמן שנדחקו התוס'. ולהנ"ל א"ש כיון דגם אז הי' צריך לע"ק אף שהגט בידו שוב לא הוי כלל ח"ד גם לר"ע כיון דאם לא יועיל עדיין מהני השליחות כנ"ל:

אך התוס' נראה דסוברים דאף שמועיל עדי האמירה שיוכל לקבל גט מ"מ כיון שהוא דבר שא"א שלא יהי' עוד עדים דאף שיתן עדיין צריך ליתנו בפני עדים הוי שפיר ח"ד ולא מיקרי כלל שמועיל. ובזה מיושב שפיר תירוץ תוס' שכתבו כיון שהי' אפשר שיועיל כשהגט בידו שוב לא הוי ח"ד וכן לר"ה כשלא יהיו שניהם בעיר אחת כו'. ואינו מובן כלל דמ"מ עכשיו אינו מועיל ומה תועלת במאי שהי' אפשר שיועיל דכיון שהיו שניהם בעיר א"כ אינו מועיל. ומה שפי' מהרש"א ושאר מפרשים דכיון דבשעת ראי' הי' תועלת לא הוי ח"ד ע"ש. וקשה דהא בעינן תחלתו וסופו בכשרות. ועיקר קרא דיקום דבר קאי על שעת הגדה כמ"ש תוס' פ"ק דמכות אהא דבמקיימי דבר הכתוב מדבר דנרבע אינו מציל דקאי על שעת הגדה ע"ש. וא"כ הא דממעטינן ח"ד ג"כ פוסל בהגדה וכיון דעתה

אינו מועיל הוי ח"ד. ולמ"ש מיושב דשפיר מועילין העדי אמירה גם עכשיו שעדיין ראוי לקבל דלא שייך שא"א שיגמור בלא עוד עדים דע"ז כתבו שפיר דאפשר כשאינם בעיר א' ושפיר אפשר ליתן שלא יצטרך עוד עדים וממילא גם עכשיו דבר שלם קרינן בי' כיון דאם לא יועילו הע"ק עדיין יהי' מהני העדי אמירה שהוא שלוחה שראוי לקבל כנ"ל. שפיר מהני. ואף שהתוס' בענין שני חזקה לא ס"ל כהרי"ף ז"ל. י"ל דכאן מודים דדוקא התם אף שהי' מועילים לפירות. מ"מ עתה אין דנין כלל על הפירות רק להחזיקו בגוף הקרקע ולענין זה אין דנין כלל ע"פ כת א' רק ע"פ שניהם. ולא מהני מה שהי' מועילין אם לא הי' הכת הב'. משא"כ כאן דבלא העדי קבלה הי' מהני העדי אמירה שראוי לקבל כנ"ל. וגם עכשיו שיש הע"ק ג"כ דנין ע"פ העדי אמירה לאותו התועלת עצמו שהוא שלוחה רק שכבר קיבל ושפיר לענין זה שהי' שלוחה לענין זה הי' דבר שלם בלי הע"ק וגם עכשיו ע"ז דנין מצד עדותן ושפיר מהני כנ"ל:

תוס' הנ"ל בב"ק כתבו מתני' דלא כר"ע. ומהני לרבנן כמו בחזקה דראו כל מה שהי' אפשר לראות ע"ש. וקשיא לע"ד דהא ודאי לא תלי' הטעם אם יכולין או אין יכולין דאטו באונס או פשיעה תלי' פסול עדות. רק הטעם לחלק בין שהעדות בשעה א' כמו ב' שערות דראיית העדות שיש לה ב' שערות והיא גדולה הוא בפעם אחת וזה הוא הדבר וכשלא ראו כת א' רק א' א"כ ראו רק חצי דבר מהעדות של אז ולא מהני בודאי אף שהיו אנוסים ולא יכלו לראות יותר רק בשני חזקה כיון שגם בכת א' אין העדות של חזקה בפעם א' רק בהמשך זמן של ראיית ג' שנים וא"כ מה שראו אכילת שנה א' ראו כל הדבר שיש אז לראות ועל שנה הב' גם אם היו הם רואין הוא ראיית זמן אחר ואין חילוק בין אחרים להם. וקרינן בי' דבר שלם בשעת ראי' כנ"ל. וא"כ כאן דנימא ג"כ כנ"ל דראיית האמירה הוי דבר שלם שלא הי' אז יותר. אמנם הא מגרש בלא עדים לא מהני וצריכין לראות הנתינה לידה וגם ס' קרוב לה כתב המרדכי דהוי בלא עדים ומאי דמהני כאן עדי הגט שנתן לשלוחה אף שאין יודעין שהוא ש"ק וממילא לא ראו שנתן לידה כלל רק לאדם אחר. וע"כ כיון דיש עדי אמירה א"כ ע"י צירוף ב' הכתות יש כאן עדים שנתן לידה. וא"כ זה העדות הוי שפיר חצי דבר בשעת הנתינה דהעדי קבלה לא ראו כלל דבר שלם שהיו צריכין לראות אז שבא ונותן לידה וזה לא ראו והוי אז חצי דבר וכן העדי אמירה שג"כ אין דנין כלום על האמירה מצד עצמו דזה לשטת תוס' לא מיקרי דבר כלל דמה בכך שהוא שלוחה כנ"ל. וג"כ אנו צריכין שיהי' מגרש בעדים וצריכים לדון בשעת נתינת הגט שיש עדים עוד שזה המקבל הוא שלוחה וממילא חשוב עדים על נתינת הגט לידה והא אז גם אותן העדי אמירה אין יודעין דבר שלם כלל מה שיש אז לראות דזה

מה שיודעין בשעת נתינה שזה המקבל הוא כמותה ושוב לא ראו אז שקיבל הגט ושפיר הוי ח"ד בשעה א' וכמ"ש לעיל באם נפסלו העדי אמירה קודם הקבלה דלא הי' מועיל דצריך להיות עדים בשעת נתינת הגט ועל אז הוי ח"ד ולמה יועיל כנ"ל. ואף שבשעת אמירה לא הי' אפשר לראות הקבלה מ"מ כיון שעל שעת הקבלה צריך עדים ואז הוי ח"ד דאפשר כנ"ל:

ולמ"ש לעיל הטעם בהא דעדי קדושין לא צריכו לעדי ביאה דקרינן בי' דבר משום כיון דב"כ וב"כ יועילו ע"ק הוי כאלו כבר העידו הם והוחזק כך בב"ד וממילא גם הע"ב דבר שלם. וי"ל גם כאן דמ"מ אף אי הוי ח"ד יועילו עכ"פ העדי אמירה דלענין השליחות לא הי' אפשר לראות יותר בשעת האמירה. ושוב דנין כאלו העידו עדי אמירה בב"ד קודם קבלת הגט דהי' מהני. והוי כהוחזק שזה שלוחה לקבלה ושוב הוי העדי קבלה בשעת קבלה דבר שלם שמגורשת מאחר שיודע שזה שלוחה:

וגם נראה כיון דאין דנין בהעדים מצד הידיעה שיודעין העדות דא"כ הי' כשר תחלתו בפסול וסופו בכשרות דהא יודעין עכשיו שהם כשירים שזה לוה וכה"ג. רק שדנין על הראי' כדיליף בש"ס מוהוא עד או ראה כו'. והא דמהני ידיעה בלא ראי' היינו ג"כ שמעידין על מעשה הגורם ידיעה כמו מנה מניתי כו'. אבל לא על הידיעה לחוד שצריכין להעיד על המעשה שמזה יודעין העדות. וממילא גם בקבלת הגט אין הצירוף שיקרא מגרש בעדים משום שיודעין עדי השליחות אז דהוא שלוחה רק משום הראי' של האמירה שיש עדים שראו בשעה שעשאתו שליח. וממילא כיון דעל הראי' הוי דבר שלם דאז לא הי' מה לראות יותר ושפיר יש גם עתה עדות כשר ומהני. ובזה מיושב במשנה אפילו הן הראשונים כו' דתמוה מאוד כמ"ש תוס' מאי רבותא אדרבא כו' דלא הוי ח"ד כו'. ולמ"ש י"ל למ"ש לעיל דקמ"ל דצריך שיהיו כשרים בשעת אמירה אף דעיקר העדות של האמירה הוא בשעת הקבלה לידע שהוא שלוחה והנתינה לידה. מ"מ כיון שהעדות ע"י מעשה האמירה צריך להיות תחלתו בכשרות וא"כ הוי ס"ד דדוקא בשהן ב' כתות דאז אם נדון על הידיעה שבשעת קבלה שיודעין העדי אמירה שהנתינה לידה א"כ הוי ח"ד דאז אפשר להם לראות הקבלה. ולא מהני אלא א"כ נדון על עדותן מצד שעת האמירה ולכך שפיר בעינן שיהיו עוד כשרים דאל"ה ממ"נ פסול דבשעת אמירה הי' פסולין והידיעה שבשעת קבלה שנחשב לעדות שאז כשרים שוב הוי חצי דבר דאז יש לראות הקבלה ולא מהני. אבל כשהן עצמן עדי אמירה וע"ק הוי ס"ד דאף דהיו פסולין בשעת אמירה מ"מ עדותן מצד הידיעה דשעת קבלה כיון דאז כשרין ולא הוי ח"ד. וקמ"ל שפיר אפילו הן כו' מ"מ צריך שיהיו ב' כתות עדים היינו שיהיו כשרים

בשעת אמירה ג"כ כיון דהעדות על מעשה האמירה לא מהני מצד הידיעה דאח"כ כמו כל תחלתו בפסול דלא מהני כנ"ל וא"ש:

ע"ש תירוץ תוס'. וע"כ דסוברים כיון דבשעת ראי' לא הי' חצי דבר שהי' אפשר מהני עדותם לחוד שוב אף דבשעת הגדה הוי ח"ד אינו מזיק ע"ש. וקשה דהא קיי"ל דבכל פיסולים בעינן תחלתו וסופו בכשרות ואף שהיו כשרים בשעת ראי' ופסולים בשעת הגדה לא מהני וילפינן מוהוא עד אם לא יגיד כו' דבשעת ראי' והגדה צריך להיות כשר. וא"כ דחצי דבר ג"כ פסול דכתיב ע"פ ב' כו' יקום דבר. א"כ כיון דבשעת הגדה הוי ח"ד למה לא יהי' פסול כמו בשאר פסולין. כיון שאין סופו בכשרות כנ"ל:

לכאורה י"ל לדעת הפוסקים דעיקר דבר שבערוה שאין פחות מב' היינו לענין קיום הדבר שאין הקדושין או הגט מועיל בלא עדים אבל לענין הנאמנו' כשאומר עד א' שנתקדשה בפני שנים חוששין לקדושין עיין ש"ע סי' מ"ב. והיכא דעד א' נאמן באיסורין גם פסולין נאמנים וממילא כשאמרו פסולין שנתקדשה בפני כשרים ג"כ חוששין כנ"ל וא"כ כאן נהי דחצי דבר פסול מ"מ כיון דבשעת ראי' לא הוי ח"ד ממילא נגמר גוף הגט דהי' בעדים כשרים רק עתה בשעת הגדה הוי ח"ד וא"כ מעידים פסולים שנתגרשה בעדים כשרים היינו בפני עצמה שהיו כשרים. ושוב לענין זה נאמנין מטעם עד א' נאמן באסורין ואף דהוי ח"ד ופסולין נאמנין כנ"ל כיון דבשעת ראי' לא הי' ח"ד ותירצו שפיר. אך ז"א דהא מ"מ מטעם איתחזיק איסורא אין ע"א נאמן אף בלא דבר שבערוה וצריך כשרים. אך זה מבעיא בש"ס באתחזיק בלא דבר שבערוה ע"ש וי"ל כנ"ל:

או דלמ"ש הרי"ף ז"ל גבי אשתמודענא דאחוה דמיתנא כו' כיון שעדיין אינו מוציא מחזקתו רק שראוי לחלוץ ולהוציא מחזקה לא מיקרי כלל אתחזיק ועד א' נאמן ע"ש. וא"כ העדי אמירה כאן אף דהוא חצי דבר מ"מ נאמנין דמה שאומרים שהוא שליח קבלה עדיין אין מוציאין מחזקתה רק שראוי לקבל הגט כו' ואף שפסולין נאמנין. רק דעכשיו שכבר קיבל הוי מוציא מחזקה. וא"כ אף שלא נאמין לעדי קבלה משום ח"ד מ"מ יהי' העדי אמירה נאמנים כנ"ל שראוי לקבל דלענין זה מהני כנ"ל. ושוב לא הוי ח"ד כיון דעדי אמירה לא צריכי לעדי קבלה רק אם לא הי' אפשר כלל בלא עדים הי' ח"ד משא"כ כיון דאפשר כנ"ל. ויש לדחות:

ובמהד"ב כתוב בזה"ל הנה סברת תוס' דראו מה שהיו יכולין לא מקרי חצי דבר. לכאורה תמוה דהא ילפינן מוהוא עד כו' אם לא יגיד דבשעת הגדה ג"כ בעי בכשרות א"כ נהי דבשעת ראי' הוי דבר מ"מ בשעת הגדה ח"ד הוא. והאי יקום דבר דריש ריש מכות במקיימי דבר הכתוב מדבר כו'. ופי' תוס' דקאי על ההגדה בב"ד ע"ש. וא"כ ממילא

אימעיט כשהוא ח"ד בשעת הגדה כנ"ל. וכן תירוץ תוס' כאן שכתבו דגם לר"ע דהי' מועיל אם לא היו שניהן בעיר אחת שוב לא הוי ח"ד. ותמיה ג"כ מ"מ עתה אינו מועיל כלום:

ונראה דסוברים התוס' דנהי דבעי סופו בכשרות אבל זה הפסול של חצי דבר הוא רק פסול שבשעת ראי' שכשלא ראו דבר שלם אינו עדות. אבל כשראו דבר שלם שוב הוי עדות כשר גם עתה שאינו מועיל כלום בלי כת הב' דאף דדרשינן יקום דבר על ההגדה בב"ד היינו יקום במקיימי דבר כו' והקיום של הדבר הוא בב"ד אבל תיבת דבר קאי על שעת המעשה. והפי' ע"פ ב' יקום היינו שיתקיים הדבר שראו. ומה"ט יליף בקדושין ג"ש דדבר על שעת הקדושין והגט דבעי עדים ולכך אימעוט דבר ולא ח"ד היינו כשראו רק חצי דבר פסול משא"כ כשראו דבר שלם אינו פסול כלל ושפיר אף אם בשעת הגדה הוא ח"ד ג"כ לא מקרי כלל סופו בפסול. כיון דהפסול רק כשלא ראו דבר שלם. משא"כ כשראו כנ"ל. וממילא חילוק תוס' שפיר כשראו מה שהי' אפשר לראות דראו דבר שלם. וכן לתי' תוס' כאן דהי' מועיל כו'. והי' דבר בשעת ראי' ואינו פוסל כלל גם עכשיו שאינו מועיל דהא ראו דבר כנ"ל. ואף דלענין נכי רבעא אפומא דחד פ"ב דכתובות פסול גם בהגדה כמ"ש רש"י שם דע"פ ב' היינו מחצה ע"פ זה כו'. יש לחלק דשם דריש דהדבר שראו יקום ע"פ ב' והיינו מחצה ע"פ א'. אבל כיון שראו כל מה שהי' אז נקרא דבר שלם אף שלא הי' מועיל. וזה הפסול כמו שמצינו כשלא דקדקו לראות באיזו יום או בסייף כו' להרמב"ם באיזה כלי הרגו דלא מקרי נכון הדבר שלא דקדקו לראות כל הדבר בבירור. וכן בא' בגבה כנ"ל שעדותן שהיא גדולה ולא דקדקו לראות בשעת ראי' כל מה שהי' צריך לראות אז לעדות זה שהיא גדולה ופסלה תורה גם מה שראו. משא"כ כשראו כל מה שהי' אז רק שאינו מועיל כמו בשני חזקה קרינן בי' דבר דאין קפידא שיהי' דבר המועיל דוקא רק שיהי' ראיית דבר שלם. ולר"ע ג"כ הפסול בראי' גם בשני חזקה דלענין להחזיק זה בשדה לא ראו רק מקצת ממה שצריך. ולכך תירצו תוס' דכאן כיון שאם הי' הגט הי' סגי בעדי אמירה מקרי שראו הכל גם לר"ע ואין כאן פסול כלל:

הנה לע"ד נראה לישב להפ' דלא בעי עדות בשליחות דכ' הרא"ש פ"ב דקדושין הטעם שאינו הגמר דבר שבערוה ואינו מובן לכאורה החילוק. אמנם להנ"ל י"ל כיון דע"א נאמן באיסורין וגם פסולין נאמנין. רק בדבר שבערוה גלי דילפינין כי מצא ערות דבר מדבר דכ' בממון עפ"ב יקום דבר מה להלן דבר ברור בעדים אף כאן מצא בעדים כדאמר גיטין פ' המגרש ע"ש. וא"כ ממ"נ אי נימא דעדי שליחות הוי חצי דבר משום שאין מועילין כלום בלא עוד עדים. א"כ שוב מה"ט גופי' דממעטינן דבר ולא חצי דבר ממילא שוב

על חצי דבר ליכא כלל ההיקש דדבר דבר מממון דהא קאי אדבר שלם עפ"ב ולא חצי דבר ושוב הוי לגבי חצי דבר כשאר איסורין ושוב נאמן גם פסול ושוב מאי בכך שהוא חצי דבר נהי דהוי עדות פסול כשאר פסולין מ"מ מהני כיון שהוא רק חצי דבר ואינו בכלל דשב"ע שהקישה תורה לדבר דממון כנ"ל דדוקא דבר שלם צריך עדים כמו בממון משא"כ ח"ד ושוב מהני אף שהוא ח"ד. וממילא שוב מהני העידי קבלה דדבר שלם הוא כמו בע"ק ועדי ביאה דאמרינן כיון דע"ק ל"צ לע"ב דבר שלם קרינין בי' והיינו כמ"ש לעיל כיון דאף שיהי' הדין שהוא ח"ד מ"מ נשאר עדות הקדושין קיים שוב הוי כאלו העידו מקודם והוחזק' מקודשת דשוב העדי ביאה דבר שלם וכן מבואר בש"ס סנהדרין פ"ו וברש"י שם הטעם כנ"ל, וממילא גם בעידי אמירה וקבלה כיון דאף דנאמר שהוא ח"ד מ"מ עדות השליחות קיים דלענין זה אף שהוא ח"ד מהני שוב מטעם ע"א נאמן באיסורין כיון דאינו דבר שלם ואינו בכלל דשב"ע שהוקש לממון כנ"ל. וממילא הוחזק השליחות ומהני שוב עדי קבלה דדבר שלם הוא כיון שעכ"פ מועיל עדות השליחות כנ"ל. הוי כע"ק וע"ב כנ"ל ושפיר מהני והא דלדידן בעינן בשליחות ק' עדים דוקא היינו דהא קי"ל כרבנן דר"ע דכיון שאין מה לראות אז יותר דבר שלם קרינן בי' א"כ שוב השליחות הוי דבר שלם ושוב הוי בכלל ההיקש לדבר דממון ושפיר צריך עדים. אבל לר"ע דנימא דהוי ח"ד אף שראו מה שלא הי' יותר שוב אינו מזיק כללמה שהוא חצי דבר וא"כ שפיר בעידי אמירה ועדי קבלה מהני ממ"נ דאי לרבנן דהוי השליחות דבר שלם א"כ הוי כולו דבר ומהני ולר"ע דהוי ח"ד שוב כשר אף שהוא חצי דבר כנ"ל. ואי"ל דא"כ גם בממון נימא דמהני כשאינו דבר שלם דלא אמרה תורה רק עפ"ב יקום דבר ז"א דכ' לא יקום ע"א באיש לכל עון כו'. רק בדשב"ע דאיסור מהני רק מקרא דעפ"ב כו' דבר וזה דוקא דבר שלם כנ"ל. וא"ש.

ובזה מיושב מה דקשה ריש סוטה בעידי קינוי וסתירה לר"י למה לא אמרינן דהוי ח"ד דאין מועילין כלום כת א' בלא הב' ומשמע שם דלא בעינן שיהי' כת א' דוקא. ולמ"ש א"ש ג"כ דממ"נ כנ"ל לרבנן הוי הקינוי דבר שלם ולר"ע דהוי ח"ד הוי כשאר איסורין. דלא בעי כשרים כנ"ל. וי"ל עוד לטעם הירושלמי שכ' תוס' ריש סוטה שם דר"י יליף ערות דבר שע"י דיבור דהיינו קינוי דבעי עדים דאיתקוש לדבר דכ' בממון כו'. וא"כ ממ"נ לפי' תוס' דכשראו מה שהי' לראות מקרי דבר שלם. א"כ גם עידי קינוי מקרי דבר שלם. ולפי' הרי"ף דכשאין מועילין הוי חצי דבר או לר"ע שוב גלי קרא בדבר שבערוה דדבר ואפילו חצי דבר כיון דקרא קרא דבר לעידי קינוי לחוד וזה איתקש לממון דצריך ב' עדים א"כ אמרה תורה שזה החצי דבר צריך ב' עדים ושוב לא הוי חצי דבר כלל כמו

אי דרשינן דבר ואפילו חצי דבר דאינו מזיק אף שצריך ב' כתות עדים וכ' עפ"ב כו' דכל חצי דבר נגמר עפ"ב כמו דבר שלם ומהני הצירוף מב' הכתות כנ"ל. וכן ממילא בעדי קינוי שאמרה תורה דהוי דבר ובעי ב' עדים שפיר מהני הצירוף כמו אם הי' דבר שלם כנ"ל. וממילא ילפינין כל דבר שבערוה דצריך ב' עדים אף שאינו הגמר דבר שבערוה והוא רק ח"ד מ"מ מהני כמו אם הי' דבר שלם. ושפיר עדי שליחות דהוי ממש כמו עדי קינוי כנ"ל מהני שפיר ממ"נ בין לרבנן ובין לר"ע או לפי' הרי"ף דהוי ח"ד גם לרבנן מ"מ מהני דהא כל דשב"ע ילפינן מהאי קרא דערות דבר אקינוי לר"י וקרי' רחמנא דבר ושפיר מהני כנ"ל:

עוד בתוס' הנ"ל הנה לכאורה אינו מובן דהא מוקי כר"א דע"מ כרתי וצריך עדי קבלה ואף למ"ד שליש נאמן צריכין לע"ק. וכ' מהרש"א ז"ל כיון דאיכא ע"ח אינו צריך ע"מ. ועדי חתימה מילתא אחריתי היא ע"ש. ואינו מובן דמה מלתא אחריתי היא. ובשלמא לר"מ דע"ח כרתי י"ל דהוי מהכשר הגט כמו הכתיבה ואין שייך בזה חצי דבר אבל לר"א דע"מ כרתי י"ל רק דהע"ח הוי עדות שנמסר בפני עדים א"כ הוי כשאר עדות. דהא אף שאין צריכין להעיד בב"ד היינו דעדים החתומים הוי כנחקרה וכאלו כבר העידו ומה חילוק בין בע"פ או בכתב. עוד קשה דבשלמא לשטת הר"ן דע"ח כורתין בשעתן ומהני דהם עצמם כעידי מסירה כיון שיודעין שמיד הבעל בא לידה י"ל כנ"ל דלא הוי ח"ד כיון שאין צורך כלל לע"מ אם הי' בע"ח אבל לתוס' דבעינן ע"מ רק כשיש ע"ח אמרינן מסתמא נמסר לפני ע"מ וא"כ עכ"פ בעי ע"מ ושוב הוי ח"ד וצ"ל דכיון שאין צריכין להעיד בב"ד הע"מ רק מחמת הע"ח סומכין שהי' ע"מ לא מיקרי ח"ד ואף דעכשיו קיימינן דתלוי בשעת ראי' היינו אם היא בשעת ראי' ח"ד שא"א בלא עוד עדים שיצטרכו להעיד בפנינו משא"כ בע"ח וע"מ. או דיכול ליתן לה כתב ידו דמהני דיעבד ואין צורך כלל לא לע"ח ולא לע"מ כנ"ל:

ויש לישב קושיא הנ"ל דהא צריכין לע"ח ומה זה מלתא אחריתי ע"ש. דהנה התם בב"ק אמרינן כיון דעדי גניבה לא צריכי לעדי טביחה הוי דבר שלם אף דעדי טביחה לא מהני בלא ע"ג. ולכאורה למה הא מ"מ עדות זה חצי דבר על הטביחה. וצ"ל הטעם דבשלמא כשא' אינה פועלת בלא הב' אנו צריכין לקיים הדבר ע"פ ב' הכתות יחד. דאי אפשר מקודם ע"פ כת א' דלא מהני מידי ולכך הוי חצי דבר אבל בעדי גניבה וטביחה כיון שהע"ג מהני לבדם ויכולין לקבל עדותם וכיון שכבר קבלנו עדותם אין צורך עוד להם וכאלו ראו הב"ד או הודה הבע"ד ושוב אח"כ כשמעידים העדי טביחה נגמר הדבר על ידם לבד שאין שוב צורך לעדות אחר כנ"ל כיון שכבר הועיל עדות של הע"ג לחוד:

והנה לכאורה גבי שני חזקה נימא ג"כ דלא הוי ח"ד דהא מהני עדות כת הא' על שנה א' שאם יאכל עוד ב' שנים לפני עדים יהי' שני חזקה וא"כ מועיל ג"כ. אך ז"א דעכ"פ לא מהני בלא עוד עדים והוי ח"ד. גם הא לא יועיל כיון דח"ד פסול א"כ אף שיאכל לפני עדים לא יהי' מהני:

והנה כאן היכא דנותן להשליח קבלה גט בעדי חתימה ודאי לא הוי חצי דבר עם העדי אמירה דהא הע"ח פועלין בלא העדי אמירה שיהי' הגט כשר ליתן לה ממש ולא תצטרך ע"מ כלל לר"ן או לתוס' אח"כ. וא"כ ממילא אף דעדי אמירה צריך לע"ח מהני כמו התם. וממילא כשנותנו ליד הש"ק ג"כ מהני אף דעכשיו צריך לע"א מ"מ הא מועיל כשנותן לידה. לתירוץ תוס' הנ"ל כיון דאפשר כנ"ל. וא"כ שוב עכשיו אף דאינו חתום בע"ח ג"כ מהני אף דצריך ע"מ ע"כ מ"מ שוב אמרינן להיפך דעדי אמירה אין צריכין לע"מ דפועלין בשעת ראי' שאם יתן לו הגט בע"ח יהי' מהני גם עדותן על האמירה שלא יהי' חצי דבר משום דעדי חתימה פועלין לבדם שוב גם עדותם מועיל. ובשלמא בממון דאין צורך לעדים לגוף הדבר דבלא עדים בטל. וא"כ פעלו שפיר העדי אמירה שיהי' נגמר השליחות קבלה. כיון שאם יתן גט בעדי חתימה לא יהי' חצי דבר ויתקיים גוף הדבר כנ"ל. ממילא שוב עתה בלא העידי חתימה ג"כ לא הוי חצי דבר דעדי אמירה לא צריכי לעדי קבלה בשעת ראי' וכ' שפיר דע"ח מלתא אחריתי הוא כנ"ל. ויש לדחות:

דף סד.

גמ' בעל א' לפקדון כו'. הקשו תוס' לר"ה מאי הועילו ח' בתקנת בפ"נ הא עדיין יוכל לומר לפקדון כו' ע"ש. עוד קשה למה לי' לר"ה סברא דאם איתא כיון דלא ס"ל הימני' בל"ז לא יהא נאמן דשב"ע כו' עוד תמיהת תוס' על רש"י שפי' מטעם מיגו ע"ש. ונראה לישב הכל בעזה"י. דהנה עיקר הטעם כמ"ש הר"ן ז"ל דכיון שהבעל יודע שיוכל השליש למוסרה לה ותוכל להנשא בשקר ויהי' איסור א"א לכך נותן מתחלה ע"ד כן שיהי' באמת לגירושין אם יאמר כנ"ל ותנשא כדין כו' והימני' כמ"ש תוס'. אמנם קשה דהא מה שאין צורך להאמין אינו מאמינו רק מטעם הנ"ל. וא"כ סגי שיתן מתחלה ע"ד כן שאם ימסר הגט לאשה יהי' באמת לגרושין ותהי' מותרת להנשא אבל מה לו להאמינו שאם יאמר לגירושין ולא ימסור לה תהי' מגורשת. הא ע"י זה לא יבא לידי איסור כלל שאם לא ימסור לה לא יהי' נאמן ותהי' אסורה לינשא ואם ימסור לה באמת תהי' מותרת ודי להאמין כשימסור. וא"כ למה הדין דשליש נאמן כשאומר לגירושין והגט בידו. אמנם י"ל דהא תוס' דחו פירש"י מטעם מיגו שהי' נותנו לה כו' משום דלא תרצה האשה לקבל

הגט מידו דאינה יודעתוחוששת שמא לפקדון נתנו לו ואין רצונה כלל לינשא שלא כדין ע"ש. וא"כ ממילא א"ש דנהי דבאמת לא הימני' רק כשימסרנו לה מ"מ אף שהגט בידו נאמן לגירושין במיגו שהי' מוסרו לה דלא שייך סברת תוס' הנ"ל דאינה רוצה שלא כדין דז"א דהא כשימסרנו לה אף שבאמת נתנו לו לפיקדון תהי' מגורשת דע"ד כן הימני' כנ"ל ויהי' לגירושין ושפיר תקבל ושוב נאמן במיגו כשאומר לגירושין כנ"ל כמ"ש רש"י מטעם מיגו כנ"ל ולפ"ז נראה דשוב אף בלא מיגו נאמן לגירושין דשוב הימני' גם על זה דכשיאמר לגירושין אף שלא ימסרנו לה יהי' באמת לגירושין דגם בזה שלא יבא לידי מכשול כנ"ל. דהא אף אם לא יאמין לו רק כשימסרנו לה מ"מ יהי' נאמן באמירתו לחוד לגירושין במיגו שהי' מוסרו לה כנ"ל. וא"כ שוב אף שלא יתן לה ויאמר לגירושין נפסוק הדין דנאמן ותהי' מותרת. וא"כ כשלא יאמין ע"ד כן יהי' באיסו' וא"כ שוב מאמין גם ע"ז כשיאמר לגירושין אף שלא ימסור מ"מ יהי' באמת לגירושין כדי שלא יהי' איסור כנ"ל. כיון שיהי' הדין דנאמן משום מיגו כנ"ל. ושפיר הימני' כנ"ל. ומיושב שפיר פירש"י ז"ל מטעם מיגו אף שבש"ס לא הזכיר כלל רק הימני' ולמ"ש א"ש דרק משום מיגו כנ"ל שוב הימני' גם על האמירה לחוד אף שלא מסרו כנ"ל. דבלא המיגו לא הי' שייך הימני' רק כשמסרו לה כנ"ל. וא"כ י"ל לר"ה דהא לכאורה תמוה דהי' לו לומר עיקר הטעם דלא ס"ל הימני'. דהא בממון דשייך הימני' לא מהני אם איתא כדאמר בש"ס. ולמ"ש א"ש די"ל ר"ה סבר ג"כ הימני' רק כשימסרנו לה כנ"ל. דאי"ל דשוב נאמן במיגו שהי' מוסרו דז"א דלענין המיגו שהוא מטעם ראי' לא יהי' מהני משום סברא דאם איתא כו' דיש ראי' להיפוך ואינו נאמן לגירושין כנ"ל במיגו. ומקמאי דידי כו' לא קשה כמ"ש לקמן. וא"כ שפיר סבר ר"ה דשוב אינו מאמינו רק כשימסרנו לידה ולא כשיאמר כו' דשוב לא יבא לידי איסור כלל כיון דאם לא יאמין לו על האמירה לא יהי' נאמן כלל ע"פ הדין דמטעם מיגו לא יהי' נאמן משום אם איתא כו' ויהי' הדין דאסורה ולמה יאמין. ואם ימסור לה באמת תהי' מגורשת ושפיר סבר ר"ה דבעל נאמן מ"מ צריך לטעמא דאם איתא דאל"ה הי' שייך הימני'. וממילא מיושב קושית תוס' הנ"ל בהא דבפ"נ דהתם כשמוסר השליח לה שפיר גם לר"ה אמרינן הימני' דלענין זה לא מהני כלל טעם דאם איתא דמ"מ הימני' כיון שיכול למסרו לה ותנשא באיסור שוב דעתו עכ"פ כשימסור לה יועיל כנ"ל וי"ל דשפיר מודה ר"ה:

עוד י"ל דהא תוס' כ' בהא דהימני' דאף שאומר שנתנו לו בפני עדים מ"מ הימני' דזימנין דמייתי עדים כו'. והנה אף שאינו אומר שהי' בפני עדים הא ע"כ הי' צריך להיות עדים דע"מ כרתי ולא מהני בלא עדים ואיך הימני' וע"כ כסברת תוס' כנ"ל. והנה קשה דלרוב

הפ' היכא שעדים אומרים לפקדון נתנו לא אמרינן הימני' נגד עדים ודלא כרשב"א ורק כשאינם כאן אמרינן הימני'. וא"כ קשה הא חזינן גבי שמא ישבע כו' ויוציא כו' דחיישינן שמא יתברר וכן פ"ב דכתובות ופ"ק דקדושין הא איכא עדים במדה"י כו' רק דאמרינן עדים בצד אסתן ותיאסר. וגם בזה מחלק בין שבוי' דמנוולא כו'. וא"כ בשלמא בכל מקום כמו בעד א' מעיד שמת בעלה וכה"ג לא שייך דניחוש שמא יבא וכה"ג דכיון דנאמן באמת שמת איך ניחוש וכן בכל מקום שאנו מאמינים שהאמת כן מותרת לינשא ולא חיישינן שמא יבאו עדים להיפוך דהא ודאי לא יבאו משא"כ כאן דבאמת בעל נאמן שמסרו לפיקדון רק דאמרינן אף שנתנו לפיקדון נתנו ע"ד שיהי' לגירושין כשיאמר השליש כן ולא יהי' עדים נגדו אבל כשיהי' עדים אינו מאמינו והוא באמת לפיקדון. וא"כ איך נימא דנאמן ומותרת לינשא הא שפיר שייך שמא יבאו הע"מ שע"כ הי' כשמסרו לו ויעידו שלפיקדון ואז באמת לפיקדון והיא א"א למפרע דלמה לא נחוש הא באמת נתנו לפקדון ונתנו בפני עדים. וי"ל דבזה פליגי ר"ה ור"ח דר"ח לא סבר אם איתא כו' וא"כ הוי באמת ספק שמא נתנו מיד לגירושין ולכך סבר שפיר הימני' ולא חוששין שמא יבאו עדים. דמאי בכך שמא יאמרו לגירושין. וגם כיון דבלא איתחזיק י"ל דנאמן השליש דפיקדון טענה ריעא דלא מקדים איניש פורענותא כו'. רק שהוא נגד חזקת א"א. וא"כ כיון דהימני' וכל זמן שאין עדים ודאי לגירושין ומותרת שוב לא חיישינן שמא יבאו עדים דלענין זה נאמן השליש שבאמת לגירושין שאינו נגד החזקה דהא יצאה מחזקתה ונאמן שלא יבאו כנ"ל דלענין זה החשש נאמן מצד עצמו ור"ה סבר אם איתא כו' א"כ לא מהני הימני' כיון שבאמת ודאי לפקדון חיישינן שיבאו עדים כנ"ל:

וממילא מיושב בשליח הולכה דא"צ עדים לרמב"ם ז"ל כנ"ל ולא חיישינן שמא יבאו עדים דא"י כלל אם הי' עדים בשעת מעשה ומודה דאמרינן הימני'. ודוקא בשליח קבלה דאי נימא הימני' ע"כ הי' עדים דאל"ה אינו מועיל כלום ושוב לא מהני הימני' משא"כ בשליח להולכה כנ"ל י"ל שפיר דמודה ר"ה כנ"ל:

עוד י"ל דטעמא דר"ה כקושית רשב"א ע"ש. דלשטת תוס' ופ' דלמ"ד ע"מ כרתי לא סגי בע"ח. והא דסומכין על גט החתום בע"ח אף שאין ע"מ בפנינו הוא משום דכיון דיודעין שמיד הבעל בא לה ומסתמא אינו מקלקלה לגרש בלא ע"מ כו'. וא"כ כאן שנתן באמת לפקדון רק דהימני' כו' שאם יאמר לגירושין יהי' לגרושין אבל מה ראי' יש לנו שנתנו לשליש בעדים דעכ"פ לא שייך חזקה הנ"ל כיון שלא רצה לגרש כלל. וממילא אם לא הי' בעדים לא מהני כלל הא דהימני' וא"כ ממילא אסורה כיון דנאמן לפיקדון אף אם הימני'. ור"ח סבר כמ"ש רשב"א ז"ל דכיון דאמרינן הימני' ונתנו שאם יאמר לגרושין יהי'

לגרושין שוב שייך גם ע"ז החזקה דנתנו להשליש מסתמא בעדים כדי שיהי' מהני אם ירצה השליש לגירושין ולא יבא לידי איסור כנ"ל. ור"ה פליג מטעם הנ"ל דשמא לא הי' עדים ולא מהני כלל הימני' כנ"ל. וא"כ בשליח הולכה דלא בעי עדים שפיר יהי' השליח נאמן אף דיאמר הבעל לפיקדון דשייך הימני' כנ"ל וא"ש:

והנה תירוץ רשב"א הנ"ל באמת תמוה דהא כל מה דאמרינן הימני' הוא משום שיוכל ליתן לה הגט ושלא יהי' באיסור א"כ מנין לנו עוד שבתורת קבלה נתנו לו הא די שנותנו לגירושין כשירצה השליש היינו שיהי' שליח להולכה כנ"ל. וע"כ כיון שיודע מ"מ שביד השליש שתנשא שוב אינו מקפיד שיהי' בתורת קבלה ג"כ כמ"ש הר"ן ז"ל. אבל מה לו לדקדק שיהי' בעדים מסירתו להשליש הא לא יבא לידי איסור כלל דאם יתן לה השליש תהי' מגורשת באמת בתורת הולכה ואם לא יתן באמת לא יועיל כיון שהי' בלא עדים ונהי שאינו מקפיד שוב אבל עכ"פ מנין לנו שהי' בעדים. וי"ל דלטעמייהו דסוברים דגם שליח הולכה צריך עדים א"כ אדרבה אמרינן כיון שזה ע"כ הימני' דבידו ליתן לה ותהי'נאמנת ועכ"פ נתנו לו שיהי' בתורת הולכה ושוב ע"כ נתנו בעדים דאל"ה עדיין יהי' איסור. וא"כ שוב אותן העדים הן עדי קבלה ג"כ דכיון שאינו מקפיד אם יהי' לקבלה שוב יודעין העדים שע"ד כן נתנו שאם יאמר לגירושין יהי' לגירושין בתורת קבלה ויש כאן ע"מ כנ"ל:

אמנם לרמב"ם ז"ל דשליח הולכה לא צריך עדים קשה כנ"ל. אך גם לפ' הנ"ל קשה דמודים דשליח הולכה בגט לא צריך עדים כיון שהגט בידו חתום בע"ח כמבואר בראב"ד וש"פ. וממילא גם בשעת נתינתו לשליח לא צריך עדים כלל. ולשיטת הר"ן דסובר דע"ח כורתין בשעתן אין עדי מסירה כיון שנודע שמיד הבעל בא לה הוי כע"מ. ממילא א"ש דכיון דהדין דשליש נאמן ואינו מקפיד שיהי' בתורת שליח קבלה ג"כ שוב הוי הע"ח גם ע"ז עדי מסירה דהא נודע שנתנו לשליש שוב הוי עידי מסירה כנ"ל:

עוד י"ל למ"ש הרא"ש וש"פ דגט שלא נמסר ביום שנכתב אין לו תקנה רק ליתנו לה ע"י שליח דקלא אית לי' ע"ש פ"ב גבי כתבי' ואנחי' בכיסתי' כו'. וא"כ לכאורה בשליח להולכה שטוען לפיקדון לא שייך כלל אם איתא כו' לדידה הוי יהיב כו'. דכיון שטוען שנתנו לפיקדון ולא מסרו מיד שוב אין ראי' אם איתא כו' דהוצרך ליתנו ע"י שליח שיהי' כשר דאי הוי יהיב לדידה הי' מוקדם ופסול. ונהי דמהסתם לא הוי אמרינן כן דמסתמא נמסר ביום שנכתב דלא מקדים איניש כו' כדאמר בש"ס. אבל כשטוען לפיקדון ואומר שהקדים כשיצטרך ליתנו ולא שייך לא מקדים כו' א"כ שוב ליכא אם איתא דשוב לכך נתנו ע"י שליח. ושפיר שליח נאמן גם לר"ה ודוקא לקבלה דמוקדם פסול כנ"ל משא"כ

להולכה כנ"ל. אך י"ל דהא דהוצרך לאם איתא אף דאין דשב"ע כו' היינו משום דלא מקדים כו' ולא הי' נאמן לפיקדון ולכך צריך א"א כו'. וא"כ איך נימא שלכך יהי' שליש נאמן משום שהקדים וכתב ולא מסרו מיד ולכך לא שייך אם איתא הא כיון דע"כ הקדים שוב יכול להיות לפיקדון כיון דב"כ וב"כ הקדים ולא צריך אם איתא וממ"נ אי לא מקדים איניש כו' ונתנו מיד שוב שייך א"א. ואי הקדים ונימא מש"ה נתנו לשליח שוב פקדון טענה מצד עצמה בלא אם איתא כנ"ל. אך תוס' לא ס"ל כן שהקשו הא דלא נקיט הוא אומר להולכה וש' לקבלה ותירצו דלא שייך אם איתא והא הולכה לא שייך לא מקדים ואין צריך לאם איתא. אך י"ל דהי' ש' נאמן מטעם מיגו וצריך לאם איתא משא"כ בהנ"ל:

עוד י"ל למאי דאמר ריש כל הגט גבי ע"מ שירצה אבא דתלוי אי יש ברירה כו' ע"ש וא"כ לכאורה אף דהימני' ונתנו על דעת כן שאם ירצה השליש יהי' באמת לגירושין וא"כ אי אין ברירה לא מהני ומאי מועיל הימני' הא קי"ל דאין ברירה בדאורייתא. אך י"ל דבאמת אינה מגורשת למפרע רק משעה שרוצה שיהי' לגירושין ואז הוא מבורר, ואין צורך לברירה רק לענין למפרע. אמנם א"כ שוב פסול מטעם מוקדם כיון שאינה מגורשת רק אז. ואף דקי"ל דע"י שליח כשר מוקדם היינו בשליח להולכה משא"כ בשליח קבלה כמבואר בש"ע. וא"כ כיון דפסול שוב י"ל דלא שייך כלל הימני' ובטל אף מה"ת כיון שיהי' עכ"פ פסול וי"ל דזה טעמא דר"ה דלא סבר הימני' מטעם הנ"ל:

וממילא מיושב קושית תוס' דהתם גבי בפ"נ דהוי שליח להולכה דבזה מוקדם כשר דאית לי' קלא שוב מהני הימני' דמגורשת רק מאז שמוסר לה ואז שפיר מבורר ומהני כנ"ל ומודה ר"ה וא"ש. ור"ח י"ל דסבר שאינו תלוי בברירה ודוקא בהריני בועליך דכלתה ביאתו ואם לא יועיל למפרע לא יהי' מהני כלל. משא"כ היכא דמהני אז מהני שוב למפרע ע"ש:

הרא"ש תירץ כיון דהאמינו חכמים בפ"נ האמינו ג"כ על ששלחו ונתנו לגירושין. ותמוה דהטעם לענין קיום דהאמינו הוא רק משום דקיום ש' דרבנן. אבל לענין חשש פיקדון דהוא מה"ת אינו נאמן כנ"ל. וי"ל למאי דמחלק הש"ס בין נפילה דיחיד לנפילה דרבים דלנפילה דיחיד לא חיישינן דנימא דאיתרמי דוקא לזה ע"ש. וכן לענין פיקדון מחולקים בין פקדון דיחיד או דרבים ג"כ ע"ש. וא"כ כאן לרש"י ז"ל דאיירי בלא עדי אמירה א"כ הוי פקדון דרבים שיכול להיות שהופקד לאיזה אדם שהוא וטוען לגירושין ושפיר חיישינן. אבל התם כיון שהאמינו חכמים בפני נכתב שהי' בשעת כתיבת הגט וא"כ שוב הוי פקדון דיחיד דנימא שהפקיד לזה שהי' בשעת כתיבה דוקא וזה לא חיישינן ומיושב שפיר מה דקשה להרא"ש ז"ל הנ"ל למה לי' למימר כלל בפני נכתב הא מבואר לעיל

בתוס' ורא"ש דכשיש ב' עדים ששלחו א"צ לומר בפ"נ כיון שיודעין ששלחו. א"כ כיון דלהרא"ש נאמן ששלחו א' ג"כ מה צורך לבפ"נ. ולמ"ש א"ש דאי לאו בפני נכתב לא הי' נאמן כלל נגד חשש פקדון דהי' דרבים משא"כ עכשיו הוי דיחיד ולכך צריך לומר בפ"נ דוקא. ואף דלכאורה עדיין קשה דמ"מ לענין חשש פיקדון שהוא דאורייתא לא נאמין לו כלל שנכתב בפניו והוי פקדון דיחיד דשמא שלא בפניו והוי דרבים כיון שאין עד א' נאמן רק משום דקיום שטרות דרבנן כנ"ל. אך יש לחלק כיון שגוף העדות של בפני נכתב הוא רק לענין קיום ונאמן ושוב נאמן ע"ז מה"ת דלא הוי דשב"ע וכמו בהוחזק ע"פ ע"א ושוב לענין פיקדון הוי דיחיד כיון שכבר נאמן על בפ"נ כנ"ל. אך תוס' לטעמייהו דסברי דאיירי ג"כ כאן ביש עידי אמירה וממילא הוי גם כאן פקדון דיחיד שהפקיד לזה שהי' שלוחה לקבלה דוקא ואעפ"כ סבר ר"ה דנאמן והקשו שפיר דגם בפ"נ לא מהני. אבל לרש"י ז"ל י"ל כנ"ל:

גמ' אם איתא כו'. הא דצריך לטעם זה אף דבל"ז למה יהי' נאמן כיון דלא ס"ל הימני'. וצ"ל משום לא מקדים איניש כו' ודוחק:

ונראה דהטעם למ"ש הפ' דכמו דלנפילה דיחיד לא חיישינן דאיתרמי שמצאו זה כו' כמו כן לפיקדון דיחיד ג"כ לא חיישינן דאיתרמי, שהפקיד לזה דוקא ע"ש. רק בדבר שהוא בכונה לא שייך היך איתרמי ע"ש. וא"כ י"ל ממ"נ אם ידע הבעל שהוא שלוחה לקבלה בודאי ואינו נאמן לפיקדון כמו שאינו נאמן על האשה שנתן לה הגט לפיקדון דאפילו בשמי' כשמי' לא מפקיד גבי' מכש"כ האשה עצמה וכן לשלוחה שהוא כמותה. רק דנימא שמא לא ידע הבעל שהיא שליח קבלה ושפיר יש לומר שהפקידו בידו אך שוב כיון שהוא בלא כונה שוב הוי פיקדון דיחיד דלא חיישינן דהיך איתרמי שלא בכונה שהפקיד דוקא לזה שהוא באמת שלוחה לקבלה ושפיר ממ"נ לא מהימן לפקדון בלא טעמא דאם איתא כו':

ונראה דא"כ מטעם זה עצמו דוקא באיכא עדים שהוא ש"ק אבל בלא עדים רק דנימא דנאמן במיגו שהוא ש"ק. וא"כ שוב הוי דרבים דחיישינן לפיקדון. דהא לכל מי שהפקיד יכול לטעון שהוא ש"ק ויש לו מיגו זו ושוב אין ראי' כלל שלא נתנו לפקדון דיכול להיות שהפקיד למאן דהוא וטוען לגרושין ושהי' ש"ק דבשלמא ביש עדים שייך שפיר היך אתרמי שהפקידלזה כנ"ל. אבל דנימא דבלא עדים רק מצד שהוא בידו יהי' נאמן שהוא שליח קבלה שוב כל מי שהוא בידו יש לו מיגו זו ושפיר לפיקדון כנ"ל:

תוס' בעל כו' הא דלא נקיט בעל אומר להולכה כו' דלא שייך א"א כו'. לכאורה הא תוס' כ' לקמן בדאיכא מיגו מודה ר"ה רק דאין זה מיגו דהיא לא תרצה לקבל כיון שאמר

הבעל לפקדון כו' וא"כ באומר להולכה שפיר היתה מקבלת ויש מיגו. אך כוונת תוס' באיתחזק בב"ד דליכא מיגו דעכשיו חוזר בו הבעל מהשליחות ומיגו למפרע לא אמרינן. ולקמן דחו תוס' דא"א לומר כפירש"י ולפרש דאיירי בתוך כ"ד דאיכא מיגו דא"כ לא הוי פליג ר"ה. ועוד דלא תרצה לקבל כו' משא"כ כאן הקשה דליפלוגי באחר כ"ד דליכא מיגו. עוד י"ל דלכאורה הא בעי ב"ב פ' י"נ בעל שאומר גרשתי למפרע אינו נאמן משום בידו דרוצה שתהי' מגורשת למפרע. וא"כ כיון דשליש אומר לגירושין ונתגרשה כבר בקבלתו וליכא מיגו שהי' מוסרו דרק מכאן ולהבא. אך התם כיון שהי' מוסרו לה היתה נאמנת למפרע כיון שהגט בידה. אבל כיון שכ' תוס' דאין רצונה בשקר רק כאן דבעל אומר להולכה יהי' מיגו שהי' מוסרו לה ויהי' כדין. והא לא יהי' רק מכאן ולהבא והש' רוצה שתהי' מגורשת למפרע וע"ז אין בידו אף שיתנו לה כיון דאין רצונה שלא כדין והוא אומר להולכה. אך ז"א דגם התם נאמן רק משום א"א דגרשה קלא אית לה ע"ש. וגם בלא"ה אין נ"מ רק לענין זנות ע"ש:

תוס' ד"ה שליש א' לגירושין פי' שאומר שהי' שלוחה לקבלה ומיירי כשיש ב' כו' בפנינו אמרה דשויתי' אשה ש"ק כדתנן במתניתין עכ"ל. ותמוה מאי ראי' ממתני' דאין גט בידו וליכא מיגו משא"כ דאיכא מיגו ונהי דזה אין בידו להאמינו שתתגרש בקבלתו אם אינו שליח קבלה מ"מ כיון דע"ז אמרינן הימני' שבידו ליתן לה בתורת שליח הולכה ותהי' מגורשת באמת שוב נאמן שעשאתו ש' לקבלה במגו שהי' נותנו לה כיון שגם היא אומרת כן ולא שייך סברת תוס' לקמן שלא תרצה לקבל כנ"ל. ונראה דרש"י ז"ל מפרש כן ולא קשה קושית תוס' ד"ה שליש כו' דהא הימני' בלא מיגו כו'. ועוד דבמיגו מודה ר"ה ע"ש:

וי"ל בפשיטות דרש"י ז"ל בדר"ח לא פי' כלל מטעם מיגו רק כקושית הש"ס ממתני' דמשני מי נפיק גיטא מת"י כו'. פי' משום מיגו ע"ש ותוס' נדחקו הרבה כקושית הש"ס תינח אמרה כו' דמזה לא הקשה כלל ע"ש ולרש"י ז"ל א"ש כפשטי' דמיירי ר"ח שאין עדי אמירה ולא עדי קבלה ומ"מ סבר ר"ח דנאמן. וגם רש"י סובר כתוס' דע"ז שנתנו לו לגירושין ליכא מיגו דלא תקבל דזה אינה יודעת רק דע"ז שייך שוב הימני' דזה בידו להאמין. ושוב על האמירה דלא שייך הימני' שוב מהני מטעם מיגו דזה יודעת גם היא וכיון דאומרת שהוא ש"ק נאמן במיגו שמסרו לה ושפיר תקבל דלענין שנתנו לגירושין הימני' כנ"ל. ולכך פריך ממתני' דלא בעי לא עדי אמירה ולא ע"ק ומשני מי נפיק גיטא מת"י כו' וליכא מיגו ופריך תינח עדי אמירה והיינו דע"ז לא שייך הימני' ומגו אין כאן דאין גט בידו. אבל ע"ק למה דמטעם הימני' מהני כיון שהי' הגט כנ"ל. ומשני ע"מ כרתי ובעי עכ"פ עדים בשעת קבלה ומיושבים כל קושיות תוס' וא"ש הכל כפשטי'. ולא קשה

מהא דמודה ר"ה בקמאי דידי דאיכא מיגו כו'. דלר"ה דלא סבר הימני' שוב ליכא מיגו כלל דעל נתינתו לגירושין אינה יודעת ולא תקבל כמ"ש תוס' כנ"ל. וצ"ל דתוס' סוברים דאף שיודעת האמת שעשאתו ש"ק מ"מ לא תרצה לקבל כיון שהבעל א' לפקדון אף דהדין דשליש נאמן דהימני'. ודוחק כיון שהוא כדין. או י"ל דכשהוא ש"ק שייך שפיר הימני' שאם יאמר לגירושין יהי' באמת לגירושין דאל"ה תנשא באיסור ולכך נתנו ע"ד כן ותהי' באמת מגורשת כשיאמר הש' לגירושין כיון שהוא ש"ק. אבל אם אינו ש"ק לא שייך הימני' כלל כשיאמר הש' לגרושין דלא יועיל כלום מה שיהי' בשעת נתינה דעתו שיהי' לגירושין אם יאמר הש'. דמ"מ יהי' באיסור כיון שאינו ש"ק. א"כ לא הימני' כלל כשיאמר רק כשיתנו ויכול לחזור בו ולבטל השליחות וכשאומר לפקדון הוי חזרה או דנאמן מיגו דחזרה וא"כ אם לא ידע הבעל שהוא ש"ק לא שייך הימני' כלל גם על הקבלה. וא"כ אף שאומר השליש שהוא ש' לקבלה ושהבעל ידע שהוא ש"ק שוב ליכא מיגו דלא תרצה לקבל דאף שיודעת שעשאתו שליח לקבלה מ"מ א"י אם ידע הבעל שהוא ש"ק ואם לא ידע לא שייך הימני' כנ"ל. ועדיין לא הוי מיגו כנ"ל. ועיין בר"ן. אך א"כ הי' צריך שהעדים על האמירה מעידים שגם הבעל ידע ותוס' לא כתבו כן רק שיש עדים כו':

ונראה דהא לשון תוס' לכאורה אינו מדוקדק שכ' פי' שאומר שהי' ש"ק ואח"כ כ' כשיש עדים כו'. ונראה לפרש דהא לדעת ריי"ף ור"ן אף דע"מ כרתי מ"מ בגט בע"ח מהני בלא ע"מ משום דע"ח כורתין בשעתן מאחר שבא לידה ויודעין דמהבעל בא לידה יודעין שנתגרשה בקבלה זו והוי כע"מ ע"ש. וא"כ כאן צ"ל ג"כ כשנתנו לפיקדון דאמרינן הימני' דמהני ג"כ מטעם הנ"ל כמ"ש לעיל. כיון דזה הוי כנתינה על תנאי שאם יאמר הש' לגירושין יהי' לגירושין וממילא הוי ג"כ כעדי מסירה בשעת נתינה לשליש דהא יודעין אנו כיון שהוא בידו ובא לו מיד הבעל כיון שחתום בע"ח ממילא ידוע לנו שנתנו ע"ת זה שיהי' לגרושין אם יאמר כנ"ל ולכך מהני לר"ת דסבר הימני' כנ"ל. ואף שנתנו לפיקדון בלא עדים ג"כ מהני. ואף לשטת תוס' דצריך ע"מ בשעת מעשה רק משום מסתמא נמסר בע"מ כמ"ש תוס' לקמן ג"כ ד"ה ר"א. מ"מ הא תוס' כ' בפ"ק גבי כ' בכתב ידו ואין עלי' עדים דכיון שהוא כ"י הוי כעדים ע"ש. וכן אמר בקדושין דאי הוי הודאת בע"ד כעדים הי' מהני גם בגט ע"ש. וא"כ כאן לר"ח דשליש נאמן שוב הוי כעדים גם בשעת מעשה שנותנו לשליש דהוי כנתנו בעדים כיון שיהי' נאמן אף דחב לאחרים ומהני אף שנתנו לפיקדון כנ"ל. ולא קשה תמיהת רשב"א דמאי מסתמא שייך כאן שנתנו בע"מ כיון שנתנו לפיקדון כו'. ולמ"ש א"ש דבזה גם לתוס' מהני בלא עדים כיון דשליש נאמן הוי

כבפני ע"מ כנ"ל. אמנם אם אין עדים שהוא שליח קבלה שוב אף דנימא דנאמן במיגו כיון שהיא אומרת ג"כ שהוא ש"ק. מ"מ לענין שיועיל בשעת מעשה בלא עדים לא מהני דהא בשעת מסירה ליכא מיגו עדיין ואין כאן מוכיח שיהי' בעדים בשעת נתינה דאין כאן ראי' אז שהוא ש"ק וע"ז לא הימני' ועוד דהא צריך לאמירתה וכל זמן שלא אמרה אינו מיגו ושוב אף באמת בלא עדים הוי מגרש בלא עדים דלא מהני וצריך שיהי' עדים שהוא ש"ק. אך י"ל דאף שאין העדים לפנינו נאמן שעשאתו ש"ק בעדים דע"ז מהני שוב המיגו כנ"ל. ומיושב לשון התוס' שכ' פי' שאומר שהי' ש"ק ואח"כ כ' דמיירי שיש עדים כו'. היינו דנהי דמהימן באמירתו מיגו כנ"ל מ"מ צריך שיש עכ"פ עדים דשויתי' ש"ק. רק דנאמן שהי' עדיסדבעל שאמר גרשתי ונאמן עכ"פ מכאן ולהבא ושוב לא הוי איתחזיק דהרי גרושה לפנינו. ושוב יהי' השליש נאמן אף דלא נפיק גיטא מתותי ידי'. מטעם עד א' נאמן באיסורין דהוי לא איתחזיק. וא"ל דשוב ליכא מיגו האומר כדי שיהי' נאמן למפרע ז"א דאיכא מיגו דבידו לגרשה ותהי' מגורשת בודאי עכשיו ויהי' ג"כ השליש נאמן למפרע מטעם עד א' נאמן באיסורין כנ"ל:

אך באמת ז"א דא"כ גם בבעל שאמר גרשתי למה אינו נאמן רק מכאן ולהבא נימא ג"כ כנ"ל דהבעל עצמו נאמן שוב מטעם עד א' נאמן באיסורין על למפרע וג"כ המיגו כנ"ל דאם יגרשה עכשיו ועדיין יאמר שגרשה קודם ויהי' נאמן מטעם עד א' כו' דלענין איסורין אין חילוק בין הבעל לאחר. וע"כ פשוט דז"א חדא דאף היכא דאיתרע החזקה אין עד א' נאמן נגדה בדבר שבערוה. ולא כ' תוס' לעיל והתם בקידושין רק דלא אלים כ"כ כמו היכא דלא איתרע. אבל בכל מקום אזלינן בתר חזקה דמעיקרא אף דאיתרע עכשיו. ועוד דלא שייך איתרע והרי גרושה לפנינו רק היכא שמצד הספק בלא מעשה אחר כמו בטומאה דאנו מסופקין אם נטמא אתמול או היום והספק על טומאה זו עצמה אבל היכא דנגע עכשיו בשרץ אחר לא שייך הרי טמא לפנינו ושוב נאמר דנטמא אתמול דז"א דטומאה זו אינה בכלל הספק כלל ומלתא אחריתי הוא וא"כ כאן אף אם יגרשה עכשיו בפנינו מ"מ לא יהי' איתרע דנימא שאז נתגרשה. וממילא ליכא מיגו. ולעיל פ"ב כ' תוס' שפיר שאנו מסופקין על זמן הגט מתי נתגרשה שייך שפיר הרי גרושה לפנינו. אבל אם הי' נותן לה עכשיו גט אחר ודאי לא הי' שייך כנ"ל וממילא נדחה הנ"ל. אך תוס' קדושין שם משמע דאף בכה"ג שייך כנ"ל מ"מ נראה כמ"ש. וי"ל בדוחק שם וצ"ל כמ"ש לעיל דהקושיא על מכאן ולהבא. אך למ"ד לא פלגינין דיבורי' וכשאומר למפרע אינו נאמן מכאן ולהבא ג"כ קשה דמאי פריך. וצ"ל דפריך למ"ד פלגינן כו':

דף סד:

וליהמנה לדידה כו' ומשני באיכא דמסייע לה. מעיזה ומעיזה. ותמוה למה לי' משום דמסייע לה הא בל"ז אין הבעל יודע כלל אם נתן לה השליח. דאם הי' אומר שנתן לה הי' נאמן מטעם גירשתי. וע"כ שאינו יודע. ואיך שייך חזקה אין אשה מעיזה שתהי' נאמנת שנתן לה. ואי"ל דאף בדבר שאינו יודע שייך מעיזה להפקיע עצמה מבעלה דז"א. וצ"ל קושטא דמילתא נקט דמסייע לה מעיזה כו' כנ"ל:

מתני' נערה המאורסה היא ואבי' מקבלין את גיטה ופירש"י דוקא נערה אבל קטנה אבי' ולא היא והקשו תוס' מדפריך אהא דאין נערה עושה שליח כו' מקטנה שאמרה התקבל אינו גט עד שיגיע לידה ומשני באין לה אב. ומוכח דלס"ד ביש לה אב מתגרשת כשמגיע לידה עכ"פ ע"ש. ונראה לישב דהנה לקמן פ' הזורק גבי תיזול ותיחוד ותפתח סבר רש"י ז"ל דמתגרשת משום קנין אגב כשמקנה לה הגט אגב קרקע אף שאינו מונח בחצירה או שאר קנין מהני דזה מיקרי נתינה מה שנעשה שלה. והתוס' ורשב"א חולקין דבעי דוקא נתינה מיד ליד ע"ש. והנה קי"ל דכל שבח נעורים לאבי' והאב זוכה בכסף קדושין אף שקבלה בעצמה הקדושין וכן שאר מתנה כשנותן לה אדם קונה האב כמבואר בב"ש. וא"כ לכאורה כאן נהי דאמרינן אבי' ולא היא מ"מ תהי' מגורשת כשנותן לה הגט דהא אף שמקבלת היא מ"מ זוכה האב בגוף נייר הגט כנ"ל. וא"כ הוי זה עצמו כמו אלו נתן לאב עצמו שהקנה לו בקנין דמאי חילוק בין קנין אגב או קנין זה שקונה ע"י שנותן לבתו והוי נתינה להאב ומתגרשת אף דאבי' ולא היא כנ"ל. ובשלמא לתוס' ופ' הנ"ל א"ש דזה הוי כשאר קנין ולא נתינה מיד ליד נגד האב אבל לרש"י ז"ל שפיר יהי' מהני כנ"ל:

והנה בנערה י"ל דאביה מינה קא זכי וכשהיא זוכה אח"כ זוכה האב ממנה כנ"ל וא"כ כאן כשאינה מתגרשת ממילא אינה זוכה כלל בגוף הגט. ולכך כיון דקודם שזוכה האב אינה מתגרשת כיון דאבי' ולא היא ממילא לא זכתה ולא שייך מינה קא זכי כנ"ל ואינו זוכה כלל ולא נתגרשה כנ"ל. אך אינו מוכרח דהא הוי כמו גיטה וידה באין כא' כיון שאם תזכה ותתגרש יהי' נתינה ליד האב כנ"ל. ועוד דבקטנה מיד זוכה אבי' כמבואר פ"ק דב"מ. וא"כ נהי דאבי' ולא היא לרש"י ז"ל בקטנה מ"מ תהי' מגורשת כשנותן לה מטעם אבי' כנ"ל:

אמנם י"ל דהא מתגרשת בע"כ. ואף דהא צריך שיהי' נעשה גוף הגט שלה וכיון שאינה רוצה לזכות איך נעשה שלה. וע"כ כיון דאמרה תורה שמתגרשת בע"כ וכ' ונתן כו' וכיון דהוי נתינה אין צריך לזכי' אחרת רק ממילא נעשה שלה בנתינה זו שמתגרשת בה. וא"כ הכא כיון דאבי' ולא היא וא"כ בשלמא כשנותן לאב ע"כ שפיר מתגרשת. אבל כשנותן

לה בע"כ ואינה רוצית כלל. וא"כ כיון דכל מה שתתגרש הוא בשביל שזוכה האב ממנה. וא"כ זה הוא אם היא זכתה אבל כשהוא בע"כ א"כ לא זכתה כלל ולא נתגרשה דאיך שייך סברא הנ"ל דכיון שמתגרשת זכתה הא כאן להיפוך שהגירושין מסתעף מן הזכי' דאינה מתגרשת רק אם זכתה בהגט דאז זוכה אבי' והוי נתינה וכל זמן שלא זכתה ממילא אין האב זוכה ואין כאן נתינה. ולא שייך שיהי' מהני בע"כ דידה דאין היא המתגרשת ומצד הנתינה לחוד אף דהוי נתינה עדיין אין כאן נתינה לאב שתתגרש רק אם זכתה וצריך דוקא מדעתה. וכמו בכתב גט ונתן בחצירו וכ' שטר מתנה על החצר ונתן לה דאינה מתגרשת רק מדעתה כמבואר לעיל בש"ס משום דהגט מסתעף מהזכי' וכן כאן לא שייך דכיון שהיא נתינה זכתה כו' דאם לא זכתה אין כאן נתינה כלל לאב כנ"ל. אבל כשנותן לה מדעתה הגט שוב י"ל שפיר דמתגרשת גם בע"כ דאבי' דלא מהני גבי שבח נעורים שיאמר אי אפשי כיון דמה"ת שלו כנ"ל. וממילא קושית תוס' דרש"י ז"ל כ' שפיר דבקטנה אבי' ולא היא מצד עצמה רק דמ"מ יהי' מהני כשנותן לה מצד קנין האב כנ"ל רק דיש נ"מ שאינו מועיל ע"כ דידה כנ"ל. ממילא התם במשנה דקטנה שאמרה התקבל לי גיטי שהוא מדעתה שפיר מגורשת אז כשמגיע הגט לידה כיון שזכתה כנ"ל. דבדעת אחרת מקנה אית לה זכי' והוי כמו נתינה לאב ומהני אף ביש לה אב כנ"ל וא"ש. ותוס' לטעמייהו דחו שפיר דברי רש"י ז"ל שהם סוברים דלא מהני קנין אגב בגט רק בעי דוקא נתינה מיד ליד ולא שייך הנ"ל והקשו שפיר. משא"כ לשטת רש"י ז"ל:

ר"י אומר אין ב' ידים זוכין כאחת אלא אבי' ולא היא. ואינו מובן מנ"ל דאבי' כו' דילמא להיפך היא ולא אבי' דהא מסברא היא יכולה לקבל דהא כ' ונתן בידה רק יד דאב ילפינן מקדושין וא"כ כיון שאי אפשר שתיהם למה נדחה יד דידה. ואף דילפינן ויצאה והיתה מ"מ קשה גם לת"ק לר"מ דאמר בקדושין ד"ה אבי' ולא היא ולא ילפינן לענין זה ויצאה והיתה שלא תהי' היא יכולה לקבל הגט כמו בקידושין וא"כ קשה לת"ק מנ"ל כלל שיוכל אבי' לקבל הגט וכמו דלא ילפינן לענין שלא תוכל היאלקבל כמו כן לא נילוף לענין שיהי' האב מקבל דמה חילוק וכן קשה לר"י דאין ב' ידים כו' נימא דהיא ולא אבי' כיון דלא ילפינן כו' ואין לומר דר"י סבר דילפינן מקדושין דא"כ לא הי' לו לומר משום דאין ב' ידים כו' רק דילפינן ויצאה והיתה דהא בקדושין כ"ע מודים דאבי' ולא היא כנ"ל. וצ"ל דסבר דלענין זה ודאי ילפינן שיוכל אבי' לקבל רק דנימא דזה לא ילפינן וגם היא יכולה וע"ז אמר אין ב' ידים כו'. ודוחק. ונראה דהנה פ"ב דקדושין אמר בש"ס לר"י דקדושין דמפקעת עצמה מרשות אבי' אבי' ולא היא גירושין דמכנסת עצמה לרשות אבי' בין היא ובין אבי' וזה נשאר למסקנא ע"ש ופירש"י ז"ל דכיון דמכנסת עצמה לרשות

אבי' ודאי ניחא לי' ע"ש. והוא תמוה דא"כ אינו מועיל רק מדעת האב או בסתם דאמרינן דניחא לי' ובאמת מבואר דאף בע"כ דאב יכול לגרשה בנתינה לידה דאמרינן בין היא בין אבי' ע"ש ואיך שייך דניחא לי' כיון שבפירוש אינו רוצה. והרמב"ן ז"ל כתב דירדה תורה לסוף דעתו של אב דניחא לי' לכך נתנה התורה רשות בכל ענין שתוכל לקבל ע"ש. וג"כ דוחק דמנ"ל זה הא אין לנו לימוד ע"ז דהיא יכולה לקבל גט רק מסברא. ונימא דוקא היכא דניחא לי'. ונראה לישב דהנה הטעם בקדושין דאבי' מקבל משום דכל שבח נעורים לאבי' ויש לאב זכות זה שיוכל לקבל קדושי בתו אבל למה נימא שלא תוכל בעצמה לקבל קדושי'. רק דאמרינן דכיון דיש לו זכות זה ממילא אינה יכולה להפקיע זכותו כנ"ל. דבמה שמקדשת עצמה מפקעת זכות האב שלא תוכל היא עצמה להתקדש ולהפקיע זכותו וגם זה בכלל הזכות דכל שבח נעורי' לאבי'. כיון שזה ג"כ זכות שלו שלא תוכל להתקדש ולהפקיע עצמה מרשות אבי' לענין כל הדברים ולכך בקידושין אבי' ולא היא לכ"ע. אבל בגט דמכנסת עצמה לרשות אבי'. וא"כ אין זה כלל זכות לאב שלא תוכל היא לקבל הגט דאינה מפקעת זכותו בזה ואף דיש לו ג"כ זכות ע"י שמקבל גיטה לענין הכתובה והפרת נדרים. אבל הא מ"מ גם כשהיא מקבלת הגט יש לו זכות זה ואינו ביטול לזכותו כלל וממילא לא שייך שיהי' לאב זכות שלא תוכל לקבל ואינו בכלל כל שבח נעורים לאבי' ולכך לא שייך למילף לענין זה ויצאה והיתה ושפיר בין היא בין אבי' וכ' רש"י שפיר דניחא לי' והיינו שאינ' מפקעת זכות וממילא אף דלא ניחא לי' ואינו רוצה מהני שאין לו כלל זה הכח שלא תוכל היא לקבל. אמנם לענין שיהי' האב יכול לקבל הגט ג"כ שפיר מצינן למילף ויצאה והיתה דזה שפיר הוי זכות כשאין היא מקבלת והאב רוצה לקבל דהא הוי זכות להכניסה לרשותו לענין כתובה והפרת נדרים ושיוכל לקדשה עוד. וא"כ זה הזכות שיוכל הוא לקבל שפיר בכלל כל שבח נעורים לאבי' ואיכא למילף מקדושין. משא"כ לענין שלא תקבל היא ולכך שפיר בין היא ובין אבי' בגט. ומיושב מ"ש דמנ"ל כלל שאבי' מקבל כיון דלא ילפינן ולמ"ש א"ש דנגד זה שפיר ילפינן כנ"ל:

ומיושב ג"כ מה דאמר ר"י אין ב' ידים זוכין כא' והיינו שאי אפשר שיהי' שתיהם יכולין וא"כ שוב ממילא אבי' ולא היא. כיון דאם נאמר להיפוך שהיא יכולה לקבל שוב לא יהי' אבי' יכול לקבל וא"כ שוב אבי' יכול לקבל דהוי זה הפקעת זכותו מה שהיא תוכל לקבל דאם היא יכולה אין הוא יכול. וא"כ כיון דזה זכות לו שיוכל לקבל ממילא גם זה בכלל הזכות שלא תוכל היא לקבל שאם תוכל לא יוכל הוא לקבל דאין ב' ידים כו'. וגוף הקבלה הוי זכות שיוכל ולכך ממילא אבי' ולא היא דיכולין למילף לגמרי מקדושין דאבי' ולא היא דהוי כמו בקדושין שזה בכלל הזכות כנ"ל:

ובזה עצמו פליגי דרבנן דסברי שאפשר ב' ידים כו' ממילא אף שתוכל מ"מ יוכל הוא ג"כ שפיר שניהם יכולין שאינו זכות שלא תוכל היא. אבל ר"י דאין ב' ידים כו' שוב ממילא אבי' ולא היא כמו בקדושין לכ"ע וא"ש. וא"כ למ"ש דלכך בגט בין היא בין אבי' משום דאין מפקעת שום זכות שלו בקבלה זו שהיא מקבלת דיש להאב כל הזכות כמו אם הי' מקבל בעצמו. וא"כ בקטנה זה עצמו הוי חילוק שכשהיא מקבלת אין הגט של אב כמ"ש ואם הי' הוא מקבל הי' שלו והוי זה עצמו הפקעת זכותו ולכך יש לו זכות זה שלא תוכל לקבל כמו בקדושין וממ"נ אינה מגורשת בקבלתה אם הגט של אב ליכא נתינה ואם שלה שוב מפקעת ואבי' ולא היא כנ"ל. אבל בנערה גם בזה אינה מפקעת זכותו שגם שתקבל בעצמה יהי' הגט של האב דמינה קא זכי ומהני לכך בין היא בין אבי' כנ"ל:

ובזה יש לישב ב' לשונות של רש"י ז"ל בקדושין דסתרי אהדדי ע"ש. ולהנ"ל זה דוקא לר"י דבקדושין לד"ה אבי' ולא היא ולכך קטנה לא. אבל לר"ל דמחלוקת בקדושין ג"כ פי' שפיר דה"ה קטנה כנ"ל:

לכאורה למאי דבעי למילף ריש קדושין דאם זכאי כו' מהפרת נדרים ומשני איסורא מממונא לא ילפינן. והקשו תוס' דעכ"פ לענין גוף הקדושין שיוכל לקבל נילף מהפרת נדרים דהוי איסורא ותירצו דהוי איסורא דאית בי' ממונא דממילא הכסף קדושין שלו ע"ש. וא"כ בגט דאינו צריך להיות שוה פרוטה ואף באיסורי הנאה כשר והוי איסורא דלית בי' ממונא וממילא נילף מהפרת נדרים שיוכל האב לקבל הגט ונימא דאבי' ולא היא. וי"ל דהא קי"ל נערה מאורסה אבי' ובעלה מפירין נדרי' ואין לה כח לבדו. וא"כ בשלמא לענין קדושין שפיר מצי למילף דעדיין אינה ארוסה ואביה לבד מיפר ושפיר יוכל לקבל קדושי' ויליף כנ"ל. אבל בגט דעתה היא ארוסה כבר ואין לו כח לבדו לא מצינו למילף שיוכל לקבל הגט מהפרת נדרים דאינו מיפר כנ"ל:

ויש לפרש בזה מאי דאמר בקדושין פ"ב קדושין דמפקעת עצמה מרשות אבי' לא היא כו' גט דמכנסת כו' וי"ל קדושין דעתה היא שמפקעת ועדיין קודם הקדושין ברשות אבי' לגמרי לכך אבי' ולא היא לענין קבלת הקדושין כו' אבל גט דמכנסת היינו דעתה היא שמכנסת ועדיין אינה ברשותו לגמרי לכך בין היא ובין אבי' לענין הקבלת גט כנ"ל:

ולר"ל דאמר כמחלוקת בגט כך בקדושין י"ל להיפוך דבאמת בגט הוי אמרינן דאבי' ולא היא דיליף מהפרת נדרים. רק כיון דבקדושין בין היא בין אבי' דשם לא מצינו למילף דאית בי' ממון שוב מקשינן ויצאה והיתה דגם בגט בין היא כו'. ולכך מיושב רש"י ז"ל דבקטנה דליכא למילף מקדושין דהא בקדושין ודאי אין קטנה מתקדשת דבעינן דעתה.

ועכ"פ כיון דלא מצינו למילף ממילא נשאר דילפינן מהפרת נדרים דאבי' ולא היא וכ' רש"י ז"ל כנ"ל. אבל לר"י ע"כ אין הטעם דיליף מקדושין דהתם אבי' ולא היא וע"כ דסבר דלא מצינו למילף מהפרת נדרים דבגט שאינו זכות כלל רק ונתן בידה בע"כ לא שייך למילף שלא יועיל נתינה לידה דמ"מ נתן בידה כנ"ל. וממילא גם בקטנה בין היא כו' דלהיפוך לא שייך למילף בקדושין שלא יהי' מועיל הגט דז"א דהא גילתה תורה דבזה אין גט דומה לקדושין דהתם בעינן דעתה ולא בגט וקטנה היא כמו בלא דעתה כנ"ל וממילא לר"י גם בקטנה בין היא בין אבי' ולכך פי' רש"י ב' לשונות שם. ובש"ס פריך שפיר מהא דקטנה שאמרההתקבל כו' לר"י דגם בקטנה כנ"ל. ולר"ל מוקי לה ביש לה אב כנ"ל. או י"ל למאי דבעי למימר בקדושין דנערה כחצר אבי' דמיא ע"ש. ונראה הטעם דהא חצר השאול ג"כ קונה להשואל כיון שיש לו בו קנין פירות. וכן עבד הוי חצר דקנה לו למעשה ידי'. וממילא נערה שמעשה ידי' שלו נקנה הגוף שלה להאב למעשה ידי' וכמו שהי' גופה שאול להאב כמו חצר ונקנה ויכול לקנות על ידה כמו ע"י החצר ומתגרשת ג"כ כמו בחצירו כנ"ל. ולמאי דדחי שם דהוי חצר מהלכת ע"ש. ולכאורה גם לפי האמת אף לר"י דאמר אבי' ולא היא מ"מ בכפותה וישינה יהי' מהני מטעם חצר אבי' כמו בעבד בכפות וישן. אך נראה דלמסקנא אינה כלל בחצר אבי' כו' כיון דאביה מינה קא זכי וכיון שזוכה לעצמה מקודם אינו דומה לחצירו כנ"ל. אבל בקטנה שמיד זוכה האב שוב י"ל דזוכה כמו בחצר. וי"ל שם בקטנה שאמרה התקבל דמהני כשמגיע לידה מטעם חצר אבי' בכפותה וישינה. ואף דסתמא קתני מ"מ הא בעבד תני סתם דמגורשת ואף על פי כן אמר הילכתא בכפות וישן עיין שם. ולכך שפיר מהני בהגיע לידה כנ"ל. ואף דבעינן עומדת בצד חצירה היינו בחצר דאיתתא דמטעם יד וכאן נגד האב הוי חצר דגברא דמטעם שליחות איתרבאי ולא בעי עומד כנ"ל. ויש לדחות כיון דגט חוב הוא:

עוד י"ל אהא דאמר ר"י אין ב' ידים כו'. דהנה י"ל דאין גוף הגט נעשה כלל של האב כשהיא מקבלת למ"ש תוס' כתובות פ' נערה דאין ללמוד מציאה מקדושין דמפקעת בזה מרשות אבי' לכך שלו ע"ש. וממילא בגט שאינה מפקעת אינו נעשה כלל שלו. ולכך י"ל דאין היא יכולה לקבל כלל דמבטלת זכות אבי' שאם הוא יקבל הגט שלו משא"כ אם היא מקבלת ולכך אינה יכולה לבטל זכותו כנ"ל דיש לו זכות זה כנ"ל:

אמנם הא בעי למילף מבושת ופגם ומשני שאני בו"פ דאביה שייך בגווי'. ופי' תוס' משום שיכול לעשות זה ע"ש. וא"כ כאן כיון שאבי' יכול לקבל ג"כ ושייך בגווי' שוב אף שמקבלת היא הגט שלו דשייך בגווי' כנ"ל ולכך יכולה לקבל דאינה מבטלת וסבר הת"ק בין היא כו'. ור"י אמר אין ב' ידים כו'. וא"כ אי נימא רק היא ולא אבי' ממילא לא

יהי' שלו כשתקבל דאינו שייך בגווי'. ממילא שוב אבי' ולא היא דמבטלת זכותו כנ"ל. ויש לישב קושית תוס' על רש"י ג"כ דנהי דבקטנה אבי' ולא היא מ"מ הא נעשה שלו וכמו בקנין אגב כנ"ל. אך י"ל דאינו נעשה כלל שלו לדברי תוס' הנ"ל:

אמנם חד פי' התם דאביה שייך בגווי' היינו שיש לו הבושת ג"כ ולכך שלו לגמרי ע"ש. וא"כ למ"ש תוס' לקמן דלכך בקטנה שאינה יודעת לשמור גיטה מתגרשת דאבי' משמרה. וא"כ י"ל להיפוך דאף שמקבלת בעצמה נעשה הגט של האב דשייך בגווי' דמתגרשת רק מחמת אבי'. ובל"ז כיון דהטעם דאבי' ולא היא שוב נעשה שלו דהוי שייך בגווי' ולכך מהני כנ"ל. ויש לדחות:

גמ' שם צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו. אינו מובן כיון שכ' תוס' דבדעת אחרת מקנה אית לי' קנין מה"ת גם קטן משיעור זה יהי' מועיל. ונראה החילוק בין דעת אחרת למ"ש הרשב"א ז"ל דאף דעודר בנכסי הגר וסבור שהן שלו לא קנה דבעינן כוונה לזכות מ"מ בדעת אחר מקנה קונה ולא בעי כוונה דדעת המקנה סגי ע"ש פ"ב דגיטין. ולכך קטן שאין לו דעת לזכות הוי כעודר בנכסי הגר. משא"כ בדעת אחרת מקנה שפיר קונה דלא בעי כוונה כנ"ל. אמנם עכ"פ קנין בעינן ומעשה קטן אינו קנין כלל דהא משיכה או הגבהה היינו שהתפיסה מוכיח שנעשה שלו לכך מהני וקונה. ובקטן אין לקיחתו מורה כלל שנעשה שלו לכך לא קנה בפחות משיעור צרור וזורקו שאין המשיכה מורה כלל ליעשות שלו משא"כ בצרור וזורקו אגוז ונוטלו מורה שפיר לקיחתו שנעשה שלו כמבואר חולין י"ב דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אית לי' לקטן ושפיר הוי קנין רק שאין לו דעת וכוונה לזכות ובזה מהני שוב דעת אחרת מקנה כנ"ל:

ובזה י"ל הטעם דחפץ ומחזירו זוכה לאחרים ג"כ. דפחות מזה אין המעשה מורה שזוכה להאחר דהא גם חפץ של אחר אינו מחזיר. רק כשהוא חפץ ומחזירו מורה כנ"ל והוי מחשבתו ניכרת כו' וזוכה:

התוס' כתבו דלכך זוכה לאחרים מה"ת אף דמטעם שליחות דכיון דאיתא בדנפשי' זוכה לאחרים ג"כ ע"ש. ולכאורה מאי מהני לזה דעת אחרת בשלמא לענין קנין עצמו א"ש כנ"ל כיון דיש כאן קנין שמושך או מגביה רק דבעי כונה ומהני דעת אחרת כנ"ל אבל לזכות לאחרים הא אותו האחר אינו עושה שום קנין רק כשהוא זוכה בשבילו הוי כאלו הוא עשה הקנין וכיון שאין לקטן כוונה לא מהני מה שמכוין לזכות עבורו וממילא מאי מהני הדעת אחרת מקנה לגבי האחר הא לא עשה קנין וזכות הקטן וכוונתו לא מהני. וממילא אינו מועיל מה שדעת אחרת מקנה כנ"ל. אך י"ל דהא מבואר פ' המביא ב' הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שו"ק ופריך הא לאו בני דיעה ומשני כשגדול

עומד ע"ג ומבו' דבגדול עע"ג יש לו כוונה לכתוב לשם המתגרשת כו'. ולכאורה למה אינו קדושי קטן וגירושין ושאר קנין כשגדול עומד ע"ג. וכ' הר"ן ז"ל דדעת להקנות או לקנות לית לי' אף דגדול עע"ג רק כאן על המעשה שיכתוב לשמה אית לי' בגדול עע"ג ע"ש. וא"כ הכא כשאומר לו המקנה שיזכה החפץ בשביל האחר הוי זה עצמו גדול עע"ג שמצוה אותו לזכות וממש כמו בכתיבה שמצוהו לכתוב בשביל המגרשת או כאן לזכות בשביל האחר. רק אי הוי בעי דעת לקנות לא הי' מועיל גדול עומד ע"ג כנ"ל. אמנם כיון דיש דעת אחרת מקנה רק דבעי קנין עכ"פ שתהי' המשיכה וההגבהה בשביל האחר ולענין גוף הקנין שוב מהני מה שגדול עומד ע"ג שמצוהו למשוך בשביל האחר והוי ממש כמו בכתיבה כנ"ל ושפיר מהני ובזה י"ל דר"י אמר שמואל לטעמי' דסבר לעיל והוא ששייר מקום התורף דבתורף לא מהני גדול עע"ג וממילא גם כאן סבר דאינו זוכה לאחרים שאין כאן קנין כנ"ל ובזה מיושב ג"כ לתוס' מהא דקטנה שאמרה התקבל ולא אמרינן כיון דאיתא בדנפשי' תוכל לעשות שליח ג"כ. ולמ"ש י"ל דלענין עשיית השליח שפיר בעינן דעת ולא מהני כיון שאין לו כוונה לעשות שליח כנ"ל:

הא דקטן זוכה י"ל מטעם חצר דידו הוי עכ"פ כחצירו וקונה לו שלא מדעתו ולכך אף שאין לו דעת לזכות קונה אף בלא דעת אחרת. וי"ל בזה קושית תוס' למה זכין לקטן ואין זכין לגדול הא גם קטן מצי זכי כמו גדול. ולמ"ש מיושב דגם כשזוכה בעצמו הוא משום זכין לקטן. ואי נימא דאין זכין גם בעצמו לא יזכה כנ"ל:

לכאורה כשקטן עושה שליח לאחר לזכות בשבילו נהי דלא מצי משוי שליח. מ"מ הא חצר השאול קונה ואף שהשאילו רק לזכות על ידו כמבואר בש"ס וגם בעבד הוי חצר וא"כ כיון דקי"ל פ' השואל דבעלים באמירה ולא בעי קנין רק כשאומר ששואל עצמו למלאכה שלו הוי שאילה בבעלים ששאול לו באמירה לבד וא"כ כיון שקיבל עליו לעשות שליחותו לזכות בשבילו א"כ השאיל לו גופו לזכות על ידו והוי כחצר השאול לזכות דקונה. וא"כ גם בזה יקנה מטעם חצר נהי דלא הוי שליח אך הא הוי חצר מהלכת. אמנם אם מטעם שליחות שוב קונה גם מטעם חצר דלא הוי מהלך כמו קלתה מינח נייחי ואיהי מסגי תותי' ע"ש. ובזה י"ל בקטן דלמה שלא בעי דעת מצי משוי שליח. ושוב קונה מטעם חצרו. ויש לדחות:

דף סה.

מתני' קטנה שאמרה התקבל לי גטי כו' וקשה לשטת תוס' לעיל דקטן במה דאיתא בנפשי' יכול לעשות שליח כו' וממילא תוכל לעשות שליח ג"כ דמחד קרא נפיק וכיון

דבקבלת גט אותה תוכל לעשות שליח לקבלה ג"כ עיין בס' פ"י. ונראה לישב דהנה הר"ן ורא"ש ז"ל נדרים גבי כל נדרים שתדורי כו' כתבו דלכך אי בעי שמיעה לא מהני שמיעת השליח שיהי' כאלו שמע הבעל משום דלא שייך שליחות בדבר שממילא רק במעשה שמעשה השליח נחשב כמעשה המשלח אבל לא שיהי' גוף השליח כגופו כו' או שמיעתו ע"ש:

ולכאורה קשה בשליח לקבלה דהא בגט כ' ונתן בידה וגם קי"ל ושלח ולא שתשלח עצמה וגם ונתן ולא שתטול כו' וא"כ אין המעשה כלל מצדה רק מצדו כשנותן ומניח הגט בידה מתגרשת. וא"כ איך מהני השליחות קבלה הא נגדה הוי מידי דבממילא שאינה מקבלת כלל רק הבעל נותן לידה. וא"כ צריך שיהי' נעשה יד השליח כידה וזה לא מהני ואין השליח עושה מעשה כלל ואינו מקבל שתהי' מגורשת מחמת הקבלה רק הבעל נותן לידה כנ"ל. ואי נימא דילפינן מושלחה דעושית שליח ומהני דגלי קרא דא"כ נילף בכל מקום דבמידי דממילא מהני השליחות כנ"ל דאי לא מהני לא יועיל שליחות קבלה כנ"ל:

אך י"ל דהא עכ"פ נגד הקבלה דהוא מעשה נעשה שליח כנ"ל וממילא מה שהגט ביד השליח כאלו ביד האשה וא"כ נהי דלענין הנתינה לידה אינו שלוחה שיהי' נעשה ממילא כידה א"כ בא הגט מיד הבעל לידה וכמבואר פ' הזורק גבי תיזול ותיחוד ותפתח דכשבא מידו לידה מהני אף שלא ע"י נתינה רק שמחזקת ע"ש וא"כ גם בזה מהני משום דבא מידו לידה דלענין שיהי' כאלו הוא בידה מהני השליחות כנ"ל וממילא נקרא ונתן בידה כיון שאחר. שמקבל השליח מונח בידה ובא בבת אחת כנ"ל ועוד דמבואר בש"ע ובש"ס שם דערק לה חרצי' ושלפתו דכשמסייע בנטילתה מהני אף שנוטלת היא הגט מידו שהיתה פתוחה וקירב עצמו אלי' ע"ש. וא"כ שפיר נעשה שליח על הקבלה שהוא מעשה לקבל הגט ואעפ"כ מהני דהא הוא סייע בנתינה ומהני שפיר כיון דגם כשיש מעשה בנתינתה מחמתה מהני כנ"ל. נעשה שליח על המעשה כנ"ל. ועוד כמ"ש הרמ"ה ס' ק"כ דכשהנייר של הסופר בא זכיותיה שזוכה האשה בשביל הבעל וגירושי האשה כא' ע"ש. וכן כאן לענין הזכי' זוכה השליח עבורה כשאר זכי' ושפיר הוי נתינה כנ"ל:

וממילא מיושב קושי' הנ"ל דהא דמתגרשת קטנה אף דאין מעשה קטנה כלום מ"מ הא לא בעינן כלל מעשה דידה רק ונתן בידה והוי שפיר נתינה שנותן לידה וממילא מתגרשת. וא"כ לענין שליחות שפיר אינה יכולה לעשות שליח דלא שייך דאיתא בדנפשה כו'. דהא לענין מה דאיתא בנפשה לא מהני כלל השליחות דקבלתה לא מהני כלל מחמת מעשה שלה רק מחמת נתינת הבעל שנותן לידה ולענין זה הוי ממילא דלא מהני השליחות. רק השליחות הוא על המעשה שיועיל ולענין זה אינה כלל בדנפשה

שאינה מגורשת כלל הקבלתה מחמת זה רק כנ"ל ושפיר לא מהני השליחות כנ"ל. עוד י"ל כמ"ש לעיל דיש ב' טעמים שאין הקטן נעשה שליח א' דאימעיט מגם אתם מה אתם בני דעת כו' ולענין זה מהני איתא בדנפשי' דלא שייך מה אתם הא אתם ג"כ מהני אף שאינו בן דעת כיון דאיתא כנ"ל ולא שייך המיעוט כנ"ל:

עוד יש טעם מסברא דהא בקנין וכל הדברים בעינן כונה וא"כ נהי דבדעת אחרת מקנה יכול לזכות בעצמו ולא בעי כוונה. אבל מ"מ הא כל שליח צריך שיכוין לזכות בשביל המשלח וקטן אין לו כוונה כמבואר חולין י"ב דמחשבה לית לי' אפילו מדרבנן. ולענין זה מה מהני דעת אחרת. ולא מהני איתא בדנפשי' דהא דאיתא ויכול לזכות הוי רק משום שאין צריך כלל דעתו משא"כ לזכות לאחר שצריך דעת לא מהני כנ"ל:

אמנם הא לענין כתיבה לשמה מבואר דהכל כשרין לכתוב הגט אפילו חשו"ק בגדול עומד ע"ג יש להם דעת לכתוב לשם המגרש ע"ש. וכ' הר"ן ז"ל דהא דלא מהני בשאר קנין גדול עע"ג משום דלענין קנין אין לו רצון ודעת לקנות או להקנות רק לענין לשמה לעשות הדבר בשביל האחר מהני ע"ש. וא"כ כ' תוס' שפיר דמהני בזכי' לזכות בשביל האחר דהא הגדול המזכה אומר לו לזכות בשביל פלוני א"כ הוי גדול עע"ג ומלמדו רק לענין קנין לא מהני. וכ' תוס' שפיר כיון דאיתא בדנפשי' ואין צריך דעת כיון דדעת אחרת מקנה. רק שצריך דעת לכוין לעשות הקנין בשביל האחר ולענין זה מהני גדול עע"ג כמו בכתיבה לשמה כנ"ל דזה הוא רק על המעשה בשביל פלוני כנ"ל. וא"כ כאן שתעשה שליח שייך ג"כ ב' הטעמים מגם אתם ונהי דזה לא שייך כיון דאיתא בדנפשי' אבל טעם הב' דהא צריך שיכוין לעשות לזה שליח ועשיות השליח צריך דעת וכוונה כשאר דברים וזה לית לה וכאן אין גדול עומד ע"ג לענין זה וממילא לא מהני דאף. דאית' בדנפשי' הוא רק משום שא"צ דעתה בגט משא"כ לענין השליח שצריך דעת כנ"ל ועוד דהא אמר התם בחולין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אית לי' לקטן מחשבה גרידא דהיינו דיבור לית לי' ע"ש. וא"כ לענין שיוכל לזכות בשביל האחר ומקבל בשבילו זה הוי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ואית לי כנ"ל. משא"כ עשיית שליח שזה אינו אלא דיבור ודיבור לית לי' כנ"ל ולא מהני מצד עצמו וא"ש:

והנה הרמב"ם ז"ל כ' הטעם דאין קטנה עושה שליח קבלה מפני שצריך עדים ואין מעידין על הקטן ע"ש ותמוה מאוד מ"ש שאין מעידין לפי שאינו בן דעת גמורה ע"ש. הא בקבלת הגט שא"צ דעתה למה אין מעידין ע"ש. ונראה בפשיטות דהא קי"ל אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד. וגם על הקטן הוי שלא בפני בע"ד כמבואר בח"מ. וא"כ לכאורה כשמגרש קטנה דמתגרשת ע"י עצמה לכאורה למה מהני הא מגרש בלא עדים

לא הוי גט. וא"כ הא אינן ראוין להעיד דהא אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד וכשמעידין שנתגרשה לא יהי' מהני דהוי שלא בפני בע"ד. וא"כ בגט דבעי עדים בשעת מעשה ואז לא מהני כשיעידו כנ"ל. ואף דיכולין להעיד אחר שתגדיל מ"מ כמו דבעינן תחלתו וסופו בכשרות משום דכ' והוא עד או ראה כו' אם לא יגיד כו' דצריך בשעת ראי' שיהי' ראוי להגיד בפני ב"ד שיהי' מועיל כו'. וממילא גם בהנ"ל אינם ראוין להגיד בשעת ראי' ואף דלא דמי לתחלתו בפסול דכאן אין הפסול בהעדים רק שאין כאן בע"ד להעיד עליו. מ"מ כיון דבגט בעי עדים בשעת מעשה ואז אינם ראוים להגיד שלא יהי' מועיל כלום. י"ל דהוי בלא עדים ולא מהני מה שיוכלו להעיד כשתגדיל כנ"ל. וי"ל שסובר הרמב"ם ז"ל כנ"ל. אך לא קשה דהא דאין מקבלין כו' הוא במה שצריכין להעיד על הקטן אבל בקטנה המתגרשת אין המעשה כלל מצידה רק שהוא נותן לה הגט בע"כ ומתגרשת ממילא.כיון שהיא בפני הבעל שפיר הוי בפני בעל דין. וכמ"ש הרשב"א ז"ל דלכך בגט נתינה בע"כ הוי נתינה משום דהוי כפוטר עצמו מקנינו דלפטור הוי נתינה בע"כ נתינה ע"ש. וממילא כמו דקי"ל דלפטור מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ובזה שגרשה הוי נגד הבעל כמו לפטור כמ"ש הרשב"א כנ"ל. וכיון שהוא גדול הוי בפני בע"ד כיון שאין צריך כלל למעשה שלה ולכך מהני כנ"ל. אמנם בקטנה שעשתה שליח לקבלה דזה הוי רק ע"י מעשה שלה שעשיית השליח הוא רק מדעתה ממילא שייך ע"ז שוב אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד וכיון ששליחות קבלה צריך עדים לא מהני שאין כאן עדים על השליחות שאין ראוין להעיד שהוא שלא בפני בע"ד כיון שהשליחות הוא ע"י מעשה שלה. וממילא הוי בלא עדים כנ"ל. כיון דילפינן דבר מממון שיהי' בשעת מעשה עדות שיועיל בממון היכא שחב לאחרים כמ"ש הרשב"א וכאן לא יהי' מועיל אז להעיד בפני ב"ד והוי בלא עדים. וכ' הרמב"ם ז"ל ששליחות קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן והיינו כנ"ל. ומה שלא כ' שאינן בני דעת. היינו משום שסובר דהיכא דאיתא בדנפשי' לא אימעיט ומצי משוי שליח כמ"ש תוס' וכאן כיון שמתגרשת בקבלה היתה משוי שליח ג"כ רק מטעם הנ"ל דאין מעידין כו' או דהי' מהני גדול עומד על גביו כמ"ש לעיל רק מטעם הנ"ל:

דף ע:

אמר ר"ל כותבין ונותנין לאלתר. ר"י אמר אין כותבין אלא לכשישתפה. הנה הטעם דאף דבשעה שעשאו שליח הי' בריא ונגמר השליחות ויכול ליתן הגט שלא מדעתו. וא"כ מה מזיק מה שנשתטה כיון שא"צ דעתו עוד. ונראה לכאו' דכמו דאמרינן כל מלתא דלא

מצי עביד לא מצי משוי שליח כמו כן בשעת עשיית השליחות צריך שיהי' המשלח מצי למעבד וכיון שהוא שוטה אז ולא מצי למיעבד בעצמו ליתן הגט כמו כן לא מהני ע"י שליח. וכן בכתיבה אין כותבין ג"כ משום דלא מצי עביד כו'. ואף דהא קי"ל הכל כשרין לכתוב הגט אפילו חשו"ק בגדול עע"ג וא"כ הכתיבה מצי עביד ע"י עומד ע"ג וליתן אח"כ כשהוא בריא. ז"א דדוקא כשהבעל בר דעת והסופר שוטה יכול לכתוב דהוי לשמה כיון שהוא בציוי הבעל שהוא בר דעת ומהני עומד על גביו משא"כ כשהבעל שוטה וכותב הגט נראה דלא מהני עומד על גביו דמ"מ לא הוי לשמה שאינו בציוי הבעל דרצונו ודעתו אינו כלום ואף דלענין הכוונה מהני גדול עומד ע"ג מ"מ הוי ככותב לשמה שלא בציוי הבעל דלא מהני. וכן בהנ"ל כיון שדעת עצמו אינו כלום. אך להפ' דלא בעי שליחות בכתיבה לא שייך טעם הנ"ל. וי"ל דבעינן וכתב ונתן שיהי' בשעת כתיבה ראוי לנתינה. ועיין פ"י, או די"ל דהא הרמב"ם ז"ל פ' בתנאי קודם התורף דלא מהני דלא הוי לשם כריתות ברור כיון שבשעת כתיבה אינו ודאי שיהי' לגירושין כנ"ל. וכן ביבמות גבי כתוב גט לאשה דעלמא דכשאכנסנה אגרשנה דאינו גט ופי' הטעם משום לשמה ע"ש. וכן כאן בשעת כתיבה כיון שהוא שוטה לא הוי לשמה דאינו בוודאי עומד לגירושין דלענין הנתינה א"א בעודו שוטה דע"ז שייך כל מה דלא מצי עביד לא משוי שליח כנ"ל. א"כ ממילא אינו ידוע בשעת כתיבה כלל שיהי' לכריתות דכשלא יבריא לא תתגרש ולא מהני כנ"ל:

אך קשה אי נימא הטעם כנ"ל משום מילתא דלא מצי עביד כו'. והא תוס' פ"ב שהקשו אי בעינן שליחות בכתיבה למה כשרין חשו"ק הא לאו בני שליחות נינהו. וגם שאינם בני כריתות. ותירצו משום דכשישתפה השוטה כו' חשיב בן כריתות גם עכשיו בהיותו שוטה ע"ש. ובש"ס קדושין כ"א מסיק דעבד עושה שליח לקבל גט מיד רבו ואף דלא מצי עביד בעצמו מ"מ כיון דשייך בתורת גיטין מצי משוי שליח ע"ש. וא"כ גם בהמשלח שוטה למה לא יועיל משום דלא מצי עביד כו' הא שייך בתורת גיטין כיון דכשישתפה יהי' בן כריתות כנ"ל וממילא מצי משוי שליח אף שאינו יכול לעשות בעצמו כנ"ל. ובשלמא לענין לעשות שליח כשהוא שוטה זה ודאי לא מהני דזה אינו מטעם לא מצי עביד רק שאינו בן דעת לעשות שליח כלל. משא"כ בהנ"ל שעשאו שליח כשהי' בריא רק דנימא בשעת עשיית השליחות לא מצי עביד בעצמו כנ"ל. וע"ז קשה דהא עכ"פ שייך בתורת גט. ונקרא מצי עביד וכמו בעבד כנ"ל וכמו שהשליח שוטה דמהני בכתיבה דחשיב בן כריתות כנ"ל וצריך לומר דדוקא בן כריתות חשיב משום כשישתפה כו' אבל לענין שיהי' נקרא שייך בתורת גיטין שיוכל לעשות שליח צריך שיהי' אז בשעת

השליחות דוקא שיהי' שייך בתורת גיטין כמו עבד. משא"כ שוטה דאז אינו שייך כלל כנ"ל. ודוחק. אך בל"ז להירושלמי אי אפשר לומר הטעם כנ"ל. דהא גם באומר לה לא תתגרשי בו עד למחר לא מהני כשנשחטה ואף בלא שליחות כו'. וע"כ דבשעה שחל הגט צריך שיהי' המגרש ראוי לגרש וכשאינו ראוי לא מהני כמו נתקרע הגט או נאבד כו':
שם והאמר ר"י שחט בו שנים כו' ותמוה כמ"ש תוס' דגם לר"ל קשה דהא לאו סמי' בידן וכמו שוטה דמודה ר"ל ע"ש. ויש לישב:

דף עז.

משנה הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה כו' חצרה ה"ז מגורשת לכאורה למ"ל הזורק ולא הנותן. וי"ל דקמ"ל דזריקה חשיב נתינה דבמתן דמים אין זריקה בכלל שפיכה ופי' רש"י שזורק מרחוק כו'. עוד י"ל דזורק היינו בע"כ דדרך כשאינה רוצה לקבל שזורק לה כלשון הגמ' פ"ק אי בעי זריק ליה גיטא כו'. ובזה דוקא עומדת בתוכה ליחשב יד משא"כ ברצונה י"ל דמהני מטעם שליחות וכדמחלק פ"ק דב"מ גט דחוב כו'. או י"ל דלשון הזורק כו' והיא בתוך. היינו וודאי עכ"פ כשנופל לארץ תהיה היא כבר עומדת בתוכו דאל"ה אלא שבאה אח"כ לשם לא מהני דהוי חצרה הבאה לאחר מכן וגרע מטלי מע"ג קרקע. וא"כ י"ל דבשעה שזורק צריך להיות שעומדת בתוך ביתה היינו כשיוצא מתחת ידו ולא סגי אף שבאה קודם שנח. למ"ד בפרק הזורק בשבת (ק"ב א') דבלא ליכתא ומיתנא נגמר מיד בזריקה כיון שאין בידו עוד להחזיר. וא"כ הא בעי ש"ס ב"מ (י"ב א') זרק דרך פתח זה כו' אויר שאין סופו כו'. א"כ בשעה שזורק שהיה אין סופו להניח בידה שלא היה עומדת לא מהני מה שבאה דהיאעושית הנתינה ובליכתא ומיתנא היה מהני כשבאה כנ"ל משא"כ סתם זריקה וא"כ קמ"ל רבותא גדולה הזורק כו' והיא בתוך כו' בשעת זריקה דוקא כנ"ל:
שם בתוך ביתה. הה"מ מסתפק דבב"מ (יא א') אמר בצד חצרי משמע גם בחוץ ע"ש. ואפשר דנקיט אורחא דמלתא כיון. שזורק בע"כ ע"י שאינה רוצה לקבל א"כ בחוץ בידה לילך משם. ומה"ט נקיט בתוך ביתה. וי"ל בזה תמיהת תוס' למה נקיט בנ"מ וכתב דו"ד. אטו אי אפשר (להיות לה] בית שלה לגמרי. ולהנ"ל י"ל כיון דתני תוך משום אורחא כנ"ל והא בית' בידה להפקיר בדבור לחוד ולא תהיה מגורשת ועדיין בזריקה יודע שאפשר לה לבטל. ולכך מפרש בנ"מ רק שכתב סלוק מפירות לחוד. ואינה יכולה למכור ולהפקיר ג"כ דסילק מפירות לחוד לא מדקל לפירותיו. וא"י להפקיר כלל. והוצרך להביא ראיות

דמהני סילוק בדשלב"ל כנ"ל. והגם דבעי ג' [בהפקר] י"ל כמו בשבת [דף י"ח ע"ב בתוס' ד"ה דמפקרא] דמסתמא כו' וכן בגט דחוב וא"ר. ויש לדחות:

שם **גמרא** מנהני מילי [כו'] ת"ל ונתן. כתב רש"י ז"ל מדלא כתב. ובידה יתנהו. וכתב ר"ן בחידושיו ואינו נכון דאין משמעות יותר ונתן בידה מן ובידה יתנהו ע"ש. וכ"כ רשב"א ז"ל ואינו מחוור מטעם הנ"ל ותמהני שהרי מפורש טעמו ב"מ י' ע"ב ד"ה ת"ל ונתן מ"מ מדלא כתיב ובידה יתנהו דרוש ונתן אוכתב לה ונתן ע"ש דהיכא דלא כ' בידה רק לה הוי לרשותה ג"כ רק בידה היינו יד ממש היכא דליכא ילפות' וכאן דיש לדרוש אדלעיל הוי כהיכא דמוכח ואמרינן ידה רשותה וז"ש רש"י וידה כו' רשותה דכתיב ארצו מידו ע"ש. והא ש"ס [ב"מ] נ"ו ע"ב דידו ממש ע"ש. רק רש"י מפרש הש"ס שם כן טעמא דכתב ונתן כו' היינו דעכשיו דכתב ונתן די"ל אדלעיל מפרשינן ידה רשותה. רק דלהוי דומיא דידה סמוכה או משתמר לדעתה כמו דפליגי כנ"ל. וא"ל א"כ גם מחובר שנותן יועיל כדבעי למימר באונאה אי לאו ידה ממש ע"ש י"ל דמ"מ אימעט שאינו דומה לידה שאינו מחובר שהגט נעשה ידה אבל אינו נותן לידה. אך קשה דאי הוי ילפינן דקאי על וכתב לה ונתן הוי בעי נתינה לשמה ג"כ כמו וכתב והא (פ"ב) בגטין [פ"ו ע"ב] אמר אימר דבעי [ר"א] כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי כו' גם משמע בהא דגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו דלא מהני משום דכריתות בעינן היינו נתינה של כריתות וזה מדסמך. ספר כריתות ונתן כו' ע"ש ב"מ ז' ע"א:

ונראה דרש"י כירושלמי דר"ע ס"ל מויקח ארצו מידו מרבי חצרה והא ידו ממש כנ"ל וע"כ משום הלימוד דונתן כנ"ל מפרשינן ידה רשותה ואינו חולק עם ש"ס דילן כלל. ומזה י"ל מאי דס"ל לרש"י דמהני קנין אגב בגט דכשיהי' שלה יהי' כל היכא דאיתא ברשותה ככל פקדון. אך מ"מ אין זה סברא:

שם ונתן בידה אין לי אלא בידה גגה חצרה מנין ת"ל ונתן (בידה) [מ"מ] ופי' רש"י ז"ל מדלא כתיב ובידה יתנהו ותמהו הר"ן ורשב"א ז"ל מאי חילוק בין ונתן בידה או בידה יתנהו ודחו דבריו ע"ש. ונראה למאי דאמר בש"ס מ"ק כ"א דאמר מי כתיב ויעמוד ויאמר ועמד ואמר כתיב וע"ש יבמות ק"ג בתוס' שם דכיון דלא כתיב לשון צווי מוכח דאינו מעכב בדיעבד וכן גבי בילה בקדשים דכשראוי אינה מעכבת משום דלא כתיב ויבלול עיין תוס' מנחות ובכמה דוכתי. וא"כ גם הכא דלא כתיב ויתן בידה רק ונתן מוכח דלא מעכבי וזה אי אפשר לומר דאין הנתינה מעכבת כיון שזה עיקר הגירושין וע"כ דאתי לאורויי דאין הנתינה בידה דוקא מעכבת ומרבינן אפילו חצרה כו'. ואף דתוס' יבמות שם כתבו דהיכא דלא כתיב מעשה אחריו הוי לעיכובא ע"ש מ"מ אינו מוכרח לרש"י ז"ל

ופי' שפיר החילוק אי הוי כתיב בידה יתנהו לשון צווי משא"כ דכתיב ונתן בידה הוא כמו ועמד ואמר וקמ"ל דלא מעכבא ומרבינן חצירה. ואף דא"כ הי' בעי לכתחלה בידה ז"א דזה תלוי במאי דמסתברא למילף. אך אי נימא כנ"ל ליבעי עכ"פ ראוי ליתן בידה ממש וכשהיא נקטעה ידה לא יוכל לגרשה כמו שהקשו תוס' גבי נקטעה יד העדים ביבמות דנימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת וי"ל כמ"ש תוס' שם שאין סברא לפוטרו בשביל זה וכן כאן:

עוד יש לפרש למ"ש ת"י עירובין [י"ג ע"א] דלכך מוכח דוכתב בגט לא קאי אבעל אף דונתן קאי אבעל משום דהתורה כתבה על כל אדם שיוכל לגרש אף מי שידיו קטועות ולכך מוכח דוכתב לא קאי אבעל דוקא ע"ש וי"ל גם כאן דמוכח דיכול לגרש כל אשה אף שידי' קטועות ומוכח דידה לאו דוקא ומרבינן חצרה כו' ואמר שפיר ת"ל ונתן בידה מ"מ היינו על כל אשה. ואף דיכולה לעשות שליח. זה קשה גם שם בכתיבה וצ"ל כמ"ש [ת"י] שם וזה שייך גם כאן:

שם גמ' וצריכא. לכאורה תמוה דבש"ס ב"מ י"ב פליגי בקטנה אי יש לה חצר או לא ומסיק דבגט כ"ע לא פליגי דמטעם יד איתרבאי ומהני רק במציאה פליגי אי ילפינן מציאה מגט או לא ילפינן וא"כ לכאורה אי לא ילפינן מאי פריך דליתני בגט הא לא נילף. וצ"ל דמאי דלא ילפינן הוא ג"כ מטעם דאמר הכא דבגט הוא בע"כ. אך קשה למ"ד ילפינן אליבא דאמת א"כ ע"כ לא אמרינן צריכותא הנ"ל. דבגט בע"כ וקשה קושית הש"ס למה לי' בגנב הא איכא למילף מגט כיון דע"כ באמת ילפינן דאל"ה לא מוכח בקטנה. וי"ל דלענין גוף הקנין חצר לא הוי מצינו למילף משום סברא דגט בע"כ משא"כ עכשיו דכבר כתבה תורה דגם בגנב קונה חצר שוב לענין מטעם מאי יקנה ילפינן מציאה מגט דקונה מטעם יד דליכא למדחי שבע"כ דהא חזינן דמ"מ קונה:

עוד י"ל דלכאורה מאי הסברא דבע"כ שלכך יקנה חצר. וי"ל דהא קיי"ל עודר בנכסי הגר וסבור שהן שלו לא קנה משום דבכל הקנינים צריך כוונה לקנות וא"כ לכך ס"ד דחצר אינו קונה דנהי דהחצר הוי כידו או שלוחו כמותו מ"מ הא אין כאן כוונה לחצר לקנות ולא עדיף ממנו שאף הוא לא הי' קונה בלא כוונה. אבל בגט שהוא בע"כ ואינו צריך לכוונה דידה שפיר קונה חצר דהוי כידה ואמר שפיר צריכותא הנ"ל. אבל עכשיו דרבתה תורה שקונה גם בגנב ומציאה בלא כוונה. שפיר ילפינן מציאה מגט שיקנה מטעם יד דלא שייך למפרך מה לגט שבע"כ דמאי בכך דנימא משא"כ מציאה דבעי כוונה לא מהני חצר ז"א דהא אף אי קונה מטעם שליחות ע"כ גילתה התורה דקונה גם בלא כוונה וליכא למיפרך לענין החילוק שבין משום יד או שליחות ושפיר ילפינן כנ"ל:

שם ואי אשמעינן גבי גנב דקנסי' רחמנא. ותמוה ג"כ דהא מסיק בש"ס ב"מ דחצר איתרבי משום יד ולא גרע משליחות ולכך במציאה וגנב קונה מטעם שליחות ובגט דחוב הוא ולא שייך מטעם שליחות קונה מטעם יד ע"ש. וא"כ איך אמר הכא דלכתוב בגנב לחוד ולא בגט הא לא הוי ידעינן גט כלל דשם קונה רק מטעם שליחות וזה לא שייך בגט וצריך לכתוב בגט דקונה מטעם יד. ורש"י ז"ל פי' בב"מ שם דלכך מוכחבגט משום יד משום דמטעם שליחות לא צריך דמוכח מגנב ע"ש ותמוה יותר חדא דהא אמר הכא דליכא למילף מגנב דקנסי' רחמנא. ועוד קשה כנ"ל מאי אמר הכא צריכותא הא שפיר איצטריכי תרווייהו. ואף אם נפרש כאן הצריכותא לא על הפסוק רק על התנא למה תני בתרווייהו. מ"מ קשה כנ"ל דתוס' כתבו שם דהוכיח מהתנא בגט דמשמע אף בע"כ מוכח דמשום יד איתרבאי משא"כ מברייתא דגנב לא מוכח רק שליחות וקשה כנ"ל איך ליתני בגנב לחוד:

ונראה ליישב דהנה לכאורה קשה דאמר התם דבגנב ומציאה דזכות הוא לו איתרבי משום שליחות משא"כ בגט. ולכאורה נהי דבגנב רוצה גוף הגנבה אבל זה אינו רוצה שיקנה הגנבה להתחייב עלי' כפל לענין חיוב אונסין דזה אינו זכות לו והוא אינו רוצה רק לגנוב ומאי איכפת לי' שלא יקנה לענין כפל ולחיוב אונסין. וא"כ למה יקנה החצר מטעם שליחות להתחייב כפל הא זה הקנין שקונה החצר אינו זכות לו כלל דגם אם לא יקנה יהי' בחצרו בתורת גניבה. וע"כ צ"ל דכיון דגוף החפץ רוצה שוב לענין זה אוקמא רחמנא ברשותי' בע"כ דאף אם אומר בפירוש שאינו רוצה לקנות רק לגנוב לחוד שוב חייבתו התורה כפל וחיוב אונסין ולכך קונה החצר מטעם שליחות גוף החפץ שזה רוצה וזכות לו וממילא חייב כפל. ולכאורה גם בגט נימא כן דיהי' מהני מטעם שליחות ג"כ כיון שהוא בע"כ וכיון דגוף זכיית הנייר קונה החצר מטעם שליחות ושוב ממילא מתגרשת בע"כ אף שאינה רוצה. אך החילוק דבגנב הוא מטעם קנס שכיון שגונב החפץ קנסי' רחמנא וממילא כיון שזוכה החצר החפץ מטעם שליחות ואין דנין כלל על החוב שזה מסתעף ממילא מהקנין דשוב קנסי' רחמנא להתחייב כנ"ל ולכך מהני מטעם שליחות משא"כ בגט שאינו מטעם קנס רק שיש לו רשות לגרשה בע"כ אבל אינו יכול לחוב לה ע"י שליח בע"כ ואין החצר קונה משום שליחות כיון שהוא חוב כנ"ל. וזה עצמו הצריכותא כאן דאי כתב בגנב משום דקנסי' רחמנא ולכך אי לא הוי אמר צריכותא הנ"ל לא הי' יכול לומר דאי כתב בגנב ה"א דרק משום שליחות דז"א דבלא הטעם דקנס לא יכול לומר כלל דבגנב משום שליחות כנ"ל וע"כ ג"כ מטעם יד איתרבאי דכיון שזה חוב אינו מועיל משום שליחות. וצ"ל משום דקנסי' רחמנא ושוב י"ל מטעם שליחות

והוצרך לכתוב בגט דמשום יד איתרבאי כנ"ל וא"ש. ומיושב גם דברי רש"י ז"ל שם דאי נימא דגם בגט הוא רק משום שליחות ואף שהוא בע"כ וחוב לה מ"מ נימא כיון דזוכה הנייר ממילא מתגרשת בע"כ. שוב זה יכולין ללמוד מגנב. ולא קשה דנימא בגנב משום דקנסי' רחמנא דז"א דזה הוא רק משום דמהני הזכות ושוב ממילא נתחייב בע"כ וא"כ אם נאמר דגם בגט זה מהני שוב מוכח מגנב ומוכח דעל כרחך איתרבאי בגט מטעם יד כנ"ל:

שם בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסיך כו' והקשו תוס' דהא עדיין אוכל פירותיהן ע"ש וי"ל דהנה למאי דפריך התם ותימא לי' מכל מילי סליקת נפשך ומשני יד בעהש"ט על התחתונה ומספק אין יכולין להוציא הבעל מתקנת חכמים כו' ולכאורה למאי דקי"ל בספק ויבם בנכסי סבא דאמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי כיון שזה ודאי יורש ומקצת נכסי' שלו ע"ש. וא"כ גבי דין ודברים שהוא ספק נימא דהוי ספק וודאי דהא האשה ודאי בנכסים שהקנין הגוף ודאי שלה אף אי לא סליק נפשי' מפירות והבעל ספק בהפירות אם יש לו כלל ונימא דאין ספק מוציא מידי ודאי. אך ז"א כמ"ש תוס' ריש ב"מ דדוקא שם שזה ודאי יורש בכל הנכסים משא"כ בחצי' שלי שאף שחצי ודאי שלו מ"מ אינו ענין להיות ודאי על חצי הב' ע"ש. וכן כאן אף שהגוף ודאי שלה מ"מ על הפירות לא שייך כנ"ל. והנה הכא דפריך חצרה מה שקנתה אשה כו' ואף דמה בכך שהבעל אוכל פירות כיון שגוף החצר שלה והוי ידה. וצ"ל או דקנין פירות כקנין הגוף דמי. או דאף דלאו כקנין הגוף מ"מ עכ"פ קנין זה יש לו בגוף החצר לפירותיו וכמו שיכול להקנות דקל לפירותיו ולכך כיון שיש לו חלק בגוף החצר לא מיקרי ידה לגמרי ונקרא ידו ג"כ והוי לא יצא עדיין הגט מידו. וא"כ משני שפיר דכתב לה דין ודברים כו' דשוב י"ל דמהני דין ודברים אין לי בנכסייך לחוד דאף דיד בעה"ש על התחתונה דהוא ספק מ"מ לענין הקנין הגוף שיהי' לו בחצר שוב לענין זה הוי ספק ויבם כו' דהאשה ודאי הגוף שלה לגמרי והבעל ספק אם יש לו בגוף הקרקע זה הקנין לפירותיו או לא דסליק נפשי' לגמרי ושוב לענין זה הוי כמו ביורשים. ממש דהיא יש לה זכות בכל הגוף והוא ספק לענין זכות זה בגוף החצר ושוב אין ספק מוציא מידי ודאי ואמרינן דאין לו שום זכות בגוף החצר. דבשלמא לענין הפירות שהוא דבר אחר הוי כמו בחצי' שלי כו' משא"כ:

לענין הקנין הגוף כנ"ל. ובכל דוכתי י"ל שפיר דאית לי' הקנין הגוף ג"כ דנהי דאם היינו דנין על קנין הגוף לחוד הי' ספק וודאי כנ"ל ואין לו זכות מ"מ כיון שעל הפירות הוי דבר אחר כמו בחצי שלי ושפיר אוכל פירות אף אם לא יהי' לו קנין הגוף. א"כ שוב ממילא יש לו קנין זה בגוף לפירותיו ואף דלענין קנין הגוף הוי ספק וודאי מ"מ הוא להיפך

כיון שאוכל פירות מן הדין כנ"ל שוב ממילא יש לו קנין הגוף כנ"ל. אמנם כאן כשנותן הגט לחצירה דבאמת הי' הגט מהני אף שאוכל פירות אם לא הי' לו קנין הגוף בו. וא"כ אם הגט מועיל שוב אין לו גם קנין פירות ג"כ דאינו אוכל פירות עוד שנתגרשה. רק מחמת שיש לו הקנין הגוף. וא"כ שפיר מהני כשכתב לה דין ודברים כו' [נהי] דאמרינן יד בעה"ש כו' מ"מ הוי ספק וודאי ואין לו קנין הגוף וכאן לא שייך סברא הנ"ל דמ"מ יש לו קנין פירות אף שלא יהי' לו קנין הגוף. וממילא שוב יש לו קנין הגוף כו'. דז"א דכאן כיון שלענין קנין הגוף מצד עצמו הוי ספק וודאי ואין לו ושוב מגורשת ואין לו קנין פירות ושוב לא יוכל להסתעף קנין הגוף מחמת הפירות. דבשלמא אם הי' קנין הגוף מצד עצמו הי' שייך כנ"ל משא"כ כאן שהקנין הגוף יסתעף מזה שמגיע לו ע"פ הדין הפירות אף שלא יהי' לו הקנין גוף. וז"א דאם לא יהי' הקנין הגוף כאן אין לו פירות כנ"ל וא"ש דסגי בדין ודברים אין לי בנכסייך לחוד. ואף דלכאורה גם זה הסילוק הוא רק בשעת הגט וא"כ לס"ד דלא אמרינן גיטה וחצירה באין כא'. א"כ גם זה לא הי' מועיל. ויש לדחות דלא דמי כמובן:

שם חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה כו'. אינו מובן כמ"ש תוס' דמה בכך שיש לו בו קנין פירות הא מ"מ גוף החצר שלה. וי"ל דאף דקיי"ל גם באחר שנותן לה מתנה שהוא שלה ואין לו לבעל רק קנין פירות מ"מ אפשר דהיכא שהיא זכתה בהחפץ שאחר נותן לה ע"י חצרה שהוא לגמרי של הבעל דכיון שיש לו לבעל קנין פירות בהחצר שלה דהיינו אם היא משכירה החצר השכר שלו וגם שאר שכר שימוש בחצר רק הגוף שלה. וא"כ מה שהיא זוכה ע"י החצר הוי זה עצמו פירות של החצר מה שמרווחת ע"י החצר שזוכית בדבר זה ע"י החצר והוא לגמרי של הבעל אף גוף הדבר דדוקא כשזוכית בידה ושאר קנין אין לו בו רק קנין פירות משא"כ כנ"ל. ולכדפריך שפיר ומדוייק הלשון מה שקנתה אשה קנה בעלה דאף שהוא עצמו נותן לה הגט בחצרה מ"מ כיון שהיא זוכית ע"י החצר הוא שלו והוי פירות. ויש לדחות דכיון שנאמר שאף שאין לה רק קנין הגוף בחצר היא יכולה לזכות ע"י חצרה בהמתנה. א"כ שוב אינה מרווחת בהקנין הפירות רק היא מרווחת החפץ ע"י קנין הגוף שהיא שלה דבשלמא בשאר שכר שימוש זה מרווחת בעד הפירות שהם שלו משא"כ כאן שהריוח הוא ע"י קנין הגוף ששלה כנ"ל. ואינו מוכרח דמ"מ י"ל דגם הריוח של הקנין הגוף כיון דלא כליא קרנא הוא שלו. ואפשר דדמי להא דטובת הנאה שאינו אוכל פירות עיין ב"ק פ"ט א' ובגונב בהמת מלוג. ויש לדחות: **ובהנ"ל** מיושב קושיית תוס' שהקשו דהא יד דאשה ג"כ קניא לי' למעשה ידי' ומאי חילוק בין חצר שקנוי לו לפירות. ולמ"ש א"ש דכיון דמתנה שנותן לה אחר אין הגוף

של הבעל דלא הוי בכלל מעשה ידי' כמבואר בש"ע. וא"כ אף דקנוי לו למעשה ידי' מאי בכך מ"מ הגוף שלה וקנין פירות לאו כקנין הגוף ויכולה שפיר לזכות וכאן אינו נעשה שלו גוף הדבר רק בחצר קשה כנ"ל דמה שקנתה כו'. והוצרך להביא ראי' מיד דעבד דמוכח כיון דאין לו יד כנ"ל:

דף עז:

גמ' אמר לי' רבא יד דעבד כו'. למ"ד בשטר ע"י עצמו. לכאורה למ"ד עידיו בחתומיו זכין לו אין ראי' מעבד כיון דזכות הוא לו לרבנן והוא משתחרר מיד משעת חתימה רק דבעינן מטי לידי' לבסוף. וזה ודאי דאף שאין לו קנין בלא רבו מ"מ מטי לידי' מיקרי ושפיר מהני בעבד דכשמקבל הגט משוחרר למפרע משעת החתימה. אך תוס' ב"מ (כ' ע"א) כתבו דהא דעידיו בחתומיו זכין לו הוא רק דרבנן. ומוכח שפיר מדאורייתא דע"כ מועיל מטעם גיטו וידו באין כא'. גם י"ל דאף מדרבנן אינו מועיל למ"ש התוס' שם דלענין להתירו בבת חורין אינו מועיל עידיו בחתומיו זכין לו דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת ע"ש ודוקא לענין ממון מועיל ולכאורה קשה א"כ איך אמר התם בש"ס ב"מ (יט א') דלכך כשר בשיחרור כשכתוב בניסן ולא ניתן עד תשרי משום עידיו בחתומיו זכין לו. והא כל הטעם דזכות הוא לעבד שיוצא לחירות מבואר בש"ס גיטין (י"ב ע"ב) דאף דנאסר בשפחה מ"מ זכות הוא לו ע"י שניתר בב"ח ע"ש. וא"כ איך נימא עדיו בז"ל הא אף שיזכו לו מ"מ עדיין אסור בבת חורין כיון שאין כח ביד חכמים כנ"ל והוא רק מדרבנן. וא"כ שוב אינו זכות כלל דהא לא ניתר בב"ח ושוב לא שייך כלל עבחז"ל אף נגד ממון כמו למ"ד חוב הוא לעבד. כנ"ל. אך י"ל דהא מ"מ זכות הוא דע"י שזוכין לו העידי חתימה עכ"פ משתחרר כשבא לידו אח"כ לגמרי ומותר גם בב"ח אז ואם לא היו זוכין לו העידי חתימה הי' אח"כ מוקדם והי' אסור גם אח"כ ושפיר הוי זכות ושייך עבז"ל. וא"כ עכשיו אי לא נימא גיטו וידו באין כאחד ורק משום עבז"ל יהי' מהני וא"כ לא שייך כלל עבז"ל דגם אח"כ יהי' אסור בבת חורין כיון דמה"ת דליכא עבז"ל גם אח"כ אסור אף דמטי לידי' דאין לו יד ולא ניתר אז ושוב אינו זכות כלל. אך בל"ז הא דייק שפיר דאל"כ איך מותר בב"ח כיון דלא מהני לזה עבז"ל. אך י"ל דלענין ממון שפיר הפקר ב"ד הפקר מה"ת ויש לו יד מה"ת ומותר ממילא בב"ח במטי לידי' וממילא נדחה גם הנ"ל. דהא הי' מועיל:

שם ה"נ גיטה וחצירה באין כא'. הש"ך ז"ל [סי' ר"ב] כתב אהא דבעינן אגב ולא קני מטעם חצר וכתב דאין חצר קונה רק כשהי' חצרו מכבר אבל לא כשנעשה אז שלו ובאין בבת

אחת. ותמוה דאמר הכא בהדיא דמהני גיטה וחצרה באין כא'. ואפשר לומר בפשיטות למ"ש הרי"ף ז"ל פ"ב דפליגי ר"י ור"ל אי אין לבעל פירות משעת חתימה או יש לו עד שעת נתינה ופ' דיש לו עד שעת נתינה ואף דלענין ג' חדשים מונין משעת חתימה מ"מ בפירות כיון שהם תחת פרקונה ופרקונה מחוייב עד שעת נתינה ממילא גם הפירות שלו עד אז ע"ש. והפי' הפשוט הוא דודאי אינו יכול להפסיד זכותה במה שהחתים הוא הגט כל זמן שלא נתגרשה. רק דלענין דבר שהוא זכותו הי' ראוי שלא יהי' לו משעת חתימה כיון דבדידי' תליא מלתא ואין לו פירות רק כיון דפירות תחת פרקונה ופרקונה מחוייב עד הנתינה שזכותה לא נפקע שוב ממילא גם הפירות שלו. וא"כ כיון דמן הדין הי' ראוי שלא יהי' לו פירות משעת חתימה רק משום דהא יתחייב בפרקונה כמ"ש הרי"ף ז"ל. וא"כ משני שפיר כאן בחצירה דגיטה וחצרה באין כאחד והיינו דשפיר בנתינה זו שוב נפקע החיוב פירות דהא כבר נפקע משעת חתימה רק משום פרקונה וא"כ עתה בשעת הנתינה שפיר נפקע דלא שייך דהא יצטרך לתת פרקונה דהא אם יהי' פקע הזכות של הפירות שוב לא יתחייב כלל בפרקונה עוד דכיון שאין לו פירות היא מגורשת ושוב ליכא פרקונה וממילא אין לו פירות אף בלא הנתינה רק כמו משעת חתימה אי לא הי' שייך טעם פרקונה דלא הי' לו פירות כנ"ל ומשני שפיר גיטה וחצירה באין כא' כיון שאין לו רק קנין פירות. אבל בשאר חצר שהמוכר מקנה לו אז ולא הי' כלל שלו מקודם י"ל שפיר כמ"ש הש"ך ז"ל דלא מהני כשבאין בב"א. ואף דלכאורה גם כאן מה שנסתלק הקנין פירות זה בא ג"כ בשעת הנתינה ז"א דרגע קודם נסתלק וכ"ש כאן מיד שזרק לה אין לו פירות כיון דלא שייך טעמא דפרקונה:

ובזה מיושב דברי רש"י ז"ל גבי תיזול ותיחוד ותפתח שפי' מטעם קנין אגב ותמהו למה לא פירש מטעם חצר ע"ש ברשב"א ור"ן. ולהנ"ל א"ש די"ל דסובר כדעת הש"ך ז"ל דלא מהני בחצר כשנעשה אז חצירו בשעת הקנין. ודוקא לעיל דהחצר שלה רק הפירות וא"ש כנ"ל משא"כ כאן דגוף החצר הי' של הבעל שפיר לא יהי' מהני כשהוא בבת אחת ודוקא מטעם אגב מהני כמ"ש הש"ך ז"ל. ומדברי רש"י ז"ל באמת ראי' לדברי הש"ך. ואף דביד דעבד שבאין בב"א מהני אף דאין לו יד כלל מקודם מ"מ אין מזה ראי' לחצר דצריך שיהי' נעשה ידו מקודם כמ"ש הש"ך ז"ל רק מ"מ מביא ראי' שפיר כיון דחזינן דמהני ביד דעבד ואף שבא היד ע"י הגט כן כאן שבא ג"כ ע"י הגט אבל בא קודם כנ"ל:

או י"ל בפשיטות כיון דהפירות שלו רק מדרבנן ומה"ת לגמרי החצר שלה וא"כ משני שפיר דאז נסתלק התקנת חכמים כיון שאם לא יהי' לו פירות תהי' מגורשת ולא יהי'

שייך התקנה כלל ממילא נפקע אז בשעת הנתינה ונשאר הדין תורה כנ"ל משא"כ היכא דהחצר הי' לגמרי של המקנה מקודם כנ"ל:

עוד י"ל למ"ש הרשב"א ז"ל דלכך לא קשיא לי' יד דאשה משום דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ובמה שמקבל' הגט הוי כאומרת אז איני ניזונית ואיני עושה ע"ש. ומזה מוכח ג"כ כמ"ש דבכה"ג מהני יותר. דהא להרשב"א ז"ל אף בלא טעמא דגיטה וידה באין כאחד ואף דמה שנעשה כאומרת א"נ ואיני עושה הוא ג"כ רק בשעה שמקבלת הגט מ"מ מהני. אך יש לדחות דמ"מ אינו נעשה ע"י הגט ולא תליא זה בזה והנה להרשב"א ז"ל ממילא להיפך למ"ד דהוא יכול לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך הוי אמרינן ג"כ דבמה שנותן לה הגט הוי כאומר צאי כיון שרוצה לגרשה ואומר בנתינת הגטאי כו'. וא"כ בפירות דתקנו תחת פרקונה לכאורה גם מחצירה לא קשה דהא יכול לומר איני פודה אותה ולא נוטל פירות והוי בשעת נתינה כאומר כן ואין לו פירות ודמי לידה דלא צריכין לגיטה וידה באין כא' לרשב"א ז"ל. אך התוס' כתבו [ב"ב מ"ט ב'] דאינו יכול לומר גבי פרקונה ופירות אי אפשי בתקנת חכמים וכן מבואר בש"ע. אך הטעם מבואר שם דדוקא במזונות ומ"י אינו מבטל התקנה לעולם דלמחר תוכל לחזור בה משא"כ בפרקונה ופירות מבטל לעולם התקנה וזה אינו יכול ע"ש. וא"כ משני שפיר גיטה וחצירה באין כא' והיינו דהכא מהני שוב כשנותן דהוי כאומר אי אפשי וכאן שפיר מהני דלא שייך טעמא שמבטל התקנת חכמים לעולם דהא אינו מבטל כלל דאם אין לו פירות שוב מגורשת וליכא התקנה כלל ושפיר יכול לומר אי אפשי כו' וממילא הוי בשעת נתינה כאומר אי אפשי כו' וכמו ביד להרשב"א ז"ל. ויש לדחות:

הרשב"א ז"ל כתב אהא דאמר יד דאשה כו' נהי דקני לה למעשה ידי' כו'. ופי' משום דהוי כאומרת איני ניזונית וא"ע. וקשה דמ"מ קשיא לי' שפיר יד דאשה היך אשה מתגרשת בע"כ דלא הוי כאומרת א"נ וא"ע ואין לה יד. ואפשר לומר דהא באמת אינה קושיא דמשכחת לה כשאמרה קודם הגט א"נ וא"ע וע"כ דמ"מ קשיא לי' דמשמע בכל דוכתי דיכול לגרש אף שלא אמרה איני ניזונית ואיני עושה וע"ז אמר דהוי כאומרת א"נ וא"ע. ואף דמצינו שמגרשה בעל כרחה זה באמת רק באמרה קודם הגט איני ניזונית וא"ע ומה"ת לא קשה דמדאורייתא אין המעשה ידי' שלו רק עכשיו מדרבנן משכחת לה כנ"ל. ודוחק:

בקושיית הש"ס דחצירה מה שקנתה כו' צריך לפרש או למ"ד דקנין פירות כקנין הגוף דמי. או דאף אי לא כקנין הגוף מ"מ היינו דאינו שלו לגמרי אבל עכ"פ יש לו זכות זה בגוף לפירותיו כמו במוכר דקל לפירותיו דנקרא קנין בגוף הדקל לענין הפירות. וכן כאן

כיון שיש לו זכות בגוף החצר לא יצא עדיין מידו לגמרי כיון שיש לו ג"כ זכות ואינו נקרא ידה לגמרי. ולכך כתבו תוס' בתירוץ הראשון כיון דמעשה ידי' מעלמא אתי כו' שוב אין לו זכות בגוף היד כמ"ש תוס' גיטין מ"ב ע"ב גבי מוכר עבדו לקנס ע"ש:

שם **תוס'** ד"ה ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח כו' ולא דמי לטלי גיטך מע"ג קרקע דכיון שהגט בא מרשותו לרשותה הוי כאלו נתנו לה. ותמוה הא גם זו הדבר שבא הגט מרשותו לרשותה הוא ע"י מעשה שלה ע"י החזקה והוי טלי גיטך מע"ג קרקע. והי' אפשר לחלק דבטלי גיטך מע"ג קרקע כיון שלא הי' הגט מונח ברשותו רק בר"ה וכה"ג והיא נוטלת הגט אינו בא מידו לידה משא"כ כאן אף שהיא עושית הפעולה מ"מ מהני כיון שבא מידו לידה. אך הא בש"ס לקמן דאמר ששלפתו מאחוריו ופריך הא בעינן ונתן בידה דהוי טלי גיטך כו' ומבואר דכשהיא עושית זה ונוטלת מידו לידה לא מהני. ואם ידו פתוחה ומצוה אותה ליטול הגט ונוטלת לא מהני כשאינו מסייע בנטילתה. וכאן ג"כ כיון דחצר מטעם יד והוא מצוה אותה להחזיק לקנות החצר ובמה שמחזקת בחצר הוי שנוטלת מידו לידה ממש דלא מהני כנ"ל. וכן בגט בידה ומשיחה בידו שכתבו תוס' בקפצה ידי' בחוזק דלא מהני דהוי טלי גיטך מע"ג קרקע. אך שם י"ל להיפך דלא מיקרי בא מידו לידה כיון דמבואר בש"ס ב"מ [ז' א'] דאף דיכול לנתקה הוי נתינה לשאר דברים רק בגט לא הוי נתינה של כריתות ע"ש. א"כ גם קודם שקפצה ידי' הי' בידה רק דלא הי' מהני וא"כ אח"כ שקפצה ידי' אינו בא מידו לידה כלל דגם קודם לכן לא הי' בידו כנ"ל אך מש"ס הנ"ל קשה:

ונראה לפרש דהא אם הי' מקנה לה החצר בשטר הי' שפיר מהני כיון דהוא עושה זה שיבא הגט מידו לידה. וא"כ בשלמא בהי' ידו פתוחה ומצוה שתטול הגט ונוטלתו לא הוי נתינה דאין דיבורו עושה פעולה כלל להנתינה שיבא לידה דכשנוטלת הא אף אם לא הי' מצוה ליטול והיתה נוטלת ג"כ הי' הגט בא מידו לידה ואף שלא היתה קונה הגט מ"מ עכ"פ הי' בא מידו לידה ולכך לא הוי ונתן ולא מהני וכן טלי גיטך מע"ג קרקע אף שנוטלת מחצר שלו מ"מ לא מהני דגם בלא אמירתו הי' בידה. ואף שהי' יכול לעכבה מליטול מ"מ זה אינו מעשה מה שאינו מעכב ולא מהני. וכן שלפתו מאחוריו כו' ג"כ כנ"ל. אבל כאן שהי' הגט מונח בחצירו ומקנה לה החצר ומצוה לה להחזיק בחצר ולקנותו ואינה נוטלתו לידה רק שעושית חזקה בחצר א"כ בלא הדיבור שלו שמצוה לקנות לא הי' מועיל חזקה שלה כלל ולא הי' חצירה כלל וממילא לא הי' הגט מונח בידה כלל רק ע"י דיבורו שמקנה לה החצר היא קונה ובא מידו לידה וא"כ שפיר הוי ונתן בידה דהוא עושה זה שבא מרשותו לרשותה דבלא דיבורו לא הי' מונח בידה כלל

כיון שלא היתה קונה החצר. וע"כ לא גרע מקירב עצמו אלי' וסייע בנטילתה דמהני כדאמר בש"ס לקמן. וכאן עדיף יותר כנ"ל וא"ש:

אך לכאורה אי נימא ביד דאשה דג"כ לית לה יד רק מטעם גיטה וידה באין כא'. וא"כ יהי' מועיל גם כשנוטלת מעצמה מידו כשמצוה אותה ליטול דלא שייך סברא הנ"ל דבלא דיבורו הי' בידה דז"א דבלא דיבורו שלא היתה מתגרשת לא הי' הגט כלל בידה דקני' לי' ואין לה יד כלל ורק ע"י דיבורו שמתגרשת נעשה היד שלה ידה א"כ ג"כ מה שהגט בא מידו לידה הוא ע"י דיבורו והוי ונתן והי' מהני. אך באמת הא ביד האשה לא צריכין לגיטה וידה באין כא' דאית לה יד בל"ז. ובזה יתיישב מ"ש הפוסקים דבשטר שיחרור דעבד מהני טלי גיטך מע"ג קרקע מדלא תני לי' בפ"ק בהדי הדברים ששוה גיטי נשים לשיחרורי עבדים ומוכח דמהני והקשו למה יועיל באמת הא גם בעבד בעינן ונתן ולמה לא נגמר לענין זה לה מאשה ע"ש. ולמ"ש מיושב היטב דהא ביד דעבד דמועיל הוא רק מטעם גיטו וידו באין כא' דבלא"ה אין לו יד דיד עבד כיד רבו כדאמר בש"ס. וא"כ שפיר מהני טלי גיטך מע"ג קרקע דע"י דיבורו בא מידו של רב לידו של העבד דבלא הדיבור שלו שלא הי' משתחרר לא הי' כלל ביד העבד אף שנוטלו דהא הי' עדיין ביד רבו דאין לו יד ורק ע"י דיבורו נעשה שהגט מונח בידו של העבד והוי שפיר נתינה גם בטלי גיטך מע"ג קרקע כמו כאן בחצר ולכך שפיר מהני ולא שייך למילף מאשה דגם באשה בכה"ג מועיל כנ"ל:

לכאורה יש להקשות כיון דקיי"ל תוך כדי דיבור יכולין לחזור בכל הקנינים ואף בחזקה תוך כ"ד שהחזיק המקבל יכול הנותן לחזור בו כמבואר בח"מ [סי' קצ"ה] ע"ש. וגם קי"ל גבי גט בידה ומשיחה בידו כיון שיכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת דלא הוי נתינה עדיין. וא"כ הא ודאי דנהי דבמגרש קי"ל דתוך כדי דיבור לאו כדיבור מ"מ כאן גבי תיחוד ותפתח שמתגרשת ע"י שקונה החצר ודאי דיכול לחזור בו תוך כדי דיבור מהקנאת החצר וממילא נתבטל הגט כיון דלענין קנין החצר תוך כדי דיבור כדיבור ובטל כנ"ל. וא"כ שוב לא יהא מהני אף שאינו חוזר דהא לא הוינתינה דיכול לנתקו ולהביא אצלו דיכול לחזור בו ויהי' החצר שלו ויהי' הגט מונח בידו כיון שהחצר יהי' שלו. וא"כ יכול לבטל גוף הנתינה דלא מהני דבשלמא בשאר נתינת גט שנותן לידה אף אם הי' הדין דיכול לחזור תוך כדי דיבור גם בגט מ"מ הי' מהני ולא הי' נקרא יכול לנתקו מה שיכול לחזור דז"א דהא אינו יכול לנתק גוף הגט שיהי' מונח בידו רק דיוכל לבטל שלא תהי' מגורשת. אבל עכ"פ הנתינה יהי' נתינה ושפיר כשאינו חוזר מהני. משא"כ

הכא דכשיחזור בו יהי' הגט מונח בידו ויכול לנתק גוף הנתינה ולא הוי נתינה שיש בה כריתות והוי כמשיחה בידו דלא מהני כנ"ל. ולא יועיל גם כשאינו חוזר כנ"ל:

ולהפוסקים בגט ומשיחה דכשהניח אח"כ המשיחה מידו מגורשת. א"כ גם כאן מה שאינו חוזר בו הוי כהניח המשיחה מידו דאחר כדי דיבור נפסק המשיחה שאינו יכול לנתקו שוב ולהרמב"ם ז"ל מהני כשנפסק המשיחה. אך לשאר פוסקים דלא מהני כיון שאז אינו עושה מעשה ואין הגט בידו ע"ש בב"ש א"כ גם כאן קשה כנ"ל. ואף לדעת הרמב"ם ז"ל קשה דהא אינה מגורשת עד שנפסק המשיחה. וא"כ כאן אינה מגורשת עד לאחר כדי דיבור. וא"כ הא פריך ע"ז מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני דגיטה וחצירה באין כא'. וא"כ כיון דיכול לנתקה ולא נתגרשה עד אחר כ"ד א"כ שוב לא קנתה כלל החצר בשעת חזקה דמה שקנתה אשה קנה בעלה דלא שייך גיטה וחצירה באין כא' דלא נתגרשה אז עד אחר כדי דיבור ואז ליכא חזקה. אך י"ל דמ"מ הא קנתה בהחזקה הקנין הגוף להיות שלה רק דיש לו עדיין קנין פירות ושוב שייך גם אחר כ"ד גיטה וחצירה באין כאחד אף לס"ד. רק להפוסקים הנ"ל דלא מהני בנפסק המשיחה ג"כ קשה כנ"ל. וי"ל דהא ודאי כשאין המשיחה בידו אף שהוא חזק ממנה ויכול ליקח אותו מידה ומעולם לא יצא שלא יוכל ליקח אותו ממנה מ"מ מהני כיון שנתן לה לגמרי ולא נשאר בידו מגוף הגט. וא"כ גם בזה י"ל דאף שיכול לחזור תוך כ"ד מ"מ הא ברגע זו נתן לה הכל ולא נשאר בידו כלום ומה שיכול לחזור הוי כיכול ליקח אותו מידו. ודוחק דהתם אף כשחוזר ולוקחה ממנה לא נתבטל למפרע משא"כ הכא כשחוזר תוך כ"ד נתבטל למפרע ולא יצא מידו כלל. או י"ל דכיון שכתב הר"ן ז"ל הטעם דבגט תוך כ"ד לאו כדיבור משום שהוא דבר גדול ומתיישב קודם ודעתו שלא יוכל לחזור בו ע"ש. א"כ י"ל דגם מקנין החצר אינו יכול לחזור כיון שע"י זה מתגרשת והגירושין תלוי בו שייך גם על הקנאת החצר טעם הר"ן ז"ל דמתיישב כנ"ל ואינו יכול לחזור גם תוך כ"ד כמו מהגירושין. ודוחק:

ובמ"ש יש ליישב דברי רש"י ז"ל שפירש הטעם גבי תיזיל ותיחוד ותפתח משום קנין אגב והוא תמוה כמ"ש הרשב"א ז"ל דנהי דסובר דגם קנין אגב מהני בגט מ"מ למה לא פירש משום חצר כמ"ש כל הפוסקי'. ולמ"ש י"ל דהא קשה כנ"ל רק דסובר כדעת הרמב"ם דבנפסק המשיחה מהני וכאן הוי כנפסק כנ"ל. רק דקשה כמ"ש דהא כיון שלא נתגרשה מיד לא קנתה החצר ולא הוי חצירה ולא סבר כנ"ל. רק דאף דקנתה הקנין הגוף בחצר מ"מ הא אמר בש"ס דכיון דהקנין פירות של הבעל לא הוי חצירה לקנות מה שבתוכה כמ"ש תוס' וקשה כנ"ל. ולכך פירש מטעם קנין אגב דלענין זה שוב כיון שהקנין הגוף הוא קונה. שוב היא קונה הגט אגב הקנין הגוף של החצר דזה ודאי דלענין קנין אגב אף

שאינו מקנה לו רק הקנין הגוף ומשייר לעצמו הקנין פירות מ"מ יכול לקנות חפץ אגב הקנין הגוף ולכך שפיר קנתה הגט מיד בשעת נתינה וממילא אף שיכול לחזור ולנתקו מ"מ הוי שוב כנפסק המשיחה להרמב"ם ז"ל דמהני כיון שהקנין אגב הי' מיד דאף אם לא נתגרשה קנתה הקנין הגוף. משא"כ משום חצר לא נעשה כלל חצירה בשעת נתינה כיון שלא נתגרשה והקנין פירות שלו כנ"ל וא"ש:

ובזה י"ל ג"כ מה שהקשה הרשב"א ז"ל על רש"י ז"ל דקנין אגב אינו מועיל דלא הוי נתינה כו' דבעינן מיד ליד. עוד הקשה דא"כ למה לי' למיקניא לדוכתא דיתיב בי' גיטא הא באגב לא בעינן ציבורין ע"ש. ולמ"ש י"ל דרש"י ז"ל סבר ג"כ דבעינן בגט מיד ליד ולא מהני שאר קנין. רק דקשיא לי' מטעם חצר. (ולכך) דהא להרמב"ם ז"ל בנפסק החוט מהני משום דהי' נתינה מקודם רק דלא הי' מועיל בגט נתינה כזו שיכול לנתקו ולכך מהני אח"כ בנפסק משא"כ היכא שלא הי' נתינה כלל מקודם. וא"כ כאן לא יכול לפרש משום חצר לחוד דכיון שלא נתגרשה מיד משום יכול לנתקה שוב לא נעשה החצר שלה. דמה שקנתה כו' ולא היה נתינה כלל. וממילא לא מהני אחר כ"ד אף שנפסק המשיחה כנ"ל. ולכך פי' דקנתה מטעם קנין אגב דזה מהני מיד מחמת הקנין הגוף אף אם לא תקנה מטעם חצר. ושוב אף דאגב אינו מועיל בגט מ"מ הא בכל דוכתי הוי נתינה כיון שנעשה שלה רק בגט אינו מועיל נתינה כזו דבעינן מיד ליד ושוב מהני לזה אחר כדי דיבור שנפסק המשיחה ונעשה אז בידה שוב מטעם חצר כיון שהי' מקודם נתינה רק שלא הי' מועיל וכמו ביכול לנתקה דמהני לדעת הרמב"ם ז"ל. משא"כ בלא קנין אגב לא הי' נתינה כלל מקודם דהחצר לא קנה לה ולא נעשה הגט שלה ולא מהני נפסק אח"כ כנ"ל. רק משום אגב מועיל הקנין החצר אח"כ כנ"ל. ומיושב ג"כ דהוצרך להקנות דוקא דוכתא דיתיב בי' גיטא דאם הי' מקנה אגב מקום אחר לא הי' רק קנין אגב לחוד וזה אינו מועיל בגט דלא בא כלל לידה כנ"ל:

דף עח.

גמ' ה"ד קרוב לה ד' אמות שלה זו קרוב לה ד' אמות שלו זהו קרוב לו. הנה קנין ד' אמות הוא דרבנן וא"כ להפוסקים דבקנין דרבנן לא מהני מה"ת להיות שלו א"כ איך מהני כאן בגט ד"א שתהי' מגורשת. אך לא קשה דהא ודאי מודים הפוסקים הנ"ל דיש כח ביד חכמים לעשות שלו לגמרי מה"ת דילפינן מקרא רק דסוברים דבקנין שתיקנו חכמים בכל דוכתי לענין ממון לא הפקיעו לגמרי הדאורייתא דלמה הי' להם להפקיע לגמרי וכמו מעמד ג' וכה"ג. וממילא אי אתרמי קנין הזה לענין קדושין וגיטין לא מהני מה"ת

כיון שלא הי' התקנה בגט. משא"כ היכא שהי' התקנה מיוחדת בגט או בקידושין ודאי דתקנו להיות שלו לגמרי מה"ת דיש כח בידם דאל"ה לא יועילו וכדאמר לעיל גבי נייר אקנויי אקני לי' רבנן ומגורשת מה"ת כיון שהי' התקנה בגט וכנ"ל, ולכך כאן דהא בר"ה אין ד' אמות קונה כלל רק חכמים תקנו בגט משום עיגונא כמ"ש הר"ן ותיקנו להיות שלה מה"ת. וכן יכולה לשמרו דאינו קונה בכל מקום והי' התקנה בגט כנ"ל לכ"ע מהני ולא קשה לפוסקים הנ"ל:

אך לדברי תוס' שכתבו דדוקא בצידי ר"ה או בסימטא דקונה בכל מקום מהני בגט ולא הי' תקנה מיוחדת רק ע"י שקונה בכל מקום וקשה כנ"ל. וצ"ל או דסברי באמת כפוסקים הנ"ל דמהני מה"ת. או דאף לתוס' היה התקנה שיקנה בגט לגמרי רק שסוברים דלא תיקנו רק במקום שקונה בכל מקום. אבל הי' תקנה כאוכנ"ל. דהא ביכולה לשמרו צריכין ע"כ לפרש כן גם לתוס' כנ"ל דאינו קונה רק בגט. ובזה י"ל דהר"ן ז"ל כ' דהא דאמר ואת לא תעבד עובדא עד דמטי לידה הוא דוקא כר"ה או לענין יכולה לשמרו דאינו קונה בכל מקום רק בגט תיקנו לכך לא עבדינן עובדא. משא"כ היכא דד"א קונה בכל מקום עבדינן עובדא ובאמת סתמא קתני. ולמ"ש א"ש דבמה שקונה בכל מקום לא מהני בגט מה"ת רק מחמת התקנה מיוחדת בגט ושוב לא עבדינן עובדא כמו בר"ה כנ"ל ואף בסימטא וצידי ר"ה לא עבדינן עובדא כנ"ל. והר"ן ז"ל באמת סובר דמהני קנין דרבנן מה"ת כנ"ל משא"כ להפוסקים הנ"ל:

ולכאורה אף דקנין דרבנן מהני מה"ת מ"מ הא שאר קנינים כגון אגב וכה"ג אינו מועיל בגט רק משום חצר דאיתרבאי כידה וא"כ נהי דמהני הקנין ד"א מה"ת ונעשה שלה מה"ת מ"מ חצירה לא הוי מה"ת והוי רק כשאר קנין ואינו מועיל בגט דבמה נעשה חצירה מה"ת. וצ"ל דהתקנה לא הי' על החפץ שיקנה בתוך ד"א רק התקנה הי' על הרשות שכל הד' אמות של אדם יהי' שלו לענין זה שיקנה כל מה שבתוכם ולכך מהני גם בגט מטעם חצר כיון שהד"א הם חצירה מדרבנן הם שלה מה"ת ואף דלענין שאר דברים אינם שלה רק לקנות מ"מ הוי חצירה דהא בהשאיל לה מקום לקנות הגט מבואר לעיל בש"ס דמהני וכן כאן המקום שלה לקנות כנ"ל. וכן ביכולה לשמרה קשה ג"כ כנ"ל נהי דתיקנו שתקנה הגט מ"מ הוא כשאר קנין. וצ"ל ג"כ כנ"ל דכל אותו מקום שיכולה לשמור המונח בתוכו הקנו לה חכמים להיות חצירה ומתגרשת ממילא כנ"ל:

בתוס' הקשו הא בר"ה אין ד"א קונים ע"ש. ונראה דאפשר לומר דהא אמר בש"ס ב"מ הטעם דלא תיקנו ד"א בר"ה משום דעדיין ליתי לאנצויי ופי' רש"י ז"ל דהרבה ב"א עומדים בתוך הד"א ועדיין יטעון כל א' שהוא הי' קרוב בתוך ד"א משא"כ בסימטא ע"ש.

וא"כ כל זה במציאה משא"כ במקח וממכר ומתנה דאין קנין הד' אמות רק נגד הנותן והמקבל ואין לשום אחר זכות בזה וא"כ שוה ר"ה לסימטא דגם בר"ה שייך התקנה כיון שאין התקנה רק נגד הנותן והמקבל דאף אם אחר הי' קרוב לא קנה לכך קונה שפיר גם בר"ה וכן בגט כיון דאין שייכות לאחר בזה קונה בר"ה כמו בסימטא. וזה י"ל באמת דעת הפוסקים הובאו בב"ש דבדעת אחרת מקנה קונה ד"א גם בר"ה והיינו מטעם הנ"ל. ואף אם אחר עמד מקודם בתוך הד"א אינו מונע המקבל מתנה מלקנות כיון דלו אין היזק כלל מזה. ולכך פריך אח"כ שפיר ה"ד מחצה על מחצה דא"א לצמצם דא"ל כמ"ש הב"ש שעמד א' מקודם ואח"כ באו הבעל והאשה ואח"כ הלך האחר משם דנעשים הד"א של שניהם בב"א. דלהנ"ל ע"כ ממתניתין דכיון דאין להאחר שייכות לזה אינו מונע מלקנות דאל"כ לא הי' קונה בר"ה. וע"כ כנ"ל ופריך שפיר דא"א לצמצם גם באופן הנ"ל דאין החילוק רק בין הבעל והאשה מי שבא קודם אבל אחר אינו מונע כנ"ל:

הנה לכאורה כיון דד"א תקנת חכמים לטובת המקבל א"כ יכולה לומר אי אפשי בתקנת חכמים ואינו יכול לגרשה בע"כ כשזורק לד' אמות שלה דכיון שהי' התקנה שיהי' הרשות שלה ויכולה לומר אי אפשי כו' ואין הרשות שלה כלל וממילא לא בא הגט לחצירה ואח"כ ודאי דאינה יכולה לומר אי אפשי אבל קודם זריקת הגט או בשעת זריקה כשאומרת אי אפשי לא מהני. וא"כ קשה לכאורה לאביי דאמר לעיל דף כ"א בכתב לה שטר מתנה על החצר דאינה מתגרשת דכיון דחצר איתרבי מידה בעינן דומיא דידה שיהי' בין מדעתה ובין בע"כ אבל בשטר מתנה כיון שאינה יכול להיות בע"כ לא מהני גם מדעתה ע"ש. וא"כ גם כאן בד"א כיון שהוא מטעם חצר. וצריך להיות בין מדעתה ובין בע"כ וכיון שיכולה לומר אי אפשי וליתא בע"כ שוב ממילא גם כשאינה אומרת והוא מדעתה ג"כ לא מהני כמו התם כנ"ל. ולדעת הפוסקים דהי' תקנה מיוחדת בגט לא קשה דאינה יכולה לומר כלל אי אפשי דלא ניתקן כלל לטובתה. אבל להפוסקים דהוא מחמת התקנה שבכל מקום כו' וזה לטובת המקבל והוא כנ"ל:

אך י"ל דלא דמי דהא גם בחצר שלה יכולה להפקיר החצר ולא תתגרש אעפ"כ מהני ולא אמרינן דליתא בע"כ וע"כ דזה דבר אחר דבשלמא התם בכתב לה שטר מתנה על החצר דבנתינה זו תתגרש ובידה שלא תרצה לקבל ולא תתגרש הוי ליתא בע"כ דנתינת השטר שהיא נתינת הגט ליתא בע"כ ולא מהני גם מדעתה כנ"ל משא"כ כאן דנתינת הגט שפיר הוא בע"כ ואף שיכולה לומר אי אפשי כו'. זה אינו שייך לנתינת הגט ואף שיכולה לעשות פעולה אחרת שלא תתגרש. אבל גוף הגט הוא בע"כ שאף שלא תתרצה לקבל תתגרש כשלא תאמר אי אפשי כנ"ל. ובאמת יש להסתפק בזה אי אמרה אי אפשי

אי אינה מגורשת כנ"ל. או כיון דיכולה לזכות מה שבתוך הד"א אם היא רוצה שוב לא מהני אמירתה אי אפשי ודוחק:

שם ד"א שלו זהו קרוב לו. ותמוה למה לי' ד"א שלו הא כיון שאינם שלה אינה מגורשת כו'. ותירץ הרשב"א ז"ל דקמ"ל דאף שהיא באה אח"כ לשם והם ד"א שלה מ"מ כיון שהוא עמד שם קודם ונעשים שלו לא מהני אח"כ ולא נכנס זכותה לתוכה וכדאמר בש"ס אח"כ ע"ש. והנה לכאורה בשלמא לתוס' ז"ל דאין זה תקנה בגט ואיירי רק בסימטא דקונה בכל מקום א"ש כיון שהבעל עמד קודם זכה בהד' אמות לקנות כל מה שבתוכם ונעשים חצרו ולא מהני אח"כ שבאה לשם. אבל לדעת הר"ן ז"ל ושאר פוסקים דאיירי כאן בר"ה ואף שאין ד"א קונה בר"ה תיקנו כאן בגט משום עיגונא שיקנה לה הד"א ע"ש. וא"כ מאי בכך שהבעל עמד שם קודם הא לא זכה בשום דבר בהד"א כיון שהוא בר"ה ולא נעשה חצרו כלל והוי כאדם אחר דנגדו לא שייך התקנה ושפיר תזכה אח"כ כשהוא בד' אמות שלה כנ"ל. וצ"ל דנגד הבעל והאשה תיקנו הד"א שיהי' כמו בסימטא כיון דשניהם שייכים לזה וצריך לצאת מרשותו וכיון דבסימטא ובצדי ר"ה אינה מתגרשת בכה"ג כשהבעל עמד שם קודם דשם נעשה חצרו ממילא לא העדיפו חכמים בר"ה שאין ד"א קונה כלל שיהי' עדיף לענין גט יותר מהיכא שקונה. ואעפ"כ היכא דאדם אחר עומד שם י"ל דאינו מזיק לענין הגט דגם בסימטא היכא דקונה מ"מ אינו מגרע במה שעומד האחר שם כיון שאינו מציאה רק דעת אחרת מקנה ונגד דבר שאינו מזיק לו לא קנה כלל הד' אמות. וממילא מהני אח"כ כנ"ל:

הנה צ"ל דאף דהבעל אינו רוצה לקנות בגט בד"א מ"מ הא חצרו מיקרי ולא יצא מרשותו כנ"ל. אך אם אומר אי אפשי בתקנת חכמים כיון דמה"ת אין הד"א רשותו כלל רק מהתקנה וא"כ כשאומר אי אפשי כו' ואינו רוצה שיהי' רשותו כלל אינו זוכה כלל בהד"א וכן בסימטא וכה"ג. וממילא זכתה היא בהד"א והם חצרה ומגורשת אף שהוא עמד קודם באותן הד"א או שעומדין שניהם יחד. והי' אפשר דמ"מ לא מהני למ"ש בתוס' ובש"עגבי אמרה איני ניזונית ואיני עושה דיכולה לחזור בה אח"כ ולומר אפשי כו'. וא"כ ממילא כאן כיון שיכול לחזור בו ויהי' חצרו ויהי' הגט מונח בידו. הוי יכול לנתקו ולהביאו אצלו דלא מהני ואף שאינו חוזר בו לא מהני. אך ז"א דאף דיכול לחזור בו הוא רק מכאן ולהבא אבל אין החזרה מבטלתו למפרע וא"כ ממילא אחר שתקנה לא יוכל כלל לחזור בו. וגם מיד כשאומר אי אפשי כו' זכתה היא בהד' אמות ואח"כ כשחוזר הוי כעמדה היא קודם ובא הוא אח"כ דאינו מבטל כנ"ל:

אך באמת הא ודאי דהיכא שקנה חצר ע"י קנין דרבנן אינו יכול לומר אח"כ אי אפשי בתקנת חכמים ואינו מסתלק בדיבור לבד והוא חצר שלו. וכן בפירות וכה"ג לא מהני רק קודם שזכה ע"י התקנה אבל לא אח"כ כנ"ל. וא"כ כיון שעמד בר"ה וזכה בהד"א להיות חצרו שוב לא מהני אח"כ אמירתו א"א בתקנה דבשלמא אם הי' התקנה על קנין החפץ הי' שייך קודם שזכה שיאמר אי אפשי. משא"כ כיון דהתקנה הי' על החצר שיהי' נעשה חצירו וכיון שכבר זכה בהם אינו מסתלק כנ"ל. ולהנ"ל י"ל דגם לגבי דידה כשזרק לה הגט לד"א שלה לא מהני כשאומרת אי אפשי אחר שעמדה בד"א אלו כיון שכבר נעשו חצירה כנ"ל וממילא מתגרשת בע"כ אף שאינו רוצה לזכות אך י"ל דד"א בר"ה אינו קנין הגוף דאינו נקנה לו לשום דבר רק לזכות ע"י והוי רק כקנין שיעבוד דמהני סילוק בדיבור בעלמא ואפשר דגם כאן מהני כנ"ל:

אך קודם שעמדה אם אמרה אי אפשי שיהיו נעשים הד"א חצירה י"ל דשפיר מהני כנ"ל וכן הבעל אם אמר קודם מהני וכשבאה היא מתגרשת אח"כ:

לכאורה גם בבאה היא קודם ואח"כ בא הוא דמהני והא נהי דנעשים הד"א חצירה מ"מ הא גם בחצר שלה אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה משום דיש לו קנין פירות רק משום גיטה וידה באין כא'. וא"כ נהי שזכתה בהד"א מ"מ יש לו בהם הקנין פירות ובפרט דעיקר הקנין לענין מציאה ומציאתה לבעלה וא"כ נעשים שלו וכאן לא שייך גיטה וחצירה באין כא'. דהא אז כבר עומד הוא שם והם שלו. אך י"ל דלא שייך בזה קנין פירות לבעל כיון שאין לה זכות שיהי' שלה כלל רק למה שתיקנו חכמים וי"ל דאין לו זכות בזה כנ"ל:

שם גמ' ה"ד מחצה על מחצה כו' והא אי אפשר לצמצם כו' וקשיא לי למ"ש תוס' פ"ב דחולין כ"ח גבי מחצה כרוב או אינו כרוב כו' בשם הר"ר שמעון דאף דאי אפשר לצמצם פליגי שפיר היכא שדומה לנו שהוא מחצה ולכך למ"ד מחצה כשר דאמר רחמנא לא תשייר רוב ממילא כשר דאיכא רוב להיתר דצד השקול שמא יותר ממחצה שחט ואם מחצה ממש ג"כ כשר ולאיסורא אין כ"א צד אחד פחות ממחצה ולמ"ד מחצה פסול דאמר שחוט רובא ממילא פסול דאיכא ב' צדדין ורובא לאיסורא ע"ש. והנה תוס' כאן הקשו מאי פריך דא"א לצמצם שמא באמת מחמת זה הוי ספק מגורשת ותירצו דלשון מחצה כו' לא שייך כיון שהוא רק משום ספק קרוב לו או לה והוי לי' למיתני ספק ע"ש. ולהנ"ל א"כ קשה הא שפיר אף דא"א לצמצם הוצרך למיתני דמחצה הוי מגורשת ואינה מגורשת והיינו דאם מחצה על מחצה ממש הוי ס' מגורשת מן הדין. וממילא כשנראה לנו שהיא מחצה כו' הוי ג"כ ס' מגורשת דיש ב' צדדין שוים שתהי' ס' מגורשת

שמא בא הוא קודם או היא ואם באו שניהם בב"א ג"כ הוי ספק. ואי לא הוי תני זה והוי ס"ד דבשניהם בב"א ודאי מגורשת ממילא הי' הדין כשנראה לנו שבאו בב"א אף דא"א לצמצם מ"מ היא מגורשת דיש רוב להיתר שמא באה היא קודם וגם כשבאו בב"א מגורשת וכן להיפך אם הי' הדין בבאו בב"א דאינה מגורשת בודאי ממילא גם בנראה לנו שבאו בב"א לא הי' אפילו ספק דהי' רוב לאיסורא. ודוקא משום שהדין בבאו בב"א שהוא ספק לכך הוי באמת ספק אף בנראה לנו וא"א לצמצם וא"כ תני שפיר דמחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ומאי פריך:

אך י"ל דהא תוס' כתבו לקמן הא דבשניהם יכולין לשמרו דמגורשת ואינה מגורשת ובחוב יחלוקו וכתבו דלא אמרינן המוציא מחבירו עליו הראי' משום דאינו משום ספק רק שכך הדין במחצה על מחצה ולמאי דמוקי בתרי ותרי ג"כ לכך יחלוקו משום דעדים מסייעים ע"ש בראשונים ז"ל וא"כ פריך כאן שפיר והא א"א לצמצם ונהי די"ל בגט כנ"ל מ"מ קשה בחוב למה יחלוקו נהי דאם היו באמת באים בב"א להד' אמות הי' הדין יחלוקו שלא מחמת ספק כנ"ל. אבל כיון דא"א לצמצם יש ספק שמא בא המלוה תחלה ונפטר ושוב המע"ה ופריך שפיר למה יחלוקו ומיושב קושית תוס' כנ"ל:

אמנם עדיין קשה כמ"ש דכיון דאם באו בב"א הדין יחלוקו שאינו מספק כנ"ל וא"כ ממילא כשנראה בב"א אף דא"א לצמצם מ"מ שפיר הדין יחלוקו דהא יש ב' צדדין ורוב לענין זה שחייב לשלם מחצה חדא שמא בא הלוה קודם וחייב הכל וגם אם באו בב"א הדין יחלוקו וחייב מחצה ויש רוב שחייב מחצה. וגם לפטור ממחצה הב' יש רוב שמא בא מלוה קודם וכשבאו בב"א כנ"ל. וא"כ שפיר גם בחוב יחלוקו דנגד החיוב מחצה יש רוב כנ"ל ועדיין קשה כנ"ל ומאי פריך. אך י"ל דהא קי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב. וא"כ פריך שפיר דלמה יהי' בחוב יחלוקו הא א"א לצמצם ושמא הי' קרוב למלוה ופטור ואף שיש רוב לענין חיוב מחצה לא מהני כנ"ל. ומיושב במ"ש דלכאורה נדחים דברי ר' שמואל ב"י במה שפי' מחצה על מחצה כו'. ולמ"ש א"ש דר' שמואל תירץ שפיר דברי רב דהא רב סבר הולכין בממון אחר הרוב בב"ב ומצי שפיר לפרש מחצה כו' כנ"ל אף דא"א לצמצם מ"מ יחלוקו מחמת הרוב כנ"ל. רק הש"ס פריך לדידן דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב והא אי אפשר לצמצם וליכא לפרושי כמו לרב והוצרך לתי' אחר משא"כ ר' שמואל משני שפיר כנ"ל:

ולכאורה לשיטת המרדכי ג"כ מיושב קושיא הנ"ל. למאי שסובר בכת א' שאינם יודעים אם קרוב לו או לה הוי מגרש בלא עדים ולא הוי אפילו ספק כיון שא"י דבר ברור ולא קשה קושיית תוס' דפריך דא"א לצמצם ולא הוי אפילו ספק. ולא קשה ממילא גם קושיא

הנ"ל. ואף דלכאורה י"ל ג"כ כיון דבבאו בב"א הוי ס' ולא הוי בלא עדים כיון שבאמת באו בב"א רק הספק בדין. רק מחמת הספק שמא קרוב לו יהי' בלא עדים. וא"כ יש ע"ז עצמו רוב שהוא עכ"פ ספק גירושין ואינה ודאי א"א דשמא קרוב לה ואינה אשת איש. וגם אם בב"א ג"כ הוי ספק. והיכא דידוע לעדים מחמת רוב הוי מגרש בעדים. וכאן לענין שאינה א"א [בודאי] הוי בעדים כנ"ל ולכך הוי ספק. אך י"ל דבשלמא בשחיטה וכה"ג דאי מחצה כשר א"כ יש רוב שמא יותר ממחצה והוי ודאי כשר וגם מחצה כנ"ל. אבל כאן כיון דבספק גרידא הוי בלא עדים. וא"כ אף אם באמת הי' קרוב לה מ"מ אינה ודאי מגורשת דהוי בלא עדים לענין זה שתהי' ודאי מגורשת כיון שהוא ספק. וא"כ שוב אין הספק יותר משתהי' ספקמגורשת וגם אותו הספק אינו ודאי דשמא קרוב לו ואינה מגורשת כלל אם הי' באמת קרוב ואף ספק אינו וא"כ שוב אין כאן רוב שתהי' ספק מגורשת דאדרבה אותו הצד להיות מגורשת אינו רק על ספק כנ"ל והצד שלא תהי' מגורשת הוא דלא הוי אפילו ספק. ועדין מס"ס כנ"ל. וא"כ כיון שאינו רוב כנ"ל שוב עדיין הוי מגרש בלא עדים כמו בכל ס' כנ"ל:

אך יש לדחות דמ"מ זה ידוע לעדים בודאי שאינה ודאי א"א שנגדם יש שפיר רוב שהוא ס' מגורשת שיודעים שיכול להיות קרוב לה או לו או מחצה על מחצה ויודעים שהוא ספק ולא הוי בלא עדים כנ"ל. ויש לדחות. ובל"ז למ"ש בה"ק דהמרדכי לא אמר רק כשאינו ברור להם היך נפל לא שייך זה כנ"ל:

שם גמרא וכ"ת דאתו תרווייהו בהדי הדדי כו'. לכאורה למה תהי' ספק מגורשת. הא כיון שאותן הד' אמות של שניהם הוי חצר השותפין וקי"ל דחצר השותפין אין קונים זה מזה וממילא אף ספק לא הוי כיון שלא קנתה הגט כלל. ובש"ס קידושין ח' ע"ב כתבו תוס' דאין הטעם משום דחצירה קונה לה דא"כ מאי בעי בסלע של שניהם כיון דחצר השותפין אינו קונה אינה מקודשת רק הטעם משום סמכא דעתה ע"ש. וא"כ בגט דלא מהני בסמכא דעתה והיא רק מטעם חצר ממילא לא מהני כלל בסלע של שניהם. וממילא גם בד' אמות של שניהם לא תהי' מגורשת כלל. ולהפוסקים דשם הספק מטעם קנין א"ש אבל לתוס' שם קשה כנ"ל:

וי"ל דהטעם דאינו קונה חצר השותפין הוא כמ"ש הר"ן ז"ל נדרים פ' השותפין דכל א' נכנס בשלו כו' והיינו דבכל שעה שמשתמש בו א' מן השותפין הוי אז שלו לגמרי ע"ש. וא"כ לכך כשמונח בחצר השותפין חפץ של שותף א' הוי מקום החפץ לגמרי של שותף זה שהחפץ שלו דהא הוא משתמש בו ולכך אין השותף הב' קונה ממנו דהא לא יצא כלל מרשותו שהחצר של המוכר לגמרי כנ"ל. אך לכאורה נימא בזה כמו דאמרינן גבי

גט גיטה וחצרה באין כא' כיון דבשעה שמקבלת אם תהי' מגורשת יהי' החצר שלה ולכך מגורשת. וא"כ גם גבי חצר השותפין כשמקנה לו החפץ נימא ג"כ גיטו וחצירו באין כא' דהא אם הי' קונה שותף הב' החפץ בקנין אחר הי' נעשה מקום החפץ חצר שלו דהא הוא משתמש בו והחצר שלו אז כנ"ל. וא"כ ממילא שוב יקנה מטעם חצר דאי נימא דקונה נעשה החצר שלו ושפיר קונה כיון שבזה הקנין יהי' החצר שלו וכמו בגט דבאין כא' כנ"ל:

אמנם למ"ש מהרי"ט לחלק בנותן חצר לא' ומניח השטר בתוך החצר דלא מהני ולא אמרינן גיטה וחצירה כו' רק בגט דאינה צריכה לזכות רק נתינה לידה בעינן ולכך אמרינן כיון שבאין כא' הוי נתינה לידה משא"כ במקח וממכר דבעי זכי' לא מהני כיון שלא יצא מרשותו כנ"ל וא"כ א"ש דבחצר השותפין אינו קונה כיון דבעי זכי' לא מהני מה שבאין כאחד דאינו יכול לזכות כיון שלא יצא מרשותו כנ"ל:

וממילא מיושב קושיא הנ"ל דאמר שפיר בגט כאן ד' אמות של שניהם הוי ספק כיון דבגט אמרינן גיטה וחצירה באין כא' י"ל דחצר השותפין מהני דהוי שפיר נתינה דכיון דנעשה שלה נעשה מקום החצר שלה ג"כ דבשעה שמשתמשת הוא שלה כנ"ל וקנתה הגט והוי נתינה כנ"ל. ומ"מ מסופק דיש לדחות דדוקא בגט דהוי כשטר על החצר מהני משום באין כא' משא"כ כאן שזה שנעשה המקום שלה הוי דוקא משום שקנתה החפץ ואין זה שייך אל הגט י"ל דלא מהני כנ"ל ושפיר הוי ספק מגורשת כנ"ל. ומאי דאמר וכן בקדושין אף דהתם בעינן זכי' מ"מ בקדושין שייך שוב הטעם דסמכה דעתה כמו בסלע של שניהם דהוי ספק כנ"ל:

או י"ל דהס' הוא דהא למ"ש לעיל דיכולה לומר אי אפשי כו'. וממילא לא יועיל גם מדעתה לאביי לעיל דבעי דומיא דידה שיהי' גם בע"כ. אך הטעם כנ"ל שאין זה בשעת הנתינה כנ"ל. וא"כ כאן דבמה שתקנה הגט יהי' נעשה חצר שלה ושוב כשלא תרצה בשעת הנתינה לא יהי' החצר שלה. ושוב ליתא בע"כ ולא מהני אף מדעתה כמו בשטר מתנה לעיל דזה בשעת הנתינה כנ"ל. ויש לדחות:

עוד י"ל הנ"ל. דהנה תוס' ב"ב (פ"ה ע"ב) כתבו הטעם דכליו של לוקח ברשות מוכר מספקא לי' אי קונה היינו משום דכיון שהמוכר רוצה להקנות לו מקנה לו מקום הכלי ונעשה מקום הכלי שלה שמשאיל לה כדי לקנות ע"ש. ולכאורה קשה דא"כ יקנה הלוקח אף בלא כליו בחצר של המוכר דכיון שרוצה להקנות לו החפץ מקנה לו ומשאילו מקום החפץ שמונח דזה מהני ג"כ כמו הכא באושלה מקום ולמה לי' כליו כנ"ל. אך י"ל דהא תוס' הקשו שם מאי מהני שמשאילו המקום הא צריך לעשות קנין דשאילת או שכירת

קרקע צריך קנין ואין הלוקח קונה בדיבור לבד ותירצו דמ"מ שוב יש להלוקח רשות להניחו שם והיכא דיש לו רשות להניח קונה כליו ממילא ע"ש. וא"כ א"ש דבלא כליו שוב אינו קונה דאף שמשאילו מקום החפץ מ"מ הא לא קנאו הלוקח שלא עשה שום קנין ובזה לא מהני מה שיש לו רשות דכיון שלא קנאו אינו חצרו ואיך יקנה לו. דדוקא בכליו שהכלים הם חצירו וקונה רק דהיכא שאין לו רשות לא מהני ותירצו שפיר דאף שאינו קונה הקרקע מ"מ כיון שיש לו רשות שוב קונה הכלי שהוא שלו מטעם חצירו. משא"כ בלא כלי כשלא קנה המקום שוב אינו חצרו כלל ובמה יקנה. ולעיל דאמר דאושלה מקום היינו שקנתה המקום מקודם בשאלה כנ"ל משא"כ במה שמשאילו עכשיו לא מהני:

ולפ"ז ממילא הכא בד"א של שניהם דמהני כשמסתלק בדיבור לבד כמ"ש לעיל. ושוב י"ל דמהני בהגט לבד כמו בכליו של לוקח ברשות מוכר די"ל דמקנה לה המקום וכאן אם מסתלק ומקנה לה ממילא קנתה היא שעומדת בתוך הד' אמות ושפיר הוי חצירה לקנות הגט. ולכך מגורשת ואינה מגורשת דגם שם בכליו של לוקח ברשות מוכר קיי"ל דהוי ספיקא והס' הוא אם מקנה לו המקום וכן כאן כנ"ל. ובקרוב לו מקודם י"ל דלא מהני להסתלק בדיבור אף שבאה היא אח"כ ועומדת ג"כ בד"א אלו כנ"ל. וכן בחצר השותפין דלכאורה נימא ג"כ דמסתלק וממילא קונה השותף. וי"ל דלא נקנה לו ג"כ מקום הכלי בדיבור לבד כנ"ל:

עוד י"ל דלא דמי לחצר השותפין. דהא באמת לא מיבעיא בר"ה דאינו קנין כלל רק לגבי גט וקשה כנ"ל למה קרוב לו שבא הוא קודם מבטל הא לא נעשה חצירו. וגם בסימטא וכה"ג מ"מ אינו חצר שלו לשום דבר רק לזכות וכיון שאינו רוצה לזכות במאי הוא חצירו. אך נראה עיקר הטעם דלא תיקנו חכמים רק ד' אמות של אדם שיקנה. וכשאחר עומד שם קודם אינם נקראים כלל ד' אמות של השני ולכך לא שייך התקנה. וא"כ מיושב דשוב כשבאו שניהם בב"א לא דמי לחצר השותפין דהתם הטעם שלא יצא מרשות המקנה וכאן הא אינו רשות הבעל כלל הד"א אף שעמד הוא קודם כיון שהוא בר"ה כנ"ל. רק דהיא אינה יכולה לקנות שאינו נקרא ד' אמות שלה. אבל לענין חצר השותפין הא יצא שפיר מרשותו.והספק אם נקרא ד' אמות שלה ומגורשת או לא כנ"ל ובל"ז יש לחלק בין קנין ד' אמות לשאר חצר השותפין כנ"ל:

דף עח:

[ותתגרש] מאוירא דד' אמות כו'. והקשו תוס' הא לא מינטר ותירצו חד תירוצא דכמו שאינו רשותו של אדם ועשאו חכמים רשותו שיקנה כן אף דלא מינטר עשאו שיועיל

ע"ש. וע"ז קשה כמ"ש לעיל נהי דהפקר ב"ד הפקר ומועיל מה"ת קנין דרבנן אבל הא אינה ידה מה"ת רק קנין כמו אגב וכה"ג שאינו מועיל בגט. וצ"ל דהתקנה על הרשות כנ"ל. וא"כ כיון דלא מינטר וחצר שאינו משתמר לא הוי ידה מה"ת. א"כ מאי מהני התקנה שיהי' מה"ת ידה כיון שבאמת אינו משתמר ואף חצר שלה לא הוי ידה לא שייך לענין זה הפקר ב"ד כו' שיהי' נעשה ידה המשתמר. וא"כ אינו אלא תקנה שמ"מ תתגרש אף דלא מינטר וזה אין כח ביד חכמים:

ובזה יש ליישב מה שהקשה הרשב"א ז"ל אי נימא דגם בד' אמות לא תעביד עובדא כו'. א"כ מאי פריך גבי קטפרס כי נפיל בד"א קא נפיל ע"ש. ולמ"ש י"ל הטעם דלא עבדינן עובדא אף דד"א קונה בכל מקום. די"ל להיפך דכיון שבא לאויר ד"א כבר קנתה הגט מדרבנן להתגרש כנ"ל ואעפ"כ לא נתגרשה לגמרי שתהי' מותרת דהוי חצר שאינה משתמרת עדיין ואף שעשאו חכמים כאלו מינטר מ"מ לא הוי ידה מה"ת כנ"ל. וממילא גם כשנפל אח"כ לארץ ג"כ לא נתגרשה אף דאז מינטר דהא כבר קנתה הגט באויר מדרבנן ואז כשנעשה ידה כבר אין הגט שלו וכמו בקנאתו ליפסול מכהונה דצריך שיטלנו ממנה כנ"ל. ולכך לא עבדינן עובדא אבל כאן לס"ד דד' אמות אין להם אויר כלל שוב אמרי' להיפך דעבדינן עובדא משא"כ למסקנא כנ"ל:

הרשב"א פי' דברי הרמב"ם ז"ל. דהא דכדי שתשוח ותטלנו הוא כשעמדה היא מקודם בד' אמות ואח"כ בא הוא לשם אבל כשלא בא לשם מהני וכן עמד הוא מקודם זכה בד"א ולא מהני שתשוח אח"כ ותמוה מה חילוק הא כיון דעמדה היא קודם זכתה ומה יועיל שבא הוא אח"כ וכמו שאינו מועיל כשעמד הבעל וזכה קודם כנ"ל. וי"ל למ"ש לעיל דע"כ התקנה מד' אמות הי' על הרשות דאל"ה לא הי' מהני בגט שהי' כמו אגב וכה"ג. ולכאורה קשה כמ"ש לעיל דהא אינו חצירה דמה שקנתה אשה קנה בעלה ובפרט דכל הקנין של הד' אמות אינם חצירו לשום דבר רק לקנות מה שבתוכו מציאה וכה"ג. וכיון דמציאת אשה לבעלה ויהי' שלו מה שתקנה ע"י הד' אמות אלו ועדיף מיש לו קנין פירות בחצר ולמה תהי' מגורשת ע"י הד"א. רק מטעם גיטה וחצירה באין כא' כו'. וא"כ כל זה כשלא נכנס הוא אח"כ לתוך הד' אמות אבל אם נכנס גם הוא להד"א רק דנימא שכבר זכתה היא שעמדה קודם ע"ז שייך כנ"ל. הא מה שקנתה אשה קנה בעלה ולא שייך באין כא' דאז בשעת גט אינה יכולה לזכות בהד' אמות שכבר עומד הבעל אז והן ד"א שלו ג"כ לכך בעינן שתשוח ותטלנו כשנכנס הוא אח"כ משא"כ בלא נכנס הבעל כלל לתוכן מהני הד' אמות שלה מטעם גיטה וחצירה באין כא':

או י"ל דגם במציאה לא הי' התקנה שתקנה בד"א רק הי' התקנה על הרשות שהד"א הם חצירו של אדם וקונה ממילא והיינו שתיקנו שיהי' חצירו של אדם לקנות מה שבתוכו ויש לו קנין הגוף זה בהד' אמות לקנות ולכך קונה וכמו שואל מקום לקנות מה שבתוכו דמהני כנ"ל וא"כ י"ל דלא שייך קושיא הנ"ל דנימא מה שקנתה כו' דהמציאה לבעלה. דז"א דאי נימא דהמציאה לבעלה ולא שלה. א"כ אין הד"א חצר שלה כלל שאינה יכולה לקנות כו' וא"כ לא תקנה כלל ולא יהי' של הבעל ג"כ ושוב הוי שלה דלא שייך משום איבה כיון שאם יהי' לבעלה לא יהי' שלו כלל. וכמ"ש המפרשים גבי ע"מ שאין לבעלה רשות בה דכיון שאין לו הפסד שאם יהי' לו רשות לא יהי' שלו זכתה היא ע"ש. ולכך הוי חצירה בגט ג"כ. אבל כשבא הבעל אח"כ לתוך הד"א שפיר לא שייך דזכתה היא קודם דאמרינן מה שקנתה כו' דכאן הוי הפסד לו דאם לא תקנה גם היא אז יקנה הבעל מחמת הד' אמות שלו ולכך לא מהני כנ"ל. ולכך בעינן שתשוח דמהני בלא ד' אמות משא"כ כשלא נכנס לתוכן כנ"ל:

או י"ל דהא לכאורה בד' אמות י"ל להיפך דבאמת לא הי' התקנה רק לקנות המציאה ולא שיהי' חצירו של אדם כנ"ל. רק דמהני בגט ממילא דכיון שיכול לקנות מה שבתוכו משום התקנה שוב הוי חצירו מדינא כיון שהוא נקנה לזה לענין לקנות וכמו חצר השאול כנ"ל. וא"כ דלכאורה י"ל דד"א לא מינטר מאדם דיכול גם אדם אחר ליטלו וא"כ הוי אינו משתמר ולא יועיל בגט. אך י"ל דהוי משתמר מטעם זה נגד אדם כיון שקונה. דבשלמא בחצר שאינו משתמר דנימא שיקנה בשביל זה ויהי' משתמר אמרינן להיפך דכיון שאינו משתמר אינו קונה. אבל בד"א כיון שהתקנה הי' שיקנה אף שאינו משתמר א"כ ממילא שוב מהני בגט דהוי שוב משתמר דכיון שקונה לה אין אדם אחר רשאי ליטלו כנ"ל:

אך בגט כיון דאינה מתגרשת לא קנתה הגט ג"כ. וא"כ כיון דבעינן משתמר עכ"פ נגד המוכר והמקנה. א"כ הוי שוב אינו משתמר דהא יכול גם הבעל ליטלו משם דלא שייך טעם הנ"ל כיון שהוא קונה אינו יכול ליטלו דז"א דאף שקנתה מ"מ אי אינו משתמר אינה מגורשת וממילא לא קנתה כלל ויכול ליטלו. וזה שלא יוכל ליטלו הוא רק אם משתמר ונתגרשה. וא"כ כיון שאינו משתמר לא נתגרשה ולא הוי משתמר כנ"ל. אך אם אין הוא עומד כלל בתוך הד"א של הגט י"ל שפיר דהוי משתמר נגדו דהא אינו יכול ליטלו. אבל כשנכנס הבעל ג"כ אח"כ לתוך הד"א שוב אף שעמדה היא קודם וזכתה. מ"מ לא הוי משתמר כנ"ל ולא מהני כיון שגם הוא עומד אח"כ בתוך הד"א כנ"ל. ולכך בעינן כדי שתשוח ותטלנו דאז הוי שפיר משתמר נגדו ומהני כנ"ל. משא"כ עמד הבעל קודם וזכה בהד' אמות לא מהני שתשוח אח"כ כנ"ל:

דף עט:

מתני' כתב לשם מלכות כו' הי' במזרח כו'. הא דתיקנו לכתוב מקום הכתיבה והחתימה באיזה מקום הי'. לכאורה טעמא משום הזמה דהוי עדות שא"א יכול להזימו. ובציר מהחקירות באיזה מקום כיון שעדותם הוא שחתמו בציווי הבעל צריכין להעיד החקירות באיזה מקום הי' החתימה. אך א"א לומר כן דא"כ אם לא כתב באיזה מקום יהי' בטל מן התורה וז"א. ועוד דבאין בו זמן ג"כ אאי"ל וכשר דיעבד גם לר"מ. וזה יש לדחות דבאמת דוקא בשינוי בטל לר"מ משא"כ בלא כתב כלל הוי כג' גיטין פסולין. אך הא לא כתבינן באיזה שעה ובצר מחקירות גם כ' בו שבוע שנה חודש כשר. והי' אפשר לומר. דהא תוס' סנהדרין [פ"א א'] כתבו כיון דמשכחת לה הזמה באיזה אופן אף רחוק שוב הוי יכול להזימו. ולכאורה באומרים א"י באיזה יום או חודש בטל עדותן הא יכול להזימם על כל החודש ומשכחת הזמה. וצ"ל דהתורה אמרה דבעי ז' חקירות שיהי' ראוי להזמה על כל הז' חקירות. וכיון שאינו ראוי בטל. כיון דעל חקירה זו דבאיזה יום אינו ראוי בשום אופן להזמה והנה הא דאינו יכול להזימה בטל העדות גם היכא שיודעין כל החקירותומצד אחר א"י להזימן כו'. וא"כ נהי דחכמים תיקנו דגם גט לא ליבעי דרישה וחקירה משום דאיכא כתובה למישקל וכשר כ' בו שבוע שנה כו' כמ"ש פ' אחד ד"מ. מ"מ י"ל דלא הי' התקנה רק דלא ליבעי דו"ח. אבל עכ"פ יכול להזימו בעי דזה צד אחר. רק ממילא סגי בכ' בו שבוע שנה כו' דהא לענין יכול להזימו לבד שוב סגי במה דמשכחת באיזה אופן וכיון שיכול להזימם על כל השבוע סגי כיון דחקירות לא בעי רק מצד הזמה ולכך כשר. אך לכאורה אין בו זמן כלל מ"ט דכשר דיעבד הא אי אפשר בשום אופן [להזימם]. וי"ל דבגט משכחת לה שיעידו המזימין שהי' עמהם מיום הקידושין עד עתה במקום אחר ושפיר משכחת לה וכשר דיעבד כיון דלא בעי דו"ח רק יכול להזימו כנ"ל. אמנם באיזה מקום שפיר צריך לכתוב דבאינו נכתב באיזה מקום אי אפשר בהזמה בשום אופן. שוב בטל מצד שאינו ראוי להזמה ולכך צריך לכתוב כנ"ל:

אך ז"א דא"כ יהי' בטל מה"ת בלא נכתב באיזה מקום וי"ל דנהי דהי' התקנה דלא ליבעי כלל ראוי להזמה ובטלו הדאורייתא מ"מ מדרבנן תיקנו דליבעי יכול להזימו עכ"פ באיזה אופן ולכך לר"מ הוי משנה ממטבע כו':

עוד י"ל הטעם לכאורה כמ"ש תה"ד [סי' רכ"ז] וע"ש רא"ש יבמות פ' מצות חליצה דבחליצה לא מהני קיבל עליו קרוב או פסול [ע"ש ואף] דבעי רק ב"ד משום הכתובה ובממון מהני קיבל עליו. מ"מ כיון דשוב צריך ב"ד גם האיסור משום הממון לא מהני קיבל עליו. וא"כ י"ל דבגט באמת לא שייך הזמה דאין חיוב ולא שייך והרשיעו כו'. רק

כיון דיש כתובה שוב בעי הזמה. ושוב אף דבממון לא בעי הזמה מ"מ לענין הגט בעי כנ"ל. ויש לדחות:

עוד י"ל הטעם. כיון דמונין לשנות המלך ויכול להיות דבמקום א' מלך קודם וכיון שלא נכתב המקום לא נדע הזמן מתי מתחיל. אך גם זה יש לדחות דא"כ אם כתב לבריאת עולם יהי' כשר. גם לא גרע מאין בו זמן:

או י"ל דהא כשיש לו ב' שמות במקום הכתיבה שם א' ובמקום הנתינה שם אחר. וכ' רק שם מקום הכתיבה כשר. ואף דהא אינו ידוע כלל במקום הנתינה מי מגרש ואין זה ס' כריתות. וע"כ כיון דנכתב בו שנכתב במקום זה ושם כך שמו. א"כ מי שרואה הגט יודע שזה הוא המגרש דכשיחקור שם זה האיש במקום הכתיבה ידע שזה הוא. אבל אם לא הי' נכתב מקום הכתיבה הי' בטל דאינו ידוע מי המגרש כיון שבמקום הנתינה אין זה שמו כנ"ל:

או י"ל להמבואר לעיל לר"ה דבעל אומר לפקדון ושליש לגירושין בעל נאמן רק כשהם בעיר אחת דשייך אם איתא ע"ש. ובכל דוכתי אמרינן מסתמא נמסר במקום הכתיבה וכשיהי' מחלוקת אם היו שניהם בעיר לא נדע משא"כ כשנכתב מקום כנ"ל:

או י"ל דהא כשלא נמסר ביום שנכתב הוי מוקדם להרבה פוסקים ודוקא גט הנשלח ממקום למקום כשר ע"ש. וא"כ כשלא יהי' נכתב המקום ויתברר שהוא נמסר אחר זמן הכתיבה יהי' פסול דשמא נכתב כאן משא"כ כשכתוב המקום ידעו שנמסר במקום אחר וכשר כנ"ל. ולהרא"ש ז"ל דבלא נכתב כלל כשר רק בשינה ודאי שייך כל טעמים הנ"ל כיון שיסברו דנכתב במקום אחר כנ"ל. או לענין המטבע ע"ש סוף כתובות נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י:

שם מתני' הולד ממזר מזה ומזה. ופירש"י דהוי ממזר דאורייתא משני [הפירש"י הוא על וצריכה גט מזה ומזה ע"ש]. ותמוה כמ"ש תוס' נהי דכל המשנה לר"מ כו' אבל מ"מ לא הוי אלא מדרבנן. וי"ל דהא לר"מ דע"ח כרתי א"כ כשהם פסולים הגט בטל מדאורייתא א"כ כששינה מקום הי' במזרח כו' והא מבואר פ' שבועת העדות דעדים שמעידים שקר בעדות דרבנן ג"כ הם פסולין מה"ת. וא"כ כיון דהדין הוא דשינה מקום הוא פסול מדרבנן עכ"פ וא"כ הא העדים מעידים שבאמת נכתב במערב וכשר אף מדרבנן ובאמת הי' במזרח וכ' מערב ופסול וא"כ כשנכתב מערב מעידים על הגט שכשר גם מדרבנן והוא שקר וכיון שפסולין בטל הגט מה"ת כיון דע"ח כרתי. ובשלמא לרבנן כיון דהדין בפסולי דרבנן ניסת לא תצא א"כ לא מיקרי כלל עדות שקר דאף שהוא פסול הוי רק לכתחלה

אבל לר"מ דכל המשנה כו' הולד ממזר מדרבנן ושוב הוי עדות גמור ובטל הגט מה"ת כיון שהוא עדות שקר כנ"ל ומיושב דברי רש"י דשוב הולד ממזר מה"ת:

ומיושב ג"כ מ"ש תוס' [בד"ה זו דברי ר"מ] דלא קיי"ל כר"מ ע"ש. ולהנ"ל י"ל דאף דקיי"ל כר"מ מ"מ כיון דקיי"ל כר"א דע"מ כרתי שוב אף שע"ח שקר אינו רק מזוייף מתוכו ופסול רק דרבנן כנ"ל. אמנם לדעת הר"ן גבי שוחט בשבת דלא נעשה מומר רק מכאן ואילך לא השחיטה שנעשה בה מומר. וכן בעדות א"כ גם בהנ"ל עדות זה מיקרי עדיין כשירים. אך ע"ש ובמהרי"ט ז"ל שדחו זה. ועוד דשייך עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון דהעדות שכשר לגמרי בטל ששקר שוב גם העדות שכשר מה"ת בטל כנ"ל:

עוד י"ל למ"ש הרשב"א ונ"י כשאין יודעין החקירות דמתכשר בגט הוא משום דאיכא כתובה למישקל כדיני ממונות הוא ושייך בי' נעילת דלת. או דבגט עצמו שייך התקנה שהוא צורך כמו בקבלת גר ע"ש וא"כ לר"מ דכל המשנה כו' הולד ממזר א"כ אין לה כתובה מראשון דלא שייך לכשתנשאי לאחר תטלי כו' וגם התקנה לא שייך בגוף הגט דאין צורך כיון דהדין תצא. וא"כ שוב בטל מה"ת כיון ששינו המקום ולא העידו החקירות באיזה מקום. וכיון דע"ח כרתי הולד ממזר מה"ת. משא"כ לדידן דע"מ כרתי כנ"ל:

או י"ל למאי דפריך ריש הזורק הא לית לה יד ומשני גיטה וידה באין כא' כו' וא"כ כיון דלר"מ לענין כל הדברים לא הוי גט כלל ועדיין המעשה ידי' שלו גם אחר הגט כמו קודם. א"כ ממילא ידה עדיין קניא לי' לבעל ולא הוי גט מה"ת דאין לה יד ולא שייך גיטה וידה כו'. ואף דמסיק התם יד דאשה לא קשיא לי' מ"מ למ"ש הרשב"א שם הטעם דהוי כאומרת איני ניזונית במה שמקבלת הגט ע"ש א"כ בזה דלא הוי גט מדרבנן לא הוי כלל כאומרת א"נ ואיני עושה ושוב בטל מה"ת. ועוד דלר"מ סברי בכתובות [נ"ח ב] תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ע"ש ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה ע"ש:

או י"ל דפסול משום פי כתבם כיון שלא נעשה כתיקון חכמים כלל לר"מ ושפיר בטל מה"ת כנ"ל. או י"ל למ"ש תוס' [ד' ד"ה דקיי"ל] דגם לר"מ בעי ע"מ דאין דבר שבערוה פחות מב'. רק מטעם חזקה שאינו רוצה לקלקלה ומסתמא מסר בעדים ע"ש. וא"כ כל זה בגט כשר שייך החזקה שעשה כדין כדי שתוכל לינשא או אף בגיטין פסולין לרבנן ג"כ מסתמא עשה כדין שעכ"פ לא תצא אבל לר"מ דתצא א"כ לא שייך חזקה הנ"ל שאף שנתן בעדים תצא. א"כ שוב אמרינן שלא ניתן כלל בעדים ומוקמינן אחזקת א"א דבטל מה"ת והולד ממזר כנ"ל:

או דאף להפוסקים דלא בעי לר"מ עדים היינו משומאנן סהדי דלנפילה ולפקדון לא חיישינן כו'. וזה שפיר בגט כשר או לרבנן דלא תצא אבל לר"מ דתצא שייך שפיר חשש דנפילה ופקדון ושוב אין כאן עדים על המסירה כלל ושוב אף שמסר לה בטל מה"ת כנ"ל:

שם ואין לה בלאות כו' ופרש"י ז"ל אף בלאותי' קיימין כו' וקנסא הוא דקנסוה כו'. ותמוה מאוד כמ"ש תוס' דמפורש בש"ס זינתה לא הפסידה בלאותי' קיימים כו'. ונראה ליישב דשם בכתובות אמר בש"ס הטעם דלא הפסידה אם היא זינתה כלי' מי זינו ע"ש. ואינו מובן הא בלאות שאין קיימין ג"כ מן הדין הוא לה ואעפ"כ קנסו אותה להפסיד ממילא ג"כ בלאות קיימין כיון שהיא זינתה מפסדת. אך ע"כ הפי' כיון דגוף הבלאות שלה ולא הי' התקנה ליתן לו שלה. רק שאין קיימים דהוא רק חיוב עליו פטרו אותו מחיובו אבל קיימים שהם שלה לא שייך. אמנם מ"מ אינו מובן דשמא הי' התקנה ג"כ שיהי' שלו ותתחייב לו הבלאות. אמנם הא קיי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין וא"כ בזינתה כשהיא א"א הוי חייבי מיתות שוגגין כו' וא"כ נהי דנימא דהי' התקנה חיוב גמור עלי' מ"מ זה החיוב הוא על שעת הזנות ופוטר המיתה אותה מחיוב זה ואין שייך לחייבה על הזנות יותר מאם היתה מתחייבת אז חיוב גמור דבשלמא לענין מה שנפטר הבעל לא שייך משא"כ לענין בלאות קיימין שהוא חיוב כנ"ל. אך אם הי' התקנה הקנאה שנעשו שלו לא היה שייך טעם הנ"ל. וע"ז אמר כלי' מי זינו ולא שייך לעשות תקנה על הכלים להקנותם לו רק היא זינתה ולעשות חיוב עלי' לא שייך מטעם הנ"ל:

וכל זה בזינתה ממש. אבל הכא דמה"ת מהני גט הראשון ואין חיוב מיתה כלל עלי' שוב הפסידה גם בלאותי' קיימין מטעם קנס עלי' וע"ז כתב רש"י שפיר קנסא הוא דקנסוה כו' היינו כנ"ל דכאן שייך הקנס עלי' לחייבו ליתן לו הבלאות קיימין ומ"מ לא שייך הפטור כנ"ל:

או י"ל דלר"מ דסבר חדשה תורה בקנס דאע"ג דמקטל משלם שוב י"ל דגם קנס דרבנן אינו פוטר. אך ז"א:

שם מתני'. ולא זה וזה מטמאין לה ופי' רש"י אם כהנים הם. ותמוה מאוד כמ"ש מהרש"ל דבין כך ובין כך פסולה ולאשתו פסולה אין כהן מטמא כו'. ופי' מהרש"ל כהן והב' נזיר ותמוה דהא נזיר אינו מטמא לאשתו כשירה ג"כ. ונראה למאי דמבואר בש"ס יבמות [פ"ט ע"ב] דאמר כיון דבעל ירית לה וקריא ולא עני הוי מת מצוה וע"ש בתוס' שכתבו שהוא רק מדרבנן סברא זו אמנם אם נאמר דזה מה"ת מיושב שפיר כדברי מהרש"ל ז"ל:

דף פב.

מתני' אלא לפלוני ר"א מתיר כו'. משמע דמותרת אפי' מדרבנן וכמ"ש תוס' ד"ה שר"א מתיר. ולכאורה נימא כמו דמודה ר"א במזויף מתוכו דפסול דיתירו אותה שלא כדין שיסמכו על העידי חתימה ע"ש. וגם כאן כיון שכתוב בגט סתם יתירוה להנשא גם לאותו פלוני ויהי' כמו מזויף מתוכו אך ז"א דא"כ בכל התנאים שכתוב בגט סתם והוא מתנה ע"פ נימא דחשוב מזוייף מתוכו שיתירוה אף שלא תקיים התנאי. וע"כ דדוקא התם שנכתב בפסול אז פסול משא"כ כשבשעת כתיבה וחתימה הי' בכשרות רק אח"כ מתנה ע"פ לא נפסל בשביל זה וכן ממילא בחוץ כנ"ל:

לכאורה למ"ד לעיל ט' דלא פלגינן דיבורא כשנתבטל מקצת ממה שכתוב בשטר בטל כולו ע"ש גבי שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו וחוזר בנכסים בטל הכל ע"ש. ממילא גם כאן כיון שכתוב בגט הרי את מותרת לכל אדם וחזר בע"פ לענין פלוני דחוץ לזה לא תהי' מותרת א"כ בטל כל הגט. וצ"ל דסבר פלגינן כו' ובפרט למאי דמסיק התם משום דלאו כרות גיטא א"כ לר"א דשיור מהני בגט שפיר מהני כנ"ל:

ואף למ"ש הרא"ש הובא בח"מ סי' מ"ט דשטר שנפרע מקצתו אינו גובה אף הנשאר ממשועבדים דפסול גזירה שמא יגבה גם מה שנפרע כמו מוקדם ושטר שיש בו רבית. וע"כ הטעם בתנאי דלא נפסל שמא יגבה אף שלא יתקיים. הוא משום שאפשר שהשטר יתקיים כולו כמו שהוא כשיתקיים התנאי. משא"כ בנפרע מקצתו דודאי נתבטל לענין מקצת. וא"כ גבי חוץ לפלוני יפסל ג"כ דלענין זה בטל ודאי מקצת הגט ושייך גזירה שתנשא גם לפלוני. וצ"ל דזה חיישינן דוקא בממון משא"כ לענין איסור לא חיישינן שתעבור על איסור א"א כמו דעד א' נאמן באיסורין:

שם כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה כו'. קשיא לי לרב ששת דאמר לעיל ל"ב ע"ב דהיכא דביטל הגט אינו חוזר ומגרש בו. ומבואר התם בברייתא היכא דאמר גט זה לא יועיל לא יתיר כו' הוי ביטול וא"כ הכא כיון שאמר שלא יתיר הגט אותה לאותו פלוני וכיון שכתוב בגט שמותרת לכל אדם א"כ ביטל הגט לענין זה נגד אותו פלוני שלא יתיר. וא"כ אינו חוזר ומגרש בו להתירה לאותו פלוני ואיך מהני שיחזור ויתננו לה לרבנן. וצריך לחלק בין שאמר לשון הביטול על הגט שהגט לא יתיר כו' אז סבר ר"ש דביטל גם גוף הגט משא"כ היכא שאמר שהוא אינו רוצה להתירה לזה לא נתבטל גוף הגט בזה ודוחק. בפרט לחד שיטה בתוס' שם דהיכא דביטל בפירוש גוף הגט גם ר"נ מודה דבטל ולא פליגי רק בסתם ואעפ"כ סבר ר"ש דאינו חוזר ומגרש בו. או יש לחלק בין היכא שבטלו לגמרי דחשוב כחרס. או דחשיב כאלו ביטל שליחות העדים. משא"כ

כאן שאינו מבטלו לגמרי רק לגבי אותו פלוני. אבל לא ביטל שליחות הסופר ועדים דהא רוצה שיועיל. וממילא שוב אינו בטל שלא יוכל לחזור ולגרש בו ומהני כנ"ל בפרט לר"א דע"מ כרתי כו':

דף פב:

גמ' אשת ב' מתים היכא משכחת לה כגון שקדשה חוץ משמעון וקדשה שמעון סתם דאהני למיסרה אקמא כו'. והקשו תוס' הא כיון דקדשה שמעון פקעי קידושי ראובן כמו דמודה ר"א במגרש חוץ מפלוני ונשאת לאחר ומת דמותרת אח"כ לאותו פלוני כו' ותירצו דדוקא בגירושין שהתחיל לנתקה כו' ע"ש ותירוצם אינו מובן כלל דמאי חילוק. ולכאורה נראה לישב. דהנה ג"כ אינו מובן במגרש חוץ מפלוני ונשאת לאחר למה מותרת אח"כ לאותו פלוני הא כיון שלא גירשה נגד אותו פלוני והיא א"א מראשון במה נפקע זה בקידושי השני הא לא נאסרה כלל לגבי אותו פלוני מחמת קידושי הב'דנגדו לא היו יכולין לחול כלל שהיא א"א מהראשון עדיין וא"כ ממילא עדיין נשאר איסורו של ראשון ואיך התירו מיתת האחר. והנה י"ל בפשיטות לשטת רש"י ז"ל יבמות מ"ט גבי הכל מודים בבא על הסוטה כו' דתפסי קידושין מדחזינן דלא פקעי ע"ש דמבואר דבכל דוכתי כמו דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות וכה"ג כמו כן אם נעשית אחר הקידושין חייבי כריתות נפקעו הקידושין אז כשנעשית ח"כ ע"ש. וא"כ א"ש כאן כיון דלגבי אחר מגורשת ותפסי הקידושין ונעשית על הראשון חייבי מיתות נפקעו הקידושין שלו לגמרי וממילא פקע אישות שלו שנגד אותו פלוני ג"כ כיון דנעשית ח"מ עליו ושוב תפסי קידושי האחר גם נגד אותו פלוני ואסורה על אותו פלוני רק מצד אישות הב' וממילא כשמת מותרת לו כנ"ל:

והנה בקדשה שמעון ג"כ חוץ מראובן דאמר דקידושי שמעון לא אהני כו' ע"כ אינו מטעם דאין איסור חל על איסור דהא מתלא תלי וקאי ונאסרת על העולם גם מחמת קידושי שמעון ואם מת הראשון אסורה מחמת קידושי שמעון והי' נקרא אשת ב' מתים וע"כ משום דלגבי כל העולם היא מקודשת מהראשון היא ממילא אשת איש לענין זה ואין קידושי שמעון תופסין בה לאוסרה עליהם כיון שהיא א"א נגדם ואין קידושין תופסין בא"א. וא"כ י"ל דבהא דקדשה שמעון סתם ג"כ אין הקידושין חלין לענין לאסרה אעלמא דלענין אעלמא כבר היא א"א מראובן רק דאהני רק למיסרה אראובן שנגדו מותרת. דבשלמא אי הי' הטעם משום דאין איסור חל על איסור הי' בכאן איסור כולל. משא"כ כיון דהטעם כנ"ל ואינו מועיל רק נגד ראובן והיא אשת ב' מתים כיון דקידושי

שמעון תפסי נגד ראובן כנ"ל. אך י"ל ג"כ כנ"ל דהא נעשית חייבי מיתות על ראובן דנגדו תפסי קידושי הב' ונפקעו לשיטת רש"י ז"ל וא"כ ממילא חלו קידושי שמעון גם נגד לאסרה אעלמא דבקידושין דנעשית א"א נפקעו קידושי ראובן ונעשית פנוי' לגמרי ותפסי קידושיו לגמרי כנ"ל. אך ז"א דהא לכאורה קשה כאן למה יחולו קידושי שמעון נהי דמצד איסור אשת איש שפיר כיון שהתנה חוץ משמעון היא נגדו כפנוי'. אבל מ"מ הא אסורה עליו מצד איסור אשת אח כיון דתפסי קידושי אחיו ראובן לאוסרה על כל העולם ונעשית אשתו א"כ ממילא אסורה על שמעון מחמת איסור אשת אחיו ולענין זה אינו מועיל תנאי דחוץ כמו אם התנה שלא תהי' אסורה על אחיו דלא מהני כנ"ל. וא"כ למה תפסי קידושי שמעון הא היא חייבי כריתות עליו מאיסור אשת אח ואין קידושין תופסין בחייבי כריתות. אך לא קשה דכמו דאמרינן לענין איסור א"א אף דהיא אשת הראשון מותרת עליו כיון דהתנה שנגדו לא יהא בה שום צד קידושין ותהיה לגמרי כפנוי'. ממילא שייך זה גם לענין איסור אשת אח דהא כיון שאין נגדו צד קידושין אינה אשת אח כלל לגבי דידי'. וא"כ להנ"ל י"ל דכמו דאמרינן לענין איסור א"א דלא מהני לאסרה אעלמא משום שכבר אסורה ואף שנגדו כפנוי' היינו לגבי דידי' אבל לענין שיחולו קידושיו אעלמא לענין שנגדם היא א"א ואינם חלין כנ"ל ממילא שייך זה גם לענין איסור אשת אח ג"כ דאין קידושיו חלין לאסרה אעלמא מצד קידושיו דהא נגד כל העולם שהיא מקודשת לראובן היא אשת אח שאין קידושין תופסין בה ואף שהיא נגדו כפנוי' וכמו לענין איסור אשת איש כנ"ל. וא"כ מלבד שאין חלין מצד איסור אשת איש אין חלין ג"כ מצד איסור אשת אח. והנה לענין איסור אשת אח היא חייבי כריתות אף שגירשה אחיו או מת בלא יבום ואין קידושין תופסין. וא"כ שוב לא שייך מ"ש דנימא כיון שקידשה שמעון ונעשית אשת איש על ראובן פקעי קידושיו ושוב חלין קידושי שמעון גם לאסרה אעלמא. דז"א דאף שנפקעין קידושי ראובן מ"מ לא נפקעו למפרע רק משעה שנעשית עליו חייבי מיתות ולא עדיף מגירשה או מת וא"כ עדיין אין קידושי שמעון תופסין נגד לאסרה על העולם דנגדם היא אשת אח כנ"ל ואף שפקעו קידושי ראובן לא חיילי דהיא ח"כ כנ"ל וא"כ אף בקדשה שמעון סתם לא שייך שיחולו כנ"ל. אך עדיין קשה דמ"מ עכ"פ נפקעו קידושי ראובן שנעשית א"א עליו ולא מיקרי אשת ב' מתים. אך י"ל דהא משמע מן הירושלמי הובא ברשב"א ג"כ דר"א סבר דוקא בהתירה לכל העולם חוץ מאדם אחד אבל בהתירה רק לאחד לא מהני דאל"כ ליתני רבותא טפי וכן פי' המפרש ע"ש. וא"כ ממילא לר' אבא גם בקידושין כן דוקא שאסרה לכל העולם חוץ מפלוני מהני משא"כ להיפך כשקדשה רק נגד אדם א' לא מהני כנ"ל דילפינן ויצאה

והיתה. וא"כ לכאורה קשה למ"ש דאף בקדשה שמעון סתם לא אהני רק למיסרה אראובן דנגד כ"ע היא א"א א"כ לא יועיל כלל קידושי שמעון דהוי רק נגד אדם אחד וכנ"ל. אך י"ל למאי דאמר פ' השולח [ד' מ"ג א'] דאף דחצייך מקודשת לא מהני מ"מ בחצי' שפחה וחצי' בת חורין מהני דלא שייר בקנינו והיינו שלא נשאר צד פנוי' ע"ש. וא"כ כאן דנגד כ"ע היא א"א מראשון אף שקידושי שמעון היא רק נגד ראובן מ"מ הא לא שייר בקנינו דלא נשאר צד פנוי' דאכ"ע אסורה ג"כ מחמת אישות ראובן ושפיר מהני דדוקא בקדשה לאחד ושייר כנ"ל. וא"כ ממילא מיושב דלא שייך כאן דנימא דפקעי קידושי ראובן מחמת קידושי שמעון דהא אי נימא דפקעי ואעפ"כ אינם חלין קדושי שמעון נגד כ"ע מחמת אשת אח דהוי ח"כ ושוב הוי פנוי' לגמרי נגד כל העולם רק אראובן ושוב לא יועיל כלל גם נגד ראובן דהוי רק קידשה לאדם אחד דהא שייר דהיינו שנשאר צד משוייר דאינה מקודשת רק נגד ראובן וא"כ אינה מקודשת כלל גם לשמעון ושוב לא פקעי קידושי ראובן מטעם הנ"ל. דאיך אפשר לומר שבשביל קידושי שמעון נפקעו קידושי ראובן הא אדרבה אם יפקעו כו' לא יהי' קידושי שמעון קידושין כלל כיון דאף שנפקעו מ"מ אינם חלין נגד כל העולם מטעם אשת אח כנ"ל ולכך לא פקעי וחלין עכ"פ קדושי שמעון נגד ראובן והוי אשת ב' מתים שפיר כנ"ל. אבל מגרש חוץ לפלוני אמרינן שפיר דכיון שניסת לאחר נפקעו אישות הראשון דהא נעשית א"א עליו וכאן כיון שנפקעו חלין קדושי הב' לגמרי גם נגד אותו פלוני דנעשית פנוי' כיון שהאיסור רק מצד אשת איש כנ"ל וכיון שפקעו תפסי קידושי הב' משא"כ באיסור אשת אח כנ"ל. אבל באמת נראה דבהא דקדשה שמעון סתם הוי שפיר קידושין גם לענין לאסרה על כל העולם דאל"כ אם מת ראובן ויש לו בנים תהי' מותרת לעלמא כיון שלא חלו קידושי שמעון נגד כל העולם. וגם בקדשה שמעון חוץ מראובן אין הטעם דלא אהני שאין יכולין לחול משום שהיא אשת איש נגד כל העולם. דנראה דז"א דהא בש"ס יבמות וקידושין [ס"ז ע"ב] יליף לה דאין קידושין תופסין באשת איש משום דאיתקוש חייבי כריתות להדדי וא"כ כל הטעם דאין קידושין תופסין בא"א הוא רק משום שהיא חייבי מיתות. וא"כ כאן כיון שקדשה ראובן חוץ משמעון ואינה עליו חייבי מיתות שפיר תופסין קידושיו ומאי בכך שהיא אשת איש נגד כל העולם הא גם בא"א תפסי קידושיו היכא שאינה חייבי מיתות וממילא כיון שמותרת לו תופסין קידושיו. ונאסרה עלכל העולם מחמת קידושיו ג"כ. רק הטעם בקדשה שמעון חוץ מראובן הוא דאינו מועיל משום דכתיב כי יקח איש אשה אמרינן דצריך שתיאסר ע"י קידושין ושבשעת קידושין יהי' מועיל לאיזה דבר ואל"ה לא מהני וכאן שקדשה חוץ מראובן דלא אהני שאסורה ועומדת לא תפסי הקידושין וממילא

גם אם מת ראובן מותרת שאין קידושי שמעון מועילים כלום. משא"כ בקדשה שמעון סתם דהועילו לאסרה אראובן שוב הוי קידושין וממילא נאסרת על כל העולם ג"כ מצד קידושי שמעון אף שעליהם אסורה משום א"א מ"מ תופסין הקידושין כיון שאינה ח"מ עליו. והא דבעי קרא דלא תפסי קידושין בא"א הא בל"ז לא אהני שכבר אסורה. ז"א דאהני לאסרה על בעל הראשון. וא"כ ממילא עדיין קשה קושיית תוס' שיפקעו קידושי ראובן דהא תפסי קידושי שמעון אף נגד כל העולם וממילא נפקעו קידושי ראובן דלא נשאר צד פנוי' כנ"ל. אך אינו מוכרח וי"ל שפיר כנ"ל:

ונראה ליישב ולפרש תירוץ תוס' כיון שהתחיל לנתקה כו'. דהנה י"ל הטעם במגרש חוץ לפלוני ונשאת לאחר דפקעי כו'. דהא באמת גם ר"א מודה דבעינן כריתות בגט רק דסובר דמ"מ בחוץ לפלוני מהני משום דהא לגבי אותן שגירשה שפיר הוי כריתות דנגדם אין שום אישות אגוד בה. רק נגד זה שלא גירשה כלל ולכך שפיר מגורשת נגד אותן שהתירו. והנה לפי' תוס' ושאר פוסקים דלר"א מותרת לגמרי וצ"ל דלא אמרינן כמו בחציו עבד וחציו ב"ז שקידש דאתי צד עבדות ומשתמש בא"א וכן כאן למה תהי' מותרת לעלמא הא יש בה צד אישות ומשתמש בצד א"א וצ"ל דכיון דגירושין בדידי' תליא מלתא שהתורה נתנה לו רשות להתירה למי שירצה לר"א. וא"כ כיון שמגרשה נגד כל אדם מתירה כך שלא יהי' נשאר שום צד אישות נגד שאר אנשים ואף אותו הצד אישות שנגד פלוני הוא מתיר נגדם דגם זה בכלל הגירושין ושפיר מותרת להם שאין שום צד אישות נגדם. וכן להיפך נגד אותו פלוני אינו מתיר כלל ואף אותו צד פנוי' שנגד כל אדם אינו מתיר לאותו פלוני ואין נגדו שום צד פנוי' ולא תפסי קידושיו כלל כנ"ל. ולכך הוי כריתות נגד כל אדם ומהני. וא"כ נראה שפיר הטעם דכשקדשה אחר תפסי קידושיו גם נגד אותו פלוני ואף דהיא א"א נגדו. דהא אם לא יחולו קידושיו נגד אותו פלוני א"כ שוב נשאר צד אישות נגד כל אדם שלא יוכלו לקדשה ולאוסרה אפלוני משום אישות הראשון ושוב לא הוי כריתות כלל ולא מהני הגט כלל. וממילא כיון שמכלל הגירושין שלא ישאר שום צד אישות נגדם ממילא גם זה בכלל שיתפסו קידושין שלהם גם נגד אותו פלוני והוי זה בכלל הגירושין שמגרשה נגדם שיתפסו כנ"ל. שנגד כל אדם אינה אשת איש כלל גם נגד פלוני וניתר גם אישות שנגד פלוני כשמקדשה אחר כנ"ל. וממילא שפיר פקעי קידושי הא' מחמת הגירושין כשמקדשה אחר ונעשית רק אשתו של זה ומותרת אח"כ גם לאותו פלוני שנתגרשה גם נגדו כנ"ל. משא"כ הכא בקידושין שקדשה חוץ מפלוני לא שייך דנימא כנ"ל שנגד אותו פלוני תהי' מותרת ולא יהי' שום צד אישות גם נגד כל אדם דז"א דבשלמא בגירושין אל"ה לא יהי' גט כלל שלא יהי' כריתות וע"כ כוונתו כנ"ל.

משא"כ בקידושין אדרבה כשהשיור יותר מועט מהני הקידושין בודאי ולכך אינה פנוי' לגמרי שלא ישאר כנ"ל. ושפיר לא נפקעו קידושין הא' במה שקדשה שמעון. וכתבו תוס' שפיר דבגירושי שהתחיל לנתקה ניתקה לגמרי משא"כ בקידושין שבא לקדשה אמרינן להיפך אדרבה ולא פקעי כנ"ל. דאדרבה אי נימא כן א"ה גם נגד כל אדם אין הקידושין לגמרי דהא אם יקדשה אותו פלוני יהיו נפקעים קידושיו גם נגדם וכיון דיליף ויצאה והיתה אפשר לא הי' מועיל דהוי שיור וע"כ להיפך כנ"ל:

אך לכאורה גם בגט יתפסו קידושי כל אדם גם נגד אותו פלוני כיון דאינו חייבי מיתות עליו תופסין קידושין גם באשת איש כמ"ש לעיל וממילא תפסי קידושיו לאסרה אפלוני מצד אישות שלו ג"כ. אך י"ל כיון דאינו מועיל אז בשעת קידושין נגד פלוני וגם אם יקדשה רק נגד פלוני לא יועיל מטעם דלא אהני דבל"ז אסורה משום אישות הראשון א"כ שוב הוי שיור לענין זה נגד כל אדם שלא יוכל לקדשה נגד אותו פלוני וכיון שהתירה לגמרי נגדם התירה שיחול קידושיו אף בענין זה ומשום שיפקעו לגמרי כנ"ל ולכך מהני ופקע כנ"ל:

והנה הר"ן ז"ל בחידושיו כתב כנ"ל. דקדשה שמעון חוץ מראובן לא מהני כלל ואם מת הראשון מותרת לעלמא אמנם הרשב"א ז"ל כתב דגם היכא דקידשה חוץ מראובן מ"מ אם מת ראובן ויש לו בנים אסורה לכל העולם משום קידושי שמעון. וגם לראובן אסורה משום צד אישות שבה כיון שיש לשמעון בה צד אישות וא"כ משתמש בצד א"א ואסורה לשניהם ע"ש. וא"כ לא שייך מ"ש:

ויש ליישב קו' תוס' גם לדברי הרשב"א ז"ל. דהנה לכאורה קשה לדבריו דבקדשה חוץ מפלוני מ"מ אסורה לפלוני ג"כ משום צד אישות שבה. דא"כ איך קתני ר"א מתיר גבי מגרש חוץ לפלוני הא כיון שנשאר הצד אישות נגד פלוני ממילא אסורה לכל אדם משום צד אישות שבה ולכאורה תמוה. אך לא קשה כלל דהא בחוץ שפיר מותרת להנשא לכל אדם דהא כשמקדשה אחר פקע האישות כולו ומותרת אח"כ גם לאותו פלוני כמבואר בש"ס. וא"כ לא שייך שתיאסר עליו משום צד אישות דכשמקדשה לא נשאר צד אישות כלל ולכך מותרת. והרשב"א ז"ל כתב שפיר גבי קידושין דלא פקע כדאמר בש"ס ושפיר אסורה משום צד אישות שעדיין נשאר בה משא"כ בגירושין כנ"ל. ואם כן שוב י"ל דזה עצמו הוא הטעם דבגירושין פקעי ולא בקידושין. דהנה הטעם דלר"א חשיב כריתות בחוץ היינו משום דמ"מ לגבי אותן שהתירה היא מותרת ומגורשת נגדם. וא"כ אי נימא כדברי הרשב"א שאסורה משום צד אישות א"כ אסורה גם נגדם משום הצד אישות שנגד פלוני ולא הוי גט כלל שוב דגם נגדם אינו כריתות. והטעם דמותרת היא משום דפקע.

א"כ אמרינן שפיר דודאי הי' כוונתו במה שאמר חוץ מפלוני היינו כל זמן שלא יקדשנה אחר אבל כשיקדשנה אחר מתיר בגירושין אלו כל האישות גם נגד פלוני דאי לאו הכי לא יועילו הגירושין כלל כיון שתהי' אסורה לכל כנ"ל. ולכך אמרי' שפיר דפקע כנ"ל. אבל בקידושין שפיר לא פקעי דלמה יהי' כוונתו חוץ לפלוני שכשיקדשנה יפקע האישות גם נגדו הא גם בל"ז מועיל הקידושין ולא כיון חוץ רק שיחולו הקידושין אבל אסורה מחמת צד אישות כנ"ל:

או י"ל למ"ש הר"ן נדרים [כ"ט ע"א] דקידושין לזמן לא מהני דהוי רק קנין פירות ע"ש. וא"כ אם יהי' כוונתו חוץ מפלוני שכשיקדשה שמעון יפקעו קידושיו א"כ הוי כמקדשה עד שיקדשנה אותו פלוני וא"כ כשמקדשה אותו פלוני אח"כ נתבטלו קידושיו למפרע דאגלאי מלתא שלא הי' רק קנין לזמן וכיון שאינו רוצה להתנות דרך תנאי שאם יקדשנה פלוני לא יהי' קידושיו קדושין דהא לא קאמר על מנת רק חוץ א"כ ממילא ודאי אין כוונתושיפקעו כנ"ל. משא"כ במגרש חוץ כנ"ל. ויש לדחות:

והטעם הפשוט הוא דמסתמא כשבא לקדשה אינו רוצה שהאחר יפקיע קדושיו לגמרי גם נגדו משא"כ בבא לגרשה רק רוצה להתנות נגד אותו פלוני וכמו שמחלק הש"ס [ב"ב קל"ז ע"ב] גבי אחריך לפלוני ובין אחריך לעצמי ע"ש:

הנה מתוס' והר"ן בחידושיו משמע דבקדשה חוץ לפלוני מותרת לאותו פלוני לגמרי. ולא אמרינן דמשתמש בצד אשת איש כמ"ש הרשב"א. דאמרינן דנגד אותו פלוני אין שום צד אשת איש שכיון שהקידושין תלוין בדעתו לקדשה נגד מי שירצה. א"כ כך היה השיור שנגד פלוני לא יהי' שום צד א"א. וא"ש אלייהו הא דלא הוי אשת ב' מתים בקדשה שמעון חוץ מראובן דלא אהני כלל שאינה נאסרת כלל על ראובן. וממילא שוב לא מהני גם נגד כל העולם דבעינן שבשעת הקדושין יחולו לאיזה דבר וממילא כשמת ראובן ויש לו בנים מותרת לעלמא ואינה אסורה כלל משום קידושי שמעון כיון שלא חלו אז וכמ"ש לעיל. וגם דמי ממש לגט שר"א מתיר כנ"ל:

ולשיטת הרשב"א ז"ל אמרינן בקדשה חוץ לפלוני דמ"מ אסורה על אותו פלוני משום דיש בה צד א"א שנגד כל העולם רק דקדושיו תופסין בה. וממילא סובר דבקדשה חוץ משמעון ואח"כ קידשה שמעון חוץ מראובן דג"כ נאסרה על ראובן משום הצד אישות של שמעון נגד כל אדם. ואם מת ראובן ויש לו בנים אסורה על כל העולם משום קדושין של שמעון ולא סברו כסברת הר"ן הנ"ל. דצריך שיחולו בשעת מעשה לאיזה דבר. או אפשר דמיקרי זה עצמו מועיל כשימות ראובן שתהי' אסורה לכל העולם. או דלטעמי' אזיל דנאסרה גם על ראובן משום הצד אישות. וא"כ איך נאמר דלא יחולו קדושי שמעון משום

דאינו מועיל לשום דבר הא אם יחולו שפיר יועילו לאסרה אראובן משום צד אישות והר"ן ז"ל כתב זה רק לטעמי' דאינה נאסרת בחוץ ולא הועיל כלום משא"כ להרשב"א ז"ל דמועיל כנ"ל. ולכך סובר דאי מת או גירשה הראשון אסורה לעולם. רק הא דאמר בש"ס קדושי דשמעון לא אהני היינו מחמת דיבורו לא אהני שהוא התנה חוץ מראובן רק ממילא היא אסורה עליו משום צד האישות אבל לא מחמת דיבורו ע"ש. ולכאורה הא מ"מ הוי אשת ב' מתים ומאי בכך שמצד דיבורו לא הועיל כיון שבאמת מקודשת לשניהם. וצ"ל לדבריו דכיון דמ"מ אין איסור חל על איסור. ועכ"פ כל זמן שראובן חי לא חלו קידושי שמעון כלל כיון שאינו לא כולל ולא מוסיף כיון שלא אסרה אראובן ואף שממילא אסורה היא משום הצד אישות שנגד כל אדם אבל הוא לא אסרה וליכא מוסיף כו' וכיון דהרשב"א ז"ל מסיק דאיירי במתו שניהם ראובן ושמעון בב"א. וא"כ לא אשכחו רווחא כלל שיחולו קידושי שמעון ואינה נקראת אשת ב' מתים כלל. משא"כ בקדשה שמעון סתם דעכ"פ חלו נגד ראובן לגמרי ולמאן דאית לי' מוסיף אפשר דחלין נגד כל העולם ג"כ הוי שפיר אשת ב' מתים כנ"ל:

לכאורה קשה להרשב"א למאי דמשמע מדבריו שיש בה איסור א"א משום הצד אישות ומשמע דחייב מיתה ג"כ עלי'. וא"כ כיון דילפינן דאין קידושין תופסין בא"א משום דאיתקוש חייבי כריתות להדדי. א"כ למה יתפסו קדושי שמעון מה בכך שאמר חוץ לפלוני ויש בה צד פנוי' הא מ"מ הוי חייבי מיתות עליו מחמת הצד אישות וממילא אין קידושין תופסין. אך לא קשה דלא ילפינן רק דבמה שהיא חייבי מיתות לא תפסי קידושין וכאן באמת באותו צד שהיא חייבי מיתות לא תפסי. רק בהצד שהיא פנוי' ומותרת רק דאי אפשר זה בלא זה ואסורה משום הצד אישות. אבל באמת יש צד שאין חיוב מיתה ובזה תופסין הקידושין כנ"ל. ובזה מיושב דלכאורה קשה כמו להרשב"א ז"ל דאסורה גם לזה שהתירה משום הצד אישות שנגד כל אדם כמו כן נימא דיתפסו קדושי אחרים ג"כ משום הצד פנוי' שיש בה נגד פלוני דכיון שיש צד פנוי' יתפסו הקידושין בה. ולמ"ש מיושב דנגדם לא תפסי דמ"מ היא חייבי מיתה עליהם לגמרי שאין כאן צד שתהי' מותרת עליהם ואיתקוש חייבי כריתות להדדי כנ"ל:

והנה להרשב"א ז"ל דהא דמותרת לר"א בחוץ לפלוני הוא כמ"ש לעיל משום דכיון שמקדשה האחר פקע האישות לגמרי ולכך מותרת. אמנם לפ"ז בביאת זנות בלא קידושין ממילא אסורה לר"א אף נגד אותו שגירשה כיון שלא פקע איסורה משום האישות שנגד פלוני וי"ל דבאמת אינה מותרת רק ע"י קידושין. ובזה מיושב קושיית הרשב"א ז"ל לקמן דפריך הש"ס אי בחוץ הא משרי שרי דמודה ר"א היכא שניסת לאחר דמותרת אח"כ

לפלוני דפקע אלא בעל מנת ותמה הרשב"א דהא אי סבר דבע"מ פליגי א"כ פליג ג"כ אהך ברייתא דמודה ר"א דהא לא איירי כלל בחוץ. וא"כ הי' לו לומר דאיירי בחוץ ופליג אהך ברייתא וסבר דלא מודה ר"א בחוץ בניסת לאחר כלל ע"ש. ולמ"ש מיושב דהא אי סבר ר"א דלא פקע כשמקדשה אחר. א"כ איך מתיר ר"א להנשא הא אסורה משום הצד אישות שנגד פלוני לסברת הרשב"א ז"ל בקדושין דכיון דלא פקע אסורה בנשואין כמו בזנות. ומוכח ע"כ דסבר ר"א דפקע כנ"ל:

אך לכאורה עדיין קשה הא הטעם דהוי כריתות לר"א בחוץ הוא משום דלאותן שהתירה עכ"פ הוי כריתות לגמרי ע"ש בש"ס גבי היום אי את אשתי כו'. וא"כ למ"ש הא אסורה בזנות לכל העולם גם לאותן שהתירה ושוב לא הוי כריתות כלל ולמה מהני כנ"ל. וי"ל דמ"מ לר"א אף אם אמר בפירוש חוץ מזנותיך הי' מועיל דמ"מ בנישואין שהתירה הוי כריתות לאותו דבר ומהני. וכן כאן כיון שלענין נשואין הוי כריתות לגמרי. אך למ"ש הרשב"א ז"ל דעדיף יותר היכא שאומר בפירוש שאינו מתיר לזה דאז הוי כריתות עכ"פ למה שמתיר משא"כ היכא דאינו כריתות למה שמתיר ע"ש, וגם כאן כיון שמתיר גם בזנות ואעפ"כ אסורה שוב לא הוי כריתות כנ"ל. וי"ל דמ"מ כיון שהאיסור מצד אחר חשיב כריתות לר"א:

או י"ל דהא לכאורה למה בע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הוי כריתות כיון שאפשר שימות פלוני כו'. ולמה בחוץ לפלוני לא יהי' כריתות הא אפשר ג"כ שימות פלוני ויהי' כריתות לגמרי כנ"ל. אך ז"א דבשלמא התם בתנאי דע"מ א"כ אם ימות פלוני ויתקיים התנאי יהי' כריתות לגמרי אבל כאן בחוץ לפלוני אטו כשימות תהי' מותרת לפלוני הא עדיין השיור במקומו רק שאין כאן אותו פלוני ולכך הוי שיור כנ"ל. וכמ"ש הרמב"ם ביין זה דבעינן שהותרה לזה שנאסרה וא"כ לר"א בחוץ שפיר נגד כל אדם הוי כריתות דהא התירה לגמרי ואף שאסורה בזנות משום צד אישות שנגד פלוני מ"מ לענין זה שפיר אמרינן דהא כשימות אותו פלוני יהי' כריתות לגמרי נגד כל אדם שלא יאסר עליהם הצד אישות והוי כלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני נגד כל אדם ושפיר הוי כריתות ומהני כנ"ל. ויש לדחות:

ולכאורה משמע כדברי הרשב"א ז"ל. דלדבריהם קשה למה נקט לענין אשת ב' מתים הוי לי' למנקט רבותא דקדושי שמעון לא חלו כלל וכשמתראובן מותרת לעלמא ומוכח כהרשב"א. אך י"ל דלא בעי רק לאשכוחי אשת ב' מתים ודחי דבכה"ג לא הוי אשת ב' מתים וכנ"ל:

עוד נראה דהרשב"א ז"ל לא אמר סברתו רק אליבא דידן דאמרינן בגירושין דלא כר"א רק מאי דבעי הש"ס את"ל איתא לדר' אבא היינו דמודו רבנן בקידושין דמהני חוץ. ע"ז כתב הרשב"א ז"ל דעכ"פ אסורה משום צד אישות. אבל לר"א מודה הרשב"א דסבר שמותרת לזה שהתירה. והטעם לזה דהא אמר לקמן ר"ע ק"ו הוא ומה גרושה הקלה אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש החמורה לא כ"ש. ורבא אמר דאית לי' פרכא לר"א היינו דאיסור כהונה שאני גם לענין זה וא"כ משמע להדיא דלר"א לא אמרינן שתהי' אסורה משום צד אישות שבה ודוקא לדידן דקיי"ל כרבנן וממילא הוי כפירכא דר"ע ואמרינן הק"ו שפיר אסורה גם לאותו פלוני שאמר חוץ משום הצד אישות דילפינן מגרושה כנ"ל משא"כ לר"א כנ"ל:

אמנם אי אפשר לומר כן דהא ע"כ בעיא דר' אבא לא קאי אליבא דר' עקיבא דאיך אפשר דר"ע יודה גבי קידושין דסגי בקנין כל דהו ומהני הא הק"ו דידי' שעל גירושין שייך גם בקידושין דהא ע"כ אין כוונת ר' עקיבא דתהי' אסורה משום צד אישות דמאי פריך דלמא באמת אסורה בזנות משום צד א"א רק דמ"מ בנישואין מותרת דכשקדשה האחר פקע האישות לגמרי ולא נשאר כלל צד א"א אף נגד פלוני ולמה יאסר ולא דמי כלל לגרושה. וע"כ דפריך ר"ע שלא יהיו קידושין תופסין בה כלל דכמו בגרושה אמרינן משום צד גירושין יש עליו לאו דגרושה והוי כאלו היתה כולה גרושה כמו כן כיון שיש צד א"א החמורה הוי כאלו היא כולה א"א ואין קידושין תופסין בה. וא"כ איך יאמר ר' אבא אליבי' דמודה בקידושין בחוץ לפלוני הא ג"כ לא תפסי קידושי פלוני משום הצד א"א מק"ו דגרושה כנ"ל. ומה חילוק לענין זה בין גירושין לקידושין. וע"כ דלא קאי רק לשאר רבנן דלא סברי ק"ו הנ"ל משום דאיסור כהונה שאני רק משום כריתות ובעי שפיר דאפשר מודי בקידושין כנ"ל. וא"כ כיון דלא ילפינן הק"ו י"ל דמותרת ג"כ לאותו פלוני ואין הצד א"א איסור כלל כמו לר"א כנ"ל:

אך מ"מ י"ל כנ"ל דבעי' דר' אבא הוא גם אליבא דר"ע. וי"ל דבאמת ר"ע לא יליף רק לענין איסור דממילא אסורה לאותו שהתירה משום צד א"א. ושוב סובר כמ"ש לעיל דכיון דגם לאותן שהתירה אסורה בזנות שוב לא הוי כריתות כלל ולכך מסיק הא למדת שאין זה כריתות והיינו כנ"ל דהא לא הוי כריתות גם לכל אדם. ובעי שפיר הקידושין דסגי בקנין כל דהוא י"ל דמודה ר"ע דאף שאסורה לאותו פלוני ג"כ משום צד א"א מכל מקום תופסין קידושין דהוי קידושין מ"מ בצד פנוי' והקידושין ראשונים הועילו כיון דסגי בקנין כל דהו ודוקא בגט לא חשוב כריתות משום האיסור כנ"ל. ושפיר דברי הרשב"א ז"ל נכונים לדידן משא"כ לר"א כנ"ל. ואדרבה יש ראי' לדברי הרשב"א ז"ל

דקשה לר"י הגלילי דאמר האסור אסור לכל והמותר מותר לכל כו' ואיך בעי' ר' אבא אליבא דרבנן דלמא מודו בקדושין הא שייך גם בקידושין טעמא דר"י הגלילי האסור אסור לכל ואיך אפשר שיועיל בקדושין חוץ לפלוני. ולהרשב"א ז"ל א"ש דלא פריך ר"י הגלילי רק כיון דהאסור אסור לכל ממילא אסורה גם לאותן שהתירה משום צד א"א ושוב לא הוי כריתות לגמרי כיון דלא ניתרת להם. אבל בקדושין דלא בעי רק קנין כל דהו לא שייך כלל האי פרכא דבאמת גם בחוץ לפלוני אסור לכל דגם לאותו פלוני אסורה משום צד א"א ואעפ"כ תפסי קידושין כנ"ל ודוקא בגט פריך כנ"ל:

ולשיטת שאר פוסקים צ"ל דבעיא דר"א הוא רק למאי דמסיק רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדר"א ב"ע משום דלא הוי כריתות ובעי ר"א שפיר דלמא מודו בקידושין כנ"ל ודוחק:

בע"מ שלא תנשאי כו' אף דאגוד' בי' מ"מ הוי כמו שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני דאפשר דמאית והוי כריתות. ולכאורה למאי דאמר בש"ס ריש כתובות גבי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש דאם מת אי יש אונס בגיטין לא מיקרי אם לא באתי והוי לא נתקיים התנאי כיון דמה שלא בא הוא מחמת אונס שמת ע"ש. וא"כ גם כאן ע"מ שלא תנשאי לפלוני נימא דאם מת הוי ג"כ לא נתקיים התנאי כיון שהוא אונס. אך ז"א דדוקא בתנאי דאם שהגט אינו חל עד אחר ל' כשלא בא שייך כנ"ל ואינו חל אז משא"כ בע"מ דהוא מעכשיו שהגט חל מיד רק להיפך כשנשאת נתבטל הגט למפרע משא"כ כשלא נישאת ועכ"פ נהי דלא מיקרי נתקיים הא עכ"פ לא מיקרי נתבטל ג"כ דמ"מ לא נישאת ומהני כנ"ל. אך במ"ש תוס' ד"ה שר"א כו' דגבי שלא תבעלי חיישינן שיבא עלי' באונס לכאורה מאי בכך הא הוי אונס ולא מיקרי נתבטל. אך צ"ל כמ"ש הש"ך ז"ל [בח"מ סי' כ"א] דזה מיקרי אונס רחמנא חייבי' לא אמרינן כיון שמ"מ רוצה שלא תבעל לו כנ"ל:

לכאורה נימא בע"מ שלא תנשאי אי לא מהני לרבנן דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד דהתנאי בטל והמעשה קיים. דכיון דמתירה לכל אדם אף לפלוני ועל תנאי שלא תנשא לו א"כ התנאי בדבר א' עם המעשה. וגם התנאי סותר למעשה כיון שלא הוי גט ושוב נימא דהוי גט וי"ל דבשלמא אם הי' מתנה שלא תהי' מותרת לפלוני הי' תנאי ומעשה בדבר א' אבל כאן התנאי הוא שאף שתהי' מותרת לו מ"מ לא תנשא לו וזה אינו בדבר א' דהמעשה הוא שמתירה לכל והתנאי אינו בההיתר כלל דבאמת מותרת גם לו רק דלא תנשא אף שמותרת ולא הוי בדבר אחד ועיין בהרא"ש ז"ל דקשה כנ"ל. וצריך לדחוק. וכן צ"ל דלא הוי מתנה עמ"ש בתורה כמו בשאר כסות שכתבו תוס' [כתובות ד' נ"ו ע"א] כיון שאין קדושין לחצאין ממילא מיד שאמר הרי את מקודשת חל חיוב דשאר כסות

והוי מתנה עמ"ש בתורה ע"ש. ולא אמרינן גם כאן כנ"ל כיון שאומר הרי את מגורשת מותרת גם לפלוני דאין גט לחצאין לרבנן וממילא שוב בטל התנאי. וצ"ל ג"כ כנ"ל דאינו מתנה שלא תהי' מותרת רק שלא תנשא. וכן שם י"ל כשמתנה ע"מ שלא אתן לך שאר כסות אף שהוא חייב י"ל ג"כ דלא הוי מתנה עמ"ש בתורה ע"ש. וקשה ג"כ על דברי הרא"ש שכ' בע"מ שלא תהי' מותרת ע"ש:

הרשב"א ז"ל הקשה אבעיא דר' אבא בקדושין חוץ כו'. הא ר"י אמר בקדשה מעכשיו ולאחר ל' דקדושי כולן תופסין בה דכל חד רווחא לחברי' שביק והוי כאלו אמר שמקדשה חוץ לאותן שיקדשוך עד ל' יום וסבר ע"כ דמהני חוץ בקדושין ע"ש. ותירץ דכיון שאחר ל' גומרין מהני. רק הקשה דא"כ גם בגט יהי' מועיל מהיום ולאחר ל' ע"ש. וי"ל דהוי כאלו התנה ע"מ שאם יקדשה אחר תוך ל' יהי' שיור ולא יגמרו עד אחר ל' וממילא יתפסו קדושי האחר ואם לא יקדשה אחר יהי' למפרע הקידושין ולכך מהני. דהוי כמו ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני דכיון דאפשר שימות ויהי' כריתות מהני אף שלא מת. וכן התם אפשר שלא יקדשנה אחר ויהי' לגמרי למפרע בלא שיור ממילא מהני אף שמקדשהאחר כנ"ל. וא"ל כיון דבעינן הכא שיהי' הקידושין מועילין לאיזה דבר. והתם מה מועילין עד הל' יום כיון שתופסין קדושין ז"א דמהני שפיר לאסרה על כל העולם כמ"ש הרשב"א ז"ל שאסורה אף שהוא שיור. וגם מהני ממ"נ אם לא יקדשה אחר מהני למפרע ואי יקדשנה אחר מהני שתהי' מקודשת גם לו מחמת קדושין אלו כנ"ל. אבל בגט אין לומר במהיום ולאחר ל' שכונתו חוץ לאותן שיקדשוה עד ל' לא יתפסו הקדושין דז"א דא"כ אין הגירושין מתירין כלום לשום אדם אותן הל' יום כיון שהיא א"א לגמרי שלא יתפסו בה קידושין וכיון שאינו מתיר לא הוי גט כלל עד אחר ל' כנ"ל:

הרמב"ם ז"ל פסק כבעיא דר' אבא. וראייתו מדקאמר אביי את"ל איתא לדר' אבא כו' והקשו דלמא לא בעי אביי רק לר"א דגם בגט מהני חוץ וסבר ג"כ כפשיטות דר' אבא דילפינן ויצאה והיתה כו' וי"ל בפשיטות דהרמב"ם ז"ל סובר כמ"ש הר"ן בחידושיו דמדקאמר קדושי דשמעון לא מהני מוכח דמותרת לראובן כיון שאמר חוץ מראובן ודלא כהרשב"א ז"ל ע"ש. והנה ר"א דיליף מאיסור כהונה א"כ ק"ו דר"י הגלילי ודאי קאי לאמת ומה גרושה אסורה משום צד גירושין מכל שכן שאסורה משום צד א"א. וע"כ דר"א סבר אף שאסורה מ"מ הא הקידושין תופסין עכ"פ וכיון שתופסין הקדושין ממילא פקע קדושיו הראשון ואין כאן צד א"א כלל ולכך מותרת לאותן שהתירה. וא"כ בקדושין דלא פקעי כמ"ש תוס' ומוכרח וא"כ אסורה גם לפלוני שאמר חוץ משום הצד א"א דילפינן ק"ו מגרושה כנ"ל וא"כ איך אמר אביי קדושי דשמעון לא מהני הא נאסרת על ראובן

כנ"ל והוכיח הרמב"ם ז"ל דע"כ בעיא דאביי היא לדידן דבגט לא מהני שיור רק כבעיא דר' אבא דבקדושין מודו רבנן כו'. וממילא לא ילפינן מאיסור כהונה ושוב י"ל דאין צד אשת איש אוסר כלל בכה"ג ואמר שפיר קדושין דשמעון לא אהני. ופסק הרמב"ם ז"ל שפיר דמוכח דסבר אביי גם לדידן ספיקא דר' אבא דבקדושין מודו רבנן כנ"ל. ואף די"ל דסבר כר' ינאי אליבא דר"א מ"מ פוסק כר' יוחנן דיליף ר"א מאיסור כהונה ע"ש כנ"ל:

או י"ל דהוכיח מקו' תוס' דנימא שפקע כשקדשה האחר. אך אי מפרשינן אליבא דרבנן י"ל דסבר כראב"ש דפליג בהא אר"א היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר ולא פקע ומוכח דסובר בעיא דר' אבא גם אליבא דרבנן לדידן כנ"ל:

או י"ל דהוכיח מר' יוחנן דסבר במעכשיו ולאחר ל' דקדושי כולן תופסין וע"כ אף דבחוץ הוי ספיקא ולמה התם ודאי. וע"כ כמו שחילק הרשב"א ז"ל דשם אחר ל' גומר עכ"פ ע"ש. והנה התם אמר דמודה ר"י בגט דגיטא דמשייר לאו כלום הוא וע"ש פרש"י דלא כתו'. דבאמת פי' תוס' שם תמוה שפי' דבקדושין אם הי' אומר מהיום ולאחר מיתה ג"כ לא הי' מהני דבשעה שיהי' גומרין הוא אחר מיתה ודוקא אחר ל' שראוין לגמור גם אז. ותמוה דהא כיון שקדשה אחר תוך ל' אין קדושין תופסין בא"א כמו לאחר מיתה ומה חילוק. ולכך סובר כפי' רש"י דשאני גט דבעינן כריתות כו'. ומה שהקשו תוס' שם דילפינן ויצאה והיתה לא קשה לדידי' דסבר דלא מקשינן לענין זה דבקדושין סגי בקנין כל דהו כבעיא דר' אבא. ומוכח שפיר דבעיא דר"א קאי למסקנא אליבא דרבנן כנ"ל. ואין להקשות כיון דר"י פשיטא לי' דלא ילפינן ויצאה והיתה לענין שיור יהי' גם בחוץ ודאי קדושין לא קשה די"ל דבלא ההיקש מספקא לי' בחוץ כיון דשייר לעולם הוי כחצי אשה או לא. או י"ל דהא באמת בכל הדברים מקשינן הוי' ליציאה. וי"ל הטעם דהכא הטעם בגט דלא מהני הוא כיון שנשאר הצד אישות א"כ אותו הצד א"א אוסרה אף לאותן שהתירה כמ"ש הרשב"א ז"ל ואין כאן כריתות כלל דלא הותרה לשום אדם ובקדושין הוא להיפך כיון שהצד א"א אוסרה גם לאותן ששייר א"כ לא הוי שיור ומהני בודאי ולא שייך למילף לענין זה הוי' מיציאה ואדרבה איכא למילף כמו דשם אוסר הצד א"ו גם בקידושין כן כנ"ל:

הנה בהתנה ע"מ שלא תנשאי לפלוני ואם תנשאי יתבטל הגט למפרע וגם חוץ ששייר שנגד אותו פלוני תהי' כא"א עדיין י"ל דמהני יותר מחוץ גרידא. דכיון שמבואר לקמן דאבא ואביך לא חשיב שיור משום שאין הקדושין תופסין בלא שיור ע"ש וא"כ כיון דאמרינן דמודו רבנן בע"מ דהוי כריתות וא"כ שוב אף שאמר חוץ ושייר ג"כ מ"מ הוי שוב כשיור דאבא ואביך דהא גם בלא חוץ אין קידושי פלוני תופסין בה מחמת התנאי

דעל מנת דזה לא הוי שיור וממילא אף ששייר חוץ לא הוי שיור כנ"ל. ויש לדחות. ובפרט לשטת הר"ן דבע"מ חלין הנשואין לרגע זו ע"ש:

דף פג.

גמ' נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה ונישאת לאחיו של פלוני ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מה"ת הא למדת שאין זה כריתות כו'. ותמוה מאוד כפירכא דרבא דלא ישא בת אחיו וכה"ג ע"ש וצריכין להבין דברי ר"ט. וי"ל בפשיטות דבשלמא היכא שנושא בת אחיו דהיא ערוה על היבם לא שייך כלל שעוקר דבר מה"ת דהא התורה פטרה מיבום בזה האופן כשהיא ערוה עליו ובמה עוקר והוא רק גורם שהתורה פטרה משא"כ כאן דאיירי בע"מ וא"כ כל זמן שאינו מייבם אותה שפיר זקוקה ליבום דקדושי אחיו קיימים ויש כאן חיוב התורה לייבם אותה רק דמ"מ אי אפשר לייבם דכשייבם אותה תהי' למפרע א"א ולכך אינו מייבם ושפיר עוקר דבר מה"ת דעכשיו שאינו מיבם יש כאן מצות התורה לייבם דהא זקוקה ואעפ"כ אי אפשר לקיים ולייבם וקאמר שפיר נמצא זה עוקר דבר מה"ת כנ"ל. והש"ס דפריך אלא מעתה לא ישא בת אחיו. י"ל דסבר דכיון שאמרה תורה יבמה יבא עלי' וכל שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עלי' אינה זקוקה כלל ולכך כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה וא"כ ג"כ פטרה התורה מייבום באופן זה כשאינו ראוי לבא עלי' וממילא בתנאי דע"מ שאינה ראוי' לבא עלי' דאז תהי' א"א ממילא גם עכשיו אינה זקוקה כלל אף שעדיין התנאי קיים. וג"כ אינו עוקר דבר מה"ת כמו בערוה כנ"ל. אך עיין ברשב"א ריש יבמות שכ' די"ל דחליצה שפיר בעי בתנאי דע"מ ע"ש וע"כ דאינה פטורה וא"ש דברי ר"ט. והש"ס סובר כמ"ש שם הרמב"ן ע"ש דפטורה מחליצה ג"כ ודחי דעכ"פ אינו קושיא לדחות דברי ר' אלעזר די"ל דסבר כנ"ל דפטור כמו בערוה אבל גם על ר"ט אינו קושיא די"ל דסבר כנ"ל:

עוד תמוה דאמר הא למדת שאין זה כריתות. מאי בכך שגורם לעקור דבר מה"ת אטו משום חשש זה שאפשר לבא לעקירת דבר יתבטל הגט. ועיין רשב"א ז"ל שתמה דהא במתנה על מ"ש בתורה קיי"ל דהתנאי בטל והמעשה קיים ולמה יתבטל הגט כאן. ונראה לפרש וגם מאי דאמר הש"ס אח"כ לא סגי דלא עקר ותמה הרשב"א ז"ל דמשמע שאם התנה בפירוש שתנשא לאחיו של פלוני וע"מ שלא תנשא לפלוני דאז הי' הגט בטל ואמאי הא אדרבה הוי מתנה על מ"ש בתור' דתנאו בטל כו' ע"ש וי"ל דהנה החילוק בין חוץ שלא תנשא לפלוני דהוי שיור ואינו כריתות ובע"מ הוי כריתות ואף דבשניהם אסורהלהנשא לפלוני. היינו משום דבשלמא בחוץ הגט כורת נגד שאר אנשים

ובשעה שכורת אינו כורת לגמרי דנגד פלוני אינו כורת ולכך לא הוי כריתות אבל בע"מ דכשנשאת לפלוני ולא נתקיים התנאי הגט בטל גם נגד כל העולם וא"כ כשהגט כורת הוא כריתות נגד כל אדם היינו כשהתנאי נתקיים מותרת לכל אף לפלוני רק דכשנשאת לפלוני אז אינו כורת כלל נגד שום אדם דנתבטל לגמרי ולכך הוי שפיר כריתות דבשעה שהוא כריתות הוא לגמרי נגד כל אדם:

והנה למ"ש לעיל ולמ"ש הרשב"א ז"ל ריש יבמות בכה"ג דנישאת לאחיו של פלוני ומת דפטורה מחליצה ג"כ משום שאין אני קורא בה יבמה יבא עלי' אינה זקוקה כלל ע"ש דעת הרמב"ן ז"ל. וא"כ אף שנתקיים התנאי בע"מ שלא תנשאי לפלוני מ"מ היכא שנישאת לאחיו ומת ואמרינן דמשום התנאי אינה זקוקה ליבם כלל וא"כ כיון דבאמת נתקיים התנאי שלא נשאת לו ואינו מיבמה ואעפ"כ פטורה מחליצה בשבילו של אישות הראשון ושוב הוי שיור כמו בחוץ דהא בשעה שכורת שנתקיים התנאי ואעפ"כ אינו כורת לגמרי דפטורה מחליצה עדיין משום האישות וכמו אלו שייר בפירוש שלענין זה תהי' א"א עדיין שכשימות לא תהי' זקוקה לפלוני מחמת האישות דהוא ודאי שיור דחוץ כנ"ל וממילא גם בע"מ כיון דאף שאינו מיבמה פטור' מיבום משום התנאי שוב אינו כריתות דכשכורת אינו כורת לגמרי כמו בחוץ. ומסיים ר"ט שפיר הא למדת שאין זה כריתות כיון דבכה"ג אם תהי' נישאת לאחיו תהי' פטורה ועוקר דבר מה"ת ושוב אין זה כריתות כנ"ל. ומתנה על מ"ש בתורה לא הוי כלל כמו ע"מ שתאכלי בשר חזיר וכמ"ש הרשב"א ז"ל ע"ש. רק הש"ס פריך שפיר לא סגי דלא עקר והיינו דהא מבואר לקמן בע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני דהוי כריתות משום דאפשר שיבא לידי כריתות כשימות פלוני ע"ש. וא"כ פריך שפיר דבכה"ג לא סגי דלא עקר בתמי' ואפשר לבא לידי כריתות שלא תנשא לפלוני כיון שהוא דרך תנאי וממילא היכא דלא סגי דלא עקר שהתנה שתנשא לאחיו ולא לפלוני שוב לא הוי כריתות והגט בטל ולא התנאי דלא הוי כלל מתנה על מה שכתוב בתורה כנ"ל:

או י"ל דהנה תוס' כתובות פ' אע"פ הקשו למה ע"מ שאין לך עלי שאר כסות תנאו בטל הא כפל לתנאו שיתבטל המעשה וא"כ כיון שהתנאי בטל ויש לה ש"כ ממילא המעשה בטלה. ותירצו דמסברא לא הי' מהני שום תנאי רק דילפינן מב"ג וב"ר ובמתנה עמש"ב דליכא למילף ממילא התנאי בטל ומעשה קיים ע"ש. והנה לכאורה לשיטת הרמב"ם והראשונים ז"ל דמעכשיו לא בעי דיני תנאי משום דלא צריכין למילף מב"ג וב"ר גבי מעכשיו וא"כ לכאורה יהי' מועיל גם מתנה עמש"ב בתנאי דמעכשיו ויתבטל המעשה כיון שהתנה שמקדשה רק על תנאי זה ודוקא בתנאי דאם צריכין למילף משא"כ

מעכשיו. וקשה דהא גם התם איירי בע"מ דכאומר מעכשיו וכן בכמה דוכתי דאמר הש"ס דגם בע"מ הוי מתנה על מ"ש בתורה. ומאי חילוק בין כל דיני תנאי. אך באמת לא קשה כלל דהטעם דמעכשיו לא בעי דיני תנאי מבואר שם דדוקא באם שבודאי מבטל המעשה עכ"פ שלא יחול עד אותו הזמן ובעי דיני תנאי דלא הי' מועיל לבטל המעשה. משא"כ במעכשיו דאפשר שלא יבטל כלל המעשה דכשיתקיים יחול גם למפרע ולכך לא בעי דיני תנאי ע"ש. וא"כ במתנה עמ"ש בתורה דאף דהוי מעכשיו מ"מ הא אי נימא דהתנאי קיים ממילא המעשה בטלה דהא יש עליו ש"כ וא"כ שוב בעי דיני תנאי וממילא המעשה בטלה דכאן מעכשיו גרע יותר מתנאי דאם בכל מקום דכאן בודאי יתבטל המעשה דאי אפשר התנאי להתקיים ושוב צריכין למילף מב"ג וב"ר. וממילא התנאי בטל והמעשה קיים כנ"ל. ולכך י"ל הטעם דמעמש"ב בטל דוקא היכא דודאי עקר ע"ש וי"ל משום דהיכא דלא ודאי עקר שוב אפשר שיתקיים לגמרי למפרע ושוב לא צריך למילף מב"ג וב"ר. ודוקא היכא דודאי עקר כנ"ל. והנה כאן דר"ט סבר דהיכא דאפשר לבא לידי עקירת דבר מה"ת ג"כ התנאי בטל אף דלא, ודאי עקר כדאמר בש"ס וא"כ למ"ש הרא"ש דע"מ שלא תנשאי הוי כמו ע"מ שלא תהי' מותרת לפלוני וא"כ כיון דמגרשה רק על תנאי שלא תהי' מותרת לפלוני ואם תהי' מותרת יתבטלו הגירושין וא"כ כיון דהתנאי בטל ומותרת דאי אפשר לעקור דבר מה"ת א"כ ממילא הגט בטל כיון שהתנה שיהי' התנאי קיים כנ"ל וכאן לא שייך למילף מתנאי דב"ג וב"ר דהא הוי תנאי דמעכשיו וכאן שפיר אפשר שיתקיים המעשה כיון דאינו ודאי עיקר. וכשלא תנשא לאחיו של פלוני ולא יהי' עקירת דבר מה"ת ויהי' המעשה קיים למפרע ולא בעי דיני תנאי וממילא התנאי קיים וכשנשאת לאחיו של פלוני ומת בלא בנים דאז ע"כ מותרת לאחיו וממילא יתבטל הגט למפרע וקאמר שפיר דבכה"ג שהוא נמצא עוקר דבר מה"ת ממילא אין זה כריתות שמתבטל כנ"ל. ויש לדחות:

או י"ל למ"ש תוס' שם דאיירי בלא כפלי' א"כ ממילא בכפלי' בטל ע"ש. וגם בלא כפלי' י"ל למאי שהקשו הפוסקים למ"ש תוס' דהיכא דאיכא אומדנא דמוכח לא בעינן תנאי כפול ולא שאר דיני תנאי ע"ש ולמה בלא כפלי' לתנאו וכה"ג התנאי בטל הא עכ"פ איכא אומדנא כיון שהתנה אף שלא כפל ותירצו דאין האומדנא רק שרוצה אותו דבר שמתנה אבל לא שיתבטל המעשה כשלא יתקיים התנאי ע"ז ליכא אומדנא כגון שמתנה ע"מ שתתן לי מאתים זוז יש אומדנא שרוצה הר' זוז אבל לא שיתבטל בשביל כן כנ"ל. וא"כ הכא דחוץ הוי שיורא רק על מנת לא הוי שיורא. וא"כ עכ"פ לענין ההיתר שמתירה גם לפלוני לענין זה כיון שמתנה ע"מ שלא תנשאי לפלוני שפיר יש אומדנא שאינו רוצה

להתירה לפלוני רק אם לא תנשא לפלוני דהתנאי הוא דבר זה עצמו וכיון שהאומדנא הוי על קיום התנאי ממילא שוב גם בלא כפלי' וכה"ג התנאי קיים למ"ש תוס' שם כנ"ל:
או י"ל למאי דאמר ריש נזיר הריני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין כו' ואמר דהוי מתנה עמ"ש בתורה וריב"ל אמר דע"מ כאומר חוץ דמי כו' והקשו בתוס' דא"כ גם בע"מ שאין לך עלי ש"כ נימא דכאומר חוץ דמי:
ותירצו דבשלמא התם אין קידושין לחצאין וכיון שאומר הרי את מקודשת ממילא נתחייב ש"כ ואף אם אמר בפירוש חוץ מש"כ לא הי' מועיל כנ"ל. אבל בנזיר כיון דילפינן מקרא דאינו נזיר עד שיזיר מכולן ממילא אם אמר חוץ אין כאן נזירות ושפיר ע"מ כאומר חוץ דמי ע"ש. ולכאורה קשה לריב"ל למה מהני הכא ע"מ שלא תנשאי לפלוני הא כאן שפיר נימא דכאומר חוץ דמי וכאן הוא ממש דומיא דנזיר דילפינן ג"כ דבעינן כריתות וכשאינו מתירה לכל לא מהני א"כ כיון דע"מ כאומר חוץ לא הוי גט כנ"ל ולמה מהני כאן בע"מ שלא תנשאי לפלוני כנ"ל. אך י"ל החילוק בפשיטות דבשלמא בנזיר דכשהוא נזיר אסור ביין וממילא כיון שאמר ע"מ שאהי' שותה יין ממילא ע"כ הוי כחוץ שלא יהי' נזיר לענין זה דאי הוי נזיר גם לענין זה אי אפשר שיהי' שותה יין כו' דנזיר אסור ולכך הוי כאומר חוץ דע"כ שייר כנ"ל. אבל כאן ע"מ שלא תנשאי אין זה מוכרח דכשהיאמותרת לפלוני שע"כ תנשא לו וא"כ אינו כאומר חוץ דאף שלא שייר בגט ומותרת לכל גם לפלוני מ"מ מתנה דאף שתהא מותרת לו לא תנשא לו וא"צ לזה דוקא שיהי' שיור ולכך לא הוי כאומר חוץ כנ"ל. וממילא מיושב שפיר קושית הרשב"א ז"ל דאם הי' מתנה שתנשא לאחיו של פלוני ולא תנשא לפלוני אף שתהא זקוקה א"כ שוב הי' זה הע"מ כאומר חוץ כיון דלא סגי דלא עקר ואי הוי גט ממילא זקוקה ומחוייב ליבמה כשמת אחיו של פלוני ושוב הוי כמו ע"מ שאהי' שותה יין והוי כחוץ כנ"ל ולא הי' כריתות. ובזה מיושב דברי ר"ט ג"כ שסובר כיון שהתנה שלא תנשא לפלוני ויש בכללו שגם כשתנשא לאחיו לא יוכל ליבמה ושוב הוי כחוץ דשיורא ואמר שפיר הא למדת שאין זה כריתות. והש"ס פריך לא סגי דלא עקר כיון שאינו מוכרח כנ"ל. משא"כ היכא דמוכרח דלא סגי דלא עקר שפיר לא הי' כריתות כנ"ל:
וקשה ג"כ על דברי הרא"ש ז"ל שכ' דגם בע"מ שלא תהי' מותרת לפלוני לא הוי שיורא כיון שהזכיר לשון ע"מ ע"ש. ולהנ"ל קשה דלריב"ל בנזיר דע"מ כאומר חוץ והטעם רק כמ"ש. משא"כ על מנת שלא תהי' מותרת שוב הוי ודאי כאומר חוץ דג"כ סותר נגד אותו פלוני וכמו בנזיר ע"מ שאהא שותה יין. וצריך לומר דהרא"ש קאי למ"ד בנזיר דגם התם לא הוי כאומר חוץ ע"ש:

לכאורה למה לא יוכל ליבם אותה כשנפלה לפני פלוני כו' הא לא אסרה רק ע"מ שלא תנשאי לפלוני והוא דוקא בקידושין וחופה או ביאה. והנה קיי"ל ביאה אירוסין עושה רק ביאת היבם ודאי נשואין עושה. וא"כ למה שהקשו בתוס' בע"מ שלא תנשאי לפלוני והלכה ונשאת והקשו דהא לא עברה כלל התנאי כיון שאין הנשואין חלין דאם יחולו הא א"א למפרע ותירצו דמשכחת לה אחר מיתת הראשון דאז חלין הנישואין ע"ש. וא"כ כאן שפיר יהי' רשאי ליבם אותה ולא עברה כלל על התנאי דאם תהי' נעשית נשואה ובטל התנאי א"כ אינה זקוקה לו שאינה אשת אחיו כלל ואין כאן יבום רק ביאה גרידא דאירוסין עושה ולא עברה על התנאי כלל וכאן לא שייך תירוץ תוס' דאחר מיתת הראשון תהי' נעשית נשואה ז"א דאף אחר מיתה מ"מ כיון שבטלו קידושי אחיו שקדשה מחיים עכ"פ אין כאן מצות יבום ושוב לא נעשית נשואה מחמת ביאה זו ולא עברה כלל כנ"ל. ואף דמאי מועיל הביאה דהא אינו מקיים מצות יבום בביאה זו דאי אפשר שיתקיים בזה מצות יבום דאז בטל למפרע כנ"ל. ז"א דהא באמת עתה כשאינו מיבמה היא זקוקה ליבום רק דאי אפשר שייבם אותה דאז יתבטל. ולהנ"ל כיון דזקוקה א"כ הוא מחויב לבעול אותה כיון שלא יעשה איסור עכ"פ אך י"ל דמה תועלת ביבום זה דהא אף שיבא עלי' כיון שלא יהי' עובר על התנאי עדיין תהי' זקוקה ליבום כיון שלא קנה אותה בביאה זו ועדיין יהי' החיוב ואין תועלת. וצ"ל דהקנין תליא במצות יבום וכשאינה נקנית בביאה זו לא נתקיים המצוה ג"כ דאל"כ מ"מ ייבם אותה ויקיים המצוה ואעפ"כ לא יהי' עובר על התנאי דלא נעשית נשואה דאי אפשר שהנשואין יחולו כמ"ש תוס'. וצ"ל כיון דא"א שיחול הקנין לא קיים המצוה ג"כ ואין תועלת כנ"ל. או דכיון דהתורה אמרה שנעשית נשואה בע"כ ממילא א"א שנאמר דקיים מצות יבום ואינה נשואה דממילא כיון שקיים נעשית נשואה ונתבטל התנאי כנ"ל:

או י"ל כיון דלא קיים המצוה ממילא יעשה איסור דכיון שלא נעשית נשואה ממילא קדושי אחיו קיימין דלא עברה ושוב יש כאן איסור אשת אח שלא במקום מצוה כנ"ל:

הנה תוס' כתבו דאין הנשואין חלין בנשאת לפלוני כיון שנעשית א"א ע"ש. ולכאורה מנא לן הא דלמא דוקא אין קידושין תופסין בחייבי כריתות שגם בלא הקדושין הי' חייבי כריתות ואי אפשר להקידושין שיחולו משא"כ כאן דבלא חלות הקדושין אינה חייבי כריתות כלל ולמה לא יחולו הקידושין. וי"ל דילפינן מהא דמקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת דילפינן מלצרור דלא חלו וגם התם אם לא יחולו הקידושין לא תהי' ח"כ ומ"מ אין חלין כנ"ל. ואדרבה כאן גרע יותר דאם יחולו הוי ח"כ גם קודם הקידושין ושם לא נעשית ח"כ רק מקדושין ואילך:

ועוד דהוי קדושין שאין מסורין לביאה כיון שאיסור הביאה ע"י הקדושין לרבא כנ"ל. או י"ל כמו באמר על הבכור עם יציאת רובו ה"ז עולה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כיון שבאין בב"א [תמורה כ"ה ע"א] כמו כן גם כאן כנ"ל:

והר"ן ז"ל כתב דהנישואין שפיר חלין דכיון שהתנה שלא תנשאי ואי אפשר שתנשא ממילא הי' התנאי כן שיחולו הנשואין רגע זו שבשעת הנשואין ואף שלמפרע היא א"א מ"מ ברגע זו יחולו שתהי' פנוי' ולמפרע וגם אח"כ מיד אחר הנשואין תהי' א"א ע"ש. וקשה דמ"מ אף שהי' התנאי כן מ"מ לרבא דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קידושין וא"כ נהי דהי' כונתו כנ"ל מ"מ איך חלין הקדושין והנישואין רגע זו הא הוי קדושין שאין מסורין לביאה דאחר הקדושין מיד אסור לבא עלי' שהיא א"א. ואיסור הביאה בא ע"י הקדושין דבזנות מותרת דנתקיים התנאי. וא"כ עדיין לא מהני כנ"ל:

ולכאורה לשטת רש"י [הנ"ל] דהיכא דנעשית אח"כ חייבי כריתות פקעי הקדושין ג"כ קשה דהא דנעשית אח"כ מיד חייבי כריתות דהוי א"א וממילא פקעי. אך לא קשה דאף שפקע לא פקעי רק מכאן ואילך ושוב כיון שחלו הנישואין רגע אחת ממילא עברה על תנאי אך נימא דפקעי אישות הראשון כיון שחלו נישואי הב' רגע ונעשית א"א על הראשון וכמו בחוץ לר"א. אך י"ל דכך הי' התנאי שלא יפקעו כנ"ל או כיון דפקע אישות הב' מיד לא פקע אישות הראשון דמיד אחר הנישואין אינה שוב חייבי כריתות על הראשון כנ"ל. אך לרבא קשה כנ"ל ויש לחלק קצת. או דקאמר רק לאביי דקדושין שא"מ לביאה הוי קדושין כמו דקיי"ל. גם קשה האהיכא דהקדושין לא אהני כלום לא הוי קדושין כדאמר הש"ס בקדשה חוץ מראובן. וא"כ כיון שקדושי הב' אין מועילים כלום דנעשית מיד א"א א"כ לא אהני כלל. ואף רגע א' לא חלו. וי"ל דאהני ג"כ למיסרה אקמא ודלא כמ"ש לעיל. אך לכאורה הוי כחוץ בקדושין וצ"ל דמהני או משום דלא שייר בקנינו כיון שלא הי' יכול לקדשה יותר וכמ"ש לעיל:

גם לכאורה להפוסקים דחופה שאינה ראוי' לביאה לא הוי חופה. א"כ גם ברגע זו לא חלו הנישואין כיון דהוי אינה ראוי' לביאה כנ"ל. וצ"ל כשיטת התוס' כנ"ל:

דף פד.

גמ' [מסתברא כו'] כיון דפסקה פסקה. והקשו [תוס'] הא הי' הספק אי מהני כמו בחוץ וממילא היום מגורשת ולמחר לא ע"ש. וי"ל דהפי' הוא בש"ס למ"ש הר"ן ז"ל נדרים דלכך בקדושין מהני כשמקדשה על ל' יום ולא פקעי שוב משום דקנין לזמן הוי רק קנין פירות וזה אינו מועיל באשה ולכך ודאי כוונתו שיהי' קנין הגוף וממילא לא פקעי שוב

ע"ש משא"כ הקדש פקע לחד מ"ד ע"ש. וא"כ י"ל דהספק הוא כאן בגט ג"כ דהא אם אינו מגרשה רק על ל' יום הוי רק מקנה לה קנין פירות והקנין הגוף הוי שלו עדיין ולא מהני ולכך ודאי הי' כוונתו שיפקע לגמרי אותו היום גם הקנין הגוף ושוב ממילא כיון דפסקה פסקה. והי' בעיית הש"ס לר' אליעזר אי דוקא בחוץ דלמאן דשרי שרי לעולם משא"כ בהיום דלא שרי כלל לא מהני ושוב ממילא ודאי הי' כוונתו שיפקע לגמרי האישות אותו היום דאי ישאר הקנין הגוף שלו לא יועיל כלל גם לר"א וממילא כיון דפסקה פסקה א"ד לא שנא רק דמועיל לר"א גם שיור כה"ג ושוב י"ל דהי' כוונתו רק על הקנין פירות אותו יום דוקא והוי כמו בהקדש התם ואעפ"כ מועיל על אותו יום. ומסיק דבין לר' אליעזר כו' כיון דפסקה פסקה והיינו כצד הראשון מהאיבעיא דבכה"ג אינו מועיל גם לר"א ושוב כונתו שיפקע לגמרי וממילא כיון דפסקה פסקה כנ"ל:

לכאורה למ"ש בש"ס ריש קדושין דאם אמר את אשתי או לקוחתי הוי לשון קדושין א"כ לכאורה אם הגט שוה פרוטה ניחוש שמא הי' כוונתו למחר את אשתי שמקדשה על למחר בגט זה ששוה פרוטה ואף שאינו אומר בזה מהני למ"ד דידים שאינם מוכיחות הוויין ידים. ואף דבאומר קודם גירושין התקדשי לי אחר שאגרשך לא מהני מ"מ הא כאן אומר זה בשעת גירושין ואז שוב בידו לקדשה. וא"ל משום שאינו נותן לה כלום דנעשה בל"ז שלה מחמת הגט. דהא בכנסי סלע זו שאני חייב לך מהני אף שנעשה אז שלה ע"ש. אך לא קשה כלל חדא דבעינן שתאמר הן שם דאל"כ הוי שתיקה שלא בשעת מתן מעות וכן הכא כיון שלא אמרה הן. ועוד התם הטעם שמחלה לו ע"ש. ועוד כיון שאומר דכוונתו הי' רק על הגירושין ולא על הקדושין נאמן. כנ"ל. ועוד דדוקא התם שהקדושין לאלתר יש סברא דמהני בכנסי סלע כו' משא"כ כאן שמקדשה למחר ואז כבר הנייר שלה מהיום מחמת הגט ולא דמי לנתאכלו המעות דאז היתה חייבת לשלם לו ע"ש בתוס' ור"ן [קדושין דף נ"ט]. ועוד דאף למ"ד ידים שאין מוכיחות הוי ידים הוא דוקא בשאר קדושין שאינו אומר בזה דיש יד עכ"פ דודאי לא מקדשה בדיבור אבל כאן אין כאן יד כלל דשמא כוונתו על הגט ואינו מקדשה כלל ואף יד שאינו מוכיח לא הוי ולא מהני כלל כנ"ל:

בתוס' הקשו מהא דתיקן רב מיומא דנן ולעלם כו' ע"ש. וי"ל בפשיטות דהתם בכתיבת הגט אם נכתב על דעת כן שפיר פסול שלא נכתב לשם כריתות כלל ולא שייך בזה כיון דפסקה כו':

הרמב"ם ז"ל פוסק דלא הוי גט כלל בהיום אי את אשתי כו'. ותמוה מאוד כמ"ש הפו' דנהי דסובר דהא דרב פליג מ"מ אינו מוכח רק דלא סבר פשיטות הנ"ל רק שהוא ספק אבל עכ"פ למה ודאי אינה מגורשת ע"ש:

וי"ל דהרמב"ם ז"ל מפרש. דהנה לכאורה מ"ש ממכירה לזמן על ל' יום דמהני ואח"כ נעשה שלו ממילא ולא אמרינן כיון דפסקה. וע"כ הטעם כמ"ש הר"ן ז"ל נדרים כ"ט דהתם הוי רק קנין פירות וממילא הקנין הגוף נשאר עדיין אצלו ולא שייך כיון דפסקה דהא זכות זה נשאר עדיין אצלו גם תוך הל' יום ע"ש בר"ן ז"ל. אבל בגט דקנין פירות לא מהני ואם הי' נשאר אישות זה אצלו גם תוך הל' יום לא הי' גט כלל שאינו כריתות גם היום וע"כ כיון שאומר היום אי את אשתי פסקה לגמרי. וממילא לא מהני כלל שתהי' אשתו למחר ושפיר כיון דפסקה פסקה כו' כנ"ל. אך אמנם קשה לפ"ז דא"כ הא שני הדיבורים סותרים דאם יתקיים מה שאומר למחר את אשתי שוב אינה מגורשת גם היום שאינו רק קנין פירות. ואם יתקיים מה שאומר היום אי את אשתי לא יתקיים דיבור הב' דכיון דפסקה כו'., וא"כ למה יהי' מהני הא הוי ממש כמו בחוץ לרבנן דכשאומר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני ג"כ סותרים ב' הדיבורים דאם יתקיים חוץ ממילא אינה מגורשת כלל גם לכל אדם. ואעפ"כ אינה מגורשת כלל כיון שמשייר זה חוץ לפלוני ואינו רוצה לגרש בענין אחר. וממילא גם בלמחר את אשתי כיון שזה הוי שיור גם על היום והוי כאומר חוץ שאישות זה ישאר הקנין הגוף גם היום שתהי' למחר אשתו. וא"כ ממילא הגט בטל ואיך שייך כיון דפסקה הא לא פסקה כלל. דבשלמא אם הי' מה שאומר למחר את אשתי דבר אחר שאינו תלוי בהיום ובין כך וב"כ מגורשת היום אף שלא תהי' מגורשת למחר הי' שייך כיון דפסקה כו' דעכ"פ היום מגורשת לגמרי בלי שיור ושוב גם למחר מגורשת ולא דמי לחוץ. משא"כ למ"ש דזה תלוי בהגירושין דהיום ואם למחר היא אשתו עדיין הקנין הגוף נשאר גם היום ושוב הוי ממש כאומר חוץ לרבנן דשייר גם היום כנ"ל שלא נתן לה רק קנין פירות כנ"ל. ולכאורה הי' דמי להא דאמר זבחים ל' וב"ק ע"ג ע"ב גבי תמורת עולה ותמורת שלמים דפליגי ר"מ ור"י לרבא אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון ע"ש וע"ש תוס' ב"ק ד"ה הרי זו כו' דטעמא דר"מ שדעתו אם יהי' אפשר לשניהם שיחולו יחולו ואם לאו ישאר לשון ראשון ור"י סבר להיפך דדעתו שישאר לשון אחרון. וכן כאן דהי' דעתו ג"כ כנ"ל אם יהי' אפשר שיתקיי' ב' הדיבורים כו' ואם לאו יתקיים השני היינו דלמחר את אשתי וכיון דקיי"ל כר"י דלשון אחרון עיקר לא מהני כנ"ל. ויש לחלק דשם עכ"פ בשניהם יש קיום מעשה או תמורת עולה או שלמים. ודעתו שאם אי אפשר יתקיים מעשה השני' שיהי' תמורת שלמים משא"כ כאן שהגט הוא

המעשה ואם יתקיים דיבור הב' דלמחר א"א לא יתקיים שום מעשה ויתבטל לגמרי לא אמרינן כנ"ל:

ואין לדמות לכאורה להא דאמר נדרים ס"ט דבעי רבה אמר קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא א"כ חלה הפרה וכתב שם הרא"ש דאם אמר קיים ליכי ומופר ליכי ולא אמר לא תחול אלא א"כ כו' חיילא הקמה ולא ההפרה ואף למ"ד תפוס לשון אחרון היינו היכא שבאפשרי שיחולו שתיהן אבל הכא חל הקמה ולא ההפרה ע"ש. וממילא גם כאן חל דיבור הראשון כיון שא"א להתקיים שתיהן כו'. אך לא דמי דהתם מיד שאומר קיים ליכי נגמר הקיום בדיבור לבד ואינו יכול לבטל שוב במה שאומר מופר ליכי ותכ"ד באמת צ"ע שם. אבל כאן שאומר הכל קודם נתינת הגט ולא חל עדיין הדיבור של היום אי את אשתי עד שאומר דיבור הב' שלמחר את אשתי כנ"ל והוי כמו קיים ומופר ליכי התם כשאומר ליכי פעם א' לא נגמר הקיום עד ההפרה ע"ש. ולא שייך ג"כ הא דרבה בקיים ומופר ליכי דנימא כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו. דהתם הם ב' דברים נפרדים הקיום וההפרה משא"כ כאן שהוא שיור מהדיבור הראשון וגם לא דמי להא דקיים ליכי היום ומופר למחר דהתם אפשר שתועיל ההקמה על היום ויהי' מופר למחר ואי לא מהני ההפרה היינו משום דהקיום כבר נגמר בדיבור משא"כ הכא הוי כחוץ כנ"ל. (וכן לכאורה כמו מהיום ולאחר מיתה דמספקא אי תנאה או חזרה וכן כאן הוי חזרה ויש לחלק):

ומ"מ נראה החילוק בין חוץ. דהא הוא טועה וסובר שאפשר דיבורו להתקיים וממילא בחוץ לפלוניהוא רוצה באמת להתירה לכל אדם ולפלוני אינו רוצה ואף אם הי' חל הגט נגד כל אדם כמו לר"א מ"מ לגבי זה שאינו רוצה אינה מגורשת שאינו תלוי בזה ושוב לרבנן אינה מגורשת כלל דהא אינו רוצה להתירה לזה ואף שרוצה להתירה לגמרי לכל אדם מ"מ אי אפשר כיון שאם יהי' כרצונו מ"מ יהי' שיור כנ"ל. משא"כ כאן בהיום אי את אשתי דכיון שטועה שאפשר ממילא רצונו להתירה היום לגמרי אף לקנין הגוף ושתהי' למחר אשתו וא"כ אם יהי' כרצונו ממילא מגורשת לגמרי כיון דפסקה כנ"ל. ומ"מ אינו מוכרח דאף שטועה י"ל שטועה דקנין פירות מהני כיון דממילא הוי קנין פירות וגם כן אם יהי' ככוונתו הוי שיור גם היום וקשה כנ"ל. ועוד קשה קושית התוס' דפשוט דבין לר"א כו' כיון דפסקה וזה לא איבעיא לי' כלל דנימא לר"א כיון דפסקה רק אי הוי כמו חוץ או לא מהני כלל ע"ש. לכן י"ל דהרמב"ם ז"ל מפרש להיפוך דבעיית הש"ס היא לר"א כפשוטו אי מודה דלא מהני כיון דלא שרי לגמרי או ל"ש והוי כחוץ כו'. ומיבעיא לי' לרבנן אי נימא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא בחוץ דלא מהני משום דלא פסקה לגמרי

אבל הכא כיון דפסקה כו' היינו כיון דעכ"פ אותן הל' יום פסקה מיני' לגמרי ושוב מהני הגט עכ"פ ל' יום דעכשיו הוי כריתות. וממילא מסופק אי נימא דמהני גט על ל' יום ואח"כ נעשית אשתו. ואעפ"כ לא הוי שיור לרבנן כיון דעכ"פ אותן ל' מותרת לכל. וגם לא הוי חזרה מה שאומר למחר את אשתי דהא אפשר להתקיים שתיהן. או דנימא דאי מגורשת עכ"פ ל' יום שוב מותרת לעולם דלא משכחת קנין פירות באשה וממילא שוב אינה מגורשת כלל אף ל' יום דהוי חזרה והוי שיור הקנין הגוף כנ"ל. ומיושב בזה מה שהקשו תוס' עוד שם דלמה לא אמר לרבנן רק חד צד ולא אמר ג"כ או דלמא לא שנא כמו דאמר לר"א ע"ש שנדחקו. ולמ"ש א"ש דבמה שאמר דלא דמי לחוץ דהכא כיון דפסקה פסקה בזה נכלל שוב ב' הצדדים לרבנן או כיון דפסקה פסקה עכ"פ עכשיו ומהני או דפסקה לגמרי ולא מהני כלל ואח"כ פשוט לי' דבין לר"א ובין לרבנן כיון דפסקה פסקה. וע"כ לר"א הפירוש דפסקה לעולם ושוב לא מהני כלל דהא אינו רוצה לגרש לעולם וקנין פירות לא מהני והוי כצד הראשון מהאיבעיא לר"א דכאן מודה דלא מהני כלל ומיושב קושי' תוס' הנ"ל וכן לרבנן כיון דפסקה כו' ותהי' מותרת לעולם ושוב לא מהני כלל גם על ל' יום כנ"ל דלא מהני קנין פירות באשה וכמ"ש הר"ן ז"ל נדרים. וממילא פסק הרמב"ם ז"ל שפיר דאינה מגורשת כלל אף מספק דהא איפשיטא האיבעיא דלא מהני כלל כנ"ל. והא דאתקין מיומא דנן ולעלם הוא ג"כ כנ"ל וא"ש:

שם **גמ'** ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני כו' אמר ר"נ ה"ק לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהן נותנין כו'. ואם נשאת לאחר לא תצא ופריך ומשום גזירה לא מפקינן מיני' ושרינן א"א לעלמא כו'. ולשון הש"ס תמוה מאוד דאיך פריך משום גזירה מה ענין זה להגזירה הא משום האי גזירה לא שרינן להנשא לו אבל מה שלא תצא מהאחר אינו ענין לגזירה והי' לו למפרך אמאי לא תצא הא בעי לקיומא לתנאי כדפריך אח"כ. ונראה לפרש דהוי ס"ד עכשיו כמו דמסיק לקמן לאביי בע"מ שתאכלי בשר חזיר דהוי תנאי שאי אפשר לקיימו כיון שהוא איסור. ואף לרבא מ"מ בע"מ שתבעלי לאבא ואביך הוי א"א לקיימו דהם לא יעשו איסור ע"ש. וסבר עכשיו דגם באיסור דרבנן הדין כן כיון דהאיסור יעשה גם האחר הוי תנאי שא"א לקיימו והתנאי בטל והמעשה קיים דמה חילוק בין איסור דרבנן לדאורייתא ולכך אמר ר"נ שפיר דלא תנשא לו לפלוני משום גזירה דשמא יאמרו כו'. וממילא כיון דאסורה מדרבנן להנשא לו שוב הוי התנאי שתנשא לפלוני דבר שא"א לקיימו כמו ע"מ שתבעלי לאבא כו'. ושוב התנאי בטל לגמרי ומותרת להנשא לאחר ממילא בלא קיום התנאי וכנ"ל. ופריך ע"ז שפיר ומשום גזירה שרינן א"א לעלמא דהיינו משום הגזירה בעלמא נימא דהוי דבר שא"א לקיימו שתהי' מותרת לאחר בלא קיום

התנאי דמה"ת היא אשת איש ואין זה סברא וכמ"ש התוס' לענין שהפקיעו רבנן הקדושין דחזר בו דאינו סברא בשביל חשש זה ע"ש כנ"ל:

שם אלא אמר ר"נ [ה"ק הרי זו] לא תנשא לו כו' ואם נשאת לו לא תצא כו' ופריך רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעיא קיומא לתנאה וכ"ת אפשר [דמנסבא היום] ומיגרשה למחר כו' אטו בדידה קיימא לאיגרושי בדידי' קיימא כו' ותמוה כמ"ש הפ' דאיך דייק רבא הא לאחר תנשא דלמא לאחר תצא אפי' דיעבד וכמו דאמר רבא עצמו אח"כ. ונראה ליישב. דהנה תוס' הקשו מאי פריך אטו בדידה קיימא כו' הא באמת בדידה קיימא דהא יכופו אותו לגרשה משום איסור אשת איש דבעי קיומי' לתנאי' והוא תימה ע"ש. ונראה בפשיטות דלא קשה כלל. דהא עוד קשה מאי קאמר אטו בדידה קיימא כו' אבל אם הי' בידה היתה מותרת דגם בתנאי מיזדהר אינש כדי שלא יעשה איסור למפרע וכמו בקונם עיני בשינה דמותר לר"נ. וא"כ מאי קאמר בדידי' קיימא מאי בכך הא כמו דשייך עלי' שבודאי תקיים התנאי שלא תעשה איסור למפרע ממילא שייך גם עליו שבודאי יגרשה כדי שלא יעשה איסור ויראה לגרשה דהא עליו יש ג"כ האיסור אשת איש כמו עלי' כנ"ל. אך באמת לא קשה כלל דבשלמא אדם על עצמו יכול לסמוך ומותר לישן היום שיודע בעצמו שבודאי יזהר למחר שלא יעשה איסור למפרע אבל אינו רשאי לסמוך על אדם אחר שלא יעשה איסור דשמא הוא רשע ויעבור וא"כ כאן דתלה הדין בדידה שמותרת להנשא לכתחלה ופריך שפיר דאיך תהי' מותרת הא לאו בדידה קיימא לאיגרושי ואם הי' בידה היתה מותרת כמו בשינה משא"כ שאינה בידה שמא לא יגרשה ואף שגם עליו יש איסור מ"מ שמא יעבור כנ"ל:

וממילא מיושב קושיית תוס' דהא נכוף אותו לגרשה משום איסור אשת איש. ולמ"ש א"ש דהא אם ניסת לו כבר אין יכולין לכוף אותו לגרשה דהא נגדו שפיר בדידי' קיימא לגרשה בע"כ ומותר לדור עמה על סמך שיגרשה אח"כ ותקיים התנאי כמו בשינה. ולא שייך דאולי לא תנשא ואינו רשאי לסמוך עלי' דז"א דאם לא תנשא אין לו תועלת במה שיגרשה עכשיו ג"כ ואף שלא יהי' רשאי לבא עלי' עוד דיהי' איסור נוסף מ"מ כיון שכבר בא עלי' לא כופין אותו כדי שלא יהי' איסור למפרע כמו בשינה כיון דבדידי' קיימא. ולכך כיון שאין כופין אותו ממילא היא אסורה להנשא לו לכתחלה דאינה רשאי לסמוך עליו שלא יעשה איסור כנ"ל. ויש להעמיס זה בלשון התוס' שתירצו דכיון דיכול לדחותה כו' ע"ש היינו משום דעל הביאה שכבר בא עלי' אין יכולין לכוף אותו כיון דבדידי' קיימא רק דכיון שאסור לדור עמה עוד נכוף אותו ושוב יכול לדחותה. ומיושב גם קושיא ראשונה דדייק רבא שפיר הא לאחר תנשא דא"ל הא לאחר תצא ומשמע

משום איסור שעבר כדי לקיים התנאי וזה באמת אינו לר"נ דסבר בשינה דמותר כיון שבידו ממילא גם כאן לא תצא דמותר לסמוך על עצמו שיגרשה. ודייק שפיר דע"כ לאחר תנשא כיון שמחלק דוקא לו דאל"ה הם שוים. אבל רבא לנפשי' מסיק שפיר האלאחר תצא דסבר כר"י דגם בשינה אסור דלא מיזדהר בתנאי' ושפיר כופין אותו להוציא אף דבדידי' קיימא לגרשה מ"מ שמא לא יגרשה כמו בשינה כנ"ל:

והא דבאמת לא אמר הש"ס אטו בדידה קיימא לאינסובי. כ' מהרש"א ז"ל משום דאפשר הוא דמשחדא לי' בממונא כדאמר לקמן הש"ס גבי ע"מ שתבעלי לפלוני ע"ש. ודבריו תמוהים מאוד דבש"ס לא קאמר רק דבשביל זה הוי תנאי שאפשר לקיימו. אבל שתהי' מותרת עכשיו על סמך זה ודאי לא שייך דשמא לא ירצה מ"מ. וברשב"א ז"ל מבואר להדיא כן. וכדי שלא יהי' כטועה בדבר פשוט. נראה דכוונתו. למאי דמבואר לעיל פ' מי שאחזו [ע"ה ע"ב] גבי ע"מ שתניקי את בני או שתשמשי את אבא ואח"כ אומר א"א שתשמשני כו' או שמת. וסבר רשב"ג כל עכבה שאינו ממנה אינו עכבה דכיון שתלה התנאי בה שתשמש כוונתו רק שלא יהא העיכוב ממנה והוי גט כאלו נתקיים התנאי. וא"כ ממילא כאן שחלה ג"כ התנאי בדידה שתנשא לפלוני וא"כ אם אין אותו פלוני רוצה אח"כ מ"מ הוי גט דמ"מ אין העיכוב ממנה. רק דשייך כדאמר בש"ס [דף ל' ע"א] גבי פיוס אטו יהבא לי' תרקבא דדינרי ולא איפייס. וכן כאן. וע"ז כ' מהרש"א ז"ל שפיר דאפשר דמשחדא לי' בממונא. ואם אעפ"כ לא ירצה שוב לא יהא העכבה ממנה ויהי' הגט מועיל למפרע. ולכך לא מצי למיפרך אטו בדידה קיימא לאינסובי דדלמא סבר ר"נ כרשב"ג וכנ"ל אבל לענין הגירושין פריך שפיר אטו בדידה קיימא לאיגרושי וע"ז לא שייך שאין העיכוב ממנה דמי צוה לה להנשא לאחר והעיכוב ממנה כנ"ל:

ומיושב בזה מאי דקשה דהא אף אם הי' בידה להתגרש קשה דקיי"ל בהרי זה גיטך שעה א' קודם מותו דאסורה לאכול בתרומה מיד שמא ימות ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע. וממילא גם כאן אסורה להנשא שמא תמות ונמצא עברה באיסור א"א למפרע דהוא איסור חמור מתרומה כיון שלא יתקיים התנאי ומאי ראי' מקונם עיני בשינה דשם התנאי בשב ואל תעשה משא"כ כאן. ולמ"ש א"ש דכיון דסבר דבעינן עכבה ממנה לא שייך שמא תמות כמו התם בע"מ שתשמשי כנ"ל:

מה שהקשו תוס' שתאמר מאיס עלי וכפינן לי' והוי בידה ע"ש. ואינו מובן הא קיי"ל בכפי' שלא כדין דהוי גט מעושה ובטל מה"ת רק דבאומרת מאיס עלי נאמנת והוי הכפי' כדין אבל איך זה בידה שתאמר מאיס עלי הא אם לא יהי' מאיס עלי' באמת לא יהי' הגט גט כלל וכשתנשא אח"כ לפלוני תעביר למפרע באיסור א"א. ויודעת האמת

שהגט בטל. ואיך בידה שיהי' באמת מאיס עלי'. וצ"ל דהתוס' סמכו עצמם על קושיא השניי' דבדין שנכוף אותו לגרשה משום האיסור אשת איש רק דיכול לדחותה שיגרשה אח"כ. ובזה יכולה לומר שפיר מאיס עלי ונכוף אותו מיד לגרשה ואף שהוא שקר מ"מ יהי' גט מעושה כדין כיון דגוף הכפי' הוא כדין משום האיסור א"א. או י"ל דתוס' קאי לחד תירוצא בב"ב פ' חזקת [מ"א ע"א] דמשום שנפטר משאר כסות הוי כתלוה וזבין דמהני ע"ש:

שם **תוס**' ד"ה הכא בדידה כו'. אע"ג דכשאין יכולה לקיים תנאה כו' מ"מ צריכה גט מספיקא שמא יתקיים כו' ע"ש שתמוה מאוד. ונראה הפי' כך דתוס' לטעמייהו וכמ"ש הרשב"א בשמם ע"ש דכיון שהיא נשאת לזה האחר ממילא רשאית להנשא לפלוני בלא גט לכאורה ואף דא"כ נתקיים שוב התנאי והיתה מגורשת והוי א"א מחמת האמצעי דז"א דאי אפשר לקדושי אמצעי להתקיים דאיך נימא דהוי קדושין א"כ אין קידושי פלוני תופסין ולא נתקיים והיתה א"א למפרע ולכך אינם חלין וקשיא להו דא"כ איך אמר אטו בדידה קיימא הא שפיר יכולה להנשא לפלוני בלא גט ואעפ"כ לא יהי' חל למפרע קדושי אמצעי דאי אפשר כיון שאם יחולו הם בטלין וכמ"ש תוס' לעיל גבי ע"מ שלא תנשאי כו'. וע"ז תירצו דמ"מ היא אסורה לפלוני בלא גט דחיישינן שמא אחר שימות האמצעי תנשא עוד הפעם לפלוני וא"כ נתקיים התנאי מכל מקום אף אם יהי' חלין קדושי האמצעי מ"מ חלין דהא נתקיים כיון שמת ונשאת לפלוני ושוב למפרע קדושי האמצעי קיימין ושוב היתה באיסור אשת איש על פלוני עד מיתת האמצעי ולכך אינה רשאי להנשא בלא גט לפלוני. אך עדיין קשה דשוב זה בידה שלא תנשא לו עוד אח"כ. ויש לדחות:

הרמב"ם ז"ל פוסק בנשאת לאחר דהגט בטל ותמהו עליו למה הא כשמגרשה ונשאת לפלוני הגט קיים למפרע ע"ש. וי"ל למאי שכתב המשנה למלך פ"ו מה"א דכשמקדשה על תנאי אינו יכול לגרשה קודם קיום התנאי דאין גירושין רק אחר גמר הקידושין ואף דהא אם נתקיים התנאי חלין הקדושין למפרע מ"מ לא מהני ע"ש. ולכאורה קשה מכאן דמאי אמר אטו בדידה קיימא בדידי' קיימא לגרשה הא גם בדידי' לא קיימא שאינו יכול לגרשה כלל כיון שקדושיו תלויין עד שתנשא לפלוני לא נגמרו קדושיו שהיא א"א ואין הגט מועיל כלום. ואח"כ מצאתי בס' שעה"מ שהקשה כן. אך י"ל למ"ש המל"מ דבתנאי שבידו לקיימו י"ל דמהני הגט כיון שבידו שיהי' הקדושין נגמרים ע"ש רק בתנאי שבידה לא מהני כיון שהוא המגרש ע"ש. וי"ל דזהו פי' הש"ס אטו בדידה קיימא הא בדידי' קיימא ושוב אינו יכול כלל לגרשה כיון שהתנאי אינו בידו ואין הקדושין נגמרים כנ"ל.

וממילא פסק הרמב"ם ז"ל שפיר דהגט בטל כשנשאת לאחר דהא כיון שנשאת לו לא יוכל שוב לגרשה כנ"ל:

או י"ל דהא ע"כ בכל התנאים דלא אמרינן דתלוי בברירה הוא כמ"ש שם דדוקא דבר שצריך לומר בו שהוברר למפרע משא"כ בתנאי שיתן אז ר' זוז דמגרש מיד על אופן שיהי' נעשה אז דבר הזה וא"כ אין צורך אח"כ שיהי' הוברר למפרע רק כיון שנעשה אז קיום התנאי אף שלא הוברר למפרע חל הגט כיון שהתנאי הי' רק שיהי' נתקיים אז ובאמת נתקיים אז מהני. והנה הכא גבי ע"מ שתנשאי לפלוני. דהדין הוא שאסורה להנשא לאחר דשמא לא יתקיים התנאי ואיסור זה הוא מדאורייתא דקיי"ל ספיקא דאורייתא הוא מדאורייתא לחומרא לכ"ע היכא דאיתחזיק איסורא. ולכך בתנאי שבקום ועשה מוקמינן אחזקה ע"ש. וא"כ כיון דאיסור זה הוא איסור בפני עצמו שאסרה תורה ספק ואף שבאמת מותר מ"מ כל שאינו ידוע לנו שמותר הוא אסור. ובשלמא בספק לשעבר הוא אם באמת מותר אינו אסור אבל הכא בתנאי דלהבא שפיר אסור קודם קיום התנאי באמת כיון שעדיין לא נתקיים ויש ספק שמא לא יתקיים. וא"כ לכאורה קשה הא בחוץ שלא תנשאי לפלוני הוי שיור רק כאן בע"מ הוא משום דמותרת לכל וא"כ קשה בע"מ שתנשאי לפלוני הא הוי שיור שאסורה לכל העולם עדיין אחר הגט משום הספק שמא לא תנשא לפלוני ושייר עלי' איסור תורה נגד כל אדם ואף שאינו איסור א"א גמור מ"מ כיון שהאיסור הוא מצד אישות הוי שיור כמו הפרת נדרים וירושה וכה"ג וכאלו הי' ב' איסורים בא"א איסור מיתה ואסור לאו והתירה מאיסור מיתה ושייר האישות באיסור לאו דלא הי' גט כלל. וכן כאן הוא מתירה נגדם מאיסור ודאי ועדיין שייר עלי' איסור מה"ת מספק מחמת האישות ולא הוי כריתות. דבשלמא בכל ספק גט לא שייך הואכלוה רק יש ספק לעבר משא"כ כאן שהוא ספק להבא ויש איסור באמת. אך י"ל דהא אח"כ כשנשאת לפלוני ונתקיים התנאי איגלאי מלתא למפרע שבאמת היתה מותרת לכל אדם ולא הי' שיור כלל ולכך מהני ואף שלא הי' נודע אז מ"מ מהני עכשיו למפרע כנ"ל. אך אמנם א"כ שוב תלוי בברירה דאי אין ברירה לא מהני כמו לאיזה שארצה אגרש דלא דמי לשאר תנאי כמ"ש לעיל דשם אין צורך שיהי' הוברר למפרע כנ"ל. משא"כ כאן דהוי שיור ומהני רק מטעם הוברר למפרע כנ"ל ושוב כיון דקיי"ל מדאורייתא אין ברירה לא מהני כלל דהוי אז שיור. דבשלמא בע"מ שלא תנשאי לפלוני לא הוי שיור דהא מותרת לכל דלא חיישינן בתנאי דשב וא"ת שמא תעבור משא"כ כאן. וגם לא מהני מטעם דאפשר שתנשא לפלוני ותהי' מותרת לכל וכמו ע"מ שלא תשתי כל חיי פלוני דהוי כריתות. דז"א דזה דוקא בע"מ אבל בחוץ לא מהני מה דאפשר. וכמו שמתנה שעד

ל' יום תהי' נגד פלוני א"א דהוי שיור ולא דמי לתנאי דאם כמ"ש הרשב"א ז"ל כיון שכורת ואעפ"כ אינו כורת לגמרי לא מהני ע"ש:

ובזה מיושבים דברי הרמב"ם ז"ל דהנה הה"מ פירש דברי הרמב"ם ז"ל דלכך הגט בטל כיון שנשאת לאחר דכוונתו ע"מ שתנשאי לפלוני הוא מיד אחר הגט ולא תנשא לאחר מקודם ולכך כשנשאת לאחר כבר עברה על התנאי ע"ש. ותמוה דא"כ איך אמר רבא הא לאחר תנשא והא בעי קיומא לתנאי' וכ"ת אפשר היא דמינסבא היום ומיגרשה למחר כו' והא לאו בדידה קיימא כו' ע"ש ולדברי הה"מ מאי בכך שאפשר לגרשה הא כבר עברה על התנאי כיון שנשאת לאחר כנ"ל. ולמ"ש י"ל דהא קשה כנ"ל כיון דאין ברירה לא יועיל כלל הגט בע"מ שתנשאי לפלוני. אך אם נאמר כפי' הה"מ א"ש כיון שכוונתו שלא תנשא לאחר עד שתנשא לפלוני וא"כ אם נשאת לאחר אין הגט כורת כלל רק כשנשאת לפלוני ואז שפיר מותרת לכל אדם והוי כתנאי ע"מ שלא תנשאי לפלוני דהוי כריתות כיון שכשכורת כורת לגמרי כנ"ל ולכך סובר הרמב"ם דכשנשאת לאחר הגט בטל. דע"כ הי' כוונתו כנ"ל שלא תנשא עד שתנשא לפלוני דאם לא הי' כוונתו כן ממילא הגט בטל מחמת דאין ברירה אמנם כל זה למסקנא דאסורה להנשא לאחר ולא יכולה לסמוך שתקיים התנאי אח"כ אז ע"כ כוונתו כנ"ל דאל"ה לא יועיל כלל. אבל לס"ד דאפשר דמינסבא היום ומיגרשא למחר שפיר לא נתבטל כלל התנאי כשנשאת לאחר דאמרינן שפיר דהי' כוונתו כפשוטו ואעפ"כ מועיל דלא הוי כלל שיור כנ"ל דהא מותרת להנשא לאחר גם קודם קיום התנאי. אבל למסקנא דאסורה כנ"ל ושוב ע"כ הי' כוונתו כנ"ל ושפיר פסק דהגט בטל כנ"ל ויש לדחות:

שם **גמ'** בשר חזיר אפשר דאכלה ולקי' כו' אבא ואביך אטו בדידה קיימא כו' אינהו לא עבדי איסורא. וקשה דהא באם ירדו גשמים היום וכה"ג הוי תנאי גמור אף שאין בידו לקיימן מ"מ כיון שהוא דבר שאפשר להתקיים הוי תנאי. וא"כ בשלמא לאביי דמה שמתנה על עבירה הוי דבר שאי אפשר א"ש אבל לרבא דאפשר דאכלה ולקיא וא"כ מאי מועיל גבי ע"מ שתבעלי לאבא ואביך דאינו בידה דהם לא יעשו איסור מאי בכך שלא יעשו הא עכ"פ הוי אפשר דכמו שאפשר שהיא תעבור אפשר שגם הם יעברו והוי כאם ירדו גשמים ולמה לא יועיל התנאי. וגם גבי לפלוני אמר דאפשר דמשחדא לי' בממונא מאי צורך לזה נהי דאינו בידם מ"מ הוי תנאי גמור כיון שאפשר. דהא אם מתי וכה"ג הוי תנאי אף שאינו בידו כו'. והי' אפשר ליישב לשיטת רש"י ז"ל פ"ב דכל תנאי תלוי בברירה ואי אין ברירה לא מהני רק התנאי שבידה לקיימו אז אין צורך לברירה ע"ש ועיין חולין י"ד דאי אמרינן בהמה בחיי' עומדת לגדל לא אמרינן כשנשחטה הוברר

הדבר דלשחיטה עומדת. דדוקא היכא שהוא ספק שקול שעומדת לגדל ולשחיטה אז כשנשחטה הוברר כו'. משא"כ היכא שאינו עומד לכך לא אמרינן הוברר אף שנעשה אח"כ כנ"ל וא"כ מיושב דגבי בשר חזיר דהוי בידה דאפשר דאכלה ולקיא ובדבר שבידה אין צורך לברירה וכן גבי שתבעלי לפלוני כיון דאפשר דמשחדא כו'. משא"כ לאבא ואביך דאינהו לא עבדי איסורא ואינו בידה ושוב תלוי בברירה וממילא אף אי יש ברירה לא מהני כיון שאינו עומד לכך כלל ממילא אף אם תהי' נבעלת להם לא יהי' מועיל דלא אמרינן הוברר כנ"ל. וגבי אם ירדו גשמים דעומד הדבר לשתיהם בספק שקול אי ירדו או לא אמרינן הוברר כנ"ל משא"כ כאן. ושוב התנאי סותר למעשה והתנאי בטל ומעשה קיים:

אך ז"א דבכה"ג מה שע"פ הדין סותר לא נתבטל התנאי כמו אם מתי. וא"כ הי' ראוי להיות להיפך שיתבטל הגט כאן ולא התנאי כנ"ל. גם בל"ז לשיטת רוב הפוסקים אין צורך לברירה בתנאי ע"ש:

וצ"ל כאן דבדבר רחוק שמסתמא לא יתקיים הדבר אף שאפשר באיזה אופן מ"מ הוי רק מפליגה בדברים כיון שיודע שמסתמא לא יהי' הדבר ודוקא שתאכל איסור אמרינן כיון שרצונה להתגרש תעבור או לפלוני אפשר דמשחדא לי' כו' ואינו רחוק משא"כ לאבא ואביך שהם לא ירצו מסתמא הוי מפליגה כנ"ל:

ע"ש ברשב"א גבי ע"מ שתבעלי לפלוני דמותרת ליבעל לו לכתחילה כיון שאח"כ נעשית פנוי' למפרע. ויש להקשות כיון דבסתם ביאה קיי"ל דכוונתו על גמר ביאה. וא"כ כמו בה"ז גיטך שעה קודם מותו אסורה לאכול בתרומה שמא ימות רגע זו ונמצאת זרה אכלה תרומה למפרע. וא"כ גם כאן איך תהי' מותרת ליבעל לפלוני שמא ימות קודם הגמר ביאה אחר ההעראה ולא נתקיים התנאי כיון שלא גמר והיתה למפרע העראה באיסור אשת איש דלענין איסור איתרבי העראה כגמר ביאה. וי"ל כיון דיש איסור אם נימא כנ"ל. שוב אמרינן דהי' כוונתו על העראה מה שהתנה שתבעלי ולכך מותרת דמיד בההעראה נתקיים התנאי. ויש לדחות:

דף פד:

בברייתא ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה ע"מ שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין ע"ש. וקשה למה פריט ונקיט כל הני הי' לו לומר סתם ע"מ שתאכלי איסור. גם למה נקיט דוקא בשר חזיר ולא נבילה וטריפה. וי"ל דהא קשה לע"ד למ"ש תוס' ורשב"א דגבי שתבעלי לפלוני אף שיש איסור פנוי' מ"מ באיסור דרבנן

הוי אפשר גם לאביי ודוקא בשר חזיר דאיסור דאורייתא ע"ש. והנה קיי"ל דיבש ביבש מה"ת חד בתרי בטל ומותר לאוכלם אפילו אדם אחד כמ"ש הרא"ש פג"ה. רק דאין מבטלין איסור לכתחלה מדרבנן ומה"ת מותר לבטל אף לכתחלה. וא"כ לאביי למה בע"מ שתאכלי בשר חזיר הוי אי אפשר הא שפיר בידה לבטלו ברוב ולאכול דזה אינו אלא איסור דרבנן והוי אפשר לקיימו. דא"ל שאינו נקרא בשר חזיר כשמבטלה דז"א דאעפ"כ אוכלת בשר חזיר כיון שיש כזית בכדי אכילת פרס רק דאעפ"כ התורה התירה ואינו אסור ושפיר אפשר לקיימו כנ"ל. אך י"ל דבשר חזיר מינכר ואי אפשר לערבו בשאר בשר שלא יהי' ניכר כנ"ל. וממילאמיושב דלא נקט בשר טרפה ונבילה דזה יכול לערבו בשאר בשר ויתבטל מה"ת וליכא רבותא דגם לאביי הוי אפשר לקיימו כנ"ל. ובמאי דנקט אם היתה זרה שתאכל בתרומה י"ל דקמ"ל. דהא לכאורה משמע שהיתה זרה היינו שבעלה זה הוא זר. והא באמת אף אם הוא כהן מ"מ כיון שמגרשה על תנאי זה שתאכל בתרומה א"כ ג"כ איכא איסור תורה לאכול דאם תאכל היא מגורשת למפרע והיתה זרה. אמנם י"ל דהא בש"ס ריש נזיר איתא דאם אמר הריני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא כו' פליגי אי דהאי ע"מ הוי כאומר חוץ והוי שיור או דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ע"ש. ולמה אמר כאן דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה משום לא תיכול ולא תתגרש. והא גם התם לא ישתה ולא יהי' נזיר ולמה הוי מתנה על מ"ש בתורה. וצ"ל דבשלמא כאן הוי איסור בפני עצמו אכילת חזיר וכה"ג ואינו תלוי כלל בגט אי הוי גט או לא משא"כ התם דהאיסור הוא ע"י הנזירות ואל"ה אין כאן איסור כלל הוי שיורא לריב"ל או מתנה על מ"ש בתורה כנ"ל. וא"כ כאן אם הי' הוא כהן ומתנה שתאכל בתרומה שוב הוי לריב"ל האי ע"מ כאומר חוץ דג"כ הוי שיור דלענין זה לא תהי' מגורשת ותאכל בתרומה ולא הוי גט כלל דמיבעיא לי' לקמן בחוץ מתרומתיך ע"ש בתוס' ולמאן דפליג הי' גם כאן מתנה על מ"ש בתורה כיון דהאיסור הוא רק ע"י הגט דאם אינו גט אין כאן איסור כלל דמותרת לאכול בתרומה. ולכך נקט דוקא אם היתה זרה שאין האיסור תלוי בהגט כנ"ל:

ואם הא דנקט זרה קאי על אבי' שהוא זר י"ל דס"ד דגם באבי' כהן וחוזרת לתרומת בית אבי' מ"מ כיון שבעלה זר א"כ כיון דח"ש אסור מה"ת אסורה לאכול ג"כ תרומה דשמא לא תאכל כל הזית ואכלה ח"ש באיסור אך הוא דרבנן ונקט זרה שהיא איסור תורה וקמ"ל דאף באיסור דאורייתא הוי אפשר כו':

ומה דתני בנזירה ע"מ שתשתה יין י"ל דקמ"ל. דהא באמת קשה אף לאביי דסבר דהוי איסור דבר שא"א לקיימו. מ"מ בנזירות הא אפשר בשאלה וכיון שאינו מפרש דוקא

שתשתה באיסור רק שתשתה ולמה אי אפשר הא תוכל להתיר אצל חכם ותשתה ואפשר לקיימו בהיתר וצ"ל דמ"מ כ"ז שלא התירה הוי איסור וקמ"ל כנ"ל. ודוחק דמ"מ למה יהי' מפליגה בדברים כיון שאפשר. וי"ל דאיירי בנדרה ע"ד רבים שאין לו התרה. וי"ל דקמ"ל למ"ש בש"ע דאפשר בכבר עבר מתירין דהוי צורך מצוה. א"כ הוי אפשר לקיימו שתשתה ותעבור ואח"כ יתירו לה אף שהוא ע"ד רבים ולא יהי' איסור למפרע. ואף דאסור לכתחלה מ"מ הוי רק כביאת פנוי' שאינו חמור. וקמ"ל דמ"מ צריכה לעבור על איסור תורה מקודם והוי אי אפשר לבן תימא. או י"ל דאיירי בנזירות שמשון שאינו מתיר החכם ולכך הוי דבר שאי אפשר לקיימו לאביי. וי"ל דקמ"ל אף שהוא באותו יום ששמע עדיין ומגרשה ע"מ שתשתה יין. דלמ"ש הפוסקים דהבעל יכול להפר אף נזירות שמשון. וא"כ לכאורה הי' אפשר לקיימו שיוכל להפר לה כיון שהוא ביום ותוכל לשתות. וקמ"ל דלא מהני דהא אי אפשר שתשתה דאם תשתה יתקיים התנאי ותהי' מגורשת למפרע ושוב לא הועיל הפרת הבעל ועשתה איסור:

דף פה.

מתני' הרי את מותרת כו' אלא לאבא ואביך לאחי כו'. לכאורה למה תני שתיהם אבא ואביך ליתני חדא. וי"ל דקמ"ל דהא לכאורה אף בהנך הוי שיור כיון דאיירי בזנות כדמסיק וא"כ עכשיו ששייר יש כאן שני איסורים אשת איש ובתו וכה"ג ואם התרו בו משום א"א לבד חייב ובשוגג חייב ב' חטאות. ובלא שיור לא הי' חייב רק אחד והוי שיור באישות. והי' אפשר לומר הטעם דהא לחד מ"ד אין איסור חל על איסור אף בכולל. וא"כ נגד אבי' לא חל כלל בשעת קידושין האיסור א"א אף שכולל וא"כ ממילא עתה אף ששייר אבי' אינו חייב כלל משום א"א דאף שנשאר האישות מ"מ לא חל מיד ולכך לא הוי שיור דאין שום חילוק כנ"ל. ולכך אי הוי תני אביך הוי ס"ד כנ"ל הטעם. ולכך קמ"ל אבא ג"כ דזה האיסור הוא נעשה ג"כ בשעת קדושין והוי איסור ב"א וחייל שפיר האיסור א"א ג"כ וס"ד דהוי שיור דיש חילוק כנ"ל וקמ"ל דאעפ"כ לא הוי שיור כנ"ל:

והא דתני אחי ואחיך י"ל דמהתם ה"א דסבר אף איסור ב"א לא חייל היכא שאינו חל בזא"ז כמ"ד חולין סוף ג"ה ע"ש ומ"מ הטעם דאין אחע"א ואף איסור כולל באיסור קל לית לי' ע"ש וכאן באבא ואביך הוי איסור קל איסור אשת איש בחנק ובתו וכלתו בשריפה. וקמ"ל אחי כו' דאשת אח אינו אלא בכרת והוי איסור א"א איסור כולל באיסור חמור דלכ"ע אית להו דחל וקמ"ל דאעפ"כ לא הוי שיור. והטעם באמת צ"ל דוקא שיש

איסור נוסף ע"י השיור מה שבל"ז הי' מותר משא"כ, מה שניתוסף חיוב אינה אגודא בי' מחמת השיור יותר ממקודם. והפרת נדרים וכה"ג הוי ניכר השיור כנ"ל:

שם הרי את כו' אלא אלמנה לכ"ג כו' הוי שיור וקשה דלמאי דמסיק משמע דאיירי בחוץ מזנות ואף שלא שייר בקדושין רק בזנות הוי שיור בחייבי לאוין ובחייבי כריתות לא הוי שיור ולכאורה כיון דבחייבי כריתות לא הוי שיור בזנות משום דבל"ז היתה אסורה איסור חמור, ובחייבי לאוין צריך לומר כיון דהי' רק איסור קל הוי שיור ומאי חילוק כיון שבין כך ובין כך אסורה ואיך תלוי זה בין תפסי קדושין או לא. ועוד דהא בעבד ג"כ אינו רק איסור לאו דלא יהי' קדש ואמאי לא יהי' שיור. ומאי חילוק בזה בין דתפסי קדושין או לא נגד זנות. ונראה הטעם דילפינן מוהלכה והיתה לאיש אחר דתהי' מותרת לכל איש ואיש כדאמר בש"ס. ולכך אמרינן דצריך שתהי' מותרת לכל אדם לגמרי בלי שיור אישות וכיון ששייר זנות ג"כ הוי שיור אבל כיון דכתיב והיתה כו' לא בעינן רק שנגד איש שיכולה להתקדש לו תהי' מותרת לגמרי בלי שיור אף בזנות. אבל בהנך דלא תפסי קדושין כמו אבא כו' ועבד דלא קאי עלייהו והלכה והיתה כו' שפיר אף שיש שיור נגדם מהני. ולכך עיקר החילוק רק בין מי שיש עליו קדושין או לא:

שם במשנה הרי את מותרת כו' אלא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו'. ותמוה מאוד למה לו מה שהיא אלמנה או גרושה מקודם הא נעשה גרושה עכשיו והי' לו לומר חוץ לכהן והי' מוכח ג"כ דחייבי לאוין הוי שיור. ועיין תו"ט שנדחק בזה. ואין לומר כיון דבלא הגט לא היתה אסורה ז"א דמ"מ עתה היא חייבי לאוין אף שלא הי' משייר והי' מתירה לגמרי וגם אם לא יועיל הוי ריח הגט דפוסל מה"ת לכהונה. ואפשר לומר דק"ל דאם לא היתה גרושה מקודם רק עכשיו י"ל דאינה אסורה אח"כ על הכהן משום גרושה כלל דהא אין איסור חל ע"א אף בכולל באיסור קל על חמור לחד מ"ד. וא"כ אין האיסור גרושה שנולד עתה יכול לחול על איסור אשת איש דקדים וכיון ששייר חוץ לכהן ונגדו לא פקע עדיין האיסור אשת איש ממילא איחיוב אח"כ משום גרושה דלא חייל רק משום איסור א"א ובזה הוי אמינא דוקא חשיב שיור כיון דעכשיו אין כאן איסור עליו כלל רק מצד השיור. ולכך תני שהיתה גרושה מקודם וקדים איסור גרושה לאיסור א"א ולא פקע וקמ"ל דמ"מ הוי שיור כנ"ל:

או י"ל להיפך דה"א כיון דאיסור גרושה קדים אין האיסור א"א חל כלל נגד הכהן דאין אחע"א אף בחמור על קל וממילא לא הוי שיור דאף ששייר אין עליו איסור אשת איש וקמ"ל דחל והוי שיור וזה לא הוי שמעינן במה שנעשית עכשיו גרושה דאז יש שפיר איסור א"א דקדים כנ"ל וקמ"ל בהאי גוונא כנ"ל:

שם גמ' חוץ מקדושי קטן מהו כו' ומסיק דאתי לכלל הוי'. ולכאורה למאי דנשאר בספק אח"כ גבי בעל אחותה משום דמיתה שכיח וא"כ גם בקטן אף דאתי לכלל הוי' מ"מ שמא ימות קודם ולא הוי שיור. וכמו ע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דחשיב כריתות במה שהוא אפשר שימות ויבא לידי כריתות ואף שיש לחלק בין ע"מ לחוץ. מ"מ כיון דעכשיו אין כאן שיור רק כשיגדיל וממילא כשמת קודם שהגדיל איגלאי מילתא שלא הי' שיור כלל. ואפשר דתלוי בברירה וכמו במהיום אם מתי כשמת אח"כ איגלאי מלתא דהי' עומד למות אז אי יש ברירה ע"ש וגם כאן הוברר כשמת אח"כ שלא הי' עומד כלל להיות אתי לכלל הוי' ולא שייר כלל והי' לנו לחלק דכשמת הוי גט מספק למאי דמספקא לן אי יש ברירה. ואף דלענין כתיבת הגט כתבו תוס' ריש כל הגט דלכ"ע אין ברירה מ"מ כאן לא הי' שיור בכתיבה כלל רק בנתינה וי"ל כנ"ל. ויש לחלק קצת:

או י"ל לדעת הר"י בר ברזילי דיכולין לקדש בשביל קטן מה"ת דהוי זכות וזכין לקטן כו' וקשה מש"ס הנ"ל מאי מיבעי' לי' בקדושי קטן הא הוי שיור גם עכשיו בהיותו קטן דבלא השיור הי' יכולין לקדש בשבילו אך י"ל דהא אמר בש"ס ב"מ פ' איזהו נשך דלכך קטן אית לי' זכי' משום דאתי לכלל שליחות משא"כ נכרי ע"ש, וממילא למאי דס"ד עכשיו דלא מהני מאי דאתי לכלל גדלות כיון דעכשיו קטן שוב אין לו זכי' כלל מה"ת כמו בנכרי ומיבעיא לי' שפיר. משא"כ למאי דמסיק כיון דאתי לכלל הוי' בר הויה קרינן בי' שוב אף כשמת אח"כ מ"מ הוי שיור מיד דהי' יכולין לקדש בשבילו דשוב אית לי' זכי' מה"ת כיון דאתי לכלל גדלות. דלענין זכי' אין חילוק אף שמת אח"כ. ויש לדחות:

או יש ליישב דעת הר"י בר ברזילי דכיון דילפינן כאן רק מוהיתה לאיש אחר שצריכה להיות ראוי' כו' וא"כ מאיש אימעט קטן שאינה צריכה להיות ראוי' להנשא לו א"כ דוקא וא"כ אף שיכולין לקדש בשבילו לא הוי שיור. רק דמספקא לי' כיון דאתי לכלל הוי' הוי בכלל והיתה לאיש אחר שיגדיל או לא וא"ש כנ"ל. או דהוי כל מלתא דאיהו לא מצי עביד לס"ד דלא מהני אתי לכלל הוי':

שם חוץ מבעל אחותה כו'. לכאורה הי' ג"כ תלוי בברירה אי מתה אח"כ איגלאי מלתא שהי' שיור ואי לא מתה הוברר להיפך. ויש לחלק בין ש"מ דעומד למות כמו לחיות תלוי בברירה משא"כ בבריא אינו עומד לכדאמר חולין י"ד דדוקא בעומד לכך שייך ברירה ע"ש אך א"כ כשהיא חולה יהי' חילוק וצ"ל דלא תלוי בהכי רק כיון ששייר דאף שתמות אחותה לא יתפסו הקדושין שוב הוי שיור אף שלא מתה מקודם כנ"ל:

אין להקשות בחוץ מקטן הא כל זמן דלא אתי לכלל הוי' הוי גט נימא כיון דפסקה פסקה כמו בהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי ושוב אין מועיל אח"כ אף דאתי לכלל הוי'. אך ז"א דכאן הוי שיור מיד כיון דאתי לכלל הוי' ולא פסקה כלל:

שם חוץ מירושתיך כו'. לכאורה זה דוקא למ"ד ירושת הבעל דאורייתא אבל למאי דקיי"ל ירושת הבעל דרבנן א"כ מה"ת הוי גט דאין כאן שיור כלל. וקשה על הש"ע דפסק להלכה בחוץ מירושתיך דהוי ספק דאורייתא והא קיי"ל ירושה דרבנן. וצ"ל כיון דמדרבנן יורשה שוב הוי שיור מדאורייתא ותלוי במחלוקת הפוסקים בקנין דרבנן אי מועיל מה"ת. ומהתימא על הפוסקים שלא הרגישו מזה:

דף פו:

מתני' ב' ששלחו ב' גיטין שוין כו' נותן שניהם לזו כו' אם אבד א' השני בטל. וקשה דלשון בטל משמע מדאורייתא בודאי ובאמת היא ספק מגורשת ע"ש בר"ן. וי"ל דהוי שינוי בשליחות כיון דבסתם כונתו על ודאי גט דאז הי' ניכר ועתה רק ספק ושוב גם ספק לא הוי כמ"ש המשנה למלך [פ"ז מה' אישות הלכה ב'] ומדברי הר"ן מוכיח דלא הוי שינוי בכה"ג. או י"ל דמוקמינן לה אחזקת א"א והוי מה"ת ודאי בטל כמ"ש הר"ן ריש קדושין גבי ס"ק דלא חיישינן רק מדרבנן ע"ש כמו כן לענין גט. אך היכא דנתן לשתיהן הגט הנשאר דאז עכ"פ אחת מהן מגורשת בודאי י"ל דאיתרע החזקת אשת איש דהא ממ"נ אחת ודאי מגורשת ושוב שניהם בספק מה"ת. אך י"ל דדמי לשני שבילין ויש ג"כ חילוק בין באו לשאול בב"א או זא"ז כנ"ל דהוי ספק קדושין דדוקא בתרי ותרי אבל כשהעדים עצמם מסופקים הוי מקדש בלא עדים כיון שאין יודעים דבר ברור ע"ש. כיון שהספק אם בא לידה כלל. וכן הכא כיון שהספק אם בא לידה כלל גט שלה י"ל דהוי מגרש בלא עדים ובטל כנ"ל:

או י"ל למאי דמבואר בש"ס ריש ב"מ גבי מסותא האי אמר דידי כו' קם חד אקדשה כו' דלא הוי הקדש אפילו מספק משום דכל שאינו יכול להוציאו בדיינים אם הקדישה אינה מקודשת דהוי דבר שאינו ברשותו ואף אם באמת שלו לא מהני הקדש. והתוס' במשנה ריש ב"מ כ' דבב' שהפקידו הנפקד תופס בחזקת שניהם והוי כאלו שניהם מוחזקין בו ע"ש. וא"כ כיון דקי"ל בגט שצריך שיהי' הנייר של הבעל ולהקנות להאשה, וא"כ אותן שניהם שנתנו להשליח ב' הגיטין ואבד א' וא"י איזהו אזי הנשאר בחזקת שניהם והוי כאלו שניהם מוחזקין והדין [דיהי'] מונח (על) הנייר וכה"ג. ושוב אין א' יכול להקנות אפילו מספק כמו גבי מסותא דכל שא"י להוציא בדיינים אינו יכול להקנות. וא"כ שוב

לא הוי אפילו ספק גט דאף שנותן לה השליח והוא כמותו הא אינו יכול להקנות לה הגט אף שהוא של בעלה באמת מ"מ הוי אינו ברשותו. ויש לחלק בין מטלטלין לקרקע או דילמא אלו הוי קמן הוי מודה. אך מ"מ עתה כל זמן שאינו כאן הוי אינו ברשותו כמו בהקדש דלא חיישינן אולי יודה אח"כ. ויש לחלק. או י"ל כיון דלא בעי קנין בגט רק בנתינה שנותן לה ממילא קנתה הגט דהא היא קונה אף בע"כ. וי"ל דאף שאינו ברשותו מ"מ כיון דהוי נתינה שוב ממילא הוי קנין וקנתה כנ"ל ואינו מוכרח דמ"מ בעינן שיהי' עכ"פ בידו להקנות לה כנ"ל:

גמ' דלא כר"א דבעי נתינה לשמה כו'. ואינו מובן דלמה אין כאן נתינה לשמה הלא כיון שנותן שניהם בב"א ברור הוא שמתגרשת בנתינה זו ומה בכך שאינו ידוע בהי' משניהם. וי"ל דפריך מדנקיט סתמא נותן שניהם משמע אף בזא"ז ופריך שפיר הא בשעת נתינת כל א' אין כאן לשמה מבורר כנ"ל. ודוחק:

או י"ל למ"ש תוס' [סוטה י"ח ע"א] בנותן שני גיטין כשרים דיש לפסול מטעם ספר אחד ולא שנים ושלשה ספרים ע"ש. וע"כ הא דכשר הכא בנותן שניהם לזו ולא הוי ב' ספרים היינו משום דלא מתגרשת כ"א בספר שלה והשני לא מהני כלום דפסול. אמנם לר"א דבעי נתינה מבוררת לשמה וא"כ כיון שאינו ידוע לא היתה מתגרשת אף אותו שהוא שלה לבדו רק ע"י שנותן גם גט השני הוי כריתות ברור ותיתגרש ע"י זה ושוב הוי שני ספרים כיון שיש צורך לגוף הכריתות לגט השני משא"כ אי לא בעי נתינה לשמה מתגרשת רק בגט שהוא שלה אף שאינו ידוע איזהו ופריך שפיר כנ"ל:

או י"ל כמו להרמב"ם שפ' באין העדין יודעין אם בסיף או באירין הרגו הוי א"י החקירות דעדותן בטלה כיון שהוא הגוף העדות במה הרגו ע"ש וכן הכא כיון שאין יודעין במה מתגרשת א"י החקירות אי בעי בעידי נשים דו"ח. אף שברור באחת משניהם מ"מ אין יודעין באיזה מהם. ויש לדחות. או י"ל כמו דבעינן בכתיבה ודין די יהוי כו' שיהי' מבורר שבגט זה מתגרשת דאל"ה הוי ידים שאינם מוכיחות כמו כן אי בעי נתינה לשמה צריך שיהי' מבורר באיזה גט מגרשה כנ"ל:

יש להקשות להרמב"ם ז"ל דפסק תנאי קודם התורף פוסל אפילו בע"פ משום דלא הוי כתיבה לשמה בבירור. וע"כ הא דמהני כל התנאים בגט היינו משום שלא התנה בכתיבה התנאי רק בהנתינה ומהני וא"כ לר"י אליבא דר"א דבעינן נתינה לשמה א"כ לא משכחת שום תנאי בגט דאף כשמתנה תנאי בנתינה הוי כתנאי קודם התורף כיון דבעי לשמה לא הוי נתינה לשמה בבירור ונפסל כל התנאי הגט ומבואר בכמה משניות דמהני. וי"ל דר"י פליג ארבא וסובר דתנאי בע"פ אינו פוסל אף קודם התורף. עוד יש לחלק:

עוד במשנה חמשה שכתבו כלל כו'. לכאורה קשה הא בעינן ונתן שיהי' כל הנייר של הבעל ואל"ה מחוסר קציצה היכא דשייר או בכה"ג ע"ש לעיל פ"ב. וא"כ כאן הם שותפים ואין כל הנייר של א'. וי"ל כמו באתרוג השותפין דיוצאין בו משום דכיון שכל א' רוצה לצאת בו מקנה לחבירו על אותו שעה שיוצא בו במתנה על מנת להחזיר כדי שיצא בו הוא ג"כ ויקנה לו ע"ש. וכן הכא כיון שכל אחד רוצה לגרש והם שותפים אמרינן דמקנה לחבירו בשעת נתינה שיהא שלו לבדו במתנה עמ"ל כדי שיוכל לגרש גם הוא ויקנה לו חבירו כמו התם ממש והוי שפיר שלו כנ"ל. וא"כ י"ל דהא דתני במשנה וינתן לכל א' וא' הוא בדוקא שאם אינו נותן לכולן גם אותן שנתנו להם אינה מגורשת שלא הקנה לו רק שיגרש הוא ג"כ. ויש לדחות:

גמ' פריך והא וכ' לה ולא לה ולחברתה ומשני דהדר פריט להו. ותמוה מאוד הא גם לר"י ולמאי דמשני מ"מ לר"מ דעידי חתימה כרתי וקאי וכתב אחתימה וגם לה קאי אחתימה דמינה יליף דבעי לשמה בחתימה וא"כ כיון שהעדים חתומים על כל הגיטין הוי וכ' לה ולחברתה. ובריייתא אח"כ תני ר"מ בהדיא. ואפשר לומר למ"ש הר"ן ז"ל לר"א דמ"מ מהני עידי חתימה שהם כורתין בשעת מסירה כיון שרואין בידה והע"ח מעידין שנכתב בציווי הבעל ולנפילה ופקדון לא חיישינן הם עדים בשעת המסירה ע"ש. וכן לר"מ הא כ' תוס' דבעי עידי מסירה משום אין דבר שבערוה פחות מב' וע"כ מהני ע"ח ג"כ מטעם הנ"ל שהם עדים בשעת מסירה כנ"ל:

ובאמת הטעם לר"מ דוכתב קאי אחתימה היינו משום דכ' וכ' ספר כריתות והם הכתיבה של הכריתות. ובאמת הא אין מעידים כלל על הכריתות רק שנכתב בציווי הבעל וא"י אם מסר לה וגירשה כלל רק דבשעת מסירה נעשה עדותן של הע"ח עדות של כריתות שאז כשרואין בידה כורתין בשעתו כמ"ש הר"ן. וא"כ אז בשעת מסירה כשמוסר לכל אחת הוי לבדה דבשעת החתימה לא הי' כתיבה של כריתות כלל רק דבעי לשמה דאל"כ גם בשעת מסירה דאז נעשה כתיבה של כריתות לא הי' נחתם לשמה משא"כ לענין וכ' לה מהני כנ"ל:

או י"ל למ"ש הרי"ף יבמות דהוי מפי כתבם רק כשמוסרו לבע"ד נעשה כנחקרה כו'. וי"ל ג"כ כנ"ל ויש לדחות:

או י"ל למ"ש הח"מ [סי' ק"כ ס"ק ט"ז] דשנים אין רשאין לכתוב הגט דכ' וכ' לשון יחיד ע"ש. ולכך י"ל דדריש לה ג"כ ולא ולחבירתה כיון דכל הקרא לשון יחיד דוקא כנ"ל. אבל לר"מ דע"ח כרתי וא"כ ממילא ע"כ וכ' דקרא אף דכ' לשון יחיד לאו דוקא דבעינן ב' עדים ממילא גם לה אינו דוקא ומהני אף שהוא גם לחברתה כנ"ל:

עוד קשה דמבואר במשנה ובש"ע דהזמן הוא מכלל תורף הגט ואף שהוא מדרבנן עיין בב"י דתיקנו שיהי' כדאורייתא ממש. וא"כ מאי מהני אף דפריט להו אח"כ מ"מ כיון שהוא זמן א' לכולן. א"כ הוי כתיבת הזמן וכתב לה ולחבירתה וכל הדברים הפוסלין בתורף פוסלין בזמן כנ"ל. וי"ל ג"כ כנ"ל כיון דעיקר הזמן נתקן רק לידע יום המסירה ואז הוי וכתב לה כנ"ל ודוחק. וגם קשה אף לר"א דע"מ כרתי מ"מ למ"ש הרשב"א ריש גיטין דלכך פסול גם לר"א חתימה שלא לשמה ונקרא מזויף מתוכו משום דלאחר שתיקנו חכמים עידי חתימה מפני תה"ע שוב גם הם מכלל הספר כריתות דבעי לשמה ע"ש. וקשה כאן גם לר"א יופסל החתימה משום לה ולחבירתה. דבשלמא לפי' תוס' שם דגזרינן חתימה אטו כתיבה. י"ל דלענין לה ולחבירתה לא גזרינן משא"כ להנ"ל. גם לכאורה לס"ד דכ' רק אנו גרשנו נשותינו כו' הא הוי ידים שאינם מוכיחות דאינו כ' מי המגרש לזו ומי לזו כמו אם לא כתב מנאי דהוי ידים שא"מ אף שכ' דהוית אשתי ע"ש. וי"ל גם להפ' דבעי שליחות בכתיבה. וא"כ כאן נעשה שליח של כל החמשה א"כ לא כ' הבעל לבדו. וי"ל:

דף פח:

[אמר רב משרשיא דבר תורה] גט מעושה כו' אלא הא דרב משרשיא בדותא כו'. ותמוה מאוד דבש"ס ב"ב פריך לר"ה דתלוה וזבין הוי זבינא נימא אגב אונסי' גמר ומגרש ולמה בנכרים פסול ומשני הא אתמר עלה אמר ר' משרשיא ד"ת אפילו נכרים כשר רק כדי שלא תהא כל אחת מפקעת עצמה כו' כמו שתמהו בתוס'. ובתוס' ב"ב שם תירצו דלפי הס"ד דפריך דנכרים בני עישוי משני לי'. ועדיין קשה יותר למה לא משני האמת דלאו בני עישוי נינהו והוי תלוה ויהיב:

ונראה לישב דהנה תוס' הקשו למה בנכרים פסול כיון שהוא כדין הוי תלוה וזבין. ותירצו כיון דלאו בני עשוי נינהו הוי כפנוי' שלא כדין ע"ש. וגם ע"ז קשה כיון שכתבו תוס' שם דלכך הוי תלוה וזבין משום דכיון דהוא מאותן שכופין להוציא ויש חיוב עליו לגרשה שייך שפיר אגב אונסי' גמר ומגרש לקיים החיוב ע"ש. וא"כ נהי דנכרים לאו בני עישוי הם מ"מ הא ודאי דאם גירש בלא כפי' כלל ג"כ מקיים דברי חכמים ועושה החיוב המוטל עליו לגרשה. וא"כ שייך שפיר גם בנכרים כדין דאגב אונסי' עושה החיוב ומגרשה באמת ומאי בכדכפי' שלהם הוא שלא כדין מ"מ ע"י הכפי' עושה בעצמו המצוה וכמו תלוה וזבין שאין הכפי' כדין בודאי ואעפ"כ כיון שמקבל מעות מהני וכן הכא כנ"ל. ולכך י"ל דבאמת גם בנכרים כדין הוי תלוה וזבין משום מצוה כנ"ל. אמנם לטעמא דרב משרשיא

דאף דכשר מה"ת בנכרים מ"מ פסול מדרבנן כדי שלא תהי' כל א' מפקעת כו'. וא"כ י"ל דשוב הגט בטל מה"ת. דהא באותן שכופין להוציא כגון מוכה שחין וכה"ג החיוב הוא לגרשה שלא לעגנה שתהי' יכולה להנשא כנ"ל. וא"כ אם נותן לה גט הפסול מדרבנן ודאי אינו מקיים בזה החיוב המוטל עליו דעדיין אסורה להנשא. וא"כ ממילא בנכרים אף שהוא כדין והוי תלוה וזבין משום החיוב שעליו להוציא. מ"מ כיון דאיכא טעמא דרב משרשיא נפסול מדרבנן כו' א"כ שוב אינו עושה החיוב ובטל מדאורייתא דהוי תלוה ויהיב דלא שייך אגב אונסי' עושה החיוב דהא אינו מקוים כלל בזה החיוב כיון שפסול מדרבנן ומיושב שפיר דלכך בטל מדאורייתא כיון דאמרינן טעמא דרב משרשיא. והוי תלוה ויהיב כנ"ל. רק הכא דאמר רב משרשיא הטעם דלכך בנכרים אף כדין פסול ופוסל מכהונה משום דמה"ת כשר רק מדרבנן פריך שפיר דבדותא היא דאי אפשר לומר הטעם כנ"ל דא"כ עכשיו בטל מה"ת והוי שלא כדין. וא"כ למה פוסל לכהונה ואי סבר דשלא כדין נמי פוסל א"כ למה תני דשלא כדין דנכרים אפילו ריח הגט אין בו הי' להיות פוסל לכהונה ג"כ כנ"ל. והוצרך לשינויי טעמא דכדין דנכרים פסול לכהונה גזירה אטו כדין דישראל. אבל קיימא שפיר טעמא דרב משרשיא דאף דהוי תלוה וזבין כדין דנכרים דמ"מ עושה החיוב כמ"ש רק משום דאמרינן כנ"ל כיון דפסול מדרבנן עכ"פ מדר' משרשיא ממילא בטל מה"ת. ואף על פי כן אף שבטל מה"ת פוסל לכהונה גזירה אטו כדין דישראל כיון דמ"מ הוי כדין ומיחלף. ולא אמר דרב משרשיא בדותא רק על הטעם שאמר דמש"ה פוסל לכהונה וזה אי אפשר כנ"ל. אבל עכשיו שפיר אמרינן דר' משרשיא כנ"ל. ולא קשה ליגזור שלא כדין דנכרים אטו כדין דנכרים דכשר מה"ת ז"א דעכשיו שוב בטל גם מה"ת בכדין כנ"ל. וממילא מיושב שפיר הש"ס ב"ב דפריך שפיר אר"ה דתלוה וזבין הוי זבינא. א"כ גם בנכרים י'הי' כשר כדין דשייך משום מצוה אף דלאו בני עישוי הם כמ"ש. ומשני הא אתמר עלה אמר רב משרשיא וכיון דפסול מדרבנן הוי תלוה ויהיב שוב ולא מהני כלל וא"ש כנ"ל דאיירי לפי האמת כנ"ל:

עוד י"ל דהתוס' שם ב"ב כתבו תחלה דלכך הוי בגט תלוה וזבין משום דנפטר משאר כסות ודחו אח"כ דא"כ גם גט מעושה שלא כדין י'הי' כשר דהוי תלוה וזבין כנ"ל ע"ש. וי"ל דהנה תוס' הקשו עוד שם אהא דרב משרשיא שלא תהי' כל א' מפקעת כו' ותמהו דמאי בכך תפקיע עצמה כיון שהוא כדין ע"ש. וי"ל דבאמת הוי תלוה וזבין משום דנפטר משאר כסות. רק למאי דקיי"ל דבמגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותי' וכן בגט הפסול מדרבנן ג"כ חייב בשאר כסות כיון דאגודא בי' ע"ש. וא"כ לפי טעמא דרב משרשיא ועכ"פ בשלא כדין ודאי שייך טעמא דרב משרשיא שלא תהי' מפקעת עצמה

ולא קשה קושיית תוס'. דהא הוי שלא כדין כנ"ל. וא"כ כיון דפסול מדרבנן עכ"פ חייב עדיין בשאר כסות וממילא שוב בטל גם מה"ת דהוי תלוה ויהיב דלא נפטר כלל כנ"ל. ולכך גט מעושה שלא כדין פסול ולא הוי תלוה וזבין. משא"כ במעושה כדין באמת לא אמרינן טעמא דר"מ כקושיית תוס' כיון שהוא כדין וממילא כשר גם מדרבנן והוי תלוה וזבין משום שאר כסות. וי"ל דלמסקנא שפיר בכל שלא כדין אף דישראל שייך טעמא דרב משרשיא. וכן בכדין דנכרים גזרינן אטו שלא כדין כמ"ש תוס'. ולכך בטל שלא כדין כיון דעכ"פ פסול מדרבנן שוב הוי תלוה ויהיב וכן שלא כדין דישראל פסול כיון דשייך למגזר ג"כ אטו שלא כדין דנכרים פסול מדרבנן ושוב בטל מה"ת כנ"ל. ופריך שפיר אר"ה דתלוה וזבין מהני מהא דפסול בנכרים דהוי ג"כ זבינא דנפטר משאר כסות ומשני משום דרב משרשיא והיינו כנ"ל. וכאן אמר בדותא על הטעם דנימא דלכך פוסל מכהונה משום דד"ת כשר וע"ז פריך שפיר דשלא כדין יפסל וכמ"ש לעיל. משא"כ למסקנא י"ל דאמרינן שפיר כנ"ל:

שם **גמ'** אין שליחותייהו עבדינן. וזה מדרבנן. ותמוה לכאורה דא"כ בגט מעושה כדין יהי' רק מטעם אפקעינהו רבנן לקדושין מיני' וזה לא מצינו. וי"ל למ"ש תוס' דבאמת הוי תלוה וזבין משום מצוה רק בנכרים לא שייך מצוה כיון דלאו בני עישוי הם. וא"כ אנן אף דהדיוטות אנן מ"מ כיון דתקינו רבנן למעבד שליחותייהו דקמאי ושייך עכ"פ מצוה לשמוע דבני חכמים ושוב מהני ממילא מדאורייתא דהא באמת נתרצה אגב אונסא כמו גבי תלוה וזבין ומהני מדינא בלא אפקעינהו כו':

שם **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת כו' ע"ש. לכאורה יש ב' טעמים אהא דחוששין לקול. או דאמרינן שמא הקול אמת ולכך חוששין שלא תנשא ובאמת ראוי לחוש דהא אמר בש"ס ריש קדושין י"ב והא איכא סהדי באידית דידעו דשוה פרוטה כו'. ופי' תוס' דיצא הקול שיש עדים כו' ופריך משבוי' דאמרינן עדים בצד אסתן ותאסר ומשני בשבוי' הקילו וא"כ כיון שגם כאן הקול הוא שעדי הקדושין הלכו למד"ה כדאמר בש"ס. וא"כ כיון שהוא איסור אשת איש חיישינן שפיר שהוא אמת ושמא יבאו העדים וכדמסיק התם בש"ס דפרשי רבנן מהאי משפחה כו'. או י"ל הטעם כמ"ש רש"י ז"ל לקמן מפני החשד והיינו דאין אנו חוששין לקול ככל שמא אמת הוא רק מ"מ העולם ששמעו הקול ויראו שמשיאין אותה יאמרו דמשיאין אשת איש כנ"ל. והנה לטעם הא' לכאורה הא דאמר בש"ס יצא שמה מגורשת קאי אמקודשת כיון דנאסרה רק מחמת הקול דקדושין מהני ג"כ הקול של גירושין ע"ש והיינו ע"כ דאף דנחוש שהקול דקדושין אמת מ"מ אמרינן שמא גם הקול של גירושין אמת משא"כ היכא דידוע שנתקדשה

לא מהני הקול דגירושין דהוא רק ספק כמ"ש רש"י ז"ל. ולכאורה ממ"נ היך איירי אי דהאשה מכחשת הקול דקדושין שלא נתקדשה כלל א"כ י"ל דקי"ל כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ומהני עדות העדים על ההלואה ולא על הפירעון כו' וא"כ כיון שאומרת שלא נתקדשה היא מודה שלא נתגרשה דכל האומר כו'. וא"כ כיון שהי' קול דקדושין ואינה נאמנת להכחישו וא"כ אף שיש שוב הקול של גירושין מ"מ לענין זה מהני הודאתה שלא נתגרשה והקול הב' שקר. ועל הכחשת של הקדושין לא מהני וממילא למה תהי' מותרת הא שפיר יש לחוש לקול הא' ועל קול השני מהני הודאתה כנ"ל שלא נתגרשה דלחוב מהני ושוי' אנפשה חתיכה דאיסורא כנ"ל. ואם איירי שהיא מודית שנתקדשה רק שנתגרשה וכמו הקול ג"כ קשה דלא מהני דהא כיון שמודה שנתקדשה א"כ היא ודאי קדושין ושוב לא מהני הקול דגירושין. וכמו שכ' רש"י ז"ל ביש עדים שמקודשת דודאי לא מהני הקול להתירה רק כיון שנאסרה ג"כ מחמת הקול וא"כ כיון דעל הקדושין מודית ושוב לא מהני הקול להתירה. ואף דקי"ל אשה שאמרה א"א הייתיוגרושה אני נאמנת בליכא עדים וכאן ליכא מיגו שהיתה אומרת לא נתקדשתי דהא אם תאמר לא נתקדשתי שוב תהי' אסורה מחמת כל האומר לא לויתי כו' ורק מחמת הודאתה תהי' מותרת ושוב ג"כ אסורה כנ"ל. אבל לטעם השני דמשום חשד א"ש דגם במכחשת הקדושין נהי דכל האומר כו' מ"מ הא גם אנו אומרים שאין הקול דקדושין אמת רק חשדא וליכא כיון שהעולם יודעין ג"כ מקול דגירושין כנ"ל וממילא גם במודית נאמנת שוב במיגו כנ"ל ואיירי בין במודית ובין מכחשת. רק לטעם א' קשה כנ"ל:

אך י"ל דלא קשה למ"ש הש"ך ז"ל ח"מ [סי' ע"ט] דהיכא דכשטען לא לויתי ונתחייב בב"ד שלא הי' נאמן יכול לטעון פרעתי אח"כ היכא דלא הוחזק כפרן בעדים ע"ש משום דכיון דהדין הי' דאינו נאמן וחייב לשלם יכול לומר פרעתיך אף שלא לויתי כיון שהייתי יודע שנתחייבתי בשביל שאין מאמינים לי ע"ש. וא"כ גם כאן כיון דהדין הוא דחיישינן לקול וצריכה גט י"ל שפיר דאף כשיצא הקול מקודשת אמרה לא נתקדשתי מ"מ עכשיו שיצא הקול מגורשת יכולה לומר שנתגרשה כיון שהייתי יודעת דצריכה גט מחמת הקול אף דבאמת לא נתקדשה והוא ממש כמו התם כנ"ל:

אך זה שפיר לפי' רש"י ז"ל דהקול דגירושין יצא אח"כ אבל למאי שפי' הראב"ד ושאר פ' דאיירי שמיד יצא הקול מקודשת ומגורשת ע"ש קשה כנ"ל דלא שייך הייתי יודע דהא קודם שיצא הקול לא היתה צריכה גט ואיך נתגרשה אם לא נתקדשה וקשה כנ"ל. אך י"ל דבשלמא גבי לא לויתי כיון דהפרעון הוא רק מדעת הלוה שייך שפיר כיון דלא לוה

איך פרע מדעתו כנ"ל. אבל גט כיון דהוא בעל כורחה. א"כ אף שאומרת לא נתקדשתי מ"מ אין זה ראי' שלא גירשה בע"כ כיון שאינו מרצונה כלל כנ"ל:

אמנם מהא דאמר לקמן עיינו בי' רבנן כו' מימר אמרי כו'. ע"ש מבואר דאין הטעם שחוששין לקול רק מפני חשד עולם אבל לא שהוא אמת. ולכאורה קשה באמת מהא דקדושין דאיכא סהדי באידית כו'. וי"ל דדוקא התם דודאי נתקדשה ואיתרע החזקת פנוי' רק על הספק אם הי' שוה פרוטה חיישינן שפיר להקול שמא יבאו העדים. משא"כ כאן שאין יודעין כלל משום קדושין ולא איתרע החזקה אין חוששין כלל שמא יבאו עדים דעל זה עצמו יש החזקה שלא נתקדשה וממילא לא יבאו עדים כלל. ולכך הטעם רק מפני חשדא כנ"ל:

דף פט.

תוס' ד"ה בעולה אין חוששין לה. ודחו תוס' דברי רש"י רק דאיירי אפילו לסתם כהן וכדאמרינן שהיא בעולה לנתין וממזר ואף לר"ג דוקא דאמרה לכשר נבעלתי אבל בכה"ג אסורה ע"ש. וי"ל בפשיטות לרש"י דהא חזינן דמקום אמת לא מהני ואמר לקמן דהיכא דשייך עיינו בי' רבנן דלית בי' ש"פ ויהיה יכולין לתלות אין חוששין לקול ע"ש. וא"כ כאן אף דהקול שהיא בעולה מ"מ כיון דלר"ג באומרת לכשר נבעלתי נאמנת וא"כ הא על זה ליכא קול שלא אמרה לכשר נבעלתי ואף שיראו שניסת לכהן לא יהי', חשדא דמימר אמרי מסתמא אמרה] לכשר נבעלתי. ואף לר"י דאף אומרת לא מהני מ"מ כיון שהוא רק ספק יאמרו קמי רבנן במלתא ונתברר דלכשר נבעלה וכמו בס' קרוב לו כו'. והוצרך רש"י ז"ל לפרש לכ"ג דהיא ודאי איסור ושייך חשדא כנ"ל:

גמ' מבטלינן קלא או לא מבטלינן כו' ופי' רש"י ב' פירושים אי משתקין הקול או לא. וי"ל דס' זה תלוי ג"כ במ"ש לעיל הב' טעמים דלטעמא דחוששין לקול שהוא אמת א"כ ודאי דאין משתקין דאדרבה שמא הוא אמת ולטעמא דהוא שקר רק דחוששין שהעולם יאמרו א"כ נראה דודאי משתקין דלמה יצא הקול כיון שגם שכבר יצא אמרינן דהוא שקר רק חשדא כנ"ל ולמה יניחו להוציא הקול. אך הא באמת הטעם משום חשדא וא"כ איך פירש"י הספק או משתקין וקשה כנ"ל. וי"ל למ"ש תוס' ריש כתובות גבי איקרורי דעתא דע"י שיבא לב"ד יצא הקול ושמא יבאו עדים ע"ש וגם כאן מתחילתו אין משתקין הקול דשמא ע"י הקול יבאו עדים באמת ויעידו. רק אח"כ כשיצא הקול ואין עדים רק קול לחודי' בזה שוב אין חוששין כלל שהוא אמת רק משום חשדא כנ"ל. והפי' הב' שפירש"י אם נתברר שהוא שקר אי מבטלין לכאורה תלוי ג"כ בטעמים הנ"ל דאי הטעם

שמא אמת א"כ בנתברר ששקר מבטלין אי טעמא משום חשדא לא מבטלין דאף דנתברר ששקר מ"מ לא ידעו העולם כיון שלא יצא הקול ושוברו עמו כנ"ל. ובזה יתישב מאי דדייק הש"ס מדאמר ר"ח עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלין קלא ודחקו תוס' ורש"י דמחזינן דלא במהרה מחזקין הקול וע"ש וכן להיפוך מדאמר אפילו שישמעו מפי נשים סבר משום חשדא ומאי חילוק דאף מפי נשים מ"מ יחשדו העולם כנ"ל. ודייק שפיר מר"ח דאמר מפי כשרים וע"כ הטעם שמא אמת כנ"ל וממילא ש"מ דמבטלין קלא כיון דשקר הוא והטעם כנ"ל. וכן להיפך מדאמר אפילו מפי נשים וע"כ טעמא משום חשדא וממילא לא מבטלין קלא כנ"ל:

גמ' מימר אמרי עיינו בי' רבנן ולית בי' שוה פרוטה כו'. ולכאורה הא קי"ל חיישינן שמא ש"פ במדי וא"כ עדיין יש חשדא דאף שהוא פחות מש"פ איך מתירין אותה. ויש קצת ראי' מזה למ"ש הח"מ וב"ש לעיל בקדושי חרש לא אמרינן שמא יאמרו גירש ומחזיר גרושתו כו' משום דאף לסברת העולם אינו רק איסור דרבנן ע"ש וכן הכא בפחות מש"פ לא חיישינן כנ"ל:

או י"ל דחששא דשמואל דוקא בידעה מקודם שהוא פחות מש"פ אבל קיבלה סתם כתבו הפ' דלא מהני כלל דאשה בפחות מש"פ מסתמא לא מקניי' נפשה כמו פחות מדינר לב"ש ע"ש. ולכך אמר שפיר מימר אמרי עיינו רבנן כו' היינו דאחר הקדושין ראו שהוא פחות מש"פ ובשעת קדושין לא ידוע ואין כאן חשש קדושין כלל כנ"ל:

ההוא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד מבני פלניא אמר רבא לא חיישינן דמימר אמרי עיינו בי' רבנן וקדושי קטן הוו ע"ש. ומשמע דאחד מהבנים הי' קטן באמת דאל"ה ודאי לא שייך הנ"ל דאל"כ בכל קול נימא כן ועיין בפ"י. ולכאורה נראה לישב. דהא רבא סבר קדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין וא"כ כשקיבל האב קדושין כשהוא שליח מב' בניו ואמר תהא מקודשת לאחד מבניי לא הוי כלל קדושין לרבא דאין מסורין לביאה כנ"ל דאסורה לכל א' מספק שמא היא אשת אחיו כנ"ל. וא"כ הכא דנפק קלא סתם דאיקדשה לחד מבני פלניא וכיון דבמקום אמת לא מהני למה לי' לרבא למימר דאמרי קדושי קטן הוי הא בפשיטות שיאמרו דנתקדשה באמת לאחד מבניו סתם והוי ממילא קדושין שאין מסורין לביאה דלא הוי קדושין כיון שלא פירשו אל מי קידש כנ"ל. אך באמת כיון שא' מבניו הי' קטן שוב לא הוי קדושין שאין מסורין לביאה דהקטן אינו יכול לעשות שליח וכשקידש האב ודאי בשביל הגדול ושפיר מסורין לביאה דאם קידש בשביל הקטן לא הוי קדושין ואינו ספק אצל הגדול. ושוב אמר דיאמרו עיינו בי' רבנן וקדושי קטן הוי ולא הוצרכלפרש דהא אם שניהם הי' [גדולים] שוב בל"ז לא שייך הקול

דיאמרו דהוי קדושין שאין מסורין לביאה כנ"ל. ומיושב הרמב"ם ז"ל דלא הביא מעשה הנ"ל. וי"ל דלדידן חיישינן שלא ידעו שהא' קטן רק לרבא ממ"נ אם לא ידעו הוי קדושין שאין מסורין לביאה ואבל לדידן קשאמ"ל הוי קדושין כנ"ל: